

พัฒนาการเรื่อกันตรึม

นายพงศธร ยอดดำเนิน

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์

คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE DEVELOPMENT OF REUAM KANTRUM

Mr. Pongsatorn Yoddumnean

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Thai Dance

Department of Dance

Faculty of Fine and Applied Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2017

Copyright of Chulalongkorn University

พงศธร ยอดดำเนิน : พัฒนาการเรือกันตรึม (THE DEVELOPMENT OF REUAM KANTRUM) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผศ. ดร. อนุกุล โจรนสุขสมบูรณ์, 446 หน้า.

วิทยานิพนธ์เรื่องพัฒนาการเรือกันตรึม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการเรือกันตรึมองค์ประกอบการแสดงและการรำเรือกันตรึม โดยขอบเขตของการศึกษาที่มุ่งเน้นพัฒนาการเรือกันตรึมที่นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ประดิษฐ์ขึ้นและพัฒนาอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่พ.ศ. 2526 – พ.ศ. 2559 โดยค้นคว้าจากเอกสารการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ และการรับฟังหัตถ์พูดทำรำเรือกันตรึมเรือกันตรึมแสดงประกอบกับดนตรีกันตรึม รูปแบบคือ 1ทำนองเพลง 1ชุดทำรำ รวมทั้งหมด 7ชุดทำรำ คือ 1.ซารายัง นำมาจากเลียนแบบกิริยาเอียง่างของสตรีในขบวนแห่, 2.เข็บ เข็บ นำมาจากการทักทายเชิญชวนของผู้ละเล่นกันตรึม, 3.กัญญ์จุก นำมาจากการเลียนแบบอากัปกิริยาของเขียดตะปาด, 4.อันของเสนงนบ นำมาจากการรำประกอบขบวนแห่ขันหมาก, 5.มะมั่วต นำมาจากการรำในพิธีกรรมเข้าทรง, 6.อมตุก นำมาจากประเพณีแข่งเรือยาว และ7.มังกวลจองไต นำมาจากพิธีบายศรีสู่ขวัญ ผู้แสดงแต่งกายแบบพื้นเมืองด้วยผ้าไหมและประดับด้วยปะเก้อม อันเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดสุรินทร์

การวิจัยพบว่าพัฒนาการเรือกันตรึมแบ่งได้เป็น 4 ช่วง คือ 1. ก่อนเกิดเรือกันตรึม(ก่อนปีพ.ศ.2526),2.เรือกันตรึมเผยแพร่สู่ชุมชน(พ.ศ.2526-พ.ศ.2531), 3. เรือกันตรึมในสถานศึกษา (พ.ศ.2532-พ.ศ.2548) และ4. เรือกันตรึมในการอนุรักษ์และสร้างสรรค์(พ.ศ.2549-พ.ศ.2559) ในช่วงที่1พบว่าการละเล่นกันตรึมมุ่งเน้นการบรรเลงดนตรีและขับร้อง ส่วนการรำพบในพิธีกรรมต่างๆ ในช่วงที่2 เมื่อพ.ศ.2526 นางแก่นจันทร์ได้ประดิษฐ์การรำพื้นเมืองขึ้นใหม่ โดยนำเอาการละเล่นกันตรึมและการรำแบบดั้งเดิมมาเรียงร้อยเป็นชุดการแสดงขึ้นใหม่เรียกว่า “เรือกันตรึม” เพื่อแสดงในการสมโภชนาเพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ ในพ.ศ.2528 มีการนำไปเผยแพร่ที่หมู่บ้านดงมันซึ่งจัดตั้งเป็นหมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อเป็นแหล่งอนุรักษ์การละเล่นกันตรึม และปีพ.ศ.2530 เรือกันตรึมมีการปรับปรุงทำรำและนำผู้ชายมาร่วมแสดงโดยนางสาวรวม ตีสม ในช่วงที่3มีการนำเรือกันตรึมเข้าไปอยู่ในระบบการศึกษา คือ วิทยาลัยครูสุรินทร์ พ.ศ.2532, วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดพ.ศ.2540, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และโรงเรียนสินรินทร์วิทยา จ.สุรินทร์ พ.ศ.2541 ในช่วงที่4 พ.ศ.2549-พ.ศ.2559 เรือกันตรึมได้แตกแขนงออกไปหลายรูปแบบและมีการนำชุดทำรำของเรือกันตรึมไปปรับใช้และเป็นแนวทางในการออกแบบสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานได้ชุดใหม่ๆ ในขณะเดียวกันก็มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูเรือกันตรึมฉบับดั้งเดิมด้วย

ภาควิชา นาฏศิลป์ ปลายมือชื่อนิสิต

สาขาวิชา นาฏศิลป์ไทย ปลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

ปีการศึกษา 2560

5986606835 : MAJOR THAI DANCE

KEYWORDS: THE DEVELOPMENT OF REUM KANTRUM

PONGSATORN YODDUMNEAN: THE DEVELOPMENT OF REUAM KANTRUM.

ADVISOR: ASST. PROF. ANUKOON ROTJANASUKSOMBOON, Ph.D., 446 pp.

Development of Ruem Kantrum is the thesis aims at studying the development, performance elements and dance style of Ruem Kantrum based upon the choreograph by Madame Kaenjan Namwat. Her choreograph had been continuously developed from 1983 to 2016. The research methodology was based upon documentary, interviewing, observation and practice. Reum Kantrum is performed with a music ensemble Kuntrum. Its form is that one dance get piece is accompanied by one song. There are altogether 7 dance set pieces:1.Sarayang derived from female dance movements during a street parade, 2.Chueb chueb from the geoture to invitation to dance, 3.Kan Jan Jek from frog's movement, 4.An Chong Sanaeng Nop from wedding parade, 5.Ma Muat from trance dance, 6.Om Took from rowing a boat, 7.Mong Gual Jong Dai from invocation of benevolent spirits. Dance costumes and decoration followed traditional dresses of Surin Province. The research found that the development could be divided into four stages : 1.Pre Ruem Kantrum (before1983), 2.Ruem Kantrum spreaded into the community (1983–1988), 3.Its establishment in the education institutes(1989–2005)and4.preservationand development(2006–2016). In the first stage, Kuntrum was originally focused on playing musical instruments and singing while dances were found in other rites. In the second stage (1983), Madame Kaenjan Namwat choreographed a new dance by combining former Kuntrum music and dances named “Reum Kantrum” in be performed in a seminar on fold songs and plays of Surin. In 1985, Reum Kantrum was spread into Ban Dong Man which was setup as a cuitural village of Kuntrum performances. In 1987, there were an adaptation of dance and adding male dancers. In the third stage, Reum Kuntrum was intrvoded into the educational system.Concurrently, preservation of the original choreograph was being observed.

Department: Dance Student's Signature

Field of Study: Thai Dance Advisor's Signature

Academic Year: 2017

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยรับความอนุเคราะห์จากผู้มีพระคุณหลายท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุกุล โจรนสุขสมบูรณ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำ กำลังใจ และตรวจทาน แก้ไขเพื่อให้วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์มากที่สุด

กราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (ราชบัณฑิต) ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ความกล้าหาญในการทำงานด้านวิชาการ อีกทั้งกรุณาตรวจสอบและให้คำแนะนำแก้ไข ตลอดจนกำลังใจ และเป็นแนวทางแบบอย่างในการทำงาน

กราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.รจนา สุนทรานนท์ รองศาสตราจารย์สุภาวดี โปธิเวชกุล และรองศาสตราจารย์อมรา กล้าเจริญ ที่ได้ให้คำแนะนำและแก้ไข ตรวจทาน เพื่อให้วิทยานิพนธ์เกิดความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

กราบขอบพระคุณคุณแม่แม่แก่นจันทร์ นามวัฒน์ ศิลปินพื้นบ้านสุรินทร์ เป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชา เป็นทั้งครูและเปรียบเสมือนเป็นแม่ที่มอบแต่ความรู้ ความเมตตา ในด้านนาฏยศิลป์ พื้นบ้านอีสานใต้ เป็นแบบอย่างในการใช้ชีวิตและการทำงานด้านศิลปวัฒนธรรม

กราบขอบพระคุณ คุณครูกมนต์โรจน์ นิวัฒน์บรรหาร คุณครูโฆษิต ดิสม คุณครูสำรวม ดิสม ครูธงชัย สามสี คุณครูสุปราณี จารุเสถียรคุณ คุณครูกิตตินิพนธ์ สิริทรภูมิ ตลอดจนศิลปินพื้นบ้านสุรินทร์ทุกท่าน ที่มอบความรู้ ความเมตตา และกำลังใจให้แก่ข้าพเจ้ามาโดยตลอด

ขอขอบคุณผู้มีพระคุณทั้งคณาจารย์ ภาควิชานาฏยศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่มอบองค์ความรู้และประสบการณ์ นำมาซึ่งแนวทางและพื้นฐานในการทำงานด้านต่างๆ

สุดท้ายที่สำคัญยิ่ง ขอกราบพระคุณบิดา มารดา คุณยาย และคุณตาผู้ล่วงลับ ที่มอบเลือดเนื้อเชื้อไขในความเป็นสุรินทร์ทุกสิ่งให้แก่ข้าพเจ้า และขอบคุณ ขอบใจ พี่ น้อง เพื่อน และผู้ร่วมชั้นเรียนมหาบัณฑิตด้วยกัน ที่มอบความรัก การสนับสนุนในทุกๆด้าน และเป็นกำลังใจสำคัญ ในการประคับประคองใจให้เพียรศึกษาและทำงานในครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วง

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ	ฉ
สารบัญแผนผัง	ผ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
1.3 ขอบเขตการวิจัย	6
1.4 วิธีดำเนินการวิจัย.....	6
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	11
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	12
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
2.1 การละเล่นและการรำพื้นเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	14
2.1.1 การละเล่นและการรำพื้นเมืองอีสานตอนใต้.....	20
2.2 การละเล่นพื้นเมืองกันตริ้ม.....	23
2.2.1 ความเป็นมาของการละเล่นกันตริ้ม.....	25
2.2.2 การแบ่งประเภทของเพลงกันตริ้ม.....	27
2.3 องค์ประกอบการละเล่นกันตริ้ม	29
2.3.1 ผู้ละเล่นกันตริ้ม	30

2.3.2 เครื่องดนตรีประกอบวงกันตรึม	31
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	35
2.4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านดนตรีและการขับร้องในการละเล่นกันตรึม.....	35
2.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการรำในการละเล่นกันตรึม.....	38
2.5 สรุปเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	44
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	49
3.1 แผนการดำเนินการวิจัย.....	50
3.2 แหล่งข้อมูล.....	51
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	52
3.3.1 การค้นคว้าเอกสาร ตำราทางวิชาการ.....	52
3.3.2 การค้นคว้างานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง	53
3.3.3 การสังเกตการณ์.....	54
3.3.3.1 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม.....	54
3.3.3.2 การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม.....	54
3.3.4 การบันทึกภาพ.....	55
3.3.5 การสัมภาษณ์.....	56
3.4 การตรวจสอบข้อมูล.....	58
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	58
3.5.1 การวิเคราะห์เนื้อหา.....	58
3.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม	58
3.5.3 การนำข้อมูลมาเรียบเรียงจัดเป็นหมวดหมู่.....	59
3.6 การเสนอผลการวิจัย	59
3.6.1 การนำเสนอหัวข้อวิทยานิพนธ์และการสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์.....	59

3.6.2 การจัดทำรูปเล่มวิจัย	59
3.7 สรุปวิธีดำเนินการวิจัย	63
บทที่ 4 บทวิเคราะห์	64
4.1 พัฒนาการเรือมกันตรึม ปี พ.ศ. 2526 ถึง ปี พ.ศ.2559	66
4.1.1 พัฒนาการเรือมกันตรึม ช่วงที่ 1 ก่อนปี พ.ศ. 2526 “ก่อนเกิดเรือมกันตรึม”	70
4.1.1.1 การร้องและการรำในการละเล่นกันตรึม	72
4.1.1.2 การรำในพิธีกรรม	77
4.1.1.2.1 การรำในพิธีกรรมมะม่วง (เข้าทรง)	78
4.1.1.2.2 การรำในพิธีกรรมแซนการ์ (แต่งงาน)	81
4.1.1.3 การรำในประเพณีและเทศกาล	86
4.1.1.3.1 การรำเรือมอันเร ในประเพณี-เทศกาลสงกรานต์	86
4.1.1.3.2 การรำเรือมตรืด (ตรุษ) ในประเพณี-เทศกาลสงกรานต์	91
4.1.1.4 ภูมิหลังนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์	95
4.1.1.4.1 ประวัติด้านการศึกษาและด้านการทำงาน ของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์	96
4.1.1.4.2 ผลงานทางด้านการรำของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ระหว่างปี พ.ศ. 2495 – ปี พ.ศ. 2526	98
4.1.1.4.3 แนวคิดการประดิษฐ์เรือมกันตรึมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ..	103
4.1.2 พัฒนาการเรือมกันตรึม ช่วงที่ 2 ปี พ.ศ. 2526 – ปี พ.ศ. 2531 “เรือมกันตรึม เผยแพร่สู่ชุมชน”	106
4.1.2.1 เรือมกันตรึมนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์	108
4.1.2.1.1 ประวัติของการรำเรือมกันตรึม	108
4.1.2.1.2 ที่มาและความหมายของท่ารำในการรำเรือมกันตรึม	117
1. ท่ารำซารายัง	117

3. ทำรำกัญญ์แจก	120
4. ทำรำอันของเสนงนบ.....	122
5. ทำรำมะมัวต.....	123
4.1.2.2 วงกันตรึมหมู่บ้านวัฒนธรรมกันตรึม บ้านดงมัน ต.คอโค อ.เมือง จ.สุรินทร์ 128	
4.1.2.2.1 ประวัติความเป็นมา	128
4.1.2.2.2 การได้รับการถ่ายทอดกระบวนการทำรำเรือกันตรึม.....	132
4.1.2.2.3 รูปแบบและองค์ประกอบการแสดงเรือกันตรึม	133
4.1.2.3 นางสาวม ดีสม วงกันตรึมน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์	134
4.1.2.3.1 ประวัติความเป็นมา	134
4.1.2.3.2 การได้รับการถ่ายทอดชุดทำรำเรือกันตรึม.....	135
4.1.2.3.3 รูปแบบและองค์ประกอบการแสดงเรือกันตรึม	136
4.1.3 พัฒนาการเรือกันตรึม ช่วงที่ 3 ปี พ.ศ. 2532 – ปี พ.ศ. 2548 “เรือกันตรึมใน สถานศึกษา”	139
4.1.3.1 สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	141
4.1.3.1.1 โรงเรียนสินรินทร์วิทยา อ.เขวาสินรินทร์ จ.สุรินทร์	141
4.1.3.1.1.1 ประวัติความเป็นมา.....	141
4.1.3.1.1.2 การได้รับการถ่ายทอดชุดทำรำเรือกันตรึม	143
4.1.3.1.1.3 รูปแบบและองค์ประกอบการแสดงเรือกันตรึม	144
4.1.3.2 สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา.....	151
4.1.3.2.1 โปรแกรมวิชานาฏศิลป์ วิทยาลัยครูสุรินทร์ (มหาวิทยาลัยราช ภัฏสุรินทร์).....	151
4.1.3.2.1.1 การได้รับการถ่ายทอดชุดทำรำเรือกันตรึม	151
4.1.3.2.1.2 รูปแบบและองค์ประกอบการแสดงเรือกันตรึม	152

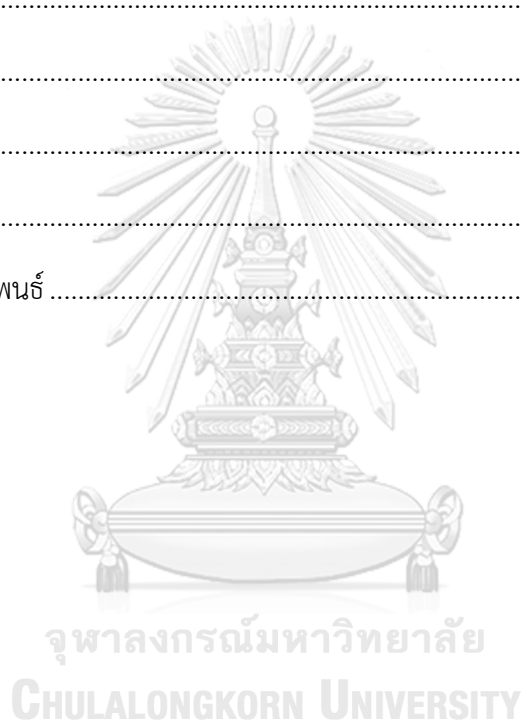
4.1.3.2.2 สาขาวิชานาฏศิลป์พื้นเมือง ภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	155
4.1.3.2.2.1 ประวัติความเป็นมา.....	155
4.1.3.2.2.2 การได้รับการถ่ายทอดชุดท่ารำเรือกันตรึม	162
4.1.3.3 สถานศึกษาสังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม.....	167
4.1.3.3.1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด.....	167
4.1.3.3.1.1 การได้รับถ่ายทอดชุดท่ารำเรือกันตรึม	170
4.1.3.3.1.2 รูปแบบและองค์ประกอบการแสดงเรือกันตรึม.....	170
4.1.4 พัฒนาการเรือกันตรึม ช่วงที่ 4 ปี พ.ศ. 2549 – ปี พ.ศ. 2559 “เรือกันตรึมในการอนุรักษ์และสร้างสรรค์”	171
4.1.4.1 การจัดประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้านของกระทรวงวัฒนธรรม ประเภทวงกันตรึมและวงเรียมอันเร	174
4.1.4.2 การสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์พื้นเมือง(อีสานใต้).....	178
4.1.4.2.1 การสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองสุรินทร์โดยศิลปินลูกศิษย์ของ นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์.....	178
4.1.4.2.2 การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นเมืองกลุ่มวัฒนธรรมอีสานใต้ของสาขานาฏศิลป์พื้นเมือง ภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	181
4.1.4.3 การอนุรักษ์และฟื้นฟูเรือกันตรึม	188
4.2 องค์ประกอบการแสดงเรือกันตรึม	204
4.2.1 ผู้แสดง.....	205
4.2.2 เครื่องดนตรีและเพลงประกอบการแสดง	207
4.2.2.1 เครื่องดนตรีประกอบการแสดงเรือกันตรึม	207
4.2.2.2 เพลงประกอบการแสดง	209

4.2.3 เครื่องแต่งกาย	221
4.2.3.1 การแต่งกายเรือมกันตรึม ปี พ.ศ. 2526 (ต้นแบบ)	223
4.2.3.2 การแต่งกายเรือมกันตรึมหลังจาก ปี พ.ศ. 2526 (ปรับเปลี่ยนตามโอกาส การแสดง).....	225
4.2.3.3. การแต่งกายเรือมกันตรึมที่นักแสดงเป็นคู่ผู้ชาย - ผู้หญิง	228
4.2.4 สถานที่ใช้ในการแสดง	237
4.2.5 โอกาสที่ใช้ในการแสดง	237
4.3 การรำเรือมกันตรึม.....	239
4.3.1 ชุดท่ารำเรือมกันตรึม	251
4.3.1.1 ชุดท่ารำท่าที่ 1 “ซารายัง”	252
4.3.1.1.1 อธิบายชุดท่ารำ.....	252
4.3.1.1.2 การเคลื่อนไหวของชุดท่ารำ	254
4.3.1.1.3 ภาพด้านข้างของชุดท่ารำ	256
4.3.1.1.4 การแปรแถว	257
4.3.1.2 ชุดท่ารำท่าที่ 2 “เข็็บ เข็็บ”	258
4.3.1.2.1 อธิบายท่ารำ	258
4.3.1.2.2 การเคลื่อนไหวของชุดท่ารำ	264
4.3.1.2.3 ภาพด้านข้างของชุดท่ารำ	266
4.3.1.1.4 การแปรแถว	268
4.3.1.3 ชุดท่ารำท่าที่ 3 “กัญญ์ญแจก”	269
4.3.1.3.1 อธิบายท่ารำ	270
4.3.1.3.2 การเคลื่อนไหวของชุดท่ารำ	275
4.3.1.3.3 ภาพด้านข้างของชุดท่ารำ	278

4.3.1.3.4 การแปรแถว	279
4.3.1.4 ชุดทำรำทำที่ 4 “อันซองเสนงนบ”	282
4.3.1.4.1 อธิบายชุดทำรำ.....	283
4.3.1.4.2 การเคลื่อนไหวของชุดทำรำ	285
4.3.1.4.3 ภาพด้านข้างของชุดทำรำ	287
4.3.1.4.4 การแปรแถว	288
4.3.1.5 ชุดทำรำทำที่ 5 “มะมัวต”	290
4.3.1.5.1 อธิบายชุดทำรำ.....	292
4.3.1.5.2 การเคลื่อนไหวของชุดทำรำ	295
4.3.1.5.3 ภาพด้านข้างของชุดทำรำ	297
4.3.1.5.4 การแปรแถว	299
4.3.1.6 ชุดทำรำทำที่ 6 “อมตุก”	301
4.3.1.6.1 อธิบายชุดทำรำ.....	302
4.3.1.6.2 การเคลื่อนไหวของชุดทำรำ	306
4.3.1.6.3 ภาพด้านข้างของชุดทำรำ	309
4.3.1.6.4 การแปรแถว	310
4.3.1.7 ชุดทำรำทำที่ 7 “มังกิ้วลจองไต”	312
4.3.1.7.1 อธิบายชุดทำรำ.....	313
4.3.1.7.2 การเคลื่อนไหวของชุดทำรำ	315
4.3.1.7.3 ภาพถ่ายด้านของชุดทำรำ.....	318
4.3.1.7.4 การแปรแถว	319
4.3.2 วิเคราะห์ชุดทำรำเรือกันตรึม	320
4.3.2.1 วิเคราะห์ลักษณะชุดทำรำเรือกันตรึมในทำรำที่ 1 “ทำรำซาระยัง”	321

4.3.2.2	วิเคราะห์ลักษณะชุดทำรำเรือมกันตรึมในทำรำที่ 2 “ทำรำเข็บ เข็บ”	322
4.3.2.3	วิเคราะห์ลักษณะชุดทำรำเรือมกันตรึมในทำรำที่ 3 “ทำรำกัญญ์เจก”	323
4.3.2.4	วิเคราะห์ลักษณะชุดทำรำเรือมกันตรึมในทำรำที่ 4 “ทำรำอันของเสนง นบ”	324
4.3.2.5	วิเคราะห์ลักษณะชุดทำรำเรือมกันตรึมในทำรำที่ 5 “ทำรำมะมั่วต”	326
4.3.2.6	วิเคราะห์ลักษณะชุดทำรำเรือมกันตรึมในทำรำที่ 6 “ทำรำอมตูก”	327
4.3.2.7	วิเคราะห์ลักษณะชุดทำรำเรือมกันตรึมในทำรำที่ 7 “ทำรำมงกิ้วลจองไต”	329
4.3.3	โครงสร้างทำรำเรือมกันตรึม	330
4.3.3.1	ลักษณะมือจีบ	331
4.3.3.2	การใช้เท้า	332
4.3.3.3	ลักษณะการทรงตัว	333
4.3.4	ลักษณะทำรำที่เป็นเอกลักษณ์	334
4.3.4.1	ทำรำเข็บ เข็บ	335
4.3.4.2	ทำรำกัญญ์เจก	336
4.3.4.3	ทำรำมะมั่วต	337
4.3.4.4	ทำรำอมตูก	338
4.3.4.5	ทำรำมงกิ้วลจองไต	339
4.4	สรุปบทวิเคราะห์	340
บทที่ 5	บทสรุปและข้อเสนอแนะ	363
	บทส่งท้าย	397
	รายการอ้างอิง	399
	ภาคผนวก	404
	ภาคผนวก ก	405

ภาคผนวก ข.....	408
ภาคผนวก ค.....	413
ภาคผนวก ง.....	416
ภาคผนวก จ.....	422
ภาคผนวก ฉ.....	427
ภาคผนวก ช.....	431
ภาคผนวก ซ.....	434
ภาคผนวก ฌ.....	438
ภาคผนวก ญ.....	440
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	446

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 เครื่องดนตรีประกอบการแสดง	32
ตารางที่ 2 ตารางแผนการดำเนินการวิจัย.....	50
ตารางที่ 3 ตารางการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงเรือกันตรึม	56
ตารางที่ 4 ตารางสรุปขั้นตอนการร้องและรำในการละเล่นกันตรึม	74
ตารางที่ 5 ตารางผลงานทางด้านการรำของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ระหว่างปี พ.ศ. 2495 – ปี พ.ศ. 2526	99
ตารางที่ 6 เนื้อเพลงประกอบการแสดงเรือกันตรึมของคณะกันตรึมโรงเรียนสินรินทร์วิทยา.....	147
ตารางที่ 7 ตารางวงกันตรึมลูกศิษย์นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ที่ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวด ดนตรีและการแสดงพื้นบ้าน กระทรวงวัฒนธรรม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 ถึง ปี พ.ศ. 2558	175
ตารางที่ 8 รายชื่อการแสดงพื้นเมืองอีสานตอนใต้ ผลงานสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นเมือง นิสิตชั้น ปีที่ 4 สาขาวิชาเอกนาฏศิลป์พื้นเมือง ภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรม ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ระหว่างปี พ.ศ. 2550 – ปี พ.ศ. 2559	182
ตารางที่ 9 ตารางสรุปพัฒนาการการแสดงเรือกันตรึมจังหวัดสุรินทร์.....	194
ตารางที่ 10 ตารางตัวอย่างเนื้อร้องทำนองเพลงซารายัง	210
ตารางที่ 11 ตารางตัวอย่างเนื้อร้องทำนองเพลงเข็บ เข็บ	211
ตารางที่ 12 ตารางตัวอย่างเนื้อร้องทำนองเพลงกัญญ์ญะเจก	212
ตารางที่ 13 ตารางตัวอย่างเนื้อร้องทำนองเพลงอันซองเสนงนบหรือทำนองเพลงรำพาย.....	213
ตารางที่ 14 ตารางตัวอย่างเนื้อร้องทำนองเพลงปันแซร	214
ตารางที่ 15 ตารางตัวอย่างเนื้อร้องทำนองเพลงอมตุก.....	215
ตารางที่ 16 ตารางตัวอย่างเนื้อร้องทำนองเพลงมังก์วลจองไต	216
ตารางที่ 17 ตารางรายละเอียดเครื่องแต่งกายของการแสดงเรือกันตรึม ในปี พ.ศ. 2526 (ต้นฉบับ)	225

ตารางที่ 18 ตารางอธิบายการแต่งกายเรือมกันตรึมหลังจาก ปี พ.ศ. 2526 (ปรับเปลี่ยนตาม โอกาสการแสดง).....	228
ตารางที่ 19 ตารางอธิบายการแต่งกายเรือมกันตรึมที่นักแสดงเป็นคู่ผู้ชาย – ผู้หญิง.....	230
ตารางที่ 20 ตารางสรุปเครื่องแต่งกายหลักในการแสดงชุดเรือมกันตรึม.....	231
ตารางที่ 21 ตารางสรุปเครื่องประดับในการแสดงชุดเรือมกันตรึม.....	234
ตารางที่ 22 ตารางวิเคราะห์การประดิษฐ์ท่าเรือมกันตรึมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์	248
ตารางที่ 23 ตารางอธิบายชุดท่ารำซารายัง.....	252
ตารางที่ 24 ตารางอธิบายชุดท่ารำเซ็บ เซ็บ	258
ตารางที่ 25 ตารางอธิบายท่ารำกัญญ์เจก.....	270
ตารางที่ 26 ตารางอธิบายชุดท่ารำอันของเสนงนบ.....	283
ตารางที่ 27 ตารางอธิบายชุดท่ารำมะมัวต	292
ตารางที่ 28 ตารางอธิบายชุดท่ารำ “อมตุก”.....	302
ตารางที่ 29 ตารางอธิบายชุดท่ารำมังกัวลจองไต.....	313
ตารางที่ 30 ตารางวิเคราะห์ลักษณะชุดท่ารำเรือมกันตรึมในท่ารำที่ 1 “ท่ารำซารายัง”	321
ตารางที่ 31 ตารางวิเคราะห์ลักษณะชุดท่ารำเรือมกันตรึมในท่ารำที่ 2 “ท่ารำเซ็บ เซ็บ”	322
ตารางที่ 32 ตารางวิเคราะห์ลักษณะชุดท่ารำเรือมกันตรึมในท่ารำที่ 3 “ท่ารำกัญญ์เจก”	323
ตารางที่ 33 ตารางวิเคราะห์ลักษณะชุดท่ารำเรือมกันตรึมในท่ารำที่ 4 “ท่ารำอันของเสนงนบ” ...	324
ตารางที่ 34 ตารางวิเคราะห์ลักษณะชุดท่ารำเรือมกันตรึมในท่ารำที่ 5 “ท่ารำมะมัวต”	326
ตารางที่ 35 ตารางวิเคราะห์ลักษณะชุดท่ารำเรือมกันตรึมในท่ารำที่ 6 “ท่ารำอมตุก”	327
ตารางที่ 36 ตารางวิเคราะห์ลักษณะชุดท่ารำเรือมกันตรึมในท่ารำที่ 7 “ท่ารำมังกัวลจองไต”.....	329
ตารางที่ 37 ตารางสรุปที่มาและความหมายของท่ารำในการรำเรือมกันตรึม	342
ตารางที่ 38 ตารางวิเคราะห์ท่ารำเรือมกันตรึม.....	352
ตารางที่ 39 ตารางสรุปวิเคราะห์ลักษณะท่ารำเรือมกันตรึม.....	353

ตารางที่ 40 ตารางสรุปพัฒนาการเรือมกันตรึม	372
ตารางที่ 41 ตารางสรุปการแต่งกายเรือมกันตรึม ในปี พ.ศ. 2526 (ต้นแบบ).....	379
ตารางที่ 42 ตารางสรุปการแต่งกายเรือมกันตรึมหลังจาก ปี พ.ศ. 2526 (ปรับเปลี่ยนตามโอกาส การแสดง).....	381
ตารางที่ 43 ตารางสรุปการแต่งกายเรือมกันตรึมที่นักแสดงเป็นคู่ผู้ชายผู้หญิง.....	382
ตารางที่ 44 ตารางสรุปชุดทำรำเรือมกันตรึม.....	384
ตารางที่ 45 ตารางวิเคราะห์ลักษณะทำรำเรือมกันตรึม	390
ตารางที่ 46 ตารางทำรำที่เป็นเอกลักษณ์.....	393

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 ภาพวงกันตรึมโรงเรียนสิรินธร จังหวัดสุรินทร์.....	26
ภาพที่ 2 ภาพการร้องและการรำในการละเล่นกันตรึม	76
ภาพที่ 3 ภาพพิธีโถงมะมวด.....	80
ภาพที่ 4 ภาพการร้องและการรำของวงกันตรึมในพิธีแห่นาง.....	82
ภาพที่ 5 การรำในการละเล่นกันตรึมประกอบขบวนแห่ขันหมาก	83
ภาพที่ 6 ภาพการรำในพิธีบายศรีสู่ขวัญในพิธีแห่นาง.....	85
ภาพที่ 7 ภาพการละเล่นลื้ออันเร (กระตบสาก)แบบดั้งเดิม ของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทย	89
ภาพที่ 8 ภาพเรือมอันเรในรูปแบบที่พัฒนามาจากการละเล่นลื้ออันเร	90
ภาพที่ 9 ภาพการเรือมตรดในประเพณี-เทศกาลสงกรานต์.....	92
ภาพที่ 10 ภาพนางแก่นจันทร์ นามวิวัฒน์ ราชุด “เทิดเกียรติครู” ในงานวันครูจังหวัดสุรินทร์ ปี พ.ศ. 2501	97
ภาพที่ 11 ภาพนางแก่นจันทร์ นามวิวัฒน์ และคณะผู้แสดงเรือมอันเรและเรือมนรแกวถวาย พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ คราวเสด็จเยี่ยมราษฎรจังหวัดสุรินทร์ ณ ศาลากลางจังหวัดสุรินทร์ ปี พ.ศ. 2498.....	101
ภาพที่ 12 ภาพนางแก่นจันทร์ นามวิวัฒน์ (คนที่ 2 จากซ้ายมือ) และคณะผู้แสดงเรือมอันเรและ เรือมนรแกวถวาย พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระ นางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ คราวเสด็จเยี่ยมราษฎรจังหวัดสุรินทร์ ณ ศาลากลางจังหวัดสุรินทร์ ปี พ.ศ. 2498.....	102
ภาพที่ 13 ภาพการแสดงเรือมมวงลจองไต พิธีบายศรีสู่ขวัญ พิธีเปิดการสัมมนาเพลง พื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ ปี พ.ศ. 2526	109
ภาพที่ 14 ภาพการแสดงชุด เรือมกันตรึม แสดงครั้งแรกในการสัมมนาเพลงพื้นบ้านและ การละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ ปี พ.ศ. 2526	110

ภาพที่ 15 ภาพการแสดงเรือกันตรึม ในการสัมมนาการเล่นพื้นบ้านและเพลงพื้นบ้าน จังหวัดสุรินทร์ ปี พ.ศ. 2526 เป็นการนำการแสดงเรือกันตรึมออกแสดง เป็นครั้งแรก.....	112
ภาพที่ 16 ภาพท่ารำเรือกันตรึม “ท่ารำซารายัง”	117
ภาพที่ 17 ภาพท่ารำเรือกันตรึม “ท่ารำเข็บ เข็บ”	119
ภาพที่ 18 ภาพท่ารำเรือกันตรึม “ท่ารำกัญจัญจก”	120
ภาพที่ 19 ภาพท่ารำเรือกันตรึม “ท่ารำอันซอองเสนงนบ”	122
ภาพที่ 20 ภาพท่ารำเรือกันตรึม “ท่ารำมะมั่วต”	123
ภาพที่ 21 ภาพท่ารำเรือกันตรึม “ท่ารำอมตุก”	124
ภาพที่ 22 ภาพท่ารำเรือกันตรึม “ท่ารำมังกีวลจองได”	126
ภาพที่ 23 ภาพเรือกันตรึมของคณะกันตรึมโรงเรียนบ้านดงมัน หมู่บ้านวัฒนธรรมกันตรึม บ้านดงมัน ต.คอโค อ.เมือง จ.สุรินทร์.....	133
ภาพที่ 24 ภาพการแสดงเรือกันตรึมของวงกันตรึมน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์	138
ภาพที่ 25 ภาพเรือกันตรึมของคณะกันตรึมโรงเรียนสินรินทร์วิทยา	145
ภาพที่ 26 ภาพเรือกันตรึมแบบดั้งเดิมของคณะกันตรึมโรงเรียนสินรินทร์วิทยา.....	145
ภาพที่ 27 ภาพท่ารำอมตุก(พายเรือ ใน)การแสดงเรือกันตรึม ของคณะกันตรึม โรงเรียนสินรินทร์วิทยา ในการบันทึกการแสดงพื้นเมืองร่วมกับ ค่ายเพลงไฟโรจน์ชาวด์ ในอัลบั้ม “กันตรึมประกอบการรำ สืบสานวัฒนธรรมพื้นบ้าน”	149
ภาพที่ 28 ภาพการแสดงเรือกันตรึมของคณะกันตรึมโรงเรียนสินรินทร์วิทยา	150
ภาพที่ 29 ภาพนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ถ่ายทอดเรือกันตรึมแก่นักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์ วิทยาลัยครูสุรินทร์ (มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์) ปี พ.ศ. 2541	154
ภาพที่ 30 ภาพการแสดงเรือกันตรึมโดยนางสาวอรทัย ไชยโสตา ในการนำเสนออาศรมศึกษา ได้รับการถ่ายทอดกระบวนการท่ารำจากนางสำรวม ดีสม ปี พ.ศ.2555	159
ภาพที่ 31 ภาพเรือกันตรึมโดยนายวัชรไกร เย็นวัฒนา ในการสอบทักษะศิลปะการแสดงชั้นสูง ได้รับการถ่ายทอดกระบวนการท่ารำจากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ปี พ.ศ.2558.....	161

ภาพที่ 32 ภาพเรือกันตรึมโดยนางสาวธิดารัตน์ สายพุกษ์และนางสาวพิมพ์ประภา ทวีโชติ ใน การสอบทักษะศิลปะการแสดงชั้นสูง ได้รับการถ่ายทอดกระบวนท่ารำจาก นางแก่น จันทร์ นามวัฒน์ ปี พ.ศ.2558.....	161
ภาพที่ 33 ภาพการแสดงเรือกันตรึมในการแสดงชุด “รวมเผ่าไทยอีสานเทิดไถ่องค์ราชันย์” โดยภาควิชาศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในงานเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระ ชนมพรรษา83พรรษา ปี พ.ศ. 2553.....	165
ภาพที่ 34 ภาพการแสดงเรือกันตรึม โดยภาควิชาศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในงานลอยกระทงมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปี พ.ศ. 2556.....	166
ภาพที่ 35 ภาพนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ถ่ายทอดกระบวนท่ารำเรือกันตรึม ให้แก่คณะครู จากวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ปี พ.ศ. 2540	168
ภาพที่ 36 ภาพเรือกันตรึม วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ในงานเทศกาลศิลปวัฒนธรรมนานาชาติ จังหวัดเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2550.....	169
ภาพที่ 37 ภาพท่ารำกัญญ์เจกของเรือกันตรึม ในการแสดงของวงกันตรึมดงมันรั้งกันตรึม รางวัลชนะเลิศการประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้าน กระทรวงวัฒนธรรม ปี พ.ศ. 2549	176
ภาพที่ 38 ภาพท่ารำอันสงเสงนบของเรือกันตรึม ในการแสดงของวงกันตรึมสินรินทร์รวมใจ รางวัลชนะเลิศการประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้าน กระทรวงวัฒนธรรม ปี พ.ศ. 2557	177
ภาพที่ 39 ภาพท่ารำชาวยังของเรือกันตรึม ในการแสดงชุด “สืบศรัทธา พระยาสุรินทร์” พิธีเปิดงานต้อนรับและเลี้ยงอาหารช่าง งานแสดงช่างจังหวัดสุรินทร์ ปี พ.ศ. 2556.....	179
ภาพที่ 40 ภาพท่ารำมะมั่วตของเรือกันตรึม ในการแสดงชุด “บรรจุมเบ็ณฑ์” การแสดงพิธีเปิดประเพณีแซนโดนตา บูชาบรรพบุรุษ จังหวัดสุรินทร์ ปี พ.ศ. 2556.....	180
ภาพที่ 41 ภาพท่ารำอมตูกของเรือกันตรึม ในการแสดงชุด “เรือกันตรึม” ผลงานสร้างสรรค์ของนางสาวกฤติกา ธรรมวิเศษ ปี พ.ศ. 2550	183

ภาพที่ 42 ภาพทำรำมะมั่วตของเรือมกันตริม ในการแสดงชุด “เรือมแซนการ์” ผลงาน สร้างสรรค์ของนางสาวพนิดา ปฏินาคา ปี พ.ศ. 2553.....	184
ภาพที่ 43 ภาพทำรำอันซองเสนงนบของเรือมกันตริมในการแสดงชุด “เรือมโจ๊ะคริม กันตริม สะเร็น” ผลงานสร้างสรรค์ของนายพงศธร ยอดดำเนิน และนางสาวสิรินทิพย์ กิ่งจันทร์ ปี พ.ศ. 2555	185
ภาพที่ 44 ภาพทำรำเซ็บ เซ็บ ของเรือมกันตริม ในการแสดงชุด “เรือมปะกาอังกีเยรเบาะ” ผลงานสร้างสรรค์ของนายอัศววิทย์ ทองใบ และนางสาวจากรุวรรณ วรรณาม ปี พ.ศ. 2556	186
ภาพที่ 45 ภาพทำรำกัญญ์เจกของเรือมกันตริม ในการแสดงชุด “เรือมเฮาปลิงเซรา” ผลงาน สร้างสรรค์ของนางสาวรัตนา ช่วงทิพย์ และนางสาวดารุณี มิ่งคำมี ปี พ.ศ. 2556	187
ภาพที่ 46 ภาพการแสดงเรือมกันตริมอนุรักษ์ในแบบดั้งเดิมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ คณะกันตริมบ้านดงมัน (หมู่บ้านวัฒนธรรมกันตริม จังหวัดสุรินทร์)	189
ภาพที่ 47 ภาพการแต่งกายการแสดงเรือมกันตริมตามแบบนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ (กระโจมอกด้วยผ้าขาวม้า)	191
ภาพที่ 48 ภาพการแต่งกายการแสดงเรือมกันตริมตามแบบนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ (กระโจมอกด้วยผ้าลูกแก้ว)	191
ภาพที่ 49 ภาพการแสดงชุดเรือมกันตริม ตัวแทนการแสดงพื้นเมืองจากกลุ่มวัฒนธรรมอีสานตอน ใต้ โดยนักเรียนโรงเรียนสิรินธร จังหวัดสุรินทร์ ถ่ายทอดกระบวนการทำรำโดย นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ในงานมหกรรมดนตรีมัธยมศึกษาเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช หอประชุมกองทัพเรือ กรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2557	193
ภาพที่ 50 ภาพการแสดงเรือมกันตริมในรูปแบบนักแสดงคู่ชาย-หญิง.....	206
ภาพที่ 51 ภาพเรือมกันตริมในรูปแบบนักแสดงผู้หญิงล้วนของวงกันตริมโรงเรียนสิรินธร จ.สุรินทร์.....	206
ภาพที่ 52 ภาพวงกันตริม วงดนตรีพื้นบ้านแบบดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทย	207
ภาพที่ 53 ภาพเครื่องดนตรีประกอบการแสดงเรือมกันตริม	208
ภาพที่ 54 ภาพการแต่งกายด้วยผ้าไหมพื้นเมืองของบุรุษและสตรีชาวเขมรถิ่นไทยในอดีต.....	222

ภาพที่ 55 ภาพการแต่งกายครั้งแรกของการแสดงเรือกันตรึม ในปี พ.ศ. 2526	224
ภาพที่ 56 ภาพการแต่งกายเรือกันตรึมในงาน “คืนรัง” โรงเรียนสิรินธร จ.สุรินทร์ ปี พ.ศ. 2526	224
ภาพที่ 57 ภาพการแต่งกายเรือกันตรึมที่เป็นการกระโจกอก โดยไม่ใส่เสื้อแขนกระบอก.....	226
ภาพที่ 58 ภาพการแต่งกายเรือกันตรึมหลังจาก ปี พ.ศ. 2526 (กระโจมอกด้วยผ้าขาวม้า).....	226
ภาพที่ 59 ภาพการแต่งกายเรือกันตรึมหลังจาก ปี พ.ศ. 2526 (กระโจมอกด้วยผ้าลูกแก้ว).....	227
ภาพที่ 60 ภาพการแต่งกายเรือกันตรึมหลังจาก ปี พ.ศ. 2526 (นักแสดงผู้หญิงนุ่งผ้าโจงกระเบน).....	227
ภาพที่ 61 ภาพเรือกันตรึม-การแต่งกายเรือกันตรึมของผู้แสดงชายเป็นลักษณะเดียวกัน กับการแต่งกายของผู้แสดงชายในการแสดงเรือกันตรึม.....	229
ภาพที่ 62 ภาพการแต่งกายเรือกันตรึมที่นักแสดงเป็นคู่ผู้ชาย - ผู้หญิง	229
ภาพที่ 63 ภาพรำเรือกันตรึมในการสอบทักษะศิลปะการแสดงชั้นสูง(SOLO) สาขาวิชาเอก นาฏศิลป์พื้นเมือง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปี พ.ศ. 2559.....	238
ภาพที่ 64 ภาพการรำเรือกันตรึมในท่ารำซารายัง (เดินออก)	240
ภาพที่ 65 ภาพการรำเรือกันตรึมในท่ารำเซิบเซิบ (เชิญชวน)	241
ภาพที่ 66 ภาพการรำเรือกันตรึมในท่ารำกัญญ์จุก (เขียดตะปาด)	243
ภาพที่ 67 ภาพการรำเรือกันตรึมในท่ารำอันซองเสนงนบ (ว้าวแดงเขางาม)	244
ภาพที่ 68 ภาพการรำเรือกันตรึมในท่ารำมะม้วต (เข้าทรง)	245
ภาพที่ 69 ภาพการรำเรือกันตรึมในท่ารำอมตุก (พายเรือ).....	246
ภาพที่ 70 ภาพการรำเรือกันตรึมในท่ารำมังกิ้วลจองโต (บายศรีสู่ขวัญ)	247
ภาพที่ 71 ภาพลักษณะมือจีบในโครงสร้างท่ารำการรำเรือกันตรึม.....	331
ภาพที่ 72 ภาพการใช้เท้าในโครงสร้างท่ารำการรำเรือกันตรึม	332
ภาพที่ 73 ภาพการทรงตัวในโครงสร้างท่ารำการรำเรือกันตรึม.....	333
ภาพที่ 74 ภาพลักษณะท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์การรำเรือกันตรึม “ท่ารำเซิบ เซิบ”	335

ภาพที่ 75 ภาพลักษณะท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์การรำเรือมกันตรึม “ท่ารำกัญญ์เจก”	336
ภาพที่ 76 ภาพลักษณะท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์การรำเรือมกันตรึม “ท่ารำมะมัวต”	337
ภาพที่ 77 ภาพลักษณะท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์การรำเรือมกันตรึม “ท่ารำอมตูก”	338
ภาพที่ 78 ภาพลักษณะท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์การรำเรือมกันตรึม “ท่ารำมังกัวลจองไต”	339
ภาพที่ 79 ภาพการแสดงเรือมกันตรึม ปี พ.ศ. 2526	369
ภาพที่ 80 ภาพผู้แสดงเรือมกันตรึมที่เป็นนักแสดงผู้หญิงล้วน	376
ภาพที่ 81 ภาพผู้แสดงเรือมกันตรึมที่เป็นนักแสดงผู้ชาย-หญิง	377
ภาพที่ 82 ภาพผู้ละเล่นและเครื่องดนตรีในวงกันตรึม	378
ภาพที่ 83 ภาพการแต่งกายเรือมกันตรึม ในปี พ.ศ. 2526 (ต้นแบบ)	379
ภาพที่ 84 ภาพการแต่งกายเรือมกันตรึมหลังจาก ปี พ.ศ. 2526 (ปรับเปลี่ยนตามโอกาสการแสดง)	380
ภาพที่ 85 ภาพการแต่งกายเรือมกันตรึมที่นักแสดงเป็นผู้ชายผู้หญิง	382

สารบัญแผนผัง

หน้า

แผนผังที่ 1	แผนผังสรุปพัฒนาการเรือมกันตรึมทั้ง 4 ช่วงพัฒนาการ.....	69
แผนผังที่ 2	แผนผังพัฒนาการเรือมกันตรึมช่วงที่ 1 “ก่อนเกิดเรือมกันตรึม” ก่อนปี พ.ศ. 2526	71
แผนผังที่ 3	แผนภูมิพัฒนาการเรือมกันตรึม ช่วงที่ 2 ปี พ.ศ. 2526 – ปี พ.ศ. 2531 “เรือมกันตรึมเผยแพร่สู่ชุมชน”	107
แผนผังที่ 4	แผนผังการประดิษฐ์ทำรำเรือมกันตรึมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์	116
แผนผังที่ 5	พัฒนาการเรือมกันตรึมช่วงที่ 3 ปี พ.ศ. 2532 – ปี พ.ศ. 2548 “เรือมกันตรึมในสถานศึกษา”	140
แผนผังที่ 6	แผนผังพัฒนาการเรือมกันตรึมช่วงที่ 4 “เรือมกันตรึมในการอนุรักษ์และ สร้างสรรค์” ระหว่างปี พ.ศ. 2549 – ปี พ.ศ. 2559	173
แผนผังที่ 7	แผนผังสรุปที่มาขอแต่ละทำรำเรือมกันตรึม	371

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สุรินทร์เป็นจังหวัดหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพื้นที่อยู่ทางตอนใต้ หรือที่เรียกว่าอีสานตอนใต้ มีเขตพื้นที่ติดต่อกับประเทศกัมพูชา โดยมีเทือกเขาพนมดงรักเป็นเส้นกั้นเขตแดน พลเมืองส่วนใหญ่เป็นคนไทยเชื้อสายเขมรหรือชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทย รองลงมาคือชาติพันธุ์กูย และชาติพันธุ์ลาว “จังหวัดสุรินทร์เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีประวัติความเป็นมาเก่าแก่อย่างยาวนาน มีการจัดการปกครองแบบเจ้าเมืองและคณะกรรมการเมือง ซึ่งเป็นชนพื้นเมืองดูแลกันเอง”¹ สิ่ง que แสดงหลักฐานถึงความเก่าแก่และมีประวัติศาสตร์ที่ช้านาน คือ

ประการที่ 1 การตั้งเมือง คูเมืองและกำแพงเมือง 2 ชั้น ซึ่งมีชื่อเมืองเดิมว่า ประเทยลขมร์ ด้วยที่เป็นศัพท์ภาษาเขมร คนต่างถิ่นจึงพูดเพี้ยนเป็น ประทายสมันต์ ซึ่งในเวลาต่อมาได้ยกฐานะเป็นจังหวัดสุรินทร์ในที่สุด อีกทั้งยังมีชุมชนโบราณอีกมากมาย แสดงถึงหลักฐานในการตั้งถิ่นฐานที่มีการออกแบบวางแผนอย่างเป็นเลิศ

ประการที่ 2 ศิลปหัตถกรรม เมืองสุรินทร์มีศิลปหัตถกรรมที่โดดเด่นอยู่ 2 ชนิด ซึ่งไม่สามารถสืบหาประวัติความเป็นมาว่าเกิดขึ้นเมื่อไหร่อย่างชัดเจนได้ แต่เชื่อว่าเป็นศิลปหัตถกรรมที่ได้รับการสืบทอดมาอย่างยาวนาน คือ การทอผ้าไหม และเครื่องประดับเงิน โดยสองสิ่งเหล่านี้แสดงถึงภูมิปัญญาอันอัจฉริยะที่มีการสั่งสมมาอย่างยาวนาน ในการออกแบบและผลิตงานหัตถกรรมให้มีความสวยงามเป็นอย่างมาก

ประการที่ 3 วัฒนธรรมประเพณี จังหวัดสุรินทร์เป็นจังหวัดที่มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่สั่งสมและสืบทอดมาอย่างยาวนาน ประเพณีต่างๆล้วนเกิดจากความเชื่อและการกระทำที่เกิดจากความศรัทธาและจิตวิญญาณที่ถูกปลูกฝังมาตั้งแต่เกิด ประเพณีเพื่อชุมชน เช่น ประเพณีแคนแจต (เดือนห้า) ประเพณีแซนโฎนตา (สารทเดือนสิบ) และประเพณีเพื่อบุคคลและครอบครัววงศ์ตระกูล

¹ สุทัศน์ กองทรัพย์ (2543). ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองสุรินทร์ (พ.ศ.2302-2450). สุรินทร์, สถาบันราชภัฏสุรินทร์.

เช่น ประเพณีแซนการ์(แต่งงาน) ประเพณีบุญเนี้ยะฮฺ(บวชนาค) อีกทั้งมีประเพณีที่เกิดจากความเชื่อในสิ่งที่เหนือธรรมชาติที่ยังคงรักษาและปฏิบัติอย่างเคร่งครัดสืบมาจนถึงปัจจุบัน

ประการที่ 4 การละเล่นพื้นเมือง จังหวัดสุรินทร์เป็นจังหวัดที่มีเอกลักษณ์ในด้านของการละเล่นพื้นเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 3 กลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทยที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นที่สุด การละเล่นพื้นเมืองรวมทั้งดนตรีและเพลงพื้นเมืองมีมากมาย มีการละเล่นที่อยู่ในพิธีกรรมและงานเทศกาลประเพณี เช่น เรือมอันเร(กระทบสาก) เรือมตรด(ตรุษ) เจริญมะมัวต(เข้าทรง) กันตรึม เป็นการละเล่นที่มีมานาน แรกเริ่มนิยมเล่นประกอบในพิธีแซนการ์(แต่งงาน) และพิธีกรรมมะมัวต ในพิธีกรรมมะมัวต เรียกว่า เล่นเพลงอาร์กซ์ มีจุดประสงค์เพื่อรักษาผู้ป่วย โดยมีความเชื่อว่าผู้ป่วยประพาศิติดเป็นเหตุทำให้เทวดาอาร์กซ์ลงโทษ จึงต้องรักษาโดยใช้เครื่องดนตรีกันตรึมประกอบในพิธีกรรม ซึ่งพิธีมะมัวตยังได้รับความนิยมและสืบทอดมาจนถึงทุกวันนี้ ลักษณะทั่วไปของเพลงกันตรึม คือ เนื้อร้องเป็นภาษาเขมร บทเพลงกันตรึมไม่นิยมร้องเป็นเรื่องราว มักคิดคำกลอนให้เหมาะกับงานที่เล่นหรือใช้บทร้องเก่าๆที่จำกันมา ทำนองเพลงมีหลายจังหวะซึ่งมีมากจนบางทำนองไม่มีใครสามารถจำได้เพราะไม่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรอาศัยการจดจำเท่านั้น บทเพลงกันตรึมเนื้อร้องส่วนใหญ่แสดงถึงวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมชนบท กล่าวถึงการทำนา ภารกิจการบ้านซึ่งเป็นหน้าที่ของภรรยา การหารายได้เลี้ยงครอบครัวเป็นหน้าที่ของสามและแสดงค่านิยมในสังคม เช่น การเลือกคู่ครอง การเกี่ยวพาราสี เป็นต้น

วงดนตรีพื้นเมืองสุรินทร์ มีอยู่หลายประเภท เช่น วงปี่พาทย์พื้นเมือง วงมโหรีพื้นเมือง วงตุ้มโหม่ง และวงกันตรึม แต่เดิมวงกันตรึมนั้นใช้สำหรับบรรเลงประกอบการเข้าทรงบูชาผีบรรพบุรุษหรืองานพิธีกรรม โดยจังหวะลีลาการบรรเลงและบทเพลงแตกต่างกันไปตามลักษณะงาน โดยมีจุดมุ่งหมายการเล่นกันตรึมตามความเชื่อของคนในท้องถิ่น เช่น ความเชื่อทางไสยศาสตร์ ได้แก่ โฉลมะมัวต บองบ้อด หรือทรงเจ้าเข้าผี เล่นกันตรึมในการเฉลิมฉลองงานมงคลต่างๆ เช่น ทำบุญบ้าน บวชนาค โกนจุก ฉลองอัฐิและบุญกฐิน และนิยมเล่นกันตรึมเฉลิมฉลองในงานประจำปี เช่น ปีใหม่ สงกรานต์ สารทเดือนสิบ เป็นต้น

กันตรึม เป็นวงดนตรีพื้นเมืองที่นิยมเล่นในจังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีลักษณะเฉพาะที่เป็นเอกลักษณ์ คือ เป็นวงดนตรีพื้นเมืองที่นำเอาจังหวะตึกลอง

“โจ๊ะ-คะครึม-ครึม” มาเป็นชื่อวงดนตรีจึงเรียกว่า กัณฑ์รึม เครื่องดนตรีกัณฑ์รึม ประกอบด้วย ปี่อ้อ 1 เล้า ซอกัณฑ์รึมหรือซอกกลาง 1 คัน กลองโทน 2 ใบ เครื่องประกอบจังหวะมีฉิ่ง ฉาบ กรับ ทำนองเพลงใช้บทเพลงพื้นบ้าน ซึ่งมีการสืบทอดกันมาจากพ่อครูแม่ครูเพลง เนื้อเพลงที่ใช้ร้องจะเป็น ภาษาเขมรสูงหรือเขมรถิ่นไทย ทำนองเพลงมีทั้งประเภทเพลงครุ เพลงพิธีการ เพลงเข้าขบวนแห่ เพลงเบ็ดเตล็ด ซึ่งมีทั้งท่วงทำนอง อ่อนหวาน สนุกสนาน และโศกเศร้า มีเนื้อหาที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต ท้องถิ่น การทำมาหากิน การเกี่ยวพาราสี ความหวังและการรอคอย ผู้เล่นส่วนใหญ่จะเป็นผู้ชาย จำนวน 4-5 คน ฝ่ายหญิงส่วนใหญ่จะเข้ามาร่วมรำและร้องบ้างเป็นบางครั้ง จารีตการแสดงกัณฑ์รึม จะมีการไหว้ครูทุกครั้งก่อนการแสดง

จังหวัดสุรินทร์นอกจากมีความแตกต่างกันของวัฒนธรรม ความเชื่อ ประเพณี และการดำรงชีวิตอยู่ตามกลุ่มชาติพันธุ์แล้ว ยังปรากฏวัฒนธรรมประเพณีนาฏศิลป์พื้นบ้านที่แพร่หลาย และเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปในชื่อของ “เรียม” ซึ่งคำว่า “เรียม” เป็นภาษาท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ เขมรถิ่นไทยในจังหวัดสุรินทร์ มีความหมายที่หมายถึงการฟ้อนรำ การแสดง “เรียม” ส่วนใหญ่มีการ พัฒนาการมาจากการดำรงชีวิตของประชากรแต่ละกลุ่มชนชาติพันธุ์ ไม่ว่าจะเป็นนาฏศิลป์ที่พัฒนา มาจากการประกอบอาชีพ การประกอบพิธีกรรม ประเพณี ความเชื่อหรือหรือแม้แต่อำนาจปฏิกิริยาของ สัตว์และแมลง มีจุดมุ่งหมายเพื่อความบันเทิง สนุกสนาน รื่นเริง ซึ่งการพัฒนาการจากรูปแบบการ ดำรงชีวิตอยู่ จนกลายมาสู่รูปแบบการแสดงนาฏศิลป์เมืองได้นั้น เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญา และความมีสุนทรีย์ในการดำรงชีวิต จากดนตรีกัณฑ์รึมที่บรรเลงในพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ทั้งร้องทั้งรำ เพื่อความปกติสุขของชีวิตและชุมชน พัฒนาจากการรำรำตามความรู้สึกนึกคิด ตามแต่ท่วงทำนอง ดนตรีพาไป เกิดเป็นการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านที่มีความสวยงามมีระเบียบแบบแผน ด้วยกระบวนการ ทางนาฏยประดิษฐ์ของศิลปินท้องถิ่นที่แสดงถึงความอัจฉริยะภาพในการดำรงความเป็นเอกลักษณ์ และแสดงความเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี แต่เดิมการเล่นกัณฑ์รึม มิได้มีการกำหนดท่ารำ หรือรูปแบบในการรำและการแสดง เพียงแต่มีลำดับขั้นตอนในการเล่นกัณฑ์รึมที่ปฏิบัติกันมาอย่าง เกร่งครัดคือ เริ่มด้วยการไหว้ครูและจบด้วยการอ้าผู้ชม ในภายหลังมีการพัฒนารูปแบบการแสดง กัณฑ์รึมขึ้นมา ตามวาระโอกาสและปัจจัยต่างๆเพื่อนำกัณฑ์รึมไปนำเสนอสู่สาธารณชนหรือให้ผู้ชมที่ ไม่ใช่คนในท้องถิ่นเกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

การพัฒนารูปแบบการแสดงกันตรึมที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก คือปี พ.ศ. 2526 มีการประดิษฐ์ชุดการแสดง เรือมกันตรึม ขึ้นมา เพื่อแสดงในงานสัมมนาการเล่นพื้นบ้านและเพลงพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ ระหว่างวันที่ 18 - 21 มกราคม พ.ศ. 2526 จัดโดยศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ วิทยาลัยครูสุรินทร์ (มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์) โดยการแสดงเรือมกันตรึมเป็นการประดิษฐ์ทำรำให้เป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่น โดยการนำเอาท่ารำของชาวบ้านแบบดั้งเดิม มีการรวบรวมท่ารำจากวงกันตรึมต่างๆ โดยเลือกท่ารำและบทเพลงตามประเภทของการเล่นเพลงกันตรึม นำเอามาเรียบเรียงและให้เกิดความสอดคล้องและงดงาม ที่สำคัญคือการรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ศิลปะการแสดงกันตรึมได้เป็นอย่างดี โดยผู้ประดิษฐ์การแสดงชุดเรือมกันตรึม คือ นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ศิลปินพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์

นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ผู้ประดิษฐ์ท่ารำเรือมกันตรึม เป็นบุคคลสำคัญในวงการนาฏศิลป์พื้นเมืองสุรินทร์ มีบทบาทสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งการฟื้นฟู การอนุรักษ์ การนำเสนอ และการถ่ายทอด การละเล่นพื้นเมืองสุรินทร์ ซึ่งมีรางวัลและผลงานดีเด่นเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความสามารถได้อย่างเป็นที่ประจักษ์ ด้วยความสามารถที่เชี่ยวชาญซึ่งได้รับการปลูกฝังมาตั้งแต่เด็กเกิดเป็นองค์ความรู้ในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีรูปแบบและเอกลักษณ์ที่ชัดเจน ผลงานชิ้นสำคัญที่สุดที่นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ได้สร้างสรรค์ไว้ให้กับวงการนาฏศิลป์พื้นเมืองสุรินทร์ คือ การประดิษฐ์การแสดงชุด เรือมกันตรึม โดยมีวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์การแสดงกันตรึมแบบดั้งเดิมให้คงอยู่และเพื่อเป็นท่ารำแม่แบบให้กับการแสดงพื้นเมืองสุรินทร์ในชุดการแสดงอื่นๆ มีการศึกษารวบรวมเรียบเรียงข้อมูลในด้านการละเล่นกันตรึม และประดิษฐ์ท่ารำขึ้นมาจำนวน 7 ชุดท่ารำ ได้แก่

1. ชุดท่ารำซารายัง
2. ชุดท่ารำเข็บ เข็บ
3. ชุดท่ารำกัญญแจก
4. ชุดท่ารำอันของเสนงนบ
5. ชุดท่ารำมะมั่วต

6. ชุดทำรำอมตูก

7. ชุดทำรำมังกิ้วลจองใต้

ซึ่งชุดทำรำ 7 ชุดทำนั้มีการใช้เพลงกันตรึมโดยยกเอาแต่ละประเภทของเพลงกันตรึมมาเรียบเรียงทั้งหมด 7 ทำนองเพลง การแสดงชุดเรือกันตรึมถือเป็นการแสดงที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากแพร่หลาย โดยเฉพาะสถานศึกษาต่างๆนำการแสดงชุดนี้ไปถ่ายทอดกระบวนท่ารำและนำเสนอต่อสาธารณชนในวาระโอกาสต่างๆ การแสดงชุด เรือกันตรึม จึงได้รับความนิยมและถือเป็นแม่แบบท่ารำในการแสดงพื้นเมืองสุรินทร์ในชุดอื่นๆที่ประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ภายหลัง

ดังข้อมูลทีกล่าวมาข้างต้น การแสดงชุดเรือกันตรึม ที่ประดิษฐ์โดยนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ เมื่อปี พ.ศ. 2526 ได้แพร่กระจายเป็นอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะการแพร่กระจายไปสู่วงกันตรึมในสถานศึกษาและวงกันตรึมเอกชน ที่มีการนำการแสดงชุดเรือกันตรึม ไปถ่ายทอด นำเสนอ และแสดงในโอกาสต่างๆ ทำให้เกิดข้อขัดแย้งทางสุนทรียภาพและกระบวนท่ารำ เนื่องด้วยการแสดงชุดเรือกันตรึม มีการถ่ายทอดและดัดแปลงการแสดงตามวาระการแสดงต่างๆ และที่สำคัญ ความคลุมเครือทางด้านประวัติความเป็นมาของเรือกันตรึม กระบวนท่ารำ เพลงที่ใช้แต่ละช่วงการแสดงยังไม่ชัดเจน การแสดงเรือกันตรึมที่แตกแขนงตามการรับการถ่ายทอดและเมื่ออยู่ในความดูแลของบุคคลที่นำเสนอแตกต่างกันออกไป การรับช่วงต่อจากศิลปินผู้ประดิษฐ์ท่ารำเกิดการพัฒนาไปในทิศทางต่างๆ มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการแสดงและการนำเสนอ เนื่องด้วยปัจจัยต่างๆที่ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงเรือกันตรึม การศึกษาและทำความเข้าใจของการแสดงเรือกันตรึมจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นจะต้องเร่งศึกษาให้เกิดความเข้าใจในรอบด้านอย่างลุ่มลึก เพื่อให้เห็นถึงประวัติความเป็นมา และพัฒนาการของเรือกันตรึม ปัจจัยสำคัญที่จำเป็นต้องเร่งศึกษาด้วยผู้ที่ประดิษฐ์ท่ารำคือนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ยังมีชีวิตอยู่และมีอายุมาก(ปัจจุบัน(พ.ศ.2560) อายุ 83 ปี) และผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญในด้านนาฏศิลป์พื้นเมืองและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งนับวันอายุมากขึ้น ข้อมูลอันสำคัญที่เป็นประวัติศาสตร์วงการนาฏศิลป์พื้นเมืองสุรินทร์จะเลือนหายไปตามกาลเวลาและหมดไปตามอายุขัยของศิลปินในที่สุด

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 ศึกษาพัฒนาการเรือมกันตรึม

1.2.2 ศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบการแสดงและการรำเรือมกันตรึม

1.3 ขอบเขตการวิจัย

วิจัยเรื่อง พัฒนาการเรือมกันตรึมฉบับนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการศึกษาดังนี้

1.3.1 ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาพัฒนาการเรือมกันตรึมเฉพาะจังหวัดสุรินทร์เท่านั้น

1.3.2 ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษากระบวนการนาฏยประดิษฐ์และองค์ประกอบการแสดงเรือมกันตรึมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ในปี พ.ศ. 2526

1.3.3 ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาพัฒนาการของการแสดงเรือมกันตรึมจังหวัดสุรินทร์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 ถึง ปี พ.ศ.2559

1.4 วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่อง พัฒนาการเรือมกันตรึมจังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีการรวบรวม ศึกษาข้อมูล และการเก็บข้อมูลจากภาคสนาม นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย โดยแบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล ได้แก่ สำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (หอสมุดกลาง) หอสมุดคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

1.2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. การศึกษาข้อมูลภาคสนาม

2.1 ศึกษาข้อมูลภาคสนามด้วยตนเองจากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยได้ร่วมแสดง ศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสานตอนใต้กับศิลปินท้องถิ่นสถาบันการศึกษาต่างๆ

2.2 ศึกษาข้อมูลและสัมภาษณ์จากผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยฝึกปฏิบัติการรำเรือมกันตรึม และศึกษาองค์ความรู้ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสานใต้, ดนตรีกันตรึม และ ศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสานตอนใต้

2.3 การจดบันทึกข้อมูลภาคสนามและรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

2.4 การสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ, ศิลปินท้องถิ่น, ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญในด้านดนตรี-นาฏศิลป์พื้นบ้าน และผู้ที่ได้รับถ่ายทอดกระบวนการทำรำเรือมกันตรึมจาก นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

2.5 ศึกษาข้อมูลจากสื่อประเภทต่างๆ ได้แก่

2.5.1 แลบบันทึกเสียง

2.5.2 แลบบันทึกภาพวีดิทัศน์

2.5.3 ภาพถ่ายที่บันทึกไว้เมื่อมีการแสดงเรือมกันตรึมทั้งอดีตและปัจจุบัน

2.6 การตรวจสอบข้อมูล

2.6.1 การจำแนกข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร งานวิจัย และการลง ภาคสนาม

2.6.2 ตรวจสอบข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ตรงตามประเด็นที่ต้องการข้อมูล มากน้อยเพียงใด

2.6.3 วางโครงสร้างการนำเสนอข้อมูลและประเด็นสำคัญในการทำ
วิทยานิพนธ์

2.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

2.7.1 จัดแบ่งเนื้อหาข้อมูล และเรียงลำดับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจาก
แหล่งข้อมูลและการศึกษาภาคสนาม ให้มีความสอดคล้องกับโครงสร้างและวัตถุประสงค์งานวิจัย

2.7.2 วิเคราะห์ข้อมูล ที่ได้จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดย
เรียงลำดับข้อมูลตามวัตถุประสงค์งานวิจัย

2.7.3 วิเคราะห์ข้อมูล ที่ได้จากการศึกษาภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์
การสังเกตการณ์ การฝึกปฏิบัติ ให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

2.8 เรียบเรียงข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการตรวจสอบและวิเคราะห์ โดยนำมาสรุปผล
และนำเสนอเป็นผลงานวิจัย โดยแบ่งเนื้อหาเป็นบทต่างๆ ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

1.2 วัตถุประสงค์

1.3 ขอบเขตการศึกษา

1.4 วิธีการดำเนินการวิจัย

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 การละเล่นและการรำพื้นเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.1.1 การละเล่นและการรำพื้นเมืองอีสานตอนใต้

2.2 การละเล่นพื้นเมืองกันตริ้ม

2.2.1 ความเป็นมาของการละเล่นกันตริ้ม

2.2.2 การแบ่งประเภทของเพลงกันตริ้ม

2.3 องค์ประกอบการละเล่นกันตริ้ม

2.3.1 ผู้ละเล่นกันตริ้ม

2.3.2 เครื่องดนตรีประกอบวงกันตริ้ม

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านดนตรีและการขับร้อง
ในการละเล่นกันตริ้ม

2.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการรำในการละเล่นกันตริ้ม

2.5 สรุปเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CU THAILAND UNIVERSITY

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 แผนการดำเนินการวิจัย

3.2 แหล่งข้อมูล

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4 การตรวจสอบข้อมูล

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.6 การเสนอผลการวิจัย

3.7 สรุปวิธีการดำเนินการวิจัย

บทที่ 4 บทวิเคราะห์

4.1 พัฒนาการเรือกันตรึม ปี พ.ศ. 2526 ถึง ปี พ.ศ.2559

4.1.1 ช่วงที่ 1 ก่อนปี พ.ศ. 2526 “ก่อนเกิดเรือกันตรึม”

4.1.2 ช่วงที่ 2 ปี พ.ศ. 2526 – ปี พ.ศ. 2531

“เรือกันตรึมเผยแพร่สู่ชุมชน”

4.1.3 ช่วงที่ 3 ปี พ.ศ. 2532 – ปี พ.ศ. 2548

“เรือกันตรึมในสถานศึกษา”

4.1.4 ช่วงที่ 4 ปี พ.ศ. 2549 – ปี พ.ศ. 2559

“เรือกันตรึมในการอนุรักษ์และสร้างสรรค์”

4.2 องค์ประกอบการแสดงเรือกันตรึม

4.2.1 ผู้แสดง

4.2.2 เครื่องดนตรีและเพลงประกอบการแสดง

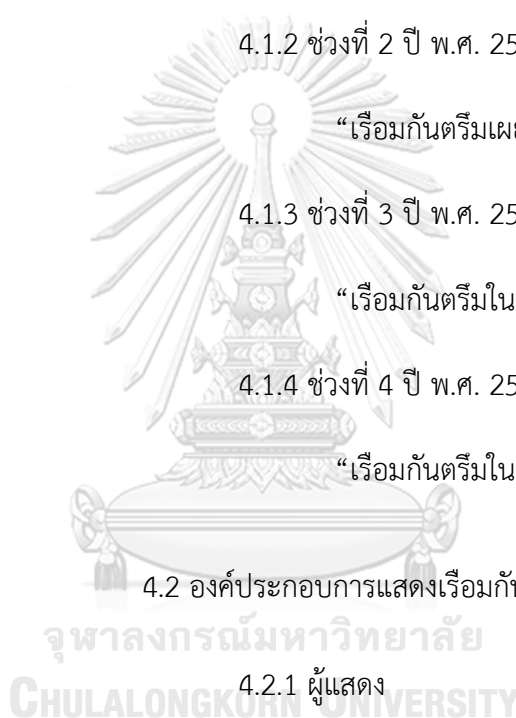
4.2.3 เครื่องแต่งกาย

4.2.4 สถานที่ใช้ในการแสดง

4.2.5 โอกาสที่ใช้ในการแสดง

4.3 การรำเรือกันตรึม

4.3.1 ชุดท่ารำเรือกันตรึม

4.3.2 วิเคราะห์ลักษณะท่ารำเรือมกันตรึม

4.3.3 โครงสร้างท่ารำเรือมกันตรึม

4.3.4 ลักษณะท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์

4.4 สรุปบทวิเคราะห์

บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.5.1 กันตรึม

กันตรึม เป็นการละเล่นอย่างหนึ่งของชาวอีสานใต้ ซึ่งเป็นวงดนตรีพื้นบ้านที่นำเอา จังหวะตีโทน “โจ๊ะ-คะครึม-ครึม” มาเป็นชื่อวงดนตรี เรียกว่า “กันตรึม” โดยบทร้องกันตรึมจะใช้ บทร้องที่เป็นภาษาเขมร การเล่นกันตรึมแรกเริ่มนิยมเล่นประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อในการรักษา โรคและในเวลาต่อมานิยมเล่นกันตรึมในงานมงคลต่างๆ เช่น งานแต่งงาน งานบวชนาค หรืองาน เทศกาลประจำปี เป็นต้น

1.5.2 เรือม

เรือม เป็นภาษาเขมรถิ่นไทย ซึ่งมีความหมายว่า รำ (กริยา) เช่น เรือมอันเร : เรือม แปลว่า รำ, อันเร แปลว่า สาก ดังนั้น เรือมอันเร แปลว่า รำสาก หรือ รำกระทบสาก เป็นต้น

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของเรือมกันตริมจังหวัดสุรินทร์

1.6.2 ได้องค์ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบการแสดงเรือมกันตริมจังหวัดสุรินทร์ ของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ซึ่งถือเป็นชุดการแสดงที่ได้รับการยอมรับให้เป็นแม่ท่าของการแสดง นาฏยศิลป์พื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์

1.6.3 ได้เก็บรวบรวมและเผยแพร่ผลงานของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ศิลปินอาวุโสในด้าน นาฏยศิลป์พื้นบ้านอีสานตอนใต้ ที่เป็นต้นแบบในการสร้างงานนาฏยศิลป์ของศิลปินและ สถาบันการศึกษาต่างๆในจังหวัดสุรินทร์และกลุ่มจังหวัดอีสานตอนใต้

1.6.4 ได้องค์ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนาฏยศิลป์พื้นบ้าน อันแสดงถึงอัตลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทยในจังหวัดสุรินทร์

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิทยานิพนธ์เรื่อง “พัฒนาการเรือกันตรึม” ในบทนี้ผู้วิจัยนำเสนอถึงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยเป็นสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับวิจัยเล่มนี้ที่ปรากฏในเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับสภาพสังคมและวัฒนธรรม การละเล่นพื้นบ้านและเพลงพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ที่มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทย โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ ลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเป็นการสืบค้นเชิงลึก ทั้งในเรื่องประวัติความเป็นมา พัฒนาการ ปรากฏการณ์ ที่เกี่ยวข้องกับเรือกันตรึมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ เพื่อนำมาเรียบเรียงเชื่อมโยงไปสู่การศึกษาพัฒนาการเรือกันตรึม โดยผู้วิจัยได้แบ่งและลำดับข้อมูลดังนี้

2.1 การละเล่นและการรำพื้นเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.1.1 การละเล่นและการรำพื้นเมืองอีสานตอนใต้

2.2 การละเล่นพื้นเมืองกันตรึม

2.2.1 ความเป็นมาของการละเล่นกันตรึม

2.2.2 การแบ่งประเภทของเพลงกันตรึม

2.3 องค์ประกอบการละเล่นกันตรึม

2.3.1 ผู้ละเล่นกันตรึม

2.3.2 เครื่องดนตรีประกอบวงกันตรึม

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านดนตรีและการขับร้องในการละเล่นกันตรึม

2.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการรำในการละเล่นกันตรึม

2.5 สรุปเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 การละเล่นและการรำพื้นเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาถึงการแสดงชุด เรือมกันตรึม ของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ซึ่งเป็นการรำพื้นเมืองของกลุ่มวัฒนธรรมเขมรถิ่นไทยในอีสานตอนใต้ ผู้วิจัยจึงได้ค้นคว้าสาระสำคัญ เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความชัดเจนและเป็นข้อมูลที่เชื่อมโยงถึงการศึกษาพัฒนาการ เรือมกันตรึม ผู้วิจัยจึงศึกษาถึงข้อมูลเกี่ยวกับการละเล่นและการรำพื้นเมืองของภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีผู้ทำการศึกษาถึงความหมาย ประวัติความเป็นมา ลักษณะเฉพาะของ การละเล่นพื้นเมืองและการรำพื้นเมืองของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อันเป็นข้อมูลสำคัญในการ ศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานของการเชื่อมโยงสู่การแสดงพื้นเมืองต่างๆ โดยผู้วิจัยได้เรียบ เรียงจากเอกสารต่างๆ เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาถึงการแสดงเรือมกันตรึมซึ่งเป็นการรำพื้นเมืองของ อีสานใต้โดยมีผู้ศึกษาถึงการละเล่นและการรำพื้นเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือไว้ดังนี้

นาฏศิลป์พื้นบ้าน หมายถึง ศิลปะการเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกาย ให้มีลีลาอันงดงาม ได้แก่ ระบำ รำ ฟ้อนต่างๆ ซึ่งเป็นที่นิยมเล่นหรือแสดงกันในท้องถิ่นในภาษาไทย เรามีคำว่า “ระบำ” “รำฟ้อน” ที่ใช้ในความหมายของการแสดงลีลานาฏศิลป์ไทย แต่ในท้องถิ่นภาคเหนือ จะใช้คำว่า “ฟ้อน” เป็นศัพท์เฉพาะท้องถิ่น

ศิลปะของการฟ้อนในท้องถิ่นจะมีดนตรีพื้นบ้านประกอบ ซึ่งอาจจะให้ท่วงทำนองเป็นเพลง บรรเลงล้วนๆ หรือเป็นบทเพลงที่มีการขับร้องประกอบร่วมด้วยก็ได้ นอกจากนั้นการฟ้อนในท้องถิ่น อาจเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการเล่นพื้นบ้าน คือปรากฏอยู่ในการแสดงมหรสพต่างๆ ตัวอย่างเช่น การฟ้อนที่เป็นส่วนประกอบของการแสดงของภาคเหนือ หมอลำของภาคอีสาน เป็นต้น

ลักษณะของนาฏศิลป์พื้นบ้าน

1) นาฏศิลป์พื้นบ้านมักจะถ่ายทอดกันมาโดยการสังเกต จดจำ เลียนแบบ การบอกเล่ากล่าว สอนโดยที่มีได้มีการจดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรหรือตำราต่างๆ

2) นาฏศิลป์พื้นบ้านมักมีความเรียบง่าย และมีอิสระในการแสดงออก ผู้พ่อนรำสามารถที่จะสร้างสรรค์พลิกแพลงท่วงท่าลีลาการเคลื่อนไหวออกไปได้หลายทาง มิได้มีท่าแม่บทเป็นหลักแบบ นาฏศิลป์ที่เป็นแบบแผนอย่างของราชสำนักหรือของกรมศิลปากร แต่มีลีลาที่งดงามสอดคล้องกับ ท่วงทำนองเพลงพื้นบ้าน และแสดงออกถึงเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้นๆ ที่ทำให้สามารถบอก ได้ว่าเป็นนาฏศิลป์หรือการพ่อนรำของท้องถิ่นใด

3) รูปแบบท่าทางของนาฏศิลป์พื้นบ้านในยุคหลังต่อมาได้ถูกกำหนดแบบแผนโดยผู้รู้ หรือ ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมของส่วนกลาง (เมืองหลวง) ทำให้แปรเปลี่ยนจากความเรียบง่ายหรือ ลักษณะเสรีไปสู่ท่วงท่าที่เป็นแบบแผนมากขึ้น ดังเห็นได้จากในปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น การที่ครู นาฏศิลป์ในสถาบันการศึกษาต่างๆ นำลักษณะการพ่อนของชาวบ้านไปประยุกต์ใหม่ให้มีลีลางดงาม เป็นขั้นตอนขึ้น และกลายเป็นแบบแผนที่ชาวบ้านนำแบบอย่างมาปรับปรุงลีลาการพ่อนของตนให้เป็น ตามแบบแผนตามไปด้วย เป็นต้น

4) กำเนิดของนาฏศิลป์พื้นบ้านแต่ดั้งเดิมมักจะเกี่ยวเนื่องกับกิจกรรมอื่น เช่น ปราภฏใน พิธีกรรมทางศาสนา ความเชื่อ ประเพณีบางอย่าง มิได้มีจุดประสงค์มุ่งความบันเทิงเป็นสำคัญมาแต่ แรก เช่น การพ่อนผีมด มาจากพิธีกรรมบูชาผีปู่ย่า หรือผีบรรพบุรุษ เป็นต้น การศึกษานาฏศิลป์ พื้นบ้าน จึงต้องรู้ถึงประวัติความเป็นมา หรือจุดมุ่งหมายแต่เดิม ตลอดจนพัฒนาการที่แปรเปลี่ยนมาสู่ รูปแบบในยุคปัจจุบันด้วย

เรณู โกศินานนท์ ได้กล่าวในหนังสือการแสดงพื้นบ้านในประเทศไทย ถึงความหมายของ “การแสดงพื้นบ้าน” ไว้ว่า

“การแสดงพื้นบ้าน เป็นพื้นฐานของการแสดงทุกชนิดประเภท เพราะถ่ายทอดมาจาก ชีวิตประจำวันที่แสดงออกอย่างซื่อๆ เราอาจสังเกตได้จากการเกี่ยวข้าว การดำนา การจับปลา เป็น ต้น และเมื่อถึงคราวว่างงานก็มีการแสดงที่ช่วยผ่อนคลายอีกหลายอย่าง เช่น เพลงฉ่อย เพลงเรือ

เพลงพวงมาลัย ฯลฯ เพราะฉะนั้นการแสดงพื้นบ้านจึงเป็นการแสดงออกซึ่งความคิด ความเชื่อ และการดำเนินชีวิตของคนรุ่นก่อนๆ ที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นไว้ แล้วถ่ายทอดสืบต่อกันมา ทั้งรูปแบบเดิมและรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปบ้างตามยุคสมัย สมกับที่สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม”²

ชัชวาล วงษ์ประเสริฐ ได้กล่าวในหนังสือศิลปะการฟ้อนภาคอีสาน ในเรื่อง “การละเล่นและการรำพื้นเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ไว้ว่า

“ดนตรีและการฟ้อนของภาคอีสานที่เป็นของดั้งเดิมนั้น ส่วนใหญ่เป็นการฟ้อนอันเนื่องมาจากพิธีกรรมหรืออีกลักษณะหนึ่งเป็นการรื่นเริงหลังฤดูเก็บเกี่ยว หรือมีความสำเร็จในการประกอบอาชีพ เช่น การล่าสัตว์ การเพาะปลูก ย่อมมีการขอบคุณวิญญาณหรือเทพเจ้าที่ได้ช่วยอำนวยความสะดวกให้เกิดผลดีดังกล่าว”³

ทองคุณ หงษ์พันธุ์ ไว้กล่าวในหนังสือชุดลักษณะไทย ในเรื่อง “นาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน”ไว้ว่า

“การรำร่ายแบบชาวบ้านหรือเรียกกันตามท้องถิ่นว่า “ฟ้อน” นั้นมีหลายชนิด แต่ละชนิดมีลักษณะประจำตัว เช่น ลักษณะการก้าวเท้า วงแขน สวมเล็บ ยกเท้าสูง กระตุกสั้น ย่อตัว ฯลฯ ทำท่าต่างๆ เลียนแบบอากัปกริยาที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน แล้วนำมาประดิษฐ์ให้สวยงามและมีศิลปะยิ่งขึ้น การรำร่ายพื้นเมืองอีสานแตกต่างกับการรำละครอย่างเห็นได้ชัด คือไม่มีการจับมือ แต่ปัจจุบันการศึกษาของชาวบ้านสูงขึ้น มีโอกาสเรียนรู้หลักการรำไทยจากโรงเรียนและจากสื่อการเรียนอื่นๆ จึงดัดแปลงท่ารำพื้นเมืองเพื่อให้เกิดความสวยงามยิ่งขึ้นด้วยการจับมือ แต่ถ้าผู้สอนรู้ลักษณะประจำ ของการรำร่ายแบบพื้นเมืองแล้วเขาก็ไม่ฝึกให้มีการจับมือ ชนิดของการรำร่ายพื้นเมือง อีสานเหนือที่ปฏิบัติกันอยู่มีดังต่อไปนี้ ดนตรีนาฏศิลป์ของคนแต่ละกลุ่มแฝงไว้ด้วยนิสัยใจคอ ความรู้สึก เจตคติ ต่อชีวิตของคนภายในกลุ่ม บางครั้งสิ่งที่แฝงอยู่ปรากฏออกมาให้รู้เห็น เช่น ทางเนื้อร้อง ทางทำนองทางการแต่งกายและท่าทางการรำร่าย ดนตรีนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานเหนือก็เช่นกัน หากสังเกตด้วย

² เรณู โภคินานนท์ (2535). การแสดงพื้นบ้านในประเทศไทย. กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

³ ชัชวาล วงษ์ประเสริฐ (2533). ศิลปะการฟ้อนภาคอีสาน.

ความพินิจพิเคราะห์จะมองเห็นสภาพชีวิตของชาวอีสานเหนือ นิสัยใจคอ ความรู้สึกนึกคิดอันเป็นต้นเหตุแห่งพฤติกรรมของคน เผยให้เห็นภาพชีวิตคนในมุมต่างๆ”⁴

บุปผชาติ อุปลัมภ์นรากร ได้กล่าวในเอกสารนาฏศิลป์พื้นเมือง ในเรื่อง “การรำพื้นเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ไว้ว่า

“การแสดงต่างๆของภาคอีสานนั้น อาศัยความชำนาญในการร้องการรำเป็นส่วนใหญ่แสดงว่า จะต้องมีการฝึกหัดกันมาตั้งแต่อายุน้อย และหากไม่มีใจรักอย่างจริงจังแล้ว ก็คงจะไม่มี การสืบทอดมาได้จนถึงทุกวันนี้ ลักษณะการแสดงของภาคอีสาน อาจแบ่งได้ตามสภาพทางภูมิศาสตร์ คือ อีสานตอนเหนือ กับ อีสานตอนใต้ กลุ่มอีสานตอนเหนือ เป็นกลุ่มหมอลำ หมอแคน โดยอาศัยอยู่ในจังหวัดเลย หนองคาย อุดรธานี สกลนคร นครพนม ชัยภูมิ ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ มุกดาหาร ร้อยเอ็ด และอุบลราชธานี กลุ่มอีสานตอนใต้ เป็นกลุ่มกันตรึม โดยอาศัยอยู่ในจังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์และกลุ่มเพลงโคราช ทำให้ภาคอีสานมีดนตรีและการฟ้อนรำที่มีความหลากหลาย”⁵

พีรพงษ์ เสนไสย ได้กล่าวในหนังสือสายธารแห่งฟ้อนอีสาน ถึงเรื่อง “การฟ้อนรำของคนอีสาน” ไว้ว่า

“ฟ้อนอีสานโบราณอาจเป็นการฟ้อนที่ปรากฏจากคนอีสานหรือกลุ่มคนอีสานที่ต้องการแสดงกิริยาอาการ แสดงความรู้สึกภายในออกมาเป็นท่าทางการเคลื่อนไหว ขยับแขนมือและเท้าไปตามอิสระตามความรู้สึกในขณะนั้น ทั้งนี้อาจเพื่อความบันเทิง รักษาโรคร้ายไข้เจ็บ หรือเพื่อกิจเฉพาะของแต่ละกลุ่ม”⁶

อเนก นาวิกมูล ได้กล่าวในหนังสือเพลงพื้นบ้าน ถึงเรื่อง “การละเล่นเพลงพื้นบ้านของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ไว้ว่า

⁴ ทองคุณ หงส์พันธุ์ (2551). ลักษณะไทย:ดนตรีและนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสาน. กรุงเทพฯ, ธนาคารกรุงเทพ.

⁵ บุปผชาติ อุปลัมภ์นรากร (2542). นาฏศิลป์พื้นเมือง. กรุงเทพฯ, สถาบันราชภัฏธนบุรี.

⁶ พีรพงษ์ เสนไสย (2547). สายธารแห่งฟ้อนอีสาน. ขอนแก่น, โรงพิมพ์คลังน่านวิทยา.

“ลักษณะเด่นโดยรวมของเพลงพื้นบ้านในภาคอีสาน คือการขับร้องที่ใช้ดนตรีบรรเลงประกอบ ยกเว้นเพลงโคราช และเพลงบางทำนอง แต่ละทำนองของเพลงพื้นบ้านใช้ร้องได้ทั่วไป ไม่จำกัดเทศกาลหรือฤดูกาล มักเป็นงานรื่นเริง แต่ไม่มีเพลงร้องขณะทำงานอย่างภาคกลาง เพลงพื้นบ้านของภาคอีสานที่จะกล่าวถึงในที่นี้ ได้แก่ ทำนองเพลงของหมอลำ เซิ้งหรือกาบเซิ้ง เพลงโคราช และเจรีียง”⁷

เครือจิต ศรีบุญนาค ได้กล่าวในหนังสือตำรานาฏกรรมพื้นบ้านอีสาน ในเรื่อง “การละเล่นและการรำพื้นเมืองของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ไว้ว่า

“สภาพทางภูมิศาสตร์และความเชื่อในเรื่องผี พราหมณ์ พุทธ ส่งผลให้นาฏกรรมพื้นบ้านอีสาน สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม ในกลุ่มวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำโขงจะมีเพลงพื้นบ้านหรือศิลปะการแสดงที่รู้จักทั่วไป คือ “หมอลำ” มีนาฏกรรมพื้นบ้านที่เรียกว่า “เซิ้ง” ที่นิยมใช้ฟ้อนในขบวนแห่ในบุญประเพณี เช่น เซิ้งบั้งไฟ งานแห่เทียนพรรษา ฯลฯ กลุ่มวัฒนธรรมเขมร-ส่วย จะมีเพลงและนาฏกรรมพื้นบ้าน เช่น กันตรึม เจรีียง และเรือมอันเรอಾಯัย ฯลฯ ส่วนกลุ่มวัฒนธรรมโคราชจะมีเพลงโคราช เป็นต้น”⁸

ศูนย์พัฒนาทรัพยากรการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้แบ่งเขตพื้นที่วัฒนธรรมทางนาฏกรรมพื้นบ้านอีสาน (Folk Dance) เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

“1. นาฏกรรมพื้นบ้านอีสานเหนือ กลุ่มอีสานเหนือ คนส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทยอีสาน หรือภาษาลาว เพราะชนกลุ่มนี้สืบทอดวัฒนธรรม จากกลุ่มลุ่มน้ำโขงข้ามมาตั้งภูมิลำเนาในภาคอีสาน และยังมีชนกลุ่มน้อยบาง ส่วนอาศัยอยู่โดยทั่วไป คือ ผู้ไท แสก ย้อ โส้ โย้ย ฯลฯ

2. นาฏกรรมพื้นบ้านอีสานใต้ กลุ่มอีสานใต้ คือ บริเวณที่ราบตอนใต้ที่เรียกว่า “แอ่งโคราช” ซึ่งได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ นี้มีการสืบทอดวัฒนธรรมแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ

⁷ อเนก นาวิกมูล (2550). TK Park Music Library ชุดดนตรีไทย : เพลงพื้นบ้าน. กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์สารคดี.

⁸ เครือจิต ศรีบุญนาค (2554). นาฏกรรมพื้นบ้านอีสาน.

2.1 กลุ่มสืบทอดวัฒนธรรมจากเขมร - ส่วย ได้แก่ ชนส่วนใหญ่ในจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ และศรีสะเกษ ชนกลุ่มที่ได้รับสืบทอดวัฒนธรรมจาก เขมร - ส่วย เช่น เรือมอันเร เรือมขันตรูจน์ เรือมจับกรับ เรือมกันตรึม เป็นต้น

2.2 กลุ่มวัฒนธรรมโคราช ได้แก่ ชนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ใน จังหวัดนครราชสีมา และบางส่วนในจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งพูดภาษาโคราช และมีศิลปะประจำถิ่น คือการเล่นเพลงโคราช”⁹

จากข้อมูลข้างต้นในการละเล่นและการรำพื้นเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยสรุปจาก ข้อมูลที่ได้ศึกษาและนำเสนอข้างต้นไว้นั้น ผู้วิจัยได้นำเสนอถึงการละเล่นและการรำพื้นเมืองของ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานของประเทศไทย เพื่อเป็นการนำเสนอข้อมูลที่เชื่อมโยงไปถึง การละเล่นกันตรึมและการรำเรือมกันตรึม ซึ่งการละเล่นกันตรึมเป็นการละเล่นของชาวอีสานตอนล่าง หรืออีสานใต้ โดยเฉพาะจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ ในการละเล่นและการรำพื้นเมืองของภาค อีสาน แบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆคือ กลุ่มอีสานตอนบนหรืออีสานเหนือเป็นกลุ่มหมอลำ และกลุ่ม อีสานตอนล่างหรืออีสานใต้เป็นกลุ่มกันตรึม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย หรือภาค อีสาน มีการละเล่น เพลง-ดนตรี และการรำพื้นเมืองที่มากมายตามวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ การละเล่นแบบพื้นเมืองของภาคอีสานมีการละเล่นที่มีความหลากหลายโดยเฉพาะการละเล่นตาม ฤดูกาล ตามประเพณีเทศกาล รวมทั้งมีการละเล่นที่เกี่ยวกับพิธีกรรมตามความเชื่อในการนับถือผี บรรพบุรุษ เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ลาวของอีสานตอนเหนือ มีการละเล่นในพิธีกรรมลงช่วงหรือผีฟ้าเพื่อ เป็นการบูชาแสดงความเคารพต่อผีบรรพบุรุษ ผีฟ้า ผีแถน การละเล่นในพิธีกรรมมะม่วงเพื่อเป็นการ รักษาโรคของอีสานตอนใต้ การละเล่นต่างๆจะปรากฏเพลง-ดนตรี และการรำพร้อมไปด้วย ในด้าน การละเล่น เพลง-ดนตรี และการรำพื้นเมืองของภาคอีสาน แบ่งกลุ่มวัฒนธรรมออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มอีสานตอนเหนือ และกลุ่มอีสานตอนใต้ กลุ่มอีสานตอนเหนือเป็นกลุ่มวัฒนธรรมหมอลำ และกลุ่มอีสานใต้เป็นกลุ่มวัฒนธรรมเจรียง-กันตรึม ความหลากหลายทางวัฒนธรรมเนื่องด้วยใน ภาคอีสานมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่มากมายจึงทำให้การละเล่น เพลง-ดนตรี และการรำพื้นเมือง มีความหลากหลายและแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม

⁹ ศูนย์พัฒนาทรัพยากรการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (2529).

2.1.1 การละเล่นและการรำพื้นเมืองอีสานตอนใต้

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสาน สามารถแบ่งกลุ่มวัฒนธรรมในด้านการละเล่นและการรำพื้นเมืองได้เป็น 2 กลุ่มวัฒนธรรมใหญ่คือ กลุ่มอีสานตอนบน คือ กลุ่มวัฒนธรรมหมอลำ และกลุ่มอีสานตอนใต้ คือ กลุ่มวัฒนธรรมเจียง-กันตรึม โดยผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาถึงเรื่องกันตรึม ซึ่งเป็นการรำพื้นเมืองของกลุ่มวัฒนธรรมอีสานใต้ ผู้วิจัยค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาศึกษา และเพื่อเชื่อมโยงถึงความสัมพันธ์และพัฒนาการของการแสดงชุดเรือกันตรึม โดยมีผู้ศึกษาค้นคว้าถึงการละเล่นและการรำพื้นเมืองอีสานใต้ไว้ดังนี้

ภาควิชาภูมิศาสตร์ วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ ได้อธิบายในหนังสือสมบัติอีสานใต้ ครั้งที่ 4 ถึงเรื่อง “ภูมิลักษณะของอีสานใต้” ไว้ว่า

“เขตอีสานใต้ (South Esan Region) คำว่าภูมิภาคอีสานใต้ เราอาจกำหนดขอบเขตได้โดยอาศัยหลักเกณฑ์ที่หน่วยราชการต่างๆ ได้แบ่งกำหนดเอาไว้ เช่น กรมไปรษณีย์โทรเลข องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย กรมพัฒนาชุมชน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นต้น ได้กำหนดเขตอีสานใต้ หรือ อาจจะมีชื่อเรียกเป็นอย่างอื่น เช่น เขตอีสานใต้ เขตภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ หรือเขตอีสานตอนล่าง เป็นต้น แต่ชื่อทั้งหมดนี้ก็หมายถึงเขตภูมิภาคที่รวมเขตจังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และยโสธรรวม 6 จังหวัด”¹⁰

เครือจิต ศรีบุญนาค ได้กล่าวในหนังสือวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูล : กรณี เขมร ลาว ส่วย สุรินทร์ ถึงเรื่อง “การละเล่นและการรำพื้นเมืองอีสานตอนใต้ เรื่องความเชื่อกับการฟ้อนรำของลาว ส่วย เขมร ในเขตจังหวัดสุรินทร์” ไว้ว่า

“ในการรำผีฟ้า รำผีมือ และเรือกมมะมืต เป็นพิธีกรรมในการรักษาคนไข้ ซึ่งมีการสืบทอดต่อเนื่องกันมาตั้งแต่สมัยโบราณโดยไม่สามารถจะศึกษาหาต้นตอได้ว่า เกิดขึ้นเมื่อไร จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการเหล่านี้ ทราบแต่เพียงว่าพิธีกรรมเหล่านี้ พวกเขาถ่ายทอดต่อเนื่องกัน

¹⁰ นรินทร์ กุลพานันท์และคณะ (2534). สมบัติอีสานใต้ ครั้งที่ 4. บุรีรัมย์, โรงพิมพ์เรวัตการพิมพ์.

มาอีกทอดหนึ่ง การใช้ดนตรีบรรเลงประกอบในพิธีกรรม รำผีฟ้า รำผีมือ และเรือมมะมั่วต ที่มี การ ฟ้อนรำไปด้วย โดยที่ชาวบ้านเชื่อว่าผีพารำและคนป่วยจะลุกขึ้นรำตาม ซึ่งเชื่อว่าอิทธิพลของผีฟ้า ผีมือ หรือเทพต่างๆ ประกอบกับเสียงเพลงและเสียงดนตรีที่ไพเราะโหยหวน ทำให้มีจิตใจคึกคัก อยากรำ และทำให้ผู้ป่วยเคลิบเคลิ้มไปกับการฟ้อนรำ เสียงเพลง และเสียงดนตรี”¹¹

เอกสารรายงานการวิจัยการแสดงพื้นบ้านอีสานใต้ : ภาพสะท้อนสังคมและ วัฒนธรรม ของสำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา 11 ได้อธิบายถึง “การละเล่นและการรำพื้นเมืองอีสานใต้” ไว้ว่า

“กันตรึมเป็นดนตรีของชาวไทยเชื้อสายเขมรในเขตอีสานใต้ที่ใช้ภาษาถิ่นในจังหวัด สุรินทร์ บุรีรัมย์ และศรีสะเกษ กันตรึมมีรูปแบบเป็นเอกลักษณ์ด้านท่วงทำนอง วิธีการแสดง ตลอดจนการขับร้องและเนื้อร้องมากมาย ประมาณร้อยละห้าทำนอง ปัจจุบันกำลังได้รับความนิยมมาก การแสดงกันตรึมได้รับอิทธิพลและถ่ายทอดมาจากเพลงปฐพีพาทย์ของเขมรในประเทศกัมพูชา”¹²

หนังสือศิลปะการแสดงของไทยของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้กล่าวถึง “การละเล่นและการรำพื้นเมืองอีสานใต้” ไว้ว่า

“เรือม” การแสดงที่ได้รับอิทธิพลจากเขมร เรียกว่า วัฒนธรรมไทย-เขมร การแสดงของอีสานแถบนี้บางครั้งเรียกว่า อีสานใต้ ซึ่งมีพื้นที่ชายแดนติดต่อกับประเทศเขมร ประกอบด้วย จังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ และศรีสะเกษ สำเนียงภาษาเป็นภาษาเขมร ดนตรีทำนองเป็น แบบเขมรเช่นกัน การฟ้อนรำจะเรียกว่า เรือม โดยจะมีการเรือมต่างๆ ซึ่งเรียกชื่อตามอุปกรณ์ที่ใช้ ประกอบการรำ เช่น เรือมอันเร เรือมตะลือก ใช้กะลามะพร้าวเป็นอุปกรณ์เคาะกันเองและเคาะกับคู่

¹¹ เครือจิต ศรีบุญภาค (2533). วัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูล : กรณี เขมร ลาว ส่วย สุรินทร์.

¹² สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา 11 (2538). การแสดงพื้นบ้านอีสานใต้ : ภาพสะท้อนสังคม และวัฒนธรรม.

รำ เชื่อกันว่าถ้ากะลามะพร้าวของผู้ใดแตกจะได้เป็นเนื้อคู่กับคู่รำ เรือมจับกรับ ใช้กรับตีเป็นจังหวะคนละคู่ วิ่ง ไล่ รุก ล่อ กัน ใช้กรับตีเป็นจังหวะ ดนตรีที่ใช้ ซอ ปี่ กลองกันตรึม”¹³

อเนก นาวิกมูล ได้กล่าวในหนังสือเพลงพื้นบ้าน เรื่อง “การละเล่นเพลงพื้นบ้านของชาวอีสานตอนใต้” ไว้ว่า

“จังหวัดที่อยู่ในกลุ่มอีสานตอนใต้ มีลักษณะวัฒนธรรมและการละเล่นที่เด่นคือ เพลงโคราชกับเจริญ-กันตรึม การเล่นเพลงโคราชใช้คำแบบไทยโคราช มีเพียงจังหวัดนครราชสีมากับเขตใกล้เคียง ส่วนการเจริญเป็นการขับร้องในภาษาเขมรสูงและมีคำไทยปะปนอยู่บ้าง โดยมีกลองกันตรึมเป็นเครื่องดนตรีสำคัญ มีจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ และศรีสะเกษ”¹⁴

เครือจิต ศรีบุญนาค ได้กล่าวในหนังสือตำราอนุกรมพื้นบ้านอีสาน ถึงเรื่อง “การละเล่นและการรำพื้นเมืองอีสานใต้” ไว้ว่า

“นาฏกรรมกลุ่มวัฒนธรรมเขมร-ส่วย จะอยู่ในเขตจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ และจังหวัดศรีสะเกษเป็นส่วนใหญ่ เป็นนาฏกรรมที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นในด้านท่ารำ การแต่งกาย ดนตรี และภาษาที่ใช้ขับร้อง ศิลปะการแสดงเรียกว่า เรือม (แปลว่ารำ) เช่น เรือมลูตอันเร คือ รำกระทบสาก เรือมกะโน้บติงต๊อง คือ รำตักแต่น้ำข้าว เรือมอาโย คือ รำอาโย ลักษณะการเล่นคล้ายรำตัด หรือ เพลงอีแซวของภาคกลาง เป็นต้น”¹⁵

จากข้อมูลข้างต้นที่ผู้วิจัยนำเสนอถึงการศึกษาค้นคว้าข้อมูลการละเล่นและการรำพื้นเมืองอีสานตอนใต้ พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือสามารถแบ่งกลุ่มวัฒนธรรมด้านการละเล่นและการรำพื้นเมืองของเป็น 2 กลุ่มใหญ่คือ กลุ่มอีสานเหนือและกลุ่มอีสานใต้ โดยผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาถึงการละเล่นและการรำพื้นเมืองของอีสานตอนใต้เท่านั้น ซึ่งการละเล่นและการรำพื้นเมืองของอีสานตอนใต้มีลักษณะที่คล้ายกับ

¹³ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2542). ศิลปะการแสดงของไทย. กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์การศาสนา กรมศาสนา.

¹⁴ อเนก นาวิกมูล (2550). TK Park Music Library ชุดดนตรีไทย : เพลงพื้นบ้าน. กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์สารคดี.

¹⁵ เครือจิต ศรีบุญนาค (2554). นาฏกรรมพื้นบ้านอีสาน.

อีสานตอนเหนือเช่น การละเล่นและการรำในพิธีกรรม เช่น มะมั่วด(เข้าทรง) เพื่อเป็นการรักษาผู้ป่วย ด้วยการละเล่นพื้นเมืองเข้าทรงประกอบดนตรีพื้นเมืองและการรำเพื่อเป็นการบูชาอันวอนผีบรรพบุรุษให้มาปิดเป่า การละเล่นและการรำในประเพณีเทศกาล เช่น ประเพณีสงกรานต์หรือบุญเดือนห้า ชาวอีสานได้มีการจัดขบวนละเล่นร้องรำตรุษหรือเรือมตรดไปรอบหมู่บ้านเพื่อเป็นการขอปัจจัยต่างๆ มาถวายวัด เป็นต้น การละเล่นของชาวอีสานตอนใต้ที่โดดเด่นคือ การละเล่นกันตรึม ซึ่งการละเล่นกันตรึมเป็นการละเล่นที่ละเล่นได้ทุกวาระโอกาส มีข้อปฏิบัติในการละเล่นเช่น พิธีไหว้ครู การเลือกเพลงให้เข้ากับวาระโอกาสที่ละเล่น และการละเล่นการรำพื้นเมืองของอีสานตอนใต้มีทั้งแบบดั้งเดิมและแบบที่ปรับปรุงขึ้นมาใหม่ในรูปแบบนาฏศิลป์ที่สร้างสรรค์จากสภาพแวดล้อมต่างๆ เป็นต้น

2.2 การละเล่นพื้นเมืองกันตรึม

กันตรึม เป็นการละเล่นเพลง-ดนตรี และการรำพื้นเมืองของชาวอีสานตอนใต้ที่พูดภาษาเขมรหรือชาวเขมรถิ่นไทย โดยเฉพาะในจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ และศรีสะเกษ การละเล่นกันตรึมเป็นวงดนตรีพื้นเมืองที่มีเครื่องดนตรีหลักคือ กลองกันตรึม ซอกันตรึม และปี่อ้อ การละเล่นกันตรึมนิยมเล่นในพิธีกรรมความเชื่อการบูชาผีบรรพบุรุษและเป็นเครื่องประกอบในพิธีการงานมงคลต่างๆ เช่น งานแต่งงาน นิยมใช้วงกันตรึมมาประกอบพิธี งานบวช นิยมใช้วงกันตรึมมาทำพิธีสู่ขวัญและสมโภชงาน อีกทั้งวงกันตรึมเป็นการละเล่นที่เป็นมหรสพในประเพณีเทศกาลต่างๆ เช่น ประเพณีตรุษสงกรานต์ ประเพณีโดนตา มีการนำวงกันตรึมมาเป็นมหรสพสมโภช การละเล่นกันตรึมจึงมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวเขมรถิ่นไทยทุกวาระของชีวิต

ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาถึงการรำเรือมกันตรึม โดยศึกษาถึงพัฒนาการและการรำเรือมกันตรึมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2526 ถึงปีพ.ศ. 2559 การแสดงชุดเรือมกันตรึม เป็นการประดิษฐ์ทำรำขึ้นมาใหม่โดยใช้เพลงกันตรึมในทำนองต่างๆมาประกอบในการแสดง ผู้วิจัยจึงศึกษาถึงการละเล่นพื้นเมืองกันตรึมและสาระสำคัญต่างๆที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลและเชื่อมโยงถึงพัฒนาการและการรำเรือมกันตรึมเป็นลำดับต่อไป ในการศึกษาการละเล่นพื้นเมืองกันตรึมมีผู้ค้นคว้าศึกษาไว้ดังนี้

เอกสารรายงานการวิจัยการแสดงพื้นบ้านอีสานใต้ : ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมของสำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา 11 ได้อธิบายถึง “การละเล่นกันตรึม” ไว้ว่า

“กันตรึม หรือ โจ๊ะกันตรึม เป็นการละเล่นเพลงพื้นบ้านของคนเขมรในเขตอีสานใต้ ได้แก่ บริเวณชุมชนที่พูดภาษาเขมรเป็นภาษาถิ่น โดยเฉพาะในอีสานตอนใต้ ได้แก่ จังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ และศรีสะเกษ “สโกล” หรือ กลองที่นำมาใช้วงดนตรีพื้นบ้าน โดยเฉพาะกลองกันตรึมจะมีจังหวะเสียงดัง โจ๊ะกันตรึม ตริ้ม ตริ้ม จึงเกิดเสียงวงดนตรีพื้นเมืองที่เล่นเพลงทำนองเดียวกับเพลงปฎิพากย์ในภาคกลาง แต่มีท่วงทำนองและเนื้อร้องเป็นภาษาเขมรว่า “เพลงกันตรึม”¹⁶

เรณู โกศินานนท์ ได้กล่าวในหนังสือการแสดงพื้นบ้านในประเทศไทย ถึงเรื่อง “ความหมายของการละเล่นกันตรึม” ไว้ว่า

“กันตรึม เป็นการแสดงที่นับเนื่องมาจากเขมรอีกอย่างหนึ่ง เท่าที่ได้วิเคราะห์กันแล้ว ปรากฏว่าเป็นการแสดงที่เก่าแก่มาก เพราะเป็นการบรรเลงเพื่อบูชาบวงสรวงสำหรับงานพิธีกรรมต่างๆ เช่น การทรงเจ้า เข้าผี ก็มักใช้กันตรึมบรรเลง นอกจากนั้นยังบรรเลงเพื่อความบันเทิงอีกด้วย นิยมกันในจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ เป็นส่วนใหญ่ การที่เรียกว่า “กันตรึม” ก็โดยเลียนเสียงกลองหรือสโกลนั้นเวลาตีเข้าจังหวะแล้วจะมีเสียงดัง “โจ๊ะกันตรึม โจ๊ะ ครึม ครึม” จึงเรียกว่า กลองกันตรึม และเรียกเพลงที่ใช้ร้องและบรรเลงว่า เพลงกันตรึม เครื่องดนตรีกันตรึมมีกลอง 2 ใบ ซอด้วง(ซอตรัวเอก) 1 คัน ปี่อ้อ 1 เล้า ขลุ่ย 1 เล้า ฉิ่ง 1 คู่ กรับ 1 คู่ ฉาบ 1 คู่ แต่ถ้าเป็นวงขนาดเล็กก็จะมีเพียง กลอง 2 ใบ ปี่ 1 ขลุ่ย 1 กับฉิ่งและฉาบ”¹⁷

¹⁶ สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา 11 (2538). การแสดงพื้นบ้านอีสานใต้ : ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรม.

¹⁷ เรณู โกศินานนท์ (2535). การแสดงพื้นบ้านในประเทศไทย. กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

ลำดับต่อไปผู้วิจัยนำเสนอถึงการละเล่นพื้นเมืองกันตรึม โดยแบ่งลำดับข้อมูลเพื่อให้เกิดความเข้าใจได้อย่างรวดเร็วโดยผู้วิจัยได้แบ่งลำดับข้อมูลของการละเล่นกันตรึมคือ ความเป็นมาของการละเล่นกันตรึม และการแบ่งประเภทของเพลงกันตรึม ดังนี้

2.2.1 ความเป็นมาของการละเล่นกันตรึม

กลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทย เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความสำคัญกลุ่มหนึ่งในอีสานใต้ ประชากรกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทยส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในจังหวัด สุรินทร์ บุรีรัมย์ และ ศรีสะเกษ มีบทบาทเด่นชัดในเรื่องศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาในด้านต่างๆ และการละเล่นกันตรึม เป็นสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมทางการละเล่น เพลง-ดนตรี และการรำพื้นเมืองของอีสานตอนใต้

ฉัตรเอก หล้าล้ำ ได้อธิบายถึงความเป็นมาและความสำคัญของการละเล่นกันตรึมไว้ว่า

“ความโดดเด่นในเรื่องของการละเล่นพื้นบ้านและเพลงพื้นบ้านที่ได้รับการสั่งสมและสืบทอดมาหลายชั่วอายุคน การละเล่นพื้นบ้านและเพลงพื้นบ้านของชาวสุรินทร์โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทย เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ อุดมไปด้วยความเชื่อ จารีตอย่างเคร่งครัด ซึ่งมีหลากหลายประเภททั้งการละเล่นพื้นบ้านและเพลงพื้นบ้านเพื่อความสนุกสนานรื่นเริงในบุญประเพณี เทศกาลต่างๆ และการละเล่นพื้นบ้านและเพลงพื้นบ้านเพื่อใช้ในพิธีกรรม ความเชื่อต่างๆ เพื่อนำมาซึ่งความสุขของบุคคล ครอบครัว และสังคม”¹⁸

ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ ได้กล่าวในหนังสือศิลปะการพ่อนภาคอีสาน ถึงเรื่อง “ความหมายของการละเล่นกันตรึม” ไว้ว่า

“กันตรึมเป็นวงดนตรีพื้นบ้านของอีสานใต้ กันตรึมหรือโจ๊ะกันตรึมยังเป็นที่นิยมและมีบทบาทสำคัญตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน สำหรับชาวอีสานใต้เช่นเดียวกับหมอลำของชาวอีสานเหนือ ประวัติของการละเล่นกันตรึมนี้ไม่มีผู้ทราบที่มาอย่างแน่นอน แต่เชื่อว่าการละเล่นกันตรึมนี้ได้รับการถ่ายทอดมาจากขอม วงกันตรึมยังใช้แสดงในงานต่างๆเสมอ เช่น งานบวช งานแต่งงาน งานศพหรือ

¹⁸ ฉัตรเอก หล้าล้ำ (2559). กันตรึมมีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตชาวสุรินทร์อย่างไร. พ. ยอดดำเนิน.

งานพิธีกรรม การเซ่นบวงสรวงบูชาต่างๆ แต่จังหวะลีลาในการแสดงก็แตกต่างกันออกไปตามพิธีของแต่ละงาน”¹⁹

ໄໂຂຸໂຕ ດີສມ ໄດ້ອີບາຍຄື່ງການລະເລ່ນກັນຕຣືມ ໄວ້ວ່າ

“กัณฑ์ธรมถือเป็นแม่บทของเพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านอื่น ๆ ของจังหวัดสุรินทร์ ประวัติการเล่นกัณฑ์ธรมไม่มีผู้ใดทราบแน่ชัดว่ามีมาตั้งแต่เมื่อไร ลักษณะของเพลงกัณฑ์ธรมเป็นเพลงปฐพีภักย์คล้าย ๆ กับเพลงฉ่อย เพลงเรือ หรือลำตัดทางภาคกลางในปัจจุบันจะแตกต่างที่เนื้อร้องกัณฑ์ธรมเป็นภาษาเขมร มีดนตรีหลัก คือ กลองและซอเหมือนกับของเขมร”²⁰

วงดนตรีกัณฑ์ธรมมีบทบาทต่อชีวิตประจำวันของชาวสุรินทร์มาตั้งแต่ดั้งเดิมไม่ว่าจะเป็นงานพิธีแบบใด เช่น งานแต่งงานจะต้องมีวงกัณฑ์ธรมเล่นกล่อมทอจนถือเป็นประเพณี งานศพ งานพิธีกรรมต่าง ๆ หรือใช้บรรเลงในพิธีเช่นสรวงบูชา ทรงเจ้าเข้าผี ในงานต่าง ๆ ของกลุ่มชาวไทยเขมรส่วนมากจะใช้วงกัณฑ์ธรมบรรเลงขึ้นพื้นในงานปัจจุบัน

ภาพที่ 1 ภาพวงกัณฑ์ธรมโรงเรียนสิรินธร จังหวัดสุรินทร์

ที่มา : ผู้วิจัย

¹⁹ ชัชวาล วงษ์ประเสริฐ (2533). ศิลปะการฟ้อนภาคอีสาน.

²⁰ โฆษิต ดิสม (2559). การละเล่นกัณฑ์ธรมมีความเป็นมาอย่างไร. พ. ยอดดำเนิน.

2.2.2 การแบ่งประเภทของเพลงกันตรึม

การละเล่นเพลงกันตรึมมีทำนองเพลงและเพลงเฉพาะที่ไว้สำหรับพิธีกรรมต่างๆ เพลงกันตรึมมีทำนองช้า ปานกลาง และเร็ว เช่นเดียวกับกับกลุ่มวัฒนธรรมอื่นๆ การละเล่นกันตรึม นักดนตรีจะเลือกเพลงตามที่ตนเองถนัดและให้เหมาะสมกับวาระโอกาสที่นำกันตรึมมาละเล่น ซึ่งทำนองเพลงและจังหวะเพลงกันตรึมมีหลากหลายทำนองเพลง เช่นทำนองเพลงเพื่อใช้ในพิธีไหว้ครู โหมโรง, ทำนองเพลงเพื่อใช้ประกอบในการแห่งานพิธีต่างๆ, ทำนองเพลงที่ใช้ในพิธีกรรมเข้าทรง, ทำนองเพลงที่ใช้บรรเลงในการแสดงประกอบการรำที่มีการประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ และทำนองเพลงเบ็ดเตล็ดเพื่อใช้บรรเลงสนุกสนานรื่นเริง ทำนองเพลงต่างๆ เหล่านี้การเลือกใช้จึงขึ้นอยู่กับความถนัด ความชอบและความเหมาะสมกับวาระโอกาส ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาถึงการแบ่งประเภทของเพลงกันตรึม เพื่อเป็นข้อมูลในการทำนองเพลงกันตรึมที่นำมาใช้ประกอบการแสดงชุดเรือกันตรึม โดยมีผู้ศึกษาค้นคว้าถึงประเภทของเพลงกันตรึมไว้ดังนี้

สำเร็จ คำโมง ได้กล่าวในหนังสือมรดกอีสาน ในเรื่องดนตรีไทยอีสาน “เพลงกันตรึม” ไว้ว่า

“บทบรรเลงมีทั้งเพลงขับร้อง และเพลงบรรเลงมี 4 ประเภทใหญ่ๆคือ โจ๊ะกันตรึมเพลงบรรเลงประกอบเรือมต่างๆ ดนตรีพิธีกรรมและเจริญ ซึ่งบทเพลงไทยเขมรตั้งตามทำนองแบบเดียวกันกับดนตรีไทยภาคกลาง ทำนองบทหนึ่งๆสามารถใส่คำร้องได้หลายเนื้อ แบบเดียวกันกับสตรอพิคของของดนตรีสากล”²¹

สมจิตร พ่วงบุตร ได้กล่าวในหนังสือเพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ ถึงเรื่อง “ทำนองเพลงและจังหวะเพลงกันตรึม” ไว้ว่า

“1. ทำนองและจังหวะ เพื่อเล่นบทไหว้ครู มีทำนองเพลงสวายจุ่มเวีต ซแรรีซ-เดีร ซแรรีซ-เดิง กัมปรอฮฺ

2. ทำนองและจังหวะ ใช้บรรเลงเข้าขบวนแห่ในงานพิธีต่างๆ มีทำนองเพลงรัมพาย ตร้อมตุ้ม อันชองชแณญนบ เกาะเปือมเปง อี้เกิต เกาะกรอก ออกยุม พนมชรีวจ

²¹ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดมหาสารคาม วิทยาลัยครูมหาสารคาม (2535). มรดกอีสาน.

3. ทำนองและจังหวะบรรเลงบนเวทีแสดงหรือบรรเลงในโรงละคร เรียกว่า ทำนองบท เบ็ดเตล็ด มีทำนองกันตรัย โหมเวียงดุติ๊ก คเมาแมม บทอาถรรพ์ต่างๆ เช่น อาถรรพ์-ลำแบ อาถรรพ์พิมพวง อาถรรพ์กลาย อาถรรพ์ซารยัง อาถรรพ์จัส อาถรรพ์ทเมี้ย ซักรวา อมตุกตุจ อมตุกทม รัมเปย กันจัญเจก ปการัน เจก กโนปติงตอง นอรแกวกลาย มงกัวลจองดัย โอละเลย์ จันตี พ็อง จองนารี ฮวงจัมปา ทำนอง เรือมอันเร ทำนองเรือมมะมีวต

ในปัจจุบันนี้ งานศพของผู้มีฐานะระดับกลางก็มักนำวงกันตรัมไปบรรเลง ทำนองเพลงที่เล่น เป็นทำนองเพลงเสรำโศก”²²

ข้าคม พรประเสริฐ ได้กล่าวในหนังสือกันตรัม เรื่อง “การแบ่งประเภทของเพลงกันตรัม”ไว้ว่า

“ความแตกต่างของบทเพลงในวงกันตรัมซึ่งถือเป็นวงดนตรีที่สัมพันธ์กับพิธีกรรมความเชื่อ และวิถีการดำรงชีวิตของชาวไทยเชื้อสายเขมรในแถบอีสานใต้ของประเทศไทย บทเพลงต่างๆที่ปรากฏ สามารถแบ่งกลุ่มออกเป็น บทเพลงชั้นครูหรือเพลงครู บทเพลงสำหรับขบวนแห่ บทเพลง เบ็ดเตล็ด และบทเพลงลักษณะประยุกต์”²³

จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยมีผู้ศึกษาค้นคว้าได้กล่าวถึง การละเล่นพื้นเมืองกันตรัม ประวัติความเป็นมาและประเภทของเพลงกันตรัม ผู้วิจัยพบว่า การละเล่น กันตรัมใช้เป็นการละเล่นเพื่อความบันเทิงโดยทั่ว ๆ ไปมีการสืบทอดตามแบบการละเล่นพื้นบ้าน คือ เมื่อกันตรัมคณะเดิมในหมู่บ้านใดหมู่บ้านหนึ่งหมดสมัยลงด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง เช่น ผู้เล่นชราภาพ หรือ โยกย้ายถิ่นที่อยู่ก็จะมีผู้รับทอดต่อไปแทน การเล่นกันตรัมจะมีผู้ร้องทั้งฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย 6 – 8 คน ผู้ร้องเป็นชาย – หญิง อาจจะมี 1 – 2 คู่ หรือชาย 1 คน หญิง 2 – 3 คนแต่โดยทั่วไปนิยมให้มี ชาย 2 คน หญิง 2 คน ผู้รำก็คือผู้ร้องขณะร้องก็รำไปด้วย การรำไม่มีแบบแผนที่แน่นอนคงรำให้เข้ากับจังหวะดนตรีเท่านั้น และคิดถึงความสะดวกสบายของท่ารำตามใจชอบ ปัจจุบันคณะกันตรัมบางคณะที่ยังเล่นอยู่มีแบบการรำไม่แน่นอน เนื่องจากกันตรัมไม่เน้นทางด้านกรำ แต่เน้นที่ความไพเราะของเสียงร้อง ความสนุกสนานของทำนองเพลงกันตรัมที่หลากหลาย การเล่นกันตรัมจะเล่นในโอกาส

²² สมจิตร พ่วงบุตร (2527). เพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์. กรุงเทพฯ, กรุงเทพมหานครพิมพ์.

²³ บุษกร บิณฑสันต์ (2556). กันตรัม. กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ต่าง ๆ ทั้งในโอกาสเฉลิมฉลอง และในงานมงคล งานอวมงคล เช่น งานแต่ง งานโกนจุก งานบวชขนาด เทศกาลปีใหม่ สงกรานต์ ลอยกระทง ฯลฯ นอกจากนี้ยังใช้เล่นในพิธีกรรมเกี่ยวกับความเชื่อทางไสยศาสตร์ด้วย เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการเล่นกันตรึม ประกอบด้วย กลองกันตรึม (สกีวอล) 2 ลูก, ซอ (ตรัว) 1 คัน, ปี่อ้อ 1 เล้า ฉิ่ง กรับ และฉาบอย่างละ 1 คู่ แต่ถ้ามีเครื่องดนตรีไม่ครบก็อาจจะอนุโลมใช้เครื่องดนตรีเพียง 4 อย่าง คือ กลองกันตรึม 1 ลูก ซอ 1 คัน ฉิ่ง ฉาบอย่างละ 1 คู่ ในปัจจุบันกันตรึม บางคณะได้นำเอาเครื่องดนตรีสากลมาใช้ในคณะกันตรึม เช่น กลองชุด กีตาร์ และไวโอลิน เพื่อปรับให้เข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลงและเปลี่ยนไปตามความนิยมของผู้ดู

สภาพสังคมและการเลื่อนไหลทางวัฒนธรรมทำให้กันตรึมมีการปรับเปลี่ยนตามยุคสมัย โดยมีพัฒนาการและรูปแบบที่หลากหลาย กันตรึมประยุกต์ มีการนำภาษาอื่นมาขับร้องผสมกับภาษาเขมรถิ่นไทยและนำเครื่องดนตรีสากลเข้ามาใส่ นุ่งกระโปรง มีท่าเต้นไม่มีการรำ แต่เครื่องดนตรีกันตรึมชิ้นสำคัญคือ ปี่อ้อ ที่ใช้ในวงกันตรึมมีเสียงเป็นเอกลักษณ์ และไม่สามารถปรับให้เข้ากับกันตรึมประยุกต์ได้ กันตรึมอยู่ในสายเลือดของชาวอีสานใต้จึงมีการปรับเปลี่ยนไปตามความนิยมกลายเป็นกันตรึมประยุกต์ มีการขยายฐานและตอบสนองผู้บริโภคที่หลากหลาย เพิ่มเนื้อร้องเป็นภาษาอีสาน ภาษาไทยกลาง เพิ่มดนตรีสากลเข้าไป เพิ่มการแสดงบนเวที ต่อมาเกิดการแต่งเนื้อร้องที่ไม่สุภาพและหยาบโหลน มีการแต่งตัวไม่เหมาะสมจนกลายเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งในปัจจุบันกันตรึม ยังเป็นบทเพลงที่มีชีวิตแม้จะมีการปรับรูปแบบการร้องท่วงทำลีลาไปบ้างแต่ในสังคมคนเขมรถิ่นไทย ก็ยังให้ความสำคัญกับเอกลักษณ์ศิลปะการแสดงกันตรึมดังกล่าว แม้จะเห็นว่ากันตรึมมีการแข่งขันกันอย่างหลากหลายในเชิงธุรกิจแต่สิ่งเหล่านี้เองก็ถือว่าเป็นธุรกิจเชิงการช่วยอนุรักษ์สนับสนุนศิลปะการแสดงในแบบฉบับอีสานใต้ให้มีชีวิตอยู่ชั่วลูกชั่วหลานสืบต่อไป

2.3 องค์ประกอบการเล่นกันตรึม

การเล่นกันตรึมมีรูปแบบการเล่นที่มีเอกลักษณ์และมีลักษณะเฉพาะในการเลือกทำนองเพลงให้มีความเหมาะสมกับวาระโอกาสโดยเฉพาะในพิธีกรรมต่างๆที่มีระเบียบจารีตในการเล่น ในส่วนขององค์ประกอบการเล่นกันตรึมผู้วิจัยนำเสนอถึงองค์ประกอบในส่วนต่างๆโดยแบ่งเป็น ผู้เล่นกันตรึม เครื่องดนตรีประกอบวงกันตรึม และการร้องและการรำในการเล่นกันตรึม ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่างๆ ดังนี้

2.3.1 ผู้ละเล่นกันตรึม

ผู้ละเล่นกันตรึมสามารถแบ่งออกเป็นผู้ละเล่นที่เป็นนักดนตรีโดยมีจำนวนเท่ากับเครื่องดนตรี 6-7 คน และผู้ละเล่นที่เป็นนักร้องฝ่ายชายและฝ่ายหญิงหรือมีฝ่ายเดียว จำนวน 1-2 คน ในการละเล่นกันตรึมแต่เดิมยังไม่มีกรร่ารำประกอบ นักร้องจะเป็นผู้รำตามทำนองเพลงสร้างบรรยากาศการแสดงให้มีความสุขสนุกสนาน มีผู้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับผู้ละเล่นกันตรึมดังนี้

ข้าคม พรประเสริฐ ได้กล่าวในหนังสือกันตรึม โดยอธิบายถึงเรื่อง “ผู้ละเล่นกันตรึมของเรื่อง การประสมวงกันตรึม” ไว้ว่า

“ต่อมามีการกำหนดตำแหน่งการนั่งบรรเลงของนักดนตรีในวงอย่างชัดเจนกล่าวคือ ซอหรือตรัวเอก เครื่องดนตรีดำเนินทำนองหลักของวงนั่งบรรเลงตรงกลางแถวหน้า ปี่อ้อ ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีรอง สามารถนั่งด้านขวาหรือซ้ายของตรัวเอก ตำแหน่งกลองกันตรึม 2 ใบ นั่งหลังตำแหน่งตรัวเอก แถวหลังถัดจากตำแหน่งกลองกันตรึมเป็นตำแหน่งเครื่องกำกับจังหวะ คือ ฉิ่ง ฉาบ และกรับ แต่ทั้งนี้สามารถยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์และสถานที่ที่ทำการบรรเลง”²⁴

สมจิตร พ่วงบุตร ได้กล่าวในหนังสือเพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ ถึงเรื่อง “ผู้ละเล่นกันตรึม” ไว้ว่า

“กันตรึม(Kan-trwm) ผู้เล่นโดยทั่วไป 4 คน จะเป็นชายหรือหญิงก็ได้ แต่ส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย ส่วนผู้หญิงร้องเล่นด้วยก็มีหน้าที่ร้องและรำไปตามจังหวะเพลง การแต่งกาย แต่งกายตามสบาย หากจะแต่งตามประเพณีนิยมของท้องถิ่นก็ได้ เช่น ผู้ชายใส่เสื้อคอกลม นุ่งผ้าโจงกระเบน ผ้าขาวม้า คาดเอว ส่วนผู้หญิงนุ่งผ้าซิ่น ใส่เสื้อรัดรูปแขนกระบอก”²⁵

กล่าวคือผู้ละเล่นกันตรึมเป็นผู้หญิงหรือผู้ชายก็ได้ ส่วนใหญ่ผู้ละเล่นที่เป็นนักดนตรีเป็นผู้ชาย มีจำนวนผู้ละเล่นตามเครื่องดนตรี 6-7 คน และผู้ละเล่นที่เป็นนักร้องเป็นผู้หญิงและผู้ชาย 1-2 คน ผู้ละเล่นที่เป็นนักร้องทำหน้าที่ร้องและรำตามทำนองเพลง

²⁴ Ibid.

²⁵ สมจิตร พ่วงบุตร (2527). เพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์. กรุงเทพฯ, กุรุณสยามการพิมพ์.

2.3.2 เครื่องดนตรีประกอบวงกันตรึม

การละเล่นกันตรึมในแต่ละครั้งหรือในโอกาสใดๆก็ตาม การประสมวงกันตรึมขึ้นอยู่กับความพร้อมหรือความถนัดของแต่ละคณะกันตรึม ซึ่งที่ขาดไม่ได้ในเครื่องประกอบคือ กลองกันตรึม ในภาษาเขมรถิ่นไทยเรียกว่า สกั้ว และซอกันตรึม ในภาษาเขมรถิ่นไทยเรียกว่า ตรั้ว และยังมีปี่อ้อ ในภาษาเขมรถิ่นไทยเรียก เปี้ยอ มาประกอบอีกด้วย ทั้งนี้ยังมีเครื่องประกอบจังหวะได้แก่ ฉิ่ง ฉาบ กรับ การประสมวงเครื่องประกอบบนการละเล่นกันตรึมเป็นไปตามความถนัดหรือความพร้อมของแต่ละคณะ หรือในโอกาสที่ใช้แสดง เช่น การละเล่นเรือมตรด (ตรุษ) อาจใช้กลองกันตรึมใบเดียวในการให้จังหวะของผู้ร้องและผู้รำ เป็นต้น

ธงชัย สามสี ได้อธิบายถึงเครื่องประกอบในการละเล่นกันตรึมหรือเครื่องดนตรีในวงกันตรึมไว้ว่า

“ในการละเล่นกันตรึมจะมีเครื่องดนตรีที่ใช้ในการละเล่นกันตรึมประกอบไปด้วย

1. กลองกันตรึม (สกั้ว) 2 ลูก
2. ซอ (ตรั้ว) 1 คัน
3. ปี่อ้อ 1 เล้า
4. ฉิ่ง 1 คู่
5. ฉาบ 1 คู่
6. กรับ 1 คู่”²⁶

เครื่องดนตรีในวงกันตรึมมีเครื่องดนตรีหลักคือ กลองกันตรึม และซอกันตรึม โดยมีเครื่องประกอบจังหวะคือ ฉิ่ง ฉาบ กรับ และยังมีปี่อ้อ เป็นเครื่องดนตรีที่มาล้อสลับเสียงซอที่มีเสียงแหลมสูงเกิดความไพเราะและเป็นเอกลักษณ์ของเพลงกันตรึม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

²⁶ ธงชัย สามสี (2559). การละเล่นกันตรึมนิยมในงานประเภทใด. พ. ยอดดำเนิน.

ตารางที่ 1 เครื่องดนตรีประกอบการแสดง

ที่	ชื่อเครื่องดนตรี	ภาพเครื่องดนตรี	อธิบายเครื่องดนตรี
1	กลองกันตรึม		<p>กลองกันตรึม ในภาษาเขมรถิ่นไทย เรียกว่า สก็วล กลองกันตรึมเป็นเครื่องดนตรีที่ถือเป็นเอกลักษณ์ของวงกันตรึม มีลักษณะคล้ายโทน กลองทำด้วยไม้เนื้ออ่อน ชิงหน้ากลองด้วยหนังงู หนังตะกวด หรือผ้าใบ ที่มาของชื่อกลองคือ เมื่อตีหน้าทับกลองจะเกิดเสียง โจ๊ะ ตรึม โจ๊ะ ครึม จึงเรียกว่ากันตรึม กลองกันตรึมมีหน้าที่ควบคุมจังหวะของวง เสียงทุ้มของกลองกันตรึมทำให้เกิดความรู้สึกเร้าใจ สร้างความสนุกสนาน การบรรเลงกันตรึมจะต้องมีกลองประกอบ 2 ลูก กลองกันตรึมจึงมีบทบาทและมีความสำคัญในวงกันตรึม เนื่องด้วยกลองกันตรึมเป็นเครื่องดนตรีที่มีความเสียงดัง สร้างความหนักแน่นในเรื่องของจังหวะ</p>

ที่	ชื่อเครื่องดนตรี	ภาพเครื่องดนตรี	อธิบายเครื่องดนตรี
2	ซอ (ตรัว)		<p>ซอ ในภาษาเขมรถิ่นไทยเรียกว่า ตรัว ซอเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสี อยู่ในกลุ่มเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสาย ลักษณะคล้ายซอด้วงและซออู้ของภาคกลางคือ คันชักทำด้วยไม้ชิงหางม้า ตัวซอประกอบด้วยส่วนที่เป็นคันทวน ซึ่งมีลูกบิดตรงปลายคันทวน 2 อัน ใช้ซิงสายซอที่นิยมนำมาจากสายเบรครถจักรยาน เพราะมีความทนทานกว่าสายไหมสำหรับกะโหลกซอทำจากวัสดุที่มีในท้องถิ่น เช่น กะลามะพร้าว กระจูดเต่า เป็นต้น</p>
3	ปี่อ้อ		<p>ปี่อ้อ ในภาษาเขมรถิ่นไทยเรียกว่า แปะ ย อ อ ปี่อ้อเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่า มีทั้งหมด 8 รู ปี่อ้อมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เสียงปี่อ้อเป็นแบบเสียงเต็มทั้งหมด ทั้งนี้เวลาบรรเลงผู้เป่าปี่อ้อสามารถทำเป็นครึ่งเสียงได้ เนื่องจากปี่อ้อเป็นเครื่องดนตรีที่ไม่สามารถปรับเสียงได้ ดังนั้นการเทียบเสียงของเครื่องดนตรีในวงกันตรึมจึงต้องตั้งตามเสียงของปี่อ้อเป็นสำคัญ</p>

ที่	ชื่อเครื่องดนตรี	ภาพเครื่องดนตรี	อธิบายเครื่องดนตรี
4	ฉิ่ง		<p>เครื่องประกอบจังหวะหรือเครื่องกำกับจังหวะในวงกันตรึม ประกอบไปด้วย ฉิ่ง ฉาบ กรับ โดยฉิ่งและฉาบ ทำจากทองเหลืองเพื่อให้เกิดเสียงที่กังวานซึ่งมีฉิ่งเป็นเครื่องกำกับจังหวะหลัก และกรับทำจากไม้เนื้อแข็งเพื่อให้เกิดเสียงที่ตั้งกังวาน</p>
5	ฉาบ		<p>เครื่องประกอบจังหวะหรือเครื่องกำกับจังหวะในวงกันตรึม ประกอบไปด้วย ฉิ่ง ฉาบ กรับ โดยฉิ่งและฉาบ ทำจากทองเหลืองเพื่อให้เกิดเสียงที่กังวานซึ่งมีฉิ่งเป็นเครื่องกำกับจังหวะหลัก และกรับทำจากไม้เนื้อแข็งเพื่อให้เกิดเสียงที่ตั้งกังวาน</p>
6	กรับ		<p>เครื่องประกอบจังหวะหรือเครื่องกำกับจังหวะในวงกันตรึม ประกอบไปด้วย ฉิ่ง ฉาบ กรับ โดยฉิ่งและฉาบ ทำจากทองเหลืองเพื่อให้เกิดเสียงที่กังวานซึ่งมีฉิ่งเป็นเครื่องกำกับจังหวะหลัก และกรับทำจากไม้เนื้อแข็งเพื่อให้เกิดเสียงที่ตั้งกังวาน</p>

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการแสดงเรือกันตรึม จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องได้กล่าวอยู่ข้างต้นแล้วนั้น ในส่วนของการค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ด้านคือ

2.4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านดนตรีและการขับร้องในการละเล่นกันตรึม

2.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการรำในการละเล่นกันตรึม

โดยมีผู้ได้ศึกษาค้นคว้าเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

2.4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านดนตรีและการขับร้องในการละเล่นกันตรึม

2.4.1.1 วิเศษ ชาญประโคน ได้ทำการวิจัยเรื่อง กันตรึม : เพลงพื้นบ้านอีสานใต้ เมื่อปีพ.ศ. 2539 โดยมีจุดมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้าคือ เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของกันตรึมและองค์ประกอบของการแสดงกันตรึม และเพื่อวิเคราะห์คุณค่าทางสังคมของกันตรึมในด้านวิถีชีวิต ระบบครอบครัวและเครือญาติ และลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม

ผลการศึกษารูปร่างได้ว่า กันตรึมเป็นการละเล่นเพลงพื้นบ้านอีสานใต้ที่มีวิวัฒนาการจากการเล่นในพิธีกรรมการเข้าทรงแม่ต (โกลมะมีต) ของเขมร มีกลองโทนเป็นเครื่องดนตรีหลัก เมื่อตีจะมีเสียงโຈ้ะ กัน ตรึม, โຈ้ะ กันตรึม จึงเรียกเพลงพื้นบ้านชนิดนี้ตามเสียงกลองโทนว่าเพลงกันตรึมหรือกันตรึม กันตรึมใช้เล่นในงานทั่วไป เช่น งานศพ งานขึ้นบ้านใหม่ งานโกนจุก งานบวชและงานบุญตามเทศกาลต่างๆ ในด้านองค์ประกอบของกันตรึมพบว่ามีองค์ประกอบดังต่อไปนี้ จำนวนผู้เล่น มีผู้เล่น 6-8 คน แบ่งหน้าที่เป็นคนตีกลองกันตรึม 2 คน คนเป่าปี่อ้อ 1 คน คนสีซอ 1 คน นักร้องและรำชาย 1 คน นักร้องและรำหญิง 1 คน และคนตีกรับ 1 คน เครื่องดนตรีของกันตรึมโดยทั่วไปมี 4 ชิ้น ได้แก่ กลองกันตรึม (กลองโทน) 2 ใบ ซอ 1 คัน และปี่อ้อ 1 เล้า แต่สามารถเพิ่มเครื่องดนตรีประเภทให้จังหวะให้เป็น 6-8 ชิ้นได้ โดยเพิ่ม ฉิ่ง ฉาบ กรับ คำร้องใช้ภาษาเขมรสูง ซึ่งเป็นภาษาถิ่นที่ใช้ในการสื่อสารในบางท้องที่ของจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์และศรีสะเกษ โดยแต่งเป็นบท บทหนึ่งมีจำนวนวรรคระหว่าง 4-8 วรรค และแต่ละวรรคมีจำนวนคำระหว่าง 4-7 คำ ทำนองเพลงกันตรึมมีประมาณ 220 ทำนองเพลง แต่สามารถจัดเป็นทำนองใหญ่ๆได้ 3 ทำนอง ได้แก่ ทำนองไหว้ครู เป็นทำนองที่ช้า

เนิบนาบ ใช้ร้องเมื่อเริ่มการแสดงและเมื่อจบการแสดง ทำนองสำหรับขบวนแห่ เป็นทำนองกลางๆ ร้องต่อจากทำนองไหว้ครู เมื่อเริ่มโต้ตอบเกี่ยวพาราสิ และทำนองเบ็ดเตล็ด เป็นทำนองที่รวดเร็ว สนุกสนานเร้าใจใช้ร้องเกี่ยวพาราสิเช่นเดียวกัน ส่วนองค์ประกอบการแสดงพบว่า เริ่มด้วยการไหว้ครู การแนะนำตัวและทักทาย การเกี่ยวพาราสิ และการลา การไหว้ครูพบว่ามี 2 ขั้นตอน คือ ไหว้ครูที่ห้องแต่งตัว มีหัวหน้าวงเป็นผู้นำประกอบพิธี โดยมีเครื่องบูชาครบตามกำหนด และไหว้ครูบนเวทีการแสดง เป็นการร้องไหว้ครู โดยหัวหน้าหรือลูกวงเมื่อเริ่มแสดง เพื่อระลึกถึงคุณครูผู้สอนวิชา แต่จะกล่าวไม่มากนัก การแนะนำตัวและทักทายพบว่า ไม่เน้นรายละเอียดเพียงแต่บอกชื่อ กล่าวทักทายผู้ดู และขอภัยในความบกพร่องต่างๆ การเกี่ยวพาราสิเป็นขั้นตอนที่ใช้เวลาแสดงนานที่สุด ลักษณะการเกี่ยวพาราสิไม่มีขั้นตอนที่เริ่มจากการประ การผูกกรัก การลักพาหนี และตีหมากพั่ว เหมือนเพลงพื้นบ้านของภาคกลางแต่จะเป็นการร้องเกี่ยวเรื่องทั่วไป โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับความเชื่อ อาชีพ ครอบครัว สำหรับการลาเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการแสดง ผู้ร้องจะอวยพรให้ผู้ดูสมหวังในทุกสิ่งที่ปรารถนา²⁷

2.4.1.2 ภูมิจิต เรื่องเดช และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่องการละเล่นกันตรึม เพลงพื้นบ้านชาวไทยเขมร โดยได้รับทุนอุดหนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม ปี พ.ศ. 2550 โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ เพื่อศึกษาศิลปะการละเล่นกันตรึม เพลงพื้นบ้านของชาวไทยเขมรในจังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดสุรินทร์ในด้านเครื่องดนตรี การแสดงดนตรีและการแสดงในพิธีกรรม และบทร้องพื้นบ้าน ศึกษาพัฒนาการเปลี่ยนแปลงการละเล่นกันตรึมเพลงพื้นบ้านชาวไทยเขมร ในจังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดสุรินทร์ ในด้านเครื่องดนตรี การแสดงดนตรี การแสดงในพิธีกรรม และบทร้องพื้นบ้าน และการวิเคราะห์แนวทางในการอนุรักษ์ ส่งเสริมและเผยแพร่การละเล่นกันตรึมให้ดำรงอยู่ต่อไป

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ศิลปะการละเล่นกันตรึม เพลงพื้นบ้านของชาวไทยเขมร วงอาชีพในจังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ ได้แกว่ง เกรียงศักดิ์ ส.สไปทอง วงบุญถึง วงน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ และวงสมานชัย ต่างยังคงรักษารูปแบบดั้งเดิมในการแสดงทั้งในด้านเครื่องดนตรี ซึ่งประกอบไปด้วย

²⁷ วิเศษ ชาญประโคน (2539). การวิเคราะห์กันตรึม : เพลงพื้นบ้านอีสานใต้. กรุงเทพฯ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. มหาวชิณคดี.

กลองกันตรึม 2 ลูก, ซอด้วง 1 คัน, ปี่อ้อ 1 เล้า, ซลุ่ม 1 เล้า, ฉิ่ง 1 คู่, กรับ 1 คู่ และฉาบ 1 คู่ ผู้เล่นดนตรีประมาณ 6-8 คน มีนักร้องชาย-หญิง โดยทั่วไป นิยมให้มีชาย 2 คน หญิง 2 คน ถ้าเครื่องดนตรีไม่ครบตามที่กล่าวไว้ วงกันตรึมบางคณะก็อาจจะอนุโลมให้มีเครื่องดนตรีเพียง กลองกันตรึม 1 ลูก, ซอ 1 คัน, ฉิ่ง 1 คู่ และ ฉาบ 1 คู่ ซึ่งก็จะมีนักดนตรีเพียง 4 คน และอาจจะมีนักร้องฝ่ายชาย 1 คน และฝ่ายหญิงอีก 1 คน ซึ่งถ้าฝีมือผู้เล่นซอมีความสามารถพิเศษ บรรเลงได้ไพเราะก็จะได้รับความนิยมนิยมมากเช่นเดียวกันถือว่าครบชุดเป็นวงดนตรีพื้นบ้านกันตรึมได้ การแสดงแต่เดิมเจ้าภาพในงานจะจัดให้แสดงบนบ้านโดยมีผู้ชมห้อมล้อมฟังอยู่ข้างๆ แต่ต่อมามีการปลูกโรงหรือยกเวทีขึ้นสูง ไม่มีฝาโดยปล่อยให้โล่งทั้ง 4 ด้าน ผู้ดูจะดูได้รอบๆ เวที นักร้องจะยืนร้องและรำประกอบสลับชาย-หญิง เป็นคู่ๆ หรือ ชาย 1 ร้องโต้ตอบกับนักร้องหญิง 2 คน ซึ่งก่อนการแสดงจะต้องมีพิธีไหว้ครูซึ่งเป็นขนบธรรมเนียมปฏิบัติ

บทร้องเพลงกันตรึม ไม่นิยมร้องเป็นเรื่องราว แต่มักจะร้องเป็นบทเบ็ดเตล็ด โดยแต่งให้เหมาะสมกับงานที่ไปแสดง และเริ่มต้นบทไหว้ครูก่อนทุกครั้ง จึงตามด้วยบทเบ็ดเตล็ดในลักษณะบทปฏิพากย์ บทเพลงเบ็ดเตล็ดของกันตรึมมีหลายลักษณะเช่น บทชมความงาม ความดี ของชายหญิง, บทเกี้ยวพาราสี ผากรัก, บทไฮ้โลมปฏิโลม, บทสั่งสอนแต่โบราณ, บทพรรณนาความของธรรมชาติ ชีวิต, บทรำพึง รำพัน, บทประวัติของนักร้องชาย หญิง, บทเปรียบเปรยอุปมา อุปไมย, บทอาลัย อารมณ์ โศกเศร้า, บทแข่งขัยปฏิภาณไหวพริบ, บทสุขขัญ, บทเล่าเรื่อง เป็นนิทาน ตำนาน และบทลำลา ทำนองเพลงกันตรึมมีมากกว่า 100 ทำนอง ที่ได้รับความนิยมมากเช่น บ๊อดกันตรึม, บ๊อดแควนอ, บ๊อดเมื่อตระเจียว ฯลฯ การพัฒนาการเปลี่ยนแปลงการเล่นกันตรึม เพลงพื้นบ้านของชาวไทยเขมรในจังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดสุรินทร์ ด้านเครื่องดนตรีปัจจุบันคณะนิยมเอาเครื่องดนตรีสากลเข้าประยุกต์ เช่น กลองชุด อีเลคโทน กีตาร์หรือไวโอลิน ทั้งนี้ตามความต้องการของเจ้าภาพผู้ว่าจ้าง เพื่อผลในด้านความนิยม และผลทางเศรษฐกิจที่เป็นค่าตอบแทนการแสดง²⁸

²⁸ ภูมิจิต เรืองเดช และคณะ (2550). การละเล่นกันตรึม เพลงพื้นบ้านชาวไทยเขมร. กรุงเทพฯ, กระทรวงวัฒนธรรม.

2.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการรำในการละเล่นกันตรึม

2.4.2.1 เครือจิต ศรีบุญนาถ ได้ทำการวิจัยเรื่องการฟ้อนรำของชาวไทยเขมรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ปี พ.ศ. 2534 โดยมีจุดมุ่งหมายในการศึกษาคือ เพื่อศึกษาการฟ้อนรำที่เป็นแบบแผนดั้งเดิมของชาวสุรินทร์ที่พูดภาษาเขมรในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้ กำเนิดการฟ้อนรำ, ประเภทของการฟ้อนรำ, องค์ประกอบของการฟ้อนรำ และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการฟ้อนรำกับโครงสร้างทางสังคมในด้านความเชื่อพิธีกรรม, ความสัมพันธ์ภายในชุมชน, ประเพณี และเศรษฐกิจ ผู้วิจัยได้คัดถึงสาระสำคัญที่กล่าวถึงการแสดงเรือบกันตรึมเท่านั้น

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า กำเนิดของการฟ้อนรำในจังหวัดสุรินทร์ การฟ้อนรำพื้นบ้านถือเป็นมรดกร่วมกันของกลุ่มชาวบ้าน ซึ่งชาวบ้านเป็นต้นคิดเป็นผู้เล่นและสืบทอด โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสนองความต้องการของชาวบ้าน ส่วนมากจะไม่ปรากฏผู้เป็นต้นคิด ดำรงอยู่ด้วยการจดจำและปฏิบัติต่อกันมา ลักษณะของการฟ้อนรำพื้นบ้าน จะใช้ภาษาถิ่น ท่วงทำนอง ลีลา เฉพาะท้องถิ่นเป็นรูปแบบ ที่มาของการฟ้อนรำในจังหวัดสุรินทร์มีลักษณะการกำเนิดคล้ายกับการฟ้อนรำในท้องถิ่นต่างๆ นั่นคือ ใครเป็นผู้ให้กำเนิดแรกเริ่ม จะหาคำตอบที่แน่ชัดไม่ได้ แต่จากการสัมภาษณ์และสังเกตการฟ้อนรำจะมีที่มาแตกต่างกันอาจมีที่มาจากสาเหตุต่างๆ ดังนี้

1. ความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจลับเหนือธรรมชาติ มนุษย์แต่เดิมมีความเชื่อในเรื่องของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ภูตผีปีศาจ วิญญาณบรรพบุรุษ เทวดา เมื่อทำผิดอะไรไป เช่น การตาย น้ำท่วม ทำนาไม่ได้ผลทำให้เกิดความแห้งแล้งหรือไฟไหม้ก็จะคิดว่าตนได้กระทำความผิดและเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือภูตผีปีศาจ ฯลฯ สามารถให้คุณและโทษแก่มนุษย์ได้ จึงมีพิธีบวงสรวงเพื่อขอขมาหรือทำให้สิ่งเหนือธรรมชาติพอใจ โดยจัดเครื่องเช่นสังวैया มีผู้ติดต่อกับเทพเจ้าวิญญาณต่างๆ มีการขับร้องฟ้อนรำถวายเพื่อเป็นการบวงสรวง ดนตรีและการละเล่นพื้นบ้านสุรินทร์ที่เกิดขึ้นจากความเชื่อ เช่น เรือบมะมีวด เรือบตรุษ มองก็วลจองไต เป็นต้น

2. การทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะในสังคมเกษตรกรรม ชาวบ้านจะทำงานช่วยเหลือกันเป็นหมู่คณะ ซึ่งเรียกว่าการลงแขกเป็นการแสดงน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อเพื่อนบ้าน ปกป้องความสามัคคี เช่น ลงแขกเกี่ยวข้าว ลงแขกดำนา เป็นต้น การที่ชาวบ้านมาร่วมกลุ่มร่วมมือกันย่อมมีการแสวงหาความบันเทิงใจ หรือต้องการผ่อนคลายอารมณ์ จึงมีการคิดการแสดงและการละเล่นต่างๆ ขึ้น เช่น เกิดการ

ร้องเพลงเกี่ยวข้าวและเต้นกำรำเคียวว่า การเกี่ยวข้าวถ้ามีการลงแขก ลงแรงกัน ก็มีชายหนุ่มหญิงสาว ยินดีมาร่วมเกี่ยวข้าวด้วยเพราะจะได้มีโอกาสมาชุมนุมรื่นเริง อย่างเป็นทางการเล่นเป็นงานในตัว เกี่ยวข้าวพลางร้องเพลงพลางเกี่ยวพาราสิ่วเข้ากัน เวลาเย็นเลิกเกี่ยวข้าวจะเล่นเพลงเกี่ยวข้าวที่เรียกว่า เต้นกำรำเคียว การฟ้อนรำของจังหวัดสุรินทร์ที่เกิดขึ้นจากการร่วมกันเป็นหมู่คณะ เช่น เรือมอันเร (รำสาก) เป็นการเล่นเพื่อความสนุกสนานหลังจากว่างเว้นการทำงาน

3. การเลียนแบบธรรมชาติ ธรรมชาติมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของมนุษย์เป็นแรงบันดาลใจที่ทำให้มนุษย์คิดสร้างสรรค์สิ่งต่างๆขึ้น การฟ้อนรำที่คิดประดิษฐ์ทำรำมาจากการลอกเลียนแบบกิริยาของสัตว์ เช่น เรือมกะโน้บดิงตอง เป็นการเลียนแบบลีลาท่าทางของต๊กแตนซึ่งกำลังเกี่ยวพาราสิ่กัน นอกจากนี้ยังมีท่ารำที่ดัดแปลงมาจากธรรมชาติ เช่น ท่ามลโดง(ร่มมะพร้าว) ในรำเรือมอันเร ซึ่งนำเอาลีลาของใบมะพร้าว ต้นมะพร้าว เวลาโดนลมพัดโอนเอนไปมา แล้วใช้ภาษาท่าทางนาฏศิลป์เข้าไปประกอบเพื่อความสวยงามเป็นต้น

4. เกิดขึ้นจากความต้องการความสนุกสนานและประโคมในงานเทศกาลบุญประเพณีของหมู่บ้าน ชาวบ้านจะคิดการแสดงที่จะทำให้เกิดความสนุกสนานหรือเป็นการประโคม จึงมีการละเล่นหรือการแสดงประจำท้องถิ่น เช่น การเล่นกันตรึม เรือมอ้ายย รำบำซาปาดาน ระเบ่ากรับ ระเบ่าศิขรภูมิ เป็นต้น

5. การฟ้อนรำที่เกิดขึ้นจากอาชีพในท้องถิ่น เป็นการฟ้อนรำที่คิดประดิษฐ์ขึ้นจากการประกอบอาชีพต่างๆในท้องถิ่น เช่น การเลี้ยงไหม ทอผ้า มีการนำขั้นตอนการเลี้ยงไหมจนถึงขั้นตอนการทอผ้าเป็นลายต่างๆมาประดิษฐ์เป็นท่ารำโดยเสริมแต่งลีลาทางนาฏศิลป์เข้าไปเกิดเป็นระบำศรีผไทสมันต์ขึ้น นอกจากนี้ก็มีระบำปั้นหม้อ จากอาชีพการปั้นหม้อดินโดยนำขั้นตอนจากการปั้นดินมาประดิษฐ์เป็นท่าฟ้อนรำให้สวยงามขึ้น เป็นต้น

6. เกิดจากการรับวัฒนธรรมการฟ้อนรำกลุ่มอื่นเข้าไปปรับใช้เช่นจากประเทศเขมร ซึ่งมีเขมรอพยพมาอยู่ในเขตจังหวัดสุรินทร์ เมื่อมีคนไปชมก็ได้นำเอารูปแบบของการฟ้อนรำเขมรมาถ่ายทอดสืบทอดกันมา เช่น ระเบ้าสุ่ม ระเบ้ากะลา และระเบ้าร่ม เป็นต้น²⁹

2.4.2.2 ภัคกวิรินทร์ จันทรทอง ได้ทำการวิจัยเรื่องพัฒนาการเรียมอันเร โดยได้ทำการศึกษาเรื่อง พัฒนาการเรียมอันเร จากโล้ดอันเร สูเรียมอันเร : การปรับเปลี่ยนเอกลักษณ์ของการละเล่นพื้นบ้านโล้ดอันเร วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยปี พ.ศ. 2547 ได้กล่าวสรุปผลจากการศึกษาไว้ ดังนี้

บทความนี้เรียบเรียงมาจากวิทยานิพนธ์เรื่องพัฒนาการเรียมอันเร (Development of Reum An-Re) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา พัฒนาการและเปลี่ยนแปลงรูปแบบของศิลปะการแสดงพื้นบ้านเรียมอันเรจากอดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งศึกษาถึงรูปแบบของศิลปะการแสดงจากแบบแผนที่เรียบง่ายไปเป็นแบบแผนที่ซับซ้อน โดยการนำเอาวิธีการศึกษาทางมานุษยวิทยาเป็นแนวทางในการศึกษามีการพิจารณาถึงบริบททางสังคมและวัฒนธรรมด้านความเชื่อ บทบาทหน้าที่ รูปแบบ เอกลักษณ์ และการปรับเปลี่ยนรูปแบบจากการละเล่นพื้นบ้านจากการละเล่นพื้นบ้านที่เรียกว่า โล้ดอันเร (เต็นสาก) มาปรับปรุงให้เป็นชุดการแสดงนาฏศิลป์พื้นเมือง เรียมอันเร (รำสาก)

โล้ดอันเร หมายถึงการกระโดดหรือเต้นเข้าสาก เป็นการละเล่นตามประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรในจังหวัดสุรินทร์ที่ใช้กิริยาการกระโดดหรือเต้นเข้าสากตามจังหวะกระทบสาก มีแบบแผนอิสระใช้ปฏิภาณไหวพริบเฉพาะบุคคลหรือเฉพาะกลุ่มคน ไม่เน้นความสวยงามของศิลปะการรำรำ แต่เน้นความสนุกสนานเป็นหลักสำคัญ

เรียมอันเร หมายถึงศิลปะการแสดงที่พัฒนามาจากการละเล่นพื้นบ้านโล้ดอันเร ให้มีลีลาท่ารำที่สวยงาม มีแบบแผนตามหลักเกณฑ์การจัดการแสดงที่เป็นมาตรฐานทางนาฏศิลป์อย่างกรมศิลปากร เช่น การกำหนดท่ารำเฉพาะในแต่ละเพลง การเข้าจังหวะต่างๆ ที่มีรูปแบบเฉพาะ จำนวน

²⁹ เครือจิต ศรีบุญนาถ (2534). การฟ้อนรำของชาวไทยเขมรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์. มหาสารคาม, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม. มหาบัณฑิต.

ผู้แสดง เวลาในการแสดง การแต่งกาย ดนตรี เพลงบรรเลงประกอบการแสดงให้มีแบบแผนเฉพาะ กำหนดเป็นกฎเกณฑ์ที่ยึดปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบัน

การเล่นโล้ดอันเรเป็นการเล่นตามประเพณีที่เกิดขึ้นก่อนที่จะได้รับคติความเชื่อใน ศาสนาพราหมณ์ ฮินดู และพุทธศาสนา โดยเห็นได้จากการผูกโยงการเล่นนี้ไว้กับประเพณีแคแฉัด (ตรุษสงกรานต์) อันเป็นประเพณีตามความเชื่อของกลุ่มชนที่นับวันเวลาตามจันทรคติเป็นหลักในการ ประกอบพิธีกรรม ซึ่งจะจัดให้มีขึ้นทุกปีในเดือนห้าหลังฤดูการเก็บเกี่ยว โล้ดอันเรจึงน่าจะมี ความสัมพันธ์และเป็นส่วนหนึ่งของการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อทางศาสนาในด้านใดด้านหนึ่ง ไม่ ว่าจะเป็นการทำบุญตามประเพณี การกินเลี้ยงเช่นสังเวยและรื่นเริงที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ดังจะเห็นได้จากองค์ประกอบสำคัญของประเพณีแคแฉัดมี 3 ประการคือ

ประการที่ 1 เป็นการทำบุญหรือเซ่นสรวงบูชา ในคติความเชื่อตั้งแต่โบราณสืบมาจนถึง ปัจจุบันพบว่าประเพณีบุญแคแฉัด มีการทำบุญเลี้ยงพระในตอนเช้า หลังจากนั้นจะเป็นการเซ่นสรวง บวงพืชรบพรบุรุษของตนเอง พอตะวันตกล้อยก็จะมีการสงฆ์น้ำพระ การประกอบพิธีกรรมดังกล่าว เป็นการอุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษและเป็นการฝากบุญไว้สำหรับตนเองเพื่อภพหน้าด้วย

ประการที่ 2 เป็นการกินเลี้ยง หลังจากทำบุญเลี้ยงพระ สงฆ์น้ำพระ และเซ่นสรวงบรรพบุรุษ แล้วทุกคนจะจัดหาอาหารมากินร่วมกัน ดังปรากฏหลักฐานว่าการเล่นสงกรานต์ในเดือนแคแฉัดนี้ ชาวบ้านจะร่วมกันขึ้นเขาสวายเพื่อไปบูชารอยพระพุทธรูปที่จำลองบนยอดเขา หลังจากนั้นจะมีการ กินเลี้ยง เล่นน้ำกันอย่างสนุกสนานและเก็บดอกไม้มาถวายพระในตอนบ่าย

ประการที่ 3 เป็นการเล่นรื่นเริง ประกอบพิธีกรรมตามแบบโบราณจะต้องหยุดงานอย่าง น้อย 3 วัน จะร่วมกันทำบุญ ตักน้ำ ขนทราย บูรณะวัด อันเป็นการทำบุญที่ได้านิสงส์มากกว่าการ ทำบุญปกติและเกี่ยวเนื่องกับความอุดมสมบูรณ์และความชุ่มชื้น จากการที่ได้ตักน้ำเข้าวัดในยามแล้ง เป็นการร้องขอความอุดมสมบูรณ์ในทางอ้อม หลังจากนั้นจะมีการเล่นตามประเพณีในเวลาต่อมา

นอกจากนี้การเล่นโล้ดอันเรยังมีความเชื่อที่ปรากฏเป็นข้อห้ามควบคุมไว้ด้วย กล่าวคือ จะจัด ให้เล่นเฉพาะเดือนแคแฉัดในช่วงตอมธม (หยุดใหญ่) เท่านั้น หากเล่นนอกฤดูกาลนี้แล้วจะทำให้เกิด วิกฤตอาเพศหรือฟ้าผ่าได้ ทั้งที่ขณะนั้นเป็นฤดูแล้งฝนยังไม่ตก พร้อมกันนี้

จากที่กล่าวมาข้างต้น การละเล่นพื้นบ้านโล้ดอันเรนำไปสู่การปรับปรุงเป็นชุดการแสดงซึ่งแต่เดิมการเล่นโล้ดอันเรของชาวบ้านมีรูปแบบการละเล่นที่มีแบบแผนเฉพาะบุคคลมีอิสระที่จะแสดงออกทางลีลาท่ารำที่เน้นความสนุกสนาน แต่ยึดการเข้าสากเป็นหลักสำคัญ โดยมีการเข้าสาก 2 แบบ คือเข้าสากขาเดียวและสองขา ส่วนลีลาท่ารำในการเต้นหรือกระโดดเข้าสากนั้นเรียกว่า “จังหวะ” ซึ่งมีชื่อเรียกอยู่มากมาย มักจะเรียกตามกิริยาเกี่ยวกับการทำมาหากิน (เช่น จี้อั้งกรอง บ้องสะนัญจ ฯลฯ) กิริยาเลียนแบบสัตว์ (ตำไรโยลพลู ตำไรโยลโด อันชายจิงบะฮ์ ฯลฯ) และกิริยาท่าทางในการเข้าสากอันเป็นหัวใจสำคัญของการเล่นโล้ดอันเร (จิงมุย จิงปีร กบาลจิงกวง อังแก็บเงือบ มะโล้บโดง ฯลฯ) จังหวะเข้าสากเหล่านี้ ศิลปินผู้คิดประดิษฐ์ท่ารำให้เป็นชุดการแสดงได้เลือกสรรมาเพียง 3 จังหวะเท่านั้น คือ จังหวะ จิงมุย จิงปีร และมะโล้บโดง อันเป็นจุดเริ่มต้นของการนำการละเล่นพื้นบ้านตามประเพณีมาปรับปรุงให้เป็นชุดการแสดงและได้พัฒนามาจนเป็นศิลปะการแสดงที่มีแบบแผนเรียกว่าเรือมอันเร เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดสุรินทร์และเป็นที่ยึดถือโดยทั่วไป³⁰

2.4.2.3 พรรณราย คำโสภา ได้ทำการวิจัยเรื่อง กันตรึมกับเพลงประกอบการแสดงพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ ปี พ.ศ. 2540 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ในด้านประวัติความเป็นมา การแต่งกายโอกาสและวิธีการแสดง มาตราเสียง การเทียบเสียง คำร้อง ทำนอง โครงสร้างของทำนองเพลง การประสานเสียง จังหวะ และโครงสร้างฉันทลักษณ์ของบทเพลง สำหรับบทเพลงจะถอดทำนองบันทึกเป็นสกอรีโน้ตโดยเทียบกับเสียงมาตรฐานสากล

ผลของงานวิจัยเรื่อง กันตรึมกับเพลงประกอบการแสดงพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ ไว้ดังนี้ งานวิจัยฉบับนี้ เป็นการวิเคราะห์เพลงประกอบการแสดงพื้นบ้าน ของหมู่บ้านวัฒนธรรมที่หมู่บ้านดงมัน อำเภอมือง จังหวัดสุรินทร์ เป็นการศึกษาบทเพลงประกอบการแสดงโดยใช้วงกันตรึมบรรเลง 4 บทเพลง คือเพลงประกอบการแสดงเรือมอายัย เรือมกะโน้บติงต็อง อายัยพิมพวง และเรือมศรีฝไทสมันต์ มีวิธีดำเนินการวิจัย เริ่มศึกษาข้อมูลจากเอกสารตำรา แลบบันทึกเสียง แลบบันทึกภาพข้อมูลจากการสัมภาษณ์ จดบันทึก และการเข้ามีส่วนร่วมสังเกตการณ์ จากการศึกษาพบว่า ดนตรีพื้นบ้านกันตรึม เพลงประกอบการแสดง แต่เดิมมีจุดประสงค์ในการบรรเลงเพื่อความสนุกสนานรำเริงของชาวบ้าน เป็นทำนองสั้นๆ ไม่มีรูปแบบที่แน่นอน ต่อมามีการปรับปรุงพัฒนาให้เป็นรูปแบบมากขึ้น

³⁰ ภักทวินทร์ จันทร์ทอง (2547). พัฒนาการเรือมอันเร. กรุงเทพฯ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ดุษฎีบัณฑิต.

โดยได้รับการอนุรักษ์ส่งเสริมจากหน่วยงานทางราชการให้ผู้ชำนาญทางดนตรีกันตรึม นำเอาบทเพลงเก่าแก่ที่มีความไพเราะอ่อนหวาน สนุกสนาน และได้รับความนิยมในชุมชน เป็นเวลาอันยาวนานนำมาใช้บรรเลงประกอบการแสดงกันตรึม และเพลงประกอบการแสดงใช้แสดงในงานต่างๆ ทั่วไป ทั้งงานมงคลและงานอวมงคล แต่เดิมเครื่องแต่งกายนักดนตรี ผู้รำ ผู้แสดง ไม่ได้คำนึงถึงมากนัก แต่งกายตามสบายตามสมัยนิยม ต่อมามีการปรับปรุงให้มีการแต่งกายตามประเพณีนิยม สวยงามมากขึ้น มาตรฐานเสียงแต่เดิมมีลักษณะเฉพาะ ต่อมาได้รับอิทธิพลจากดนตรีตะวันตกทำให้มาตรฐานเสียงของเพลงกันตรึมเปลี่ยนไป ใกล้เคียงกับมาตรฐานเสียงสากลมากขึ้น การเทียบเสียงจะนิยมใช้ซอเทียบเสียงเข้ากับเสียงปี่อ้อ โดยเทียบเสียงเป็นคู่ ๔ และคู่ ๕ คำร้องจะเป็นภาษาเขมรสูง (คแมลือ) หรือภาษาเขมรปนไทย การประสานเสียงจะเกิดขึ้นโดยบังเอิญเพราะลักษณะการบรรเลงผู้บรรเลงดนตรีกันตรึม เครื่องดนตรีที่บรรเลงทำนอง ตรวัว ปี่อ้อ จะบรรเลงคลอเสียงร้อง รูปแบบโครงสร้างฉันทลักษณ์ของบทเพลงจะเป็นทำนองที่ซ้ำๆ กลับไปกลับมา ทำให้ฟังง่าย เข้าใจง่าย บทเพลงประกอบการแสดงของหมู่บ้านดงมัน แต่ละบทเพลงจะมีทำนองที่สั้นๆ ไม่สลับซับซ้อน จังหวะ ทำนอง มีความไพเราะง่ายต่อการจดจำ มีสำเนียงนุ่มนวล เทคนิคการบรรเลงแพรวพราวเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวอีสานใต้³¹

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

³¹ พรรณราย คำไสภา (2540). กันตรึม กับเพลงประกอบการแสดงพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์. สุรินทร์, สถาบันราชภัฏสุรินทร์.

2.5 สรุปเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในวิจัยเรื่อง พัฒนาการเรือกันตรึม โดยผู้วิจัยได้ศึกษาถึงเรื่องต่างๆที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยในครั้งนี้เพื่อเป็นการเชื่อมโยงถึงประวัติความเป็นมาและ พัฒนาการเรือกันตรึมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ โดยผู้วิจัยค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยแบ่งเป็นลำดับข้อมูลคือ การละเล่นและการรำพื้นเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, การละเล่นและการรำพื้นเมืองอีสานตอนใต้, การละเล่นพื้นเมืองกันตรึม, ความเป็นมาของการละเล่นกันตรึม, การแบ่งประเภทของเพลงกันตรึม, รูปแบบการละเล่นกันตรึม, การละเล่นกันตรึมในพิธีกรรม, การละเล่นกันตรึมในประเพณีและเทศกาล, องค์ประกอบการละเล่นกันตรึม, ผู้ละเล่นกันตรึม, เครื่องดนตรีประกอบวงกันตรึม, การร้องและการรำในการละเล่นกันตรึม ซึ่งได้นำเสนอถึงข้อมูลในด้านต่างๆไว้ข้างต้นนั้น ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานของประเทศไทย เป็นสังคมเกษตรกรรมมีความเชื่อในด้านผีบรรพบุรุษและอำนาจเหนือธรรมชาติ การยึดปฏิบัติจารีตธรรมเนียมประเพณีที่เรียกว่าฮีตสิบสอง การทำบุญและประเพณีทั้ง 12 เดือน ของชาวอีสานที่ยึดปฏิบัติกันมาอย่างยาวนาน สิ่งเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่ทำให้การละเล่นและการรำพื้นเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความผูกพันกับบุญประเพณีในแต่ละเดือนและความเชื่อในสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติสามารถให้โทษและความสุขสวัสดิ์แก่ตนเองและชุมชน การละเล่นและการรำพื้นเมืองของภาคอีสานสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่คือ กลุ่มอีสานตอนบนหรือกลุ่มอีสานตอนเหนือ คือ กลุ่มหมอลำ และกลุ่มอีสานตอนล่างหรืออีสานตอนใต้ คือ กลุ่มกันตรึม การละเล่นแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ในพื้นที่ภาคอีสานมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ลาว การละเล่นและการรำพื้นเมืองที่เป็นเอกลักษณ์คือ หมอลำ กลุ่มชาติพันธุ์เขมรมีการละเล่นและการรำพื้นเมืองที่เป็นเอกลักษณ์คือ กันตรึม เป็นต้น ในวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาเรือกันตรึม ซึ่งเป็นการละเล่นและการรำของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรในอีสานตอนใต้

อีสานตอนใต้หรืออีสานตอนล่าง มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศกัมพูชา มีกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่หลายกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทยที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ใหญ่มีความโดดเด่นทางด้านศิลปวัฒนธรรมความเชื่อต่างๆ สภาพวิถีชีวิตของชาวเขมรถิ่นไทยที่มีความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับเรื่องพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ เทพเทวดา ผี ครูกำเนต และเรื่องขวัญ อันเป็นความเชื่อของกลุ่มชนในสังคมเกษตรกรรม จึงปรากฏพิธีกรรมเหล่านี้เพื่อความเคารพ บวงสรวงเช่น

ไหว้ ด้วยเหตุที่กลัวอำนาจเหนือธรรมชาติและบรรพบุรุษของตนเกิดความไม่พอใจและไม่เกิดความ
 อุดมสมบูรณ์ในเรื่องของน้ำอันเป็นปัจจัยหลักของอาชีพเกษตรกรรม จึงต้องทำพิธีเหล่านี้ขึ้นมาเพื่อให้
 เกิดความสบายใจอันจะทำให้สิ่งที่เคารพบูชาเกิดความพึงพอใจและบันดาลความสุขความอุดมสมบูรณ์
 ทำให้ชีวิตประสบแต่ความสุข พิธีกรรมที่เกิดขึ้นมากมายในสังคมของชาวเขมรถิ่นไทยมีหลากหลายทั้ง
 เป็นส่วนบุคคลและสังคม โดยมีจุดประสงค์ที่แตกต่างกันออกไปทั้งพิธีมงคลและอวมงคล ทุก
 พิธีกรรมมุ่งที่จะบวงสรวงบอกกล่าวต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติบันดาลให้คุ้มครองดูแล
 ปกป้องรักษาให้ปราศจากความทุกข์ยากและปกกันไม่ให้สิ่งชั่วร้ายและหมุ่มารที่จะมารบกวนพิธีต่างๆ
 ให้เกิดภัยอันตราย พิธีกรรมต่างๆในสังคมชาวเขมรถิ่นไทยที่เกี่ยวข้องกับอำนาจสิ่งเหนือธรรมชาติใน
 แต่ละพิธีกรรมจะมีวงดนตรีกันตรึมเข้ามาเป็นส่วนประกอบสำคัญ โดยเฉพาะการเรียกขวัญใน
 พิธีมงคลต่างๆ เช่นพิธีแต่งงาน พิธีบวชนาค พิธีโกนจุก เป็นต้น และวงกันตรึมมีความสำคัญเป็นอย่าง
 มากในพิธีโลงมะมีวัดหรือการเข้าทรงเพื่อบูชาบรรพบุรุษและรักษาโรคตามความเชื่อที่สืบทอดกันมา
 อย่างยาวนาน การละเล่นและการรำที่มีความหลากหลายของชาวเขมรถิ่นไทยในอีสานตอนใต้โดยมี
 การละเล่นและการรำพื้นเมืองที่โดดเด่นคือ การละเล่นกันตรึม

การละเล่นพื้นเมืองกันตรึม เป็นการละเล่นของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทยที่อาศัยอยู่ในอีสาน
 ตอนใต้โดยเฉพาะในจังหวัดสุรินทร์ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดศรีสะเกษ มีการสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่
 รุ่น การเรียกว่ากันตรึมนั้นมาจากเสียงกลองหรือสโกล ที่เป็นเครื่องดนตรีหลักของวงจะมีเสียง
 โฉ๊ะ คริม คริม โฉ๊ะ คริม คริม จึงเรียกววงดนตรีประเภทนี้ตามเสียงกลองว่า “วงกันตรึม” การละเล่น
 กันตรึมแต่เดิมที่เป็นวงดนตรีที่ใช้ประกอบในพิธีกรรมต่างๆเช่น พิธีกรรมเข้าทรงรักษาโรคที่เรียกว่า
 มะมีวัด พิธีแต่งงานหรือแซนการมีการนำเอาวงกันตรึมเป็นเครื่องประกอบสำคัญในพิธีกรรมและ
 การละเล่นในบุญประเพณีเทศกาลต่างๆมีการนำวงกันตรึมเป็นมหรสพสมโภช วงกันตรึมอาจได้รับ
 อิทธิพลมาจากการละเล่นของประเทศกัมพูชาประเภทการร้องเพลงปฏิพากย์ เกี่ยวพาราฮี และเพลงที่
 ใช้ในพิธีกรรมบูชาผีบรรพบุรุษในการเข้าทรง การละเล่นกันตรึมนิยมเล่นในโอกาสต่างๆทั้งงานมงคล
 และงานอวมงคล เช่น งานบวชนาค งานแต่งงาน งานโกนจุก งานทำบุญฉลองกฐิน ประเพณี
 สงกรานต์ งานพิธีกรรมต่างๆตามความเชื่อ และงานศพ มีการนำวงกันตรึมเข้าไปบรรเลง เป็นต้น

บทเพลงกันตรึมไม่มีเนื้อร้องเป็นการเฉพาะ แต่มักคิดคำกลอนให้เหมาะสมกับงานที่เล่น หรือใช้บทร้องเก่าๆ ที่จดจำกันมา แต่เดิมไม่มีการจดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร มีเพียงการจดจำต่อกันมาเท่านั้น โดยบทเพลงกันตรึมสามารถแบ่งออกเป็นประเภทได้ดังนี้

1. บทเพลงเพลงครูหรือเพลงชั้นสูง เป็นบทเพลงที่มีไว้สำหรับในพิธีไหว้ครูก่อนการแสดงบทเพลงมีความซ้ำ เนื้อเพลงกล่าวถึงการรำลึกถึงพระคุณครูบาอาจารย์ บทเพลงครูแสดงให้เห็นถึงความศักดิ์สิทธิ์ และผู้ที่ขับร้องหรือเล่นเพลงครูต้องได้รับการถ่ายทอดโดยตรงจากครูบาอาจารย์ บทเพลงครูมีหลายทำนองเพลง เช่น เพลงสวายจุมเวือด แสร้อยสะเดิง รำแป๊ย ประทุมจองไต เป็นต้น

2. บทเพลงสำหรับขบวนแห่ เป็นบทเพลงที่มีทำนองครึกครื้นสนุกสนาน ไว้สำหรับประกอบในขบวนแห่ต่างๆ เช่น พิธีแต่งงาน พิธีบวชนาค พิธีโกนจุก เป็นต้น บทเพลงประเภทขบวนแห่มีการขับร้องตามความชื่นชอบและความถนัด ปฏิภาณไหวพริบในความสามารถของผู้ละเล่น ในบทเพลงประเภทขบวนแห่มีการพ็อนรำประกอบ โดยมีหลายทำนองเพลง เช่น อันซอองเสนงนบ, รำพาย และแฮฮอม เป็นต้น

3. บทเพลงเบ็ดเตล็ด เป็นบทเพลงที่มีทำนองรวดเร็ว เร่งเร้า ให้ความสนุกสนาน โดยบทเพลงเบ็ดเตล็ดใช้เป็นบทขับร้องในโอกาสต่างๆ ไป เช่น เกี่ยวพาราฮี สั่งสอน รำพึงรำพัน และเป็นบทเพลงที่ใช้ประกอบการรำแบบพื้นเมืองที่มีการประดิษฐ์ขึ้นมา เป็นต้น ทำนองเพลงเบ็ดเตล็ดมีหลายทำนองเพลง เช่น อมตูก, โอละหน่าย, งูตติก, เรือมอันเร, เรือมจับกรับ และเรือมมังกีวลจองไต เป็นต้น

4. บทเพลงประยุกต์ เป็นประเภทบทเพลงที่มีการประยุกต์ทำนองเพลงจากภาษาอื่นเข้ามาเช่น หมอลำ ลูกทุ่ง สติง และสากล โดยมีการนำเอาเครื่องดนตรีสากลมีประกอบกับดนตรีแบบดั้งเดิม ภาษาที่ใช้มีการใช้ภาษาอื่นนอกจากภาษาเขมรและภาษาไทยเข้ามาร่วมในการร้องกันตรึม ในบทเพลงประยุกต์มีหลายทำนองเพลงที่คิดขึ้นมาใหม่และมีบทเพลงที่เป็นแบบดั้งเดิมแต่มีการเพิ่มเครื่องดนตรีสากลในการบรรเลง เช่น เปิดกรูอีสานใต้, เสียวไวย, กันตรึมร็อค เป็นต้น

รูปแบบการละเล่นกันตรึม ซึ่งการละเล่นกันตรึมมีความสัมพันธ์กับพิธีกรรมความเชื่อ และประเพณีเทศกาลต่างๆ ถ้ามองการถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดและปฏิบัติจนเป็นวัฒนธรรมที่เหนียวแน่นมีเอกลักษณ์เป็นของตนเองโดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทยที่มีบทบาทชัดเจนในพิธีกรรมและประเพณีต่างๆ เช่นพิธีกรรมและประเพณีในเทศกาล ได้แก่ สงกรานต์ เข้าพรรษา ออกพรรษา ทอดกฐิน ฟ้าป่า เป็นต้น, พิธีกรรมและประเพณีในระดับบุคคลหรือกลุ่มเช่น พิธีกรรมที่เกี่ยวกับชีวิต ได้แก่ การเกิด การบวช แต่งงาน พิธีศพ เป็นต้น, พิธีกรรมและประเพณี เกี่ยวกับธรรมชาติ ได้แก่ พิธีแรกนา การขอฝน การเกี่ยวข้าว การทำขวัญข้าว เป็นต้น พิธีกรรมและประเพณีที่กล่าวมาข้างต้นมีขั้นตอนพิธีการละเอียดซับซ้อนแตกต่างกันออกไป ทุกพิธีกรรมและประเพณีมีการละเล่นเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างแยกกันไม่ออก

เครื่องดนตรีประกอบวงกันตรึม ประกอบไปด้วย

-
1. กลองกันตรึม (สก็่วล) 2 ลูก
 2. ซอ (ตรัว) 1 คัน
 3. ปี่อ้อ 1 เล้า
 4. ฉิ่ง 1 คู่
 5. ฉาบ 1 คู่
 6. กรับ 1 คู่

ในการร้องและรำกันตรึมแบบดั้งเดิม การร้องและการรำในการละเล่นกันตรึมตามความชื่นชอบของผู้ละเล่นและผู้ชมที่อารมณ์ร่วมในการชมการละเล่น โดยการละเล่นกันตรึมมีระเบียบวิธีการละเล่นหรือบรรเลงเป็นลำดับขั้นตอนตามที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาซึ่งมีการร้องในบทไหว้ครูก่อนทุกครั้งและจบลงหรือสิ้นสุดการแสดงด้วยบทอำลา วงกันตรึมจะมีนักร้องทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงเป็นผู้ที่ร้องโต้ตอบกันและมีการรำรำไปตามทำนองเพลง ซึ่งในการรำไม่มีท่ารำที่แน่นอน ท่ารำเป็นไปตามความพึงพอใจหรือจินตนาการและอารมณ์เพลง ในการละเล่นกันตรึมเน้นไปที่การเล่นดนตรีและการขับร้อง ไม่มีการรำที่เป็นรูปแบบแน่นอนหรือมีคณະนางรำรำประกอบ หน้าของการรำจึงเป็นหน้าที่

ของผู้ร้องที่ร่ำรำหยอกล้อเกี้ยวพาราสีตามทำนองเพลง ด้วยประการนี้จึงเกิดการคิดประดิษฐ์ทำรำ
เพื่อใช้ประกอบการละเล่นกันตรึมโดยเลือกบทเพลงหลากหลายทำนองและประดิษฐ์ทำรำให้
สอดคล้องกับทำนองเพลงและประดิษฐ์องค์ประกอบการแสดงต่างๆให้สอดคล้องกับศิลปวัฒนธรรม
จังหวัดสุรินทร์ซึ่งประดิษฐ์การแสดงโดยนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ในชุด “เรือกันตรึม” ซึ่งผู้วิจัยจะ
กล่าวถึงรากฐานสำคัญของการประดิษฐ์ทำรำ ที่มีความเชื่อมโยงระหว่างการทำแบบดั้งเดิม ดนตรี
กันตรึมแบบดั้งเดิม พิธีกรรม พิธีการ ความเชื่อ ศิลปวัฒนธรรมในด้านต่างๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่นางแก่น
จันทร์ นามวัฒน์ นำเอาศิลปะทางวัฒนธรรมเหล่านี้ มาประดิษฐ์เป็นชุดการแสดงเรือกันตรึม
ดังจะได้กล่าวในบทที่ 4 ต่อไป

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยเรื่อง พัฒนาการเรือมกันตรึม ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีการรวบรวมและศึกษาข้อมูล และการเก็บข้อมูลจากภาคสนาม นำมาวิเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย โดยศึกษาตามขอบเขตของการวิจัยที่มุ่งศึกษาพัฒนาการเรือมกันตรึมของนาแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ที่ได้ขึ้นประดิษฐ์ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2526 และศึกษาถึงพัฒนาการต่างที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับเรือมกันตรึมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 ถึงปี พ.ศ. 2559 แล้วนำข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การลงภาคสนาม การสังเกตการณ์ มารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัยนำเสนอออกเป็นบทต่างๆ ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. แผนการดำเนินการวิจัย
2. แหล่งข้อมูล
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การตรวจสอบข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. การเสนอผลการวิจัย
7. สรุปวิธีการดำเนินการวิจัย

โดยมีรายละเอียดของแต่ละขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

เริ่มทำ วิทยานิพนธ์ เดือน เมษายน พ.ศ. 2560	พ.ศ. 2560							พ.ศ. 2561										
	เม.ย.	พ.ค.	มี.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มี.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
การ สัมภาษณ์ และลง ภาคสนาม																		
5.วิเคราะห์ ข้อมูลจัดทำ รูปเล่ม และ แก้ไข ปรับปรุง																		
6. นำเสนอ ผลงาน วิทยานิพนธ์																		

3.2 แหล่งข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง พัฒนาการเรือมกันตรึม โดยได้ศึกษาข้อมูลจาก เอกสาร งานวิจัย-ที่เกี่ยวข้อง บทความ และวีดิทัศน์จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ดังนี้

1. สำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (หอสมุดกลาง)
2. ห้องสมุดคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. ศูนย์สารนิเทศมนุษยศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
5. สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
6. ห้องสมุดภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
7. หมู่บ้านวัฒนธรรมกันตรึม บ้านดงมัน ตำบลคอโค อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.1 การค้นคว้าเอกสาร ตำราทางวิชาการ

1. หนังสือเพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ ของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ ได้กล่าวถึง เพลง ดนตรี บทเพลงพื้นเมืองจังหวัดสุรินทร์ การละเล่นพื้นเมืองจังหวัดสุรินทร์ และการสัมมนาเพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์
2. หนังสือกัณฑ์กรรม ของ บุษกร บินทสันต์และคณะ ได้กล่าวถึง วัฒนธรรมการบรรเลงกัณฑ์กรรม ขั้นตอนการบรรเลงและการแสดง ประเภทของเพลง บทร้อง และทำนองเพลง
3. หนังสือวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูล : กรณีศึกษา เขมร ลาว ส่วย จังหวัดสุรินทร์ ของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ ได้กล่าวถึง ความเชื่อกับการฟ้อนรำของลาว ส่วย เขมร ในเขตจังหวัดสุรินทร์
4. หนังสือสุรินทร์ มรดกโลกทางวัฒนธรรมในประเทศไทย ของ ศิริ ผาสุก ได้กล่าวถึง วัฒนธรรมประเพณี และ เพลง-ดนตรี การละเล่นพื้นบ้านของชาวสุรินทร์
5. หนังสือวัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดสุรินทร์ ของกระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ และกรมศิลปากร ได้กล่าวถึง มรดกทางวัฒนธรรม การละเล่นพื้นบ้าน นาฏศิลป์และดนตรี ความเชื่อ พิธีกรรม และเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์
6. หนังสือแซนการ์ ประเพณีแต่งงานพื้นเมืองเขมรอีสานใต้ ของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ โดย อัจฉรา ภาณุรัตน์และคณะ ได้กล่าวถึง การเกี่ยวพาราสีของชาวเขมรอีสานใต้ในประเพณีต่างๆ และการแต่งงานของชาวเขมรอีสานใต้ที่มีวงกัณฑ์กรรมเป็นเครื่องประกอบพิธีกรรม
7. หนังสือประวัติศาสตร์เมืองสุรินทร์ ของสำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม ได้กล่าวถึง ประวัติศาสตร์เมืองสุรินทร์ กลุ่มชาติพันธุ์ มรดกภูมิปัญญาชาวบ้าน และศิลปะการแสดงพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์

8. ดำรนาฏกรรมพื้นบ้านอีสาน ของเครือจิต ศรีบุญนาค ได้กล่าวถึง นาฏกรรมพื้นบ้านอีสาน การพัฒนาศิลปะการแสดงจากเพลงพื้นบ้านกันตรึม

3.3.2 การค้นคว้างานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง

1. พัฒนาการเรือมอันเร วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดย ภักกวิรินทร์ จันทรทอง ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมกับการละเล่นพื้นบ้านสุรินทร์ และการละเล่นพื้นบ้านโล่ดอันเร

2. การฟ้อนรำของชาวไทยเขมรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม) โดย เครือจิต ศรีบุญนาค ได้กล่าวถึง การฟ้อนรำของชาวไทยสุรินทร์ที่พูดภาษาเขมร การกำเนิดและประเภทของการฟ้อนรำในจังหวัดสุรินทร์

3. กันตรึม กับเพลงประกอบการแสดงพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ รายงานการวิจัยได้รับอุดหนุนการวิจัยจากสถาบันราชภัฏสุรินทร์ ปีงบประมาณ 2540 โดย พรรณราย คำโสภา ได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของกันตรึม วัฒนธรรมและองค์ประกอบการละเล่นกันตรึม

4. รายงานการวิจัยการแสดงพื้นบ้านอีสานใต้ โดยสำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตการศึกษาที่ 11 ได้กล่าวถึง การแสดงพื้นบ้านบทธะทอนสังคัมและวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสานใต้ เพลงพื้นบ้านกันตรึม และเรือมอันเร

5. วงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ : การปรับปรุงและบทบาทหน้าที่ วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดย รัตติยา มีเจริญ กล่าวถึง เพลงพื้นบ้านในอีสานใต้ กันตรึมบ้านดงมัน กันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ และบทบาทหน้าที่ของเพลงกันตรึมคณะน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์

6. การละเล่นกันตรึม เพลงพื้นบ้านชาวไทยเขมร รายงานวิจัยที่ได้รับทุนอุดหนุนวิจัยจากสำนักคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2550 โดยรองศาสตราจารย์ภูมิจิต เรืองเดช และคณะ ได้กล่าวถึง ที่มาของเพลงพื้นบ้านกันตรึม วิวัฒนาการเพลงพื้นบ้านกันตรึม

7. การวิเคราะห์กันตรึม : เพลงพื้นบ้านอีสานใต้ ปริญาณิพนธ์ตามหลักสูตร ปริญาศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดย วิเศษ ชาญ ประโคน ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของกันตรึมและวิเคราะห์คุณค่าทางสังคมของกันตรึม

8. เอกสารประกอบการพิจารณาเพื่อเสนอขออนุมัติปริญญาครุศาสตรบัณฑิต กิตติมศักดิ์ สาขาวิชาการศึกษา โปรแกรมวิชานาฏศิลป์ ให้กับนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ของ คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสุรินทร์ ปีการศึกษา 2541 ได้กล่าวถึง ประวัตินางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ประวัติการทำงาน เกียรติคุณที่ได้รับ และผลงานดีเด่นของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

9. เอกสารการละเล่นพื้นบ้านของจังหวัดสุรินทร์ ของโครงการเผยแพร่ ศิลปวัฒนธรรม ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ ปี 2531 ได้กล่าวถึง ประวัติความเป็นมา ทำรำ และ องค์ประกอบการแสดง ของเรือมอันเร และเรือมกันตรึม

10. เอกสารคนดี ผ่องศรี ทองหล่อ ของ โครงการเชิดชูเกียรติบุคคลท้องถิ่น สมาคม ส่งเสริมวัฒนธรรมหญิง จังหวัดสุรินทร์ โดยสมจิตร์ พวงบุตร ได้กล่าวถึง ประวัติความเป็นมาและทำ รำของการแสดงเรือมกันตรึม

3.3.3 การสังเกตการณ์

ผู้วิจัยได้สังเกตการณ์เพื่อเป็นการเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยได้สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนรวม ดังนี้

3.3.3.1 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยได้มีการรับการถ่ายทอด กระบวนทำรำเรือมกันตรึมจากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ และนางสำรวม ดีสม เพื่อศึกษาถึงกระบวน ทำรำ รูปแบบ และองค์ประกอบการแสดงของเรือมกันตรึม ซึ่งผู้วิจัยได้ร่วมแสดงเรือมกันตรึมใน โอกาสต่างๆ เพื่อเป็นการเก็บข้อมูลในการลงภาคสนามแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้ได้ข้อมูลจาก ประสบการณ์จริง

3.3.3.2 การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนรวม ผู้วิจัยได้ศึกษากระบวนทำรำ รูปแบบการแสดง และองค์ประกอบการแสดงชุดเรือมกันตรึม โดยเป็นการสังเกตการณ์จากชมการ แสดงและชมการถ่ายทอดกระบวนทำเรือมกันตรึมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ นางสำรวม ดีสม

และลูกศิษย์ของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ที่นำไปถ่ายทอดกระบวนท่าทำให้แก่ผู้อื่น การเก็บข้อมูลแบบไม่มีส่วนรวมเป็นอีกวิธีหนึ่งที่เป็นเก็บข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความหลากหลายและเกิดประโยชน์ต่อการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.4 การบันทึกภาพ

ผู้วิจัยได้ลงภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในหลายๆด้านเกี่ยวกับการแสดงชุด เรือมกันตรึมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ โดยผู้วิจัยได้บันทึกภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหว เพื่อเป็นการรวบรวมข้อมูลและเพื่อใช้ประกอบในการจัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเชื่อมโยงถึง พัฒนาการของเรือมกันตรึมและกระบวนท่ารำนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ซึ่งผู้วิจัยได้ลงภาคสนาม คือ

3.3.4.1 การแสดงเรือมกันตรึมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

3.3.4.2 การแสดงเรือมกันตรึมโดยนางสำรวม ตีสม และวงกันตรึมน้ำผึ้ง เมือง สุรินทร์

3.3.4.3 การแสดงและการฝึกเรือมกันตรึมของวงกันตรึมโรงเรียนสินรินทร์วิทยา ต.เขวาสินรินทร์ อ.เขวาสินรินทร์ จ.สุรินทร์

3.3.4.4 การถ่ายทอดกระบวนท่ารำนามวัฒน์ของสาขาวิชาเอกนาฏยศิลป์พื้นเมือง ภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

3.3.4.5 การแสดงและการถ่ายทอดเรือมกันตรึมของวงกันตรึมหมู่บ้านวัฒนธรรมกันตรึม บ้านดงมัน ต.คอโค อ.เมือง จ.สุรินทร์

3.3.5 การสัมภาษณ์

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ลงภาคสนามโดยมีการสัมภาษณ์นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ผู้ประดิษฐ์การแสดงเรือกันตรึม และสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยสัมภาษณ์ศิลปินท้องถิ่น, ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญในด้านดนตรี-นาฏศิลป์ที่บ้านจังหวัดสุรินทร์ และสัมภาษณ์ลูกศิษย์ผู้ที่ได้รับถ่ายทอดกระบวนการทำรำเรือกันตรึมจากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดการสัมภาษณ์ในตารางการสัมภาษณ์ดังนี้

ตารางที่ 3 ตารางการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงเรือกันตรึม

ผู้ให้สัมภาษณ์	วันที่สัมภาษณ์	ประเด็นที่สัมภาษณ์
นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์	9 ตุลาคม 2559	ประวัติการแสดงเรือกันตรึม
		กระบวนการทำรำ รูปแบบ และองค์ประกอบ การแสดงเรือกันตรึม
	10 ตุลาคม 2559	ถ่ายทอดกระบวนการทำรำเรือกันตรึมให้กับผู้วิจัย
	2 เมษายน 2560	การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบการแสดงเรือกันตรึม
	4 กรกฎาคม 2560	การแต่งกายของเรือกันตรึม
นายโฆษิต ดีสม	9 ตุลาคม 2559	การละเล่นกันตรึมมีความเป็นมาอย่างไร
		ประวัติความเป็นมาหมู่บ้านวัฒนธรรมกันตรึมบ้านดงมัน จ.สุรินทร์
นายฉัตรเอก หล้าล้ำ	24 กันยายน 2559	กันตรึมมีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตชาวสุรินทร์อย่างไร
นายธงชัย สามสี	24 กันยายน 2559	การละเล่นกันตรึมนิยมในงานประเพณีใด
	4 กรกฎาคม 2560	การฟื้นฟูการแสดงเรือกันตรึม
นายกมนต์ โรจน์นิวัฒน์ บรรหาร	25 กันยายน 2559	การละเล่นกันตรึมนิยมในงานประเพณีใด

ผู้ให้สัมภาษณ์	วันที่สัมภาษณ์	ประเด็นที่สัมภาษณ์
นางสำรวม ดีสม	25 กันยายน 2559	การละเล่นกันตรึมนิยมในงานประเพณีโต
	16 ตุลาคม 2559	องค์ประกอบของการแสดงเรือกันตรึม
	1 กรกฎาคม 2560	ประวัติความเป็นมาและการได้รับการถ่ายทอดกระบวนการทำเรือกันตรึม
	1 สิงหาคม 2560	การถ่ายทอดกระบวนการทำเรือกันตรึมให้กับภาควิชาศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
	5 สิงหาคม 2560	เนื้อเพลงประกอบการแสดงเรือกันตรึม
	6 สิงหาคม 2560	ถ่ายทอดกระบวนการทำเรือกันตรึมให้กับผู้วิจัย
นางรัตติยา โกมินทรชาติ	22 กรกฎาคม 2560	การได้รับการถ่ายทอดกระบวนการทำรำและการจัดการเรียนการสอนการแสดงเรือกันตรึม
นางสุปราณี จารุเสถียร	2 กรกฎาคม 2560	ประวัติความเป็นมาวงกันตรึมโรงเรียนสินรินทร์วิทยา จ.สุรินทร์
		การได้รับการถ่ายทอดกระบวนการทำเรือกันตรึม
นายสาโรจน์ จารุเสถียร	2 กรกฎาคม 2560	ประวัติการแสดงเรือกันตรึม
นายฐานันดร ดีสม	2 กรกฎาคม 2560	เพลงประกอบการแสดงเรือกันตรึมของวงกันตรึมโรงเรียนสินรินทร์วิทยา

3.4 การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลของผู้วิจัย ได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวัฒนธรรมการละเล่นกันตรึมของชาวจังหวัดสุรินทร์ ประวัติความเป็นมาของการแสดงเรือกันตรึม ของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ กระบวนท่ารำ รูปแบบการแสดง องค์ประกอบการแสดง และการถ่ายทอดกระบวนท่ารำ ของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ให้กับลูกศิษย์เพื่อเป็นการศึกษาถึงพัฒนาการเรือกันตรึม ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาจากข้อมูลทางด้านหนังสือ เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากการลงภาคสนาม การสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ และการบันทึกภาพนิ่งและภาคเคลื่อนไหว จากนั้นจึงนำข้อมูลทุกด้านทุกแหล่งมารวบรวม เรียบเรียง และจัดเป็นหมวดหมู่เพื่อเป็นความสะดวกต่อการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลทุกด้านและทุกแหล่งที่มาโดยรวบรวม เรียบเรียง เพื่อสะดวกต่อขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์เป็นหมวดหมู่ดังนี้

3.5.1 การวิเคราะห์เนื้อหา

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในด้านเนื้อหาประวัติความเป็นมาของการละเล่นกันตรึม วัฒนธรรม ความสัมพันธ์และบริบททางสังคมของกันตรึมกับชาวจังหวัดสุรินทร์ ประวัติความเป็นมา กระบวนท่ารำ รูปแบบการแสดง และองค์ประกอบการแสดงของการแสดงเรือกันตรึมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการเชื่อมโยงถึงพัฒนาการของเรือกันตรึมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 ถึง ปี พ.ศ. 2559 เพื่อให้ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

3.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลที่ได้จากการลงภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ข้อมูลจากภาพถ่าย วิดีโอการแสดง และภาพที่บันทึกระหว่างการลงภาคสนาม เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลของการแสดงเรือกันตรึมในด้านต่าง โดยเฉพาะประวัติความเป็นมา รูปแบบการแสดง และองค์ประกอบการแสดง อีกทั้งบริบทโดยรอบที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลที่เชื่อมโยงถึงการประดิษฐ์การแสดงเรือกันตรึมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากการศึกษาภาคสนามถึงพัฒนาการเรือกันตรึมที่อยู่ในวงกันตรึมและสถาบันการศึกษา

โดยที่ได้รับการถ่ายทอดเรื่อกันตรึมจากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ และนำข้อมูลที่วิเคราะห์มาเรียบเรียง จัดหมวดหมู่ข้อมูล เพื่อให้สะดวกต่อการนำเสนอและเป็นประโยชน์มากที่สุดต่อประเด็นเนื้อหาตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

3.5.3 การนำข้อมูลมาเรียบเรียงจัดเป็นหมวดหมู่

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลในเนื้อหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงเรื่อกันตรึม และวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม จึงนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจัดเป็นหมวดหมู่ โดยการวิจัยเชิงพรรณนาและวิเคราะห์ ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปเป็นเนื้อหาข้อมูล โดยมีการอ้างอิงจากแหล่งข้อมูลต่างๆ อีกทั้งมีการตรวจสอบเพื่อให้ข้อมูลมีความถูกต้องและมีความน่าเชื่อถือ

3.6 การเสนอผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการศึกษาและการลงภาคสนาม ผ่านการตรวจสอบ วิเคราะห์ข้อมูล จึงนำข้อมูลมาเรียบเรียงตามกระบวนการนำเสนอข้อมูลวิทยานิพนธ์และจัดทำรูปเล่มวิทยานิพนธ์ ดังนี้

3.6.1 การนำเสนอหัวข้อวิทยานิพนธ์และการสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์

ในการสอบนำเสนอหัวข้อวิทยานิพนธ์เพื่อให้คณะกรรมการลงความเห็นถึงหัวข้อที่จะทำการศึกษา และการสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์เพื่อเป็นการนำเสนอถึงการศึกษาข้อมูลตามหัวข้อวิทยานิพนธ์และตรงตามวัตถุประสงค์ของวิทยานิพนธ์ เพื่อให้คณะกรรมการลงความเห็นและข้อเสนอแนะ ซึ่งผู้วิจัยได้นำคำแนะนำจากคณะกรรมการมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์มากที่สุด

3.6.2 การจัดทำรูปเล่มวิจัย โดยแบ่งเป็น 5 บท ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

1.2 วัตถุประสงค์

1.3 ขอบเขตการศึกษา

1.4 วิธีการดำเนินการวิจัย

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 การละเล่นและการรำพื้นเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.1.1 การละเล่นและการรำพื้นเมืองอีสานตอนใต้

2.2 การละเล่นพื้นเมืองกันตรึม

2.2.1 ความเป็นมาของการละเล่นกันตรึม

2.2.2 การแบ่งประเภทของเพลงกันตรึม

2.3 องค์ประกอบการละเล่นกันตรึม

2.3.1 ผู้ละเล่นกันตรึม

2.3.2 เครื่องดนตรีประกอบวงกันตรึม

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านดนตรีและการขับร้อง
ในการละเล่นกันตรึม

2.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการรำในการละเล่นกันตรึม

2.5 สรุปเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 แผนการดำเนินการวิจัย

3.2 แหล่งข้อมูล

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4 การตรวจสอบข้อมูล

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.6 การเสนอผลการวิจัย

3.7 สรุปวิธีการดำเนินการวิจัย

บทที่ 4 บทวิเคราะห์

4.1 พัฒนาการเรือกันตรึม ปี พ.ศ. 2526 ถึง ปี พ.ศ.2559

4.1.1 ช่วงที่ 1 ก่อนปี พ.ศ. 2526 “ก่อนเกิดเรือกันตรึม”

4.1.2 ช่วงที่ 2 ปี พ.ศ. 2526 – ปี พ.ศ. 2531

“เรือกันตรึมเผยแพร่สู่ชุมชน”

4.1.3 ช่วงที่ 3 ปี พ.ศ. 2532 – ปี พ.ศ. 2548

“เรือกันตรึมในสถานศึกษา”

4.1.4 ช่วงที่ 4 ปี พ.ศ. 2549 – ปี พ.ศ. 2559

“เรือกันตรึมในการอนุรักษ์และสร้างสรรค์”

4.2 องค์ประกอบการแสดงเรือกันตรึม

4.2.1 ผู้แสดง

4.2.2 เครื่องดนตรีและเพลงประกอบการแสดง

4.2.3 เครื่องแต่งกาย

4.2.4 สถานที่ใช้ในการแสดง

4.2.5 โอกาสที่ใช้ในการแสดง

4.3 การรำเรือมกันตรึม

4.3.1 ชุดทำรำเรือมกันตรึม

4.3.2 วิเคราะห์ลักษณะทำรำเรือมกันตรึม

4.3.3 โครงสร้างทำรำเรือมกันตรึม

4.3.4 ลักษณะท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์

4.4 สรุปทวิเคราะห์

บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

3.7 สรุปวิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาการแสดงชุดเรือกันตรึมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ โดยศึกษาถึงประวัติความเป็นมา รูปแบบการแสดง และองค์ประกอบการแสดง ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาถึงข้อมูลในด้านต่างๆ จากแหล่งข้อมูลและวิธีการศึกษาต่างๆ เพื่อเชื่อมโยงถึงพัฒนาการเรือกันตรึมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 ถึงปี พ.ศ. 2559 โดยผู้วิจัยได้วางแผนการดำเนินการวิจัย เพื่อให้การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีการศึกษาตามลำดับขั้นตอนการวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและมีความสะดวกและรวดเร็ว โดยผู้วิจัยได้เริ่มศึกษาจากหนังสือ เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแสดงเรือกันตรึมเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐาน และมีการลงภาคสนามเพื่อศึกษาหาข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ศึกษาข้อมูลจากภาพถ่าย วิดีโอการแสดง เพื่อนำมาเปรียบเทียบการแสดงเรือกันตรึมในปี พ.ศ. ต่างๆ หรือ โอกาสที่มีการแสดงเรือกันตรึมของวงกันตรึมหรือสถาบันการศึกษาต่างๆ เพื่อเป็นการเชื่อมโยงถึงพัฒนาการเรือกันตรึม ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาจากวิธีต่าง ๆ นำมาตรวจสอบเรียบเรียง จัดหมวดหมู่ข้อมูลและนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอถึงข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้จัดทำเป็นรูปเล่มวิทยานิพนธ์ตามวิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 4

บทวิเคราะห์

วิทยานิพนธ์เรื่อง พัฒนาการเรือกันตรึม ผู้วิจัยได้มุ่งเน้นศึกษาถึงพัฒนาการเรือกันตรึม และศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบการแสดงและการรำเรือกันตรึมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ที่ได้ประดิษฐ์กระบวนการทำรำและองค์ประกอบการแสดงไว้เมื่อปี พ.ศ. 2526 และการแสดงเรือกันตรึมได้เผยแพร่ ถ่ายทอด สืบทอดการแสดงไปในสถานที่และรูปแบบการแสดงที่ได้ปรับเปลี่ยนไปตามกาลเวลา ซึ่งในบทนี้ผู้วิจัยนำเสนอถึงการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้คือ 1) ศึกษาพัฒนาการเรือกันตรึม และ 2) ศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบการแสดงและการรำเรือกันตรึม โดยได้ทำการศึกษาและแบ่งข้อมูลในการนำเสนอเพื่อเป็นการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 พัฒนาการเรือกันตรึม ปี พ.ศ. 2526 ถึง ปี พ.ศ.2559

4.1.1 ช่วงที่ 1 ก่อนปี พ.ศ. 2526 “ก่อนเกิดเรือกันตรึม”

4.1.2 ช่วงที่ 2 ปี พ.ศ. 2526 – ปี พ.ศ. 2531 “เรือกันตรึมเผยแพร่สู่ชุมชน”

4.1.3 ช่วงที่ 3 ปี พ.ศ. 2532 – ปี พ.ศ. 2548 “เรือกันตรึมในสถานศึกษา”

4.1.4 ช่วงที่ 4 ปี พ.ศ. 2549 – ปี พ.ศ. 2559 “เรือกันตรึมในการอนุรักษ์และสร้างสรรค์”

4.2 องค์ประกอบการแสดงเรือกันตรึม

4.2.1 ผู้แสดง

4.2.2 เครื่องดนตรีและเพลงประกอบการแสดง

4.2.3 เครื่องแต่งกาย

4.2.4 สถานที่ใช้ในการแสดง

4.2.5 โอกาสที่ใช้ในการแสดง

4.3 การรำเรือมกันตรึม

4.3.1 ชุดท่ารำเรือมกันตรึม

4.3.2 วิเคราะห์ลักษณะท่ารำเรือมกันตรึม

4.3.3 โครงสร้างท่ารำเรือมกันตรึม

4.3.4 ลักษณะท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์

4.4 สรุปทวิเคราะห์

4.1 พัฒนาการเรือกันตรึม ปี พ.ศ. 2526 ถึง ปี พ.ศ.2559

ในบทนี้ผู้วิจัยนำเสนอถึงพัฒนาการ การแสดงชุดเรือกันตรึม ของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 ถึง ปี พ.ศ. 2559 โดยศึกษาถึง ข้อมูลพื้นฐานของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ในการ คิดประดิษฐ์กันตรึมในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2526 และพัฒนาการเรือกันตรึมหลังจากปี พ.ศ. 2526 ในการถ่ายทอดกระบวนการทำ รูปแบบของการแสดง องค์ประกอบการแสดง วิธีนำเสนอการแสดง และ บริบททางสังคม เพื่อเชื่อมโยงถึงพัฒนาการเรือกันตรึม ของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ จากการศึกษา ผู้วิจัยได้แบ่งช่วงเวลาของการแสดงเรือกันตรึมได้ 4 ช่วง เพื่อให้เห็นถึงพัฒนาการและปรากฏการณ์ ต่างๆที่เกิดขึ้นอย่างเด่นชัดในแต่ละช่วงปี

ลำดับต่อไปผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงพัฒนาการของเรือกันตรึมจากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยสรุปการ แบ่งกลุ่มและการนำเสนอวิเคราะห์ข้อมูลพัฒนาการเรือกันตรึมเป็น 4 ช่วง ดังนี้

4.1.1 ช่วงที่ 1 ก่อนปี พ.ศ. 2526 “ก่อนเกิดเรือกันตรึม”

4.1.1.1 การร้องและการรำในการละเล่นกันตรึม

4.1.1.2 การรำในพิธีกรรม

4.1.1.2.1 การรำในพิธีกรรมมะมวด (เข้าทรง)

4.1.1.2.2 การรำในพิธีกรรมแซนการ์ (แต่งงาน)

4.1.1.3 การรำในประเพณีและเทศกาล

4.1.1.3.1 การรำเรืออันเร ในประเพณี-เทศกาลสงกรานต์

4.1.1.3.2 การรำเรือมตรีต (ตรุษ) ในประเพณี-เทศกาลสงกรานต์

4.1.1.4 ภูมิหลังนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

4.1.1.4.1 ประวัติด้านการศึกษาและด้านการทำงาน

ของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

4.1.1.4.2 ผลงานทางด้านการรำของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

ระหว่างปี พ.ศ. 2495 – ปี พ.ศ. 2526

4.1.1.4.3 แนวคิดการประดิษฐ์เรือกันตรึม ของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

4.1.2 ช่วงที่ 2 ปี พ.ศ. 2526 – ปี พ.ศ. 2531 “เรือกันตรึมเผยแพร่สู่ชุมชน”

4.1.2.1 เรือกันตรึมนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

4.1.2.2 วงกันตรึมหมู่บ้านวัฒนธรรมกันตรึม บ้านดงมัน ต.คอโค อ.เมือง จ.สุรินทร์

4.1.2.3 นางสาวรม ดีสม (วงกันตรึมน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์)

4.1.3 ช่วงที่ 3 ปี พ.ศ. 2532 – ปี พ.ศ. 2548 “เรือกันตรึมในสถานศึกษา”

4.1.3.1 สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.1.3.1.1 โรงเรียนสินรินทร์วิทยา อ.เขวาสินรินทร์ จ.สุรินทร์

4.1.3.2 สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา

4.1.3.2.1 โปรแกรมวิชานาฏศิลป์ วิทยาลัยครูสุรินทร์ (มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สุรินทร์)

4.1.3.2.2 สาขาวิชานาฏศิลป์พื้นเมือง ภาควิชาศิลปะการแสดง

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

4.1.3.3 สถานศึกษาสังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม

4.1.3.3.1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด

4.1.4 ช่วงที่ 4 ปี พ.ศ. 2549 – ปี พ.ศ. 2559 “เรือกันตรึมในการอนุรักษ์และสร้างสรรค์”

4.1.4.1 การจัดประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้านของกระทรวงวัฒนธรรม ประเภทกันตรึมและวงเรือกันตรึม

4.1.4.2 การสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์พื้นเมือง (อีสานใต้)

4.1.4.2.1 การสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองสุรินทร์โดยศิลปินลูกศิษย์ของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

4.1.4.2.2 การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นเมืองกลุ่มวัฒนธรรมอีสานใต้ของสาขานาฏศิลป์พื้นเมือง ภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

4.1.4.3 การอนุรักษ์และฟื้นฟูเรือกันตรึม

แผนผังที่ 1 แผนผังสรุปพัฒนาการเรื่อกันตรีมทั้ง 4 ช่วงพัฒนาการ

4.1.1 พัฒนาการเรีอมนกันตรึม ช่วงที่ 1 ก่อนปี พ.ศ. 2526 “ก่อนเกิดเรีอมนกันตรึม”

ผู้วิจัยกล่าวถึงการรำในการละเล่นกันตรึมที่พบในพิธีกรรม พิธีการ ประเพณี และเทศกาล ของชาวเขมรถิ่นไทยในจังหวัดสุรินทร์ และภูมิภาคหลังของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ในด้านการศึกษา และผลงานทางการรำที่เป็นทุนเดิมในการนำมาประดิษฐ์การแสดงชุดเรีอมนกันตรึม ในปี พ.ศ. 2526 ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงการรำดั้งเดิมในการละเล่นกันตรึมและภูมิภาคหลังของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ เพื่อเชื่อมโยงถึงพัฒนาการเรีอมนกันตรึมในช่วงพัฒนาการต่างๆ โดยเฉพาะช่วงที่นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ คิดประดิษฐ์การแสดงเรีอมนกันตรึม ในปี พ.ศ. 2526 และเกิดการพรกระจ่ายไปสู่ชุมชน สถานศึกษา และการนำท่ารำเรีอมนกันตรึมมาพัฒนาต่อยอดเป็นการสร้างสรรค์การรำพื้นเมืองอีสานใต้ในรูปแบบต่างๆ ผู้วิจัยได้ศึกษาและแบ่งการรำดั้งเดิมในการละเล่นกันตรึม เป็น 4 กลุ่มดังนี้

4.1.1.1 การร้องและการรำในการละเล่นกันตรึม

4.1.1.2 การรำในพิธีกรรม

4.1.1.2.1 การรำในพิธีกรรมมะฆัด (เข้าทรง)

4.1.1.2.2 การรำในพิธีกรรมแซนการ์ (แต่งงาน)

4.1.1.3 การรำในประเพณีและเทศกาล

4.1.1.3.1 การรำเรีอมนอันเร ในประเพณี-เทศกาลสงกรานต์

4.1.1.3.2 การรำเรีอมนตรี๊ด (ตรุษ) ในประเพณี-เทศกาลสงกรานต์

4.1.1.4 ภูมิภาคหลังนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

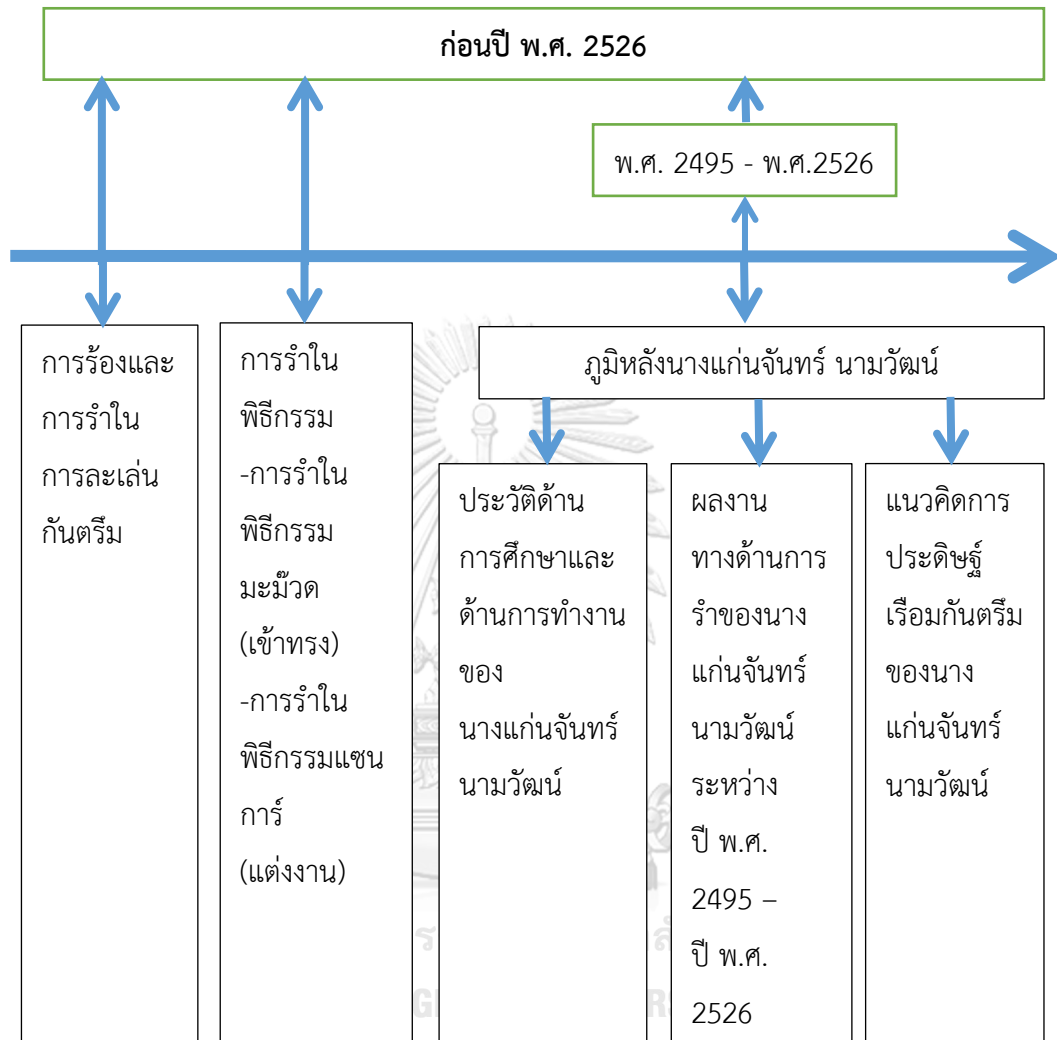
4.1.1.4.1 ประวัติด้านการศึกษาและด้านการทำงาน ของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

4.1.1.4.2 ผลงานทางด้านรำของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ระหว่างปี พ.ศ.

2495 – ปี พ.ศ. 2526

4.1.1.4.3 แนวคิดการประดิษฐ์เรีอมนกันตรึม ของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

แผนผังที่ 2 แผนผังพัฒนาการเรือมกันตรึมช่วงที่ 1 “ก่อนเกิดเรือมกันตรึม” ก่อนปี พ.ศ. 2526

4.1.1.1 การร้องและการรำในการละเล่นกันตรึม

กันตรึม เป็นภาษาเขมรถิ่นไทย มีความหมายถึง การละเล่นอย่างหนึ่งของชาวเขมรถิ่นไทยที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างหรืออีสานใต้ เป็นวงดนตรีพื้นบ้านที่นำเอาเสียงของการตีกลอง ซึ่งได้ยินในเสียง “โຈ้ะ ครึม ครึม” มาเป็นชื่อวงดนตรีเรียกว่า “วงกันตรึม” ซึ่งวงกันตรึมประกอบไปด้วย ซอกันตรึม (ตรัว) จำนวน 1 คัน, ปี่อ้อ (เปี้ยอ) จำนวน 1 เล้า, กลอง (สั้ว) จำนวน 2 ใบ และเครื่องประกอบจังหวะได้แก่ ฉิ่ง ฉาบ กรับ ในส่วนของทำนองเพลงและเนื้อหาในการขับร้องเป็นไปตามความรู้ความสามารถของผู้ละเล่น และต้องมีความเหมาะสมกับโอกาสที่นำไปใช้แสดง ในการแสดงแต่ละครั้งจะเริ่มต้นด้วยการบรรเลงและขับร้องในบทไหว้ครู การแนะนำตัวเองและวงกันตรึม การขับร้องในทำนองเพลงเบ็ดเตล็ด และจบด้วยการร้องอำลาหรืออวยพร

กันตรึมเป็นวงดนตรีพื้นบ้านของอีสานใต้ กันตรึมหรือโຈ้ะกันตรึมยังเป็นที่นิยมและมีบทบาทสำคัญตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน สำหรับชาวอีสานใต้เช่นเดียวกับหมอลำของชาวอีสานเหนือ ประวัติของการละเล่นกันตรึมนี้ไม่มีผู้ทราบที่มาอย่างแน่นอน แต่เชื่อว่าการละเล่นกันตรึมนี้ได้รับการถ่ายทอดมาจากขอม วงกันตรึมยังใช้ปสดงในงานต่างๆเสมอ เช่น งานบวช งานแต่งงาน งานศพหรืองานพิธีกรรม การเช่นบวงสรวงบูชาต่างๆ แต่จังหวะลีลาในการแสดงก็แตกต่างกันออกไปตามพิธีของแต่ละงาน³²

การละเล่นกันตรึมมีระเบียบวิธีการละเล่นหรือบรรเลงเป็นลำดับขั้นตอนตามที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา ในวงกันตรึมจะมีนักร้องทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงเป็นผู้ที่ร้องโต้ตอบกัน นักร้องทั้งคู่จะมีการรำรำไปตามทำนองเพลง ในการรำไม่มีท่ารำที่เป็นแบบแผนที่แน่นอน ผู้ร้องสามารถจินตนาการท่ารำได้ตามความพึงพอใจ เนื่องจากการแสดงกันตรึมไม่เน้นการรำรำ แต่ให้ความสำคัญกับความไพเราะของดนตรีและการร้อง

การพ้อนรำพื้นเมืองสุรินทร์ เป็นการพ้อนรำที่มีเอกลักษณ์เฉพาะทั้งเรื่องท่ารำ การแต่งกาย ตลอดจนท่วงทำนองดนตรี และภาษาที่ใช้ขับร้องส่วนใหญ่เพลงดนตรีที่ใช้ประกอบในการแสดงเป็นเพลงพื้นบ้านกันตรึมที่มีทำนองหลากหลาย ในการแสดงแต่ละชุดศิลปินจะเลือกสรรเพลงที่มีทำนองอารมณ์ต่างๆ มาบรรจู้ไว้ การแสดงส่วนใหญ่จะไม่เน้นเนื้อหาของบทร้องมาประกอบท่ารำ แต่จะเน้นที่ท่วงทำนอง และลีลาตามอารมณ์เพลงเป็นหลัก การแสดงที่พัฒนาจนเป็นแบบแผนและรู้จักกันใน

³² ชัชวาล วงษ์ประเสริฐ (2533). ศิลปะการพ้อนภาคอีสาน.

วงกว้างระดับประเทศคือ “เรียมอันเร” นอกจากนี้ยังมีการพ็อนรำพื้นบ้าน ชนิดอื่นๆ เช่น เรียมกันตรึม เรียมอายัย เรียมมังกีวลจองไต ซึ่งเป็นการพ็อนรำที่รู้จักกันในจังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดใกล้เคียง³³

บทร้องแต่ละบทจะมีจังหวะและท่วงทำนองของเพลงที่แตกต่างกันออกไป ตลอดถึงลีลาการรำรำประกอบตามความเหมาะสม ซึ่งบรมครูกันตรึมเก่าแก่ได้สอนไว้ มีการดัดแปลงบ้างทั้งเนื้อร้องทำนอง และทำรำในปัจจุบันเพื่อความเหมาะสมกับกาลเวลาที่เล่นและความนิยมของผู้ฟัง โดยการนำเอาบทร้องที่ไพเราะน่าฟัง น่าสนใจ ที่เป็นบทร้องเดิมนำเอามาปรับเปลี่ยนทำนองช่วยไม่ให้ผู้ฟังเกิดความเบื่อหน่าย เพื่อความสนุกสนานให้แก่วงกันตรึมมากขึ้น³⁴

การเล่นกันตรึมแต่เดิมไม่มีการพ็อนรำ ภายหลังเมื่อผู้คิดนำการพ็อนรำเข้าแสดงร่วมกับกันตรึม บทรำจึงเป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งเท่านั้น เพราะแท้ที่จริงการเล่นกันตรึมจะให้ความสำคัญแก่ผู้ร้อง เสียงและความไพเราะของดนตรี กล่าวคือ ผู้ร้องฝ่ายชายและหญิงต้องมีลีลาและปฏิภาณโต้ตอบเป็นอย่างดี เสียงตรัวต้องไพเราะแจ่มใส เสียงกลองกันตรึมมีความทุ้มหนัก และสำเนียงปี่อ้อต้องคมคายชัดเจน โดยเสียงดนตรีทั้งหมดจะเล่นคลอกับเสียงผู้ร้อง³⁵

เรียมกันตรึม เป็นชุดรำที่ประดิษฐ์ทำรำขึ้นใหม่ให้เข้ากับจังหวะและทำนองเพลงกันตรึม 5 เพลงด้วยกัน คือ เข็บ เข็บ กัญจัญเจก(เขียดตะปาด) อมตุ๊ก(พายเรือ) กัดปะกา(เด็ดดอกไม้) และมังกีวลจองไต(มวงคลผูกมือ) ผู้รำเป็นหญิงล้วน นุ่งซิ่นพื้นเมือง เสื้อแขนกระบอกหรือใช้ผ้ากระโจมอก ซึ่งเป็นชุดแต่งกายอยู่กับบ้านของผู้หญิงชาวบ้าน ใช้รำในงานมวงคลเพื่อความสนุกสนานรื่นเริง แสดงความสวยงาม ใช้รำเบิกโรงหรือเปิดงานต่างๆ³⁶

³³ เครือจิต ศรีบุญภาค แคนแจต : เดือนแห่งเทศกาลสงกรานต์ชาวไทยเขมรสุรินทร์ (คติชนสู่การแสดง). สุรินทร์, สถาบันราชภัฏสุรินทร์.

³⁴ ศูนย์วัฒนธรรม วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ (2527). สมบัติอีสานใต้ ครั้งที่3. กรุงเทพฯ, ภาพพิมพ์.

³⁵ บุษกร บิณฑสันต์ (2556). กันตรึม. กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

³⁶ อิชยานันท์, ., et al. (2534). งานมหรรรวมวัฒนธรรมพื้นบ้านไทย'34. กรุงเทพฯ, บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด.

จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยได้นำเสนอถึงองค์ประกอบของการละเล่นกันตรึมและการร้องและการรำในการละเล่นกันตรึมจากเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่า เครื่องดนตรีของวงกันตรึมมีเครื่องดนตรีหลักคือกลองกันตรึม 2 ใบ, ซอ หรือตรั่วกันตรึม 1 คัน, ปี่อ้อ 1 เล้า และเครื่องประกอบจังหวะได้แก่ ฉิ่ง ฉาบ กรับ อย่างละ 1 คู่ ซึ่งการละเล่นกันตรึมมีระเบียบวิธีการละเล่นหรือบรรเลงเป็นลำดับขั้นตอนตามที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา ในวงกันตรึมจะมีนักร้องทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงเป็นผู้ที่ร้องโต้ตอบกัน นักร้องทั้งคู่จะมีการรำรำไปตามทำนองเพลง ในการรำไม่มีท่ารำที่เป็นแบบแผนที่แน่นอน ผู้ร้องสามารถจินตนาการท่ารำได้ตามความพึงพอใจ เนื่องจากการแสดงกันตรึมไม่เน้นการรำรำ แต่ให้ความสำคัญกับความไพเราะของเสียงร้อง ตลอดจนความสนุกสนานอันเกิดจากการดำเนินทำนองที่มีความหลากหลายของเสียงดนตรี การละเล่นกันตรึมแต่เดิมไม่มีการพ็อนรำที่เป็นแบบแผนแน่นอน การรำรำจึงเป็นหน้าที่ของนักร้อง ที่ร้องโต้ตอบกันแล้วรำตามทำนองเพลงเพื่อให้เกิดความสนุกสนาน ความสำเร็จของการละเล่นกันตรึมอยู่ที่เสียงร้องที่มีความไพเราะของการนักร้องที่แสดง ความรู้ความสามารถในการโต้ตอบกันในการละเล่นกันตรึมมีขั้นตอนการบรรเลงตามระเบียบแบบแผนดังนี้

ตารางที่ 4 ตารางสรุปขั้นตอนการร้องและรำในการละเล่นกันตรึม

ช่วงที่	เนื้อหา/ความสำคัญ	ทำนองเพลง	หมายเหตุ
ช่วงที่ 1	การละเล่นกันตรึมทุกครั้งจะต้องมีการไหว้ครู	ทำนองเพลง	ในช่วงนี้
การบรรเลงและร้องไหว้ครู	ด้วยเครื่องบูชาตามที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา การบรรเลงและร้องไหว้ครูจึงเป็นสิ่งแรกที่คณะกันตรึมพึงปฏิบัติอย่างเคร่งครัดเพื่อความเป็นสิริมงคลและความสบายใจ การร้องไหว้ครูมีทำนองเพลงที่ไว้สำหรับบรรเลงและร้องไหว้ครู	สวายจุมเวือด (มะม่วงเต็มวัด) ทำนองเพลง แสร้อยประเชิร(สตรีผู้ประเสริฐ) เป็นต้น	ยังไม่นิยมรำรำ

<p>ช่วงที่ 2</p> <p>การ บรรเลง เพลง เปิดเตล็ด</p>	<p>หลังจากทำพิธีไหว้ครูเสร็จเรียบร้อย การละเล่น กันตรึมในช่วงที่ 2 จะเป็นการบรรเลง ร้อง รำ ตามบริบทของงานหรือตามความถนัดของแต่ละ คณะกันตรึมที่จะเลือกนำเพลงในทำนองต่างๆ มาบรรเลง การละเล่นกันตรึมในช่วงนี้เปิด โอกาสให้คณะกันตรึมได้เลือกใช้เพลงตามความ เหมาะสมและบริบทของงาน ไม่มีข้อกำหนดที่ เป็นแบบแผนอย่างชัดเจน</p> 	<p>ทำนองเพลง ใน ช่วง นี้ มี หลากหลาย ทำนองเพลง เช่น ทำนอง เพลงกัจจุก (เขียดตะปาด) ทำนองเพลง มลปโดง (รุ่ม มะพร้าว) ทำนองเพลง อันซอเสนง นบ (วัวแดง เขางาม) ทำนองเพลง แกวนอ และ ทำนองเพลง รำพาย เป็น ต้น</p>	<p>การร้องและ รำในช่วงเพลง เปิดเตล็ด เป็นไปตาม ความสามารถ ของนักแสดง ที่จินตนาการ และต้องการ นำเสนอภูมิรู้ ของจนผ่าน เนื้อหาที่ร้อง โต้ตอบกัน และท่วงท่าใน การรำรำ เกี่ยวพาราสี เป็นต้น</p>
<p>ช่วงที่ 3</p> <p>การ บรรเลง เพลงลา</p>	<p>หลังจากการละเล่นกันตรึมเป็นไปตามขั้นตอน เมื่อถึงเวลาต้องหยุดการแสดง จะมีการบรรเลง เพลงสำหรับการลาเพื่อแสดงถึงการยุติ การละเล่น ในการละเล่นกันตรึมช่วงสุดท้ายนี้ เป็นขั้นตอนสำคัญที่คณะกันตรึมต้องร้องเพลง ลาผู้ชม ลาโรงเวที่ ลาครูบาอาจารย์ นักร้องจะ ขับร้องเพลงในทำนองเพลงต่างๆที่ไว้สำหรับลา ทั้งช้าและเร็ว</p>	<p>เพลงที่นิยม บรรเลงในช่วง นี้คือทำนอง เพลง กัจปะ กาซาปदान (เต็ดดอกไม้- เลิกลา) หรือ ทำนองเพลง มังกวลจงได</p>	<p>เนื้อหาการ ร้องและการ รำในช่วงการ ร้องลา นี้ นักร้องจะขับ ร้องถึงการให้ พร ขอยุติเพื่อ จบการแสดง เป็นต้น</p>

ภาพที่ 2 ภาพการร้องและการรำในการละเล่นกันตรึม

ที่มา : หนังสือเพลงและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์

การร้องและการรำกันตรึม ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การร้องในการละเล่นกันตรึมเป็นการขับร้องโดยใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยเป็นหลัก และมีภาษาอื่นเข้ามาด้วย เช่น ภาษาไทย ภาษาลาว(อีสาน) เป็นต้น การร้องในการละเล่นกันตรึมมีทั้งนักร้องฝ่ายหญิงและนักร้องฝ่ายชาย การร้องกันตรึมเป็นไปตามลำดับขั้นตอนของการละเล่นกันตรึม โดยเริ่มต้นด้วยการร้องเพลงเพื่อไหว้ครู การร้องเพื่อแนะนำวงกันตรึม แนะนำตนเอง ทักทายผู้ชม การร้องเพลงเบ็ดเตล็ด เช่น การร้องเกี่ยวพาราสี การร้องเปรียบเปรยสิ่งต่างๆที่พบในขณะนั้น รวมถึงเนื้อหาที่เกี่ยวข้องการโอกาสที่กำลังทำการละเล่นกันตรึม จบด้วยการร้องเพื่ออำลาและอวยพรเป็นอันเสร็จสิ้นการละเล่นกันตรึม ในการร้องกันตรึมเน้นที่เนื้อหาสาระของการขับร้องให้สอดคล้องกับวาระโอกาสที่กำลังทำการละเล่น เช่น พิธีกรรมแซนการ์ ผู้ร้องต้องมีความเข้าใจถึงรายละเอียดพิธีกรรมในแต่ละขั้นตอน นักดนตรีบรรเลงเพลงในแต่ละช่วงของพิธีกรรม ผู้ร้องจะร้องในเนื้อหาของขั้นตอนนั้นตามที่ได้รับการถ่ายทอดมา เนื้อหาสาระของการร้องจึงขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของผู้ขับร้อง ในส่วนของการรำในการละเล่นกันตรึม สำหรับผู้ละเล่นกันตรึมที่มีหน้าที่รำประกอบเป็นหน้าที่ของผู้ร้องทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงที่ร้องและรำไปด้วย ส่วนการรำของผู้ชมที่มาอารมณ์ร่วม รู้สึกคล้อยตามเสียงดนตรี เกิดเป็นท่ารำต่างๆ เช่น การรำในขบวนแห่ต่างๆ เช่น ขบวนแห่ขันหมาก อีกทั้งการรำในพิธีกรรมมะมั่วต (เข้าทรง) การรำในประเพณีตรุษสงกรานต์ เป็นต้น

4.1.1.2 การรำในพิธีกรรม

การละเล่นกันตรึมมีความสัมพันธ์กับพิธีกรรมความเชื่อและประเพณีเทศกาลต่างๆ ถือมีการถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดจนกลายเป็นวัฒนธรรมที่เหนียวแน่นมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทย ที่มีบทบาทชัดเจนในพิธีกรรมและประเพณีต่างๆ เช่น พิธีกรรมและประเพณีในเทศกาล ได้แก่ สงกรานต์ เข้าพรรษา ออกพรรษา ทอดกฐิน ผ้าป่า เป็นต้น, พิธีกรรมและประเพณีในระดับบุคคลหรือกลุ่มเช่น พิธีกรรมที่เกี่ยวกับชีวิต ได้แก่ การเกิด การบวช แต่งงาน พิธีศพ เป็นต้นพิธีกรรมและประเพณี เกี่ยวกับธรรมชาติ ได้แก่ พิธีแรกนา การขอฝน การเกี่ยวข้าว การทำขวัญข้าว เป็นต้น พิธีกรรมและประเพณีที่กล่าวมาข้างต้นมีขั้นตอนพิธีการละเอียดซับซ้อนแตกต่างกันออกไปในทุกพิธีกรรมและประเพณีล้วนมีการละเล่นเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างแยกกันไม่ออก

วงดนตรีกันตรึมมีบทบาทต่อชีวิตประจำวันของชาวสุรินทร์มาตั้งแต่ดั้งเดิมไม่ว่าจะเป็นงานพิธีแบบใด เช่น งานแต่งงานจะต้องมีวงกันตรึมเล่นกล่อมหอนถือเป็นประเพณี งานศพ งานพิธีกรรมต่าง ๆ หรือใช้บรรเลงในพิธีเช่นสรวงบูชา ทรงเจ้าเข้าผี ในงานต่าง ๆ ของกลุ่มชาวไทยเขมรส่วนมากจะใช้วงกันตรึมบรรเลงยืนพื้นในงาน วิธีการเล่นกันตรึมก่อนเริ่มการแสดงจะต้องมีพิธีไหว้ครูเพื่อเป็นสิริมงคลทั้งผู้ดูและผู้เล่น เมื่อไหว้ครูเสร็จก็จะเริ่มบรรเลงเพลง เป็นการโหมโรงเพื่อปลุกใจให้ผู้ดูรู้สึกตื่นเต้น และผู้แสดงก็จะได้เตรียมตัว จากนั้นจะเริ่มแสดง โดยเริ่มบทไหว้ครูตามธรรมเนียมโบราณดั้งเดิม วิธีการร้องจะซับซ้อนโต้ตอบกันระหว่างชาย หญิง มีการรำประกอบการร้อง ในการรำที่ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงคือ การรำในการละเล่นกันตรึมที่ใช้สำหรับพิธีกรรม ความเชื่อ ของชาวเขมรถิ่นไทย จังหวัดสุรินทร์ โดยผู้วิจัยแบ่งการรำในพิธีกรรมเป็น 2 กลุ่ม คือ

4.1.1.2.1 การรำในพิธีกรรมมะมวด (เข้าทรง)

4.1.1.2.2 การรำในพิธีกรรมแซนการ์ (แต่งงาน)

4.1.1.2.1 การรำในพิธีกรรมมะมวด (เข้าทรง)

การเข้าทรงของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทยเรียกว่า “โจลมะมวด” หรือ เรือมมมวด เป็นพิธีที่จัดขึ้นเพื่อจุดมุ่งหมายใหญ่ 2 ประการ คือในการรักษาคนป่วย และพิธีไหว้ครูประจำปี เรือมมมวดมี 2 ลักษณะคือ มมวดที่นับถือบรรพบุรุษมีการสืบทอดในสายตระกูลมาแต่โบราณตกทอดมาสู่ลูกหลานเพื่อคอยคุ้มครองปกป้องรักษาผู้คนในสายตระกูลให้อยู่เย็นเป็นสุข ผู้สืบทอดมมวด เรียกว่า “ครูมมวด” สำหรับการสืบทอดนั้น หากคนที่เป็นครูมมวดนั้นได้เสียชีวิตลงไป มมวดที่เป็นจิตวิญญาณก็จะล่องลอยไปหาร่างใหม่ และจะกระทำให้คนในสายตระกูลคนใดคนหนึ่ง (ส่วนมากเกิดกับผู้หญิง) เจ็บป่วย มีอาการเหมือนคนเสียสติหรือเป็นโรครประสาท เมื่อเข้าทรงดูแล้วทราบว่าเป็นการกระทำของมมวด จึงมีการจัดพิธีรับมมวดเข้ามาอยู่ในร่างของตน ลักษณะที่สอง คือบองเบ็ด เป็นจิตวิญญาณที่เร่ร่อนไม่มีญาติ ซึ่งอาจเป็นผีป่า หรือเจ้าที่เจ้าทาง ลักษณะการเข้ามาอยู่ในร่าง ก็เป็นลักษณะเดียวกับมมวด โดยจะทำให้บุคคลนั้นเจ็บป่วย เมื่อเข้าทรงดูพบว่าเทพเจ้าหรือผีมาขออยู่ด้วย เมื่อรับเข้ามาอยู่ด้วย อาการเจ็บป่วยก็จะหายเป็นปกติ

การเล่นกันตรึม เล่นได้ในโอกาสทั่วไป ไม่ว่าจะเป็งานมงคลหรืองานอวมงคล รวมทั้งการเล่นตามความเชื่อทางไสยศาสตร์ เช่น โจลมามมวด บองบอด เป็นต้น แต่ที่นิยมกันมากได้แก่งานเกี่ยวกับการมงคล งานรื่นเริงประจำปีต่างๆ³⁷

เรือมมมวด เป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่งของชาวสุรินทร์ ซึ่งมีความเชื่อมาแต่โบราณว่า เรือมมมวดเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยให้คนกำลังเจ็บไข้ได้ป่วยมีอาการทุเลาได้ แม้จะป่วยมานานก็ตาม เมื่อจัดให้มีการเล่นมมวด คนป่วยได้ยินเสียงดนตรีกระทุ่มเท่านั้นก็มีอาการดีขึ้น ชาวสุรินทร์จึงเชื่อว่าดนตรีสามารถรักษาคนป่วยให้หายไข้ได้เหมือนกัน เครื่องดนตรีมีโทนอย่างน้อย 2 ใบ ตะโพน 1 ใบ ซอ อุซขนาดกลาง 1 คัน ปี่อ้อ 1 เล้า ปี่ซล้วย 1 เล้า ฉิ่ง 1 คู่ กรับ 1 คู่ ผู้เล่นดนตรีหากเล่นเครื่องดนตรีตามที่กล่าวมาแล้ว ต้องมีผู้เล่น 8 คน ถ้าเล่นธรรมดาเป็นวงเล็กมีเพียง 4 คน คือ กลอง 2 คน ปี่อ้อ 1 คน และคนตีกลองก็ทำหน้าที่ร้องด้วย³⁸

³⁷ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดมหาสารคาม วิทยาลัยครูมหาสารคาม (2535). มรดกอีสาน.

³⁸ สมจิตร พ่วงบุตร (2527). เพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์. กรุงเทพฯ, กรุงเทพมหานครพิมพ์.

พิธีมฆีวตเริ่มด้วยการให้วงกันตรีบรรเลงบทอึกเกิด(เพลงทศตะวันออก) แล้วเชิญผีเข้าทรง ขระที่ผีเข้าทรง มฆีวตจะร่ายรำด้วยความเบิกบานเข้ากับทำนองเพลงชื่อว่า บทปันแชร จากนั้นก็จะ ทำการปิดร้างควาน ขณะที่ดนตรีทำเพลงบทกาเป(พันต้นกล้วย) เป็นอันเสร็จพิธี หลังจากนั้นมฆีวตก็ จะร่ายรำเข้ากับทำนองเพลงต่างๆ เช่น บทอันซองเสนงนบ, บทเซียมอาโย, บทกันตรีอบโก, บทกัจญ เจก และจบลงด้วยบทกัจปกกา(เด็ดดอกไม้) แล้วลาลงด้วยบทซาปะดาน(เพลงอำลา)³⁹

เรือมฆีวต เป็นพิธีกรรมทรงเจ้าเข้าผีของกลุ่มชาวเขมรถิ่นไทย เป็นพิธีที่จัดขึ้นเพื่อ จุดมุ่งหมายใหญ่ 2 ประการ คือในการรักษาคนป่วย และพิธีไหว้ครูประจำปี เรือมฆีวตมี 2 ลักษณะ คือ มฆีวตที่นับถือบรรพบุรุษมีการสืบทอดในสายตระกูลมาแต่โบราณตกทอดมาสู่ลูกหลานเพื่อคอย คุ่มครองปกป้องรักษาผู้คนในสายตระกูลให้อยู่เย็นเป็นสุข ผู้สืบทอดมฆีวต เรียกว่า “ครุมมฆีวต” สำหรับการสืบทอดนั้น หากคนที่เป็นครุมมฆีวตนั้นได้เสียชีวิตลงไป มฆีวตที่เป็นจิตวิญญาณก็จะ ล่องลอยไปหาร่างใหม่ และจะกระทำใ้คนในสายตระกูลคนใดคนหนึ่ง (ส่วนมากเกิดกับผู้หญิง) เจ็บป่วย มีอาการเหมือนคนเสียสติหรือเป็นโรครประสาท เมื่อเข้าทรงดูแล้วทราบว่าเป็นการกระทำ ของมฆีวต จึงมีการจัดพิธีรับมฆีวตเข้ามาอยู่ในร่างของตน ลักษณะที่สอง คือบองเบ็ด เป็นจิตวิญญาณ ที่เร่ร่อนไม่มีญาติ ซึ่งอาจเป็นผีป่า หรือเจ้าที่เจ้าทาง ลักษณะการเข้ามาอยู่ในร่างก็เป็นลักษณะ เดียวกับมฆีวต โดยจะทำให้บุคคลนั้นเจ็บป่วย เมื่อเข้าทรงดูพบว่าเทพเจ้าหรือผีมาขออยู่ด้วย เมื่อ รับเข้ามาอยู่ด้วย อาการเจ็บป่วยก็จะหายเป็นปกติ

ในการเรือมฆีวต จะมีบุคลากรที่เกี่ยวข้องคือ ครุมมฆีวต ล่าม เพื่อนนางเทียม หรือคนทรง และ คนป่วย นอกจากนี้จะมีนักดนตรี และนักร้อง ส่วนการแต่งกาย จะแต่งตามสบาย ส่วนมากจะนุ่งผ้าถุง พื้นเมือง สวมเสื้อแขนกระบอก มีผ้าสไบพาด ดนตรีที่ใช้ประกอบจะมีวงกันตรีบรรเลงเพลงงครู ประกอบในช่วงข้ามมฆีวต เมื่อผีหรือเทพเข้าประทับทรงแล้วดนตรีจะบรรเลงเพลงกาเป (พันดาบ) หลังจากนั้นจะบรรเลงเพลงเบ็ดเตล็ดต่างๆ ในช่วงที่มฆีวตแต่งตัว และพื่อนรำ ท่าพื่อนรำจะไม่มี รูปแบบที่แน่นอน ขึ้นอยู่กับความถนัด เพราะคนทรงจะอยู่ในอาการภวังค์ หรือเคลิบเคลิ้มครึ่งหลับ ครึ่งตื่น พื่อนรำไปตามท่วงทำนองและจังหวะดนตรี การเรือมฆีวต มีการสืบทอดรับช่วงกันมา ครูผู้ ถ่ายทอดมีฐานะสำคัญอย่างยิ่ง เพราะคนที่อยากเป็นศิษย์หรือมารับรักษาอาการป่วยไข้ อยากฝากตัว เป็นศิษย์ต้องผ่านพิธีไหว้ครู ครอบครู ฐานะของครูจึงเปรียบเสมือนตัวแทนของเทพเจ้าที่ประสิทธิ์ ประสาทความรู้แก่ศิษย์ ด้วยเหตุนี้จึงไม่มีใครใครกล้าประพฤดิหรือเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมที่เคยปฏิบัติ สืบทอดกันมาแต่โบราณเพราะกลัว “ผิดครู”

³⁹ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดมหาสารคาม วิทยาลัยครูมหาสารคาม (2535). มรดกอีสาน.

ภาพที่ 3 ภาพพิธีโหม้หมี่มัด

ที่มา : ผู้วิจัย

พิธีกรรมเรือหมี่มัด เป็นพิธีกรรมเกี่ยวกับความเชื่อซึ่งเกิดขึ้นมานาน แม้ปัจจุบันก็ยังมิหลงเหลืออยู่ พิธีกรรมดังกล่าวถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่ชาวไทยเขมรได้ปฏิบัติสืบต่อกันมา จนยอมรับว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อตัวเองและสังคมส่วนรวม ถึงแม้วิทยาการแพทย์สมัยใหม่จะเจริญก้าวหน้า และเข้ามามีบทบาทต่อชีวิตผู้คนในปัจจุบันมากขึ้น ชาวไทยเขมรบางส่วนก็ยังนิยมรักษาโรคด้วยเรือหมี่มัด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชาวไทยเขมรบางส่วนยังมีความเชื่อในเรื่องเหล่านี้ ขณะเดียวกันก็ไม่ได้ปฏิเสธวิธีการสมัยใหม่ ฉะนั้นการปลูกฝังแนวความคิดความเชื่อในเรื่องภูติผีวิญญาณ ซึ่งเรียกว่า พิธีกรรมเรือหมี่มัด ยังคงประเพณีปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน⁴⁰

การฟ้อนรำของมะหมี่มัดจะมีท่าฟ้อนรำที่มีเฉพาะตนของผู้ที่เป็นมะหมี่มัด โดยฟ้อนรำไปตามทำนองเพลงต่างๆที่ตนเองชื่นชอบเมื่อเริ่มพิธีเข้าทรงฝ่ายดนตรีบรรเลงเพลงครุตามลำดับขั้นตอน เมื่อวิญญาณครุหรือบรรพบุรุษเข้ามาประทับร่าง มะหมี่มัดจะจัดการแต่งตัวเปลี่ยนเสื้อผ้าใหม่ตามที่ผู้ที่มาประทับร่างชื่นชอบหรือเคยแต่งเมื่อครั้งมีชีวิตอยู่แล้วจึงรำรำรักษาผู้ป่วยโดยเริ่มตั้งแต่ขับไล่ภูติผีที่มา

⁴⁰ เครือจิต ศรีบุญภาค (2540). "เรือหมี่มัด พิธีกรรมทรงเจ้าเข้าผีของกลุ่มชาวไทยเขมรสุรินทร์." วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสุรินทร์ ปี 3.

ช่วยความเจ็บป่วยด้วยการรำกาบเป การรำกาบเปเป็นการไล่สิ่งที่ไม่ดีที่มาทำให้เจ็บป่วย โดยมีการตั้งเป (เปคือกระทรงที่ทำด้วยกาบกล้วยแล้วตั้งขึ้นใส่เครื่องเช่น) และทำการฟันเปด้วยการกาบ (กาบความหมายคือ การฟัน) การกาบเปจึงเป็นพิธีขั้นตอนแรกของการรักษาโรค จากนั้นมะมั่วตจะร่ายรำและเริ่มบอกวิธีแก้ไขหรือตอบถึงสาเหตุการเจ็บป่วยและวิธีรักษาในครั้งนี การร่ายรำบางครั้งใช้เวลาทั้งคืนจนกว่ามะมั่วตจะเกิดการพอใจจึงทำพิธีเลิกลาเป็นอันเสร็จพิธี

4.1.1.2.2 การรำในพิธีกรรมแซนการ์ (แต่งงาน)

การแต่งงานของชาวสุรินทร์ หรือที่เรียกว่า แซนการ์ นั้น นอกจากพราหมณ์หรืออาจารย์ผู้นำพิธีเป็นบุคคลสำคัญของงานแล้ว ดนตรีพื้นบ้านและเพลงการ์ เป็นสิ่งสำคัญ ไม่ยิ่งหย่อนกว่ากันเลย ขั้นตอนต่างๆในแซนการ์นั้นชาวสุรินทร์จะใช้เพลงและดนตรีเป็นตัวกำหนดและประกอบเรื่องไปพร้อมๆกัน ดนตรีพื้นบ้านที่ใช้บรรเลงในพิธีแซนการ์คือ วงกันตรึม ทำนองเพลงและจังหวะเพลงกันตรึมในพิธีแซนการ์เป็นไปตามขั้นตอนพิธีการในช่วงต่างๆตั้งแต่ขบวนแห่ขันหมาก พิธีทำขวัญจนถึงการลาพิธีถือว่าเป็นอันเสร็จสิ้น ซึ่งพิธีแซนการ์ใช้เวลาเกือบทั้งวัน วงกันตรึมจึงต้องทำหน้าที่ให้ครบทุกขั้นตอนพิธี จึงจะถือว่าพิธีแซนการ์ที่จัดขึ้นสมบูรณ์แบบตามประเพณีดั้งเดิมที่ถือปฏิบัติมาอย่างยาวนาน

การบรรเลงกันตรึมในพิธีแซนการ์ ของชาวเขมรถิ่นไทย มีความสำคัญเป็นอย่างมาก มีการบรรเลงทุกขั้นตอนพิธีตั้งแต่กล่าวมาข้างต้น ในการบรรเลงเพลงของวงกันตรึมผู้เล่นสามารถเลือกทำนองเพลงได้ตามถนัดและความเหมาะสม เพลงกันตรึมที่บรรเลงในพิธีแซนการ์ยังได้รับความนิยมมาจนถึงทุกวันนี้ เป็นประเพณีและค่านิยมที่ควรได้รับการรักษาสืบทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมสืบไป⁴¹

การแต่งงานของชาวสุรินทร์ หรือที่เรียกว่า แซนการ์ นั้น นอกจากพราหมณ์หรืออาจารย์ผู้นำพิธีเป็นบุคคลสำคัญของงานแล้ว ดนตรีพื้นบ้านและเพลง “การ์” เป็นสิ่งสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากันเลย ขั้นตอนต่างๆในแซนการ์นั้น ชาวสุรินทร์จะใช้เพลงและดนตรีเป็นตัวกำหนดและประกอบเรื่องไปพร้อมๆกัน ดนตรีพื้นบ้านที่นิยมในปัจจุบันคือ กันตรึม⁴²

⁴¹ ธงชัย สามสี (2559). การละเล่นกันตรึมนิยมในงานประเภทใด. พ. ยอดดำเนิน.

⁴² ภานุรัตน์, อ., et al. (2537). แซนการ์ ประเพณีแต่งงานพื้นเมืองเขมรอีสานใต้.

เพลง-ดนตรี และการละเล่นพื้นบ้านของชาวสุรินทร์ การแบ่งประเภทของเพลงให้สอดคล้องกับพิธีกรรมต่างๆ เช่น พิธีแต่งงาน การแต่งงานของชาวสุรินทร์จะมีเพลงประกอบตามขั้นตอนของพิธีกรรม เช่น ขั้นตอนการผูกแขน การเซ่นผี การรับเจ้าสาวลงจากบ้าน ซึ่งสาระเพลงจะพรรณนาขั้นตอนของแต่ละพิธีกรรม และปลูกฝังค่านิยมการดำรงชีวิตแก่ชนรุ่นหลัง⁴³

ภาพที่ 4 ภาพการร้องและการรำของวงกันตรึมในพิธีแหนการ

ที่มา : หนังสือแหนการ ประเพณีแต่งงานพื้นเมืองเขมรอีสานใต้

จากภาพที่ 4 วงกันตรึมในพิธีแหนการ ในพิธีการแต่งงาน หรือ แหนการ เป็นพิธีการแต่งงานของชาวเขมรสุรินทร์ ในพิธีแหนการเป็นพิธีที่สำคัญที่สุดของชีวิตทุกคน เพราะเป็นวันแห่งการสร้างสถาบันครอบครัว สร้างอาชีพ สร้างทายาทและวงศ์ตระกูล ระเบียบขั้นตอนพิธีการมีความละเอียดซับซ้อนเป็นอย่างมาก ที่สำคัญในพิธีแหนการจะมีวงกันตรึมมาประกอบในพิธีกรรมแบบดั้งเดิม ในความเชื่อและค่านิยมของชาวเขมรถิ่นไทย เมื่อถึงพิธีแหนการของตนหรือบุคคลในวงศ์

⁴³ ผาสุก, ศ., et al. (2536). สุรินทร์มรดกโลกทางวัฒนธรรมในประเทศไทย. กรุงเทพฯ, เอส แอนด์ จี กราฟฟิค.

ตระกูล งานแต่งงานถือว่าเป็นชาติดนตรีกันตรึมไม่ได้ เจ้าสาวบางคนถึงกับวางเงื่อนไขว่าหากไม่เอากันตรึมมากล่อมหอบ จะไม่ยอมร่วมทอลงโรงด้วยและถึงกับมีการเลิกจ้างการแต่งงานกลางคันก็มี เพราะถือว่าไม่สมบูรณ์แบบ ทำให้เจ้าสาวเสียขวัญและกำลังใจ หรืออาจจะมีอันเป็นไปอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ ซึ่งหมายถึงการหย่าร้างหรือพลัดพรากจากกัน

การแต่งงานของชาวสุรินทร์ หรือที่เรียกว่า แชนการ์ นั้น นอกจากพรหมณ์หรืออาจารย์ผู้นำ พิธีเป็นบุคคลสำคัญของงานแล้ว ดนตรีพื้นบ้านและเพลงการ เป็นสิ่งสำคัญ ไม่ยิ่งหย่อนกว่ากันเลย ขั้นตอนต่างๆในแชนการ์นั้นชาวสุรินทร์จะใช้เพลงและดนตรีเป็นตัวกำหนดและประกอบเรื่องไปพร้อมๆกัน ดนตรีพื้นบ้านที่ใช้บรรเลงในพิธีแชนการ์คือ วงกันตรึม ทำนองเพลงและจังหวะเพลงกันตรึมในพิธีแชนการ์เป็นไปตามขั้นตอนพิธีการในช่วงต่างๆตั้งแต่ขบวนแห่ขันหมาก พิธีทำขวัญ จนถึงการลาพิธีถือว่าเป็นอันเสร็จสิ้น ซึ่งพิธีแชนการ์ใช้เวลาเกือบทั้งวัน วงกันตรึมจึงต้องทำหน้าที่ให้ครบทุกขั้นตอนพิธี จึงจะถือว่าพิธีแชนการ์ที่จัดขึ้นสมบูรณ์แบบตามประเพณีดั้งเดิมที่ถือปฏิบัติมาอย่างยาวนาน โดยแบ่งทำนองเพลงตามขั้นตอนพิธีได้ดังนี้

1. ก่อนถึงฤกษ์เคลื่อนขบวนแห่ขันหมาก

วงกันตรึมบรรเลงเพลงครุ หรือเพลงไหว้ครุ ได้แก่ เพลงชเรี่ยชเตีร เพลงชเรี่ยชเติง และเพลงกัมปรอช เพื่อเป็นการไหว้ครุและบอกกล่าวครุบาอาจารย์ว่าด้วยวันนี้มีการบรรเลงกันตรึมเพื่อสิ่งใด และอ้อนวอนครุบาอาจารย์ให้ลงมาปกปักรักษาให้บรรเลงวงกันตรึมและประกอบพิธีแชนการ์ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ภาพที่ 5 การรำในการละเล่นกันตรึมประกอบขบวนแห่ขันหมาก

ที่มา : ผู้วิจัย

2. เพลงประจำขบวนแห่

เมื่อถึงฤกษ์แห่ขันหมาก ฝ่ายชายและคณะ นำขบวนด้วยผู้อาวุโสถือพานขอขมาบรรพบุรุษ เป็นผู้เดินนำขบวน ตามด้วยเจ้าบ่าว พ่อแม่ และญาติพี่น้องถือถาดขนมและเครื่องใช้ในพิธีแซนการ์ ตามลำดับ เพื่อแห่ขันหมากมาเข้าสู่ปะรำพิธีที่ฝ่ายเจ้าสาวจัดเตรียมไว้ ในขบวนขันหมากมีการละเล่นอย่างสนุกสนาน เช่น สมมุติตนเป็น เป็ด ไก่ ม้า วิ่งหยอกกันนำขบวนหยอกล้อกันสนุกสนาน ผู้ร่วมขบวนรำกันอย่างสนุกสนาน วงกันตรึมจะบรรเลงเพลงรำพาย และเพลงอันซวงซแนงนบ มีเนื้อหาพรรณนาถึงการเตรียมความพร้อมของเจ้าบ่าวที่พร้อมจะเป็นผู้นำขบวนและพรรณนาถึงเครื่องสินสอดที่ได้จัดหามาให้ตามที่ฝ่ายเจ้าสาวเรียกไว้เมื่อครั้งมาสู่ขอ

3. เพลงประจำในโรงพิธี

3.1 เมื่อเข้าสู่ปะรำพิธี จะมีการตรวจดูสิ่งของต่างๆ ครบหรือขาดเหลือสิ่งใด ญาติผู้ใหญ่ฝ่ายเจ้าสาวรับเขียนหมาก เปิดรับประทาน แสดงว่ายอมรับและจะให้เริ่มพิธีแซนการ์ ระหว่างนี้วงกันตรึมจะบรรเลงเพลงเบ็ดเตล็ด เช่น เพลงกันตรีย เพลงกัญญ์ญะก และเพลงจำปีจำปา โดยมีเนื้อหาที่ร้องเกี่ยวกับการถามไถ่ฝ่ายเจ้าสาวถึงความเป็นอยู่ ข้าวปลาอาหารที่จัดเลี้ยงแขกมาร่วมงาน เป็นต้น

3.2 การเบิกตัวเจ้าสาว เมื่อตรวจดูสิ่งของครบแล้ว ผู้หญิงอาวุโสที่ฝ่ายเจ้าสาวนับถือจะเป็นผู้นำเจ้าสาวลงมาจากบ้าน เพื่อมารับเจ้าบ่าวที่อยู่ชานบ้านเข้าสู่ปะรำพิธี ในช่วงพิธีนี้วงกันตรึมจะบรรเลงเพลงเบ็ดเตล็ด เช่น เพลงรัมเปย เพลงรำพาย และเพลงคเณมาแม โดยมีเนื้อหาที่พรรณนาถึงพ่อแม่ที่เลี้ยงดูจนโตมาตั้งแต่เยาว์วัยจนได้มาแต่งงาน และมีเนื้อหาสอนหญิง เป็นต้น

3.3 การทำพิธีไหว้บรรพบุรุษและพิธีสู่ขวัญ ในช่วงนี้เป็นหน้าที่ของพราหมณ์ผู้ประกอบพิธี เมื่อประกอบพิธีสู่ขวัญเสร็จ ในระหว่างที่ญาติทั้งสองฝ่ายผูกแขนเจ้าบ่าวเจ้าสาว ช่วงนี้วงกันตรึมจะบรรเลงเพลงมังกวอลจงไต(ผูกแขน) เพลงเพลียง ซึ่งมีเนื้อหาการสอนเจ้าบ่าวเจ้าสาวในการเริ่มชีวิตคู่ การครองคู่ และพรรณนาถึงความยากลำบากของพ่อแม่เป็นการยกตัวอย่างที่จะพบเจอในการใช้ชีวิตคู่ เป็นต้น

4. เพลงในปะรำพิธีที่บ้านฝ่ายชาย

ในพิธีแซนการ์ เมื่อทำพิธีที่บ้านฝ่ายหญิงเสร็จ จะมีการจัดขบวนผ้าสมมา เพื่อมาทำพิธีที่บ้านฝ่ายชายอีกครั้ง ในขบวนแห่วงกันตรึมบรรเลงเพลงแห่สนุกสนาน เมื่อถึงบ้านฝ่ายชาย พราหมณ์ทำพิธีสู่ขวัญ ไหว้บรรพบุรุษเสร็จสิ้นทุกขั้นตอน ในขั้นตอนสุดท้าย เจ้าสาวเจ้าบ่าวทำพิธีอาบน้ำให้พ่อแม่ ทั้ง 2 ฝ่าย ในขั้นตอนพิธีนี้วงกันตรึมบรรเลงเพลงงูตัก(อาบน้ำ) มีเนื้อหาพรรณนาถึงพระคุณพ่อแม่

และญาติพี่น้องที่ร่วมกันจัดพิธีแซนการขึ้นมา เป็นต้น หลังจากนั้นมีการมอบผ้าสมมาให้แก่ญาติผู้ใหญ่ ทั้ง2ฝ่าย วงกันตรีบรรเลงเพลงเบ็ดเตล็ดเพื่อให้ผู้ที่มาร่วมงานได้รำรำเฉลิมฉลองกันอย่างสนุกสนาน และจบลงด้วยเพลงลาพิธี เช่น เพลงกัจปกกา เป็นการขอบคุณญาติผู้ใหญ่และแขกผู้มาร่วมงานแทน เจ้าบ่าวเจ้าสาว เป็นต้น

ภาพที่ 6 ภาพการรำในพิธีบายศรีสู่ขวัญในพิธีแซนการ(แต่งงาน)

ที่มา : หนังสือสารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทย

การรำในการละเล่นกันตรีของพิธีกรรมแซนการหรือพิธีแต่งงานของชาวเขมรจังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การรำในพิธีกรรมแซนการ มีการรำในวงกันตรีตั้งแต่ขบวนแห่ขันหมากในทำนองเพลงเบ็ดเตล็ด เช่น ทำนองเพลงอันซองเสนงนบ ทำนองเพลงรำพาย ทำนองเพลงแฮ เป็นต้น ในการรำประกอบขบวนแห่ในการแห่ขันหมากท่วงท่าในการรำขึ้นอยู่กับอารมณ์และลีลาของแต่ละคนที่แตกต่างกันออกไป และการรำช่วงสำคัญคือการรำในช่วงของพิธีบายศรีสู่ขวัญ ในภาษาเขมรคือ เฮาปลิง-มังกีวลจองไต ผู้ที่เข้าร่วมพิธีจะลุกขึ้นรำเป็นการเฉลิมฉลองแสดงความยินดีให้แก่คู่บ่าวสาว โดยเฉพาะในทำนองเพลงมังกีวลจองไต เมื่อผู้ทำพิธีลุกขึ้นเสียงท่ายของไหว้ในพิธีกรรมเสร็จ จะให้เอาชัย ผู้ร่วมพิธีร่วมกันแห่เอาชัย ในฝ่ายดนตรีจะบรรเลงเพลงมังกีวลจองไต จึงเริ่มพิธีผูกข้อมือ ในช่วงเวลานี้ผู้ที่ร่วมพิธีจะลุกขึ้นรำรอบๆสถานที่ประกอบพิธีกรรม การรำในพิธีกรรมแซนการ เป็นอีกการรำในการละเล่นกันตรีในพิธีกรรม การรำของพิธีกรรมแซนการท่วงท่าการรำจึงขึ้นอยู่กับความรู้สึกร่วมของผู้รำ

4.1.1.3 การรำในประเพณีและเทศกาล

4.1.1.3.1 การรำเรือมอันเร ในประเพณี-เทศกาลสงกรานต์

ลู้ด แปลว่า การกระโดดหรือเต้น อันเรแปลว่า สาก ในอดีตการเล่นไล่ดอันเร มีอย่างแพร่หลายในกลุ่มชาติพันธุ์เขมร มีสากดำข้าว 1 คู่ ไม้หมอนรองสาก 1 คู่ ทำด้วยไม้เนื้อแข็ง ประเภทไม้ชิงชัน ไม้พยุง ไม้ประดู่ ในสมัยโบราณจะเล่นเฉพาะวันตอมทม (แรม 1 ค่ำ เดือน 5 รวม 7 วัน) เป็นวันหยุดใหญ่ของชาวเขมร มักเล่นในเวลากลางวันตามลานบ้านหรือลานวัด หนุ่มสาว ผู้เฒ่าผู้แก่ มารวมตัวกันหลังจากเสร็จภารกิจประจำวัน ทุกคนจะรวมตัวกันตามลานกลางหมู่บ้าน หรือลานวัดมาชุมนุมกัน ถือเป็นการเล่นรื่นเริงของชาวบ้านอย่างแท้จริง พอปีสไลหรือ ซอ กลอง บรรเลงขึ้น ทุกคนก็จะรวมตัวกัน ฟ้อนรำ กระโดดโลดเต้นอย่างสนุกสนานตามท่วงทำนองของการ บรรเลงดนตรี ไม่มีท่ารำที่เป็นแบบฉบับหรือแบบแผน ทุกคนที่อยู่ในบริเวณนั้นสามารถรำเต้นกระโดด ได้อย่างอิสระ มีการกระโดดเข้าสากอย่างสนุกสนาน แล้วแต่ว่าใครจะคิดท่ารำหรือเลียนแบบท่าของ สัตว์ก็ได้ หากกระโดดหรือเต้นเข้าสากขาเดียว ก็จะเรียกว่า “จิ้งมุย” หากเต้นเข้าสากหรือกระโดด 2 ขา จะเรียกว่า “จิ้งปี่” การบรรเลงเพลงเข้าสากทั้ง 2 จังหวะมักจะเร็ว การกระทบสาก กระทบ จังหวะถี่กระชั้นผู้รำต้องเข้าสากอย่างระมัดระวังบางครั้งต้องหยุดรอจังหวะ ในการกระโดดเข้าสาก สร้างความสนุกสนานแก่ผู้มาร่วมอย่างยิ่ง เมื่อกระโดดโลดเต้นในจังหวะที่เร็วจนเหนื่อยแล้ว ดนตรีจะ เปลี่ยนการบรรเลงในจังหวะที่ช้า เพื่อให้ผู้เล่นได้พักผ่อนไปในตัวแต่ก็ยังฟ้อนรำตามจังหวะดนตรีต่อไป ส่วนการเข้าสากจังหวะนี้เรียกว่า “มะโล้บโดง” (รมมะพร้าว) การฟ้อนและการเข้าสากเริ่มช้า การ กระทบสากจึงยึดตามจังหวะกระทบออกไปตามจังหวะเพลงด้วย

เรือม แปลว่า “รำ” ลูตหรือโลด แปลว่า “กระโดด” หรือ “เต้น” อันเร แปลว่า “สาก” ฉะนั้น เรือมอันเร หรือ ลูตอันเร จึงแปลว่า “รำสาก” หรือ “เต้นสาก” เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบเรือม อันเร มีสกีวล(กลองโทน) 1 คู่ ปี่ชลีย์(ปี่ใน) 1 เล้า ซออุ้เสียงกลาง 1 คัน ฉิ่ง กรับ ฉาก 1 คู่ และมี อุปกรณ์ประกอบการเรือมอันเร คือ สาก 2 อัน ยาวประมาณ 2-3 เมตร ทำจากไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้ พยุง หรือไม้ประดู่ มีไม้หมอนวางรองหัวท้ายสากความยาว 1.50 เมตร สูงประมาณ 3-4 นิ้ว ทำนอง และจังหวะในการรำในสมัยก่อนมีเพียง 3 จังหวะ คือ จังหวะจิ้งมุย จังหวะมลบโดง และจังหวะจิ้งปี่ ต่อมามีการพัฒนาท่ารำเพิ่มขึ้นรวมเป็น 5 จังหวะ ดังนี้ 1) จังหวะไหว้ครูหรือเกริ่นครู, 2) จังหวะ กัจปกกา, 3) จังหวะจิ้งมุย, 4) จังหวะมลบโดง, 5) จังหวะจิ้งปี่⁴⁴

⁴⁴ Ibid.

เรือมอันเร (รำสาก) การพ้อนรำแต่เดิมมีเพียง 3 จังหวะ คือ จังหวะปรี๋ จังหวะมุย และมลบโดง ต่อมาจึงมีการพัฒนาท่ารำ และจังหวะดนตรีประกอบการรำเพิ่มขึ้น ปัจจุบันมีทั้งหมด 7 ท่า คือ ท่าเดินออก ท่าไหว้ครู ท่ากัจปกา ท่าจิ้งมุย ท่ามลบโดง ท่าจิ้งปรี๋ และท่าพลิกเพลงต่างๆ เครื่องดนตรีที่บรรเลงประกอบการเรือมอันเร ได้แก่ ซอ กลองโทน ฉิ่ง ฉาบ กรับ อุปกรณ์สำคัญอย่างหนึ่งคือ สาก หรือไม้แก่นยาวประมาณ 6 ศอก 1 คู่ ไม้เนื้อแข็งใช้รองสากยาวประมาณ 80 เซนติเมตร 1 คู่⁴⁵

เป็นศิลปะทางด้านดนตรีนาฏศิลป์ที่มีชื่อของชาวสุรินทร์ ซึ่งเป็นแหล่งกลางของดนตรีและนาฏศิลป์ในแถบอีสานใต้ ในงานแสดงของช่างประจำปีของจังหวัดสุรินทร์ จะต้องมีการเรือมลูตอันเร ซึ่งเป็นการแสดงถึงศิลปะของท้องถิ่นให้ผู้ไปท่องเที่ยวได้ชมกัน การเรือมลูตอันเร เดิมที่ไม่มีบทเพลงและการรำที่เป็นแบบฉบับดังที่เห็นอยู่ในปัจจุบันนี้ ได้มีการพัฒนาดัดแปลงบทเพลงและท่ารำจนสมบูรณ์แบบ ผู้ที่มีบทบาทในการนำบทเพลงและประดิษฐ์ท่ารำ คือ 1. นายปิ่น ดีสม ครูใหญ่โรงเรียนบ้านโคกตาพรหม ตำบลคอโค อำเภอเมืองฯ จังหวัดสุรินทร์ เป็นผู้นำบทเพลงพื้นบ้านที่เคยร้องกัน มาบรรจุก่อนในจังหวะต่างๆ ทำให้ได้เพลงที่ไพเราะ และ 2. นางผ่องศรี ทองหล่อ นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ เป็นครูสตรีสอนอยู่ในโรงเรียนบ้านหนองโตง ในอำเภอเมืองสุรินทร์ เป็นผู้มีความถนัดทางด้านนาฏศิลป์พื้นบ้าน ได้คิดประดิษฐ์ท่ารำ โดยนำจากท่าพื้นฐานที่รำกันมาแต่เดิม ทำให้ได้แบบแผนการรำที่สวยงาม⁴⁶

ประเพณีการเล่นเรือมลูตอันเรนี้ เป็นมรดกตกทอดสืบมาแต่โบราณ ไม่สามารถสืบทราบได้ว่าใครเป็นผู้คิดขึ้น เดิมที่ไม่มีจังหวะจะโคนอะไร ต่อมาได้วิวัฒนาการจนเป็นจังหวะรำที่มีลีลาอ่อนช้อยสวยงาม ทราบเท่าทุกวันนี้ เข้าใจว่า เมื่อสมัยโบราณนั้นในยามกลางคืนที่เสร็จสิ้นภารกิจประจำวันสาว ๆ ก็พากันตำข้าว ซึ่งใช้สากตำข้าวกับครกใบใหญ่ หนุมที่ว่างงานก็เดินไปขลุ่ยมาเกี่ยวสาวตามที่ตั้งกล่าว พอเสร็จงานตำข้าวหนุ่มสาวก็ พากันเล่นกระตบสากเพื่อความสนุกสนาน โดยกระตบสากให้เป็นจังหวะ เจ้าหนุมที่อยากแสดงความสามารถอดสาว ๆ ก็จะทำเข้าสาก ก็จะเรียกกันว่า “ลูตอันเร” (ลูต-กระโดด, ข้ามเข้า, อันเร-สาก) ส่วนหนุ่มสาวอื่นๆ ก็จะรำอยู่วงนอก ต่อมาการเล่นแบบนี้แพร่หลายกันไปมาก จึงได้มีผู้คิดกำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆ ขึ้น คือ ให้เล่นได้เฉพาะเดือน ๕ ซึ่งเรียกเป็นภาษาพื้นเมืองว่า “แคแฉตร” (แฉตร-จิตรมาส) การเล่นมีระยะเวลา 1 เดือนเต็ม ในเดือนนี้เป็นเดือน

⁴⁵ สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม (2550). ประวัติศาสตร์เมืองสุรินทร์. กรุงเทพฯ, อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

⁴⁶ สงบ บุญคล้าย (2551). ลักษณะไทย: นาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานใต้. กรุงเทพฯ, ธนาคารกรุงเทพ.

ที่จะต้องหยุดการทำงานทุกอย่าง ผู้หญิงจะหยุดทอผ้า ผู้ชายจะหยุดเลี้ยงไม้ เป็นต้น การหยุดนี้ถือเป็น ขนบธรรมเนียมของชาวพื้นเมืองที่ถือกันมาแต่โบราณ การหยุดนี้ชาวบ้านเรียกว่า “ตอม” (ตอม-ตเว้น) และยังมีความเชื่อถือกันว่าเมื่อถึง “แคแฉด” แล้วไม่หยุดงานผู้ใดยัง ต้องทำงานอยู่ จะไม่เป็นสิริมงคลแก่ตัวเอง ด้วยสาเหตุที่ต้องหยุดทำงานตามประเพณีนี้เอง บางทีอาจมีเวลามาก จึงมีการละเล่นสนุกอย่างอื่นๆ อีก เช่น การเล่นสบบ้า เล่นสงกรานต์ และการเรือมตรุษ เป็นต้น ต่อมาเมื่อผู้คิดริเริ่มว่า ถ้านำประเพณีเกี่ยวกับ “เรือมลูตอันเร” ไปเล่นในทางที่มีประโยชน์ร่วมกัน ก็คงจะดีไม่น้อยทีเดียว คือช่วยหาเงินสมทบทุนสร้างถาวรวัตถุทางศาสนา ฉะนั้นในบางครั้งบางคราว จะมีการเล่นเรือมลูตอันเรไปกับการเรือมตรุษด้วย⁴⁷

แต่เดิมการแสดงเรือมอันเร นิยมเล่นในช่วงเดือนห้า(แคแฉด) หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จ เพื่อเป็นการผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยและเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน ชาวบ้านจะมารวมกันในตอนค่ำ โดยใช้สถานที่ลานวัดหรือลานบ้านที่กว้างๆ แต่ในปัจจุบันเรือมอันเรจะแสดงทุกโอกาส ไม่ว่าจะป็นงานทอดกฐิน ทอดผ้าป่า ตลอดจนงานเทศกาลต่างๆ ไป เพื่อต้อนรับแขกคนที่มาเยี่ยมเยือนหรือมาร่วมงาน ในการแสดงเรือมอันเร ผู้แสดงไม่จำกัดจำนวน การพ่อนรำแต่เดิมฝ่ายหญิงจะรำรอบสากที่กระทบกัน ฝ่ายชายที่ยืนดูรอบๆ ถ้าใครอยากจะทำคู่กับฝ่ายหญิงคนไหนก็จะเข้าไปโค้งและขอรำคู่ด้วย ถ้าคู่ไหนรำเก่งและมีความแม่นยำในจังหวะการกระทบสากก็จะพากันรำเข้าสากในช่วงที่สากแยกออกจากกัน และรีบชักเท้าออกเมื่อสากกระทบกันตามจังหวะและท่วงทำนองในการแสดง อาจใช้ผู้รำเป็นจำนวนร้อยคนก็ได้ แต่ถ้าเป็นการแสดงในสถานที่แคบก็ใช้ผู้แสดงน้อยคน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานที่และโอกาสที่แสดง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

⁴⁷ Ibid.

ภาพที่ 7 ภาพการละเล่นลู้ดอันเร (กระทบสาก)แบบดั้งเดิม ของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทย

ที่มา : ผู้วิจัย

การปรับปรุงการละเล่นพื้นถิ่นมาเป็นชุดการแสดงเรียมอันเรได้มีการปรับเปลี่ยนทั้งจังหวะเข้าสาก ทำรำเข้าสาก ทำรำรอบสาก และการเลือกสรรเครื่องดนตรีและทำนองเพลงเป็นการเฉพาะในแต่ละจังหวะ พร้อมทั้งกำหนดเครื่องแต่งกายให้มีรูปแบบเดียวกันทั้งชายและหญิง⁴⁸

การปรับเปลี่ยนจากละเล่นลู้ดอันเรมาเป็นการรำเรียมอันเร โดยมีกลุ่มศิลปินท้องถิ่นที่ได้ร่วมกันพัฒนาปรับปรุงได้แก่ นางปลั่งศรี มุลศาสตร์, นางพ่องศรี ทองหล่อ, นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ และนางสุจินต์ ทองหล่อ เป็นต้น การปรับเปลี่ยนการละเล่นลู้ดอันเรมาเป็นเรียมอันเร จึงมีการประดิษฐ์ทำรำเกิดขึ้นมาใหม่เพื่อให้การละเล่นพื้นบ้านเป็นศิลปะการแสดงในรูปแบบนาฏศิลป์พื้นบ้านในชุด เรียมอันเร

⁴⁸ ภัคกวิรินทร์ จันทร์ทอง (2547). พัฒนาการเรียมอันเร. กรุงเทพฯ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ดุษฎีบัณฑิต.

ภาพที่ 8 ภาพเรือมอันเรในรูปแบบที่พัฒนามาจากการละเล่นลู้ดอันเร

ที่มา : ผู้วิจัย

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การรำในประเพณีเทศกาลตรุษสงกรานต์ในการละเล่นลู้ดอันเร-เรือมอันเร การรำดั้งเดิมเนการรำรำตามความนิยมของผู้รำ กล่าวคือ ท่วงท่าลีลาการรำเกิดจากอารมณ์ความรู้สึกของผู้รำตามทำนองเพลงและจังหวะกระทบสาก ต่อมามีการพัฒนาการละเล่นลู้ดอันเรให้เป็นศิลปะการแสดงในรูปแบบการนาฏศิลป์พื้นเมืองสุรินทร์ โดยผู้พัฒนาคือกลุ่มศิลปินท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ นางปลั่งศรี มูลศาสตร์ นางผ่องศรี ทองหล่อ นางสุจินต์ ทองหล่อ และนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ รวมถึงผู้เชี่ยวชาญฝ่ายดนตรีพื้นเมือง เป็นต้น การรำเรือมอันเรจึงมีท่ารำที่เป็นแบบระเบียบแบบแผนโดยเกิดจากท่ารำดั้งเดิมของการละเล่นลู้ดอันเรและท่ารำที่ประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ให้สอดคล้องกับจังหวะในทำนองเพลงของวงกันตรึมและการกระทบสาก

4.1.1.3.2 การรำเรือมตรีต (ตรุษ) ในประเพณี-เทศกาลสงกรานต์

เรือมตรีต แปลว่า รำตรุษ เล่นกันในวันหยุดสงกรานต์ เครื่องดนตรีมีโทน 1 คู่ เป็นเครื่องดนตรีหลัก นอกนั้นมีกันแซร์ คือเครื่องดนตรีให้จังหวะและมีซอ 1 คัน ซอ 1 คู่ ฆ้อง 1 คู่ ฉิ่ง 1 คู่ ผู้เล่นไม่กำหนดมีทั้งหญิงและชาย การแต่งกายแต่งตามสบายจะแต่งให้สวยงามหรือตลกก็ได้ ในวงรำนั้นมีหัวหน้ากลอนเป็นผู้นำร้องจะจำบทเก่าๆ หรือแต่งเองก็ได้ เนื้อร้องส่วนใหญ่เป็นบทอวยพรเจ้าของบ้านในวันขึ้นปีใหม่ของไทย ต่อจากนั้นก็เป็นที่ชมเชยยกย่องเจ้าของบ้านหรือบทเกี่ยวพาราสิ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในคณะรำตรุษก็คือ หัวหน้าตรุษ ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับความนับถือของคนในหมู่บ้านจะเป็นผู้พาคณะรำตรุษไปตามบ้านเรือนในหมู่บ้าน⁴⁹

เรือมตรีต(ตรุษ) คณะนักร้องของคณะ “เรือมตรีต” นี้จะประกอบไปด้วย ผู้ถือบาตร และบัญชีรับบริจาค 1 คนเดินข้างหน้า กลองยาว 1 หรือ 2 ใบนำและผู้ที่มีความชำนาญในการร้อง(เจรียง) เดินนำ 1 คน ต่อด้วยคณะตรุษ ซึ่งมีทั้งหญิงและชายคนละแถวเป็น 2 แถวเดินตาม เมื่อไปถึงหน้าบ้านของผู้ใด ก็จะเริ่มตีกลองผู้ร้องนำก็จะเริ่มร้อง เมื่อผู้ร้องนำร้องเสร็จ ผู้ร้องตามก็จะร้องพร้อมกัน พร้อมกับจังหวะการรำไปทางซ้ายที่ขวาที ดูแล้วน่าชมยิ่ง⁵⁰

เรือมตรีต ชาวบ้านกลุ่มหนึ่งจะรวมตัวกันจัดดนตรีพื้นบ้านขบวนพ็อนรำ นักร้องออกไปตามบ้านต่าง ๆ เพื่อเรียบบอกบุญ นำสิ่งของมาถวายวัด เรือมตรีต แปลว่า รำตรุษ ซึ่งเล่นในช่วงเทศกาลสงกรานต์ สิ่งของที่ชาวบ้านบริจาคันั้นมีทุกชนิด เช่น ผ้าไหม เส้นไหม ผ้าขาวม้า พืชผัก ไข่ มะพร้าว สุรา เงินทอง ข้าวสาร เพื่อนำไปเข้าวัด ส่วนสิ่งของที่วัดใช้ประโยชน์ไม่ได้จะนำไปถวายเพื่อเอาเงินถวายวัด เช่น ผ้าไหมเส้นไหม ผ้าขาวม้า เป็นต้น เรือมตรีต มีเครื่องดนตรี คือ โทน 1 คู่ ซอ 1 คัน ฆ้อง 1 คู่ และเครื่องกำกับจังหวะกรับ ฉิ่งผู้เล่นมีทั้งหญิงและชายแต่งกายตามสบาย ดนเสียงจะร้องเพลงภาษาเขมร ทำนองเพลงที่เรียกว่า “อาโย” ประกอบกับดนตรีดังกล่าว และมีผู้ร่วมขบวนส่วนหนึ่งพ็อนรำประกอบเพลง ในการนี้ชาวบ้านอื่น ๆ ที่รักสนุกจะร่วมขบวนร้องรำไปด้วย มีการเลี้ยงสุรากลั่น คณะเรือมตรีต ตลอดงาน เนื้อร้องจะกล่าวถึงความสำคัญของวันตรุษ และอวยชัยให้พรแก่คนทั่วไป เมื่อคณะเรือมตรีต มาถึงบ้านใด เจ้าของบ้านจะเชื้อเชิญให้มาร้องอยู่ที่ชานบ้าน หากบ้านเล็ก คณะเรือมตรีต จะร้องอยู่ที่ลานบ้าน ให้หัวหน้าคณะขึ้นบ้านเพียงคนเดียว หัวหน้าคณะจะบอกวัตถุประสงค์ในการบอกบุญครั้งนี้ เจ้าของบ้านจะบริจาคสิ่งของที่ตนมีอยู่ เช่น ผ้า ผ้าไหม ข้าวสาร

⁴⁹ สมจิตร พ่วงบุตร (2527). เพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ กรุงเทพฯ, กรุงเทพมหานครพิมพ์.

⁵⁰ ผาสุก, ศ., et al. (2536). สุรินทร์มรดกโลกทางวัฒนธรรมในประเทศไทย. กรุงเทพฯ, เอส แอนด์ จี กราฟฟิค.

ฯลฯ ครั้นได้รับบริจาคแล้ว คณะเรือมตรัด จะร้องเนื้อเพลงขอบคุณอวยพรเจ้าศรัทธา หากเจ้าศรัทธา บริจาคน้อยไม่สมฐานะของความร่ำรวย เนื้อเพลงจะร้องเชิงเกี้ยวบ้าง ยกย่องชมเชยเจ้าของบ้านบ้าง จนเจ้าของบ้านเพิ่มสิ่งของบริจาค คณะเรือมตรัดก็ย้ายไปบ้านอื่นๆ

การรำตรุษ (เรือมตรัด) เป็นการละเล่นในเทศกาลสงกรานต์(แคแสด) ซึ่งในเดือนนี้ชาวบ้าน จะมีประเพณีการหยุดงาน(ตอม) และเป็นช่วงที่จะมีการรำตรุษ ซึ่งชาวบ้านจะรวมตัวกันทั้งคนแก่ หนุ่มสาว และเด็ก การรำตรุษนั้นจะรำไปตามบ้านต่างๆในหมู่บ้านเดียวกัน และไปยังต่างหมู่บ้านด้วย เพื่อขอบริจาคเงินมาทำบุญหมู่บ้าน การรำตรุษจะมีผู้ใหญ่เดินถือบาตรพระนำหน้าเพื่อรับบริจาค เมื่อ ถึงบ้านเรือนต่างๆแล้ว ผู้นำขบวนก็จะเจี๊ยงตรุด ผู้รำก็จะร้องรับ พร้อมกับรำเป็นวงกลมหน้าลานบ้าน นั้นๆ ในระหว่างการรำตรุษ เจ้าของบ้านจะนั่งดูและคุยกับผู้หลักผู้ใหญ่ที่มากับขบวนตรุษ และในบาง บ้านจะเอาน้ำสาดผู้รำตรุษเพื่อเป็นการละเล่นสงกรานต์อีกด้วย⁵¹

ภาพที่ 9 ภาพการเรือมตรัดในประเพณี-เทศกาลสงกรานต์

ที่มา : ผู้วิจัย

⁵¹ ประกอบ ผลงาม (2538). สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทย. กรุงเทพฯ, สหธรรมิก.

จากภาพที่ 9 การเรีอมตรดในประเพณี-เทศกาลสงกรานต์ พบว่าการเล่น เรีอมตรด นี้ อาจจะเล่นหลายวันเดินไปจนครบทุกบ้าน ได้เงินมาซื้อสุราดื่มกันบ้าง จุดประสงค์ของการเรีอมตรด นี้ น่าจะเพื่อความสนุกสนานด้วย นอกจากนี้ทุกหมู่บ้านจะมีการทำบุญก่อเจดีย์ทราย ทำบุญหมู่บ้านและการสนุกสนานรื่นเริงอื่น ๆ ในเทศกาลสงกรานต์นี้ด้วยกัน เช่น ก่อพระเจดีย์ทราย บุญก่อเจดีย์ทราย ชาวเขมรนิยมทำเช่นเดียวกับกลุ่มวัฒนธรรมไทย-ลาว และมีคติความเชื่อเหมือนกัน แต่ชาวเขมรนิยม ก่อพระเจดีย์ทรายในบริเวณวัดเท่านั้น บางครั้งเรียกว่า “ชนทรายเข้าวัด” (ปัจจุบันบุญก่อเจดีย์ทราย จะจัดทำในแต่ละคุ้มสำหรับในเขตเทศบาลเท่านั้น ส่วนรอบนอกเขตเทศบาลยังคงจัดบริเวณวัดเหมือนเดิม) บุญหมู่บ้าน บางหมู่บ้านจะมาทำบุญ คือ ปลูกปะรำพิธีกลางหมู่บ้าน และนิมนต์พระภิกษุ มาสวดพระพุทธรนต์เย็น รุ่งเช้าก็ทำบุญตักบาตร หลังจากนั้นก็ประน้ำพรมน้ำพระพุทธรนต์ทั้งบริเวณหมู่บ้าน ซึ่งถือว่าขับไล่สิ่งอัปมงคล และต้อนรับโชคชัย ลากยศอีกด้วย การสนุกรื่นเริง ในเทศกาลสงกรานต์ ชาวเขมรจะเล่นกีฬาพื้นเมืองบ้าง ร้องรำทำนองเพลงบ้าง หนุ่มสาวจะมีโอกาสร่วมกิจกรรมงานบุญกิจกรรมประเพณีสงกรานต์ส่วนใหญ่จะจัดในบริเวณวัด กีฬาพื้นเมืองที่นิยมเล่น ได้แก่ ชักเย่อ โดดเชือก ชวงชัย มอญซ่อนผ้า เป็นต้น

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบการละเล่นกันตรึม โดยแบ่งเป็นการละเล่นกันตรึม ในพิธีกรรมและการละเล่นกันตรึมในประเพณีเทศกาล โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่า สภาพสังคมของชาวเขมรถิ่นไทยที่อาศัยในจังหวัดสุรินทร์ สะท้อนให้เห็นถึงสังคมที่อุดมไปด้วยความเชื่อ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งผี พราหมณ์ พุทธ รวมถึงประเพณีเทศกาลที่มีการละเล่นต่างๆ เฉพาะเทศกาลนั้นๆ เช่น เทศกาลตรุษสงกรานต์ จะมีการละเล่นลู้ดอันเรหรือเรีอมอันเร และเรีอมตรดหรือเรีอมตรุษ พิธีกรรมความเชื่อของชาวเขมรถิ่นไทยที่เห็นถึงความสัมพันธ์ของนาฏกรรมกับสังคมอย่างชัดเจนคือ พิธีกรรมมะมั่วต และพิธีแห่นกัหรือแต่งงาน ที่มีดนตรีกันตรึมเข้าไปมีบทบาทสำคัญในพิธีกรรมในลำดับพิธีในการแต่งงานของชาวเขมรถิ่นไทยในแต่ละช่วงของพิธีจะมีดนตรีกันตรึมเป็นเครื่องประกอบ อาทิ ช่วงพิธีสู่ขวัญ วงกันตรึมจะบรรเลงเพลงมังกีวลจองไต(บายศรีสู่ขวัญ) รับช่วงต่อผู้ประกอบพิธีกรรม เนื้อหาในการขับร้องจะเป็นการพรรณนาและการสั่งสอนคู่บ่าวสาวในการครองชีวิตคู่ ผู้ที่มาร่วมพิธีร่วมรำร้อรอบโรงพิธีเป็นเสมือนการให้เกียรติเจ้าภาพงานและร่วมฉลองมงคลสมรส ส่วนพิธีกรรมมะมั่วต หรือพิธีเข้าทรงของชาวเขมรถิ่นไทย ที่มีความเชื่อถึงเรื่องการรักษาโรคภัยไข้เจ็บด้วยการเข้าทรงและรำร้อบูชาบรรพบุรุษก็สามารถทำให้อาการเจ็บป่วยทุเลาลงได้บ้างหรือหายจากการเจ็บป่วยไปเลย

เมื่อการละเล่นกันตรึมในสังคมชาวสุรินทร์ เริ่มมีบทบาทที่น้อยลงตามยุคสมัย อีกทั้งเกิดวงกันตรึมประเภทหนึ่งขึ้นมาใหม่ที่เรียกว่า “วงกันตรึมประยุกต์” หรือ “วงกันตรึมร็อก” เป็นวงกันตรึมที่นำเอาเครื่องดนตรีสากลมาประยุกต์เข้าร่วมกันกับเครื่องดนตรีแบบดั้งเดิม เช่น กีตาร์ไฟฟ้า คีย์บอร์ด กลองชุด เป็นต้น โดยประยุกต์เข้ากับซอกันตรึม เกิดเป็นวงกันตรึมที่เรียกว่า วงกันตรึมประยุกต์ หรือ วงกันตรึมร็อก เนื้อหาสาระมีการปรับเปลี่ยนไปในแนวทางเพลงลูกทุ่งหมอลำ วงกันตรึมแบบนี้เริ่มมีบทบาทแทนที่วงกันตรึมแบบดั้งเดิมในมหรสพตามงานต่างๆ ที่นอกเหนืองานพิธีกรรมที่ยังคงใช้วงกันตรึมแบบดั้งเดิม กระแสความนิยมวงกันตรึมประยุกต์เริ่มมีมากขึ้นในสังคมชาวสุรินทร์ ปัจจัยสำคัญในการอนุรักษ์การละเล่นกันตรึมเกิดขึ้นตามโครงการต่างๆของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ในปี พ.ศ. 2526 ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ ได้จัดโครงการสัมมนาเพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ขึ้น เพื่อเป็นการรวบรวมผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญมาประชุมสัมมนาและรวบรวมจดบันทึกข้อมูลในด้านต่างๆเพื่อเป็นการอนุรักษ์การละเล่นกันตรึมและการรำแบบพื้นเมือง มีกลุ่มศิลปินพื้นบ้านในด้านดนตรีและการรำมีเล็งเห็นถึงความสำคัญของการละเล่นกันตรึมจึงได้ประดิษฐ์การแสดงใหม่ขึ้นมาโดยใช้วัตถุดิบทางวัฒนธรรมในด้านต่างๆของจังหวัดสุรินทร์ เกิดเป็นชุด “เรื่อกันตรึม” โดยผู้ประดิษฐ์กระบวนท่ารำและองค์ประกอบการแสดงคือ นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ซึ่งผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงภูมิหลังและแนวคิดการประดิษฐ์เรื่อกันตรึมเพื่อเชื่อมโยงถึงพัฒนาการของเรื่อกันตรึมในลำดับต่อไป

4.1.1.4 ภูมิหลังนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

ในบทนี้ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงภูมิหลังของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ในด้านต่างๆ โดยเฉพาะทางด้านประวัติการศึกษา ประวัติการทำงาน ผลงานทางด้านการรำของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ผู้ประดิษฐ์ท่ารำเรือกันตรึม ซึ่งในต่อมาเรือกันตรึมได้เกิดการแพร่กระจาย แยกแขนง ไปอยู่ในบริบทต่างๆ ทั้งสถานศึกษา บุคคล รวมทั้งวงกันตรึมต่างๆ นำท่ารำของเรือกันตรึมมาปรับใช้ การศึกษาและวิเคราะห์ถึงพัฒนาการเรือกันตรึมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 ถึง ปี พ.ศ. 2559 ซึ่ง ปี พ.ศ. 2526 เป็นช่วงที่เรือกันตรึมได้นำออกแสดงครั้งแรกในการประชุมสัมมนาเพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งจัดโดยศูนย์วัฒนธรรมสุรินทร์ ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงข้อมูลในด้านต่างๆ ของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ โดยเฉพาะองค์ความรู้และประสบการณ์ทางด้านการรำ ก่อนที่จะคิดประดิษฐ์ท่ารำเรือกันตรึม ในปี พ.ศ. 2526 โดยผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่ม 3 กลุ่มดังนี้

4.1.1.4.1 ประวัติด้านการศึกษาและด้านการทำงาน ของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

4.1.1.4.2 ผลงานทางด้านการรำของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ระหว่างปี พ.ศ. 2495 – ปี พ.ศ. 2526

4.1.1.4.3 แนวคิดการประดิษฐ์เรือกันตรึม ของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

4.1.1.4.1 ประวัติด้านการศึกษาด้านการทำงาน ของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ (นามสกุลเดิม : มิ่งมงคล) เกิดวันที่ 29 เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2477 ภูมิลำเนาจังหวัดสุรินทร์ ในปี พ.ศ. 2494 สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนสตรีฝึกหัดครูจังหวัดอุบลราชธานี, พ.ศ. 2496 เข้ารับราชการครูโรงเรียนลำชี (วุฒิมหัชราษฎร์สงเคราะห์) และในปี พ.ศ. 2509 ได้ย้ายมาโรงเรียนหนองโคง (สุรวิทยาคม) , ปี พ.ศ. 2524 เข้ารับการผ่าตัดมดลูก ได้ย้ายเข้ามาช่วยราชการที่สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ ในหน้าที่ฝ่ายทะเบียนประวัติ และในปี พ.ศ. 2534 โอนย้ายเป็นข้าราชการครู ในตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 6 โรงเรียนเมืองสุรินทร์ อีกทั้งได้รับหน้าที่พิเศษด้านวัฒนธรรม ในการดูแลการแสดงพื้นบ้านสุรินทร์ของคณะครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองสุรินทร์ จนกระทั่งเกษียณอายุราชการเมื่อวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2537

นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ นอกจากปฏิบัติหน้าที่ผู้สอนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา ยังได้รับและเข้าร่วมการฝึกอบรมเพื่อเป็นการเพิ่มองค์ความรู้ในด้านต่างๆ โดยเฉพาะในด้านการแสดง การรำทั้งนาฏศิลป์ไทยแบบกรมศิลปากรและการแสดงแบบพื้นบ้านสุรินทร์ เช่น การเข้าร่วมการฝึกอบรมการแสดงนาฏศิลป์จากกรมศิลปากร, การเข้าร่วมอบรมการสอนศิลปะ-ดนตรี โดยวิทยากรจากกรมสามัญศึกษา อีกทั้งงานราชการที่ได้รับเชิญเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ ปี พ.ศ. 2497 – พ.ศ. 2501 ได้รับแต่งตั้งเป็นวิทยากรอบรมครูประชาชนทางด้านศิลปะ-ขับร้อง, ปี พ.ศ. 2520 ได้รับเชิญจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม เป็นวิทยากรถ่ายทอดการแสดง “เรือมอันเร” และ ปี พ.ศ. 2521 ได้รับเชิญจากสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์ เป็นผู้ช่วยอบรมศิลปะ-ขับร้องและดนตรี ให้แก่คณะครูสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์

ความรู้ความสามารถของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ในด้านการรำพื้นบ้านของจังหวัดสุรินทร์ การศึกษาและการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ทำให้นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ มากไปด้วยองค์ความรู้ในด้านต่างๆของการแสดงพื้นบ้าน ความรับผิดชอบในหน้าที่และการช่วยเหลืองานกับสังคม หน่วยงาน หรือองค์กรต่างๆ จนได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตริตาภรณ์ช้างเผือก ในปี พ.ศ. 2538 และในปี พ.ศ. 2541 ได้รับปริญญาครุศาสตรบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาการศึกษา โปรแกรมมิวสิคานาฏศิลป์ สถาบันราชภัฏสุรินทร์ อีกทั้งได้รับเชิดชูเกียรติผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม ในสาขาการแสดงพื้นบ้าน จากสถาบันการศึกษา หน่วยงาน และองค์กรต่างๆ เป็นต้น

ภาพที่ 10 ภาพนางแก่นจันทร์ นามวิวัฒน์ ราชชุด “เทิดเกียรติครู”

ในงานวันครูจังหวัดสุรินทร์ ปี พ.ศ. 2501

ที่มา : อนุเคราะห์จากนางแก่นจันทร์ นามวิวัฒน์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

4.1.1.4.2 ผลงานทางด้านการรำของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ระหว่างปี พ.ศ. 2495 – ปี พ.ศ. 2526

ในบทนี้ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงผลงานทางด้านการรำของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ก่อนที่จะเกิดการประดิษฐ์การแสดงชุดเรือกันตรึมขึ้นในปี พ.ศ. 2526 โดยผู้วิจัยได้นำเอาผลงานที่โดดเด่นและสำคัญของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ระหว่างปี พ.ศ. 2495 – ปี พ.ศ. 2526 โดยในปี พ.ศ. 2495 นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ได้เป็นหนึ่งในคณะผู้แสดงเรือกันตรึมตัวแทนการแสดงพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ เพื่อร่วมแสดงในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ณ โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ซึ่งเป็นครั้งแรกที่จังหวัดสุรินทร์ได้นำการละเล่นเรือกันตรึม (กระทงสาบ) แบบดั้งเดิมที่ชาวบ้านนิยมเล่นในช่วงสงกรานต์ นำมาพัฒนาเป็นศิลปะการแสดงโดยการปรับปรุงและพัฒนาขึ้นให้เป็นในรูปแบบนาฏศิลป์พื้นบ้าน ระหว่างปี พ.ศ. 2495 – ปี พ.ศ. 2526 ผู้วิจัยพบว่า นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้เข้าร่วมแสดงและเป็นผู้ฝึกซ้อมการแสดงพื้นบ้านสุรินทร์ โดยเฉพาะผู้แสดงเรือกันตรึม โดยมีคณะผู้ร่วมแสดงและผู้ร่วมฝึกซ้อมที่สำคัญ ได้แก่ นางปลั่งศรี มูลศาสตร์, นางผ่องศรี ทองหล่อ, นางสุจินต์ ทองหล่อ และนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ อีกทั้งผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญในด้านดนตรีพื้นบ้านโดยเฉพาะนายปิ่น ตีสมน ครูเพลงกันตรึมจากบ้านดงมัน ต.คอโคอ อ.เมืองสุรินทร์ เป็นผู้ร่วมแสดงและผู้ร่วมฝึกซ้อมการแสดงพื้นบ้านเพื่อจัดแสดงในวาระโอกาสต่างๆ ในการเข้าร่วมการแสดงและการฝึกซ้อมการแสดงของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ เป็นการสั่งสมองค์ความรู้ในด้านต่างๆของการจัดทำการแสดง การสอนถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ผู้อื่น ร่วมทั้งการคิดประดิษฐ์สร้างสรรค์การแสดงเพื่อใช้ในโอกาสต่างๆ การสั่งสมองค์ความรู้ทั้งด้านการรำพื้นบ้านและการรำนานาฏศิลป์ไทย และความรู้ในเรื่องดนตรีกันตรึม และวัฒนธรรมเกี่ยวกับประเพณีพิธีกรรมของชาวสุรินทร์ ที่มีการละเล่นกันตรึมเข้าไปมีส่วนสำคัญในแต่ละพิธีกรรม สิ่งเหล่านี้ผู้วิจัยพบว่าเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่เป็นข้อมูลและองค์ความรู้พื้นฐานที่สำคัญของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ทำให้ได้รับการยอมรับการบุคคล หน่วยงานและองค์กรต่างๆ ให้มีหน้าที่รับผิดชอบในด้านการแสดงพื้นบ้านสุรินทร์เพื่อเผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้ในโอกาสต่างๆ

ผู้วิจัยรวบรวมผลงานที่สำคัญของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ระหว่างปี พ.ศ. 2495 – ปี พ.ศ. 2526 ซึ่งเป็นช่วงก่อนการเกิดเรือกันตรึม เพื่อจะเชื่อมโยงไปถึงองค์ความรู้ ความสามารถของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ที่เป็นข้อมูลพื้นฐานและปัจจัยสำคัญในการประมวลองค์ความรู้ในด้านต่างๆเกิดเป็นชุดการแสดงเรือกันตรึม โดยผู้วิจัยได้สรุปผลงานสำคัญของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ระหว่างปี พ.ศ. 2495 – ปี พ.ศ. 2526 ดังนี้

ตารางที่ 5 ตารางผลงานทางด้านการรำของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ระหว่างปี พ.ศ. 2495 –
ปี พ.ศ. 2526

ปี พ.ศ.	ชื่อการแสดง
พ.ศ. 2495	แสดงเรือมอันเร และเรือมตรุษสงกรานต์ ในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ณ โรงเรียนสวนกุหลาบ กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2498	แสดงพื้นบ้านสุรินทร์ในชุดเรือมอันเรและเรือมนรแกว ถวายหน้าพระที่นั่ง พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ คราวเสด็จเยี่ยมราษฎรจังหวัดสุรินทร์เป็นครั้งแรก ณ ศาลากลางจังหวัดสุรินทร์
พ.ศ. 2499	แสดงการละเล่นพื้นบ้านสุรินทร์ในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนครั้งที่ 5 และวันเฉลิมฉลองรัฐธรรมนูญ ณ สนามหลวง กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2503	ร่วมแสดงเรือมอันเร ในงานแสดงช้างครั้งแรก ณ อำเภอบำเหน็จ จังหวัดสุรินทร์
พ.ศ. 2504 – พ.ศ. 2506	ร่วมแสดงเรือมอันเร ในงานแสดงช้าง โดยย้ายสถานที่มาจัดที่สนามแสดงช้าง อำเภอมือง จังหวัดสุรินทร์
พ.ศ. 2537 – พ.ศ. 2535	เป็นผู้ฝึกซ้อมการแสดงเรือมอันเร และการแสดงในฉากศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ท้องถิ่นสุรินทร์ ในงานแสดงช้าง ณ สนามแสดงช้าง อำเภอมือง จังหวัดสุรินทร์
พ.ศ. 2509	แสดงการละเล่นพื้นบ้านสุรินทร์ที่ศูนย์สังคีตศาลา กรมศิลปากร กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2515	แสดงการละเล่นพื้นบ้านสุรินทร์ ต้อนรับจอมพลถนอม กิตติขจร และ พลเอกประภาส จารุเสถียร ณ ค่ายทหารวีรวัฒน์โยธิน จังหวัดสุรินทร์
พ.ศ. 2517	นำการแสดงพื้นบ้านสุรินทร์ออกอากาศรายการ “เยือนอีสาน” ทาง สถานีโทรทัศน์ สีช่อง 7 กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2521	นำคณะเรือมอันเร แสดงต่อหน้าพระที่นั่งสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ณ พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ จังหวัดสกลนคร
พ.ศ. 2524	นำการแสดงเรือมปะการันแจก แสดงต่อหน้าพระที่นั่งสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ณ พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ จังหวัดสกลนคร
พ.ศ. 2524	นำการแสดงพื้นบ้านสุรินทร์ในงานเลี้ยงต้อนรับ พระบาทสมเด็จพระนโรดม สีหนุ แห่งราชอาณาจักรกัมพูชา ณ เรือนรับรอง อ่างเก็บน้ำห้วยเสนง จ.สุรินทร์

ปี พ.ศ.	ชื่อการแสดง
พ.ศ.2524 – พ.ศ. 2526	นำการแสดงพื้นบ้านสุรินทร์ แสดงในงานเทศกาลเที่ยวเมืองไทย จัดโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ณ สวนอัมพร กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2526	นำการแสดงเรือบกันตรึมและการแสดงพื้นบ้านสุรินทร์ โดยบรรยายและสาธิต การเล่นพื้นบ้านสุรินทร์ ในงานสัมมนาเพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้าน จังหวัดสุรินทร์

จากตารางที่ 5 ผลงานทางด้านกรำของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ และประวัติด้านการศึกษาและด้านการทำงาน ของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ผู้วิจัยพบว่า นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ เป็นข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานประถมศึกษาอำเภอเมืองสุรินทร์ มีภูมิลำเนาเป็นคนสุรินทร์โดยกำเนิด เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในด้านการสอนและการรำพื้นบ้านสุรินทร์รวมถึงการรำแบบนาฏศิลป์ไทยของกรมศิลปากร นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้พัฒนาตนเองทั้งด้านความรู้ความสามารถ เช่น การเข้ารับกรฝึกอบรมนาฏศิลป์ไทยจากกรมศิลปากร และการเข้ารับกรอบรมการสอนศิลปะและการขับร้องจากกรมสามัญศึกษา โดยเฉพาะที่นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวงกันตรึมคณะครูสังกัดสำนักงานประถมศึกษาอำเภอเมืองสุรินทร์ ได้เข้าร่วมการรำพื้นบ้านสุรินทร์ในงานสำคัญต่างๆ เช่น ปี พ.ศ. 2495 ร่วมแสดงเรือบกันตรึมและเรือบตรุษสงกรานต์ในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ณ โรงเรียนสวนกุหลาบ กรุงเทพมหานคร, ปี พ.ศ. 2498 แสดงพื้นบ้านสุรินทร์ในชุดเรือบกันตรึมและเรือบนรแกว ถวายหน้าพระที่นั่ง พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ คราวเสด็จเยี่ยมราษฎรจังหวัดสุรินทร์เป็นครั้งแรก ณ ศาลากลางจังหวัดสุรินทร์, ปี พ.ศ. 2524 นำการแสดงเรือบปะการันเจก แสดงต่อหน้าพระที่นั่งสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ณ พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์จังหวัดสกลนคร, ปี พ.ศ. 2524 นำการแสดงพื้นบ้านสุรินทร์ในงานเลี้ยงต้อนรับ พระบาทสมเด็จพระนโรดม สีหนุ แห่งราชอาณาจักรกัมพูชา ณ เรือนรับรอง อ่างเก็บน้ำห้วยเสนง จังหวัดสุรินทร์ และ ปี พ.ศ. 2503 ร่วมแสดงเรือบกันตรึมในงานแสดงช้างครั้งแรก ในวันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2503 ณ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ เป็นต้น การที่นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้เข้าร่วมการแสดงในวาระโอกาสสำคัญของจังหวัดสุรินทร์ โดยเฉพาะการแสดงถวายพระบรมวงศานุวงศ์ และแขกบ้านแขกเมืองที่สำคัญของจังหวัดสุรินทร์ การเข้าร่วมแสดงของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ แสดงให้เห็นถึงความรู้ความสามารถจึงได้รับคัดเลือกเข้าไปร่วมแสดงในวาระโอกาสที่สำคัญ อีกทั้งภายหลังจากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้เปลี่ยนบทบาทจากนักแสดงเป็นผู้สอนผู้ฝึกซ้อมการแสดง เพื่อใช้แสดงในโอกาสสำคัญต่างๆ เช่น ปี พ.ศ. 2517 นำการแสดงพื้นบ้านสุรินทร์ออกอากาศรายการ “เยือนอีสาน” ทางสถานีโทรทัศน์สีช่อง 7 กรุงเทพมหานคร และ ปี พ.ศ. 2524 – ปี พ.ศ. 2526 นำการแสดง

พื้นบ้านสุรินทร์ แสดงในงานเทศกาลเที่ยวเมืองไทย จัดโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ณ สวนอัมพร กรุงเทพมหานคร เป็นต้น

นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ เปลี่ยนบทบาทจากผู้แสดง เป็นผู้สอนผู้ฝึกซ้อมและควบคุมการแสดงพื้นบ้านสุรินทร์ เพื่อนำออกแสดงเผยแพร่หรือในวาระโอกาสสำคัญต่างๆ อันเป็นหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงาน องค์กร และสถาบันการศึกษาต่างๆ แสดงให้เห็นถึงความรู้ความสามารถของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ที่ลุ่มลึกในการแสดงพื้นบ้าน อีกทั้งแสดงให้เห็นถึงพื้นฐานองค์ความรู้ ความเชี่ยวชาญในด้านการรำพื้นบ้านที่สั่งสมมา เป็นผู้ที่มีความสามารถในถ่ายทอดและนำการแสดงพื้นบ้านที่เป็นตัวแทนของจังหวัดสุรินทร์ นำออกแสดงสู่สาธารณชนได้อย่างภาคภูมิใจ

ภาพที่ 11 ภาพนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ และคณะผู้แสดงเรือมอันเรและเรือมนรแกวถวายพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ คราวเสด็จเยี่ยมราษฎรจังหวัดสุรินทร์ ณ ศาลากลางจังหวัดสุรินทร์ ปี พ.ศ. 2498

ที่มา : อนุเคราะห์ภาพจากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

ภาพที่ 12 ภาพนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

(คนที่ 2 จากซ้ายมือ) และคณะผู้แสดงเรือมอันเรและเรือมนรแกวถวาย

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
 คราวเสด็จเยี่ยมราษฎรจังหวัดสุรินทร์ ณ ศาลากลางจังหวัดสุรินทร์ ปี พ.ศ. 2498

ที่มา : อนุเคราะห์ภาพจากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

4.1.1.4.3 แนวคิดการประดิษฐ์เรื่อกันตรึมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในด้านการแสดงพื้นบ้าน มีผลงานที่โดดเด่นทั้งในด้านที่เป็นผู้แสดงและผู้ร่วมแสดงอย่างเด่นชัดดังจะเห็นจากผลงานที่เข้าร่วมการแสดงในวาระโอกาสที่สำคัญโดยเฉพาะการแสดงเพื่อถวายพระบรมวงศานุวงศ์ และการเป็นผู้สอนควบคุมการแสดงพื้นบ้านเพื่อนำออกแสดงในงานสำคัญของจังหวัดสุรินทร์ ในบทนี้ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึง แนวคิดการประดิษฐ์เรื่อกันตรึมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ซึ่งนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์เป็นบุคคลที่ได้มีโอกาสเข้าร่วมการแสดงคลุกคลีกับการแสดงพื้นบ้าน โดยเฉพาะได้รับเกียรติจากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ให้เป็นผู้แสดงเรื่อกันตรึมในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ในปี พ.ศ. 2495 และเข้าร่วมแสดงเพื่อถวายถวายพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ คราวเสด็จเยี่ยมราษฎรจังหวัดสุรินทร์เป็นครั้งแรก ปี พ.ศ. 2498 อีกทั้งในปี พ.ศ. 2521 และปี พ.ศ. 2524 ได้นำการแสดงพื้นบ้านสุรินทร์แสดงถวายสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ณ พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ ในช่วงปี พ.ศ. 2495 – ปี พ.ศ. 2526 นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ มีผลงานที่โดดเด่นเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นช่วงที่ได้นำการแสดงพื้นบ้านแสดงถวายพระบรมวงศานุวงศ์ แสดงให้เห็นถึงความรู้และความสามารถของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ การที่ได้เข้าร่วมแสดงเป็นสิ่งที่ทำให้นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้สั่งสมองค์ความรู้ทั้งทางด้านการรำพื้นบ้านแบบดั้งเดิม การรำพื้นบ้านที่มีการปรับปรุงขึ้นใหม่ และทางด้านดนตรีหรือการละเล่นกันตรึม รวมทั้งในด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นของชาวสุรินทร์ที่มีความสอดคล้องกับการละเล่นกันตรึม

นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้เกิดแรงบันดาลใจและแนวคิดในการประดิษฐ์ชุดการแสดงขึ้นมาใหม่เพื่อใช้สำหรับออกแสดง เนื่องจากการแสดงพื้นบ้านยังไม่มีชุดการแสดงที่มีความหลากหลาย ยังนิยมนำชุดการแสดงเรื่อกันตรึม เรื่อกันตรึม ออกแสดงในงานต่างๆ การประดิษฐ์ชุดการแสดงขึ้นมาใหม่เพื่อไว้สำหรับนำออกเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมและการละเล่นกันตรึม จึงเกิดเป็นแนวคิดในการประดิษฐ์การแสดงชุด “เรื่อกันตรึม” ขึ้นมา โดยหวังเป็นชุดการแสดงที่นำเสนอถึงศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดสุรินทร์ในด้านต่างๆ เช่น การละเล่นกันตรึม เพลงกันตรึมในทำนองเพลงต่างๆ ความสำคัญของเพลงกันตรึมที่พบในพิธีกรรม พิธีการ ประเพณีและเทศกาลต่างๆ เป็นต้น เช่น การนำเสนอถึงการละเล่นกันตรึมในพิธีกรรมมะฆัด ซึ่งเป็นพิธีกรรมเข้าทรงตามความเชื่อของชาวเขมรถิ่นไทย โดยนำเสนอผ่านท่วงท่าลีลาการรำและทำนองเพลงที่ใช้ในพิธีกรรม การนำเสนอถึงประเพณีเทศกาล เช่น ประเพณีแข่งเรือยาวที่ลำน้ำมูล อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ นำเสนอผ่านลีลาท่ารำของผู้แสดงที่กำลังพายเรือในช่วงประเพณีกฐิน การนำเสนอเพลงกันตรึมที่เป็นเพลงเบ็ดเตล็ด นิยมร้องเล่นทั่วไปในงาน

รื่นเรียง เช่น ทำนองเพลงกัญญ์จัญเจก ซึ่งมีความหมายถึง เขียดตะปาด การประดิษฐ์ทำรำจึงเป็นทำรำที่เลียนแบบอากัปภิกิริยาของเขียดตะปาด การนำเสนอเพลงที่ใช้ประกอบขบวนแห่ เช่น ขบวนแห่ขันหมาก ขบวนแห่บวชนาค โดยใช้เพลงกันตรึมที่นิยมบรรเลงประกอบขบวนแห่ เช่น ทำนองเพลงอันของเสนงนบ ทำนองเพลงรำพาย เป็นต้น

แนวคิดในการประดิษฐ์ทำรำของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ เป็นแนวคิดต้องการนำเสนอกระบวนการทำรำแบบดั้งเดิมและประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ โดยนำเอาพื้นฐานทางวัฒนธรรมในด้านต่างๆมาใช้เป็นแนวคิดในการประดิษฐ์ทำรำในครั้งนี้ อีกปัจจัยสำคัญของการประดิษฐ์การแสดงชุดเรือกันตรึมคือ ในสังคมของชาวสุรินทร์มีวงกันตรึมแบบดั้งเดิมที่มีเครื่องดนตรีประกอบไปด้วย ซอ, ปี่อ้อ, กลอง และฉิ่ง ฉาบ กรับ การละเล่นกันตรึมแบบดั้งเดิมนิยมเล่นในงานพิธีกรรมต่างๆ รวมถึงเป็นมหรสพในงานมงคลต่างๆ เป็นต้น ภายหลังเกิดมีวงกันตรึมประเภทหนึ่งขึ้นมาคือ วงกันตรึมประยุกต์ หรือ วงกันตรึมรีอ็อค โดยการนำเอาเครื่องดนตรีสากลเข้ามาประยุกต์กับเครื่องดนตรีแบบดั้งเดิม เช่น กีตาร์ไฟฟ้า คีย์บอร์ด และกลองชุด เป็นต้น ทำนองเพลงและเนื้อหาสาระของเพลงมีทั้งแบบดั้งเดิมและแบบลูกทุ่งหมอลำ อีกทั้งค่านิยมของการนำเอาวงกันตรึมประยุกต์ไปแสดงในงานมงคลต่างๆ มีความนิยมมากขึ้น ปัจจัยในเรื่องวงกันตรึมประยุกต์เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ เกิดเป็นแนวคิดในการอนุรักษ์ฟื้นฟู และการนำเสนอถึงการละเล่นกันตรึมแบบดั้งเดิมของชาวสุรินทร์ที่นิยมเล่นในงานต่างๆ ผ่านกระบวนการทางด้านนาฏยประดิษฐ์ ทั้งกระบวนการทำรำ เพลงประกอบ และองค์ประกอบการแสดงในด้านต่างๆ “เรือกันตรึม การแสดงชุดนี้ได้ประดิษฐ์และพัฒนามาจากทำรำของวงกันตรึมพื้นบ้าน โดยรวบรวมทำรำจากวงกันตรึมพื้นบ้านประมาณ 20 วง บางท่าเอามาเชื่อมกัน บางท่าตัดแบ่งเอาไปต่อกับอีกท่าหนึ่ง เพื่อให้เกิดความสวยงามและให้เข้ากับทำนองเพลงที่บรรเลงประกอบทำรำแต่ละท่า ซึ่งเพลงประกอบทำรำแต่ละท่าซึ่งจะไม่ซ้ำกัน และต้องให้เหมาะสมกับชื่อท่า”⁵²

⁵² คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสุรินทร์ (2541). "เอกสารประกอบการพิจารณาเพื่อเสนอขออนุมัติปริญญาครุศาสตรบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ โปรแกรมวิชานาฏศิลป์ นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์."

การประดิษฐ์ทำรำเรือกันตรึมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ เกิดจากแนวคิดในการอนุรักษ์ฟื้นฟูการเล่นกันตรึมของชาวสุรินทร์ในรูปแบบต่างๆ โดยนำเอาองค์ความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านการเล่นพื้นบ้านสุรินทร์ อีกทั้งจากการศึกษาทำรำดั้งเดิมของชาวบ้านที่พบในพิธีกรรม ประเพณี และเทศกาลต่างๆ ตลอดจนสิ่งรอบข้างที่พบเช่น การเลียนแบบกิริยาของคนและสัตว์ นำเอามาเป็นแนวคิดประดิษฐ์กระบวนการทำรำให้สอดคล้องกับทำนองเพลงต่างๆ โดยการประดิษฐ์ทำรำได้ร่วมกับนางผ่องศรี ทองหล่อ นางสุจินต์ ทองหล่อ รวมถึงผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีกันตรึมคือ นายปิ่น ดีสม และวงกันตรึมจากหมู่บ้านดงมัน ต.คอโค อ.เมืองสุรินทร์ จึงเกิดเป็นชุด “เรือกันตรึม”

4.1.2 พัฒนาการเรือกันตรึม ช่วงที่ 2 ปี พ.ศ. 2526 – ปี พ.ศ. 2531 “เรือกันตรึมเผยแพร่สู่ชุมชน”

พัฒนาการของเรือกันตรึมในช่วงที่ 1 เป็นช่วงที่เป็นการกำเนิดของเรือกันตรึม ของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ซึ่งได้ประดิษฐ์ทำรำและนำออกแสดงครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2526 เป็นช่วงแรกของการแสดงชุดเรือกันตรึม หลังจากการแสดงเรือกันตรึมในปี พ.ศ. 2526 นั้น การแสดงนี้ได้ถูกนำมาแสดงในวาระโอกาสต่างๆ และที่สำคัญนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้ถ่ายทอดกระบวนการทำรำเรือกันตรึมให้กับลูกศิษย์ สถานศึกษาและหน่วยงานต่างๆอย่างต่อเนื่อง ในช่วงที่ 1 นี้มีปรากฏการณ์ที่เด่นชัดอันเป็นพัฒนาการสำคัญของเรือกันตรึมคือ การกำเนิดหมู่บ้านวัฒนธรรมกันตรึม บ้านดงมัน ต.คอโค อ.เมือง จ.สุรินทร์ และการถ่ายทอดกระบวนการทำรำให้กับนางสาวรวม ดีสม หรือน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ ลูกศิษย์ผู้ใกล้ชิดกับนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์และมีบทบาทสำคัญกับวงการกันตรึมจังหวัดสุรินทร์

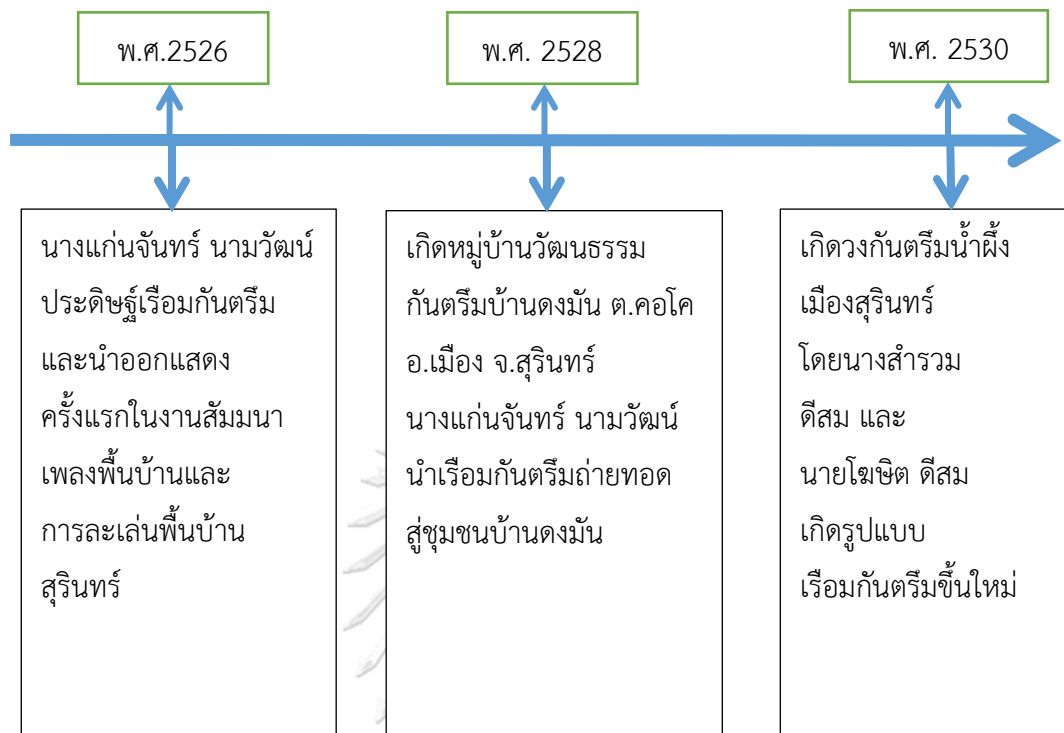
พัฒนาการของเรือกันตรึมในช่วงที่ 1 ผู้วิจัยศึกษาถึงปรากฏการณ์และบุคคลสำคัญที่มีบทบาทสำคัญและได้รับการถ่ายทอดกระบวนการทำรำโดยตรงจากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ และยังคงนำการแสดงเรือกันตรึมออกเผยแพร่ อีกทั้งถ่ายทอดกระบวนการทำรำให้กับบุคคล สถานศึกษา หน่วยงานอื่นๆ เป็นบุคคลสำคัญในการสืบทอดเรือกันตรึมมาจนถึงปัจจุบัน ดังนี้

4.1.2.1 เรือกันตรึมนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

4.1.2.2 วงกันตรึมหมู่บ้านวัฒนธรรมกันตรึม บ้านดงมัน ต.คอโค อ.เมือง จ.สุรินทร์

4.1.2.3 นางสาวรวม ดีสม วงกันตรึมน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์

แผนผังที่ 3 แผนภูมิพัฒนาการเรือมกันตรึม ช่วงที่ 2 ปี พ.ศ. 2526 – ปี พ.ศ. 2531 “เรือมกันตรึม
เผยแพร่อู่ชุมชน”

4.1.2.1 เรือมกันตรีมนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

4.1.2.1.1 ประวัติของการรำเรือมกันตรีม

การแสดงชุดเรือมกันตรีม เป็นการแสดงที่คิดประดิษฐ์ขึ้นโดยนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ เพื่อใช้แสดงในงานสัมมนาการละเล่นพื้นบ้านและเพลงพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ ระหว่างวันที่ 18 – 21 มกราคม พ.ศ. 2526 จัดโดยศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ วิทยาลัยครูสุรินทร์ (มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์) โดยมีการจัดโครงการสัมมนาด้านเพลงและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ เพื่อรวบรวมเป็นตำราทางวิชาการเพื่อการค้นคว้าของผู้สนใจและเยาวชนของชาติ ด้วยเพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านของจังหวัดสุรินทร์มีลักษณะเฉพาะ ซึ่งแสดงถึงเอกลักษณ์ของจังหวัดสุรินทร์ได้เป็นอย่างดี

งานสัมมนาการละเล่นพื้นบ้านและเพลงพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ ระหว่างวันที่ 18 – 21 มกราคม พ.ศ. 2526 จัดโดยศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ วิทยาลัยครูสุรินทร์ (มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์) โดยมีการจัดโครงการสัมมนาด้านเพลงและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์เพื่อรวบรวมเป็นตำราทางวิชาการเพื่อการค้นคว้าของผู้สนใจและเยาวชนของชาติ “เพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านของจังหวัดสุรินทร์มีลักษณะเฉพาะ ซึ่งแสดงถึงเอกลักษณ์ของจังหวัดสุรินทร์ เช่น เจริญนอรแก้ว เจริญปิงนา เจริญตรั่ว แต่ลักษณะเพลงและการละเล่นเหล่านี้หาได้ยากมากขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งเรียกว่าจะสูญหายในความทรงจำของคนรุ่นใหม่แล้ว”⁵³ ด้วยเหตุนี้วิทยาลัยครูสุรินทร์ จึงช่วยกันฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมเหล่านี้เอาไว้จึงเกิดมีการจัดโครงการสัมมนาในด้านวิชาการเกี่ยวกับเพลงและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ ในการสัมมนาครั้งนี้มีการนำการการละเล่นพื้นบ้านและเพลงพื้นบ้านมาแสดงสาธิตมากมาย เช่น เรือมอันเร, เรือมอาโย, เรือมศรีไผทสมันต์, กะโนบติงตอง และลิเกเขมร เป็นต้นและที่สำคัญมีการมอบหมายให้มีการประดิษฐ์การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านขึ้นมาใหม่ในพิธีเปิดคือ เรือมมวงกลจงไต (บายศรีสู่ขวัญ) และเรือมกันตรีม ในพิธีปิดคือ เรือมซาปदान(อ้อลา) โดยมีนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์และคณะเป็นผู้ออกแบบและฝึกซ้อมการแสดงในครั้งนี้

⁵³ สมจิตร พ่วงบุตร (2527). เพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์. กรุงเทพฯ, กรุงเทพมหานครพิมพ์.

ภาพที่ 13 ภาพการแสดงเรือมมงกวลจองโต พิธีบายศรีสู่ขวัญ

พิธีเปิดการสัมมนาเพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ ปี พ.ศ. 2526

ที่มา : หนังสือเพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์

จากภาพที่ 13 ภาพการแสดงเรือมมงกวลจองโต ปี พ.ศ. 2526 ในการสัมมนาเพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ ปี พ.ศ. 2526 พบว่า จังหวัดสุรินทร์เป็นจังหวัดหนึ่งที่วัฒนธรรมที่แสดงถึงมรดกทางวัฒนธรรมที่ได้รับการสั่งสมมาหลายชั่วอายุคน สะท้อนให้เห็นถึงความอัจฉริยภาพในด้านการแสดง โดยเฉพาะการโต้ตอบด้วยปฏิภาณไหวพริบในการแสดงร้องตอบ-แก้ โดยเฉพาะการแสดงเรือมนรแกว เรือมอาไย เป็นต้น การฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมศิลปะการแสดงเหล่านี้จึงเกิดมีการจัดโครงการสัมมนาในด้านวิชาการเกี่ยวกับเพลงและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ ในการสัมมนาครั้งนี้มีการนำการการละเล่นพื้นบ้านและเพลงพื้นบ้านมาแสดงสาธิตมากมาย การจัดสัมมนาเพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ ปี พ.ศ. 2526 ถือเป็นเหตุการณ์สำคัญในการฟื้นฟูการแสดงพื้นบ้านที่ใกล้จะสูญหายและการอนุรักษ์การละเล่นพื้นบ้านและเพลงพื้นบ้าน อีกทั้งยังมีการประดิษฐ์การแสดงพื้นบ้านขึ้นมาใหม่หลายชุดการแสดง อาทิ การแสดงเรือมมงกวลจองโต การแสดงชาปदान และการแสดงเรือมกันตรึม

ภาพที่ 14 ภาพการแสดงชุด เรือมกันตรึม แสดงครั้งแรกในการสัมมนาเพลงพื้นบ้านและ
การเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ ปี พ.ศ. 2526

ที่มา : หนังสือเพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์

เรือมกันตรึม เป็นการแสดงพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ เป็นชุดการแสดงที่มีการประดิษฐ์ทำรำขึ้นมาใหม่เพื่อให้เป็นท่าแม่บทสำหรับการแสดงพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ มีจำนวน 7 ท่ารำ เพลงประกอบท่ารำในแต่ละท่าจะไม่ซ้ำกัน การประดิษฐ์ท่ารำเรือมกันตรึม ประดิษฐ์โดย นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ศิลปินพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้ประดิษฐ์ท่ารำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์การรำพื้นบ้านแบบดั้งเดิมและประดิษฐ์บางท่ารำขึ้นมาใหม่ให้สอดคล้องกับเพลง โดยปรับปรุงท่ารำและประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ซึ่งยึดแนวการประดิษฐ์ท่ารำบนพื้นฐานของการฟ้อนรำแบบชาวบ้านมาแต่โบราณเป็นหลัก มีการเก็บข้อมูลและรวบรวมท่ารำจากวงกันตรึมชาวบ้าน ซึ่งนิยมเล่นกันแพร่หลายในจังหวัดสุรินทร์ เก็บรวบรวมเพลงและท่ารำที่พบในวงกันตรึม แล้วได้คัดสรรท่ารำหรือนำท่ารำที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดหรือท่ารำที่มีเอกลักษณ์มาเรียบเรียง ดัดแปลง และเป็นแบบอย่างในการประดิษฐ์ท่ารำเพื่อให้มีความเป็นระเบียบและสวยงามโดยไม่ทิ้งเอกลักษณ์ความเป็นท้องถิ่น

แต่เดิมนั้นการละเล่นกันตรึมมีแต่บทร้องล้วนๆ ต่อมาได้มีการพัฒนา แข่งขันกันเพื่อให้เป็นที่พอใจของเจ้าของงานด้วยวิธีการต่างๆ โดยผู้ร้องจะมีลีลาการรำประกอบในบทเพลง และผู้ร่วมวงที่ไม่เล่นดนตรีจะร่วมรำประกอบการร้องบ้าง ต่อมามีการหาผู้แสดงเป็นหญิง มาร่วมแสดงประกอบการร้องในบ้างเพลงที่สามารถจะรำได้ เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน การรำประกอบการร้องนี้เรียกว่า “เรือกันตรึม” และได้พัฒนาให้มีท่ารำมีระเบียบ สวยงามขึ้น ทางจังหวัดสุรินทร์ได้พยายามฟื้นฟูและอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่ตลอดไป และใช้ผู้หญิง รำและได้เลือกเพลงประกอบการรำ 7 ทำนองคือ เพลงที่ 1 เพลงอาไยซาระยัง, เพลงที่ 2 เพลงเข้บๆ, เพลงที่ 3 เพลงกัจจัญเจก, เพลงที่ 4 เพลงอันซองสะแนงนบ, เพลงที่ 5 เพลง มะมั่วต, เพลงที่ 6 เพลงอมตุก และเพลงที่ 7 เพลงม็องก็วลจองไต⁵⁴

เพลงกันตรึมมีมากมายหลายเพลง ในการรำแต่ละครั้งจะคัดเพลงที่มีจังหวะช้าบ้าง เร็วบ้าง ให้รำจบในเวลาที่กำหนดไว้ บางทีรำทั้งชายหญิง (ซึ่งอาจารย์สาโรช จารุเศรษฐ์โน ครู โรงเรียนบ้านแสรออ จ.สุรินทร์ นำเอาท่ารำที่ทางคณะวัฒนธรรมสอนให้ไปถ่ายทอดให้นักศึกษาวิทยาลัยครูบุรีรัมย์ เมื่อไปเรียนต่อ ค.บ.) บางทีก็รำเฉพาะหญิง ซึ่งนิยมกันมาก ดังจะอธิบายท่ารำบางชุด ดังต่อไปนี้

เพลงที่ใช้รำ เลือกมาใช้รำทั้งสิ้น 7 เพลง (ผู้รำประมาณ 8-10 คน)

1. ใช้เป็นท่าออก บรรเลงด้วยเพลง อาไยซาระยัง
2. เพลงที่ 2 รำกับที่ เพลงเข้บ เข้บ
3. เพลงกัจจัญเจก
4. เพลงอันซองสะแนงนบ
5. เพลงมะมั่วต
6. เพลงอมตุก
7. เพลงม็องก็วลจองไต⁵⁵

⁵⁴ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ (2531). คู่มือการฝึกอบรมการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์.

⁵⁵ สยามสงเสริมวัฒนธรรมหญิงจังหวัดสุรินทร์ (2528). คนดี ผ่องศรี ทองหล่อ. กรุงเทพฯ, กรุงเทพมหานครพิมพ์.

“ท่ารำเรือมกันตรึม มีการประดิษฐ์ท่ารำซึ่งมีการนำศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ การละเล่นพื้นบ้าน ของจังหวัดสุรินทร์มาเรียงร้อยเป็นการแสดงเพื่อบอกเล่ามรดกทางวัฒนธรรมและความเป็นมาของการละเล่นกันตรึมได้เป็นอย่างดี แบ่งท่ารำได้ 7 ท่ารำ 7 ทำนองเพลง ดังนี้ 1. ท่ารำซารายัง ใช้ทำนองเพลงซารายัง, 2. ท่ารำเชิบเชิบ ใช้ทำนองเพลงเชิบเชิบ, 3. ท่ารำกัญญแจก ใช้ทำนองเพลงกัญญแจก, 4. ท่ารำอันซอเสนง ใช้ทำนองเพลงอันซอเสนงนบหรือทำนองเพลงรำพาย, 5. ท่าปันโกลมะมัวต ใช้ทำนองเพลงปัญแซร, 6. ท่ารำอมตุกใช้ทำนองเพลงอมตุก และ 7. ท่ารำมกวลจงโตใช้ทำนองเพลงมกวลจงโต การแสดงเรือมกันตรึม นำออกแสดงครั้งแรกในงานสัมมนาการละเล่นพื้นบ้านและเพลงพื้นบ้าน จังหวัดสุรินทร์ ระหว่างวันที่ 18 – 21 มกราคม พ.ศ. 2526 จัดโดยศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ วิทยาลัยครูสุรินทร์ (มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์) และได้รับความยอมรับ มีการนำออกเผยแพร่มาจนถึงทุกวันนี้ การแสดงเรือมกันตรึมมีเอกลักษณ์ความงดงาม มีคุณค่าในการแสดงอยู่มากมาย โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม โดยถ่ายทอดผ่านการแสดงชุดเรือมกันตรึม อันเป็นสิ่งสะท้อนเอกลักษณ์แห่งกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทยในจังหวัดสุรินทร์ได้เป็นอย่างดี”⁵⁶

ภาพที่ 15 ภาพการแสดงเรือมกันตรึม ในการสัมมนาการละเล่นพื้นบ้านและเพลงพื้นบ้าน จังหวัดสุรินทร์ ปี พ.ศ. 2526 เป็นการนำการแสดงเรือมกันตรึมออกแสดงเป็นครั้งแรก

ที่มา : หนังสือสัมมนาการละเล่นพื้นบ้านและเพลงพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์

⁵⁶ แก่นจันทร์ นามวัฒน์ (2559). ประวัติการแสดงเรือมกันตรึม. พ. ยอดดำเนิน.

วิจัยจึงสรุปประวัติของการแสดงเรือกันตรึมว่า เรือกันตรึมเป็นการแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองสุรินทร์ ผู้ประดิษฐ์เรือกันตรึมคือ นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ประดิษฐ์ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2526 นำออกแสดงครั้งแรกในงานสัมมนาเพลงและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ การแสดงเรือกันตรึมใช้วงกันตรึมบรรเลงเพลงประกอบการแสดงโดยมีทั้งหมด 7 ทำนองเพลง และ 7 ท่ารำ ได้แก่

1. ท่ารำซารายัง (เดินออก)	ใช้ทำนองเพลงอาโยซารายัง
2. ท่ารำเข็บ เข็บ (เชิญชวน)	ใช้ทำนองเพลงเข็บ เข็บ
3. ท่ารำกัญญ์ญะเจก (เขียดตะปาด)	ใช้ทำนองเพลงกัญญ์ญะเจก
4. ท่ารำอันซองเสนงนบ (วัวแดงเขางาม)	ใช้ทำนองเพลงอันซองเสนง
นบหรือรำพาย	
5. ท่ารำมะมี้วด (เข้าทรง)	ใช้ทำนองเพลงป้นแซร
6. ท่ารำอมตุก (พายเรือ)	ใช้ทำนองเพลงอมตุก
7. ท่ารำมังกีวลจองโต (บายศรีสู่ขวัญ)	ใช้ทำนองเพลงมังกีวลจองโต

การแสดงเรือกันตรึมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ได้ถูกประดิษฐ์ขึ้นเพื่อเป็นการแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองสุรินทร์ชุดใหม่ เพื่อเป็นการแสดงที่มีท่ารำเป็นแบบแผนโดยใช้เพลงกันตรึมมาเป็นเพลงประกอบการแสดง โดยเลือกทำนองเพลงกันตรึมที่มีความหลากหลายในท่วงทำนองทั้งทำนองช้า ปานกลาง และเร็ว ซึ่งแต่ละทำนองเพลงมีความหมายและมีที่มา ความสำคัญทั้ง 7 ทำนองเพลง การเลือกทำนองเพลงมาใช้ในการเรือกันตรึม โดยใช้ทำนองเพลงในกลุ่มเพลงต่างๆ เช่น เพลงกันตรึมสำหรับขบวนแห่ โดยใช้เพลงอันซองเสนงนบหรือทำนองเพลงรำพาย และประดิษฐ์ท่ารำให้มีความสอดคล้องกับทำนองเพลง โดยการเลียนแบบ อากัปกริยาของสัตว์คือ วัวแดงเขางาม ท่าทางในการรำจึงมีลักษณะที่ตั้งวงให้เหมือนเขาวัว เป็นต้น และทำนองเพลงป้นแซรซึ่งเป็นทำนองเพลงชั้นสูงในกลุ่มเพลงพิธีกรรม ซึ่งพิธีกรรมมะมี้วดป็นพิธีกรรมการรักษาโรคตามความเชื่อของชาวจังหวัดสุรินทร์ เพลงกันตรึมเป็นเครื่อง

ประกอบพิธีที่มีความสำคัญในพิธีมะมั่วด บทเพลงในการอัญเชิญผีบรรพบุรุษมาประทับร่างทรง มีหลายทำนองเพลงเช่น ปันแซ กาเป การเรือกันตรึมได้นำเอาบทเพลงในพิธีกรรมมะมั่วดมาเป็นเพลงประกอบการแสดงเพื่อสื่อให้เห็นถึงดนตรีและการรำรำในพิธีกรรมตามความเชื่อของชาวจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งลักษณะท่ารำในท่ามะมั่วดมีการประดิษฐ์ท่ารำที่มีการหมุนชั้นโดยเลียนแบบกิริยาของคนที่กำลังทำพิธีเข้าทรงซึ่งมีชั้นเป็นอุปกรณ์สำคัญในการประกอบพิธี การประดิษฐ์ท่ารำที่อัญเชิญผีบรรพบุรุษมาประทับร่างทรง เป็นต้น การประดิษฐ์ท่ารำของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ มีวิธีการคิดที่จะนำเสนอถึงรูปแบบเพลงกันตรึมที่มีความหลากหลายในท่วงทำนองเพลงและความสำคัญของเพลงกันตรึมในบทบาทต่างๆ เช่น เพลงกันตรึมในพิธีกรรม เพลงกันตรึมในประเพณีเทศกาล และเพลงกันตรึมในการละเล่นเกี่ยวพาราฮี โดยประดิษฐ์ท่ารำให้เกิดความสอดคล้องและเป็นไปตามแนวความคิดที่นำเสนอถึงประเพณีวัฒนธรรมของชาวจังหวัดสุรินทร์ในรูปแบบการแสดงเรือกันตรึม

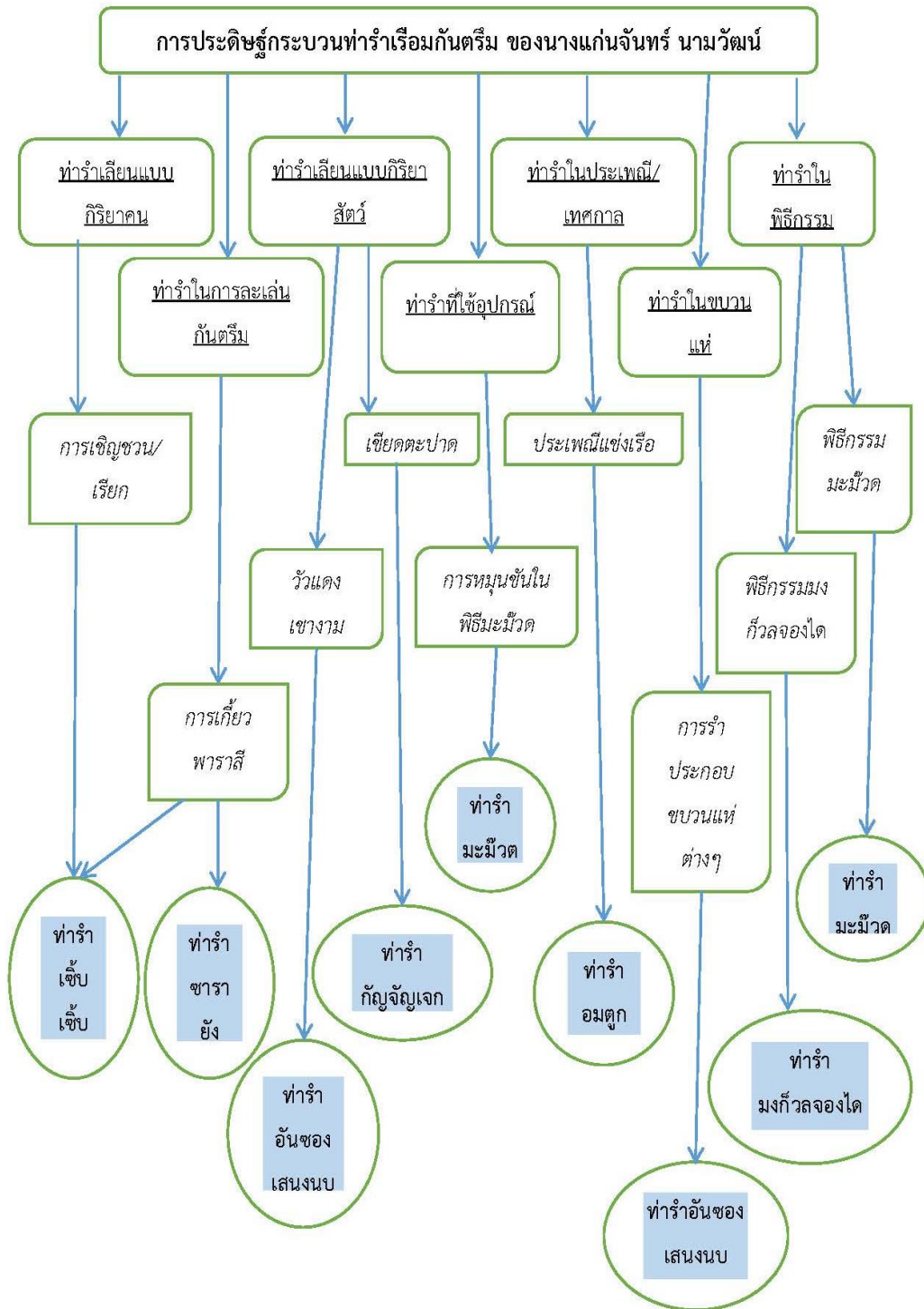
ในการประดิษฐ์ท่ารำและการบรรจุนำเพลงประกอบการแสดงเรือกันตรึมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าพบว่า นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้คัดเลือกเพลงกันตรึมในทำนองเพลงต่างๆที่มีความหลากหลายและมีทำนองที่แตกต่างกันออกไป โดยให้ความสำคัญถึงความหมายของเพลงและกระบวนการนำเสนองานที่ต่างออกไปในด้านต่างๆ เช่น พิธีกรรมความเชื่อ ประเพณีเทศกาล และการละเล่นเกี่ยวพาราฮี เป็นต้น โดยนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ เป็นผู้ที่มีพื้นฐานทางด้านการแสดงทั้งนาฏศิลป์ไทยและนาฏศิลป์พื้นเมือง ซึ่งนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ เป็นผู้สร้างสรรคการแสดงที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ โดยมีรูปแบบและเอกลักษณ์ที่ชัดเจน การแสดงที่นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ โดยเฉพาะการแสดงชุด เรือกันตรึม ที่เป็นผลงานชิ้นสำคัญ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นท่ารำแม่แบบสำหรับการแสดงพื้นเมืองจังหวัดสุรินทร์ในชุดอื่นที่จะเกิดขึ้นจากการประดิษฐ์ในภายภาคหน้า ซึ่งนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลท่ารำที่พบในพิธีกรรม การละเล่นในประเพณีและการละเล่นเกี่ยวพาราฮีในวงกันตรึม อีกทั้งทำนองเพลงกันตรึมแบบดั้งเดิมในการประดิษฐ์กระบวนการและการเลือกบรรจุนำเพลงในการแสดงเรือกันตรึม เนื่องด้วยนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ มีภูมิกำเนิดที่จังหวัดสุรินทร์ ได้รับและสัมผัสการร้องรำเพลงพื้นบ้านมาตั้งแต่เยาว์วัยสิ่งเหล่านี้ปลูกฝังในจิตใจ เกิดเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้สามารถทำงานด้าน

ศิลปวัฒนธรรมโดยเฉพาะศิลปะการแสดงพื้นบ้านด้วยใจรัก เกิดเป็นความประสบผลสำเร็จอย่างดีตลอดมา การเข้าใจอย่างลึกซึ้งของการละเล่นกันตรึมที่นางแก่นจันทร์ นามวิวัฒน์ ได้พบและศึกษาค้นคว้าซึ่งเป็นแรงบันดาลใจสำคัญในการประดิษฐ์ท่ารำ ผนวกกับต้นทุนเดิมในด้านความรู้ความสามารถในการแสดงทั้งนาฏศิลป์ไทยและนาฏศิลป์พื้นบ้าน ด้วยประสบการณ์ที่มากมายจึงทำให้นางแก่นจันทร์ นามวิวัฒน์ได้คิดประดิษฐ์การแสดงเรื่อกันตรึมได้งดงามและเกิดความลงตัวทั้งกระบวนการท่ารำและองค์ประกอบการแสดง จนทำให้การแสดงเรื่อกันตรึมได้รับการถ่ายทอด สืบทอด และเผยแพร่ไปสู่กลุ่มผู้ที่สนใจและสถานศึกษาในระดับต่างๆดังที่ผู้วิจัยจะได้กล่าวในหัวข้อพัฒนาการเรื่อกันตรึม โดยลำดับต่อไปผู้วิจัยนำเสนอถึงที่มาและความหมายท่ารำเรื่อกันตรึมของนางแก่นจันทร์ นามวิวัฒน์ ดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

แผนผังที่ 4 แผนผังการประดิษฐ์ทำรำเรือมกันตรึมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

4.1.2.1.2 ที่มาและความหมายของท่ารำในการรำเรือมกันตรึม

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าถึงประวัติการแสดงเรือมกันตรึมที่นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้ประดิษฐ์ขึ้นไว้ข้างต้นแล้วนั้น ผู้วิจัยจึงนำเสนอถึงที่มาและความหมายของท่ารำเรือมกันตรึม โดยจำแนกเป็นกลุ่มท่ารำต่างๆอันเป็นวัตถุดิบที่มาของท่ารำที่ปรากฏในการแสดงเรือมกันตรึม โดยผู้วิจัยได้ทำการจำแนกและแยกเป็นแผนผังและนำเสนอถึงที่มาและความหมายของท่ารำในการรำเรือมกันตรึมเพื่อเป็นการเชื่อมโยงถึงพัฒนาการเรือมกันตรึมในลำดับต่อไป ดังนี้

1. ท่ารำซารายัง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ภาพที่ 16 ภาพท่ารำเรือมกันตรึม “ท่ารำซารายัง”

ที่มา : ได้รับความอนุเคราะห์จากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

1.1 กลุ่มท่ารำ

กลุ่มท่ารำที่พบในวงกันตรึม : ในลักษณะการเกี่ยวพาราสี การเดินไปมาในการรำรายรำ ประกอบการเล่นกันตรึม

1.2 ที่มา

ในการเรีอมนกันตรึมผู้ประดิษฐ์ทำรำคือนางแก่นจันทร นามวัฒน์ ได้ประดิษฐ์การแสดง ขึ้นมาโดยได้นำเอาเพลงกันตรึมในทำนองเพลงต่าง ๆ มาเรียบเรียง 7 ทำนองเพลง และคิดทำรำ ให้เกิดความสอดคล้องกับทำนองเพลง โดยทำที่ 1 กำหนดให้เป็นท่าเดินออกมาสู่กลางเวที โดยใช้ท่าเดินเยื้องกรายของผู้หญิงชาวบ้านในลักษณะที่อ่อนแอ้นสวยงาม ประกอบกับจังหวะ ทำนองเพลงกันตรึม มีการกำหนดให้มือด้านซ้ายจับจับชายผ้าที่กระโจมอกแล้วดึงขึ้นมาใน ระดับที่สวยงาม ผู้แสดงจะเดินออกมาสู่กลางเวทีด้วยท่าซาระยังจนครบทุกคนแล้วจึงเปลี่ยน ทำนองเพลงเป็นทำนองเพลงที่ 2 ทำรำที่ 2

1.3 ลักษณะทำรำ

ทำรำซารายัง เป็นท่าเดินออก ใช้ประกอบการรำในการเดินออกเพื่อมาสู่กลางเวที โดยมีลักษณะการก้าวเท้า การย่อตัว การจับที่ดึงมือจับดึงโดยมือด้านซ้ายจับชายผ้า

1.4 เพลงประกอบ

เพลงที่ใช้ทำนองเพลงอาโยซารายัง

2. ทำรำเข็บ เข็บ

ภาพที่ 17 ภาพทำรำเรือมกันตรึม “ทำรำเข็บ เข็บ”

ที่มา : ได้รับความอนุเคราะห์จากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

2.1 กลุ่มทำรำ

กลุ่มทำรำที่พบในวงกันตรึม : ในลักษณะการเกี่ยวพาราสน์นี้ร้องชายหญิง การร้องเชิญชวนและทำท่าเชิญชวนให้คู่รำหรือผู้ชมมาร่วมรำกันตรึม

2.2 ที่มา

ทำรำเข็บ เข็บ เป็นทำรำที่ประดิษฐ์ขึ้นจากการรำเกี่ยวพาราสน์ของผู้เล่นกันตรึม โดยเฉพาะนักร้องที่ทำท่าเชิญชวน หยอกล้อคู่ร้อง คู่รำ หรือ ผู้ชม ให้เข้ามาร่วมรำมีส่วนร่วมในการเล่นกันตรึม ทำรำเข็บ เข็บ ปรากฏในกระบวนการทำรำที่ 2 ของการทำรำเรือมกันตรึม หลังจากทำรำที่ 1 ผู้รำออกมารำกลางเวทีครบทุกคน จึงเปลี่ยนเป็นท่าที่ 2 ท่าเข็บ เข็บ เพื่อเชิญชวนให้ผู้รำอีกกลุ่มออกมารำด้วยกัน

2.3 ลักษณะท่ารำ

ท่ารำเข็บบ เข็บบ เป็นท่ารำในลักษณะเชยชวณ เขื่อเชยชวณให้มาร่วมร่ากันตรึมด้วยกัน การ ยืนมือพร้อมเอนตัวไปด้านหน้า พรมนิ้วมือในลักษณะที่เรียกหรือเชยชวณให้เข้ามา มีการยกเท้า ตามจังหวะกลองเพื่อให้เกิดความสนุกสนาน

2.4 เพลงประกอบ

เพลงประกอบการรำในท่าเข็บบ เข็บบ ใช้เพลงในทำนองเข็บบ เข็บบ

3. ท่ารำกัญญ์จุก

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาพที่ 18 ภาพท่ารำเรื่อมกันตรึม “ท่ารำกัญญ์จุก”

ที่มา : ได้รับความอนุเคราะห์จากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

3.1 กลุ่มท่ารำ

กลุ่มท่ารำเลียนแบบอากัปกริยาของสัตว์ : เลียนแบบท่าทางของเขียดตะปาดใน ท่าทางการกระโดดและลักษณะของเขียดตะปาด

3.2 ที่มา

คำว่า “กัจจัญเจก” เป็นภาษาเขมรถิ่นไทยหมายถึง “เขียดตะปาด” การประดิษฐ์ทำรำในท่ากัจจัญเจกเป็นการเลียนแบบลักษณะของเขียดตะปาด ตามทำนองเพลงกันตรึมที่นิยมเล่นเพลงกัจจัญเจก ซึ่งมีจังหวะรวดเร็วสนุกสนาน การนำเพลงกันตรึมทำนองกัจจัญเจกมาประกอบในการรำมีการประดิษฐ์ท่ารำให้เข้ากับทำนองเพลงโดยการนำลักษณะของการกระโดด การเหวี่ยงตา มือของเขียดตะปาด มาประดิษฐ์เป็นท่ารำและเข้ากับทำนองเพลงกัจจัญเจกซึ่งเป็นท่ารำที่ 3 และเป็นท่ารำที่นักแสดงกลุ่มที่ 2 ออกมารำ หลังจากกลุ่มที่ 1 ได้รำเชยชวน (เข็บ เข็บ) ของการรำเรือมกันตรึม

3.3 ลักษณะท่ารำ

ท่ารำกัจจัญเจกเป็นท่ารำที่มีลักษณะการยกเท้า ดัดเท้าให้สูง เหมือนเขียดตะปาดกำลังกระโดดไปมา การกอดนิ้วและการเหวี่ยงตาให้เหมือนเขียดตะปาดกำลังเกาะขอบหรือเกาะต้นไม้ อีกทั้งลักษณะท่ารำที่เป็นการหยอกล้อกันของเขียดตะปาดเป็นคู่ๆ

3.4 เพลงประกอบ

เพลงที่ใช้ประกอบการรำในท่ากัจจัญเจก ใช้เพลงในทำนองกัจจัญเจก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

4. ทำรำอันของเสนงนบ

ภาพที่ 19 ภาพทำรำเรือมกันตรึม “ทำรำอันของเสนงนบ”

ที่มา : ได้รับความอนุเคราะห์จากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

4.1 กลุ่มทำรำ

ทำรำในกลุ่มเพลงขบวนแห่ และทำรำเลียนแบบอากัปภิกิริยาของสัตว์(วัวแดงเขางาม)

4.2 ที่มา

ทำรำอันของเสนงนบ โดยใช้ทำนองเพลงอันของเสนงนบหรือเพลงรำพาย ได้รับแนวคิดการแสดงจากการนำเพลงกันตรึมในประเภทเพลงแห่ โดยเฉพาะเพลงกันตรึมที่แห่ในพิธีแซนการ์(พิธีแต่งงาน) มาใช้ในการแสดงเพื่อนำเสนอเพลงกันตรึมในประเภทเพลงแห่ และการเอื้อยงของสตรีอย่างสง่างามในขบวนแห่ประเพณีต่างๆ และการทำทำรำในลักษณะเหมือนวัวแดงเขางามกำลังเดินสลับกันอย่างสง่างาม

4.3 ลักษณะทำรำ

ทำรำอันของเสนงนบเป็นทำรำที่มีลักษณะในการตั้งวงที่เดินสลับกันเป็นแถว เหมือนการเดินทางขบวนแห่ต่างๆ และในลักษณะการตั้งวงที่เหมือนเขาวัว (วัวแดงเขางาม) เวลาที่เดิน

สลับกันหรือผสมกันจะเป็นลักษณะเขาวัวของวัวแดงเขางาม การเดินในจังหวะเพลงที่ช้าเนิบนาบ การแปรแถวในลักษณะของขบวนแห่ ทำรำมีเพียงท่าตั้งวงสลับซ้ายขวา

4.4 เพลงประกอบ

เพลงที่ใช้ในทำรำอันชองเสนงนบ คือ ทำนองเพลงอันชองเสนงนบ หรือ ทำนองรำพาย

5. ทำรำมะมี้วต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ภาพที่ 20 ภาพทำรำเรือมกันตรึม “ทำรำมะมี้วต”
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ที่มา : ได้รับความอนุเคราะห์จากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

5.1 กลุ่มทำรำ

กลุ่มทำรำพิธีกรรม และกลุ่มทำรำที่ใช้อุปกรณ์ : พิธีมะมี้วต (เข้าทรง)

5.2 ที่มา

ทำรำมะมี้วต เป็นทำรำที่ประดิษฐ์ขึ้นจากทำรำในการหมุนขันในพิธีมะมี้วต(เข้าทรง) เป็นการนำขั้นตอนพิธีกรรมในพิธีโกลมะมี้วตหรือพิธีเข้าทรงเพื่อรักษาผู้ป่วยตามความเชื่อของ

ชาวจังหวัดสุรินทร์ โดยมีกัณฑ์เป็นสำคัญในพิธีกรรมนี้ การนำท่ารำโจลมะมัวตมาใช้ในการแสดงเรือกัณฑ์ เพื่อเป็นการสะท้อนดนตรีในพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ที่มีการสืบทอดอย่างยาวนานของชาวจังหวัดสุรินทร์ การประดิษฐ์ท่ารำมะมัวตเพื่อเป็นการนำเสนอถึงการรำรำของชาวเขมรถิ่นไทยเพื่อรักษาโรคนั้นเป็นประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดสุรินทร์

5.3 ลักษณะท่ารำ

ท่ารำมะมัวตมีลักษณะท่ารำที่เลียนแบบพิธีกรรมเข้าทรง โดยมีท่ารำที่เป็นท่าหมุนชั้น และท่ารำที่เป็นท่าอัญเชิญผีบรรพบุรุษมาประทับร่างทรง ท่ารำจะนั่งรำและท่ารำทั้งหมด 3 ชุด จากนั้นจึงลุกขึ้นรำในท่าเชื่อมเพื่อรำในท่าอมตุกเป็นลำดับต่อไป

5.4 เพลงประกอบ

เพลงที่ใช้ประกอบในการรำท่ามะมัวต คือ ทำนองเพลงป็นแซร

6. ท่ารำอมตุก

ภาพที่ 21 ภาพท่ารำเรือกัณฑ์ “ท่ารำอมตุก”

ที่มา : ได้รับความอนุเคราะห์จากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

6.1 กลุ่มทำรำ

กลุ่มทำรำในประเพณี/เทศกาล : ประเพณีแข่งเรือยาว

6.2 ที่มา

ทำรำอมตูก หรือ พายเรือ ซึ่งเป็นการนำประเพณีแข่งขันเรือยาวของอำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ มาประดิษฐ์เป็นทำรำในลักษณะการพายเรือ เพื่อสะท้อนประเพณีที่ดั่งามของชุมชน คติความเชื่อ และความสามัคคีของผู้คนลุ่มน้ำมูล อีกทั้งเพลงกันตรึมในทำนองเพลงอมตูกเป็นเพลงในประเภทเพลงกันตรึมชั้นสูง มีการบรรเลงและนิยมบรรเลงในพิธีสำคัญต่างๆ จึงนำเพลงกันตรึมทำนองอมตูกมาใช้ในการแสดงเรือมกันตรึม

6.3 ลักษณะทำรำ

ทำรำอมตูกมีลักษณะทำรำที่เป็นการเลียนแบบการพายเรือ โดยใช้มือโบกขึ้นลงแทนการใช้ไม้พาย การย่อตัวในลักษณะของคนกำลังนั่งพายเรือ เป็นต้น

6.4 เพลงประกอบ

เพลงประกอบทำรำอมตูก คือ ทำนองเพลงอมตูก

7. ทำรำมังกีวลจองไต

ภาพที่ 22 ภาพทำรำเรือมกันตรึม “ทำรำมังกีวลจองไต”

ที่มา : ได้รับความอนุเคราะห์จากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

7.1 กลุ่มทำรำ

กลุ่มทำรำในพิธีกรรม : พิธีมังกีวลจองไต หรือ พิธีบายศรีสู่ขวัญ

7.2 ที่มา

ทำรำมังกีวลจองไต หรือ บายศรีสู่ขวัญ ซึ่งเป็นการนำเอาขั้นตอนการผูกแขนในพิธีกรรมมังกีวลจองไต หรือ พิธีบายศรีสู่ขวัญ ซึ่งเป็นพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทยในจังหวัดสุรินทร์ ที่จะจัดพิธีมังกีวลจองไต ในพิธีมงคลต่างๆ เช่น พิธีแซนการ์ พิธีบวชนาค พิธีโกนจุก เป็นต้น หรือจัดพิธีมังกีวลจองไตขึ้นในวาระโอกาสพิเศษ เช่น การต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง เป็นต้น โดยประติษฐานำรำให้เป็นลักษณะการผูกแขน ซึ่งได้นำขั้นตอนพิธีผูกข้อมือในพิธีกรรมมังกีวลจองไตมาอยู่ในเพลงสุดท้ายถือเป็นการผูกแขนอวยพรและอำลาจบการแสดง

7.3 ลักษณะท่ารำ

ท่ารำมังกีวลงงไตมีลักษณะท่ารำที่เลียนแบบการนำฝ้ายมกคลผูกแขนในพิธีบายศรีสู่ขวัญ หรือที่ชาวสุรินทร์เรียกว่า มงกีวลงงไต และเป็นท่ารำสุดท้ายของการแสดง การแสดงเริ่มกันตรึมจะจบการแสดงกลางเวทีด้วยท่ามังกีวลงงไตและสิ้นสุดด้วยท่าไหว้

7.4 เพลงประกอบ

เพลงประกอบท่ารำมังกีวลงงไต คือ ทำนองเพลงมังกีวลงงไต

4.1.2.2 วงกันตรึมหมู่บ้านวัฒนธรรมกันตรึม บ้านดงมัน ต.คอโค อ.เมือง จ.สุรินทร์

4.1.2.2.1 ประวัติความเป็นมา

นายโฆษิต ดิสมเรียบเรียงประวัติที่มาของชื่อหมู่บ้านและที่มาของ “ชมรมกันตรึมดงมัน” ไว้ดังนี้

“ดงมัน” เดิมเรียกเป็นภาษาเขมรว่า “ซเร้าะ กูก ทะเมี้ย” (บ้านโคกใหม่) บ้างก็เรียกว่า “ซเร้าะ กูก ตันโลง” (บ้านโคกมัน) เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยมันชนิดต่างๆ จึงอาจนำมาตั้งเป็นชื่อเรียกหมู่บ้าน ทั้งนี้หมู่บ้านใกล้เคียงก็ตั้งชื่อตามพันธุ์ไม้ทั้งสิ้น เช่น บ้านอำปอ (มะขาม) บ้านไพรเวง (ปายาว) บ้านยาง บ้านสนายตวจ (ต้นข่อยลีบ หรือต้นกลอย-กตุจ)

บ้านดงมัน ปัจจุบันตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 8 ต.คอโค อ. เมือง จ. สุรินทร์ มีผู้นำหมู่บ้านมาแล้ว 8 คน เป็นหมู่บ้านที่มีผู้อพยพมาอาศัยร่วม 100 ปีเศษ คุณพ่อปิ่น ดิสม ได้ศึกษา สอบถาม และบันทึกไว้มีความว่า บ้านดงมันมีผู้อพยพมาตั้งถิ่นฐานเมื่อ พ.ศ. 2449 ประชาชนส่วนใหญ่เขียนภาษาไทยได้ เมื่ออายุครบขวบก็จะเรียนภาษาเขมร (กัมพูชา) ในปี พ.ศ. 2482 ทางราชการได้จัดตั้งโรงเรียนเปิดสอนระดับประถม ต่อมาในปี พ.ศ. 2486 ทางรัฐบาลโดยกรมการปกครองมีนโยบายให้แต่ละหมู่บ้าน เขียนประวัติเพื่อเป็นข้อมูลแก่ทางราชการ เร่งรัดการจัดการศึกษา การศึกษาผู้ใหญ่ ประกาศรณนิยม พื้นฟูขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของไทย พร้อมหลักฐานประกอบการตั้งชื่อหมู่บ้าน ฉะนั้นชุมชนแห่งนี้จึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้านตามสภาพความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติว่า “บ้านดงมัน” มาจนทุกวันนี้

ศิลปะพื้นบ้านการละเล่นและดนตรีที่ปรากฏในบ้านดงมันประกอบด้วยกันตรึม มโหรี โขง (นอรแกว) ปางนา ตรด เรือมอันเร อาโย นิยมเล่นในงานกฐิน ผ้าป่า งานบุญ บวชนาค แต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่ โขนจูก และพิธีกรรมบ้นโจอมมีวต

บุคลากรด้านดนตรีพื้นบ้านกันตรึมบ้านดงมันในอดีต

1. นายบุง ช่อมทอง
2. นายเทียน พิศเพ็ง

3. นายใบ เสพสุข

4. นายชแร เสาวพงศ์

5. นายฤทธิ์ สามสี

6. นายเนียด จันทร์กลั่น

7. นายปิ่น ดีสม

8. นายเกียรติ สนิทฉัตร

9. นายพัน สามสี

บุคลากรด้านดนตรีพื้นบ้านกันตรึมบ้านดงมันในปัจจุบัน

1. พระอธิการเจียบ ชันติพโล (เจียบ สามสี)

2. นายริ ช่อมทอง

3. นายเปรย บุญช่วย

4. นายโบราณ จันทร์กลั่นมหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

5. นายสุรียา ดีสม

6. นายสำเภา คงมัน

7. นายชัยวัฒน์ เปล่งชัย

8. นายเปลี่ยน สามสี

9. นายธงชัย สามสี

10. นางสาวรวม ดีสม (น้ำผึ้งเมืองสุรินทร์)

ประวัติความเป็นมาของวงกันตรึมบ้านดงมัน

เมื่อปี พ.ศ. 2528 ได้มีโครงการส่งเสริมหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านวัฒนธรรม โดยมีศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเป็นเจ้าของโครงการ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ได้เลือกหมู่บ้านดงมันเป็นหมู่บ้านวัฒนธรรมด้วยเหตุผลหลายประการ คือ เป็นหมู่บ้านที่ยังคงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวสุรินทร์ไว้หลายอย่าง เช่น การเป่าใบไม้ การเล่นกันตรึม ทรุข(ตรุด) ตกเบ็ด (ชันตุจ) ปั่นโกลมมีวด(แม่มด) โซง (นอรแก้ว) ปางนา อาไย อันเร และการละเล่นเจรียงต่างๆ อันเป็นเอกลักษณ์ของชาวสุรินทร์มากที่สุด โดยโครงการสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความร่วมมือระหว่างอำเภอเมืองสุรินทร์และศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ในการพัฒนาหมู่บ้านและอบรมให้ความรู้แก่ชาวบ้านโดยเน้นในเรื่องการอนุรักษ์ส่งเสริมให้ชาวบ้านรักษามรดกทางวัฒนธรรมเอาไว้ และได้ทำพิธีเปิดอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 28 มกราคม พ.ศ. 2528

จากการที่บ้านดงมันมีผู้อพยพมาจากหลายหมู่บ้าน จึงมีผู้มีความสามารถในด้านศิลปะการละเล่นพื้นบ้าน ได้ถ่ายทอดศิลปะที่เรียกว่า กันตรึม และการละเล่นอื่นๆ เช่น อาไย โซง (นอรแก้ว) ปางนา ตรุด และการแสดงที่มีการปรับขึ้นมาอีกมากมายจากการนำเอาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ อาชีพ ความเชื่อ และการเลียนแบบธรรมชาติมาประกอบกับเพลงกันตรึมเป็นชุดการแสดงมากมาย ซึ่งเป็นการอนุรักษ์เพลงกันตรึมมาจนถึงทุกวันนี้ การแสดงออกทางวัฒนธรรมในด้านต่างๆ ที่ปรากฏในเพลงของชาวบ้านดงมันเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการยอมรับความเป็นเลิศทางภูมิปัญญา ได้มีการถ่ายทอดกันมาเป็นเวลานานและยังคงสืบทอดมาจนทุกวันนี้

กันตรึมบ้านดงมันเป็นวัฒนธรรมที่ได้รับการสืบทอดโดยจิตวิญญาณของศิลปินบ้านดงมันอย่างแท้จริง บทเพลงกันตรึมเป็นศิลปะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้านดงมันและชาวไทยเขมรในแถบอื่นๆ อย่างแพร่หลาย ในบทเพลงกันตรึมนอกจากจะสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของชาวไทยเขมรแล้ว ยังสร้างความบันเทิงให้กับชุมชน เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมประชาธิปไตย และสั่งสอนลูกหลานให้ประพฤติในสิ่งดีงามอยู่เสมอ กันตรึมบ้านดงมันได้รับการพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ ตั้งแต่ความเป็นมาของกันตรึมในอดีตจนถึงปัจจุบัน

กัณฑ์ในบ้านดงมันในยุคแรก

กัณฑ์ในบ้านดงมันในยุคแรกเริ่ม ตั้งแต่มีผู้คนอพยพมาตั้งถิ่นฐานในบ้านดงมัน เมื่อ พ.ศ. 2499 ตามบันทึกของนายปิ่น ดีสม ศิลปินพื้นบ้านแห่งบ้านดงมัน กัณฑ์ยุคแรกๆ ของบ้านดงมันอาศัย การคำนวณตามอายุของครูเพลง ซึ่งเป็นศิลปินดนตรีพื้นบ้านของบ้านดงมันจนถึงปี พ.ศ. 2500 ในช่วงระยะเวลาในยุคแรก คือ ตั้งแต่ พ.ศ. 2499 - 2500 มีการละเล่นกัณฑ์แบบดั้งเดิม คือ มีผู้ร้อง ผู้รำและดนตรีพื้นบ้าน โดยไม่มีการรับวัฒนธรรมตามความเจริญของเทคโนโลยีสมัยใหม่ มาสอดแทรกในเรื่องการแต่งกาย ทำนองเพลง และเนื้อหาของเพลง การแสดงกัณฑ์ในยุคนี้ยังไม่มี การแสดงอย่างแพร่หลายไปยังภูมิภาคอื่น คงมีเพียงการแสดงในหมู่บ้านดงมันและหมู่บ้านในเขตพื้นที่ ใกล้เคียงบ้านดงมันเท่านั้น การแสดงกัณฑ์จะนิยมเล่นในงานบวช พิธีกรรมโง่ละมั่ว (เข้าทรง) งานขึ้นบ้านใหม่ งานมงคลต่างๆ เป็นต้น

กัณฑ์บ้านดงมันในยุคปัจจุบัน

กัณฑ์บ้านดงมันในยุคปัจจุบันเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2500 - พ.ศ. 2544 สาเหตุที่มีการแสดง กัณฑ์ อย่างแพร่หลายในปัจจุบัน โดยเฉพาะในเขตอีสานใต้หรือภาคอื่นๆ ยังนิยมติดต่อกัณฑ์บ้าน ดงมันไปแสดงนั้นมีสาเหตุดังนี้

1. เป็นช่วงที่นำเสนอการแสดงกัณฑ์ระดับจังหวัด โดยแสดงในงานรื่นเริง เพื่อเผยแพร่ ศิลปวัฒนธรรมการแสดงแบบพื้นบ้าน บางโอกาสได้มีการแสดงเพื่อประชาสัมพันธ์ทางโทรทัศน์ แสดง ในวาระโอกาสสำคัญโดยเฉพาะการต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองของจังหวัดสุรินทร์
2. เป็นช่วงที่มีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของจังหวัดสุรินทร์ ร่วมกับองค์การส่งเสริม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในงานแสดงของช่างซึ่งเป็นงานประจำปีหรืองานประเพณีของจังหวัด สุรินทร์ ทำให้กัณฑ์ได้รับการติดต่อจากผู้สนใจได้นำกัณฑ์ไปแสดงอย่างแพร่หลายและได้รับ ความนิยม
3. เป็นช่วงที่มีการประชาสัมพันธ์สื่อสารมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์และสิ่งพิมพ์ ทำให้ กัณฑ์ได้รับความนิยมจากผู้ชมมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะช่วงเวลา พ.ศ. 2500 ถึงปัจจุบัน การแสดง

กันตรึมหรือคสมัยใหม่ การแต่งกายของผู้แสดง การร่ายรำประกอบเพลง และนักร้องได้มีการประยุกต์ให้ทันสมัยในช่วงระยะเวลาดังกล่าว จึงทำให้กันตรึมได้รับความนิยมมาก

กันตรึมบ้านดงมันที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันนี้มี 3 คณะ ประกอบด้วย คณะกันตรึมของนายโบราณ จันทร์กลิ่น คณะกันตรึมของนายพูน สามสี และคณะกันตรึมของน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ ซึ่งทั้งสามคณะรับงานแสดงตามลักษณะของงาน เช่น งานเป็นทางการ งานต้อนรับ จะติดต่อคณะน้ำผึ้งเมืองสุรินทร์ กับคณะนายพูน สามสี ส่วนงานแต่งงาน งานบวช พิธีกรรม จะติดต่อคณะของนายโบราณ จันทร์กลิ่น หากเป็นกันตรึมประยุกต์วงใหญ่ มีนักดนตรี นักแสดง ทางเครื่อง ก็จะติดต่อคณะน้ำผึ้งเมืองสุรินทร์

4.1.2.2.2 การได้รับการถ่ายทอดกระบวนการทำรำเรือกันตรึม

การจัดตั้งหมู่บ้านวัฒนธรรมกันตรึม บ้านดงมัน ต.คอโค อ.เมือง จ.สุรินทร์ ได้เกิดความสำเร็จและทำพิธีเปิดอย่างเป็นทางการในวันที่ 28 มกราคม พ.ศ. 2528 โดยมีศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์เป็นดำเนินการร่วมกับหน่วยงาน สถาบันการศึกษาต่างๆ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านโดยเฉพาะศิลปะการแสดงพื้นบ้านกันตรึมที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของจังหวัดสุรินทร์ ในหมู่บ้านดงมันมีคณะกันตรึมอยู่หลายคณะ คณะกันตรึมที่ได้รับการถ่ายทอดกระบวนการทำรำเรือกันตรึมจากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ คือคณะกันตรึมโรงเรียนบ้านดงมัน เป็นคณะกันตรึมที่ฝึกให้นักเรียนได้มีทักษะการเล่นกันตรึมและฟ้อนรำ ออกแสดงในโอกาสต่างๆ การได้รับการถ่ายทอดกระบวนการทำรำเรือกันตรึมสืบเนื่องจากการจัดการสัมมนาเพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ โดยศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ วิทยาลัยครูสุรินทร์ ในปี พ.ศ. 2526 การจัดการสัมมนาในครั้งนั้นได้จัดที่วิทยาลัยครูสุรินทร์และหมู่บ้านดงมัน การจัดการสัมมนาที่บ้านดงมันเป็นการลงภาคสนามของผู้ที่เข้าร่วมสัมมนา อีกทั้งเป็นการเตรียมความพร้อมที่จะจัดเสนอชื่อให้เป็นหมู่บ้านวัฒนธรรมกันตรึม ภายหลังจากการจัดสัมมนาเสร็จสิ้นลง นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ได้นำการแสดงชุดเรือกันตรึม ที่ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อแสดงในงานสัมมนาในครั้งนั้น นำออกเผยแพร่ถ่ายทอดกระบวนการทำรำให้กับสถาบันการศึกษาที่สำคัญคือโรงเรียนบ้านดงมัน โดยมีนายโฆษิตติสม เป็นผู้ดูแลการฝึกซ้อม การได้รับถ่ายทอดกระบวนการทำรำเรือกันตรึมโดยตรงจากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ทำให้คณะกันตรึมโรงเรียนบ้านดงมันได้นำการแสดงเรือกันตรึมออกแสดงเผยแพร่ด้วยกระบวนการทำรำตามแบบต้นฉบับของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

4.1.2.2.3 รูปแบบและองค์ประกอบการแสดงเรือกันตรึม

การแสดงเรือกันตรึมของคณะกันตรึมโรงเรียนบ้านดงมัน หมู่บ้านวัฒนธรรมกันตรึม มีรูปแบบและองค์ประกอบการแสดงเรือกันตรึมแบบดั้งเดิมตามที่ได้รับถ่ายทอดกระบวนท่ารำจากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ในการนำการแสดงชุดเรือกันตรึมออกแสดงเผยแพร่ของคณะกันตรึมโรงเรียนบ้านดงมันในบางโอกาสมีการปรับเปลี่ยนเรื่องของเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย เช่น ชนิดของผ้าถุง แต่เดิมการแสดงชุดเรือกันตรึมให้นักแสดงนุ่งผ้าไหมโฮล ในการแสดงบางครั้งของคณะกันตรึมโรงเรียนบ้านดงมันได้เปลี่ยนมานุ่งผ้าไหมในลวดลายต่างๆตามที่มีหรือหาได้แต่ต้องเป็นผ้าไหมลวดลายพื้นเมืองสุรินทร์และนุ่งในลักษณะรูปแบบเดิมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

ภาพที่ 23 ภาพเรือกันตรึมของคณะกันตรึมโรงเรียนบ้านดงมัน หมู่บ้านวัฒนธรรมกันตรึม บ้านดงมัน ต.คอโค อ.เมือง จ.สุรินทร์

ที่มา : นายໂໝຶດ ດີສມ

4.1.2.3 นางสาว ตีสม วงกันตรึมน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์

4.1.2.3.1 ประวัติความเป็นมา

นางสาว ตีสม หรือ น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์

เกิดเมื่อวันที่ 9 เมษายน 2513

บ้านเลขที่ 186 หมู่ 6 บ้านปราสาทเบง ต.กาบเชิง อ.กาบเชิง จ.สุรินทร์

บิดา ชื่อ นายรี ช่อนกลิ่น มารดา ชื่อ นางเรียม ช่อนกลิ่น

สมรสกับนายโฆษิต ตีสม มีบุตรด้วยกัน 2 คน คือ นางสาวพิมพ์ลี ตีสม และนายมขวี ตีสม

นางสาว ตีสม ชอบการแสดงตั้งแต่ในวัยเด็ก เนื่องจากในเขตหมู่บ้านนั้นนิยมการละเล่นกันตรึม จึงทำให้น้ำผึ้งมีความสนใจและมีใจรักในด้านกันตรึม และได้ฝึกร้องกันตรึมตั้งแต่เป็นเด็ก โดยอาศัยการถามและจำจากผู้ใหญ่ แล้วนำมาฝึกหัดขับร้องเองโดยมีพ่อเป็นครูผู้ฝึกสอนให้อย่างใกล้ชิด เมื่ออายุ 9 ขวบได้เริ่มฝึกร้องกันตรึมพอคล่องและเก่งแล้วพ่อจึงเริ่มพาไปเล่นด้วยตามสถานที่ต่างๆ เช่น ร้องเพลงเชียร์ในงานกีฬาในระดับอำเภอ และจังหวัด และเริ่มได้รับเชิญให้ไปช่วยงานต่างๆ

หลังจากที่สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนบ้านปราสาทเบงแล้ว น้ำผึ้งได้หยุดพักการเรียน และเริ่มฝึกร้องกันตรึมอย่างจริงจังจากผู้รู้ท่านอื่นๆ อาทิ พ่อ ปู่ ย่า ตา ยาย และบุคคลอื่นที่มีความรู้ในด้านนี้ โดยน้ำผึ้งได้รู้ดีกว่ากันตรึมไม่ใช่การถ่ายทอดกันเฉพาะแบบปากต่อปาก หรือการท่องจำ แต่เราสามารถแต่งเองได้จากการมองเห็นสิ่งต่างๆ เช่น ธรรมชาติ ต้นไม้ ซึ่งน้ำผึ้งได้อาศัยหลักการนี้ในการเริ่มหัดแต่งเพลงกันตรึม นำสิ่งที่เห็นมาเรียบเรียงเป็นบทกลอนให้สัมผัสกัน ในช่วงนี้น้ำผึ้งได้มีโอกาสได้แสดงกันตรึมทั้งร้องและรำเองกับ "วงสมรชัย" ซึ่งเป็นวงที่หมู่บ้านเดิมของตัวเอง โดยเป็นตัวเอกของวงร้องกันตรึมคนเดียว ไม่มีใครช่วย

นางสาว ตีสม ได้เข้าศึกษาอีกครั้งในปี 2534 และสำเร็จการศึกษาชั้นสูงสุดระดับปริญญาตรี เอกนาฏศิลป์ และได้สำเร็จการศึกษาเมื่อปีพ.ศ. 2538 จากสถาบันราชภัฏสุรินทร์ (มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์)

ชีวิตการทำงานในวงกัณฑ์กรรมของน้ำผึ้งเริ่มตั้งแต่ปีพ.ศ. 2527 ผ่านความสำเร็จและความล้มเหลวมาหลายครั้ง จนกระทั่งปีพ.ศ. 2530 เดือนพฤศจิกายนได้ย้ายเข้ามาอยู่ที่ศูนย์วัฒนธรรมหมู่บ้านดงมัน ซึ่งในจังหวะนั้นตรงกับเทศกาลงานช่างของจังหวัดสุรินทร์พอดี การย้ายเข้ามาครั้งนี้ถือเป็นการเข้าสู่วงการอย่างเต็มตัว ได้ตระเวนไปแสดงที่ต่างๆ แทบทุกจังหวัด นับตั้งแต่ปี 2530-2533 มีการแสดงเกือบพันครั้ง วงกัณฑ์กรรมบ้านดงมันได้พัฒนาต่อมารเรื่อยๆ ทั้งด้านการแสดงและการแต่งกาย และในปีพ.ศ. 2535 ได้ทำการบันทึกเทปชุดแรกกับบริษัทไฟโรจน์ชาวดีที่ อ.ปราสาท จ.สุรินทร์ มีชื่อชุดว่า "มรดกกัณฑ์กรรม" และนำไปจำหน่ายด้วยทุกครั้งเมื่อมีการแสดง ซึ่งได้รับผลตอบแทนทั้งด้านดีและไม่ดีมากมายเพื่อนำมาใช้ปรับปรุงการแสดงให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ชม และพัฒนามาจนกระทั่งประสบความสำเร็จเป็นวงกัณฑ์กรรมระดับแนวหน้าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา

4.1.2.3.2 การได้รับการถ่ายทอดชุดทำรำเรือกัณฑ์กรรม

นางสาวรวม ดิสม ได้รับการถ่ายทอดกระบวนทำรำเรือกัณฑ์กรรมจากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ในช่วงที่เข้าศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชานาฏศิลป์ สถาบันราชภัฏสุรินทร์ (มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์) โดยนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ได้รับเชิญให้ไปเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดกระบวนทำรำนาฏศิลป์พื้นบ้านสุรินทร์ให้กับนักศึกษาสาขาวิชานาฏศิลป์ ในปี พ.ศ. 2531 นางสาวรวม ดิสม ได้รับการถ่ายทอดกระบวนทำรำนาฏศิลป์พื้นบ้านจากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ โดยเฉพาะการแสดงชุดเรียมอันเร และเรือกัณฑ์กรรม

นางสาวรวม ดิสม ได้ฝึกหัดกระบวนทำรำเรือกัณฑ์กรรมโดยตรงจากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ และมีโอกาสได้แสดงอยู่เป็นประจำ แต่ภายหลังจากนางสาวรวม ดิสม ได้รับบทบาทสำคัญให้อยู่ในหน้าที่นักร้อง เนื่องจากมีความสามารถเป็นอย่างสูงในเรื่องการร้องเพลงกัณฑ์กรรม นางสาวรวม ดิสม จึงได้เรียนรู้ถึงเรื่องของการเล่นชุดเรือกัณฑ์กรรม โดยเฉพาะเพลงประกอบในการแสดง เนื้อร้องท่วงทำนองต่างๆ ได้อย่างเข้าใจลึกซึ้ง

4.1.2.3.3 รูปแบบและองค์ประกอบการแสดงเรือกันตรึม

นางสาวรวม ดิสม หลังจากสำเร็จการศึกษา ในปี พ.ศ. 2538 จึงได้ทำงานด้านธุรกิจวงกันตรึมอย่างจริงจัง โดยตั้งชื่อว่า วงกันตรึมน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ ซึ่งมีนายโฆษิต ดิสม เป็นผู้จัดการวง วงกันตรึมน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ เป็นวงกันตรึมที่อยู่ในหมู่บ้านวัฒนธรรมกันตรึมบ้านดงมัน ผนวกกับนางสาวรวม ดิสม เข้าทำงานเป็นครูผู้สอนที่โรงเรียนบ้านดงมัน นักแสดง และนักดนตรีของวงกันตรึมน้ำผึ้งเมืองสุรินทร์ ส่วนใหญ่จึงเป็นนักเรียนโรงเรียนบ้านดงมันรูปแบบการแสดงและองค์ประกอบการแสดงเรือกันตรึมของนางสาวรวม ดิสม แบ่งออกได้เป็น 2 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบและองค์ประกอบการแสดงแบบดั้งเดิม

รูปแบบการแสดงของเรือกันตรึมที่นางสาวรวม ดิสม ได้รับถ่ายทอดกระบวนท่ารำมาจากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ยังคงรูปแบบเดิมไว้ โดยเฉพาะการนำมาแสดงในเชิงวิชาการหรือถ่ายทอดกระบวนท่ารำให้กับนิสิต นักศึกษา หรือสถาบันการศึกษาต่างๆ รูปแบบการแสดงยังยึดรูปแบบการแสดงและองค์ประกอบการแสดงตามแบบดั้งเดิมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

2. รูปแบบและองค์ประกอบการแสดงแบบพัฒนา

รูปแบบการแสดงและองค์ประกอบการแสดงของเรือกันตรึมที่นางสาวรวม ดิสม ได้พัฒนาในส่วนของรูปแบบการแสดงคือ การพัฒนารูปแบบการแสดงโดยเฉพาะเรื่องของการแสดงให้มีความสอดคล้องหรือเหมาะสมกับงานที่แสดงในแต่ละครั้ง นางสาวรวม ดิสม มีการพัฒนาการแสดงโดยการปรับเวลาให้เกิดความกระชับและปรับเปลี่ยนตามบริบทของการแสดง เนื่องด้วยวงกันตรึมน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ เป็นวงกันตรึมอาชีพ รับทำการแสดงในงานและเทศกาลต่างๆ การแสดงจึงมีความหลากหลายและในบางครั้งต้องมีการกระชับเวลาให้และเนื้อหาการแสดงเรือกันตรึมป็นไปตามบริบทของงานนั้นๆ ดังนี้

2.1 ชุดทำรำ

การแสดงชุดเรือกันตรึมมีกระบวนทำรำทั้งหมด 7 ทำรำ ในการแสดงเรือกันตรึมของนางสาวสรวม ดิสมที่พัฒนาไว้แสดงให้เกิดความกระชับในเรื่องของเวลา กระบวนทำรำจึงมีการตัดออกโดยทำรำที่จะเลือกตัดออกคือทำรำที่ 4 คือทำรำอันซองเสนงนบ ด้วยทำรำอันซองเสนงนบเป็นทำรำในลำดับที่ 4 และลำดับที่ 5 คือทำรำมะมั่วต ทำนองเพลงที่มีความซ้ำและคล้ายกัน นางสาวสรวม ดิสม จึงเลือกตัดกระบวนทำรำที่ 4 อันซองเสนงนบออกเพื่อเป็นการกระชับเวลา

2.2 นักแสดง

การแสดงเรือกันตรึมเป็นการแสดงที่ใช้นักแสดงเป็นผู้หญิงล้วน และในบ้างโอกาสมีการให้นักแสดงผู้ชายเข้ามาร่วมแสดงด้วย นางสาวสรวม ดิสมได้พัฒนาในเรื่องของนักแสดงโดยการใช้นักแสดงผู้ชายมาแสดงในชุดเรือกันตรึมจากเดิมเป็นการแสดงผู้หญิงล้วน ให้เป็นการแสดงคู่ชายหญิงในบางโอกาส สำหรับนักแสดงผู้ชายมีกระบวนทำรำรำที่เหมือนกันกับผู้หญิงแต่เพียงนักแสดงชายจะเริ่มรำในกระบวนท่าที่ 3 คือ กระบวนท่ารำกัญญะ

2.3 เพลงประกอบการแสดง

การแสดงชุดเรือกันตรึมมีกระบวนทำรำและเพลงประกอบการแสดงทั้งหมด 7 ทำรำ 7 ทำนองเพลง นางสาวสรวม ดิสม ได้พัฒนาในเรื่องของเพลงประกอบการแสดงโดยการลดรอบเพลงในแต่ละทำนองให้น้อยลงหรือบางครั้งตัดทำนองเพลงออกเพื่อให้เกิดความกระชับในเรื่องของเวลา ทำนองเพลงที่ตัดออก เป็นทำนองเพลงที่อยู่ในลำดับที่ 4 คือ ทำนองเพลงรำพาย ในกระบวนท่ารำอันซองเสนงนบ

2.4 เครื่องแต่งกาย

การแต่งกายในการแสดงเรือกันตรึมที่นางสาวสรวม ดิสม ได้พัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทการแสดงและวงกันตรึมของตน การแต่งกายมีการปรับเปลี่ยนไปตามโอกาสต่างๆที่ไปทำการแสดง แต่ยังคงในรูปแบบดั้งเดิมไว้ ด้วยนักแสดงของนางสาวสรวม ดิสม ส่วนใหญ่เป็นเด็กนักเรียนประถมศึกษา การแต่งกายจึงเป็นเรื่องที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนไปตามสรีระของนักแสดง และการแต่งกายของเรือก

กันตรึมในบางครั้งเป็นชุดการแสดงที่เป็นชุดต่อเนื่องจากชุดก่อนแสดงก่อนหน้านี้ เช่น แสดงเรีอ
อันแรกก่อนการแสดงเรีอกันตรึม เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายของเรีอกันตรึมจะเป็นชุดเดิมที่ใช้เรีออันเร
เป็นต้น

ภาพที่ 24 ภาพการแสดงเรีอกันตรึมของวงกันตรึมน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์

ที่มา : นายเฒะจิต ดีสม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

4.1.3 พัฒนาการเรือกันตรึมในช่วงที่ 3 ปี พ.ศ. 2532 – ปี พ.ศ. 2548 “เรือกันตรึมในสถานศึกษา”

เรือกันตรึมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ภายหลังจากช่วงที่ 1 ที่เรือกันตรึมเริ่มเผยแพร่เข้าสู่ชุมชน โดยเฉพาะแพร่กระจายไปสู่หมู่บ้านวัฒนธรรมกันตรึม บ้านดงมัน ตำบลคอโค อำเภอเมืองสุรินทร์ ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีศิลปินทางการละเล่นกันตรึมอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น นายปิ่น ดีสม นายพูน สามสี นายเฒ่าจิต ดีสม เป็นต้น ซึ่งเป็นผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญในด้านดนตรีกันตรึม และแพร่กระจายสู่วงกันตรึมของนางสาวรวม ดีสม ที่ตั้งชื่อว่า “น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์” ซึ่งเป็นลูกศิษย์อีกท่านที่ได้รับการถ่ายทอดกระบวนการทำรำพื้นบ้านโดยตรงจากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ และนำมาปรับใช้ให้เข้ากับวงกันตรึมของตนเอง และนำออกแสดง เผยแพร่ ถ่ายทอด ให้กับบุคคล หน่วยงาน องค์กร รวมทั้งสถานศึกษาในระดับต่างๆ ในบทนี้ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึง การแพร่กระจายของเรือกันตรึมสู่สถานศึกษา เรือกันตรึมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้แพร่เข้าไปสู่ในระบบการศึกษาของสถานศึกษาในระดับต่างๆ ทั้งประถม มัธยม และอุดมศึกษา รวมถึงอาชีวศึกษา และการศึกษานอกระบบ เป็นต้น ซึ่งมีทั้งนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ และลูกศิษย์ของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ เป็นผู้นำเรือกันตรึมเข้าไปในสถานศึกษา

พัฒนาการเรือกันตรึมในช่วงที่ 3 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 – ปี พ.ศ. 2548 ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งชื่อพัฒนาการเรือกันตรึมในช่วงที่ 3 นี้ว่า “เรือกันตรึมในสถานศึกษา” โดยผู้วิจัยพบว่า เรือกันตรึมได้แพร่กระจายสู่สถานศึกษาในทุกระดับการศึกษาโดยนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ และลูกศิษย์ เมื่อเรือกันตรึมเข้าไปอยู่ในระบบการศึกษา มีการถ่ายทอดกระบวนการทำรำ การเผยแพร่ และการพัฒนาไปในทิศทางต่างๆตามปัจจัยของแต่ละสถานศึกษา ความสำคัญของการแสดงพื้นบ้านสุรินทร์ที่ได้เข้าไปอยู่ในสถานศึกษาต่างๆ ทั้งการศึกษาทางด้านนาฏศิลป์โดยตรง เช่น วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ (สถาบันราชภัฏสุรินทร์ในขณะนั้น) รวมถึง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยการนำเอาเรือกันตรึมไปใช้ในการเรียนการสอนและนำออกเผยแพร่ ในนามตัวแทนการแสดงกลุ่มวัฒนธรรมอีสานใต้หรือจังหวัดสุรินทร์ในงานสำคัญต่างๆ ซึ่งลำดับต่อไปผู้วิจัยจะได้กล่าวถึง เรือกันตรึมในสถานศึกษา ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มตามที่ได้พบในการเผยแพร่ ถ่ายทอดเรือกันตรึมให้กับสถานศึกษาต่างๆของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ และสถานศึกษาเหล่านั้นยังมีการเรียนการสอนและการนำเอาเรือกันตรึมไปใช้แสดงเผยแพร่จนถึงปัจจุบัน(ปี พ.ศ. 2559) โดยผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่ม ดังนี้

4.1.3.1 สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.1.3.1.1 โรงเรียนสินรินทร์วิทยา อ.เขวาสินรินทร์ จ.สุรินทร์

4.1.3.2 สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา

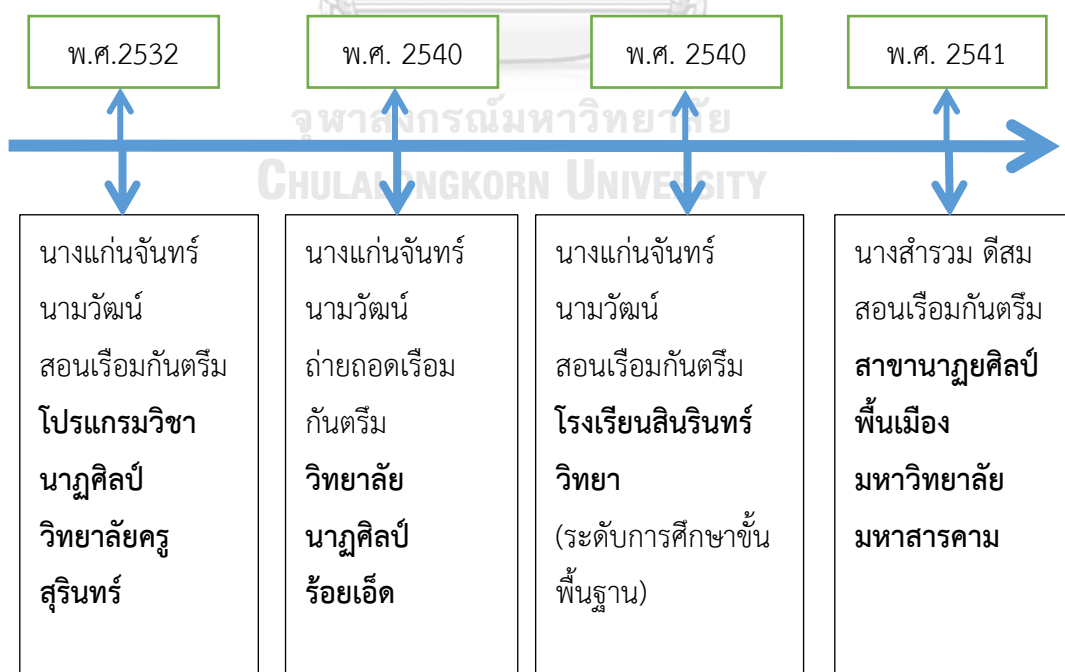
4.1.3.2.1 โปรแกรมวิชานาฏศิลป์ วิทยาลัยครูสุรินทร์ (มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์)

4.1.3.2.2 สาขาวิชานาฏศิลป์พื้นเมือง ภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

4.1.3.3 สถานศึกษาสังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม

4.1.3.3.1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด

แผนผังที่ 5 พัฒนาการเรื่อกันตรึมช่วงที่ 3 ปี พ.ศ. 2532 – ปี พ.ศ. 2548 “เรื่อกันตรึมในสถานศึกษา”

4.1.3.1 สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.1.3.1.1 โรงเรียนสินรินทร์วิทยา อ.เขวาสินรินทร์ จ.สุรินทร์

4.1.3.1.1.1 ประวัติความเป็นมา

โรงเรียนสินรินทร์วิทยา ตำบลเขวาสินรินทร์ อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ได้ดำเนินการจัดการกิจกรรมส่งเสริมด้านดนตรีและการแสดงพื้นเมือง(กันตรึม) ตามความสนใจของนักเรียนมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2530 จนถึงปัจจุบัน(พ.ศ. 2559) โดยมีนักเรียนทุกระดับชั้นให้ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมากทุกปี ต่อมาปี พ.ศ. 2540 ได้จัดตั้งชุมนุมศิลปะการแสดงพื้นบ้านขึ้น โดยมีนักเรียนทุกระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเข้าร่วมกิจกรรม ต่อมาปีการศึกษา 2551 ทางโรงเรียนได้เปิดทำการเรียนการสอนในรายวิชาภูมิใจในท้องถิ่น เป็นรายวิชาเพิ่มเติมให้กับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และได้ปรับปรุงหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อยมา จนถึงปัจจุบัน ทั้งยังส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงความสามารถด้านศิลปะการแสดงพื้นเมืองในโอกาสต่างๆ ต่อสาธารณชนเป็นประจำทุกปี และร่วมในการประกวดแข่งขันในระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ อีกทั้งแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมกับต่างชาติอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ได้รับรางวัลในการประกวดรายการต่างๆ ความภาคภูมิใจอันสำคัญคือ การได้รับอนุรักษ์ สืบสาน เผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นภูมิปัญญาอันล้ำค่าของชุมชนอำเภอเขวาสินรินทร์ เป็นการสร้างชื่อเสียงเกียรติคุณแก่โรงเรียนและชุมชนเขวาสินรินทร์เป็นอย่างมาก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รางวัลเกียรติยศของคณะกันตรึมโรงเรียนสินรินทร์วิทยา
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ปี พ.ศ. 2542 - รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2 การประกวดวงกันตรึม ในงานสืบสานวัฒนธรรมศรีไพรทสมันต์ โดยเทศบาลเมืองสุรินทร์

ปี พ.ศ. 2544 - รางวัลชนะเลิศการประกวดเรือมอันเร ในงานสืบสานวัฒนธรรมศรีไพรทสมันต์ โดยเทศบาลเมืองสุรินทร์

ปี พ.ศ.2547 - รางวัลชนะเลิศการประกวดเรือมอันเร ในงานสืบสานวัฒนธรรมศรีไพรทสมันต์ โดยเทศบาลเมืองสุรินทร์

- รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 การประกวดวงมโหรี ในงานสืบสานวัฒนธรรมศรีไผทสมันต์ โดยเทศบาลเมืองสุรินทร์

- รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 การประกวดวงกันตรึม ในงานสืบสานวัฒนธรรมศรีไผทสมันต์ โดยเทศบาลเมืองสุรินทร์

ปี พ.ศ. 2548 - รางวัลชนะเลิศการประกวดเรือมอันเร ในงานสืบสานวัฒนธรรมศรีไผทสมันต์ โดยเทศบาลเมืองสุรินทร์

- รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 การประกวดวงมโหรี ในงานสืบสานวัฒนธรรมศรีไผทสมันต์ โดยเทศบาลเมืองสุรินทร์

- รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 การประกวดวงกันตรึม ในงานสืบสานวัฒนธรรมศรีไผทสมันต์ โดยเทศบาลเมืองสุรินทร์

ปี พ.ศ. 2551 - รางวัลชนะเลิศการประกวดวงกันตรึม ในงานมหกรรมศิลปาชีพอีสานใต้

- รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 การประกวดวงมโหรี ในงานมหกรรมศิลปาชีพอีสานใต้

ปี พ.ศ. 2553 - รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 การประกวดวงกันตรึม โดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ร่วมกับสำนักวัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ

ปี พ.ศ. 2554 - รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 การประกวดวงกันตรึม โดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ร่วมกับสำนักวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์

ปี พ.ศ. 2555 - รางวัลชนะเลิศการประกวดเรือมอันเร ถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ร่วมกับมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ปี พ.ศ. 2557 - รางวัลชนะเลิศการประกวดวงกันตรึม ถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ร่วมกับกรุงเทพมหานคร

ปี พ.ศ. 2557 และปี พ.ศ. 2558 - รางวัลสถานศึกษาดีเด่นด้านดนตรีพื้นบ้าน ระดับมัธยมศึกษา จากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม

คณะกันตรึมโรงเรียนสินรินทร์วิทยา หรือคณะกันตรึมสินรินทร์รวมใจ มีนางสุปราณี จารุเสถียร เป็นผู้ดูแลและฝึกซ้อมด้านการแสดง และนายฐานันตร์ ตีสม เป็นผู้ดูแลและฝึกซ้อมด้านดนตรี

4.1.3.1.1.2 การได้รับการถ่ายทอดชุดทำรำเรือกันตรึม

คณะกันตรึมโรงเรียนสินรินทร์วิทยา ได้รับการถ่ายทอดกระบวนการทำรำเรือกันตรึมจากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ในปี พ.ศ. 2541 เนื่องด้วยคณะกันตรึมโรงเรียนสินรินทร์วิทยาก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2530 ได้เปิดให้นักเรียนผู้ที่มีความสามารถและความสนใจได้ร่วมกลุ่มทำกิจกรรมด้านศิลปะการแสดงพื้นเมืองและได้นำการแสดงออกเผยแพร่ในวาระโอกาสต่างๆอย่างสม่ำเสมอในการแสดงของคณะกันตรึมโรงเรียนสินรินทร์ในช่วงแรกได้เน้นไปที่การบรรเลงดนตรีกันตรึม และการแสดงเรือกันตรึม ในปี พ.ศ. 2540 ได้จัดตั้งเป็นชุมนุมศิลปะการแสดงพื้นเมืองกันตรึมขึ้น โดยได้เปิดโอกาสให้นักเรียนที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมทั้งนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเข้าร่วมกิจกรรมชุมนุม โดยมีนางสุปราณี จารุเสถียร และนายฐานันตร์ ตีสม เป็นครูประจำกิจกรรมชุมนุม

ปี พ.ศ. 2541 ได้มีโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูการแสดงพื้นเมืองสุรินทร์จึงได้เชิญนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ มาถ่ายทอดกระบวนการทำรำเรือกันตรึม เพื่อให้นักเรียนและคณะครูผู้ดูแลชุมนุมได้รับการถ่ายทอดกระบวนการทำโดยตรงจากผู้ประดิษฐ์ทำรำเรือกันตรึม กิจกรรมชุมนุมหรือคณะกันตรึมโรงเรียนสินรินทร์วิทยาได้นำการแสดงเรือกันตรึมเป็น 1 ในหลักสูตรสถานศึกษา ในรายวิชาเพิ่มเติม(ท้องถิ่น) วิชาภูมิใจในท้องถิ่น รหัสวิชา ส20204 ซึ่งเป็นวิชาเพิ่มเติมสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 เป็น

ต้นมาจนถึงปัจจุบัน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความรักและความหวงแหน เกิดความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาอันล้ำค่าในบรรพบุรุษของตน

นอกจากการเรียนการสอนในรายวิชาเพิ่มเติม คณะกษัตริย์โรงเรียนสินรินทร์วิทยายังได้มีการเปิดสอนสำหรับนักเรียนทุกระดับชั้นที่สนใจ โดยมีการเปิดการเรียนเป็นกิจกรรมชุมนุมเพื่อให้นักเรียนในทุกระดับชั้นได้มาทำกิจกรรมด้านศิลปะการแสดงพื้นเมืองกษัตริย์ อีกทั้งยังมีการสร้างเครือข่ายกลุ่มดนตรีและการแสดงพื้นเมือง(กษัตริย์และเรือมอันเร) กับโรงเรียนในเขตอำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 1 และโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 33 จำนวน 22 โรงเรียน และจัดโครงการที่สอนน้องโดยการจัดค่ายศิลปวัฒนธรรมสัญจรให้ความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

4.1.3.1.1.3 รูปแบบและองค์ประกอบการแสดงเรือมกษัตริย์

การแสดงชุดเรือมกษัตริย์ของคณะกษัตริย์โรงเรียนสินรินทร์วิทยา มีรูปแบบและองค์ประกอบการแสดงของการแสดงชุดเรือมกษัตริย์ โดยแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบดังนี้

1. รูปแบบและองค์ประกอบการแสดงแบบดั้งเดิม

การแสดงชุดเรือมกษัตริย์ของคณะกษัตริย์โรงเรียนสินรินทร์วิทยา ได้รับการถ่ายทอดกระบวนท่ารำโดยตรงจากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ รวมทั้งรูปแบบการแสดงและองค์ประกอบการแสดง การแสดงในชุดเรือมกษัตริย์ของคณะกษัตริย์โรงเรียนสินรินทร์วิทยายังคงอนุรักษ์กระบวนท่ารำรูปแบบ และองค์ประกอบแบบดั้งเดิมตามแบบอย่างเรือมกษัตริย์นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ การนำเสนอเผยแพร่การแสดงชุดเรือมกษัตริย์ในวาระโอกาสต่างๆ โดยเฉพาะวาระโอกาสที่นำเสนอการแสดงเรือมกษัตริย์เพียงชุดเดียวหรืองานที่เป็นการอนุรักษ์และวิชาการ คณะกษัตริย์โรงเรียนสินรินทร์จะนำการแสดงชุดเรือมกษัตริย์ แบบดั้งเดิมนำออกแสดงเพื่อเป็นการอนุรักษ์การแสดงชุดเรือมกษัตริย์ตามแบบอย่างที่นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ได้ถ่ายทอดกระบวนท่า รูปแบบและองค์ประกอบการแสดงเอาไว้

ภาพที่ 25 ภาพพร้อมกันตรีมของคณะกันตรีมโรงเรียนสินรินทร์วิทยา

ที่มา : อนุเคราะห์ภาพจากนางสุปราณี จารุเสถียร

ภาพที่ 26 ภาพพร้อมกันตรีมแบบดั้งเดิมของคณะกันตรีมโรงเรียนสินรินทร์วิทยา

ที่มา : ผู้วิจัย

2. รูปแบบและองค์ประกอบการแสดงแบบพัฒนา

คณะกัณฑ์ตรีมโรงเรียนสินรินทร์วิทยา ได้รับการถ่ายทอดกระบวนการบวรท่ารำ รูปแบบ และองค์ประกอบการแสดงของเรือกัณฑ์ตรีมจากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ มีการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรสถานศึกษาโดยเฉพาะรายวิชาเพิ่มเติมของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสตร์ และวัฒนธรรม และในชุมนุมศิลปการแสดงพื้นเมือง(กัณฑ์ตรีม) คณะกัณฑ์ตรีมได้นำการแสดงเรือกัณฑ์ตรีมออกนำเสนอเผยแพร่ในวาระโอกาสต่างๆอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะการนำเสนอในรูปแบบดั้งเดิมตามแบบอย่างนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ และในรูปแบบที่มีการพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของการแสดงในวาระโอกาสต่างๆ แต่เรือกัณฑ์ตรีมของคณะกัณฑ์ตรีมโรงเรียนสินรินทร์วิทยายังคงไว้แบบดั้งเดิมคือนักแสดงเป็นนักแสดงผู้หญิงล้วนและรูปแบบขั้นตอนในการแสดงยังคงแบบดั้งเดิมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ในส่วนของรูปแบบและองค์ประกอบการแสดงที่พัฒนา ดังนี้

2.1 ชุดท่ารำ

การแสดงเรือกัณฑ์ตรีมของคณะกัณฑ์ตรีมโรงเรียนสินรินทร์วิทยา ในรูปแบบที่พัฒนาขึ้นจากการรำเรือกัณฑ์ตรีมตามแบบดั้งเดิมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ คือการตัดท่ารำเพื่อเป็นการกระชับเวลาในการแสดงเนื่องด้วยในวาระการแสดงบางโอกาสมีข้อกำหนดในเรื่องของเวลาทำการแสดง ในการแสดงเรือกัณฑ์ตรีมบางครั้งจึงต้องมีการตัดทอนท่ารำเพื่อให้ได้ตามเวลาที่กำหนดไว้ กระบวนท่ารำที่ตัดทอนออก คือ กระบวนท่ารำที่ 4 ท่ารำอันของเสนงนบ เนื่องด้วยท่ารำที่ 4 เป็นกระบวนท่ารำที่มีจังหวะช้าและมีความคล้ายกันกับกระบวนท่าที่ 5 การแสดงที่ต้องรวบรัดในเวลาจึงมีการตัดท่ารำที่ 4 ออก และในการแสดงเรือกัณฑ์ตรีมของคณะกัณฑ์ตรีมโรงเรียนสินรินทร์วิทยามีการเพิ่มกระบวนท่ารำเข้าไปหลังจากจบกระบวนท่ารำที่ 7 ตามแบบดั้งเดิมเพื่อให้เป็นท่ารำของนักแสดงในการรำเพื่อเชื่อมการแสดงหรือเป็นการอำลาผู้ชมเป็นการเสร็จสิ้นการแสดง

2.2 เพลงประกอบการแสดง

เพลงประกอบการแสดงเรือกัณฑ์ตรีมของคณะกัณฑ์ตรีมโรงเรียนสินรินทร์รวมใจที่เป็นในรูปแบบพัฒนาจากแบบดั้งเดิมเพื่อให้เป็นการสอดคล้องในการนำเสนอออกเผยแพร่ตามข้อจำกัดหรือบริบทของการแสดงในโอกาสต่างๆ ในการแสดงเรือกัณฑ์ตรีมบางครั้งต้องถูกข้อจำกัดในเรื่องของ

เวลาการแสดง ทุกครั้งที่มีการจำกัดเรื่องของเวลาให้กระชับรวดเร็วขึ้นหรือเป็นไปตามเวลาที่ให้ทำการแสดง การตัดทำรำหรือตัดเพลงออกเพื่อเป็นการกระชับเวลาโดยจะตัดเพลงในทำนองที่ 4 คือ ทำนองรำพาย เนื่องด้วยทำนองรำพาย เป็นทำนองเพลงที่มีจังหวะช้าและมีความคล้ายคลึงกันกับทำนองเพลงที่ 5 คือ ทำนองเพลงปิ่นแซ่ และการแสดงเรือกันตรึมในบางโอกาสมีการทอนจำนวนรอบของแต่ละทำนองเพลงให้น้อยลงเพื่อเป็นการกระชับเวลาในการแสดง ซึ่งจะส่งผลให้กระบวนทำรำต้องมีการปรับหรือตัดทอนให้สอดคล้องกับจำนวนรอบเพลงของแต่ละทำนองอีกด้วย

คณะกัณตรึมโรงเรียนสุนทรินทรวิทยาได้มีการบันทึกการแสดงพื้นเมืองสุนทรินทร์ร่วมกับค่ายเพลงไฟโรจน์ชาวด เพื่อเป็นการอนุรักษ์และจัดจำหน่ายให้กับผู้ที่สนใจในการแสดงพื้นเมืองสุนทรินทร์ และเพื่อใช้สำหรับการเรียนการสอน ในอัลบั้มกัณตรึมประกอบการรำ สืบสานวัฒนธรรมพื้นบ้าน บันทึกและวางแผนจัดจำหน่ายเมื่อปีพ.ศ.2547 โดยมีการแสดงชุดเรือกันตรึมอยู่ในอัลบั้มนี้ด้วย การบันทึกการแสดงในครั้งนั้นถือเป็นการบันทึกครั้งสำคัญของคณะกัณตรึมโรงเรียนสุนทรินทรวิทยา เพื่อเป็นการเผยแพร่และเป็นต้นแบบในการแสดงพื้นเมืองสุนทรินทร์ให้กับผู้ที่สนใจศึกษาอีกด้วย ในด้านเนื้อเพลงของเพลงประกอบการแสดงเรือกันตรึมที่ได้แต่งขึ้นใหม่โดยนางนันทน์ ดิสม ซึ่งเป็นครูผู้ฝึกซ้อมด้านดนตรีของคณะกัณตรึมโรงเรียนสุนทรินทรวิทยาได้แต่งขึ้นใหม่เพื่อใช้ในการบันทึกการแสดงในครั้งนั้น โดยมีเนื้อหาที่เป็นภาษาไทยและภาษาเขมรถิ่นไทย เพื่อให้ผู้ที่รับฟังที่ไม่ใช่คนในท้องถิ่นได้รับรู้ถึงเนื้อหาของเพลงเรือกันตรึม ดังนี้

ตารางที่ 6 เนื้อเพลงประกอบการแสดงเรือกันตรึมของคณะกัณตรึมโรงเรียนสุนทรินทรวิทยา

ที่	ทำนองเพลง	เนื้อเพลง
1	ชาระยัง	เราชาวสุนทรินทร์อยู่ถิ่นอีสานใต้ สามัคคีร่วมใจในการร้องรำ ส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรม อันมีประจำแต่โบราณกาล
2	เซ็บ เซ็บ	(สร้อย) เซ็บ เซ็บ บอง เซ็บ การเล่นวันนี้เรียกว่าเรือกันตรึม เราไม่เคยลิ้มเล่นมานานหลาย (สร้อย) เป็นบทเพลงพื้นบ้านมีมาแต่ตายาย พวกเราเยาวชนรุ่นใหม่ ช่วยกันอนุรักษ์รักษา(สร้อย)

ที่	ทำนองเพลง	เนื้อเพลง
3	กัจฉ์เจก	<p>ขออภัยเหลือแสนถ้า मैंรำไม่งาม อย่าเยาะเย้ยหยามให้ได้ชื่นชม เสียงไมไฟเราะเสนานะนิยม เพราะพวกขงุมทำตามโบราณมา เชื่อว่ากันตรึมเรียกตามเสียงกลอง ท่วงทำนองโจ๊ะครึมครึม โจ๊ะครึมครึม ได้ยินเสียงป้อ้อ ได้ยินเสียงซอกันตรึม ทั้งร้อนร่ำคร่ำซิม นี่แหละชีวิตชนบทไทย</p>
4	รำพาย	<p>-ตัดออก-</p> <p>การบันทึกการแสดงในครั้งนั้น การแสดงชุดเรือกันตรึมได้ตัดทำนองเพลงและทำรำในลำดับที่ 4 ออก เพื่อเป็นการกระชับเวลาการแสดง</p>
5	ป็นแซร์	<p>มีชุดการแสดงมากมายหลายอย่าง รำป็นหมอเทอชิ่ง เริ่มต้ญญูระบ่ารมก็ล่อ เรียมอันเรร่าสาก เรียมตรด โจลมะมีวัตแม่มมอ ชื่นชมเรียมประเก้อมละออ มโหรีรำศิขรภูมิ</p>
6	อมตุก	<p>ระบ่าสู่มอันรุด แหย์ใหม่ตแดง แสดงจ๊ะอังกรอง เรียมชั้นตุจ เรียมกะโนบติงตอง เกี่ยวกันละเบงแซ่งแซ้ รำศรีเฟทสมันต์ แสดงการทอผ้าไหมสุรินทร์แท้ เรียมกรับ เรียมอาโยลำแบ เรียมกันตรึมแฮฮอมชอลอมเบาะ</p>
7	มังกีวลจองได	<p>เรียมกันตรึมเงาะ ชมชบปะณะเฮย กะเมี้ยทาขงุมเลย ปรี้วหมดเวียเลีย ออยเมียนความเซาะ เตียงเอาะเรือลคะเนีย ขงุมนึ่งชมเลีย เดิวระณะเฮย การเล่นอย่างนี้ สุรินทร์เรามีมาแล้วนานหลาย ขอจบการเรียมกันตรึม โอกาสหน้าค่อยพบกันใหม่ โชคดีมีชัย ขงุมขอลาเอย</p> <p>แปล</p> <p>เรียมกันตรึมวันนี้ ขอจบลงเพียงเท่านี้ก่อน อย่าตำหนิข้าพเจ้าเลย เพราะหมดเวลา</p>

ที่	ทำนองเพลง	เนื้อเพลง
		<p>ขอให้มีความสุข ครบทุกถ้วนหน้ากัน ข้าพเจ้าขอเลิกลา เพียงเท่านี้ก่อน การเล่นอย่างนี้ สุรินทร์เรามีมาแล้วนานหลาย ขอจบการเรือกันตรึม โอกาสหน้าค่อยพบกันใหม่ โชคดีมีชัย ข้าพเจ้าขอลาเอย</p>

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาพที่ 27 ภาพทำรำอมตูก(พายเรือ ใน)การแสดงเรือกันตรึม
 ของคณะกันตรึมโรงเรียนสินรินทร์วิทยา ในการบันทึกการแสดงพื้นเมืองร่วมกับ
 ค่ายเพลงไฟโรจน์ชาวดัตในอัลบั้ม “กันตรึมประกอบการรำ สืบสานวัฒนธรรมพื้นบ้าน”

ที่มา : อนุเคราะห์ภาพจากนางสุปราณี จารุเสถียรโน

2.3 เครื่องแต่งกาย

การแสดงเรือกันตรึมของคณะกันตรึมโรงเรียนสินรินทรวิทยาในรูปแบบที่พัฒนาจากรูปแบบดั้งเดิมของการแต่งกายตามแบบนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ การแต่งกายของเรือกันตรึมมีการพัฒนาให้เกิดความสอดคล้องกับองค์ประกอบต่างๆและวัสดุต่างๆที่มีข้อจำกัด แต่ยังคงนุ่มนวล ในรูปแบบและลักษณะแบบเดิมของเรือกันตรึมนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ โดยเฉพาะการนุ่งผ้าไหม ลวดลายพื้นเมืองของชุมชนและเครื่องประดับเงินแท้ที่เรียกว่า ประเก้อม เนื่องด้วยชุมชนเขวาสินรินทร์เป็นชุมชนที่เป็นแหล่งผลิตผ้าไหม เครื่องเงิน และเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญในด้านการหัตถกรรมของจังหวัดสุรินทร์

ภาพที่ 28 ภาพการแสดงเรือกันตรึมของคณะกันตรึมโรงเรียนสินรินทรวิทยา

ที่มา : อนุเคราะห์ภาพจากนางสุปราณี จารุเสถียร

4.1.3.2 สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา

4.1.3.2.1 โปรแกรมวิชานาฏศิลป์ วิทยาลัยครูสุรินทร์ (มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์)

วิทยาลัยครูสุรินทร์ จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2516 ในสังกัดกรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ ต่อมาในปี พ.ศ.2535 ยกสถานะเป็นสถาบันราชภัฏสุรินทร์ และในปี พ.ศ. 2547 ยกฐานะเป็น มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งเน้นผลิตบัณฑิตเพื่อรับใช้ท้องถิ่นโดยเฉพาะ การผลิตแลพัฒนาครู อีกทั้งเป็นสถาบันการศึกษาอุดมศึกษาที่อนุรักษ์และส่งเสริมทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น “ปี พ.ศ. 2521 วิทยาลัยครูสุรินทร์ในขณะนั้นได้เปิดหลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาการการศึกษาชั้นสูง (ป.กศ. สูง) วิชาเอกนาฏศิลป์ขึ้นเป็นรุ่นแรก”⁵⁷ การเปิดสอน วิชาเอกนาฏศิลป์เพื่อเป็นการผลิตครูที่มีความรู้ความสามารถเพื่อปฏิบัติงานสอนในสาขาวิชานาฏศิลป์ สาขาวิชานาฏศิลป์ของวิทยาลัยครูสุรินทร์ จัดการเรียนการสอนในการการปฏิบัติทักษะนาฏศิลป์ไทย ตามแบบกรมศิลปากร และปฏิบัติทักษะนาฏศิลป์พื้นบ้านสุรินทร์ โดยเฉพาะการแสดงพื้นบ้านสุรินทร์ ที่เกี่ยวข้องกับด้านการรำ เช่น เรือมอันเร เรือมอ้ายย เรือมกันตรึม โดยเชิญศิลปินท้องถิ่นที่มีความรู้ ความสามารถทางด้านการแสดงพื้นบ้านสุรินทร์มาเป็นวิทยากรถ่ายทอดองค์ความรู้ เช่น นางผ่อง ศรีทองหล่อ นางสุจินต์ ทองหล่อ นายกมนต์โรจน์ นวัตกรรม และนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ มาเป็น วิทยากรให้ความรู้และถ่ายทอดกระบวนการทำการรำพื้นบ้านสุรินทร์ในชุดต่างๆ

4.1.3.2.1.1 การได้รับการถ่ายทอดชุดท่ารำเรือมกันตรึม

นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้นำเรือมกันตรึมมาถ่ายทอดชุดท่ารำแก่นักศึกษาวิชาเอก นาฏศิลป์ วิทยาลัยครูสุรินทร์ “ในปี พ.ศ. 2532 โดยนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้รับมอบหมายให้เป็น วิทยากรสอนในรายวิชาเพลงและการละเล่นพื้นบ้าน”⁵⁸ การที่นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ นำเอาชุดการ แสดงเรือมกันตรึม มาถ่ายทอดให้กับนักศึกษาวิทยาลัยครูสุรินทร์ เป็นการนำเอาเรือมกันตรึมเข้ามาสู่ ระบบการศึกษาในระดับการศึกษาอุดมศึกษา โดยเฉพาะนักศึกษาสายครู ผู้วิจัยมีความคิดเห็นและ สรุปได้ว่า การนำเรือมกันตรึมมาถ่ายทอดแก่นักศึกษาในรายวิชาเพลงและการละเล่นพื้นบ้านสุรินทร์

⁵⁷ ภัคกวิรินทร์ จันทร์ทอง (2547). พัฒนาการเรือมอันเร. กรุงเทพฯ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ดุษฎีบัณฑิต.

⁵⁸ คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสุรินทร์ (2541). "เอกสารประกอบการพิจารณาเพื่อเสนอขออนุมัติปริญญาครุศาสตร บัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาการศึกษา โปรแกรมวิชานาฏศิลป์ นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์."

แก่นักศึกษาวิทยาลัยครูสุรินทร์ โดยเป็นนักศึกษาที่ศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์โดยตรง เป็นจุดเริ่มต้นที่ เรือมกันตรึมเข้ามาในการศึกษาและเป็นจุดเริ่มต้นของการแตกแขนง เมื่อนักศึกษาจบการศึกษา สามารถนำการแสดงพื้นบ้านชุดเรือมกันตรึมและชุดการแสดงอื่นๆ ไปถ่ายทอดยังนักเรียนใน สถานศึกษาระดับต่างๆได้อีกด้วย การเริ่มต้นของเรือมกันตรึมในการถ่ายทอดสู่สถาบันอุดมศึกษา จึง เป็นอีกต้นตอเพื่อการแตกแขนงอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการเผยแพร่เรือมกันตรึมเข้าสู่สถานศึกษาใน เขตพื้นที่อีสานใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่เฉพาะของการละเล่นกันตรึม การนำไปพัฒนาต่อยอดของบุคลากร ทางการศึกษาของวิทยาลัยครูและนักศึกษาที่จบการศึกษาไป เป็นการต่อยอดแตกแขนงของการรำ พื้นบ้านโดยเฉพาะเรือมกันตรึมที่ได้รับการถ่ายทอดโดยตรงจากผู้ประดิษฐ์ท่ารำ

4.1.3.2.1.2 รูปแบบและองค์ประกอบการแสดงเรือมกันตรึม

เรือมกันตรึมของวิทยาลัยครูสุรินทร์ที่ได้รับการถ่ายทอดท่ารำโดยตรงจาก นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์โดยตรง ทำให้เรือมกันตรึมของวิทยาลัยครูสุรินทร์ยังคงรักษารูปแบบการรำ เรือมกันตรึมในแบบดั้งเดิมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ เนื่องด้วยจุดประสงค์ของการเรียนการสอน ในรายวิชาเพลงและการละเล่นพื้นบ้านของสาขาวิชาเอกนาฏศิลป์ วิทยาลัยครูสุรินทร์ มีวัตถุประสงค์ เพื่อทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมโดยเฉพาะการแสดงพื้นบ้านสุรินทร์ ให้คงอยู่ในรูปแบบที่ดั้งเดิมหรือ ใกล้เคียงดั้งเดิมให้มากที่สุด เนื่องด้วยเมื่อนักศึกษาสำเร็จการศึกษาและนำการแสดงเรือมกันตรึม หรือการแสดงพื้นบ้านในชุดอื่นๆ นำไปใช้ในการแสดงหรือถ่ายทอดแก่ลูกศิษย์ของตนเองใน สถานศึกษาระดับต่างๆ การรักษารูปแบบเรือมกันตรึมแบบดั้งเดิมจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพื่อให้เรือมกันตรึมได้รับการรักษารูปแบบดั้งเดิมทั้งกระบวนการท่ารำและองค์ประกอบการแสดง ในการ แยกแขนงหรือการพัฒนาปรับเปลี่ยนการรำเรือมกันตรึมและองค์ประกอบการแสดงนั้นขึ้นอยู่กับ บริบทรอบข้างของผู้ที่นำการแสดงเรือมกันตรึมไปใช้ในแต่ละครั้ง

เรือมกันตรึมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ในวิทยาลัยครูสุรินทร์ ในการถ่ายทอดและการ นำไปออกแสดงเผยแพร่ในวาระต่างๆ ในรูปแบบดั้งเดิมทั้งกระบวนการท่ารำและองค์ประกอบการแสดง ในด้านต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของวิทยาลัยในการอนุรักษ์การแสดงพื้นบ้านให้คงอยู่ในสภาพที่ดั้งเดิม มากที่สุดเพื่อให้นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาออกไป นำการแสดงพื้นบ้านในชุดต่างๆ โดยเฉพาะ เรือมกันตรึม เรือมอันเร นำไปใช้ในวิชาชีพและถ่ายทอดสู่ลูกศิษย์รุ่นต่อไปอย่างถูกต้องโดยเฉพาะ กระบวนท่ารำและเพลงประกอบการแสดงอันเป็นสิ่งสำคัญของการรักษารูปแบบเรือมกันตรึมดั้งเดิม

การเผยแพร่เรื่องกันตรึมสู่สถานศึกษาใน ปี พ.ศ. 2532 เป็นจุดเริ่มต้นของการนำเรื่องกันตรึมเข้าสู่ระบบการศึกษา โดยเฉพาะสถานศึกษาอุดมศึกษาที่ผลิตครู การนำเอาเรื่องกันตรึมไปถ่ายทอดต่อนักเรียนในสถานศึกษาต่างๆจึงเป็นความคาดหวังของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ปัจจุบันจึงทำให้นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ มาเป็นวิทยากรสอนการรำเรื่องกันตรึมโดยตรงให้แก่นักศึกษา เพื่อให้ นักศึกษาได้รับการถ่ายทอดกระบวนการท่ารำอย่างถูกต้อง อีกทั้งเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องของเรื่องกันตรึม เพื่อให้ให้นักศึกษานำไปถ่ายทอดและใช้ประโยชน์ในอนาคต นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้สอนในรายวิชาเพลงและการละเล่นพื้นบ้าน โดยถ่ายทอดการรำเรื่องกันตรึม เรื่องอันเร เรื่องอ้าย และการแสดงอื่นๆที่เป็นการละเล่นพื้นบ้านสุรินทร์ ในปี พ.ศ. 2532 – ปี พ.ศ. 2534 และใน ปี พ.ศ. 2540 - ปี พ.ศ. 2541 ได้รับเชิญอีกครั้งจากสถาบันราชภัฏสุรินทร์ ให้มาเป็นวิทยากรในรายวิชาเพลงและการละเล่นพื้นบ้านสุรินทร์ ให้แก่นักศึกษาวิชานาฏศิลป์ นอกจากการมาเป็นวิทยากรสอนนักศึกษาวิชานาฏศิลป์ นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ยังเป็นบุคลากรสำคัญของศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ วิทยาลัยครูสุรินทร์ โดยการเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้และเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านการละเล่นพื้นบ้านสุรินทร์ประจำศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ ภายใต้การดูแลของวิทยาลัยครูสุรินทร์ โดยเฉพาะรับหน้าที่ในการสอนถ่ายทอดกระบวนการรำและฝึกซ้อมการแสดงพื้นบ้านสุรินทร์ เรื่องกันตรึม เรื่องอันเร เป็นต้น ในวาระสำคัญต่างๆที่ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์มอบหมายให้แก่นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ เช่น ปี พ.ศ. 2537 ฝึกซ้อมการแสดงพื้นบ้านสุรินทร์เพื่อแสดงถวายสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการเสด็จฯเปิดงาน “เทศกาลผ้ามรดกร่วมเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้” ณ สถาบันราชภัฏสุรินทร์ และใน ปี พ.ศ. 2541 จัดการแสดงวิถีชีวิตชาวสุรินทร์ เพื่อแสดงถวายสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในการเสด็จฯปฏิบัติพระราชกรณียกิจ ณ ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพอีสานใต้ จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเป็นงานที่ศูนย์วัฒนธรรมสุรินทร์ได้มอบหมายให้แก่นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์เป็นต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า เรื่องกันตรึมเข้าสู่สถานศึกษาในปี พ.ศ. 2532 โดยนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ นำไปถ่ายทอดกระบวนการท่ารำและองค์ประกอบการแสดงแก่นักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์วิทยาลัยครูสุรินทร์ เป็นจุดเริ่มต้นของเรื่องกันตรึมในสถานศึกษาโดยเฉพาะสถานศึกษาที่พัฒนาและผลิตครู นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาจะได้นำไปใช้แสดงและถ่ายทอดแก่นักเรียนในสถานศึกษาต่างๆ การแพร่กระจายสู่สถานศึกษาในครั้งนี้เป็นสิ่งที่แสดงถึงการยอมรับเรื่องกันตรึมเข้าสู่ระบบการศึกษาโดยเฉพาะสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาในท้องถิ่น

ภาพที่ 29 ภาพนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ถ่ายทอดเริ่มกันตรึมแก่นักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์
วิทยาลัยครูสุรินทร์ (มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์) ปี พ.ศ. 2541

ที่มา : อนุเคราะห์ภาพจากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

4.1.3.2.2 สาขาวิชานาฏศิลป์พื้นเมือง ภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

4.1.3.2.2.1 ประวัติความเป็นมา

ภาควิชาศิลปะการแสดง ก่อตั้งขึ้นเมื่อปีพุทธศักราช 2540 ภายใต้ภาควิชาทัศนศิลป์และศิลปะการแสดง สังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภชัย สิงห์บุศย์ เป็นผู้บริหารภาควิชา สาขานาฏศิลป์มีบุคลากรเพียง 2 ท่านคืออาจารย์สุรศักดิ์ พิมพ์เสน ดำรงตำแหน่งหัวหน้าสาขานาฏศิลป์ และอาจารย์ศิริมงคล นาฏยกุล

ปี พ.ศ. 2543 สาขานาฏศิลป์ได้โอนมาสังกัด โครงการจัดตั้งคณะศิลปกรรมศาสตร์ โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิภา วัศเพ็ญ รองอธิการบดีฝ่ายศิลปวัฒนธรรมและกิจการพิเศษ เป็นประธาน กรรมการบริหารโครงการจัดตั้งคณะศิลปกรรมศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2550 ได้มีการพัฒนาเป็นภาควิชาศิลปะการแสดง และปัจจุบัน (พ.ศ.2559) มีอาจารย์นฤปดินทร์ สาลีพันธ์ ดำรงตำแหน่งหัวหน้าภาควิชาศิลปะการแสดง

ภาควิชาศิลปะการแสดง เปิดหลักสูตรการเรียนการสอน 3 สาขาวิชาเอก คือ วิชาเอกนาฏศิลป์ไทย วิชาเอกนาฏศิลป์ตะวันตก และวิชาเอกนาฏศิลป์พื้นบ้านตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 และในปี พ.ศ. 2550 ภาควิชาได้มีการเปิดขยายสาขาวิชาเอกการแสดงละครเวทีและภาพยนตร์ ซึ่งเป็นสาขาวิชาใหม่เพื่อรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมด้านศิลปะการแสดงในประเทศ ซึ่งปัจจุบันภาควิชาศิลปะการแสดงมีทั้งหมด 4 กลุ่มวิชาเอก ดังนี้

วิชาเอก นาฏศิลป์ไทย [Thai Dance]

วิชาเอก นาฏศิลป์พื้นเมือง [Folk Dance]

วิชาเอก นาฏศิลป์ตะวันตก [Ballet]

วิชาเอก ศิลปะการละคร [Dramatic Arts]

โดยภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีพันธกิจ คือ

1. จัดการเรียนการสอนเพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความเป็นเลิศด้านศิลปะการแสดง
2. สร้างสรรค์ผลงานและผลิตผลงานวิจัยงานวิชาการเพื่อพัฒนาและตอบสนองการศึกษาระดับวิชาชีพ
3. ด้านศิลปะการแสดง บริการและถ่ายทอดวิชาการด้านศิลปะการแสดงแก่สาธารณชน
4. ทำนุบำรุงศิลปะวัฒนธรรมอันดีงามด้านศิลปะการแสดงให้ดำรงไว้สืบไป

ในการจัดการเรียนการสอนของสาขาวิชาเอกนาฏศิลป์พื้นเมือง มีวัตถุประสงค์หลักของการศึกษาในสาขาวิชาเอกพื้นเมืองคือ ศึกษาประวัติความเป็นมาและฝึกปฏิบัติการขั้นพื้นฐานของนาฏศิลป์พื้นเมือง กลุ่มวัฒนธรรมอีสานเหนือ กลุ่มวัฒนธรรมอีสานใต้ นาฏศิลป์ในหมอลำประเภทฟ้อนเดี่ยว ฟ้อนคู่ เป็นต้น การจัดการเรียนการสอนของสาขาวิชานาฏศิลป์พื้นเมือง ได้นำเอาศิลปะการแสดงพื้นเมืองของกลุ่มวัฒนธรรมต่างๆในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นหลัก โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่คือ กลุ่มวัฒนธรรมอีสานเหนือ และกลุ่มวัฒนธรรมอีสานตอนใต้มาจัดการเรียนการสอนโดยแบ่งออกเป็น 2 อย่างคือ

1. หลักสูตรการเรียนการสอน

- 1.1 การเรียนการสอนในรายวิชาทักษะนาฏศิลป์พื้นเมือง
- 1.2 การเรียนรู้ในห้องเรียนโดยการเก็บรวบรวมองค์ความรู้จากศิลปินพื้นบ้าน หรือ การอาศรมศึกษา
- 1.3 การสอบทักษะศิลปะการแสดงขั้นสูง หรือ ศิลปินพนธ์ (SOLO)

2. การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

ในการศึกษาถึงพัฒนาการเรือมกันตรึมจังหวัดสุรินทร์ ในช่วงที่ 2 นี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษาภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นการเชื่อมโยงถึงพัฒนาการเรือมกันตรึมจังหวัดสุรินทร์ เนื่องด้วยภาควิชาศิลปะการแสดง ได้เปิดการเรียนการสอนที่

เป็นสาขาวิชาเอกนาฏศิลป์พื้นเมือง โดยมุ่งศึกษาและการเรียนการสอนถึงนาฏศิลป์พื้นเมืองของภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นสำคัญ ในหลักสูตรมีการนำการแสดงชุดเรือกันตรึมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ มาใช้ในการเรียนการสอนและการสอบศิลปนิพนธ์(SOLO) อีกทั้งมีการนำการแสดงชุดเรือกันตรึม ออกนำเสนอเผยแพร่ในวาระโอกาสต่างๆเพื่อเป็นการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมตามพันธกิจของภาควิชา ดังนี้

1. หลักสูตรการเรียนการสอน

1.1 การเรียนการสอนในรายวิชาทักษะนาฏศิลป์พื้นเมือง

ในการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรการศึกษาของสาขาวิชานาฏศิลป์พื้นเมือง ในรายวิชาทักษะนาฏศิลป์พื้นเมือง ได้มีการจัดการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับศิลปะการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มวัฒนธรรมคือ กลุ่มวัฒนธรรมอีสานเหนือและกลุ่มวัฒนธรรมอีสานใต้ ในการเรียนการสอนทักษะนาฏศิลป์พื้นเมืองของกลุ่มวัฒนธรรมอีสานตอนใต้ มีการศึกษาและถ่ายทอดกระบวนการทำรำของการแสดงชุดเรือกันตรึม เรือกันตรึม เรือมมกวลจองไต ซึ่งการแสดงทั้ง 3 ชุดนี้เป็นนาฏยประดิษฐ์ของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

การได้รับการถ่ายทอดกระบวนการทำรำเรือกันตรึมในการเรียนการสอนในรายวิชาทักษะนาฏศิลป์พื้นเมือง “การถ่ายทอดกระบวนการทำรำเรือกันตรึมในช่วงแรกที่มีการเปิดการเรียนการสอนของสาขานาฏศิลป์พื้นเมืองได้เชิญนางสำรวม ดีสม (น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์) มาเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดกระบวนการทำรำของการแสดงพื้นเมืองอีสานตอนใต้ ในปี พ.ศ. 2541”⁵⁹ โดยได้ต่อกระบวนการทำรำให้กับนิสิตและคณาจารย์สาขานาฏศิลป์พื้นเมือง ซึ่งนางสำรวม ดีสม ได้ถ่ายทอดกระบวนการทำรำไว้ทั้งหมด 3 ชุดการแสดงคือ เรือกันตรึม เรือมมกวลจองไต “ในการถ่ายทอดกระบวนการทำรำเรือกันตรึม ได้ถ่ายทอดกระบวนการทำรำและรูปแบบการแสดงตามแบบฉบับของนาง

⁵⁹ รัตติยา โกมินทรชาติ (2560). การได้รับการถ่ายทอดกระบวนการทำรำและการจัดการเรียนการสอนการแสดงเรือกันตรึม. พ. ยอดดำเนิน.

แก่นจันทร์ นามวัฒน์”⁶⁰ หลังจากการถ่ายทอดกระบวนการทำรำจากนางสำรวม ดีสม การเรียนการสอนที่เป็นนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานตอนใต้การถ่ายทอดกระบวนการทำรำเรือกันตรึมเป็นหน้าที่ของผู้รับผิดชอบในรายวิชาและในบางครั้งมีการถ่ายทอดกระบวนการทำรำที่เป็นรุ่นพี่ต่อให้รุ่นน้อง โดยเป็นรุ่นพี่ที่ได้ศึกษาการแสดงชุดเรือกันตรึมเพื่อเป็นการสอบทักษะศิลปะการแสดงชั้นสูง(SOLO) โดยผ่านการรับการถ่ายทอดกระบวนการทำรำจากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์หรือนางสำรวม ดีสม และนำมาถ่ายทอดให้กับรุ่นน้องในสาขาวิชานาฏศิลป์พื้นเมือง

1.2 การเรียนรู้นอกห้องเรียนโดยการเก็บรวบรวมองค์ความรู้จากศิลปินพื้นบ้าน หรือ การอาศรมศึกษา

หลักสูตรการเรียนการสอนในสาขาวิชานาฏศิลป์พื้นเมือง มีการจัดการเรียนการสอนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนเพื่อให้บัณฑิตได้ฝึกการเรียนรู้ ศึกษา ค้นคว้า ทั้งในห้องเรียนที่มีคณาจารย์ประจำรายวิชาเป็นผู้สอนถ่ายทอดกระบวนการทำรำและในการศึกษานอกห้องเรียนเพื่อเป็นการฝึกให้บัณฑิตได้ศึกษาเรียนรู้กับศิลปินพื้นบ้านหรือศิลปินต้นแบบโดยตรง ในการเรียนแบบการเก็บรวบรวมองค์ความรู้จากศิลปินพื้นบ้านอันเป็นองค์ความรู้ที่ต้องมีทักษะในการรับการถ่ายทอดเป็นอย่างดีในการเรียนแบบนี้ สาขาวิชานาฏศิลป์พื้นเมืองได้เรียกว่า อาศรมศึกษา ในการอาศรมศึกษาของนิสิตเป็นการเปิดโอกาสให้เลือกที่จะเรียนรู้การแสดงพื้นเมืองในชุดการแสดงต่างๆตามที่นิสิตสนใจ โดยผ่านการนำเสนอคณาจารย์ให้พิจารณาถึงความเหมาะสมและต้องนำเสนอการแสดงที่ได้ไปอาศรมศึกษาต่อกรรมการและสาธารณชน

การอาศรมศึกษาในการแสดงชุด เรือกันตรึม เป็นอีกหนึ่งชุดการแสดงที่ได้รับความนิยมและเป็นที่ยอมรับของนิสิตในการเลือกที่อาศรมศึกษา การอาศรมศึกษาในการแสดงชุดเรือกันตรึม เป็นการลงภาคสนามเพื่อรับการถ่ายทอดโดยตรงจากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ หรือ นางสำรวม ดีสม ในการอาศรมศึกษาเป็นการเรียนรู้ถึงกระบวนการทำรำ รูปแบบการแสดงและองค์ประกอบ การแสดงของเรือกันตรึมเพื่อเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำเสนอการแสดงโดยนิสิตผู้ที่อาศรม

⁶⁰ สำรวม ดีสม (2560). การถ่ายทอดกระบวนการทำเรือกันตรึมให้กับภาควิชาศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. พ. ยอดดำเนิน.

ศึกษาจะต้องเป็นผู้ที่แสดงด้วยตนเอง ในกระบวนการทำร้ายคงใช้กระบวนการทำร้ายแบบดั้งเดิมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ซึ่งได้รับการถ่ายทอดโดยตรงจากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ หรือนางสำรวม ดีสม

รูปแบบในการแสดงเพื่อนำเสนอจากการอาศรมศึกษา ในกรณีที่นิสิตผู้อาศรมศึกษาเป็นผู้หญิงการแสดงจะเป็นการแสดงเดี่ยว ในกรณีที่นิสิตผู้อาศรมศึกษาเป็นผู้ชาย การแสดงจะเป็นรำคู่ ในการใช้รูปแบบการแสดงที่เป็นรำเดี่ยวและรำคู่ขึ้นอยู่กับนิสิตผู้อาศรมศึกษาหรือสนใจที่จะศึกษาการแสดงเรือกันตรึมที่รำคู่ชายหญิง ก็เลือกที่จะศึกษาเรือกันตรึมที่ถ่ายทอดกระบวนการทำร้ายโดยนางสำรวม ดีสม ซึ่งเป็นผู้ที่ได้พัฒนาการแสดงเรือกันตรึมจากเดิมที่เป็นผู้หญิงล้วนให้เป็นการแสดงเรือกันตรึมที่มีการรำคู่ชายหญิง

ภาพที่ 30 ภาพการแสดงเรือกันตรึมโดยนางสาวอรทัย ไชยโสตา ในการนำเสนออาศรมศึกษา ได้รับการถ่ายทอดกระบวนการทำร้ายจากนางสำรวม ดีสม ปี พ.ศ.2555

ที่มา : อนุเคราะห์ภาพจากนางสาวอรทัย ไชยโสตา

1.3 การสอบทักษะศิลปะการแสดงชั้นสูง หรือ ศิลปินพจน์ (SOLO)

โครงการศิลปินพจน์ทางศิลปะการแสดง ของนิสิตชั้นปีที่ 4 ของภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในโครงการนี้มีการจัดการสอบทักษะศิลปะการแสดงชั้นสูง หรือ การสอบSOLO เพื่อเป็นการประมวลองค์ความรู้ทักษะด้านศิลปะการแสดงของนิสิตทุกสาขาวิชาเอก ในการสอบทักษะศิลปะการแสดงชั้นสูงของสาขาวิชาเอก นาฏยศิลป์พื้นเมือง ให้นิสิตนำเสนอการแสดงพื้นเมืองของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามความถนัดและความสนใจศึกษา โดยผ่านการนำเสนอและได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการหรืออาจารย์ของสาขาวิชานาฏยศิลป์พื้นเมือง ในการสอบทักษะศิลปะการแสดงชั้นสูง นิสิตต้องไปรับการถ่ายทอดกระบวนการทำรำจากผู้ประดิษฐ์ทำรำหรือผู้ที่เชี่ยวชาญในการแสดงชุดนั้นโดยตรง

การแสดงชุดเรือมกันตรึม เป็นอีกหนึ่งชุดการแสดงที่นิสิตสาขาวิชานาฏยศิลป์พื้นเมืองให้ความสนใจและนำไปใช้สอบทักษะศิลปะการแสดงชั้นสูง ในการรับการถ่ายทอดกระบวนการทำรำของการแสดงชุดเรือมกันตรึมเพื่อใช้ในการสอบทักษะศิลปะการแสดงชั้นสูงผู้ถ่ายทอดกระบวนการทำรำคือ นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ หรือ นางสาวรม ดิสม โดยกระบวนการและรูปแบบการแสดงของเรือมกันตรึมที่นำมาสอบจะเป็นตามแบบดั้งเดิมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ นอกจากผู้สอบเป็นผู้ชายจะปรับไปเป็นแบบพัฒนาของเรือมกันตรึมที่นางสาวรม ดิสม ได้พัฒนาขึ้นให้มีนักแสดงผู้ชายร่วมแสดง คือนักแสดงผู้ชายจะเริ่มรำในทำนองเพลงที่ 3 คือเพลงกัจฉะ ในทำรำกัจฉะ ในส่วนนักแสดงผู้หญิงที่รำคู่ด้วยจะเริ่มรำตั้งแต่ทำนองเพลงที่ 1 คือ ทำนองเพลงซาระยัง ในทำรำซารายัง (เดินออก) องค์ประกอบของเรือมกันตรึมที่นำมาเพื่อสอบทักษะศิลปะการแสดงชั้นสูง โดยเฉพาะเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายของนักแสดง มีการเลือกใช้เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายในหลายรูปแบบทั้งที่เป็นรูปแบบดั้งเดิมที่เป็นการแต่งกายของเรือมกันตรึมที่แสดงครั้งแรกในปี พ.ศ. 2526 และรูปแบบการแต่งกายที่นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้พัฒนาขึ้นภายหลัง

ภาพที่ 31 ภาพเรือกันตรึมโดยนายวัชรไกร เย็นวัฒนา ในการสอบทักษะศิลปะการแสดงชั้นสูง
ได้รับการถ่ายทอดกระบวนการทำร่ำจากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ปี พ.ศ.2558

ที่มา : อนุเคราะห์ภาพจากนายวัชรไกร เย็นวัฒนา

ภาพที่ 32 ภาพเรือกันตรึมโดยนางสาวจิดารัตน์ สายพุกข์และนางสาวพิมประภา ทวีโชติ
ในการสอบทักษะศิลปะการแสดงชั้นสูง ได้รับการถ่ายทอดกระบวนการทำร่ำจาก
นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ปี พ.ศ.2558

ที่มา : อนุเคราะห์ภาพจากนางสาวพิมประภา ทวีโชติ

2. การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

ภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีพันธกิจหลักด้านศิลปะการแสดงในการบริการและถ่ายทอดวิชาการด้านศิลปะการแสดงแก่สาธารณชน และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมอันดีงามด้านศิลปะการแสดงให้ดำรงไว้สืบไป หน้าที่หลักในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมคือการนำการแสดงออกเผยแพร่ต่อสาธารณชนในวาระโอกาสต่างๆ สาขาวิชานาฏศิลป์พื้นเมืองเป็นอีกหนึ่งสาขาของภาควิชาที่ได้ทำหน้าที่ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมอย่างเด่นชัด โดยเฉพาะการนำศิลปวัฒนธรรมด้านศิลปะการแสดงของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาออกแสดงเผยแพร่รวมทั้งการเข้าร่วมประกวดในกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นอีกหนึ่งแนวทางในการส่งเสริมและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

การนำการแสดงออกเผยแพร่ของสาขาวิชานาฏศิลป์พื้นเมืองในการแสดงที่เป็นกลุ่มวัฒนธรรมอีสานใต้ การแสดงชุดเรือกันตรึมเป็นการแสดงที่สาขาวิชานาฏศิลป์พื้นเมืองนำออกแสดงเพื่อเป็นตัวแทนการแสดงของกลุ่มวัฒนธรรมอีสานตอนใต้ ในการนำการแสดงชุดเรือกันตรึมออกเผยแพร่จะเป็นการนำการแสดงในรูปแบบของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ คือใช้นักแสดงผู้หญิงทั้งหมด ไม่มีการตัดกระบวนท่ารำหรือทำนองเพลง ในส่วนองค์ประกอบเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายมีการปรับใช้ให้ใกล้เคียงที่สุดและยังคงอยู่ในลักษณะการนุ่งห่มตามแบบนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

เรือกันตรึมในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา สาขาวิชาเอกนาฏศิลป์พื้นเมือง ภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้วิจัยขอสรุป ดังนี้

4.1.3.2.2.2 การได้รับการถ่ายทอดชุดท่ารำเรือกันตรึม

1.1 การได้รับถ่ายทอดเรือกันตรึมเพื่อการเรียนการสอน

ปี พ.ศ. 2541 สาขาวิชานาฏศิลป์พื้นเมือง ได้เชิญนางสำรวม ดีสม (น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์) มาเป็นวิทยากรถ่ายทอดกระบวนท่ารำการแสดงของกลุ่มวัฒนธรรมอีสานใต้ เพื่อถ่ายทอดกระบวนท่ารำแก่นิสิตและคณาจารย์ประจำรายวิชาทักษะนาฏศิลป์พื้นเมือง โดยการถ่ายทอดกระบวนท่ารำในครั้งนั้นนางสำรวม ดีสม ได้ถ่ายทอดกระบวนท่ารำได้แก่ เรือมอันเร เรือมมกิ้วล

จองไต และเรือกันตรึม ในการถ่ายทอดกระบวนการทำรำเรือกันตรึมในครั้งนั้น นางสำรวม ดีสม ได้ถ่ายทอดกระบวนการทำรำเรือกันตรึมในรูปแบบของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ โดยไม่มีการตัดทอนหรือปรับท่ารำ และถ่ายทอดกระบวนการทำรำเรือกันตรึมในรูปแบบของนางสำรวม ดีสม ในรูปแบบเรือกันตรึมที่นักแสดงผู้ชายเป็นเรือกันตรึมคู่ระหว่างผู้ชายและผู้หญิง ในการถ่ายทอดกระบวนการทำรำให้แก่ณิสิตและคณาจารย์สาขาวิชานาฏศิลป์พื้นเมือง โดยนางสำรวม ดีสม ได้ถ่ายทอดกระบวนการทำรำทั้งแบบดั้งเดิมและแบบพัฒนา ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนการสอนในการแสดงพื้นบ้านอีสานใต้ของสาขานาฏศิลป์พื้นเมือง ซึ่งการเรียนการสอนเรือกันตรึมได้สืบทอดถ่ายทอดกระบวนการทำรำให้กับนิสิตในรายวิชาทักษะนาฏศิลป์พื้นเมือง (SKILL3นาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานใต้) โดยผู้สอนประจำรายวิชานำเอาเรือกันตรึม และการแสดงพื้นบ้านอีสานใต้มาถ่ายทอดแก่นิสิตในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะการถ่ายทอดเรือกันตรึมในรูปแบบดั้งเดิมและรูปแบบพัฒนาเพื่อประโยชน์แก่นิสิตในการศึกษาและนำไปใช้ต่อไป

1.2 การได้รับถ่ายทอดเรือกันตรึมเพื่อใช้ในการสอบอาศรมศึกษา และศิลปนิพนธ์(อนุรักษ- SOLO)

การเรียนการสอนของสาขาวิชานาฏศิลป์พื้นเมือง มีการจัดการเรียนการสอนการรำของกลุ่มวัฒนธรรมต่างๆในห้องเรียนและนอกห้องเรียน การเรียนรู้จากศิลปินผู้เชี่ยวชาญการแสดงพื้นบ้านต่างๆในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สาขาวิชานาฏศิลป์พื้นเมืองจัดให้นิสิตได้ศึกษาเรียนรู้นอกห้องเรียน โดยการรับถ่ายทอดกระบวนการทำรำจากผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญ ศิลปินท้องถิ่น ตามความสนใจศึกษาของนิสิตแต่ละคน เรียกการเรียนการสอนแบบนี้ว่า “อาศรมศึกษา” ซึ่งจะเป็นนิสิตชั้นปีที่ 3 อีกทั้งเป็นแนวทางเพื่อจะใช้ในการทำศิลปนิพนธ์แนวอนุรักษในชั้นปีที่ 4 การอาศรมศึกษาของกลุ่มวัฒนธรรมอีสานตอนใต้ โดยเฉพาะอาศรมศึกษาเรือกันตรึม การขอรับการถ่ายทอดกระบวนการทำรำเรือกันตรึมของนิสิตที่ลงภาคสนามจังหวัดสุรินทร์สามารถขอรับการถ่ายทอดกระบวนการทำรำทั้งจากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ และนางสำรวม ดีสม กล่าวคือ นิสิตที่ลงภาคสนามอาศรมศึกษาเรือกันตรึมสามารถเลือกผู้ถ่ายทอดกระบวนการทำรำได้และขึ้นอยู่กับภาระงานในวันเวลาและความสะดวกของผู้ถ่ายทอดกระบวนการทำรำ ผู้ที่อาศรมศึกษาเรือกันตรึมที่รำคู่ผู้ชาย ผู้หญิง จะเลือกรับการถ่ายทอดกระบวนการทำรำจากนางสำรวม ดีสม นอกจากนั้นการขอถ่ายทอดกระบวนการทำรำขึ้นอยู่กับผู้ถ่ายทอดทำรำในความสะดวก ซึ่งปัจจุบันนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์อายุมากขึ้น การถ่ายทอดกระบวนการ

เรือกันตรึมในรูปแบบต่างๆจึงเป็นนางสาวรวม ดีสม และลูกศิษย์นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ เป็นผู้ถ่ายทอดกระบวนท่ารำ

การสอบศิลปะนิพนธ์แนวอนุรักษ์หรือการสอบเดี่ยวมาตรฐาน(SOLO) ของนิสิตชั้นปีที่ 4 สาขานาฏศิลป์พื้นเมือง นิสิตสอบศิลปะนิพนธ์เพื่อเป็นสอบสำเร็จการศึกษาอันเป็นการประมวลองค์ความรู้ของการศึกษาตลอด 4 ปี นิสิตต้องทำการสอบศิลปะนิพนธ์ 2 อย่าง คือ การสอบศิลปะนิพนธ์แบบอนุรักษ์ และการสอบศิลปะนิพนธ์แบบสร้างสรรค์การแสดง ในการสอบศิลปะนิพนธ์แบบอนุรักษ์คือการทำการศึกษากการแสดงพื้นเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ชุดการแสดง โดยขอรับการถ่ายทอดกระบวนท่ารำแล้วนำเสนอต่อสาธารณชนโดยเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า การสอบเดี่ยวมาตรฐาน หรือการสอบSOLO ในทาบสอบSOLO ของนิสิตผู้สนใจศึกษาเรือกันตรึม ต้องทำการขอรับการถ่ายทอดกระบวนท่ารำจากศิลปินหรือผู้เชี่ยวชาญโดยตรง ในการขอรับการถ่ายทอดกระบวนท่ารำเรือกันตรึมจากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ เพื่อได้รับการถ่ายทอดท่ารำโดยตรงจากผู้ประดิษฐ์ท่ารำ หรือขอรับถ่ายทอดท่ารำจากผู้เชี่ยวชาญรองลงมาจากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ หรือลูกศิษย์นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ คือนางสาวรวม ดีสม การขอรับถ่ายทอดกระบวนท่ารำขึ้นอยู่กับภาระงานและความสะดวกของผู้ถ่ายทอดกระบวนท่ารำ อีกทั้งผู้ที่ทำการขอรับการถ่ายทอดกระบวนท่ารำต้องคำนึงถึงความถูกต้องและความเหมาะสม เช่น ผู้สอบเป็นผู้ชาย จึงต้องขอรับการถ่ายทอดกระบวนท่ารำเรือกันตรึมจากนางสาวรวม ดีสม หรือมีโอกาสหลังจากการขอรับถ่ายทอดกระบวนท่ารำจากนางสาวรวม ดีสม ให้นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้ตรวจสอบท่ารำและขอคำแนะนำจากผู้ประดิษฐ์ท่ารำโดยตรง จึงขึ้นอยู่กับภาระงานเรื่องของเวลาและความสะดวกของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ซึ่งมีอายุมากขึ้นการติดต่อและการขอรับการถ่ายทอดกระบวนท่ารำจึงเป็นเรื่องที่ยากพอสมควร

4.1.3.2.2.3 รูปแบบและองค์ประกอบการแสดงเรือกันตรึม

สาขานาฏศิลป์พื้นเมืองได้จัดการเรียนการสอนและการสอบดั่งที่กล่าวมาข้างต้น ในการนำเสนอการแสดงเรือกันตรึมในการสอบอาศรมศึกษาและสอบศิลปนิพนธ์(อนุปริญญา) การนำเสนอเรือกันตรึมเพื่อเป็นการสอบและแสดงต่อสาธารณชนนั้น รูปแบบการแสดงและองค์ประกอบการแสดงจึงเป็นเรื่องสำคัญในการนำเสนอในรูปแบบที่ถูกต้องตามรูปแบบดั้งเดิมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ หรือตามรูปแบบที่ได้ขอรับการถ่ายทอดกระบวนการทำรำจากนางสำรวม ดีสม นอกจากการนำเสนอเรือกันตรึมเพื่อการสอบนำเสนอผลงานของนิสิตในชั้นปีต่างๆ สาขาวิชานาฏศิลป์พื้นเมืองยังมีการนำเรือกันตรึมออกแสดงเผยแพร่ในวาระโอกาสต่างๆ เพื่อเป็นการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การนำเสนอเรือกันตรึมเพื่อเป็นการเผยแพร่ รูปแบบเรือกันตรึมจึงต้องมีความถูกต้องหรือใกล้เคียงตามรูปแบบและองค์ประกอบการแสดงของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ให้มากที่สุดเพื่อเป็นการอนุรักษ์รูปแบบการแสดงให้อยู่ในรูปแบบดั้งเดิมมากที่สุดเพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาต่อไป

ภาพที่ 33 ภาพการแสดงเรือกันตรึมในการแสดงชุด “รวมเผ่าไทยอีสานเทิดไท้องค์ราชันย์” โดยภาควิชาศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 83 พรรษา ปี พ.ศ. 2553

ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 34 ภาพการแสดงเรือมกัณฑ์ตรีม โดยภาควิชาศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ในงานลอยกระทงมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปี พ.ศ. 2556

ที่มา : ผู้วิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

4.1.3.3 สถานศึกษาสังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม

4.1.3.3.1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด

วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด เป็นวิทยาลัยสังกัดกองศิลปศึกษา กรมศิลปากร แห่งที่ 3 ในจำนวนวิทยาลัยนาฏศิลป์ส่วนภูมิภาคทั้งหมด 9 แห่ง วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดจัดตั้งขึ้นเพื่อขยายการศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรมให้แพร่หลายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดำเนินการก่อสร้างเสร็จในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2522 และเปิดทำการเรียนการสอนในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2525 โดยมีนายล้วน เจริญใจ เป็นผู้อำนวยการคนแรกของวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด โดยมีพันธกิจเป็นศูนย์กลางบริการวิชาการด้านศิลปวัฒนธรรม อนุรักษ์ พัฒนา สืบสาน และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม และปณิธาน มุ่งมั่นศึกษา ส่งเสริมอนุรักษ์สืบสาน สร้างสรรค์ เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม⁶¹

“คณะครูจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด นำโดยอาจารย์ชุมเดช เดชกมล ได้เชิญนาฏศิลป์พื้นบ้านมาถ่ายทอดทำรำเรือมอันเรและเรือมกันตรึม ตามนโยบายของวิทยาลัยนาฏศิลป์ที่กำหนดภารกิจวิทยาลัยนาฏศิลป์ว่ามีหน้าที่เก็บรวบรวม และเผยแพร่การแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดต่างๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดสุรินทร์เป็นจังหวัดหนึ่งที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดต้องมาเก็บรวบรวมเอกลักษณ์ของสุรินทร์ ไปเก็บรักษาและเผยแพร่ต่อไป ในการถ่ายทอดครั้งนั้นใช้หอวัฒนธรรมของสถาบันราชภัฏสุรินทร์เป็นสถานที่ในการถ่ายทอดให้คณะครูจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ระหว่างวันที่ 26 - 27 สิงหาคม พ.ศ. 2540”⁶²

ปี พ.ศ. 2540 โดยมีนางสันทนา วงษ์แสงพลอย ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด มีนโยบายให้คณะครูในวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ลงพื้นที่ภาคสนามเก็บข้อมูลในด้านการละเล่นกันตรึมของกลุ่มวัฒนธรรมอีสานตอนใต้ ได้แก่ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดศรีสะเกษ โดยทำการลงภาคสนามที่จังหวัดสุรินทร์ ระหว่างวันที่ 26 - 27 สิงหาคม พ.ศ. 2540 โดยใช้หอวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏสุรินทร์ เป็นสถานที่ลงภาคสนามเก็บข้อมูล โดยการเชิญศิลปินพื้นบ้านสุรินทร์โดยเฉพาะด้านการทำรำพื้นบ้านได้แก่ นางผ่องศรี ทองหล่อ นางสุจินต์ ทองหล่อ นายกมนต์โรจน์ นิวัฒน์บรรหาร และนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ มาเป็นวิทยากรถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้าน

⁶¹ วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด. "ประวัติของวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด." from <http://cdare.bpi.ac.th/2016/page1.php>.

⁶² ภัคกวิมล จันทรวง (2547). พัฒนาการเรือมอันเร. กรุงเทพฯ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ดุษฎีบัณฑิต.

การเล่นพื้นบ้านสุรินทร์ประเภทการรำ โดยการแสดงพื้นบ้านที่ศิลปินพื้นบ้านสุรินทร์ถ่ายทอดในครั้งนี้ได้แก่ เรือมอันเร และเรือมกันตรึม

“ปี พ.ศ. 2540 ได้รับเชิญจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ ให้เป็นวิทยากรถ่ายทอดการแสดงเรือมอันเรและเรือมกันตรึมตามแบบฉบับที่ถูกต้อง ให้คณะอาจารย์วิทยาลัยนาฏศิลป์ โดยมีอาจารย์ชุมเพช เตชกมล เป็นหัวหน้าคณะ ท่านได้แจ้งจุดประสงค์ว่า วิทยาลัยนาฏศิลป์มีหน้าที่เก็บรวบรวมและเผยแพร่การแสดงที่นับเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดต่างๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดสุรินทร์ เป็นอีกจังหวัดที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดต้องมาเก็บรวบรวมเอกลักษณ์ของสุรินทร์ไปเก็บรักษา และเผยแพร่ ในการถ่ายทอดครั้งนี้ได้จัดทำวิดีโอและได้ทำเอกสารอธิบายท่ารำ “เรือมกันตรึม” ให้วิทยาลัยด้วย จึงนับเป็นการถ่ายทอดและมีเอกสารที่สมบูรณ์แบบที่สุด”⁶³

ภาพที่ 35 ภาพนางแก่นจันทร์ นามวิวัฒน์ ถ่ายทอดกระบวนท่ารำเรือมกันตรึม
ให้แก่คณะครูจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ปี พ.ศ. 2540

ที่มา : อนุเคราะห์ภาพจากนางแก่นจันทร์ นามวิวัฒน์

⁶³ คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสุรินทร์ (2541). "เอกสารประกอบการพิจารณาเพื่อเสนอขออนุมัติปริญญาครุศาสตรบัณฑิต กิตติมศักดิ์ สาขาวิชาการศึกษ โปรรณมวิชานาฏศิลป์ นางแก่นจันทร์ นามวิวัฒน์."

วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดได้รับการถ่ายทอดกระบวันท่ารำเรือกันตรึม จากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ โดยตรงทำให้กระบวันท่ารำและองค์ประกอบการแสดงจึงไม่มีความคลาดเคลื่อน นอกจากนี้การนำเอาเรือกันตรึมที่ได้รับการถ่ายทอดเมื่อปี พ.ศ. 2540 ไปปรับปรุงในเรื่องของลีลาและเพลงประกอบการแสดงที่นำเอาวงดนตรีพื้นเมืองอีสานตอนเหนือหรือวงโปงลาง มาบรรเลงร่วมในการแสดงเรือกันตรึม ในการรับการถ่ายทอดกระบวันท่ารำเรือกันตรึม ในการลงภาคสนามเก็บข้อมูลในด้านการแสดงพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ของวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ได้นำชุดการแสดงเรือกันตรึมออกแสดงสู่สาธารณชนในนามวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดเป็นครั้งแรก ในการแสดงผลงานของสถาบันการศึกษาสังกัดกรมศิลปากร(ในขณะนั้น) ในงานนิทรรศกาลศิลปวัฒนธรรมสถาบันศึกษาสังกัดกรมศิลปากร (งานศิลปวัฒนธรรมสี่ภาค) ในปี พ.ศ. 2541 หลังจากนั้นวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดได้นำการแสดงชุดเรือกันตรึมออกแสดงในงานเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมในวาระต่างๆตามความเหมาะสม

ภาพที่ 36 ภาพเรือกันตรึม วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด
ในงานเทศกาลศิลปวัฒนธรรมนานาชาติ จังหวัดเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2550

ที่มา : www.bloggang.com

ผู้วิจัยสรุปเรื่องกันตรึมในสถานศึกษาของวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ดังนี้

4.1.3.3.1.1 การได้รับถ่ายทอดชุดทำรำเรือกันตรึม

วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด เข้ารับการถ่ายทอดทำรำเรือกันตรึมจาก นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ในปี พ.ศ. 2540 โดยวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดจัดทำกรลงพื้นที่ภาคสนาม เพื่อเก็บข้อมูลด้านการแสดงพื้นบ้านอีสานตอนใต้ เพื่อเป็นกรณีศึกษาและรวบรวมการแสดงพื้นบ้าน ให้นำเผยแพร่ในวาระโอกาสต่างๆ ซึ่งเป็นการลงพื้นที่ภาคสนามจังหวัดสุรินทร์ โดยการนำของ อาจารย์ชุมเดช เดชกมล พร้อมด้วยคณาจารย์วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด การรับถ่ายทอดกระบวนทำรำเรือกันตรึม โดยมีนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ นางผ่องศรี ทองหล่อเป็นผู้ถ่ายทอดกระบวนทำรำเรือกันตรึม และเรียมอันเร การรับถ่ายทอดกระบวนทำรำในครั้งนั้นเป็นการรับถ่ายทอดกระบวนทำรำจากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์โดยตรง กระบวนทำรำจึงไม่มีความคลาดเคลื่อน อีกทั้งการรับองค์ความรู้ในด้านต่างๆ เพื่อให้เข้าใจถึงการแสดงเรือกันตรึมอย่างถูกต้อง การลงพื้นที่ภาคสนามการแสดงเรือกันตรึมของวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดในปี พ.ศ. 2540 และทางวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด นำชุดการแสดงเรือกันตรึมออกแสดงในงานศิลปวัฒนธรรม 4 ภาค ของสถาบันการศึกษาสังกัด กรมศิลปากร ในปี พ.ศ. 2541 และนำออกเผยแพร่อย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

4.1.3.3.1.2 รูปแบบและองค์ประกอบการแสดงเรือกันตรึม

เรือกันตรึมของวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ได้มีการปรับรูปแบบการแสดงโดยเฉพาะลีลาท่ารำของการรำเรือกันตรึม และความกระชับของเพลงประกอบการแสดง กล่าวคือ ยังคงรักษาทำนองเพลงทั้ง 7 ทำนองเพลงของเรือกันตรึมเอาไว้ โดยการปรับเวลาของเพลงแต่ละทำนองให้มีความกระชับขึ้น และหลังจากบรรเลงเพลงสุดท้ายคือเพลงมังกีวลจงใจได้ ผู้แสดงจับด้วยท่าไหว้พร้อมกับเพลงจบและเพิ่มบรรเลงเพลงเดินออกโดยใช้เพลงอาโยซารายังซึ่งเป็นทำนองเพลงแรกของเรือกันตรึม ให้ผู้แสดงรำท่าซารายังออกจากเวที ในด้านองค์ประกอบการแสดงของเรือกันตรึมในวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ยังคงรักษาองค์ประกอบการแสดงแบบนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ คือ ผู้แสดงเป็นผู้หญิงล้วนจำนวนคู่และแบ่งนักแสดงเป็น 2 กลุ่ม อีกทั้งเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายรักษารูปแบบของดั้งเดิมคือนุ่งผ้าไหมและเครื่องประดับเงินแบบสุรินทร์ ผ้านุ่งในระดับครึ่งหน้าแข้งและท่อนบนกระโจมอกด้วยผ้าขาวม้าทั้งชายด้านหนึ่ง การรักษากระบวนทำรำและองค์ประกอบเรือกันตรึมของวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ดให้คงอยู่ในรูปแบบของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ หรือมีการปรับรูปแบบการแสดงเพื่อให้สอดคล้องกับข้อจำกัดในการแสดงแต่ละครั้ง หากเป็นการนำเสนอในการอนุรักษ์ยังคงนำเสนอในรูปแบบดั้งเดิมตามที่ได้รับถ่ายทอดจากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ เมื่อครั้งปี พ.ศ. 2540

4.1.4 พัฒนาการเรือกันตรึม ช่วงที่ 4 ปี พ.ศ. 2549 – ปี พ.ศ. 2559 “เรือกันตรึมในการอนุรักษ์และสร้างสรรค์”

เรือกันตรึมในช่วงพัฒนาการที่ 4 ระหว่างปี พ.ศ. 2549 – ปี พ.ศ. 2559 ผู้วิจัยได้ตั้งชื่อของช่วงพัฒนาการช่วงนี้ว่า “เรือกันตรึมในการอนุรักษ์และพัฒนา” โดยผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงพัฒนาการของเรือกันตรึมในช่วงแห่งการอนุรักษ์ฟื้นฟูและการพัฒนาสร้างสรรค์ กล่าวคือ การแตกแขนงหรือการแพร่กระจายของเรือกันตรึมกันตรึมไปยังที่ต่างๆตั้งแต่ชุมชน ระบบการศึกษาสถานศึกษาระดับต่างๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 การแพร่กระจายของเรือกันตรึมไปยังที่ต่างๆ ส่งผลให้เรือกันตรึมมีการแตกแขนงไปตามผู้ที่นำไปใช้หรือถ่ายทอดที่นอกเหนือจากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ จึงทำให้เรือกันตรึมมีความคลาดเคลื่อนในด้านของกระบวนการทำรำและองค์ประกอบกาแสดง กระบวนทำรำที่คลาดเคลื่อนถูกการตัดทอนหรือปรับทำรำให้เข้ากับผู้แสดงหรือผู้ที่ถ่ายทอดการแสดงไม่ได้ได้รับการถ่ายทอดโดยตรงจากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์หรือนางสำรวม ดีสม และปัจจัยสำคัญคือการไม่เข้าใจในสาระสำคัญของกระบวนทำรำในแต่ละทำนองเพลง จึงเกิดเป็นความคลาดเคลื่อนและความถูกต้องในเรื่องของกระบวนทำรำและองค์ประกอบการแสดงตามดั้งเดิมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

การแสดงเรือกันตรึมในปัจจุบัน มีการรวมตัวเฉพาะกิจของลูกศิษย์นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ และนางสำรวม ดีสม เพื่อเป็นการนำการแสดงของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ที่ได้ประดิษฐ์และถ่ายทอดกระบวนทำรำให้กับลูกศิษย์ โดยเฉพาะการแสดงชุดเรือกันตรึม ออกแสดงและเผยแพร่เป็นการอนุรักษ์ไม่ให้เกิดการสูญหาย อีกทั้งการแสดงเรือกันตรึมในปัจจุบันเป็นการต่อยอดของผู้ที่เคยได้รับการถ่ายทอดกระบวนทำรำเรือกันตรึมจากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับข้อกำหนดข้อบังคับต่างๆในการแสดงแต่ละครั้ง

การแสดงชุดเรือกันตรึมในช่วงที่ 4 ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงพัฒนาการของเรือกันตรึมในรูปแบบการอนุรักษ์และสร้างสรรค์ เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 ซึ่งเกิดการประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้านของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม เพื่อชิงถ้วยรางวัลพระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยมีการจัดประเภทวงกันตรึมและวงเรือกันตรึม โดยมีวงกันตรึมจากบุคคล สถานศึกษา และหน่วยงานต่างๆส่งเข้าร่วมประกวด อีกทั้งการสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองสุรินทร์โดยศิลปินลูกศิษย์นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ และการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นเมืองกลุ่มวัฒนธรรมอีสานใต้ของ ภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย

มหาสารคาม เพื่อเป็นการสอบสำเร็จการศึกษา โดยผู้วิจัยจะได้กล่าวในลำดับต่อไป ซึ่งผู้วิจัยจัดกลุ่ม
ของพัฒนาการเรือมกันตรึมในช่วงที่4 ดังนี้

4.1.4.1 การจัดประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้านของกระทรวงวัฒนธรรมประเภทวง
กันตรึมและวงเรือมอันเร

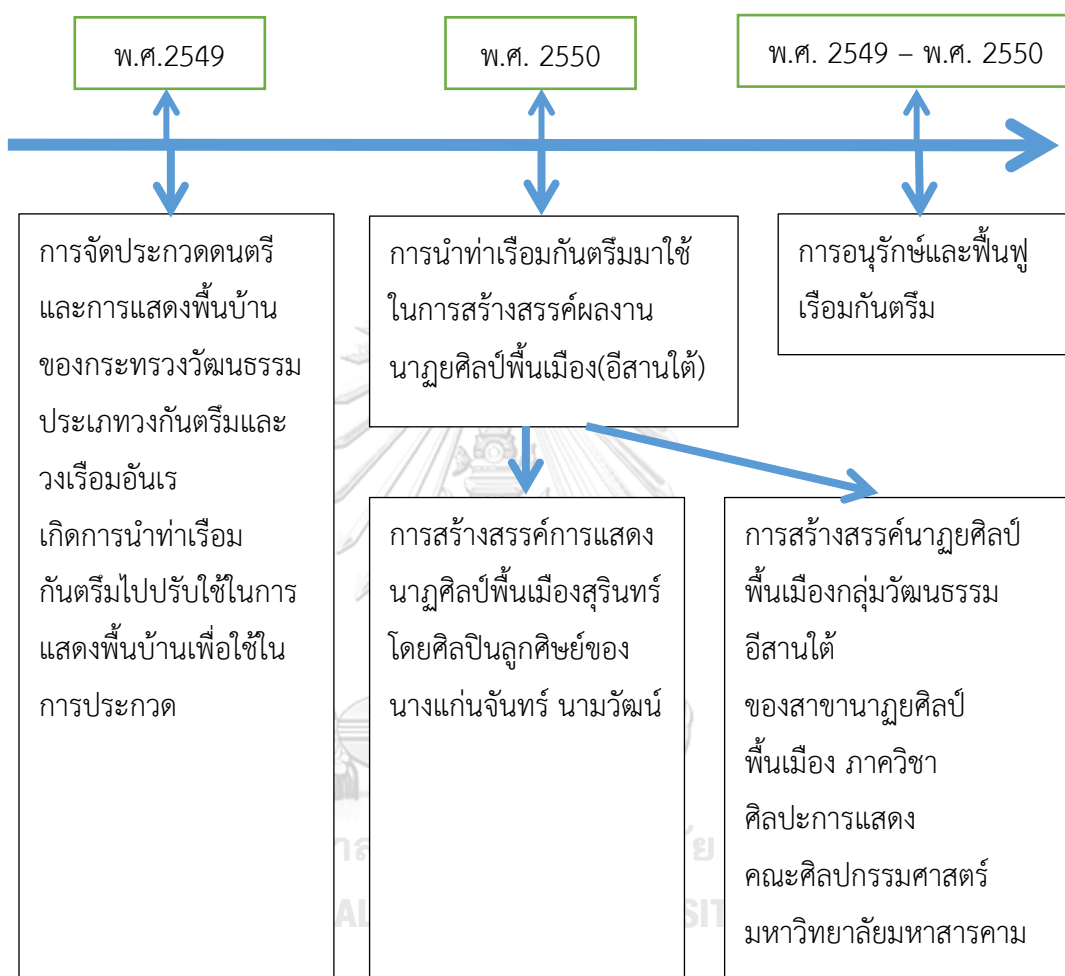
4.1.4.2 การสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์พื้นเมือง(อีสานใต้)

4.1.4.2.1 การสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองสุรินทร์โดยศิลปินลูกศิษย์ของ
นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

4.1.4.2.2 การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นเมืองกลุ่มวัฒนธรรมอีสานใต้ของ
สาขานาฏศิลป์พื้นเมือง ภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

4.1.4.3 การอนุรักษ์และฟื้นฟูเรือมกันตรึม

แผนผังที่ 6 แผนผังพัฒนาการเรือกันตรึมช่วงที่ 4 “เรือกันตรึมในการอนุรักษ์และสร้างสรรค์”
ระหว่างปี พ.ศ. 2549 – ปี พ.ศ. 2559

4.1.4.1 การจัดประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้านของกระทรวงวัฒนธรรมประเภทวงกันตรึมและวงเรือมอันเร

“กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม จัดการประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้าน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี รวมทั้งเป็นการส่งเสริมให้ปลูกฝัง ถ่ายทอดดนตรีและการแสดงพื้นบ้านให้แก่เด็ก เยาวชนและประชาชนทั่วไป นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนวงดนตรีพื้นบ้านให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในสังคมไทย”⁶⁴ ในการประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้านของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม โดยจัดให้มีการประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้านทั้ง 4 ภาค โดยแบ่งเป็นเป็นประเภทต่างๆ ในส่วนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ประเภทวงโปงลาง, วงหมอลำ, วงเซิ้ง, วงกันตรึม และวงเรือมอันเร ซึ่งในแต่ละปีจะมีการจัดประกวดแต่ละประเภทสลับกันไปตามประกาศของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม โดยแบ่งเป็นกลุ่มวัฒนธรรมอีสานตอนเหนือ และกลุ่มวัฒนธรรมอีสานตอนใต้ โดยรางวัลชนะเลิศได้รับถ้วยพระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พร้อมเกียรติบัตรจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม และเงินรางวัลจำนวน 50,000 บาท และรางวัลรองชนะเลิศต่างๆตามลำดับ

ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงการจัดประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้านของกระทรวงวัฒนธรรมในประเภทวงกันตรึมและวงเรือมอันเรของกลุ่มวัฒนธรรมอีสานตอนใต้ ที่ได้มีการจัดประกวดโดยมีเกณฑ์การประกวดที่ให้นำเสนอถึงการแสดงเพื่อเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และการแสดงวิถีชีวิตในระยะเวลาที่กำหนดให้ การนำเสนอการแสดงพื้นบ้านเพื่อเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และการแสดงวิถีชีวิตในการประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้านของวงกันตรึมและวงเรือมอันเร โดยมีการนำเอากระบวการทำรำเรือมกันตรึมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ มาปรับใช้หรือนำมาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์กระบวการทำรำที่ต้องประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ในการแสดงเทิดพระเกียรติและการแสดงวิถีชีวิต โดยผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงวงกันตรึมของนางสำรวม ตีสัม ในนามวงกันตรึมดงมันรักษักันตรึม ซึ่งได้รับรางวัลชนะเลิศ

⁶⁴ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม (2558). "การประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้านเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโอกาสฉลองพระชนมายุ ๕ รอบ ๒ เมษายน ๒๕๕๘." from http://www.culture.go.th/culture_th/ewt_news.php?nid=190&filename=index.

การประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้านประเภทวงกันตรึมซึ่งเป็นปีที่กรมส่งเสริมวัฒนธรรมจัดประกวดประเภทวงกันตรึมในปี พ.ศ. 2549 โดยผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงวงกันตรึมและวงเรือบมอันเรซึ่งเป็นลูกศิษย์ของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้รับรางวัลชนะเลิศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 ถึง ปี พ.ศ. 2558 ดังนี้

ตารางที่ 7 ตารางวงกันตรึมลูกศิษย์นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ที่ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้าน กระทรวงวัฒนธรรม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 ถึง ปี พ.ศ. 2558

ปี พ.ศ.	ประเภทการประกวด	ชื่อวงกันตรึม	ผู้ควบคุมวง
พ.ศ. 2549	ประเภทวงกันตรึม	วงกันตรึมดงมัน รักษักันตรึม	นายโฆษิต ดีสม นางสำรวม ดีสม
พ.ศ. 2553	ประเภทวงกันตรึม	วงกันตรึมศรีเมืองช้าง	นายกมนต์โรจน์ นิวัฒน์บรรหาร
พ.ศ. 2554	ประเภทวงกันตรึม	วงกันตรึมดงมัน รักษักันตรึม	นายโฆษิต ดีสม นางสำรวม ดีสม
พ.ศ. 2555	ประเภทวงเรือบมอันเร	วงกันตรึมสินรินทร์รวมใจ โรงเรียนสินรินทร์วิทยา	นางสุปราณี จารุเสถฐิโน นายพงศธร ยอดดำเนิน
พ.ศ. 2557	ประเภทวงกันตรึม	วงกันตรึมสินรินทร์รวมใจ โรงเรียนสินรินทร์วิทยา	นางสุปราณี จารุเสถฐิโน นายพงศธร ยอดดำเนิน
พ.ศ. 2558	ประเภทวงเรือบมอันเร	วงกันตรึมสุรวิทยาการ โรงเรียนสุรวิทยาการ	นางสาวิตรี ดีประดวง นายพงศธร ยอดดำเนิน

จากตารางที่ 7 ตารางวงกันตรึมลูกศิษย์นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ที่ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้าน กระทรวงวัฒนธรรม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 ถึง ปี พ.ศ. 2558 . ในรายชื่อผู้ควบคุมวงกันตรึมในการประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้านเป็นลูกศิษย์ของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ซึ่งได้รับการถ่ายทอดกระบวนการทำรำเรือบมกันตรึมโดยตรงจากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ และมีการนำการแสดงไปถ่ายทอดแก่ลูกศิษย์ในรุ่นต่างๆของตนเอง การนำเอากระบวนการทำรำเรือบมกันตรึมมาใช้ในการปรับประยุกต์ สร้างสรรค์เพื่อเป็นการแสดงเทิดพระเกียรติและการแสดงวิถีชีวิตในการประกวดแต่ละครั้ง ผู้วิจัยพบว่า การแสดงของวงกันตรึมของลูกศิษย์นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ที่เข้าประกวดและได้รับรางวัลชนะเลิศดังจากตารางข้างต้น มีการนำเอาทำรำเรือบมกันตรึมไปใช้และเป็นแนวทางในการประดิษฐ์ทำรำ ผู้วิจัยยกตัวอย่าง ดังนี้

วงกันตรึมดงมันรำกัษกันตรึม ภายใต้การดูแลของนายໂໝຈິດ ດີສມ และนางสำรวม ดิสม(น้ำผึ้งเมืองสุรินทร์) ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้าน ถ้วยรางวัลพระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในปี พ.ศ. 2549 ซึ่งเป็นปีแรกของกรมส่งเสริมวัฒนธรรมที่ได้จัดประกวดประเภทวงกันตรึม ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึง กระบวนทำรำเรอมนกันตรึมที่พบในการประกวดครั้งนั้น คือทำรำกัญจัญเจก (เขียดตะปาด) ทำรำที่ 3 ของเรอมนกันตรึม และทำรำมกัวลจองไต ทำรำที่ 7 ของเรอมนกันตรึม ในการแสดงของวงกันตรึมดงมันรำกัษกันตรึม นำเอาทำรำเรอมนกันตรึมมาใช้ประกอบในการแสดงเพื่อใช้ในการประกวด การนำเอาทำรำเรอมนกันตรึมมาปรับใช้ในการสร้างสรรค์การแสดงเพื่อใช้ประกวด การหยิบเอาทำรำเรอมนกันตรึมมาใช้แสดงให้เห็นถึงกระบวนทำรำที่เป็นแม่ท่าของการแสดงพื้นบ้านสุรินทร์ มาปรับใช้ให้เข้ากับทำนองเพลงใหม่โดยใช้แม่ท่าของเรอมนกันตรึม โดยการปรับหรือตัดทอนทำรำในบางท่าที่มีความเหมาะสมกับการแสดงเพื่อใช้ในการประกวดแต่ละครั้ง

ภาพที่ 37 ภาพทำรำกัญจัญเจกของเรอมนกันตรึม ในการแสดงของวงกันตรึมดงมันรำกัษกันตรึม รางวัลชนะเลิศการประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้าน กระทรวงวัฒนธรรม ปี พ.ศ. 2549

ที่มา : อนุเคราะห์ภาพจากนายໂໝຈິດ ດີສມ

ภาพที่ 38 ภาพถ่ายทำร้ายอันของเสงนงนบของเรือมกันตริ้ม ในการแสดงของวงกันตริ้มสินรินทร์รวมใจ
รางวัลชนะเลิศการประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้าน กระทรวงวัฒนธรรม ปี พ.ศ. 2557

ที่มา : ผู้วิจัย

จากภาพที่ 38 ภาพถ่ายทำร้ายอันของเสงนงนบของเรือมกันตริ้ม ในการแสดงของวงกันตริ้มสินรินทร์รวมใจ รางวัลชนะเลิศการประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้าน กระทรวงวัฒนธรรม ปี พ.ศ. 2557 ผู้วิจัยพบว่า วงกันตริ้มสินรินทร์รวมใจ โรงเรียนสินรินทร์วิทยา ได้เข้าประกวดวงดนตรีและการแสดงพื้นบ้านของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ประเภทวงกันตริ้ม ได้รับรางวัลชนะเลิศ ถ้วยพระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในปี พ.ศ. 2557 การแสดงเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีการนำเอาทำร้ายอันของเสงนงนบของการรำเรือมกันตริ้มไปปรับใช้ในการแสดงและรับให้เข้ากับทำนองเพลงในการแสดงเทิดพระเกียรติ ผู้วิจัยพบว่า ทำร้ายเรือมกันตริ้มของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ทั้ง 7 ทำร้าย สามารถนำมาปรับประยุกต์ให้เข้ากับการแสดงต่างๆและปรับให้สอดคล้องเข้ากับทำนองเพลง การเลือกใช้ทำร้ายแต่ละท่าของเรือมกันตริ้มมาใช้ในการแสดงของวงกันตริ้มต่างๆขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและการคิดสร้างสรรค์ของผู้ออกแบบการแสดงในแต่ละวงที่มีความสามารถและแนวคิดแตกต่างกันออกไป

4.1.4.2 การสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์พื้นเมือง(อีสานใต้)

4.1.4.2.1 การสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองสุรินทร์โดยศิลปินลูกศิษย์ของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

การสร้างสรรค์การแสดงพื้นเมืองสุรินทร์โดยกลุ่มศิลปินลูกศิษย์นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึง การสร้างสรรค์ผลงานของกลุ่มศิลปินลูกศิษย์ของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ในจังหวัดสุรินทร์เท่านั้น กล่าวคือ กลุ่มศิลปินลูกศิษย์นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ที่ได้คิดประดิษฐ์การแสดงขึ้นมาใหม่เพื่อใช้แสดงในวาระการแสดงต่างๆ ทั้งงานประเพณี การท่องเที่ยว และธุรกิจการจัดการแสดงต่างๆ โดยการนำเอาท่ารำเรือกันตรึมที่นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้ถ่ายทอดกระบวนการท่ารำให้โดยตรง แล้วนำเอาท่ารำเรือกันตรึมมาปรับใช้ ประยุกต์ท่ารำ โดยใช้ท่ารำเรือกันตรึมเป็นหลัก แนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานต่างๆ

ผู้วิจัยยกตัวอย่างการแสดงที่ประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่โดยกลุ่มลูกศิษย์นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ที่นำเอาท่ารำเรือกันตรึมมาปรับใช้ในการแสดงชุดใหม่ คือ ชุดการแสดง “สืบศรัทธา พระยาสุรินทร์” โดยนายพงศธร ยอดคำเนิน(ผู้วิจัย) ได้รับมอบหมายจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ ให้ทำการแสดงพื้นเมืองสุรินทร์ เพื่อแสดงในพิธีเปิดงานต้อนรับและเลี้ยงอาหารช่างในงานมหัศจรรย์งานแสดงช่างจังหวัดสุรินทร์ ประจำปี พ.ศ. 2556 โดยได้ประดิษฐ์ท่ารำขึ้นมาใหม่เกี่ยวกับการสักการะบูชาพระยาสุรินทร์ภักดีศรีณรงค์จางวาง เจ้าเมืองคนแรกของจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการเลี้ยงช่างของกลุ่มชาติพันธุ์กูย เป็นบุคคลที่เป็นศูนย์รวมใจของชาวสุรินทร์ การประดิษฐ์ท่ารำได้ใช้ท่ารำเรือกันตรึมในท่ารำซารายัง ประกอบทำนองเพลงกันตรึมที่คิดขึ้นใหม่ โดยนำเอาท่าซารายังท่ารำที่ 1 ของเรือกันตรึม มาเป็นท่ารำออกจากเวทีหรือเป็นท่ารำสุดท้ายเพื่อให้นักแสดงรำออกจากลานการแสดง โดยปรับท่ารำให้เข้ากับทำนองเพลง การนำเอาท่ารำกันตรึมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ มาปรับใช้ เนื่องด้วยผู้ประดิษฐ์ท่ารำได้ใช้เรือกันตรึมมาถ่ายทอดท่ารำให้กับนักเรียนโรงเรียนสิรินธร เพื่อเป็นการแสดงพื้นบ้านชุดแรกที่ถ่ายทอด การถ่ายทอดกระบวนการท่ารำเรือกันตรึมเป็นการปรับท่ารำพื้นฐานหรือให้รำเพื่อเป็นแนวทางในการรำชุดอื่นๆ การใช้ท่ารำมาปรับใช้ของการแสดงชุด “สืบศรัทธา พระยาสุรินทร์” ด้วยระยะเวลาในการฝึกซ้อมที่มีจำกัด การนำเอาท่ารำของเรือกันตรึมมาปรับใช้จึงเป็นวิธีที่ดีที่สุดในขณะนั้นของผู้ประดิษฐ์ท่ารำ และที่สำคัญนักเรียนผู้เป็นนักแสดงทุกคนสามารถรำเรือกันตรึมได้ทุกคน จึงเป็นเรื่องง่ายที่มีข้อจำกัดเรื่องของเวลาฝึกซ้อม จึงนำเอาท่ารำเรือกันตรึมซารา

ยังมาใช้ในการแสดงชุดนี้เพื่อเป็นการแสดงชุดใหม่ใช้ออกแสดงครั้งแรกในงานต้อนรับและเลี้ยงอาหาร
ช่าง งานแสดงช่างจังหวัดสุรินทร์ ปี พ.ศ. 2556

ภาพที่ 39 ภาพทำรำซารายังของเรือมกันตริ้ม ในการแสดงชุด “สืบศรัทธา พระยาสุรินทร์”
พิธีเปิดงานต้อนรับและเลี้ยงอาหารช่าง งานแสดงช่างจังหวัดสุรินทร์ ปี พ.ศ. 2556

ที่มา : ผู้วิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาพที่ 40 ภาพทำรำมะมั่วตของเรือมกันตรึม ในการแสดงชุด “บรรจุมเบ็ณท์”
การแสดงพิธีเปิดประเพณีแซนโดนตา บูชาบรรพบุรุษ จังหวัดสุรินทร์ ปี พ.ศ. 2556

ที่มา : ผู้วิจัย

จากภาพที่ 40 ภาพทำรำมะมั่วตของเรือมกันตรึม ในการแสดงชุด “บรรจุมเบ็ณท์” การแสดงพิธีเปิดประเพณีแซนโดนตา บูชาบรรพบุรุษ จังหวัดสุรินทร์ ปี พ.ศ. 2556 ประดิษฐ์การแสดงโดยนายพงศธร ยอดคำเนิน (ผู้วิจัย) ได้รับมอบหมายจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ ให้จัดการแสดงพื้นเมืองสุรินทร์ เพื่อใช้ในการแสดงพิธีเปิดงานประเพณีแซนโดนตา บูชาบรรพบุรุษ ประจำปี พ.ศ. 2557 ซึ่งประเพณีแซนโดนตา เป็นประเพณีสารทเดือนสิบของชาวจังหวัดสุรินทร์ เรียกประเพณีนี้ว่า “แซนโดนตา” ในชื่อการแสดง “บรรจุมเบ็ณท์” ผู้ประดิษฐ์การแสดงได้นำเอาขั้นตอนของการทำข้าวบิณฑ์ซึ่งเป็นบัตร์พลีในพิธีแซนโดนตา มาเป็นการแสดงเพื่อใช้ในพิธีเปิดครั้งนี้ การแสดงชุดนี้ได้ นำเอาทำรำมะมั่วตของเรือมกันตรึม ในทำอัญเชิญผีบรรพบุรุษ มาใช้ในการแสดงโดยนำมาใช้เป็นทำอัญเชิญผีบรรพบุรุษมารับเครื่องเซ่นไหว้ และปรับทำรำมะมั่วตให้เข้ากับทำนองเพลงที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ การใช้ทำรำของเรือมกันตรึมมาปรับใช้กับการแสดงชุดใหม่จึงขึ้นอยู่กับรูปแบบและแนวความคิดการแสดงที่คิดขึ้นใหม่และความเหมาะสมกับทำรำระหว่างทำรำเรือมกันตรึมกับการแสดงที่คิดขึ้นมาใหม่

4.1.4.2.2 การสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นเมืองกลุ่มวัฒนธรรมอีสานใต้ของสาขานาฏศิลป์พื้นเมือง ภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สาขาวิชานาฏศิลป์พื้นเมือง ภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้จัดการเรียนการสอนนาฏศิลป์ทั้งกลุ่มวัฒนธรรมอีสานตอนเหนือและกลุ่มวัฒนธรรมอีสานตอนใต้ มีทั้งการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนในราชวิชาทักษะนาฏศิลป์ (SKILL) การให้นิสิตผู้เรียนได้ศึกษานาฏศิลป์พื้นเมืองนอกห้องเรียนจากผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญและศิลปินท้องถิ่นในการเรียนการสอนแบบนี้คือ “อาศรมศึกษา” และการทำผลงานศิลปะนิพนธ์เพื่อเป็นการสอบสำเร็จการศึกษา

ในชั้นปีที่ 4 มีทั้งแนวอนุรักษ์และแนวสร้างสรรค์ ซึ่งผู้วิจัยได้กล่าวไว้ในพัฒนาการเรื้อมกันตรึมในสถานศึกษาแล้วนั้น ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์พื้นเมืองของนิสิตชั้นปีที่ 4 สาขานาฏศิลป์พื้นเมือง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 ถึง ปี พ.ศ. 2559 ที่เป็นการแสดงพื้นเมืองอีสานตอนใต้ และยกตัวอย่างการสร้างสรรคผลงานที่นำเอาท่ารำเรื้อมกันตรึมไปปรับใช้สร้างสรรค์การแสดง โดยยกตัวอย่างการแสดงและข้อมูลรายชื่อชุดการแสดงอีสานตอนใต้เท่าที่ผู้วิจัยสืบค้นได้ในเวลานี้ คือ

ตารางที่ 8 รายชื่อการแสดงพื้นเมืองอีสานตอนใต้ ผลงานสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นเมือง นิสิตชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาเอกนาฏศิลป์พื้นเมือง ภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ระหว่างปี พ.ศ. 2550 – ปี พ.ศ. 2559

ปี พ.ศ.	ชื่อชุดการแสดง	รายชื่อผู้สร้างสรรค์
พ.ศ. 2550	เรียมปะการันดูล	นางสาววิจิตรา คงเมือง
พ.ศ. 2552	เรียมตะแบง	นางสาวกฤติกา ธรรมวิเศษ
พ.ศ. 2553	เรียมแซนการ์	นางสาวพนิดา ปฏินาคา
	เรียมถวยสักพระยาตรีประทายสมันต์	นายธณภัทร จันตะ
พ.ศ. 2554	เรียมแคแจต	นางสาวนัฐกานต์ ภูเขา
พ.ศ. 2555	เรียมโຈະครິမ် กัณฑ์ริมสะเร็น	นายพงศธร ยอดคำเนิน
		นางสาวสิรินทิพย์ กิ่งจันทร์
	เรียมจองกรา ปะกาอันปรุม	นางสาวอ้อมใจ สาระติ นายประวิทย์ ราชวงศ์
พ.ศ. 2556	เรียมปะกาอังกีเยรเบา	นายอัศววิทย์ ทองใบ
		นางสาวจารุวรรณ วรรณาม
	เรียมเฮาปลิงเซรา	นางสาวรัตนา ช่วงทิพย์ นางสาวดารุณี มิ่งคำมี
พ.ศ. 2557	เรียมบูเจียวมกรู	นายเฉลิมวุฒิ พรหมกุล
		นางสาวรสสุคนธ์ เพ็ญเนตร
	เรียมตระตุลปลิง	นางสาวเบญจวรรณ อรุณชัย นางสาวประภัสรา สัตยานุกุล

จากตารางที่ 8 รายชื่อการแสดงพื้นเมืองอีสานตอนใต้ ผลงานสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นเมืองของนิสิตชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาเอกนาฏศิลป์พื้นเมือง ภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ระหว่างปี พ.ศ. 2550 – ปี พ.ศ. 2559 ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงการนำเอาท่าเรียมกัณฑ์ริมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ มาใช้พัฒนาสร้างสรรค์การแสดงชุดใหม่ โดยยกตัวอย่าง 5 ชุดการแสดงคือ เรียมตะแบง, เรียมแซนการ์, เรียมโຈະครິမ်กัณฑ์ริมสะเร็น, เรียมปะกาอังกีเยรเบา และเรียมเฮาปลิงเซรา ดังนี้

ภาพที่ 41 ภาพถ่ายทำรำอมตูกของเรือกันตรึมในการแสดงชุด “เรียมตะแบง”
ผลงานสร้างสรรค์ของนางสาวกฤติกา ธรรมวิเศษ ปี พ.ศ. 2550

ที่มา : อนุเคราะห์ภาพจากนางสาวกฤติกา ธรรมวิเศษ

ผู้สร้างสรรค์การแสดงได้รับแรงบันดาลใจและแนวคิดมาจากดอกยางนาในเวลาร่วงจากต้นลงพื้น การลู่ลมเหมือนกังหันลม ความงามของดอกยางนา ซึ่งภาษาเขมรเรียกว่าดอกตะแบง เปรียบดั่งผู้หญิงที่มีความงามของใบหน้าสิริระและความแข็งแกร่งในการทำหน้าที่แม่ศรีเรือน ดูแลงานบ้าน เหมือนต้นยางนาที่ตั้งตระหง่านท่าแดดลมฝน จึงนำมาสร้างสรรค์ผลงานชุด “เรียมตะแบง”

ผู้วิจัย พบว่า ทำรำของเรือกันตรึมที่พบในการแสดงผลงานสร้างสรรค์ชุด “เรียมตะแบง” คือทำรำอมตูก (พายเรือ) ลักษณะของดอกตะแบงที่มีลักษณะพิเศษที่มีกลีบดอก 2 ดอกเป็นแฉก ทำรำที่ประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ให้เป็นลักษณะทำรำของลักษณะดอกตะแบง โดยการนำทำอมตูกของเรือกันตรึมมาเป็นต้นแบบในการประดิษฐ์ทำรำ ในท่าที่วางมือซ้ายขวาไปด้านข้างในท่าที่จับไม้พายของทำรำอมตูก มาเป็นท่าของกลีบดอกตะแบงทั้ง 2 กลีบ โดยทำทำรำในลักษณะทำรำอมตูกทั้ง 2 ฝั่ง สลับซ้ายขวา โดยประดิษฐ์ทำรำขึ้นมาใหม่เพิ่มเติมเป็นท่าเชื่อมกันระหว่างทำรำอมตูกและทำรำที่ประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ การนำทำรำอมตูกของเรือกันตรึมมาปรับใช้และพัฒนาสร้างสรรค์เป็นทำรำใหม่ จึงขึ้นอยู่กับความคิดสร้างสรรค์ของผู้สร้างสรรคโยใช้เค้าโครงทำรำของเรือกันตรึม

ภาพที่ 42 ภาพถ่ายท่ารำมะมั่วตของเรือมกันตรึม ในการแสดงชุด “เรือมแซนการ์”

ผลงานสร้างสรรค์ของนางสาวพนิดา ปฏินาคา ปี พ.ศ. 2553

ที่มา : อนุเคราะห์ภาพจากนางสาวพนิดา ปฏินาคา

ผู้สร้างสรรค์ผลงานชุดเรือมแซนการ์ มีแนวความคิดที่จะสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์พื้นเมืองชุดใหม่เพื่อสื่อให้เห็นพิธีกรรมที่สำคัญอีกพิธีหนึ่งในพิธีแต่งงานของชาวเขมรในจังหวัดสุรินทร์ พิธีสำคัญในการแต่งงานจะมีพิธีที่ขาดไม่ได้ คือ พิธีเซ่นสรวง เทพยดาด้วยปะตั่วลหรือพิธีเซ่นเทพ ก่อนส่งตัวเจ้าสาวเข้าหอ ผู้สร้างสรรค์ผลงานจึงหยิบยกพิธีเซ่น สรวงเทพยดาด้วยปะตั่วล ในช่วงพิธีแต่งงานมาสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์พื้นเมือง ที่มีชื่อว่า “เรือมแซนการ์”

ผู้วิจัยพบว่า กระบวนท่ารำของการแสดงชุด “เรือมแซนการ์” ได้นำเอาท่ารำของเรือมกันตรึมนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ มาใช้ในการประดิษฐ์ท่ารำเรือมแซนการ์ ในช่วงการแสดงที่เป็นพิธีกรรมเช่นสรวงบูชาเทพในพิธีแต่งงาน โดยการนำเอาท่ารำมะมั่วตของเรือมกันตรึม มาใช้เป็นท่ารำในช่วงการแสดงนี้ โดยปรับท่ารำให้มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น โดยมีเค้าโครงท่ารำของท่ารำมะมั่วต คือ ทำอัญเชิญผีบรรพบุรุษมาประทับร่างทรง การนำท่ารำเรือมกันตรึมมาใช้ในการประดิษฐ์การแสดงชุดนี้ ผู้สร้างสรรค์ผลงานเคยมีประสบการณ์การรำเรือมกันตรึม จึงมีความเข้าใจในการนำเอาท่ารำเรือมกันตรึมมาปรับใช้และสร้างสรรค์ในรูปแบบการแสดงของตนโดยใช้ท่ารำมะมั่วตในการอัญเชิญผีบรรพบุรุษมาใช้ในการทำรำอัญเชิญเทพเทวดาของการสร้างสรรค์ผลงานในชุดเรือมแซนการ์

ภาพที่ 43 ภาพทำรำอันชองเสนงนบของเรือมกันตรึมในการแสดงชุด “เรือมโจ๊ะครึม กันตรึมสะเร็น”
ผลงานสร้างสรรค์ของนายพงศธร ยอดดำเนิน และนางสาวสิรินทิพย์ กิ่งจันทร์ ปี พ.ศ. 2555

ที่มา : ผู้วิจัย

ผู้สร้างสรรค์นำเอากลองกันตรึม ที่เป็นเครื่องดนตรีหลักของวงกันตรึม อีกทั้งยังมีรูปทรงและลักษณะเฉพาะ มีกรรมวิธีที่ทำกลองกันตรึมด้วยภูมิปัญญาชาวบ้าน อีกทั้งยังมีขนบธรรมเนียมประเพณี ที่มีความผูกพันกับกลองกันตรึม และให้ความสำคัญกับกลองกันตรึมซึ่งถือเป็นเครื่องดนตรีชั้นครู และยังเป็นเครื่องมือรสนิยมในยามมีงานประเพณีต่างๆ ผู้สร้างสรรค์จึงเกิดแรงบันดาลใจและแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานเกี่ยวกับกลองกันตรึม เพื่อให้เป็นการแสดงที่สะท้อนถึงความสำคัญของกลองกันตรึม และสะท้อนถึงความผูกพันระหว่างคนสุรินทร์กับกลองกันตรึม

ผู้วิจัยพบว่า ทำรำอันชองเสนงนบ ทำรำที่ 4 รำเรือมกันตรึม เป็นหนึ่งในทำรำของการแสดงชุดเรือมโจ๊ะครึมกันตรึมสะเร็น โดยทำรำอันชองเสนงนบอยู่ในช่วงการแสดงชุดท้าย โดยผู้สร้างสรรค์การแสดงนำเสนอถึงขบวนแห่งานมงคลของประเพณีต่างๆตดยใช้กลองกันตรึมบรรเลงประกอบขบวนแห่ มาเป็นแนวคิดในการแสดงและทำรำจึงใช้ทำรำเพลงอันชองเสนงนบที่นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ นำมาจากทำรำประเภทเพลงแห่งของการละเล่นกันตรึม โดยผู้สร้างสรรค์นำมาใช้สร้างสรรค์ทำรำโดยนำเค้าโครงทำรำของทำรำอันชองเสนงนบมาปรับใช้ให้เข้ากับเพลงที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ และตรงตามแนวคิดการแสดงและมีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมการละเล่นกันตรึมประกอบขบวนแห่งานมงคล

ภาพที่ 44 ภาพท่ารำเซ็บ เซ็บ ของเรือมกันตรึม ในการแสดงชุด “เรือมปะกาอังกีเยรเบาะ”
ผลงานสร้างสรรค์ของนายอัศวินทนต์ ทองใบ และนางสาวจารุวรรณ วรรณาม ปี พ.ศ. 2556

ที่มา : อนุเคราะห์ภาพจากนายอัศวินทนต์ ทองใบ

ผู้สร้างสรรค์ผลงาน นำเอาความงามของดอกปีป ในภาษาเขมรเรียก "ปะกาอังกีเยรเบาะ" ดอกปีปเป็นสัญลักษณ์ของพยาบาลไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 เป็นต้นมา ดอกปีปยังถือเป็นดอกไม้มงคลที่ชาวอีสานได้ให้ความสำคัญ กล่าวคือ นำไปถวายพระ นำไปประกอบในการทำน้มนต์ ในการขึ้นเสาเอก และในการผูกเสาโรงพิธีมงคล "ดอกปีปไม่ว่าจะเกิดขึ้น ณ สถานที่แห่งใด ความงามและคุณประโยชน์ก็บังเกิดขึ้น ณ ที่แห่งนั้น เฉกเช่นเดียวกับวัฒนธรรมอันดีงามของชาวอีสานได้ ซึ่งไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน วัฒนธรรมอันดีงามนั้นก็พึงปรากฏแก่สายตาผู้คนที่รับรู้ไว้" นี่คือนักเร่ร่อน ชาวอีสานได้"

ผู้วิจัยพบว่า ท่ารำของการแสดงชุด “เรือมปะกาอังกีเยรเบาะ” ที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ มีท่ารำของเรือมกันตรึมคือ ท่ารำเซ็บ เซ็บ ซึ่งเป็นท่ารำที่ 2 ของเรือมกันตรึม พบในช่วงการแสดงที่เป็นความงามของดอกปีปเปรียบดั่งสาวแรกรุ่ง โดยใช้เป็นท่ารำเกี่ยวพาราสิ มีลักษณะท่ารำที่ซ่อนมือจำปลายเท้าขึ้นมาโดยการย่อเข้าให้มากเป็นพิเศษ ซึ่งเป็นลักษณะท่ารำหรือเค้าโครงท่ารำเซ็บ เซ็บ การนำเอาท่ารำเซ็บ เซ็บ มาเป็นต้นแบบในการคิดประดิษฐ์ท่ารำในการแสดงชุดนี้ ด้วยท่ารำที่มีความสลับซับซ้อนโดยเฉพาะการโน้มตัวพร้อมกับย่อเข้าแบบมากเป็นพิเศษ ซึ่งผู้สร้างสรรค์นำลักษณะท่ารำเซ็บ เซ็บ มาพัฒนาสร้างสรรค์ขึ้นมาโดยไม่ได้นำท่ารำเซ็บ เซ็บ มาทั้งหมด

ภาพที่ 45 ภาพท่ารำกัญญ์เจกของเรือมกันตรึม ในการแสดงชุด “เรือมเฮาปลึงเซรา”
ผลงานสร้างสรรค์ของนางสาวรัตนา ช่วงทิพย์ และนางสาวดารุณี มิ่งคำมี ปี พ.ศ. 2556
ที่มา : อนุเคราะห์ภาพจากนางสาวดารุณี มิ่งคำมี

ผู้สร้างสรรค์นำเอาประเพณีสู่ขวัญข้าวของชาวเขมรสุรินทร์ ซึ่งภาษาเขมรเรียกว่า “เฮาปริงเซรา” มาเป็นแรงบันดาลใจและแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน ซึ่งเป็นชื่อพิธีกรรมสู่ขวัญข้าวของชาวไทยเชื้อสายเขมรในจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งจัดทำขึ้นเพื่อขอขมาลาโทษต่อพระแม่โพสพ ซึ่งได้เหยียบย่ำล่วงเกิน และเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่เกษตรกร เป็นที่ทราบกันดีว่าจังหวัดสุรินทร์ มีชื่อเสียงการทำนาข้าวหอมมะลิโดยแต่ละปีได้ผลผลิตจำนวนมาก จึงเกิดพิธีนี้ขึ้นเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ

ผู้วิจัยพบว่า ท่ารำเรือมกันตรึมในท่ารำกัญญ์เจก(เขียดตะปาด) ซึ่งเป็นท่ารำที่ 3 ของเรือมกันตรึม พบในการแสดงเรือมเฮาปลึงเซราที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ ซึ่งมีช่วงการแสดงที่เป็นการเกี่ยวพาราสีของหนุ่มสาวในการเฉลิมฉลองประเพณีสู่ขวัญข้าว ท่ารำกัญญ์เจกถูกนำเอามาปรับใช้และสร้างสรรค์ท่ารำขึ้นใหม่โดยผู้สร้างสรรค์นำเอาเค้าโครงท่ารำกัญญ์เจกที่กำลังเกี่ยวพาราสีมาเป็นท่ารำเกี่ยวพาราสีของหนุ่มสาว ซึ่งท่ารำที่มีลักษณะของท่ารำกัญญ์เจกในท่าโบกมือสลับซ้ายขวา มาเป็นท่าเกี่ยวพาราสีของการแสดงชุดนี้ ผู้สร้างสรรค์การแสดงมีประสบการณ์ในการรำเรือมกันตรึม จึงนำเอาท่ารำที่เป็นท่ารำเกี่ยวพาราสีของเรือมกันตรึม มาเป็นต้นแบบท่ารำในการสร้างสรรค์ผลงาน

4.1.4.3 การอนุรักษ์และฟื้นฟูเรือมกันตรึม

การแสดงเรือมกันตรึมที่มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูการแสดงชุดเรือมกันตรึมให้มีความเป็นตามแบบอย่างเรือมกันตรึมในยุคเริ่มต้นของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ที่นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ได้มีการพัฒนาการแสดงเรือมกันตรึมจนได้เรือมกันตรึมที่มีความลงตัวทั้งกระบวนการทำรำและองค์ประกอบการแสดงที่เป็นต้นแบบหรือแม่แบบทำรำของการแสดงพื้นเมืองอีสานตอนใต้ ในปัจจุบันการอนุรักษ์และฟื้นฟูการแสดงชุดเรือมกันตรึมมีทั้งในหน่วยงาน สถานศึกษา และคณะกันตรึมที่มีการให้ความสนใจศึกษาถึงเรือมกันตรึมในรูปแบบดั้งเดิมเพื่อนำมาแสดงและเผยแพร่ในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะในการเรียนการสอนของหลักสูตรสถานศึกษาทั้งในระดับอุดมศึกษาและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการแสดงเรือมกันตรึมที่มีการฟื้นฟูที่เพื่อเป็นการนำออกแสดงเผยแพร่อย่างเด่นชัด คือ คณะกันตรึมหมู่บ้านดงมัน (หมู่บ้านวัฒนธรรมกันตรึม จังหวัดสุรินทร์) ได้จัดให้มีการฟื้นฟูในด้านดนตรีและการแสดงพื้นเมืองและผลิตนักแสดงรุ่นใหม่เพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปะการแสดงพื้นเมืองอย่างต่อเนื่อง “การแสดงชุดเรือมกันตรึมเป็นอีกชุดการแสดงที่ได้รับการฟื้นฟูจากคณะกันตรึมบ้านดงมันโดยนายธงชัย สามสี เพื่อให้การแสดงชุดเรือมกันตรึมที่แสดงในปัจจุบันไม่ให้ผิดเพี้ยนไปจากแบบดั้งเดิมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์”⁶⁵ ผู้วิจัยนำเสนอถึงกระบวนการทำรำและองค์ประกอบการแสดงของเรือมกันตรึมในรูปแบบของการอนุรักษ์และฟื้นฟู ดังนี้

4.4.3.1 ชุดทำรำ

ในปัจจุบันลูกศิษย์ของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ยังคงนำเอาการแสดงชุดเรือมกันตรึมไปเผยแพร่ในวาระโอกาสต่างๆ และที่สำคัญนำเอาองค์ความรู้ในเรื่องของการแสดงเรือมกันตรึมไปถ่ายทอดให้กับเยาวชนหรือผู้ที่สนใจศึกษา โดยเฉพาะคณะกันตรึม หน่วยงาน และสถานศึกษาต่างๆ ทำให้เกิดมีการแสดงเรือมกันตรึมและมีการนำเสนอการแสดงเรือมกันตรึมในแบบอนุรักษ์อย่างมากขึ้น

⁶⁵ ธงชัย สามสี (2560). การฟื้นฟูการแสดงเรือมกันตรึม. พ. ยอดดำเนิน.

การแสดงเรือกันตรึมในยุคอนุรักษ์ ผู้แสดง ผู้ควบคุมของคณะกันตรึมในสถานศึกษาหรือคณะกันตรึมต่างๆที่นำการแสดงเรือกันตรึมออกแสดงเผยแพร่หรือถ่ายทอดกระบวนการทำรำให้กับผู้ที่สนใจที่ไม่ได้รับการถ่ายทอดกระบวนการทำรำจากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ การอนุรักษ์และฟื้นฟูกระบวนการทำรำเรือกันตรึมเป็นสิ่งสำคัญที่สุดเนื่องด้วยการแสดงชุดเรือกันตรึมมีกระบวนการทำรำที่เป็นแบบแผน มีการกำหนดกระบวนการทำรำในแต่ละทำนองเพลงและลักษณะท่ารำที่เป็นแบบแผน การเปลี่ยนท่ารำหรือคิดประดิษฐ์ขึ้นใหม่แทนท่ารำดั้งเดิมถือไม่ใช่การแสดงชุดเรือกันตรึม ซึ่งกระบวนการทำรำเรือกันตรึมมีทั้ง 7 กระบวนการทำรำ คือ 1. ท่ารำซาระยัง(เดินออก), 2. ท่ารำเข็บ เข็บ(เชิญชวน), 3. ท่ารำกัจญแจก(เขียดตะปาด), 4.ท่ารำอันซองเสนงนบ(วิวแดงเขางาม-รำแท้), 5. ท่ารำมะมัวต(เข้าทรง), 6. ท่ารำอมตูก(พายเรือ) และ 7. ท่ารำมกวลจองไต(บายศรีสู่ขวัญ)

ภาพที่ 46 ภาพการแสดงเรือกันตรึมอนุรักษ์ในแบบดั้งเดิมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ คณะกันตรึมบ้านดงมัน (หมู่บ้านวัฒนธรรมกันตรึม จังหวัดสุรินทร์)

ที่มา : ผู้วิจัย

4.4.3.2 รูปแบบและองค์ประกอบการแสดงเรียมกันตรึม

รูปแบบการแสดงเรียมกันตรึมในสมัยที่เป็นการอนุรักษ์และฟื้นฟู ในการแสดงเรียมกันตรึม มีรูปแบบการแสดงที่ใช้รูปแบบการแสดงในแบบดั้งเดิมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ และในรูปแบบของนางสำรวม ตีสม กล่าวคือ ในรูปแบบดั้งเดิมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ คือ นักแสดงใช้นักแสดงทั้งหมดเป็นผู้หญิงในจำนวนคู่ โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่มในการแสดง กลุ่มที่ 1 เริ่มแสดงออกมาตั้งแต่กระบวนท่าที่ 1 คือกระบวนท่ารำซารายัง ในทำนองเพลงซารายัง และกลุ่มที่ 2 เริ่มแสดงออกมาในกระบวนท่าที่ 3 คือ กระบวนท่ารำกัญญ์เจก ในทำนองเพลงกัญญ์เจก และในส่วนรูปแบบเรียมกันตรึมของนางสำรวม ตีสม คือ การแสดงเรียมกันตรึมที่มีนักแสดงผู้ชายมาร่วมแสดง ด้วยการแบ่งกลุ่มนักแสดงยังแบ่งกลุ่มและมีรูปแบบอย่างนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ คือ กลุ่มนักแสดงชายเริ่มแสดงออกมาในกระบวนท่าที่ 3 คือ กระบวนท่ารำกัญญ์เจก ในทำนองเพลงกัญญ์เจก

องค์ประกอบการแสดงเรียมกันตรึมที่เป็นการอนุรักษ์และฟื้นฟูให้มีความเป็นไปตามแบบอย่างองค์ประกอบเรียมกันตรึมที่นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ได้กำหนดไว้ โดยเฉพาะเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายของนักแสดง “นุ่งผ้าไหมพื้นเมืองสุรินทร์ เชิงชั้นกว่าปกติเล็กน้อย(นุ่งครึ่งแข้ง) ห่มผ้าแถบหรือผ้าขาวม้าโดยทิ้งชายข้างหน้าทางซ้ายและใช้ผ้าไหมเหมือนกัน เครื่องประดับเป็นเครื่องเงินหรือประเก้อม เช่น สร้อยคอ เข็มขัด ต่างหู ทรงผมเกล้ามวยหรือดอกกระพุ่ม ทัดดอกไม้”⁶⁶ และดนตรีประกอบการแสดงใช้วงดนตรีกันตรึม มีทั้งหมด 7 ทำนองตามลำดับการแสดงดังนี้ 1. ทำนองเพลงซารายัง, 2. ทำนองเพลงเซ็บ เซ็บ, 3. ทำนองเพลงกัญญ์เจก, 4. ทำนองเพลงอันซอองเสนงนบหรือทำนองเพลงรำพาย, 5. ทำนองเพลงปันแซร์, 6. ทำนองเพลงอมตุก และ 7. ทำนองเพลงมังกิ้วลจองไต ในส่วนของเนื้อเพลงขึ้นอยู่กับผู้ควบคุมการแสดงและความสามารถของนักร้องโดยมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับการแสดงและบริบทของงาน

รูปแบบและองค์ประกอบการแสดงเรียมกันตรึมสมัยปัจจุบัน เป็นช่วงของพัฒนาการในการอนุรักษ์และฟื้นฟูเรียมกันตรึม เพื่อให้เกิดความถูกต้องหรือใกล้เคียงตามแบบดั้งเดิมมากที่สุด

⁶⁶ Ibid.

ภาพที่ 47 ภาพการแต่งกายการแสดงเรื่อกันตรึมตามแบบนางแก่นจันทร์ นามวิวัฒน์
(กระโจมอกด้วยผ้าขาวม้า)

ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 48 ภาพการแต่งกายการแสดงเรื่อกันตรึมตามแบบนางแก่นจันทร์ นามวิวัฒน์
(กระโจมอกด้วยผ้าลูกแก้ว)

ที่มา : ผู้วิจัย

การแสดงเรือกันตรึมในช่วงพัฒนาการที่ 4 นอกจากเป็นการแสดงที่เป็นการอนุรักษ์และฟื้นฟูการแสดงเรือกันตรึมเพื่อให้เกิดการอนุรักษ์เรือกันตรึมที่เป็นแบบดั้งเดิมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ เพื่อให้การแสดงชุดเรือกันตรึมคงอยู่และอยู่ในรูปแบบที่ไม่ผิดเพี้ยนหรือมีความใกล้เคียงกับแบบดั้งเดิมให้มากที่สุด การอนุรักษ์ที่สำคัญในพัฒนาการเรือกันตรึมปัจจุบันคือการถ่ายทอดกระบวนการทำรำและการนำเสนอการแสดงเรือกันตรึมในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะในด้านการแสดงเพื่องานวิชาการหรือการแสดงเพื่อเป็นการประเมินผลทักษะการแสดงเป็นต้น

การถ่ายทอดกระบวนการทำรำเป็นสิ่งสำคัญในด้านการอนุรักษ์ที่แท้จริงเพื่อไม่ให้นาฏศิลป์สูญหายไปตามกาลเวลา ในปัจจุบันการถ่ายทอดกระบวนการทำรำของเรือกันตรึมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ โดยเฉพาะลูกศิษย์ของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ เป็นผู้ถ่ายทอดกระบวนการทำรำ เนื่องจากปัจจุบันนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ มีอายุมีมากขึ้น (พ.ศ. 2559 อายุ 83ปี) จึงไม่สามารถที่จะถ่ายทอดกระบวนการทำรำได้อย่างเต็มที่ การถ่ายทอดกระบวนการทำรำเรือกันตรึมจึงเป็นหน้าที่ของลูกศิษย์ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดกระบวนการทำรำโดยตรงจากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

รูปแบบการนำเสนอการแสดงเรือกันตรึมในช่วงที่ 4 นอกจากการแสดงเรือกันตรึมของคณะกันตรึมต่างๆ ในจังหวัดสุรินทร์ที่ยังคงนำการแสดงเรือกันตรึมออกแสดงเผยแพร่ในวาระโอกาสต่างๆ ทั้งในรูปแบบดั้งเดิมและในรูปแบบที่พัฒนาปรับให้สอดคล้องกับบริบทของคณะกันตรึมตนเอง การนำเสนอเรือกันตรึมในปัจจุบันที่สำคัญอีกประการคือ การนำเสนอในด้านการประเมินผลการศึกษาของนิสิตนักศึกษา โดยเฉพาะการนำเสนอการแสดงเรือกันตรึมในการสอบทักษะศิลปะการแสดงขั้นสูง(SOLO) และการนำเสนอเพื่อการประเมินผลของการสอบอาศรมศึกษาของนิสิตสาขานาฏศิลป์พื้นเมือง ภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เป็นการได้รับการถ่ายทอดกระบวนการทำเรือกันตรึมทั้งโดยตรงจากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ และนางสำรวม ดีสม รวมทั้งลูกศิษย์ของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ การนำเสนอเรือกันตรึมในช่วงพัฒนาการเรือกันตรึมปัจจุบันจึงมีความหลากหลายในรูปแบบของการนำเสนอซึ่งเป็นอีกแนวทางในการอนุรักษ์เรือกันตรึมได้เป็นอย่างดีซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในช่วงของพัฒนาการเรือกันตรึมในสมัยปัจจุบัน

ภาพที่ 49 ภาพการแสดงชุดเรือมกันตรึม ตัวแทนการแสดงพื้นเมืองจากกลุ่มวัฒนธรรมอีสานตอนใต้
 โดยนักเรียนโรงเรียนสิรินธร จังหวัดสุรินทร์ ถ่ายทอดกระบวนท่ารำโดยนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์
 ในงานมหกรรมดนตรีมัธยมศึกษาเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
 หอประชุมกองทัพเรือ กรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2557

ที่มา : ผู้วิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตารางที่ 9 ตารางสรุปพัฒนาการการแสดงเรื่อกันตรึมจังหวัดสุรินทร์

ช่วงเวลา	ชื่อ	รูปแบบการแสดง	องค์ประกอบการแสดง	บริบทสำคัญ
ช่วงที่ 1 “ก่อนเกิด เรื่อกันตรึม” ก่อนปี พ.ศ. 2526	การละเล่น กันตรึม	การละเล่นกันตรึมของ ชาวเขมรจังหวัด สุรินทร์ นิยมเล่นใน ประเพณีต่างๆ เช่นงาน แต่งงาน งานบวช และ พิธีกรรมตามความเชื่อ โดยเฉพาะการเข้าทรง ที่เรียกว่าพิธีมะมั่วต การละเล่นกันตรึม เริ่มต้นด้วยการร้องไห้ ครู่ การร้องพักทาย ผู้ชม การร้องเพลง เบ็ดเตล็ด และจบด้วย การร้องอ้อลาอวยพร ทำนองเพลงกันตรี มมีมากมายหลาย ทำนอง การเลือก ทำนองเพลงจึงต้องดู ความเหมาะสมของ งานที่นำไปแสดง	การร้องและการรำใน การละเล่นกันตรึมพบ การรำดั้งเดิมในพิธีกรรม มะมั่วต(เข้าทรง) และ พิธีกรรม พิธีการ งาน มงคลต่างๆ รวมทั้ง ประเพณี เทศกาล เช่น ประเพณีสงกรานต์ มี การละเล่นลู่ตอันเร (กระทบสาก) การรำตริต (ตรุษสงกรานต์) การรำ ของผู้ร้องกันตรึมและ ผู้ชมที่มีอารมณ์ร่วมใน การแสดง จึงเป็นการรำ แบบดั้งเดิมของ การละเล่นกันตรึม	ผู้วิจัยนำเสนอ ถึงการละเล่น กันตรึม โดย มุ่งนำเสนอถึง การรำแบบ ดั้งเดิม ซึ่งแบ่งเป็น การรำใน พิธีกรรม และ การรำใน ประเพณี เทศกาล ของชาวเขมร สุรินทร์ ซึ่งเป็นวัตถุดิบ ทางวัฒนธรรม ที่นางแก่น จันทร์ นามวัฒน์ นำมาประดิษฐ์ เรื่อกันตรึม
	ภูมิหลัง นางแก่น จันทร์ นามวัฒน์	การประดิษฐ์ทำรำ เรื่อกันตรึมของนาง แก่นจันทร์ นามวัฒน์ เกิดจากแนวคิดในการ อนุรักษ์ฟื้นฟู การละเล่นกันตรึมของ ชาวสุรินทร์ในรูปแบบ	นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ มีผลงานทางด้านการทำ พื้นเมืองสุรินทร์ที่โดน เด่นก่อน ปี พ.ศ. 2526 คือ ปี พ.ศ. 2495แสดง เรื่อกันตรึม และเรื่อกัน ตรุษสงกรานต์ ในงาน	นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ เป็น ข้าราชการครู ในสังกัด สำนักงาน ประถมศึกษา อำเภอเมือง

		<p>ต่างๆ โดยนำเอาองค์ความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านการละเล่นพื้นบ้านสุรินทร์ อักทั้งจากการศึกษาทำรำดั้งเดิมของชาวบ้านที่พบในพิธีกรรม ประเพณีและเทศกาลต่างๆ ตลอดจนสิ่งรอบข้างที่พบเช่น การเลียนแบบกิริยาของคนและสัตว์ นำเอามาเป็นแนวคิดประดิษฐ์กระบวนทำรำให้สอดคล้องกับทำนองเพลงต่างๆ โดยการประดิษฐ์ทำรำได้ร่วมกับนางผ่องศรีทองหล่อ นางสุจินต์ทองหล่อ รวมถึงผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีกันตรึมคือ นายปิ่น ดีสม และวงกันตรึมจากหมู่บ้านดงมัน ต.คอโค อ.เมืองสุรินทร์ จึงเกิดเป็นชุด “เรื่อกันตรึม”</p>	<p>ศิลปหัตถกรรมนักเรียน ณ โรงเรียนสวนกุหลาบ กรุงเทพมหานคร, พ.ศ. 2498 แสดงพื้นบ้านสุรินทร์ในชุดเรื่อกันตรึมและเรื่อกันตรึมหน้าพระที่นั่ง พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ คราวเสด็จเยี่ยมราษฎรจังหวัดสุรินทร์เป็นครั้งแรก และปีพ.ศ. 2521, พ.ศ. 2524 นำการแสดงพื้นบ้านสุรินทร์ แสดงต่อหน้าพระที่นั่งสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ณ พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ จังหวัดสกลนคร</p>	<p>สุรินทร์ มีภูมิสำเนาเป็นคนสุรินทร์ โดยกำเนิด เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในด้านการสอนและการรำพื้นบ้านสุรินทร์รวมถึงการรำแบบนาฏศิลป์ไทยของกรมศิลปากร นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้มีโอกาสแสดงพื้นบ้านสุรินทร์ในวาระสำคัญ และเป็นพัฒนาตนเองจากผู้แสดงเป็นผู้ฝึกซ้อมควบคุมการแสดงแสดงถึงองค์ความรู้ความสามารถของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์</p>
--	--	--	---	---

ช่วงเวลา	ชื่อ	รูปแบบการแสดง	องค์ประกอบการแสดง	บริบทสำคัญ
ช่วงที่ 2 “เรือกันตรึม เผยแพร่อู่ ชุมชน” ปี พ.ศ. 2526 – ปี พ.ศ. 2531	เรือกันตรึม นางแก่น จันทร์ นามวัฒน์	เรือกันตรึมประดิษฐ์ ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2526 นำออกแสดงครั้งแรก ในงานสัมมนาเพลง และการละเล่นพื้นบ้าน จังหวัดสุรินทร์ โดยใช้วงกันตรึม บรรเลงเพลง ประกอบการแสดง มีทั้งหมด 7 ทำนอง เพลง และ 7 ทำรำ ได้แก่ 1. ทำรำซารายัง (เดิน ออก) ใช้ทำนองเพลง อาโยซารายัง 2. ทำรำเข็บ เข็บ (เชิญ ชวน) ใช้ทำนองเพลง เข็บ เข็บ 3. ทำรำกัญญ์เจก (เขียดตะปาด) ใช้ทำนองเพลงกัญญ์เจก เจก 4. ทำรำอันซอองเสนง นบ (วิวแดงเขางาม) ใช้ทำนองเพลงอันซออง เสนงนบหรือรำพาย 5. ทำรำมะมี้วด (เข้าทรง) ใช้ทำนอง เพลงป็นแซร	-นักแสดง เป็นผู้หญิง ล้วนจำนวนคู่ -ดนตรีและเพลงที่ใช้ เป็นวงกันตรึมแบบ ดั้งเดิม -เครื่องแต่งกาย นุ่งผ้า ไหมสุรินทร์ในระดับครึ่ง แข้ง ท่อนบนกระโจมอก ด้วยผ้าขาวม้า และใส่ เครื่องประดับเงินสุรินทร์ เกล้าผมมวยไว้ด้านบน	การประดิษฐ์ การแสดง เรือกันตรึม ในปี พ.ศ. 2526 ผู้แสดง เป็นคณะครูจึง สวมเสื้อใน การแสดง ภายหลังจาก งานในครั้งนั้น ได้ปรับเครื่อง แต่งกายโดย ไม่ใส่เสื้อแขน กระบอกแต่ ยังคงนุ่งผ้า ไหมและใส่ เครื่องประดับ เงิน

ช่วงเวลา	ชื่อ	รูปแบบการแสดง	องค์ประกอบการแสดง	บริบทสำคัญ
		6. ทำรำอมตูก (พายเรือ) ใช้ทำนองเพลงอมตูก 7. ทำรำมังกีวลจองไต (บายศรีสู่ขวัญ) ใช้ทำนองเพลงมังกีวลจองไต		
	วงกันตรึมหมู่บ้านวัฒนธรรมกันตรึมบ้านดงมัน ต.คอโค อ.เมือง จ.สุรินทร์	การแสดงเรื่อกันตรึมยังคงอยู่ในรูปแบบดั้งเดิมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ คือนักแสดงเป็นผู้หญิงล้วน กระบวนทำรำ 7 ทำรำ ไม่มีการตัดทำรำ และทำนองเพลงออก	องค์ประกอบการแสดงยังคงอยู่ในรูปแบบดั้งเดิม คือ นุ่งผ้าไหมสุรินทร์ในระดับครึ่งแข้ง ท่อนบนกระโจกอกด้วยผ้าขาวม้า เครื่องประดับเงินตามที่จัดหาได้ และใช้วงกันตรึมดนตรีสดบรรเลงในการแสดง	ผู้รำเป็นเด็กหรือนักเรียนในชุมชนบ้านดงมันในระดับชั้นประถมศึกษา ส่งผลให้ลีลาทำรำลดน้อยลงจากเดิมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ที่ใช้คณะครูและนักศึกษาเป็นผู้รำ
	นางสาวรมดีสม (วงกันตรึมน้ำผึ้งเมืองสุรินทร์)	กระบวนทำรำและรูปแบบการแสดงมีทั้งแบบดั้งเดิมและในรูปแบบพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทของการแสดงเนื่องด้วยเป็นคณะกันตรึมที่ทำ	องค์ประกอบการแสดงของคณะกันตรึมน้ำผึ้งเมืองสุรินทร์มีทั้งที่เป็นการอนุรักษ์เรื่อกันตรึมแบบดั้งเดิมและในแบบที่พัฒนาที่มีนักแสดงผู้ชายเข้ามาเป็นนักแสดงกลุ่ม	การ แสดงเรื่อกันตรึมในบางโอกาสมีการตัดทำรำและทำนองเพลงออก โดยเลือกตัด

ช่วงเวลา	ชื่อ	รูปแบบการแสดง	องค์ประกอบการแสดง	บริบทสำคัญ
		การแสดงตามการว่าจ้างหรือการขอความอนุเคราะห์จากหน่วยงานต่างๆ ในรูปแบบที่พัฒนามีการเพิ่มนักแสดงชายเข้ามา และยังคงอยู่ในรูปแบบการแสดงแบบเดิมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์	ที่ 2 ในการแสดงเรื่อกันตรึม สิ่งสำคัญของการแต่งกายทั้งแบบดั้งเดิมและแบบพัฒนา คือการนุ่งผ้าไหมพื้นเมืองและเครื่องเงินในลักษณะแบบดั้งเดิม นักแสดงผู้หญิงมีผ้าแถบทั้งชายด้านหน้าข้างซ้าย นุ่งผ้าทั้งแบบสั้นและยาว	ทำนองเพลงที่ 4 คือ ทำนองเพลงรำพาย โดยใช้ทำรำอันชองเสนงนบ เพื่อเป็นกระชับเวลาการแสดงตามข้อจำกัดของบริบทการแสดงในครั้งนั้น
ช่วงที่ 3 “เรื่อกันตรึมในสถานศึกษา” ปี พ.ศ. 2532 – ปี พ.ศ. 2548	โรงเรียนสินรินทร์ วิทยา อ.เขวาสินรินทร์ จ.สุรินทร์	การแสดงเรื่อกันตรึมของคณะกันตรึมโรงเรียนสินรินทร์วิทยามีทั้งที่อยู่ในการเรียนการสอนและในการแสดงของชุมนุมหรือคณะกันตรึมการแสดงมีทั้งในรูปแบบดั้งเดิมที่ได้รับถ่ายทอดกระบวนท่าจากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์และในรูปแบบที่พัฒนาเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับข้อจำกัด	องค์ประกอบการแสดงยังคงอยู่ในรูปแบบดั้งเดิมโดยเฉพาะนักแสดงใช้นักแสดงทั้งหมดเป็นผู้หญิงแต่งกายแบบดั้งเดิมนุ่งผ้าไหมพื้นเมืองและเครื่องประดับเงิน ใช้วงกันตรึมบรรเลงประกอบการแสดงเนื้อหาของการแสดงยึดตามแบบที่แสดงในการบันทึกการแสดงร่วมกับค่ายเพลงไพโรจน์ชาวัฒน์ในอัลบั้ม “กันตรึมประกอบการรำ สืบสานวัฒนธรรม”	ข้อจัดในบริบทของการแสดงในการแสดงบางครั้งถูกจำกัดในเรื่องของเวลาการแสดงจึงต้องมีการตัดทำรำและเพลงออกเพื่อเป็นกระชับเวลาการแสดงโดยเลือกตัดแบบเดียวกันกับแบบนางสาวธรรม

ช่วงเวลา	ชื่อ	รูปแบบการแสดง	องค์ประกอบการแสดง	บริบทสำคัญ
	โปรแกรม วิชา นาฏศิลป์ วิทยาลัย ครูสุรินทร์ (มหาวิทยาลัย ราชภัฏ สุรินทร์)	รูปแบบการแสดงของ เรือมกันตรึมวิทยาลัย ครูสุรินทร์ ยังคงรักษา รูปแบบดั้งเดิมของนาง แก่นจันทร์ นามวัฒน์ ที่ได้ถ่ายทอดท่ารำแก่ นักศึกษาและ คณาจารย์ สาขาวิชา นาฏศิลป์ เพื่อนำไปใช้ ในการเรียนการสอน และนำไปถ่ายทอดแก่ ลูกศิษย์และนำออก แสดงเผยแพร่ ศิลปวัฒนธรรมจังหวัด สุรินทร์	องค์ประกอบการแสดง ของเรือมกันตรึมใน วิทยาลัยครูสุรินทร์ ยังคง รักษาแบบดั้งเดิมของ นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ คือการนุ่งผ้าไหมสุรินทร์ และสวมเครื่องประดับ เงิน และผู้แสดงเป็น ผู้หญิงล้วนจำนวนคู่ ใช้ วงกันตรึมในการบรรเลง ประกอบการแสดง	การถ่ายทอด กระบวนการท่ารำ เรือมกันตรึม ให้กับวิทยาลัย ครูสุรินทร์ เพื่อเป็นการ เรียนการสอน และนำไปใช้ แสดงหรือ นำไปใช้ เผยแพร่แก่ สถานศึกษา ต่างๆเมื่อ นักศึกษา สำเร็จ การศึกษา ออกไป
	สาขาวิชา นาฏศิลป์ พื้นเมือง ภาควิชา ศิลปะการ แสดง คณะ ศิลปกรรม ศาสตร์ มหาวิทยาลัย ลัยมหา สารคา	ในการจัดการเรียนการ สอนของสาขา นาฏศิลป์พื้นเมืองมี การนำเรือมกันตรึมมา ถ่ายทอดกระบวนการท่า ให้กับนิสิตและมีการ มอบหมายให้นิสิตได้ลง ภาคสนามรับการ ถ่ายทอดกระบวนการท่ารำ เรือมกันตรึมจาก นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์และ	การแสดงเรือมกันตรึม ของนิสิตสาขา นาฏศิลป์พื้นเมืองที่ลง ภาคสนามเพื่อนำมา แสดงในการรับการ ประเมินทักษะการแสดง ทั้งการสอบทักษะ ศิลปะการแสดงขั้นสูง (SOLO)และการศึกษา อารมณ์ศึกษา มีทั้งใน รูปแบบของนางแก่น จันทร์ นามวัฒน์ และใน	การแสดง เรือมกันตรึม มถูกนำมา เสนอเพื่อรับ การประเมิน ทักษะการ แสดงในแต่ละ ครั้งมีการ ติดต่อเพื่อรับ การถ่ายทอด กระบวนการท่ารำ ในกรณีที่น่า

ช่วงเวลา	ชื่อ	รูปแบบการแสดง	องค์ประกอบการแสดง	บริบทสำคัญ
		นางสาวรวม ดีสม เพื่อนำเสนอในการ ประเมินผลงานและ ทักษะองค์ความรู้ อีก ทั้งในการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมได้นำ การแสดงเรือบ กันตรึมออกแสดง เผยแพร่อย่างต่อเนื่อง	รูปแบบของนางสาวรวม ดีสม ขึ้นอยู่กับการได้รับ การถ่ายทอดกระบวนท่า จากท่านใด ในส่วนของ การนำการแสดงเรือบ กันตรึมออกแสดง เผยแพร่ องค์ประกอบยัง ยึดในรูปแบบดั้งเดิมของ นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์	แก่นจันทร์ นามวัฒน์ไม่ สามารถ ถ่ายทอด กระบวนท่าได้ จึงขอรับการ ถ่ายทอด กระบวนท่า จากนาง สาวรวม ดีสม หรือลูกศิษย์ นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ อีก ทั้งอยู่ในการ พิจารณาของ อาจารย์ ประจำสาขา
	วิทยาลัย นาฏศิลป์ ร้อยเอ็ด	การแสดงเรือบ กันตรึมของวิทยาลัย นาฏศิลป์ร้อยเอ็ด มีทั้งรูปแบบดั้งเดิม ตามที่ได้รับการ ถ่ายทอดทำรำจากนาง แก่นจันทร์ นามวัฒน์ และมีรูปแบบการแสดง ที่ปรับเปลี่ยนขึ้น โดยเฉพาะลีลาท่ารำ และความกระชับใน เวลาการแสดง	องค์ประกอบการแสดง ของเรือบกันตรึมวิทยา ลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ยังคงรักษาลักษณะของ องค์ประกอบการแสดง ตามแบบของนางแก่น จันทร์ นามวัฒน์ คือ ผู้ แสดงเป็นผู้หญิงล้วน จำนวนคู่ เครื่องแต่งกาย ใช้ผ้าไหมสุรินทร์ สวมใส่ ในระดับครึ่งแข้ง และ ท่อนบนกระโจมออก	เรือบกันตรึม มของวิทยาลัย นาฏศิลป์ ร้อยเอ็ดมีการ เพิ่มท่ารำออก จากเวลา หลังจากท่ารำ สุดท้าย เพื่อให้ นักแสดงรำ ออกจากเวที โดยใช้เพลงอา

ช่วงเวลา	ชื่อ	รูปแบบการแสดง	องค์ประกอบการแสดง	บริบทสำคัญ
			ด้วยผ้าขาวม้าทึงชาย ด้านหนึ่ง ใส เครื่องประดับเงิน และใช้ วงกันตรึมในการบรรเลง เพลงประกอบการแสดง	โยซารายัง ซึ่ง เป็นเพลงแรก และทำรำแรก ของเรือม กันตรึม
ช่วงที่ 4 “เรือม กันตรึมใน การ อนุรักษ์ และ สร้างสรรค์ ” ปี พ.ศ. 2549 – ปี พ.ศ. 2559	การจัด ประกวด ดนตรีและ การแสดง พื้นบ้าน ของ กระทรวง วัฒนธรรม ประเภทวง กันตรึม และวง เรือมอันเร	การแสดงของวง กันตรึมต่างๆที่ส่ง ประกวดฯ มีการนำเอา ทำรำเรือมกันตรึมไป ปรับใช้ สร้างสรรค์การ แสดงชุดใหม่ให้ตรง ตามเกณฑ์การประกวด เช่น การแสดง เทิดพระเกียรติ การ แสดงวิถีชีวิต เป็นต้น การออกแบบทำรำเพื่อ ใช้เป็นทำรำของชุดการ แสดงต่างๆ มีการ นำเอาทำรำของเรือม กันตรึมไปปรับใช้ตาม ความเหมาะสม	องค์ประกอบการแสดง ของแต่ละวงกันตรึมที่ส่ง ประกวดฯ มี องค์ประกอบที่มีลักษณะ เดียวกันกับเรือมกันตรึม คือ เครื่องแต่งกายเป็น ผ้าไหมสุรินทร์ และ เครื่องประดับเงินสุรินทร์ ใช้วงกันตรึมแบบดั้งเดิม บรรเลงประกอบการ แสดง	การนำเอาทำ รำของเรือม กันตรึมไป ปรับใช้ในชุด การแสดง ต่างๆ ตาม ความ เหมาะสม และสอดคล้อง กับแนวคิดการ แสดงที่ สร้างสรรค์ขึ้น ใหม่ตาม เกณฑ์การ ประกวด
	การ สร้างสรรค์ การแสดง นาฏศิลป์ พื้นเมือง สุรินทร์ โดยศิลปิน ลูกศิษย์	กลุ่มศิลปินลูกศิษย์ นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ นำเอาทำรำ เรือมกันตรึมที่ได้รับ การถ่ายทอดมาปรับใช้ พัฒนา สร้างสรรค์ ทำรำเพื่อเป็นการแสดง ชุดใหม่ในวาระโอกาส	องค์ประกอบการแสดงที่ ยังคงลักษณะในรูปแบบ ของเรือมกันตรึมคือการ นุ่งผ้าไหมสุรินทร์และ เครื่องประดับเงิน และ วิธีการนุ่งห่มขึ้นอยู่ใน การออกแบบสร้างสรรค์ ให้สอดคล้องกับ	การนำ ทำเรือม กันตรึมมา ปรับใช้ และ สร้างสรรค์ขึ้น ใหม่โดยนำเอา เค้าโครงหรือ แนวคิดของทำ

ช่วงเวลา	ชื่อ	รูปแบบการแสดง	องค์ประกอบการแสดง	บริบทสำคัญ
	ของนาง แก่นจันทร์ นามวัฒน์	ต่างๆ โดยท่ารำต้องมี ความสอดคล้องกับ แนวความคิดและความ เหมาะสม ตลอดจน ความหมายของท่ารำ	แนวความคิดรูปแบบการ แสดง	รำเรื่อย กันตรึมมาเป็น แนวทางใน การประดิษฐ์ ท่ารำ
	การ สร้างสรรค์ นาฏศิลป์ พื้นเมือง กลุ่ม วัฒนธรรม อีสานใต้ ของ สาขา นาฏศิลป์ พื้นเมือง ภาควิชา ศิลปะการ แสดง คณะ ศิลปกรรม ศาสตร์ มหาวิทยา ลัย มหาสารค าม	ในการสอบศิลปนิพนธ์ เพื่อนำเสนอผลงาน สร้างสรรค์ทางด้าน นาฏศิลป์พื้นเมืองของ นิสิตชั้นปีที่4 สาขาวิชา นาฏศิลป์พื้นเมือง เพื่อ เป็นการสอบสำเร็จ การศึกษา การคิด ประดิษฐ์การแสดงขึ้น ใหม่ของนิสิตที่ สร้างสรรค์การแสดงใน กลุ่มวัฒนธรรมอีสาน ใต้ ได้นำเอาท่ารำเรื่อย กันตรึม มาเป็น แนวทางในการ ประดิษฐ์ท่ารำ โดยให้ สอดคล้องกับ แนวความคิด และ ประดิษฐ์ทำขึ้นใหม่ โดยใช้พื้นฐานของการ ฝึกหัดและ ประสบการณ์ที่ได้รำ เรื่อยกันตรึม	การออกแบบ องค์ประกอบการแสดง ของการสร้างสรรค์การ แสดงพื้นบ้านกลุ่ม วัฒนธรรมอีสานใต้ที่โดดเด่นคือเครื่องแต่งกายใช้ ผ้าไหมและเครื่องประดับ เงิน และดนตรีเพลง ประกอบการแสดงใช้วง กันตรึมแบบดั้งเดิม เนื้อ ร้องมีทั้งภาษาเขมรและ ภาษาไทย การออกแบบ องค์ประกอบการแสดง เป็นความคิดสร้างสรรค์ ให้มีความสอดคล้องกับ แนวคิดการแสดงและไม่ ขัดกับวัฒนธรรมดั้งเดิม ของแต่ละท้องถิ่น	การสร้างสรรค์ การแสดงขึ้น ใหม่เพื่อ นำเสนอถึง ผลงาน สร้างสรรค์ใน ชั้นปีสุดท้าย ของการศึกษา ระดับ ปริญญาตรี มี การนำเอาท่า รำพื้นบ้าน อีสานใต้ เช่น ท่ารำเรื่อย กันตรึม ท่ารำ เรื่อยอันเร ทำ รำมังกัวลจง ไต มาเป็น แนวทางใน การประดิษฐ์ ท่ารำและ แนวทางใน การศึกษาถึง วัตถุดิบทาง

ช่วงเวลา	ชื่อ	รูปแบบการแสดง	องค์ประกอบการแสดง	บริบทสำคัญ
				วัฒนธรรมที่จะนำมา ออกแบบการ แสดง
	การ อนุรักษ์ และฟื้นฟู เรือ กันตรึม	เรือกันตรึมใน พัฒนาการที่ 4 มุ่งเน้น การอนุรักษ์และฟื้นฟู ให้มีความถูกต้องหรือ ใกล้เคียงแบบดั้งเดิม มากที่สุด ทั้งกระบวนการ ทำรำและรูปแบบการ แสดงตามแบบของนาง แก่นจันทร์ นามวัฒน์	องค์ประกอบการแสดง เรือกันตรึมในช่วง พัฒนาการที่ 4 มีการใช้ องค์ประกอบการแสดง ทั้งนักแสดง เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย เพลง ประกอบการแสดง ให้ เป็นไปตามรูปแบบเรือ กันตรึมของนาง แก่นจันทร์นามวัฒน์ให้ มากที่สุด	ในปัจจุบันการ ถ่ายทอด กระบวนการทำมี ทั้งโดยตรง และจากลูก ศิษย์เนื่องด้วย อายุของนาง แก่นจันทร์ นามวัฒน์ที่มี มากขึ้น

4.2 องค์ประกอบการแสดงเรือกันตรึม

นาฏยประดิษฐ์ชุด เรือกันตรึม เป็นการแสดงที่คิดประดิษฐ์ขึ้นโดยยึดพื้นฐานศิลปวัฒนธรรมทางด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทยในจังหวัดสุรินทร์ โดยมีการรวบรวมข้อมูลและศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับศิลปะการแสดงกันตรึม เช่น ประเพณี พิธีกรรม วิถีชีวิต เป็นต้น และนำเสนอผ่านกระบวนการทำรำ เพลง และเครื่องแต่งกาย โดยนำออกแสดงครั้งแรกในงานสัมมนา การละเล่นพื้นบ้านและเพลงพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ ระหว่างวันที่ 18 – 21 มกราคม พ.ศ. 2526 จัดโดยศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ วิทยาลัยครูสุรินทร์ (มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์) การแสดงชุดเรือกันตรึม ประดิษฐ์ทำรำโดยนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ซึ่งนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ เป็นผู้ที่มีความถนัดทางการแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองสุรินทร์ โดยได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบในการจัดการแสดงในวาระสำคัญมากมาย โดยเฉพาะเป็นตัวแทนการแสดงของกลุ่มวัฒนธรรมอีสานตอนใต้มาโดยตลอด ในบทนี้ผู้วิจัยนำเสนอถึงรูปแบบและองค์ประกอบการแสดงเรือกันตรึมดังต่อไปนี้

4.2.1 ผู้แสดง

4.2.2 เครื่องดนตรีและเพลงประกอบการแสดง

4.2.3 เครื่องแต่งกาย

4.2.4 สถานที่ใช้ในการแสดง

4.2.5 โอกาสที่ใช้ในการแสดง

4.2.1 ผู้แสดง

ผู้แสดงเรือกันตรึมแต่เดิมนักแสดงจะเป็นผู้หญิงล้วน จำนวนนักแสดงเป็นคู่ เช่น 8, 12, 16 คน เป็นต้น ในช่วงหลังมา มีการปรับการแสดงโดยมีการนำนักแสดงชายเข้าไปร่วมแสดงด้วย “เพลงกันตรึมมีมากมายหลายเพลง ในการรำแต่ละครั้ง จะคัดเพลงที่มีจังหวะช้าบ้าง เร็วบ้าง ให้รำจบในเวลาที่กำหนดไว้ บางที่รำทั้งชายหญิง บางที่ก็รำเฉพาะหญิง ซึ่งนิยมกันมาก”⁶⁷ การรำเรือกันตรึม ทั้งที่เป็นนักแสดงผู้หญิงล้วนหรือรำคู่ชาย-หญิง การแสดงจะรำเป็นคู่ๆเช่นเดิม การแสดงเรือกันตรึม มีการแบ่งกลุ่มนักแสดงออกเป็น 2 กลุ่มๆละครึ่งของจำนวนนักแสดงทั้งหมด คือ กลุ่มที่ 1 รำออกมา ก่อนโดยรำในทำนองเพลงซารายัง และ ทำนองเพลงเข้บ เข้บ (เพลงเข้บ เข้บ มีเนื้อหาเชิญชวนให้นักแสดงที่เหลือหรือคู่ที่แสดงออกมารำ) กลุ่มที่ 2 ออกมารำในทำนองเพลงกัญจัญเจก เมื่อออกมารำถึงคู่ตัวเองนักแสดงจะรำพร้อมกันและแปรแถวเพื่อรำในจังหวะต่อไปจนครบกระบวนท่ารำ ในกรณีที่มีการแสดงชุด เรือกันตรึม นักแสดงเป็นผู้ชาย และ ผู้หญิง การแบ่งกลุ่มนักแสดงคือ กลุ่มที่ 1 ผู้หญิง และกลุ่มที่ 2 ผู้ชาย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

⁶⁷ สมจิตร พ่วงบุตร (2528). คนดี ผ่องศรี ทองหล่อ. กรุงเทพฯ, กรุงเทพมหานครการพิมพ์.

ภาพที่ 50 ภาพการแสดงเรือกันตรึมในรูปแบบนักแสดงคู่ชาย-หญิง

ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 51 ภาพเรือกันตรึมในรูปแบบนักแสดงผู้หญิงล้วนของวงกันตรึมโรงเรียนสิรินธร จ.สุรินทร์

ที่มา : ผู้วิจัย

4.2.2 เครื่องดนตรีและเพลงประกอบการแสดง

4.2.2.1 เครื่องดนตรีประกอบการแสดงเรือกันตรึม

การแสดงชุดเรือกันตรึมได้นำวงดนตรีพื้นเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทยในจังหวัดสุรินทร์มาใช้บรรเลงประกอบในการแสดงคือ วงกันตรึม มีการขับร้องโดยใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยและภาษาไทย ซึ่งไม่มีเนื้อหาที่ตายตัว เนื้อหาของเพลงเรือกันตรึมขึ้นอยู่กับนักร้องที่ต้องการนำเสนอความเชี่ยวชาญ ปฏิภาณไหวพริบของตนในการขับร้อง เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงชุด เรือกันตรึม ซึ่งนำเอาวงกันตรึมมาบรรเลงประกอบการแสดง โดยวงกันตรึมมีเครื่องดนตรีประกอบด้วย

1. กลองกันตรึม (สก็วล) 2 ลูก
2. ซอ (ตรัว) 1 คัน
3. ปี่อ้อ (แป็ยอ) 1 เล้า
4. เครื่องประกอบจังหวะได้แก่ ฉิ่ง ฉาบ กรับ อย่างละ 1 คู่

เครื่องดนตรีในวงกันตรึมมีเครื่องดนตรีหลักคือ กลองกันตรึม และซอกันตรึม โดยมีเครื่องประกอบจังหวะคือ ฉิ่ง ฉาบ กรับ และยังมีปี่อ้อ เป็นเครื่องดนตรีที่มัลลัสลับเสียงซอที่มีเสียงแหลมสูง

ภาพที่ 52 ภาพวงกันตรึม วงดนตรีพื้นบ้านแบบดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทย

ที่มา : ผู้วิจัย

1. ภาพซอ (ตรัว)

2. ภาพปี่อ้อ (แป๋ยอ)

3. ภาพกลองกันตรึม (สกีวล)

4. ภาพเครื่องประกอบจิ้งหะ

ภาพที่ 53 ภาพเครื่องดนตรีประกอบการแสดงเรื่อกันตรึม

ที่มา : ผู้วิจัย

4.2.2.2 เพลงประกอบการแสดง

เรือกันตรึม มีการนำเพลงพื้นบ้านกันตรึมมาใช้ประกอบในการแสดง โดยนำเพลงที่มีทำนองที่สอดคล้องและตรงตามแนวคิดการแสดง มีทั้ง 7 ทำนองเพลง โดยเรียงลำดับได้ดังนี้

1. ทำนองเพลงซารายัง
2. ทำนองเพลงเซ็บ เซ็บ
3. ทำนองเพลงกัญจัญเจก
4. ทำนองเพลงอันซองเสนงนบ หรือทำนองเพลงรำพาย
5. ทำนองเพลงป็นแซร
6. ทำนองเพลงอมตูก
7. ทำนองเพลงมังกิวลจองไต

เพลงประกอบการแสดงชุด เรือกันตรึม มีการนำเพลงกันตรึมแต่ละประเภทของเพลงกันตรึมมาเรียงลำดับตามแนวคิดการแสดง ซึ่งใช้ทั้ง 7 ทำนองเพลง ซึ่งแต่ละทำนองเพลงมีเนื้อร้องที่พรรณนาตามการแสดงหรือลักษณะท่ารำที่ประดิษฐ์ขึ้นมา หรือมีเนื้อหาที่พรรณนาถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ค่านิยมของกลุ่มชาติพันธุ์พื้นเมืองจังหวัดสุรินทร์

ตัวอย่างเนื้อหาของแต่ละทำนองเพลงในการแสดงชุดเรือกันตรึม โดยผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและการนำการแสดงเรือกันตรึมที่มีการขับร้องประกอบมาถอดความเพื่อให้เกิดเป็นองค์ความรู้และตัวอย่างเนื้อร้องในแต่ละทำนอง เนื่องด้วยเนื้อหาของเพลงเรือกันตรึมไม่มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจน การขับร้องขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของนักร้องเป็นหลัก หรือมีการขับร้องตามวาระและโอกาสที่นำการแสดงชุดเรือกันตรึมออกการแสดงในแต่ละครั้ง โดยในการศึกษาเนื้อร้อง เนื้อหาสำคัญของเพลงเพื่อเชื่อมโยงถึงพัฒนาการกันตรึมในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำบทรังกันตรึมโดยถอดความจากเพลงเรือกันตรึมซึ่งนางสาวรวม ดิสม(น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์)

ครูเพลงกันตรึมแห่งหมู่บ้านวัฒนธรรม บ้านดงมัน ตำบลคอโค อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ได้ขับร้องไว้ มีตัวอย่างดังนี้

1. ทำนองเพลงซารายัง

ตารางที่ 10 ตารางตัวอย่างเนื้อร้องทำนองเพลงซารายัง

คำร้องในภาษาเขมรถิ่นไทย	แปลความหมายในภาษาไทย
ละอเฮย ละออนะ	สวยเอ๋ย สวยงาม
โอมันเมียนบอนคว๊ะ	ไม่มีที่ตำนิ/ไม่มีข้อบกพร่อง
ละอละอ๊ะ นอรูปเรียง	สวยเอ๋ย สวยรูปร่าง
มันทาคามมู คางกรอย นอมือซิง	ไม่ว่าจะข้างหน้า ข้างหลัง หรือดูเฉียง
ละอละอ๊ะรูปเรียง โจนเจา นอแมนา	สวยเอ๋ย สวยรูปร่าง ลูกหลาน แม่คนไหน

จากตารางเนื้อร้องในทำนองเพลงซารายัง มีความหมายโดยรวมว่า การขับร้องในทำนองเพลงซารายังซึ่งเป็นทำนองเพลงแรกของการแสดงเรื่อกันตรึม เนื้อร้องมีเนื้อหาที่พรรณนาถึงความงามของผู้หญิงโดยเฉพาะท่าเดิน คำพูด กิริยา โดยอ้างถึงบุญที่สร้างไว้แต่ชาติที่แล้วส่งผลถึงความงามในชาตินี้ที่งามเหมือนลูกของเทพบุตรเทพธิดา

2. ทำนองเพลงเข็็บ เข็็บ

ตารางที่ 11 ตารางตัวอย่างเนื้อร้องทำนองเพลงเข็็บ เข็็บ

คำร้องในภาษาเขมรถิ่นไทย	แปลความหมายในภาษาไทย
เข็็บ เข็็บ บองเข็็บ(สร้อย)	เชิญเชิญเชิญพี่มา
ทาโกนเจา ติวบ้อด	ว่าลูกหลานเทพบุตร
นอเปรียะปุด รือติวดา	หรือพระพุทฺธ หรือเทวดา
โกนเจา นอบองเอย แมนา	ลูกหลาน นอแม่คนไหน
ละออ ละอ๊ะ ออยเจียงกี	สวยสด งดงามกว่าใคร
เข็็บ เข็็บ บองเข็็บ(สร้อย)	เชิญเชิญเชิญพี่มา
สลัญนอ ออย ปกาตริอบ	รักอะไร แต่ดอกมะเขือ
เนียงสะอ้อบ ออยเฮย ปะกาปะเตียล	เกลียดอะไร แต่ดอกพะยอม
บองเอย กมอิล	พี่อย่าทำเขินอาย
โกลโม นอ ออยด็อล	เข้ามา หนอให้ถึงที่
เข็็บ เข็็บ บองเข็็บ(สร้อย)	เชิญเชิญเชิญพี่มา
โกลโม ออยปีด	เข้ามาให้ใกล้
เนียงนิงจันลิต นอฮ้อจ ตระก้อล	น้องจะแอบย่นตั้ง(รองนั่ง)ให้
ออยบอง โกลโม ออยด็อล	ให้พี่เข้ามาให้ถึงที่
โมเรียมกันตรึม นอ พองปะโอน	มารำกันตรึม ร่วมกับน้อง

จากตารางเนื้อร้องทำนองเพลงเข็็บ เข็็บ มีความหมายโดยรวมว่า เนื้อหาของเนื้อร้องในทำนองเพลงเข็็บ เข็็บ เป็นการร้องเชิญชวนชายหนุ่ม หรือผู้ชม ให้มาร่วมรำรำกันตรึมด้วยกัน อีกทั้งมีการเปรียบเปรยความงามของผู้หญิงว่างดงามดุจดั่งเทพเนรมิตขึ้นมา และเปรียบเปรยความรักความเอาใจใส่ของคู่รักเหมือนดอกมะเขือที่อยู่ต่ำกว่าดอกพะยอมอีกทั้งไม่มีกลิ่นหอมเท่าดอกพะยอม แต่เหตุใดถึงให้ความสำคัญกับดอกมะเขือมากกว่าดอกพะยอม

3. ทำนองเพลงกัญจัญเจก

ตารางที่ 12 ตารางตัวอย่างเนื้อร้องทำนองเพลงกัญจัญเจก

คำร้องในภาษาเขมรถิ่นไทย	แปลความหมายในภาษาไทย
กัญจัญเจกเอย	เจ้าเขียดตะปาดเอย
ลูตตุ้ม กัญจัญเจก	กระโดดเกาะกัน
โกนปะซา โจนเดก	ลูกเขยเขานอน
แมกะเมก โมลอบมือ	แม่ยายแอบดู
กัญจัญเจกเอย	เจ้าเขียดตะปาดเอย
ทา กัญเจกขวับ	ว่าเขียดตะปาดหายแว็บ(กระโดดไปมา)
บลาบองนิงสลับ	เมื่อไหร่ที่จะตาย
ชมดับ ต้อดกะบ็อง	จะได้เอาดับ มาเผาทำน้ำต่าง
กัญจัญเจกเอย	เจ้าเขียดตะปาดเอย
ลูตตุ้ม เทียงละฮ็อง	กระโดดเกาะก้านมะละกอ
เนียงปีะเปราะ มันตร็อง	น้องได้ผู้ชายไม่ชื่อตรง
เมียนแตง ไน นองแบ	มีแต่วันจะหนีจาก

จากตารางเนื้อร้องทำนองเพลงกัญจัญเจก มีความหมายโดยรวมว่า เนื้อหาของเนื้อเพลงในทำนองกัญจัญเจก เป็นการร้องที่หยอกล้อหนุ่มสาว หรือสาวที่แต่งงานใหม่ถึงยามดึกเข้านอนในคืนแรกที่แต่งงาน แม่ยาก็แอบดูลูกเขย และเป็นการร้องที่มีเนื้อหาเชิงเปรียบเปรยระหว่างความรักกับเขียดตะปาด ผู้หญิงที่มีสามีที่มีนิสัยไม่ชื่อตรงทำให้มีแต่ความทุกข์ใจ และความห่างเหินจนอาจทำให้เลิกกันหย่าร้างได้

4. ทำนองเพลงอันซองเสนงนบ หรือทำนองเพลงรำพาย

ตารางที่ 13 ตารางตัวอย่างเนื้อร้องทำนองเพลงอันซองเสนงนบหรือทำนองเพลงรำพาย

คำร้องในภาษาเขมรถิ่นไทย	แปลความหมายในภาษาไทย
ปีเต็ม เดิมแม็ง	แต่เอ๋ย แต่กาลก่อน
ซงซาร เนียงเอย	ที่รัก น้องเอย
เมียนแต่ใจ นอนิ่งแบ	มีแต่วันจะหนีจาก
เนียงนอ ป่าแม	น้องจะหนีจาก
แบแจ็งนอ แองเติวชงาย	หนีออกไปให้ไกล
เนี้ยะเปราะ โอรา	ไอ้พ่ออูรา
ซงซา เนียงเอย	ที่รัก น้องเอย
เตือบโม ปินา	มาจากทางไหน
มันกุลอย นอไอ รังเคลียด	ไม่ควรหนีจากหนี

จากตารางเนื้อร้องทำนองเพลงซารายังทำนองเพลงอันซองเสนงนบ หรือทำนองเพลงรำพาย มีความหมายโดยรวมว่า เนื้อหาของเนื้อร้องในทำนองนี้ มีการดำเนินคดีขียนชายอันเป็นที่รักที่รักกัน มาเนิ่นนาน แต่ทุกวันนี้มีแต่ความห่างเหิน ไม่เอาใจใส่เหมือนก่อน หากเป็นเช่นนั้นน้องก็จะหนีจากก่อนจะหนีจากกันให้ยังคิด ไตร่ตรองในเรื่องความรักให้ถ่วงก่อนที่จะหย่าร้างหนีจากกันไป

5. ทำนองเพลงป็นแซร

ตารางที่ 14 ตารางตัวอย่างเนื้อร้องทำนองเพลงป็นแซร

คำร้องในภาษาเขมรถิ่นไทย	แปลความหมายในภาษาไทย
เน็ยะเปราะะ บองเอย	ไอ้ชาย พี่เอย
เน็ยะเปราะะ นอมูลเล็ยะ	ไอ้พ่อ หล่อซ່อนรูป
ปะแอม เอย ตรูเจ็ยะ	หวานเอยหวานจับใจ
เป็ยะเน็ยะ นอลุม ปะโอน	คำพูดหนอโลมน้อง
ลุมปีบาทจิ่ง	โลมตั้งแต่ฝ่าเท้า
ระโฮตด็อล นอบาทโด	ตลอดจนถึงฝ่ามือ
เน็ยะเปราะะลุมให้	พี่ชายโลมให้
เน็ยงแซร็ยะ นอตระเจ็ยะเจ็ด	น้องสาวหนอไว้ใจ/สุขใจ

จากตารางเนื้อร้องทำนองเพลงป็นแซร มีความหมายโดยรวมว่า เนื้อหาของเนื้อเพลงในทำนองเพลงป็นแซร มีการพรรณนาถึงผู้ชายที่เข้ามาจีบหรือใครจะหมายเป็นคู่ครอง การใช้คำพูดคำจาที่หวานจับใจ คำพูดที่เกี่ยวข้องพาราสีการพูดเล่าโลมใจ เปรียบการเล่าโลมตั้งแต่ฝ่าเท้าจนถึงฝ่ามือ เหมือนการพูดแบบซักแม่น้ำทั้ง5 เพื่อให้ผู้หญิงหลงคารม จนทำให้เกิดความรัก

6. ทำนองเพลงอมตูก

ตารางที่ 15 ตารางตัวอย่างเนื้อร้องทำนองเพลงอมตูก

คำร้องในภาษาเขมรถิ่นไทย	แปลความหมายในภาษาไทย
เนียงอมตูก เติว	น้องพายเรือไป
จังวา นอบองเอย ลูดเปรียด	ปลาชิว กระจุดตพรู
เนียงแซรก นอปะดำเยียด	น้องร้องส่งญาติ
เนียงเคลียด บองเอย นอเติวเฮย	น้องจะห่างจากไป
ออเนียงเสาะ เนียงสตาย	น้องแสนสงสาร แสนเสียดาย
อาลัย นอบองเอย แบละเฮย	น้องแสนอาลัยเหลือเกิน
เนียงเคลียด นอชงายเฮย	น้องห่างจากไป
เขนยโปะ บองเอย นอรำปวง	หมอนเคยหนุน นนอครำครวญ
ออตูกทม กำปาง	ไอ้เรือใหญ่ กว้างขวาง
ตูกทม นอบองเอย กำปาง	เรือใหญ่ นนอพี่เอย กว้างขวาง
เนียงอมเอย เนาะเราะคาง	น้องพาย นนอเลียบฝั่ง
จำจับ บองเอย กันเลาะขแมร์	คอยจับเอาหนุ่มเขมร

จากตารางเนื้อร้องทำนองเพลงอมตูก มีความหมายโดยรวมว่า เนื้อหาในเพลงอมตูกมีการพรรณนาถึงการผลัดพรากจากกันของคนรัก นำมาซึ่งความทุกข์ใจ หรือการไปทำงานต่างถิ่น ต้องพรากจากคนรักทั้งคู่รัก พ่อแม่ ญาติพี่น้อง เปรียบเปรยว่า ตนเองกำลังพายเรือออกไป สายตาทั้งคู่มองเห็นปลาชิวที่ติดไม้พายแล้วกระจุดตพรูพรุ่นด้วยความลำบากจึงต้องไปทำงานต่างถิ่น จึงขอฝากให้ญาติพี่น้องช่วยดูแลพ่อแม่และคนรักของตนและฝากฝังให้รักและยึดมั่นในคำสัญญา

7. ทำนองเพลงมังกวลงจองไต

ตารางที่ 16 ตารางตัวอย่างเนื้อร้องทำนองเพลงมังกวลงจองไต

คำร้องในภาษาเขมรถิ่นไทย	แปลความหมายในภาษาไทย
ทาอุมเฮย นอบองเอย บองอุม	โอพี่เอย นอนพี่เอย (อุมเป็นคำสร้อย)
กระम्म เจริญจุม	สาวเยอะเหลือเกิน
ทาปันคम्म ยัวปะกา	เหมือนผึ้ง รุมตอมดอกไม้
ยัวปี นอบองเอย แคจี	เอาตั้งแต่เดือนเจ็ด(มิถุนายน)
ระโฮต ด้อลโม แคปะซา	ล่องเลยจนถึงเดือนหก(พฤษภาคม)
ปันคम्म ยัวปะกา	เหมือนผึ้ง รุมตอมดอกไม้
บองเอย ป่าปิงลำออง	พี่เอยทุกยอดเกสร
ทานอ ยองเอย บองยอง	โอพี่เอย นอนพี่เอย (ยองเป็นคำสร้อย)
ยองเฮย นอบองเอย บองยอง	โอพี่เอย นอนพี่เอย (ยองเป็นคำสร้อย)
เตือบตะลำออง ปะกาจี๊ะ มะนองเฮย	ฟังเคยใส่ละออง(เกสร) ดอกไม้นี้ เคยเฝ้า(เก่า) มาก่อน

จากตารางเนื้อร้องทำนองเพลงมังกวลงจองไต มีความหมายโดยรวมว่า เนื้อหาของเนื้อเพลงในทำนองมังกวลงจองไต มีการร้องพรรณนาชมความงามของดอกไม้ ที่มีแต่ผึ้งซึ่งเปรียบกับผู้ชาย ที่มา รุมตอมดอกไม้ ผสมเกสรดอกไม้ โดยเปรียบถึงระยะเวลาที่ยาวนานในการตอมดอกไม้คือการจีบสาว ตั้งแต่เดือนมิถุนายน จนถึงเดือนพฤษภาคมอีกปี ตอมทุกเกสรพอบครบทุกเกสร ฟังรู้ว่าดอกไม้ดอกนี้ เคยมีคู่มาก่อนแล้ว

ผู้วิจัยขอเสนอถึงโน้ตเพลงของทำนองเพลงทั้ง 7 ทำนองในการรำเรือมกันตรึม ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงคือ โน้ตเพลง, จังหวะหน้าทับกลองกันตรึมและฉิ่ง ซึ่งผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์ข้อมูลโน้ตเพลง, จังหวะหน้าทับกลองกันตรึมและฉิ่งจากนายสยาม ดนเสมอ วงกันตรึมโรงเรียนสุรวิทยาคาร จังหวัดสุรินทร์ ดังนี้

1. ทำนองเพลงซารายัง

----	----	-ซ-ร	-ม-ซ	---ล	-ท--	-รื-ท	-ล-ซ
----	----	-ซ-ร	-ม-ซ	---ล	-ท--	-รื-ท	-ล-ซ
----	----	-ท-ซ	-ท-ล	---ซ	-ล--	-ซ-ฟ	-ม-ร
----	----	-ท-ซ	-ท-ล	---ซ	-ล--	-ซ-ฟ	-ม-ร

จังหวะหน้าทับกลองกันตรึม

----	-โ้จ๊ะ--	-โ้จ๊ะ--	-โ้จ๊ะ-ครึม
------	----------	----------	-------------

ฉิ่ง

---ฉิ่ง	---ฉับ	---ฉิ่ง	---ฉับ
---------	--------	---------	--------

2. ทำนองเพลงเข็บ เข็บ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

----	---รื	-รื--	-ท-รื	----	---ท	-ท--	-รื-ท
----	---ซ	-ท-ล	-ซ-ท	---รื	---ล	-ท-ล	-ซ-ม
----	---ซ	-ท-ล	-ซ-ท	---รื	---ล	-ท-ล	-ซ-ม
----	-ม-ซ	-ท-ล	-ซ-ม	----	-ม-ซ	-ท-ล	-ซ-ม
---รื	---ท	-ล-ซ	มซ-ล	---รื	---ท	-ล-ซ	มซ-ล

จังหวะหน้าทับกลองกันตรึม

---โ้จ๊ะ	-โ้จ๊ะ-ครึม	-ครึม-โ้จ๊ะ	-ครึม-ครึม
----------	-------------	-------------	------------

ฉิ่ง

---ฉิ่ง	---ฉับ	---ฉิ่ง	---ฉับ
---------	--------	---------	--------

3. ทำนองเพลงกัญญ์จก

---ล	---ล	-ท-ท	----	-รืทท	-รืทท	-รืทท	-รืทท
-รื-รื	-ทรืท	-ทรืท	ลทรืท	-รื-รื	-ทรืท	-ทรืท	ลทรืท
--ซท	-ซ-ล	-ซ-รื	-ทรืล	--ซม	-ซมซ	ลซรืท	รืซลล
--ซม	-ซมซ	ลซรืท	รืซลล	--ซท	-ซ-ล	-ซ-รื	-ทรืล
--ซม	-ซมซ	ลซรืท	รืซลล	--ซม	-ซมซ	ลซรืท	รืซลล

จิงหะหน้าทับกลองกันตรึม

---ครึม	-โຈະ-โຈະ
---------	----------

ฉิ่ง

----ฉิ่ง	---ฉับ
----------	--------

4. ทำนองเพลงอันซองเสนงนบ

----	----	-ซรท	-ล-ท	-รื-ซ	-ล-ซ	-ดืซล	--ซซ
พร--	----	-ซรท	-ล-ท	-รื-ซ	-ล-ซ	-ดืซล	--ซซ
พร-ฟ	-ซ-ล	ซลรท	-ล-ท	-รื-ซ	-ล-ซ	-ดืซล	--ซซ
พร--	----	-ซรท	-ล-ท	-รื-ซ	-ล-ซ	-ดืซล	--ซซ

จิงหะหน้าทับกลองกันตรึม

---โຈະ	-ครึม-โຈະ	-โຈະ-ครึม	-ครึม-โຈະ
--------	-----------	-----------	-----------

ฉิ่ง

----ฉิ่ง	---ฉับ	----ฉิ่ง	---ฉับ
----------	--------	----------	--------

5. ทำนองเพลงปี่แซ่

----	----	-ดี-ซ	-ท-ดี	ทซ--	-ซทดี	--ทรี	---ดี
----	----	-รี-รี	-ดี-ดี	ทซ--	-ซทดี	--ทรี	---ท
----	----	-ลซล	ดีลซซ	ฟร-ล	-ซฟร	-ล-ล	ซฟ-ซ
----	----	-ลซล	ดีลซซ	ฟร-ล	-ซฟร	-ล-ล	ซฟ-ซ

จังหวะหน้าทับกลองกันตรึม

----	---เจิง	---โจ๊ะ	-ครึม-ครึม	---ครึม	---เจิง	---ครึม	---ครึม
------	---------	---------	------------	---------	---------	---------	---------

ฉิ่ง

----ฉิ่ง	---ฉับ	----ฉิ่ง	---ฉับ
----------	--------	----------	--------

6. ทำนองเพลงอมตูก

----	----	ซฟรฟ	-ฟซล	---	ซลตรี	ตัมตรี	-ดี-ล
----	----	ดีลซฟ	รฟซล	---	ซลตรี	ตัมตรี	-ดี-ล
----	ฟซลดี	ลดีลดี	ฟลซฟ	----	ซรฟซ	ฟรลดี	ลซฟร
----	ฟซลดี	ลดีลดี	ฟลซฟ	----	ซรฟซ	ฟรลดี	ลซฟร

จังหวะหน้าทับกลองกันตรึม

---โจ๊ะ	-เจิง-ครึม
---------	------------

ฉิ่ง

----ฉิ่ง	---ฉับ
----------	--------

7. ทำนองเพลงมังกีวลองไต

----	-ชมช	--ทล	-ช-ม	----	-ชมช	--ทล	-ช-ม
-รื-ท	-ล-ท	-ชลท	-รื-ล	-รื-ท	-ล-ท	รืชลท	รืทรืล

จังหวะหน้าทับกลองกันตรึม

---โจ๊ะ	---ครึม	-เจิง-โจ๊ะ	-ครึม-ครึม
---------	---------	------------	------------

ฉิ่ง

----ฉิ่ง	---ฉับ	----ฉิ่ง	---ฉับ
----------	--------	----------	--------

4.2.3 เครื่องแต่งกาย

การแสดงชุดเรือกันตรึม มีการออกแบบเครื่องแต่งกายตามวัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทยในจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งมีความโดดเด่นด้านภูมิปัญญางานหัตถกรรม โดยเฉพาะการทอผ้าไหม ที่มีความงดงาม มีเอกลักษณ์เฉพาะตนทั้งด้านกรรมวิธีการผลิต วัสดุ และสีสันทนของผ้าไหม และงานหัตถกรรมเครื่องเงินเป็นงานหัตถศิลป์ที่มีความงดงามเป็นอย่างมาก มีการสั่งสม ถ่ายทอดกระบวนการผลิตมาอย่างช้านาน ลวดลายมีเอกลักษณ์เฉพาะตน วัสดุที่ใช้คือเงินแท้ จึงเกิดความงดงามเป็นพิเศษและมีคุณค่ายิ่งแก่การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

“การแต่งกาย นุ่งผ้าไหมพื้นเมืองสุรินทร์ เชิงสั้นกว่าปกติเล็กน้อย ห่มผ้าแถบทั้งชายข้างหน้าทางซ้ายใช้ผ้าไหมเหมือนกัน (ในงานสำคัญ งานฉลองต่างๆในหมู่บ้าน มีเครื่องประดับที่เป็นทอง จะแต่งประกวดกัน) เช่น สร้อยทอง เข็มขัด ตุ่มหู (ซึ่งเรียกว่า ตะเกา หรือบางทีก็ร้อยด้วยดอกไม้) นานๆ จะได้ออกงานสักครั้ง จะแต่งประกวดกัน”⁶⁸

ผ้าไหมของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทยในจังหวัดสุรินทร์ลายเอกลักษณ์คือ ผ้ามัดหมี่โฮล “โฮล” เป็นคำในภาษาเขมรเป็นชื่อเรียก กรรมวิธีการผลิตผ้าไหมประเภทหนึ่งที่สร้างลวดลายขึ้นมาจากกระบวนการมัดย้อมเส้นไหมให้เกิดสีสันทนและลวดลายต่างๆก่อน แล้วนำมาทอเป็นผืนผ้า ซึ่งตรงกับคำว่า “ผ้าปุม” ในภาษาไทย “มัดหมี่” ในภาษาลาว คำว่า “โฮล” ในภาษาเขมรสุรินทร์สมัยหลังคำจำกัดความของคำว่า “โฮล” ได้มีความหมายแคบลงไปอีก ใช้เรียกเฉพาะเจาะจงถึง ผ้านุ่งที่สร้างจากกระบวนการมัดย้อมเส้นพุ่ง แล้วนำมาทอให้เกิดลวดลายต่างๆ แบบผ้าปุมของขุนนางในราชสำนักสยาม มีกรอบสังเวียนและเชิงกรวยสำหรับบุรุษให้นุ่ง เรียกว่า “โฮลเปราะห์” และสตรีใช้นุ่งทอเป็นลายริ้ว เรียกว่า “โฮลแซร์ย”

นอกจากผ้าไหมที่มีความโดดเด่นแล้ว ยังมีเครื่องประดับเงินที่เรียกว่า “ประเคือม” เป็นศิลปหัตถกรรมที่หมายถึง ลูกทองหรือลูกเงินที่นำมาร้อยเรียงเป็นเครื่องประดับ ทั้งสร้อยคอ สร้อยข้อมือ เข็มขัด ต่างหู ฯลฯ เป็นงานศิลปหัตถกรรมในตำบลเขวาสินรินทร์ อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ เครื่องเงินที่นิยมทำคือสร้อยคอจาก “จารย์” ซึ่งมีลักษณะเป็นหลอดเกิดจากการนำ

⁶⁸ Ibid.

แผ่นเงินม้วนให้เป็นหลอด และสร้อยคอ สร้อยข้อมือ จาก “ประเก้อม” ซึ่งมีลักษณะกลมและ เหลี่ยมเม็ดมีขนาดเล็กๆหลายขนาดมาเรียงร้อยสลับกัน เป็นเครื่องประดับแบบต่างๆ ส่วนตุ้มหู นิยมผลิตตุ้มหูที่เรียกว่า “ตะเกา” หรือ ขะจอนหู

ภาพที่ 54 ภาพการแต่งกายด้วยผ้าไหมพื้นเมืองของบุรุษและสตรีชาวเขมรถิ่นไทยในอดีต

ที่มา : อนุเคราะห์ภาพจากนายวีระธรรม ตระกูลเงินไทย

เครื่องแต่งกายของการรำเรือมกันตรึม โดยนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้ออกแบบไว้ และนำเสนอครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2526 และเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายของเรือมกันตรึม ได้มีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยและตามความชื่นชอบของผู้รับผิดชอบในการแต่งกายของแต่ละครั้ง ซึ่งยังคงเอกลักษณ์งานศิลปหัตถกรรมจังหวัดสุรินทร์คือ นุ่งผ้าไหม ใส่ประเก้อม โดยผู้วิจัยได้แบ่งรูปแบบการแต่งกายของการแสดงเรือมกันตรึม ดังนี้

4.2.3.1 การแต่งกายเรือมกันตรึม ในปี พ.ศ. 2526 (ต้นแบบ)

4.2.3.2 การแต่งกายเรือมกันตรึมหลังจาก ปี พ.ศ. 2526 (ปรับเปลี่ยนตามโอกาสการแสดง)

4.2.3.3 การแต่งกายเรือมกันตรึมที่นักแสดงเป็นคู่ผู้ชายผู้หญิง

4.2.3.1 การแต่งกายเรือมกันตรึม ปี พ.ศ. 2526 (ต้นแบบ)

รูปแบบการแต่งกายของการแสดงเรือมกันตรึม ปี พ.ศ. 2526 นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ผู้ประดิษฐ์ท่ารำและออกแบบเครื่องแต่งกาย ได้นำการแสดงเรือมกันตรึมออกแสดงครั้งแรกในปี พ.ศ. 2526 ในการจัดการสมัชชานาเพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายในการแสดงครั้งแรกนั้น นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ได้ออกแบบเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ตามวัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีชาวเขมรถิ่นไทย จังหวัดสุรินทร์ เพื่อสื่อให้เห็นถึงมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดสุรินทร์นอกเหนือจากเพลงและการละเล่นพื้นบ้านยังมีมรดกวัฒนธรรมทางภูมิปัญญาคือการผลิตผ้าไหมและทำประดับเครื่องเงิน

ภาพที่ 55 ภาพการแต่งกายครั้งแรกของการแสดงเรียมกันตรึม ในปี พ.ศ. 2526

ที่มา : หนังสือเพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์

ภาพที่ 56 ภาพการแต่งกายเรียมกันตรึมในงาน “คืนรุ่ง” โรงเรียนสตรีนคร จ.สุรินทร์ ปี พ.ศ. 2526

ที่มา : ได้รับความอนุเคราะห์จากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

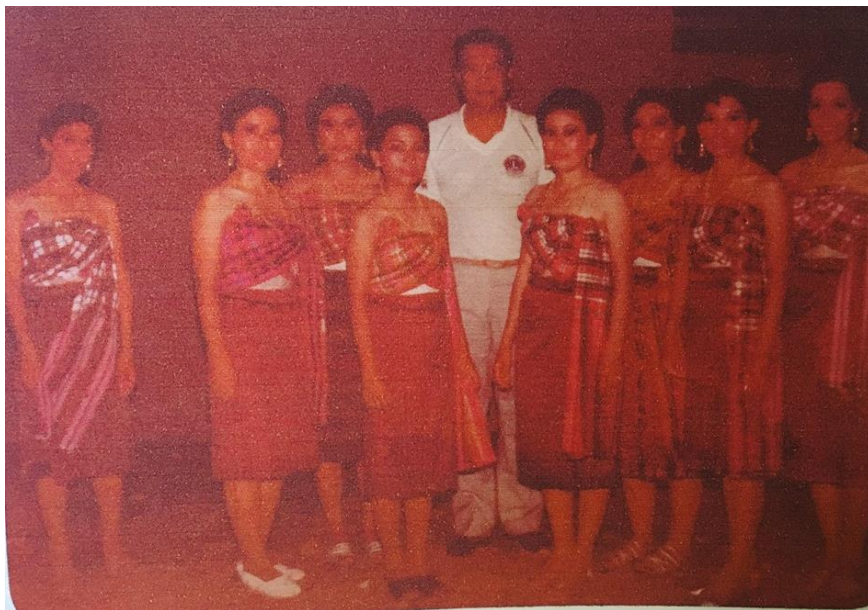
ตารางที่ 17 ตารางรายละเอียดเครื่องแต่งกายของการแสดงเรือกันตรึม ในปี พ.ศ. 2526 (ต้นฉบับ)

เครื่องแต่งกาย	คำอธิบาย
ผ้าถุง	ผ้าถุงไหมลายโฮล ซึ่งเป็นลายเอกลักษณ์ของจังหวัดสุรินทร์ ถุงครึ่งหน้า แข็งเพื่อให้ยกเท้าได้สะดวก
ผ้าสไบ	ผ้าขาวม้าไหม โดยนำมาห่ออกแล้วปล่อยชายข้างซ้าย
เสื่อ	เสื่อทรงแขนกระบอก สีขาว
ทรงผม	เกล้าผมขึ้นมวยผมด้านบน
ดอกไม้	ดอกไม้ที่มีสีสันสวยงาม เช่น ดอกดาวเรือง ดอกเบญจมาศ
เครื่องประดับ	สร้อยคอ ต่างหู กำไล เข็มขัด โดยใช้เป็นเครื่องเงินหรือประเก้อม

4.2.3.2 การแต่งกายเรือกันตรึมหลังจาก ปี พ.ศ. 2526 (ปรับเปลี่ยนตามโอกาสการแสดง)

หลังจากการแสดงเรือกันตรึมได้นำออกเผยแพร่แสดงครั้งแรกในการจัดการสัมมนาเพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ ในปี พ.ศ. 2526 นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ได้นำการแสดงชุดเรือกันตรึมออกเผยแพร่การแสดงในวาระโอกาสต่างๆ และได้ถ่ายทอดกระบวนการทำรายการแสดงชุดเรือกันตรึมให้กับสถาบันการศึกษาและบุคคลทั่วไปอย่างต่อเนื่อง การแสดงเรือกันตรึมได้มีการปรับเปลี่ยนการแต่งกายโดยเฉพาะการห่มผ้าที่จากเดิมมีการใส่เสื่อแขนกระบอกสีครีมแล้วนำผ้าสไบขาวม้ามาห่ออก “การแสดงเรือกันตรึมในครั้งแรกนั้น ผู้แสดงเป็นคณะครูที่ค่อนข้างมีอายุไม่กล้าใส่เกาเขอกจึงให้ใส่เสื่อแขนกระบอกแทน”⁶⁹ นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ จึงได้ออกแบบให้การแต่งกายเรือกันตรึมสวมใส่เกาเขอกแล้วกระโจมอกด้วยผ้าขาวม้าหรือผ้าลูกแก้วสีต่างๆ ที่นิยมคือสีเขียวและสีชมพู และภายหลังมีการนุ่งผ้าโฮลที่ต่อเชิง “ปะโบล” ที่มีลักษณะเช่นเดียวกับผ้าถุงของการรำเรือกันตรึม อีกทั้งนักแสดงผู้หญิงมีการนุ่งผ้าหางกระรอกหรือผ้าไหมมัดหมี่แบบการโจงกระเบน ซึ่งเป็นอีกรูปแบบหนึ่งในการแต่งกายของนักแสดงเรือกันตรึมหลังจากปี พ.ศ. 2526 ดังนี้

⁶⁹ แก่นจันทร์ นามวัฒน์ (2560). การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบการแสดงเรือกันตรึม. พ. ยอดดำเนิน.

ภาพที่ 57 ภาพการแต่งกายเรือมกันตรึมที่เป็นการกระโจกอก โดยไม่ใส่เสื้อแขนกระบอก

ที่มา : ได้รับความอนุเคราะห์จากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

ภาพที่ 58 ภาพการแต่งกายเรือมกันตรึมหลังจาก ปี พ.ศ. 2526 (กระโจมอกด้วยผ้าขาวม้า)

ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 59 ภาพการแต่งกายเรื่อกันตรึมหลังจาก ปี พ.ศ. 2526 (กระโจมอกด้วยผ้าลูกแก้ว)

ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 60 ภาพการแต่งกายเรื่อกันตรึมหลังจาก ปี พ.ศ. 2526 (นักแสดงผู้หญิงนุ่งผ้าโจงกระเบน)

ที่มา : ได้รับความอนุเคราะห์จากนายณัฐพงษ์ ฉายพล

ตารางที่ 18 ตารางอธิบายการแต่งกายเริ่มกันตรึมหลังจาก ปี พ.ศ. 2526 (ปรับเปลี่ยนตามโอกาสการแสดง)

เครื่องแต่งกาย	คำอธิบาย
ผ้านุ่ง	ใช้ผ้านุ่งไหมลายโฮล ซึ่งเป็นลายเอกลักษณ์ของจังหวัดสุรินทร์ นุ่งครึ่งหน้า แข้งเพื่อให้ยกเท้าได้สะดวก และผ้าหางกระรอกหรือผ้าไหมมัดหมี่สำหรับโจงกระเบน
ผ้าสไบ	ใช้ผ้าขาวม้าไหมหรือผ้าลูกแก้ว โดยนำมากระโจมอกแล้วปล่อยชายข้างซ้าย
ทรงผม	ดอกกระพุ่ม หรือเกล้ามวยผม
ดอกไม้	ใช้ดอกไม้ที่มีสีสดใสสวยงาม เช่น ดอกดาวเรือง ดอกเบญจมาศ
เครื่องประดับ	สร้อยคอ ต่างหู กำไล เข็มขัด โดยใช้เป็นเครื่องเงินหรือประเก้อม

4.2.3.3. การแต่งกายเริ่มกันตรึมที่นักแสดงเป็นคู่ผู้ชาย - ผู้หญิง

การแสดงเริ่มกันตรึมได้มีการพัฒนาการของรูปแบบการแสดง ซึ่งนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ผู้ที่ประดิษฐ์ท่าร่าออกมาแสดงเป็นครั้งแรก โดยนักแสดงเป็นผู้หญิงทั้งหมด ภายหลังมีการนำการแสดงเริ่มกันตรึมออกแสดงในวาระโอกาสต่างๆ มีการพัฒนาให้นำนักแสดงผู้ชายมาร่วมแสดง เพื่อให้การแสดงเริ่มกันตรึมเกิดความหลากหลายในรูปแบบของนักแสดง การแต่งกายของการแสดงชุดเริ่มกันตรึม ที่มีการนำนักแสดงชายเข้าร่วมแสดงด้วย เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายของนักแสดงผู้หญิงยังคงไว้เช่นเดิม ในส่วนของผู้ชายได้ออกแบบเครื่องแต่งกายตามวัฒนธรรมการแต่งกายของผู้ชายชาวเขมรถิ่นไทย คือ “การนุ่งโจงกระเบนด้วยผ้าปุม ผ้าหางกระรอก สวมเสื้อสีอ่อน เช่น สีขาว ครีมน หรือ ชมพูอ่อน และมีผ้าสไบขาวม้ามัดเอวและพาดบ่าทั้งชายไปด้านหลังทั้ง 2 ฝั่ง ใส่เครื่องประดับเงิน แต่งกายในลักษณะแบบเดียวกับการแต่งกายของนักแสดงชายในการรำเริ่มอันเร”⁷⁰

⁷⁰ แก่นจันทร์ นามวัฒน์ (2560). การแต่งกายของเริ่มกันตรึม. พ. ยอดดำเนิน.

ภาพที่ 61 ภาพเรีอมอันเร-การแต่งกายเรีอมกันตริ้มของผู้แสดงชายเป็นลักษณะเดียวกัน
กับการแต่งกายของผู้แสดงชายในการแสดงเรีอมอันเร

ที่มา : ได้รับความอนุเคราะห์จากนายกมนตรีโรจน์ นินวัฒน์บรรหาร

ภาพที่ 62 ภาพการแต่งกายเรีอมกันตริ้มที่นักแสดงเป็นคู่ผู้ชาย - ผู้หญิง

ที่มา : ผู้วิจัย

ตารางที่ 19 ตารางอธิบายการแต่งกายพร้อมกันตรีมนักแสดงเป็นคู่ผู้ชาย – ผู้หญิง

เครื่องแต่งกายผู้หญิง	คำอธิบาย
ผ้านุ่ง	ใช้ผ้านุ่งไหมลายโฮล ซึ่งเป็นลายเอกลักษณ์ของจังหวัดสุรินทร์ นุ่งครึ่งหน้าแข็งเพื่อให้ยกเท้าได้สะดวก
ผ้าสไบ	ใช้ผ้าไหมยกดอกย้อมสี(สีเขียว,สีบานเย็น) โดยนำมาห่ออกแล้วปล่อยชายข้างซ้าย
ทรงผม	ดอกกระพุ่ม หรือเกล้ามวยผม
ดอกไม้	ใช้ดอกไม้ที่มีสีสดใสสวยงาม เช่น ดอกดาวเรือง ดอกเบญจมาศ
เครื่องประดับ	ได้แก่ สร้อยคอ ต่างหู กำไล เข็มขัด โดยใช้เป็นเครื่องเงินหรือประเก้อม
เครื่องแต่งกายผู้ชาย	คำอธิบาย
ผ้านุ่ง	ใช้ผ้านุ่งไหมหางกระรอกหรือผ้าปุมไหม โดยนุ่งด้วยวิธีโจงกระเบน
ผ้าสไบ	ใช้ผ้าขาวม้าไหม 2 ผืน โดยมัดเอว 1 ผืน และพาดบ่าทิ้งชายผ้าไปด้านหลัง 1 ผืน
เครื่องประดับ	สร้อยคอที่เป็นเครื่องเงินหรือประเก้อม

ตารางที่ 20 ตารางสรุปเครื่องแต่งกายหลักในการแสดงชุดเรือกันตรึม

เครื่องแต่งกาย	ภาพเครื่องแต่งกาย	คำอธิบาย
ผ้านุ่งสำหรับนักแสดงผู้หญิง		
ผ้าโฮลสตรี	<div style="text-align: center;"> <p data-bbox="635 1126 895 1167">ผ้านุ่งโฮล (ไม่ต่อเชิงผ้า)</p> <p data-bbox="647 1843 882 1883">ผ้านุ่งโฮล (ต่อเชิงผ้า)</p> </div>	<p>ผ้าโฮล คือ ผ้าไหมมัดหมี่ที่ได้รับการยกย่องให้เป็นผ้าเอกลักษณ์จังหวัดสุรินทร์ เนื่องด้วยมีกรรมวิธีในการผลิตที่สลับซับซ้อนเป็นอย่างมาก</p> <p>การแสดงชุดเรือกันตรึมในการแสดงครั้งแรก นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ผู้ออกแบบการแสดงได้นำผ้าโฮลมาเป็นผ้านุ่งสำหรับนักแสดง ในการแสดงเรือกันตรึมครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2526 ผ้านุ่งของนักแสดงใช้ผ้านุ่งโฮลที่ไม่มีการต่อเชิงผ้านุ่ง ภายหลังมีการพัฒนารูปแบบการแต่งผ้านุ่งของนักแสดงมีการนำเชิงผ้านุ่งที่เรียกว่า “ปะบอล” มาประดับที่เชิง เพื่อให้ถูกตามวัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทย</p>

เครื่องแต่งกาย	ภาพเครื่องแต่งกาย	คำอธิบาย
ผ้านุ่งสำหรับนักแสดงชาย		
<p>ผ้าโฮลบุรุษ (ผ้าปุม)</p>		<p>ผ้านุ่งสำหรับนักแสดงชายของการแสดงเรียมกันตรึม นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ผู้ออกแบบการแสดงได้กำหนดผ้านุ่งนักแสดงชายให้ นุ่งผ้าโฮลบุรุษ หรือ โฮลเปราะฮ์ (ผ้าปุม) หรือ นุ่งผ้าหางกระรอก นุ่งด้วยวิธีโจงกระเบน ผ้าโฮลบุรุษ หรือ เรียกว่า ผ้าโฮลเปราะฮ์ หรือ ผ้าปุม เป็นผ้าที่ทอขึ้นด้วยกรรมวิธีมัดหมี่ แต่เดิมผ้าโฮลเปราะฮ์ทอขึ้นเพื่อสำหรับให้บุรุษได้สวมใส่ในวาระโอกาสสำคัญในชีวิต เช่น บวชนาค แต่งงาน</p>
<p>ผ้าหางกระรอก</p>		<p>ผ้าอีกชนิดที่นักแสดงชายนุ่งในการแสดงเรียมกันตรึมคือ ผ้า หางกระรอก ในภาษาเขมรถิ่นไทยเรียกว่า ผ้ากะนีว คือผ้าไหมที่ทอขึ้นด้วยไหม 2-3 สีที่นำมาควบกั้น เมื่อนำมาทอเนื้อผ้าจะเกิดความแวววาวจากเส้นไหมที่นำมาควบ ผ้าหางกระรอก จึงเป็นผ้านุ่งอีกชนิดสำหรับนักแสดงชายในการแสดงเรียมกันตรึม</p>

เครื่องแต่งกาย	ภาพเครื่องแต่งกาย	คำอธิบาย
ผ้าขาม้า		<p>การแสดงชุดเรียมกันตรึม นำผ้าขาม้ามาใส่สำหรับห่อ ออกนั้กแสดงผู้หญิงและสำหรับ มัดเอวและพาดบ่านั้กแสดง ผู้ชาย</p> <p>ผ้าขาม้า ในภาษาเขมร ถิ่นไทยเรียกว่า สไบเปราะะยั เป็นผ้าลายทางยาว บาง หมู่บ้านจะมีการทอยกขิต ลายซ้าง ลายม้า ที่ชายผ้า เพื่อให้ผ้ามีความมดงามซึ้น มากกว่าเดิม</p>
ผ้าลูกแก้ว		<p>การแสดงเรียมกันตรึมใน ครั้งแรกได้นำผ้าขาม้ามาเป็น ผ้าสำหรับห่อออกนั้กแสดง ผู้หญิง ภายหลังมีการ พัฒนาการแต่งกาย มีการนำ ผ้าไหมยกดอกลูกแก้วมาเป็น ผ้าอีกหนึ่งชนิดที่ไว้สำหรับเป็น ผ้าห่อออกนั้กแสดงผู้หญิง สีที่ นิยมใช้ คือสีเขียว และ สีชมพู บานเย็น</p> <p>ผ้าลูกแก้ว(ขนาดเล็ก) เป็นผ้าสำหรับสตรี มีความ พิเศษที่การทอซัดลายให้เกิด ความนูนซึ้นมา เพื่อให้ผ้า ทั้งสองด้านมีลวดลายต่างกัน ด้านหนึ่งคมซัดและเรียบ อีก ด้านมีลวดลายหยาบ</p>

จากตารางที่ 20 อธิบายเครื่องแต่งกายหลักของการแสดงชุดเรือกันตรึม พบว่าการแสดงชุดเรือกันตรึม มีการออกแบบและกำหนดการแต่งกายไว้อย่างชัดเจนและมีการกำหนดการแต่งกายตามโอกาสและนักแสดง โดยเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายของเรือกันตรึมสะท้อนเอกลักษณ์ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทยในจังหวัดสุรินทร์ คือ นุ่งผ้าไหม ใส่ประเก้อม “การแสดงชุดเรือกันตรึม มีการนำผ้าโฮลสตรี(โฮลสตรี) มาใช้ในการแสดงและมีการต่อเชิงผ้านุ่งที่เรียกว่าปะโบล ตามแบบดั้งเดิม ส่วนการแสดงชุดเรือกันตรึมที่รำเป็นคู่ชายหญิง ฝ่ายนักแสดงชายก็นิยมนุ่งผ้าโฮลเพราะในการแสดงเช่นกัน”⁷¹ เครื่องแต่งกายการแสดงชุดเรือกันตรึม จึงเป็นการสะท้อนอัตลักษณ์วิถีชีวิตการแต่งกาย และงานหัตถกรรมซึ่งเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทยได้อย่างดี

ตารางที่ 21 ตารางสรุปเครื่องประดับในการแสดงชุดเรือกันตรึม

เครื่องประดับ	ภาพเครื่องเครื่องประดับ	คำอธิบาย
ประเก้อม (จารย์)		เครื่องประดับสำหรับการแสดงเรือกันตรึมทั้งนักแสดงชายและหญิง มีการใช้สร้อยคอที่ทำจากเงินแท้หรือประเก้อม ประเก้อม เป็นภาษาเขมร ซึ่งใกล้เคียงกับภาษาไทย ว่า ประคำ ใช้เรียกเม็ดเงิน เม็ดทองชนิดกลม ที่นำมาร้อยเป็นเครื่องประดับ ประเก้อมส่วนใหญ่จะรมดำเพื่อให้ลายเด่นชัด ความสวยงามของประเก้อมจึงอยู่ที่ลายที่แกะด้านนอก และความแวววาวของเนื้อโลหะเงิน แหล่งผลิตอยู่ที่ อำเภอเขวาสินรินทร์ จ.สุรินทร์

⁷¹ ส้ารวม ดีสม (2559). องค์ประกอบของการแสดงเรือกันตรึม. พ. ยอดดำเนิน.

เครื่องประดับ	ภาพเครื่องเครื่องประดับ	คำอธิบาย
<p>ตะเกา (ชะจอน)</p>		<p>“ตะเกา” ภาษาเขมรถิ่นไทย ใช้เรียก “ตุ้มหู” หรือ “กระจอนหู” เป็นการขึ้นรูปด้วยการดัดเส้น ลวดเงินไปมาในระยะความห่างที่เท่าๆกันจนได้รูปทรงที่ต้องการ และนำมาเชื่อมต่อซ้อนกันตามขนาดต่างๆ</p>
<p>ตระตรูมไต (กำไลข้อมือ)</p>		<p>ตระตรูมไต เป็นภาษาเขมรถิ่นไทย มีความหมายว่า พันข้อมือ ซึ่งหมายถึงกำไลข้อมือ ที่ร้อยด้วยเชือกแล้วมัดพันกัน รอบข้อมือทำจากประเก้อมที่มีลักษณะกลม</p>

เครื่องประดับ	ภาพเครื่องเครื่องประดับ	คำอธิบาย
เข็มขัดเงิน		<p>เข็มขัดเงิน คือการนำเงินแท้มารีดให้เกิดเป็นเส้นเล็กแล้วจึงนำมาถักขึ้นรูปเป็นสายเข็มขัด และคุณลายเงินให้เกิดเป็นลวดลายต่างๆเพื่อใช้เป็นส่วนของหัวเข็มขัด</p>
ดอกไม้ทัดหู		<p>ดอกไม้ทัดหูในการแสดงเรียมกันตรึม ใช้ดอกไม้ที่มีสีสันโดดเด่น เช่น สีเหลือง จากดอกดาวเรือง หรือสีชมพู จากดอกไม้ประดิษฐ์ที่มีลักษณะคล้ายดอกดาวเรือง และในปัจจุบันมีการใช้ดอกไม้ประดิษฐ์ที่มีลักษณะคล้ายของจริงเช่น ดอกกันเกรา ซึ่งเป็นดอกไม้ประจำจังหวัดสุรินทร์ เป็นต้นในการแสดงเรียมกันตรึมใช้ดอกไม้ทัดหูสำหรับนักแสดงผู้หญิงเท่านั้น โดยทัดที่ใบหูด้านซ้ายหรือบนมวยผม</p>

จากตารางที่ 21 เครื่องประดับในการแสดงชุด เรือมกันตรึม พบว่าการแสดงชุดเรือมกันตรึม มีการนำประเท้อมมาเป็นเครื่องประดับในการสวมใส่แสดง ถือว่าเป็นการนำเอาเอกลักษณ์งาน ทัศนกรรมท้องถิ่น ที่มีเป็นมรดกวัฒนธรรมและเป็นการแต่งกายแบบดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร ถิ่นไทยมาปรับประยุกต์ใช้ในการแสดง

4.2.4 สถานที่ใช้ในการแสดง

การแสดงชุดเรือมกันตรึม ไม่ได้กำหนดสถานที่การแสดงอย่างเป็นทางการเป็นแบบแผน การแสดง เรือมกันตรึมจึงขึ้นอยู่กับสถานที่ เช่น เวทีโรงละคร เวทีกลางแจ้ง หรือลานที่โล่ง สถานที่จึงเป็น ตัวกำหนดจำนวนนักแสดงอีกด้วย

4.2.5 โอกาสที่ใช้ในการแสดง

การแสดงชุด เรือมกันตรึม เป็นการแสดงที่นำเอามรดกทางวัฒนธรรมหลากหลายประเภท ของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทยมาร้อยเรียงเป็นการแสดงได้อย่างลงตัว มีระเบียบ แบบแผน การแสดง เรือมกันตรึมสามารถแสดงได้ทุกวาระโอกาส นิยมแสดงในงานมงคล งานนำเสนอสืบวัฒนธรรม เป็นต้น การนำการแสดงชุด เรือมกันตรึมไปใช้แสดง จึงต้องเลือกให้เหมาะกับวาระและโอกาสตลอดจน ความเหมาะสม การนำการแสดงเรือมกันตรึม ออกแสดงแต่ละครั้งต้องคำนึงถึงกระบวนท่ารำ เพลง ประกอบการแสดง และเครื่องแต่งกายให้ถูกต้องตามแบบแผนจึงมาตรฐานในการแสดงแต่ละครั้ง มี บางกระบวนท่ารำออกแต่มีใช้ปรับเปลี่ยนจากเดิม ด้วยวาระและโอกาส เวลาจำกัดจึงมีกรณีเป็น ซ้อยกเว้น กระบวนท่ารำที่นิยมตัดออกเพื่อให้เวลากระชับขึ้นคือ ท่ารำอันซองเสนงนบ และท่ารำ มะมัวต การแสดงเรือมกันตรึมมักถูกเลือกให้เป็นการแสดงที่ไว้ต้อนรับแขกบ้าน แขกเมือง มาโดย ตลอด เนื่องด้วยการแสดงเรือมกันตรึมมีหลากหลายทำนองเพลง และเป็นสื่อสะท้อนอัตลักษณ์มรดก ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทยได้เป็นอย่างดี

การแสดงชุด เรือมกันตรึม เป็นการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านที่ใช้จำนวนแสดงเป็นจำนวนคู่ เช่น 6 คน, 8 คน, 12 คน เป็นต้น สถานที่ในการแสดงเพียงเป็นสถานที่ที่มีบริเวณกว้างหรือเวทีที่มี

พื้นเรียบ และสถานที่แสดงขึ้นอยู่กับโอกาสที่แสดง ตลอดจนจำนวนนักแสดงมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับโอกาสและสถานที่ใช้แสดง

ภาพที่ 63 ภาพรำเรือกันตรึมในการสอบทักษะศิลปะการแสดงชั้นสูง(SOLO)
สาขาวิชาเอกนาฏศิลป์พื้นเมือง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปี พ.ศ. 2559

ที่มา : ผู้วิจัย

จากภาพที่ 63 การแสดงเรือกันตรึม ในการสอบทักษะศิลปะการแสดงชั้นสูง(SOLO) สาขาวิชาเอกนาฏศิลป์พื้นเมือง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปี พ.ศ. 2559 พบว่าการแสดงเรือกันตรึมสามารถแสดงได้ทุกวาระโอกาส นิยมแสดงในงานมงคล งานนำเสนอดนตรีวัฒนธรรม อีกทั้งปัจจุบันยังมีการนำเอาการแสดงชุดเรือกันตรึม มานำเสนอเป็นการสอบศิลปนิพนธ์(การสอบทักษะนาฏศิลป์ชั้นสูง : SOLO) โดยเฉพาะภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่มีหลักสูตรการเรียนการสอนสาขาวิชาเอกนาฏศิลป์พื้นเมือง อีกทั้งการนำเอาการแสดงเรือกันตรึมเพื่อแสดงในการต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง เพื่อเป็นการนำเสนอดนตรีทางภูมิปัญญาทางด้านศิลปะการแสดงกันตรึม ถือว่าเป็นการนำเสนอดนตรี ความอัจฉริยะในด้านศิลปะการแสดงในวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทยได้เป็นอย่างดี ดังนั้นการนำการแสดงชุดเรือกันตรึม ไปใช้แสดงจึงต้องเลือกให้เหมาะสมกับวาระและโอกาสเป็นสำคัญ

4.3 การรำเรือมกันตรึม

การรำเรือมกันตรึม เป็นชุดการแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองสุรินทร์ ที่มีการประดิษฐ์ทำรำขึ้นมาใหม่ มีจำนวน 7 ทำรำ และนำเพลงกันตรึมมาเรียบเรียงใหม่ซึ่งเพลงประกอบทำรำในแต่ละท่าจะไม่ซ้ำกัน การประดิษฐ์ทำรำเรือมกันตรึมโดย นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ศิลปินพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้ประดิษฐ์ทำรำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์การรำพื้นบ้านแบบดั้งเดิมและประดิษฐ์บางท่ารำขึ้นมาใหม่ให้สอดคล้องกับเพลง โดยปรับปรุงท่ารำและประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ซึ่งยึดแนวการประดิษฐ์ทำรำบนพื้นฐานของการฟ้อนรำแบบชาวบ้านมาแต่โบราณเป็นหลัก มีการเก็บข้อมูลและรวบรวมท่ารำจากวงกันตรึมชาวบ้าน ซึ่งนิยมเล่นกันแพร่หลายในจังหวัดสุรินทร์ เก็บรวบรวมเพลงและท่ารำจากวงกันตรึมต่างๆ จึงได้คัดสรรท่ารำหรือนำท่ารำที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดหรือท่ารำที่มีเอกลักษณ์มาเรียบเรียง ดัดแปลง เป็นแบบอย่างและแนวคิดในการประดิษฐ์ทำรำในครั้งนี้

“ท่ารำเรือมกันตรึม มีการประดิษฐ์ทำรำซึ่งมีการนำศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ การละเล่นพื้นบ้าน ของจังหวัดสุรินทร์มาเรียบเรียงร้อยเป็นการแสดงเพื่อบอกเล่ามรดกทางวัฒนธรรมและความเป็นมาของการละเล่นกันตรึมได้เป็นอย่างดี แบ่งท่ารำได้ 7 ท่ารำ 7 ทำนองเพลง ดังนี้

1. ท่ารำซารายัง (เดินออก) ใช้ทำนองเพลงซารายัง
2. ท่ารำเข็บ เข็บ (เชิญชวน) ใช้ทำนองเพลงเข็บ เข็บ
3. ท่ารำกัญญ์เจก (เขียดตะปาด) ใช้ทำนองเพลงกัญญ์เจก
4. ท่ารำอันซองเสนงนบ (ว้าวแดงเขางาม) ใช้ทำนองเพลงอันซองเสนงนบหรือทำนองเพลงรำพาย
5. ท่าปันโจลมะมัวต (เข้าทรง) ใช้ทำนองเพลงปัญแซร
6. ท่ารำอมตุก (พายเรือ) ใช้ทำนองเพลงอมตุก

7. ท่ารำมังกีวลงโงไต (บายศรีสู่ขวัญ) ใช้ทำนองเพลงมังกีวลงโงไต”⁷²

การแสดงชุด เรือมกันตรึม มีการสร้างสรรค์กระบวนท่ารำที่นำเอาศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมมาเป็นพื้นฐานในการสร้างสรรค์การแสดงชุดนี้ ทั้ง เพลงประกอบการแสดง ท่ารำ เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย โดยแบ่งเป็น 7ท่ารำ 7เพลง ซึ่งแบ่งได้ตามแนวคิดการแสดงดังนี้

1. ชุดท่ารำซารายัง (เดินออก)

ภาพที่ 64 ภาพการรำเรือมกันตรึมในท่ารำซารายัง (เดินออก)

ที่มา : ผู้วิจัย

⁷² แก่นจันทร์ นามวัฒน์ (2559). กระบวนท่ารำ รูปแบบ และองค์ประกอบการแสดงเรือมกันตรึม. พ. ยอดดำเนิน.

ชุดทำรำเรือมกันตรึมในท่ารำซารายัง โดยใช้เพลงประกอบในทำนองเพลงอาโยซารายัง เป็นกระบวนท่ารำเดินออกของนักแสดงกลุ่มที่ 1 “เพลงอาโยซาระยัง เป็นท่าที่ผู้รำเดินออกจากฉาก เพื่อมาแสดงกลางเวที”⁷³ โดยผู้แสดงจะต้องดึงจีบผ้าที่ปล่อยชายในฝั่งซ้ายขึ้นมา มือขวาจีบ-ปล่อย ขึ้นลงตามจังหวะเพลง “เป็นท่ารำที่เลียนแบบกิริยาการเดินของสตรีที่มีความสุขออกมาร่ำรำกันตรึม”⁷⁴ การนำเอาเพลงอาโยซารายังมาใช้ประกอบในท่ารำที่ 1 เป็นเพลงกันตรึมที่มีจังหวะปานกลาง จัดอยู่ในประเภทเพลงแห่หรือเกี่ยวพาราตี การประดิษฐ์ท่ารำเดินออกของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ เน้นที่ลีลาท่าเดินที่มีจังหวะยกเท้า ดัดเท้า สลับซ้ายขวาตามจังหวะกลอง นักแสดงโชว์ผ้าที่กระโจมออกด้วยการจีบดึงขึ้นเสมอไหล่ เดินรำออกมาจนถึงตำแหน่งจบหมดเพลงในทำนองนี้

2. ชุดท่ารำเช็บ เช็บ (เชิญชวน)

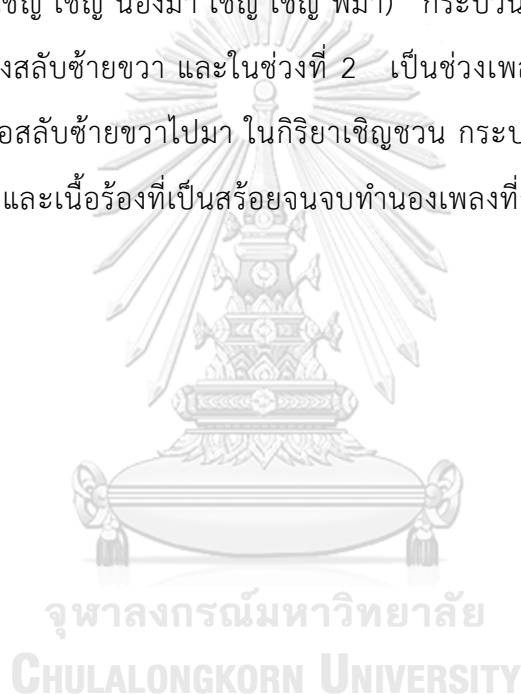
ภาพที่ 65 ภาพการรำเรือมกันตรึมในท่ารำเช็บเช็บ (เชิญชวน)

ที่มา : ผู้วิจัย

⁷³ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ (2531). การละเล่นพื้นบ้านของจังหวัดสุรินทร์.

⁷⁴ แก่นจันทร์ นามวัฒน์ (2559). ถ่ายทอดกระบวนท่ารำเรือมกันตรึมให้กับผู้วิจัย. พ. ยอดดำเนิน.

ชุดท่ารำเรือมกันตรึมในท่ารำเข้บ เข้บ โดยใช้เพลงประกอบในท่านี้คือทำนองเพลงเข้บ เข้บ กระบวนท่ารำที่นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้ประดิษฐ์ขึ้นในทำนองเพลงนี้ นำเอาเพลงที่ “วงกันตรึมนิยมร้องเกี่ยวพาราสีหรือการร้องเชิญชวนให้มาร่วมรำรำ”⁷⁵ เมื่อนักแสดงรำในท่าที่ 1 ถึงตำแหน่งแล้ว เพลงเปลี่ยนเป็นเพลงเข้บ เข้บ เพื่อเป็นการร้องเชิญชวนให้มาชมมาร่วมรำ “เพลงเข้บๆ จะใช้ประกอบท่ารำเชิญชวน ลักษณะท่ารำเป็นการเชื้อเชิญให้คนชม โดยเลียนแบบกริยาของคนในชีวิตประจำวัน โดยรำต่อเนื่องจนจบเพลง”⁷⁶ กระบวนท่ารำของท่าที่ 2 มีท่า 2 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 ช่วงที่เป็นสร้อยเพลง “เข้บ เข้บ เนียงเข้บ เข้บ เข้บ บองเข้บ (เชิญเชิญ น้องมาเชิญเชิญ พี่มา)” กระบวนท่ารำมีการสอดมือลงใต้เท้าที่ยกขึ้นระดับครึ่งแข้งสลับซ้ายขวา และในช่วงที่ 2 เป็นช่วงเพลงร้องปกติ กระบวนท่ารำจะมีท่าในลักษณะยื่นมือสลับซ้ายขวาไปมา ในกิริยาเชิญชวน กระบวนท่ารำที่ 2 นี้จะทำสลับกันระหว่างเนื้อร้องปกติและเนื้อร้องที่เป็นสร้อยจนจบทำนองเพลงที่กำหนดไว้

⁷⁵ แก่นจันทร์ นามวัฒน์ (2559). กระบวนท่ารำ รูปแบบ และองค์ประกอบการแสดงเรือมกันตรึม. พ. ยอดดำเนิน.

⁷⁶ สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา 11 (2538). รายงานการวิจัยการแสดงพื้นบ้านอีสานใต้ เขตการศึกษา 11.

3. ชุดทำรำกัญญ์เจก (เชียดตะปาด)

ภาพที่ 66 ภาพการรำเรือมกันตรึมในท่ารำกัญญ์เจก (เชียดตะปาด)

ที่มา : ผู้วิจัย

ชุดทำรำเรือมกันตรึมในท่ารำกัญญ์เจก โดยเพลงประกอบในทำรำนี้นี้คือทำนองเพลง กัญญ์เจก ซึ่งคำว่า “กัญญ์เจก” ภาษาเขมรถิ่นไทยมีความหมายว่า “เชียดตะปาด” นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้นำเพลงกันตรึมในทำนองเพลงกัญญ์เจก ซึ่งเป็นทำนองเพลงที่มีความสนุกสนานและเป็นที่นิยมในการบรรเลงเพลงกันตรึมจัดอยู่ในเพลงกันตรึมประเภท เบ็ดเตล็ด โดยจะมีคำร้องขึ้นต้นของแต่ละบทว่า “โอ้ กัญญ์เจก เฮย” แปลว่า “โอ้ เจ้า เชียดตะปาด เฮย” ในทำนองเพลงนี้ “เป็นท่ารำที่เลียนแบบอาการปฏิกิริยาของสัตว์คือ เชียดตะปาดที่กำลังกระโดดโลนเต้น หยอกล้อกัน”⁷⁷ การกระโดดเกาะขอบภาชนะต่างๆ เช่น โอ่งน้ำ ลักษณะตาที่โตเป็นพิเศษ จึงประดิษฐ์เป็นท่ากัญญ์เจกขึ้น โดยมีท่ายกมือขึ้นเหมือน กำลังเกาะภาชนะ โดยสายตาผู้แสดงมองไปมาที่มือจับด้านบนเหมือนการเหลือกตาของ เชียดตะปาด และที่สำคัญคือการตีเท้าสลับซ้ายขวาของผู้แสดงเหมือนเชียดตะปาดที่กำลัง

⁷⁷ แก่นจันทร์ นามวัฒน์ (2559). ถ่ายทอดกระบวนการทำรำเรือมกันตรึมให้กับผู้วิจัย. พ. ยอดดำเนิน.

กระโดดไปมา และกระบวนท่ารำที่ 3 เป็นท่ารำที่นักแสดงกลุ่มที่ 2 รำออกมา เมื่อถึงตำแหน่ง โดยอยู่เป็นคู่ๆ ผู้แสดงหันหน้าเข้าหากันหมุนสลับกันเป็นการแสดงหยอกล้อ เกี้ยวพาราสี

4. ชุดท่ารำอันชองเสนงนบ (ว้าวแดงเขางาม)

ภาพที่ 67 ภาพการรำเรือมกันตรึมในท่ารำอันชองเสนงนบ (ว้าวแดงเขางาม)

ที่มา : ผู้วิจัย

ชุดท่ารำอันชองเสนงนบ โดยใช้ทำนองเพลงอันชองเสนงนบหรือเพลงรำพาย เป็นกระบวนท่ารำที่ 4 ของการรำเรือมกันตรึม นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้ประดิษฐ์กระบวนท่ารำเพื่อให้สอดคล้องกับเพลงกันตรึมในเพลงอันชองเสนงนบหรือเพลงรำพายที่มีจังหวะช้า ซึ่งเพลงอันชองเสนงนบหรือเพลงรำพายจัดอยู่ในประเภทเพลงชวบนแหในงานพิธีต่างๆ “ทำนองเพลงและจังหวะใช้บรรเลงเข้าชวบนแหในงานพิธีต่างๆ มีทำนองเพลงรำพาย ตรีอมตุ้ม อันชองชแณญนบ เกาะเป็อนเปง อี้เกิต เกาะกรอก ออกยม พนมชร้อย”⁷⁸ นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์นำเอาเพลงประเภทเพลงชวบนแหมาเป็นอีก 1 ทำนองเพลงของเรือม

⁷⁸ สมจิตร พ่วงบุตร (2527). เพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์. กรุงเทพฯ, กรุงเทพมหานครพิมพ์.

กันตริ้ม อีกทั้งลักษณะของ “ท่ารำเลียนแบบอากัปกริยาของสัตว์คือว้าวแดงเขางาม (อั้งซงเสนงนบ)”⁷⁹ ท่ารำตั้งวงในระดับสูงสลับกันคนละฝั่ง เดินรำเป็นแถวตอน เมื่อผลสานกันจะเป็นในลักษณะของเขาวัวแดง และการเยื้องย่างที่เชื่องช้าตามจังหวะเพลง

5. ชุดท่ารำมะมืวด (เข้าทรง)

ภาพที่ 68 ภาพการรำเรือมกันตริ้มในท่ารำมะมืวด (เข้าทรง)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 CHULALONGKORN UNIVERSITY
 ที่มา : ผู้วิจัย

ชุดท่ารำมะมืวด โดยใช้ทำนองเพลงปิ่นแซร เป็นกระบวนท่ารำที่ 5 ของการรำเรือมกันตริ้ม นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์นำเอาขั้นตอนพิธีกรรมในพิธีโจลมะมืวดหรือพิธีเข้าทรงเพื่อรักษาผู้ป่วยตามความเชื่อของชาวจังหวัดสุรินทร์ โดยมีกันตริ้มเป็นสิ่งสำคัญในพิธีกรรมนี้ การนำท่ารำโจลมะมืวดมาใช้ในการแสดงเรือมกันตริ้ม เพื่อเป็นการสะท้อนดนตรีในพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ที่มีการสืบทอดอย่างยาวนานของชาวจังหวัดสุรินทร์ “เพลงมะมืวดท่ารำตัดแปลงมา

⁷⁹ แก่นจันทร์ นามวัฒน์ (2559). ถ่ายทอดกระบวนท่ารำเรือมกันตริ้มให้กับผู้วิจัย. พ. ยอดดำเนิน.

จากการหมุนชั้นในพิธีมะมืวดเพื่อรักษาคนป่วย”⁸⁰ กระบวนท่ารำในท่ามะมืวดมือจีบในลักษณะที่จับชั้นแล้วหมุนซ้ายขวาไปมา ประกอบเพลงปิ่นแชรที่มาจังหวะซำ และกระบวนท่ารำผู้แสดงนั่งรำเป็นวง เหมือนประกอบพิธีกรรมเข้าทรง หลังจากทำครบจำนวนจึงลุกขึ้นรำในท่าเชื่อมเพื่อแปรแถวไปรำในกระบวนท่าเพลงต่อไป

6. ชุดท่ารำอมตูก (พายเรือ)

ภาพที่ 69 ภาพการรำเรือมกันตรึมในท่ารำอมตูก (พายเรือ)
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 CHULALONGKORN UNIVERSITY

ที่มา : ผู้วิจัย

ชุดท่ารำอมตูก โดยใช้ทำนองเพลงอมตูก เป็นกระบวนท่ารำที่ 6 ของการรำเรือมกันตรึม คำว่า “อมตูก” ภาษาเขมรถิ่นไทยแปลว่า “พายเรือ” ซึ่งนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ นำเอาประเพณีแข่งขันเรือยาว ของอำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ มาเป็นแนวคิดในการประดิษฐ์ท่ารำ ประกอบกับเพลงกันตรึมในทำนองเพลงอมตูก ซึ่งเป็นเพลงที่วงกันตรึมต่าง ๆ นิยมเล่นในทำนองนี้ ด้วยมีจังหวะที่ซำ ชุดท่ารำที่ประดิษฐ์ขึ้น “เป็นการเลียนแบบ

⁸⁰ Ibid.

ท่าทางของคนกำลังพายเรือ โดยใช้มือแทนไม้พาย”⁸¹ และการย่อให้เหมือนการนั่งเรือผู้แสดง อยู่ในตำแหน่งที่แถวตอนในลักษณะเฉียงเหมือนการนั่งของฝีพายหลายคนใน เรือยาวอีกทั้งจังหวัดสุรินทร์มีประเพณีแข่งเรือยาว จึงเป็นการสะท้อนประเพณีที่ดั่งใจของ ชุมชน สะท้อนคติความเชื่อและความสามัคคีของผู้คนลุ่มน้ำมูล และเพลงกันตรึมในทำนอง เพลงอมตูกเป็นเพลงในประเภทเพลงกันตรึมเบ็ดเตล็ด มีการบรรเลงและนิยมบรรเลงในพิธี สำคัญต่างๆ จึงนำเพลงอมตูกมาใช้ในการแสดงเรือมกันตรึม

7. ชุดทำรำมังกีวลจองไต (บายศรีสู่ขวัญ)

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาพที่ 70 ภาพการรำเรือมกันตรึมในทำรำมังกีวลจองไต (บายศรีสู่ขวัญ)

ที่มา : ผู้วิจัย

ชุดทำรำมังกีวลจองไต โดยใช้ทำนองเพลงมังกีวลจองไต เป็นกระบวนทำรำทำสุดท้าย ของการรำเรือมกันตรึม คำว่า “มังกีวล จองไต” ภาษาเขมรถิ่นไทยแปลว่า “มังกีวล=มงคล , จองไต = ผูกข้อมือ” ซึ่งหมายถึงพิธีบายศรีสู่ขวัญ” นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์นำเอา “การผูก

⁸¹ Ibid.

แขนในพิธีกรรมมวงิ้วลจองไต หรือ พิธีบายศรีสู่ขวัญ”⁸² ซึ่งเป็นพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทยในจังหวัดสุรินทร์ ที่จะจัดพิธีมวงิ้วลจองไต ในพิธีมงคลต่างๆ เช่น พิธีแห่นางรำ พิธีบวชนาค พิธีโกนจุก เป็นต้น หรือจัดพิธีมวงิ้วลจองไตขึ้นในวาระโอกาสพิเศษ เช่น การต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง เป็นต้น กระบวนทำรำมีลักษณะในการนำด้ายมาผูกข้อมือ ในจังหวะเพลงที่ปานกลาง “เพลงมวงิ้วลจองไต ทำรำประกอบเพลงเป็นการเลียนแบบการผูกข้อมือในพิธีบายศรีสู่ขวัญของชาวสุรินทร์”⁸³ การรำเรือกันตรึมได้นำขั้นตอนพิธีผูกข้อมือในพิธีกรรมมวงิ้วลจองไตมาอยู่ในเพลงสุดท้ายถือเป็นการผูกแขนอวยพรและอำลาจบการแสดง

ตารางที่ 22 ตารางวิเคราะห์การประดิษฐ์รำเรือกันตรึมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

ท่า ที่	ชื่อท่ารำและ ชื่อเพลงประกอบ	วัตถุประสงค์ในการประดิษฐ์การรำ		ลักษณะ/กระบวนท่า รำ
		ท่ารำ	เพลงประกอบ	
1	ท่ารำซารายัง	การเลียนแบบกิริยา	เพลงกันตรึมประเภท	กระบวนท่ารำเป็นท่า เดินออกมาสู่เวทีการ แสดง โดยเป็นท่ารำ ของนักแสดงกลุ่มที่ 1 ท่ารำจีบผ้าที่กระโจม อกด้านซ้ายขึ้นมา
	เพลงอาโยซารายัง	การเดิน การเอียงของ หญิงสาว	เพลงแห่หรือเกี่ยวพาราสีและบทร้องที่ หยอกล้อหรือชม ความงามของผู้หญิง	
2	ท่ารำเซ็บ เซ็บ	การเลียนแบบกิริยา	เพลงกันตรึมประเภท	กระบวนท่ารำใน ลักษณะการเชิญชวน โดยการดึงมือสลับซ้าย ขวา และการยกเท้า การสอดมือ ในช่วง การร้องสร้อย เซ็บ เซ็บ
	เพลงเซ็บ เซ็บ	ของคนในการเรียก หรือชักชวนและ การเกี่ยวพาราสี ของ ผู้เล่นกันตรึม	เพลงเบ็ดเตล็ดที่ ผู้เล่นกันตรึมนิยม เล่นในการร้องหยอก ล้อหรือเชิญชวน	

⁸² Ibid.

⁸³ สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา 11 (2538). รายงานการวิจัยการแสดงพื้นบ้านอีสานใต้ เขตการศึกษา 11.

3	ทำรำกัญญ์จัญเจก	การเลียนแบบ	เพลงกันตรึมประเภท	กระบวนทำรำมี
	เพลงกัญญ์จัญเจก	อาภักปกริยาของสัตว์ คือเขียดตะปาด และการหยอกล้อ เกี่ยวพาราสีของผู้ เล่นกันตรึม	เพลงเบ็ดเตล็ด เป็นเพลงที่ผู้ละเล่น กันตรึมนิยมร้องเพื่อ หยอกล้อ เกี่ยวพาราสี	ลักษณะที่เลียนแบบ การกระโดด การหยอกล้อ และ ลักษณะของ เขียดตะปาด และเป็นกระบวนทำรำ กลุ่ม 2 เริ่มรำ
4	ทำรำอันซอ เสนงนบ	การเลียนแบบ	เพลงกันตรึมประเภท	กระบวนทำรำมี
	เพลงอันซอเสนง นบหรือเพลง รำพาย	อาภักปกริยาของสัตว์ คือ วัวแดงเขางาม และการร่ายรำใน ขบวนแห่งานพิธี ต่างๆ เช่น ขบวน ขันหมาก เป็นต้น	เพลงขบวนแห่ โดยนำเอาเพลงที่ นิยมใช้แห่ในขบวน แห่ขันหมาก มาใช้ ประกอบในการรำ	ลักษณะที่เลียนแบบ อาภักปกริยาของวัวแดง เขางาม (อันซอเสนง นบ) โดยทำรำเป็นท่า ที่ตั้งวงสูงคล้ายเขาวัว และการเดินของผู้รำใน ขบวนแห่
5	ทำปับโจลมะมัวต	พิธีกรรมมะมัวต	เพลงกันตรึมประเภท	กระบวนทำรำมี
	เพลงปับแซร	(เข้าทรง) โดยเลียนแบบกริยา ของคน ในการหมุน ขันอัญเชิญครูของ ผู้เข้าทรงมะมัวต	เพลงครู(ชั้นสูง) ที่ใช้ในพิธีมะมัวต โดยใช้เพลงปับแซรที่ เป็นเพลงในขั้นตอน ของการอัญเชิญครูมา ประทับร่างทรง	ลักษณะที่เลียนแบบมา จากที่ผู้เข้าทรงกำลัง หมุนขันอัญเชิญครู ประทับร่าง กระบวน ทำรำเป็นการจีบสลับ ซ้ายขวาลักษณะกำลัง หมุนขัน และนั่งล้อมวง เหมือนพิธีกรรมมะมัวต
6	ทำรำอมตุก	กริยาของคนในการ	เพลงกันตรึมประเภท	กระบวนทำรำมี
	เพลงอมตุก	พายเรือและ ประเพณีแข่งเรือ ยาวที่ลำน้ำมูล อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	เพลงเบ็ดเตล็ด มีท่วงทำนองที่ช้า และนิยมบรรเลงใน พิธีสำคัญต่างๆ มีชื่อ	ลักษณะที่เลียนแบบ การพายเรือของฝีพาย โดยการใช้มือจับ เหยียดตึง โบกไปมาใน

			ทำนองว่า “อมตูก” แปลว่า “พายเรือ”	ลักษณะไม้พาย และ การย่อแบบการนั่ง พายเรือ
7	ทำรำมังกี่วลจอง ไต	กิริยาของคนในการ ผูกข้อมือใน พิธีกรรมบายศรีสู่ ขวัญ	เพลงกันตรึมประเภท เพลงเบ็ดเตล็ดที่ใช้ใน พิธีมงคลในการสู่ ขวัญ เช่นพิธีแต่งงาน พิธีบวชนาค และพิธี โกนจุก เป็นต้น โดยใช้เพลงทำนอง มังกี่วลจองไต (ฝ้ายมงคลผูกข้อมือ)	กระบวนการทำรำมี ลักษณะที่เลียนแบบ การนำฝ้ายมงคลจาก พิธีบายศรีสู่ขวัญมาผูก ที่ข้อมือ และการปิด เป่าสิ่งไม่ดีของจากตัว ในพิธีบายศรีสู่ขวัญ และเป็นกระบวนการทำ สุดท้ายเป็นการอวยพร และอำลาจบการแสดง

ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงการรำเรือมกันตรึมโดยแบ่งกลุ่มข้อมูลออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

4.3.1 ชุดทำรำเรือมกันตรึม

4.3.1.1 ชุดทำรำซารายัง

4.3.1.2 ชุดทำรำเข็บ เข็บ

4.3.1.3 ชุดทำรำกัญจัญเจก

4.3.1.4 ชุดทำรำอันซองเสนงนบ

4.3.1.5 ชุดทำรำมะมัวต

4.3.1.6 ชุดทำรำอมตูก

4.3.1.7 ชุดทำรำมังกี่วลจองไต

4.3.2 วิเคราะห์ทำร่ำเรือมกันตรึม

4.3.3 โครงสร้างทำร่ำเรือมกันตรึม

4.3.4 ลักษณะทำร่ำที่เป็นเอกลักษณ์

4.3.1 ชุดทำร่ำเรือมกันตรึม

การอธิบายชุดทำร่ำของการร่ำเรือมกันตรึม ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงชุดทำร่ำที่เป็นทำตั้งต้น ทำเชื่อม และทำจบ การอธิบายชุดทำร่ำของแต่ละทำในชุดทำร่ำ การเคลื่อนไหวของชุดทำร่ำในแต่ละทำร่ำ ภาพด้านข้างของชุดทำร่ำในแต่ละทำร่ำ และการแปรแถวของแต่ละชุดทำร่ำซึ่งมีทั้งหมด 7 ชุดทำร่ำ ซึ่งผู้วิจัยได้จัดการเรียงลำดับข้อมูลของการอธิบายชุดทำร่ำ ดังนี้

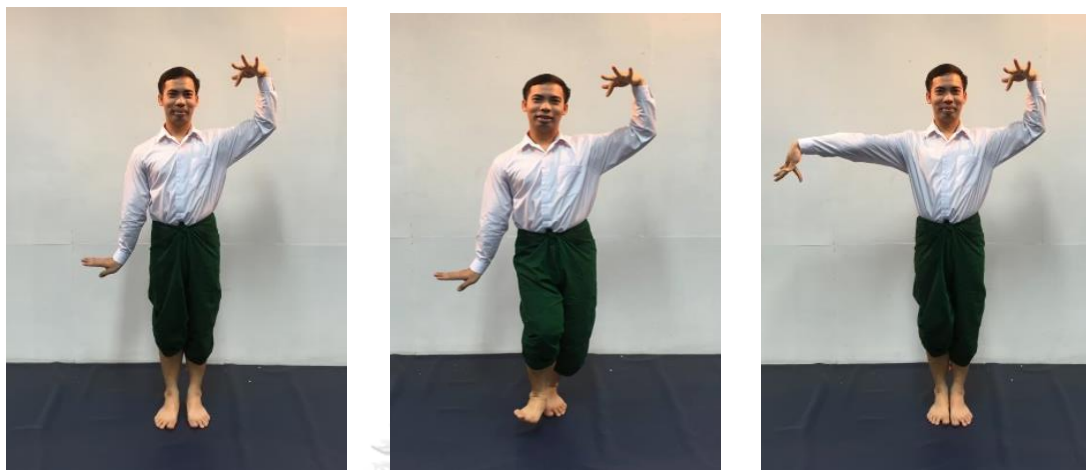
1. ชุดทำร่ำซารายัง
2. อธิบายชุดทำร่ำ
3. การเคลื่อนไหวของชุดทำร่ำ
4. ภาพด้านข้างของชุดทำร่ำ
5. การแปรแถว

สัญลักษณ์แทนผู้แสดงในการอธิบายแปรแถว

 ผู้แสดงกลุ่มที่ 1

 ผู้แสดงกลุ่มที่ 2

4.3.1.1 ชุดท่ารำท่าที่ 1 “ซารายัง”

ท่าตั้งต้น

ท่าเชื่อม

ท่าจบ

4.3.1.1.1 อธิบายชุดท่ารำ

ตารางที่ 23 ตารางอธิบายชุดท่ารำซารายัง

ที่	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ
1		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว ตรง 2. ศีรษะ เอียงด้านขวา 3. แขน แขนซ้ายตั้งฉากในท่าจับปรกข้าง และแขนขวาเหยียดตั้งขนลงตามมือจับโดยขนาดลำตัว 4. มือ มือด้านซ้ายจับปรกข้าง และดึงผ้าสไบที่กระโจมอกขึ้นมา โดยหักข้อมือเข้าหาลำตัว ในระดับคิ้ว มือด้านขวาแบคว่ำ โดยแขนตั้งแนบลำตัว 5. เท้า ย่ำตามจังหวะสลับซ้าย-ขวา 6. เข่า ย่อตามจังหวะสลับซ้าย-ขวา

ที่	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ
2		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว ตรง 2. ศีรษะ เอียงด้านซ้ายเมื่อมือด้านขวาดึงมือจับแขนตั้ง 3. แขน แขนซ้ายตั้งฉากในท่าจับปรกข้าง และแขนขวาเหยียดตั้งขนลงตามมือจับโดยขนาดลำตัว 4. มือ มือด้านซ้ายจับปรกข้าง และดึงผ้าสไบที่กระโจมอกขึ้นมา โดยหักข้อมือเข้าหาลำตัว ในระดับคิ้ว มือด้านขวาดึงคว่ำ ดึงมือขึ้นโดยแขนตั้งขนานไหล่ 5. เท้า ย่ำตามจังหวะสลับซ้าย-ขวา (เท้าขวาลงพร้อมมือจับ) 6. เข่า ย่อตามจังหวะสลับซ้าย-ขวา

4.3.1.1.2 การเคลื่อนไหวของชุดท่ารำ

1

2

3

4

5

6

7

8

9

อธิบายการเคลื่อนไหวของชุดท่ารำ

การเคลื่อนไหวของท่ารำซารายังโดยผู้แสดงย่าเท้าซ้าย ขวา สลับกันไปมา โดยเท้าที่ยกขึ้นจะเป็นฝั่งเดียวกันที่มือลงมาแนบลำตัวในลักษณะมือแบ เมื่อย่าเท้าลงมือจะดึงจีบขึ้น โดยจะจีบมือที่ละลือคท่าจีบมือโดยการจีบคว่ำที่ขนาดใหญ่ ในการเคลื่อนไหวโดยการบังคับที่มือด้านขวาที่จีบขึ้นลง ผู้แสดงรำออกมาแถวหน้ากระดานเรียงหนึ่ง ในลักษณะแถวเฉียง เมื่อถึงตำแหน่งที่รำของแต่ละคน ผู้แสดงจะหมุนรอบตัวเองทั้ง 4 ทิศ

4.3.1.1.3 ภาพด้านข้างของชุดท่ารำ

ผู้วิจัยนำเสนอให้เห็นถึงภาพด้านข้างของชุดท่ารำซารายัง เพื่อให้เห็นถึงลักษณะท่ารำด้านข้างอันเป็นประกอบไป ด้านซ้าย, ด้านขวา และด้านหลัง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการปฏิบัติท่ารำมากขึ้น ซึ่งท่ารำซารายังเป็นท่ารำแรก ผู้แสดงเดินออกมาเวที ที่ไม่สลับซ้อน มุมมองในด้านข้างจึงมีความสำคัญ โดยเฉพาะระดับมือจับด้านขวา และด้านซ้ายที่ดึงชายผ้ากระโจมอกขึ้นมาขณะรำ

ภาพด้านขวา

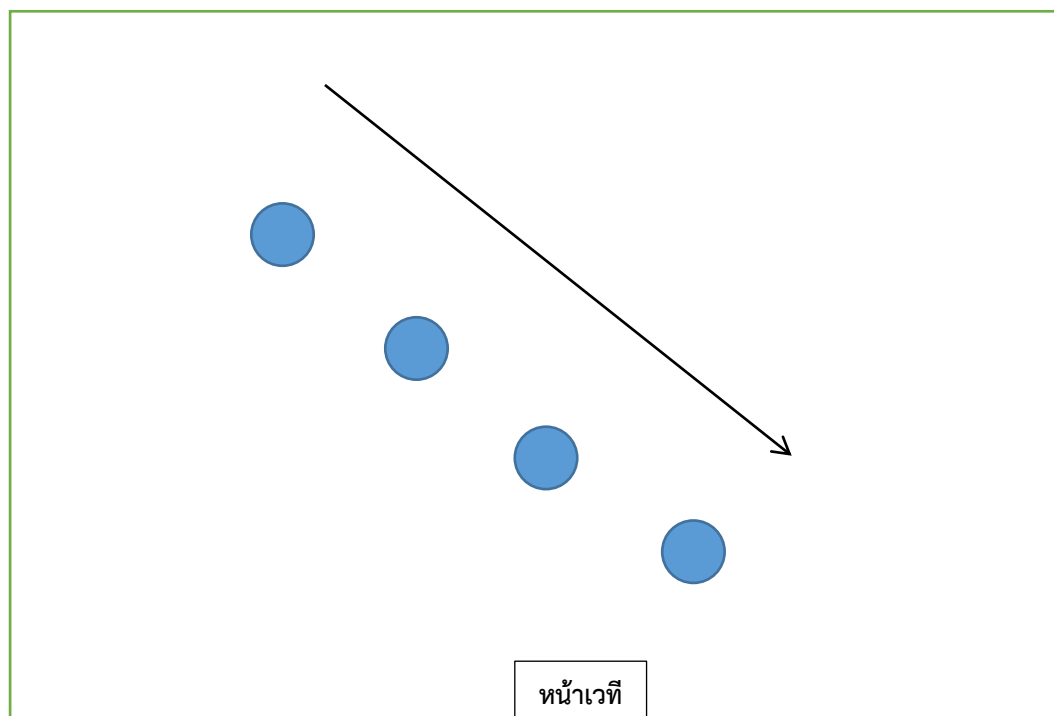

ภาพด้านซ้าย

ภาพด้านหลัง

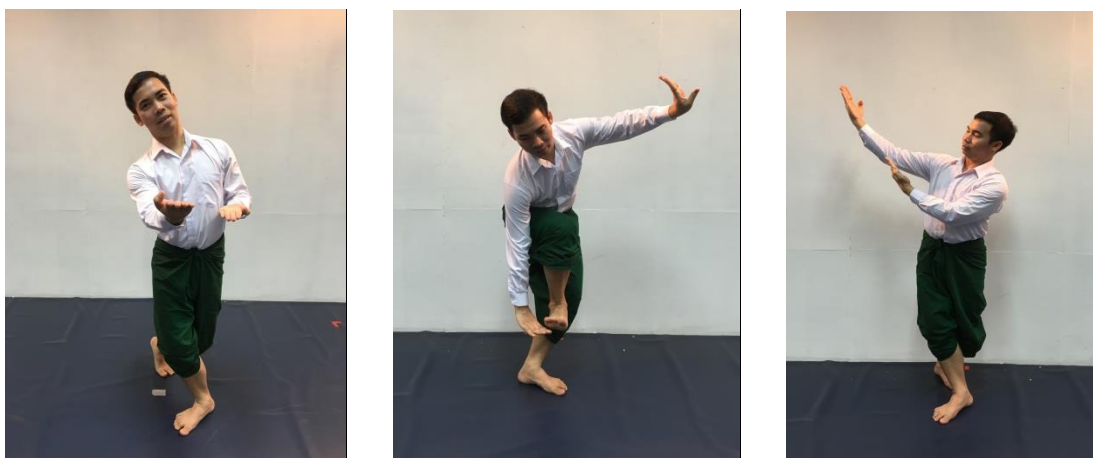
4.3.1.1.4 การแปรแถว

อธิบายการแปรแถว

การแปรแถวของท่ารำซารายัง ซึ่งเป็นท่ารำของผู้แสดงเดินรำออกมาจากหลังเวทีมาสู่หน้าเวที โดยการรำในแถวตอนเรียงหนึ่ง โดยผู้แสดงรำแปรแถวในลักษณะแถวเฉียงมุ่งหน้ามายังขอบเวทีอีกด้านหนึ่งจนผู้แสดงของกลุ่มที่ 1 ออกมาอยู่ที่เวทีจนครบทุกคน การหันหน้าและลำตัว หันไปโนทิศของแถว คือ หันเฉียงไปตามแถว และจบท่ารำซารายังด้วยแถวเฉียงตอนลึกผู้แสดงแถวเรียงหนึ่ง

4.3.1.2 ชุดท่ารำท่าที่ 2 “เซ็บ เซ็บ”

ท่าตั้งต้น

ท่าเชื่อม

ท่าจบ

4.3.1.2.1 อธิบายท่ารำ

ตารางที่ 24 ตารางอธิบายชุดท่ารำเซ็บ เซ็บ

ที่	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ
1		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว โนมลำตัวไปด้านขวา กตไหล่ขวา 2. ศีรษะ เอียงทางขวา 3. แขน มือขวาตั้งไปข้างหน้า มือซ้ายอยู่ในระดับศอกมือขวาและแขนซ้ายงอเล็กน้อย 4. มือ แบนมือหงายทั้งสองแล้วพรมนิ้ว โดยยื่นแขนทั้งสองไปข้างหน้า 5. เท้า ก้าวเท้าขวา เท้าซ้ายเปิดส้นเท้าแล้ววางส้นเท้าสลับซ้ายขวา โดยน้ำหนักตัวอยู่เท้าซ้าย 6. เข่า ย่อเข่าทั้ง2ข้าง

ที่	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ
2		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว โนมลำตัวไปด้านซ้าย กดไหล่ซ้าย 2. ศีรษะ เอียงทางซ้าย 3. แขน ยื่นแขนทั้งสองไปข้างหน้า มือด้านซ้าย แขนตั้งไปข้างหน้า มือด้านขวาอยู่ในระดับศอกมือซ้ายและแขนซ้ายงอเล็กน้อย 4. มือ แบบมือหงายทั้งสองแล้วพรมนิ้ว 5. เท้า ก้าวเท้าขวา เท้าซ้ายเปิดส้นเท้าแล้ววางส้นเท้าสลับซ้ายขวา โดยน้ำหนักตัวอยู่เท้าขวา 6. เข่า ย่อเข่าทั้ง2ข้าง
<p>หมายเหตุ ทำท่า1 และท่า2 สลับไปมาให้ครบรอบเพลงจนเพลงขึ้นจังหวะสร้อยเพลง “เซ็บ เซ็บ” จึงเปลี่ยนเป็นท่าต่อไป</p>		
3		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว โนมลำตัวไปด้านขวา 2. ศีรษะ เอียงขวา 3. แขน แขนขวาดั้งวางบน และแขนซ้ายเหยียดมือตั้งในระดับครึ่งแข้ง 4. มือ มือซ้ายและมือขวาม้วนจีบออกเป็นตั้งวง แล้วมือขวาแทงลงต่ำระดับเท้า แล้วค่อยๆ ซ้อนมือขึ้นมา มือด้านซ้ายตั้งวง 5. เท้า ยกเท้าขวาขึ้น ตอนยกเท้าให้ย่อตัวลงแล้ววางเท้าก้าวไขว้ไปข้างหน้า 6. เข่า ด้านซ้ายย่อเข่า ด้านขวายกเข่าขึ้น

ที่	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ
4		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว โนมลำตัวไปด้านขวา 2. ศีรษะ เอียงขวา 3. แขน แขนขวาตั้งวงระดับหน้าอก และแขนซ้ายตั้งวงโดยแกงมือลงพื้น และอยู่ด้านบนมือขวา 4. มือ ดึงมือทั้งสองลงมาระดับอก โดยมือขวาอยู่ด้านบนมือซ้าย ยื่นแขนออกไปด้านหน้า ลากมือพร้อมเบี่ยงตัวจากซ้ายมาขวา 5. เท้า เท้าซ้ายก้าวไขว้มาด้านหน้า 6. เข่า ย่อเข่าทั้ง 2 ข้าง
5		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว โนมลำตัวไปด้านซ้าย 2. ศีรษะ เอียงซ้าย 3. แขน แขนขวาตั้งวง และแขนซ้ายเหยียดตั้งระดับครึ่งหน้าแข้ง 4. มือ มือซ้ายและมือขวาม้วนจับออกเป็นตั้งวง แล้วมือซ้ายแกงลงตำระดับเท้า แล้วค่อยๆ ซ้อนมือขึ้นมา มือด้านขวาตั้งวง 5. เท้า ยกเท้าซ้ายขึ้น ตอนยกเท้าให้ย่อตัวลงแล้ววางเท้าก้าว 6. เข่า ด้านขวายกขึ้นระดับเอว ด้านซ้ายย่อเข่า
6		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว โนมลำตัวไปด้านซ้าย 2. ศีรษะ เอียงซ้าย 3. แขน ด้านขวาตั้งวงระดับอก และด้านซ้ายทำมือลักษณะตั้งวงปลายนิ้วมือแกงลงด้านล่าง โดยมือซ้ายอยู่บนมือขวา 4. มือ ดึงมือทั้งสองลงมาระดับอก โดยมือซ้ายอยู่ด้านบนมือขวา ยื่นแขนออกไปด้านหน้า ลากมือพร้อมเบี่ยงตัวจากซ้ายมาขวา 5. เท้า ขาซ้ายก้าวไขว้มาด้านหน้า 6. เข่า ย่อเข่าทั้ง 2 ข้าง

ที่	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ
7		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว โนม์ลำตัวไปด้านขวา 2. ศีรษะ เอียงขวา 3. แขน แขนซ้ายงอเล็กน้อย โดยข้อศอกอยู่ระดับไหล่ และแขนขวางอข้อศอกเล็กน้อยอยู่ต่ำกว่ามือซ้าย 4. มือ มือซ้ายแบบสูงระดับศีรษะ งอแขนเล็กน้อยมือขวาแบระดับอกหรือระดับข้อศอกของมือขวา งอแขนเล็กน้อย เลื่อนมือทั้งสองไต่ลงมาจกทางซ้าย 5. เท้า เท้าซ้ายก้าวไขว้มาด้านหน้า 6. เข่า ย่อเข่าทั้ง 2 ข้าง
8		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว โนม์ลำตัวมาด้านหน้า กดไหล่ด้านซ้าย 2. ศีรษะ เอียงซ้าย 3. แขน แขนซ้ายและแขนขวางอข้อศอกแนบลำตัว 4. มือ มือซ้ายและมือขวาแบหงาย อยู่ที่ระดับเอว แล้วสะบัดมาลงข้างลำตัวในฝั่งขวา 5. เท้า เท้าซ้ายก้าวไขว้มาด้านหน้าแล้วตีดยกเท้าไปด้านหลัง 6. เข่า ย่อเข่าทั้ง 2 ข้าง
9		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว โนม์ลำตัวไปด้านหลัง กดไหล่ด้านซ้าย 2. ศีรษะ เอียงซ้าย 3. แขน แขนด้านขวางอข้อศอกโดยข้อศอกอยู่ระดับไหล่ และแขนด้านซ้ายงอข้อศอกอยู่ในระดับต่ำกว่าด้านขวา 4. มือ มือขวาแบบสูงระดับศีรษะ งอแขนเล็กน้อย มือซ้ายแบระดับอกหรือระดับข้อศอกของมือขวา งอแขนเล็กน้อย เลื่อนมือทั้งสองไต่ลงมาจกทางขวา 5. เท้า เท้าขวาก้าวไขว้มาด้านหน้า 6. เข่า ย่อเข่าทั้ง 2 ข้าง

ที่	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ
10		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว ลำตัวตรง 2. ศีรษะ เอียงขวา 3. แขน ยื่นแขนมาด้านหน้าทั้ง 2 ข้าง โดยข้อศอกชิดลำตัว 4. มือ มือซ้ายและมือขวาที่ไต่ลงมาจากทางขวา มาขนานระดับเอว โดยงอแขนเล็กน้อย 5. เท้า ยกเท้าขวาขึ้นในจังหวะติดเท้าแล้ววางเท้าขวาไปด้านหลัง 6. เข่า ย่อเข่าทั้ง 2 ข้าง โดยยกเข่าฝั่งขวาขึ้น
11		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว โนมลำตัวมาด้านหน้า 2. ศีรษะ เอียงขวา 3. แขน ยื่นแขนทั้ง 2 ข้างมาด้านหน้า แล้วลากแขนไปข้างลำตัวด้านซ้าย 4. มือ มือซ้ายและมือขวาแบหงาย อยู่ที่ระดับเอว แล้วสลับมาลงข้างลำตัวในฝั่งซ้าย 5. เท้า เท้าซ้ายก้าวไขว้มาด้านหน้า 6. เข่า ย่อเข่าทั้ง 2 ข้าง
12		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว โนมลำตัวมาด้านหน้า 2. ศีรษะ เอียงทางขวา 3. แขน ยื่นแขนมาด้านหน้าทั้ง 2 ข้าง โดยข้อศอกชิดลำตัว 4. มือ แขนมือหงายทั้งสองแล้วพรมนิ้ว โดยยื่นแขนทั้งสองไปข้างหน้า มือขวาตั้งไปข้างหน้า มือซ้ายอยู่ในระดับศอกมือขวาและแขนซ้ายงอเล็กน้อย 5. เท้า ก้าวเท้าขวา เท้าซ้ายเปิดสันเท้าแล้ววางสันเท้าสลับซ้ายขวา โดยน้ำหนักตัวอยู่เท้าซ้าย 6. เข่า ย่อเข่าทั้ง 2 ข้าง

ที่	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ
13		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว โนมลำตัวมาด้านหน้า 2. ศีรษะ เอียงทางซ้าย 3. แขน ยื่นแขนมาด้านหน้าทั้ง 2 ข้าง โดยข้อศอกชิดลำตัว 4. มือ แบบมือหงายทั้งสองแล้วพรมนิ้ว โดยยื่นแขนทั้งสองไปข้างหน้า มือด้านซ้าย แขนตั้งไปข้างหน้า มือด้านขวาอยู่ในระดับศอกมือซ้ายและแขนซ้ายงอเล็กน้อย 5. เท้า ก้าวเท้าขวา เท้าซ้ายเปิดส้นเท้าแล้ววางส้นเท้าสลับซ้ายขวา โดยน้ำหนักตัวอยู่เท้าขวา 6. เข่า ย่อเข่าทั้ง 2 ข้าง
<p>หมายเหตุ ทำท่าที่ 12 และท่าที่ 13 ทำสลับไปมาให้ครบรอบเพลงจนเพลงขึ้นจังหวะสร้อยเพลง “เซ็บ เซ็บ” จึงเปลี่ยนเป็นท่าสลับไปมาจนครบตามจำนวนรอบเพลง</p>		

4.3.1.2.2 การเคลื่อนไหวของชุดท่ารำ

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ALITY

อธิบายการเคลื่อนไหวของชุดท่ารำ

ท่ารำเช็บ เช็บ เป็นท่ารำเชิญชวน การเคลื่อนไหวของท่ารำเริ่มต้นด้วย “ท่าตั้งต้น” คือการรำในท่าโน้มลำตัวมาด้านหน้า มือพรหมนี้มตั้งมือข้างซ้ายและข้างขวาสลับไปมา และโน้มตัวไปด้านหลัง พรหมนี้มมือ ตั้งมือข้างขวาและข้างซ้ายสลับกันมาไปมา จนครบรอบเพลง 1 รอบ เมื่อเพลงขึ้นสร้อยเพลง “เช็บ เช็บ” ผู้แสดงย่อตัวลงเพื่อยกขาด้านใดด้านหนึ่งขึ้น แล้วมือที่จับแล้วม้วนเข้าหาตัวเอง เปลี่ยนไปซ่อนใต้ขาที่ยกขึ้น หรือให้ต่ำที่สุด จากนั้นลากมือที่ซ่อนขึ้นมา จากล่างสุดไปบนสุด แล้วท่าท่าเชิญชวนด้วยการพรหมนี้มมือ ตั้งมือข้างซ้ายและข้างขวาสลับไปมา จนขึ้นสร้อยเพลง “เช็บ เช็บ” จึงปฏิบัติการเคลื่อนไหวดังเช่นเดิมจนหมดทำนองเพลง เช็บ เช็บ

การเคลื่อนไหวของท่ารำเช็บ เช็บ นอกจากท่ารำที่กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น การเคลื่อนไหวที่สำคัญอีกอย่างคือการเคลื่อนไหวสรีระของผู้รำในการโน้มตัวไปด้านหน้าและด้านข้าง อีกทั้งการย่อเข้าให้มากเป็นพิเศษ และการติดเท้าเพื่อไปวางด้านหลังในท่ารำเชิญชวน ในท่ารำเช็บ เช็บ ไม่มีการแปรแถวหรือการเคลื่อนไหวของผู้แสดงไปยังจุดรำอื่น ท่ารำเช็บ เช็บ ผู้แสดงอยู่ในจุดเดิมเหมือนท่ารำซารา ยัง เพียงหันลำตัวและหน้ามายังด้านหน้าเวที เพื่อท่าท่าเชิญชวนผู้รำและผู้ชมให้มาร่วมมีความสุขในการรำร่วมกันตรีม

4.3.1.2.3 ภาพด้านข้างของชุดท่ารำ

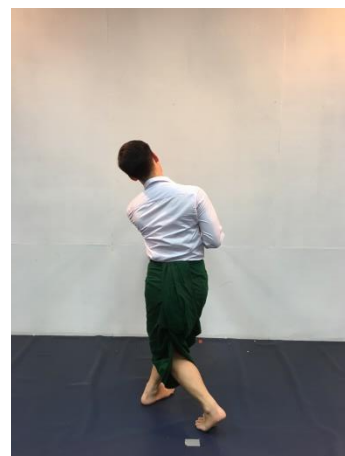
ผู้วิจัยนำเสนอให้เห็นถึงภาพด้านข้างของชุดท่ารำเช็บ เช็บ เพื่อให้เห็นถึงการปฏิบัติท่ารำในมุมมองด้านข้าง เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับผู้ศึกษาและผู้สนใจในการนำไปปฏิบัติตาม ซึ่งภาพด้านข้างอันเป็นประกอบไป ด้านซ้าย, ด้านขวา และด้านหลัง โดยผู้วิจัยนำเสนอถึงท่าตั้งต้น ท่าเชื่อม และท่าจบ ในมุมมองด้านข้างของท่ารำ ดังนี้

ภาพด้านขวา

ภาพด้านซ้าย

ภาพด้านหลัง

ภาพด้านขวา

ภาพด้านซ้าย

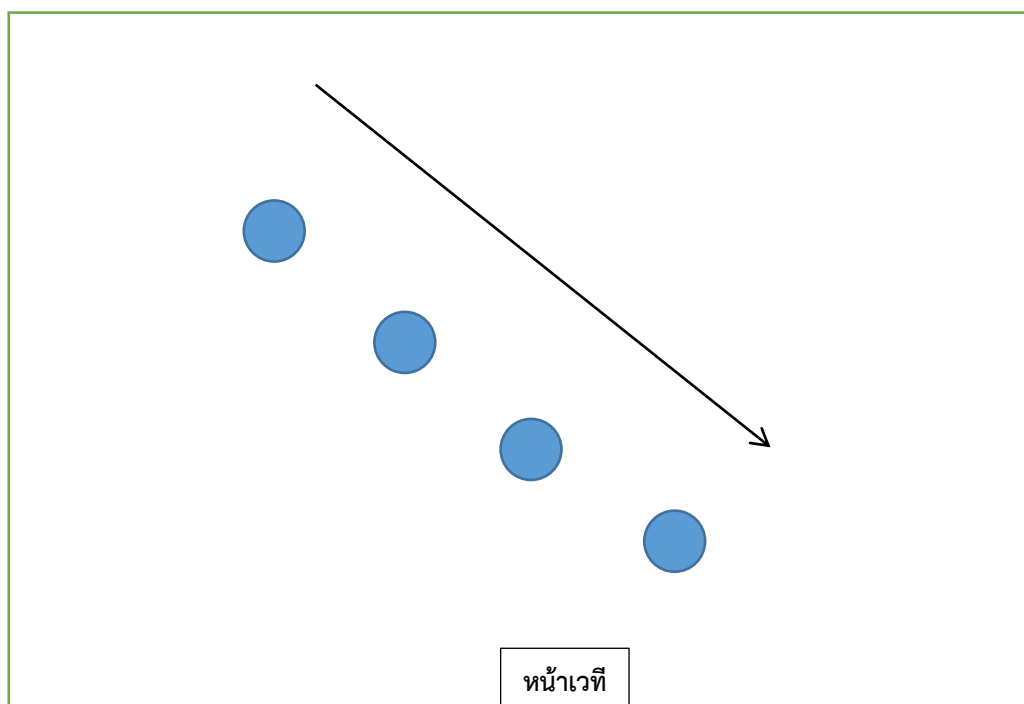
ภาพด้านหลัง

ภาพด้านซ้ายของท่ารำเซ็บ เซ็บ ในท่ายกเท้าแล้ววางเท้าไปด้านหลัง

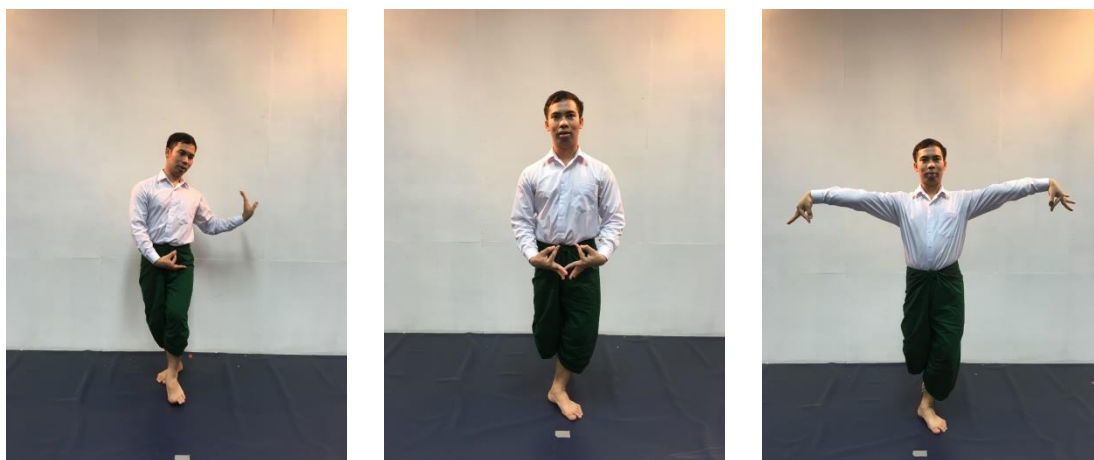
4.3.1.1.4 การแปรแถว

อธิบายการแปรแถว

ทำรำเช็บ เช็บ เป็นท่าที่ไม่มีเคลื่อนที่ไปยังตำแหน่งอื่น กล่าวคือ ผู้แสดงอยู่ในตำแหน่งเดิมของตำแหน่งที่รำทำรำซารายัง โดยผู้แสดงจะหันหน้าเข้าหาเวทีเพื่อทำท่ารำเช็บชว่น การแปรแถวของท่ารำเช็บ เช็บ จึงเป็นแถวเดิมของในแถวของท่ารำซารายัง คือแถวเฉียงผู้แสดงเรียงหนึ่งจากมุมหนึ่งด้านหน้าของของเวทีไปยังมุมหนึ่งด้านหลังเวที ผู้แสดงรำในท่ารำเช็บ เช็บ ในแถวเฉียงลักษณะนี้จนจบทำนองเพลงเช็บ เช็บ

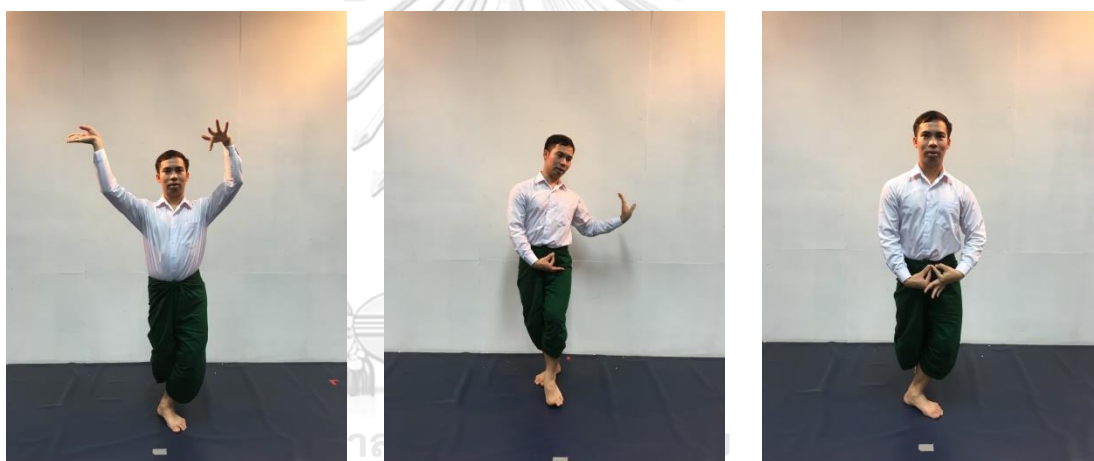
4.3.1.3 ชุดท่ารำท่าที่ 3 “กัญจัญเจก”

ท่าตั้งต้น

ท่าเชื่อม

ท่าเชื่อม

ท่าเชื่อม

ท่าเชื่อม

ท่าจบ

CHULALONGKORN UNIVERSITY

4.3.1.3.1 อธิบายท่ารำ

ตารางที่ 25 ตารางอธิบายท่ารำกัญญ์จก

ที่	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ
1		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว โนมลำตัวไปด้านซ้าย 2. ศีรษะ เอียงซ้าย 3. แขน แขนขวาและซ้าย งอข้อศอกชิดลำตัว 4. มือ มือซ้ายตั้งวงระดับเอว งอแขนเล็กน้อย มือขวาจีบหงายที่ระดับเอว งอแขนเล็กน้อย 5. เท้า เท้าซ้ายปลายเท้าแตะพื้นเท้าขวาวางเต็มเท้า 6. เข่า ย่อเข่าทั้ง 2 ข้าง
2		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว โนมลำตัวมาด้านหน้า 2. ศีรษะ ตรง 3. แขน แขนทั้ง 2 ข้างงอข้อศอก ชิดลำตัว 4. มือ มือซ้ายและมือขวาจีบหงายที่ระดับเอว 5. เท้า เท้าขวาปลายเท้าแตะพื้น เท้าซ้ายวางเต็มเท้า ทำสลับซ้ายขวา 6. เข่า ย่อเข่าทั้ง 2 ข้างพร้อมยกเท้าขึ้น <p>หมายเหตุ การย่อเท้าสลับซ้ายขวาในลักษณะติดเท้าให้เหมือนท่าทางของเขียดตะปาด</p>
3		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว โนมลำตัวไปด้านซ้าย 2. ศีรษะ เอียงซ้าย 3. แขน แขนขวาและซ้าย งอข้อศอกชิดลำตัว 4. มือ มือซ้ายตั้งวงระดับเอว งอแขนเล็กน้อย มือขวาจีบหงายที่ระดับเอว งอแขนเล็กน้อย 5. เท้า เท้าซ้ายปลายเท้าแตะพื้นเท้าขวาวางเต็มเท้า 6. เข่า ย่อเข่าทั้ง 2 ข้าง

ที่	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ
4		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว โนม์ลำตัวมาด้านหน้า 2. ศีรษะ ก้มศีรษะ 3. แขน แขนทั้ง 2 ข้างงอข้อศอก ชิดลำตัว 4. มือ มือซ้ายและมือขวาจับหงายที่ระดับเอว 5. เท้า เท้าขวาปลายเท้าแตะพื้น เท้าซ้ายวางเต็มเท้า ทำสลับซ้ายขวา 6. เข่า ย่อเข่าทั้ง 2 ข้างพร้อมยกเท้าขึ้น <p>หมายเหตุ การย่อเท้าสลับซ้ายขวาในลักษณะติดเท้าให้เหมือนท่าทางของเขียดตะปาด</p>
5		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว โนม์ลำตัวมาด้านหน้า 2. ศีรษะ ก้มศีรษะ 3. แขน แขนทั้ง 2 ข้างงอข้อศอก ชิดลำตัว 4. มือ มือซ้ายและมือขวาดั้งวางที่ระดับเอว 5. เท้า เท้าซ้ายปลายเท้าแตะพื้น เท้าขวาวางเต็มเท้า ทำสลับซ้ายขวา 6. เข่า ย่อเข่าทั้ง 2 ข้างพร้อมยกเท้าขึ้น <p>หมายเหตุ การย่อเท้าสลับซ้ายขวาในลักษณะติดเท้าให้เหมือนท่าทางของเขียดตะปาด</p>
6		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว โนม์ลำตัวมาด้านหน้า 2. ศีรษะ ก้มศีรษะ 3. แขน แขนทั้ง 2 ข้างงอข้อศอก ชิดลำตัว 4. มือ มือซ้ายและมือขวาจับหงายที่ระดับเอว 5. เท้า เท้าขวาปลายเท้าแตะพื้น เท้าซ้ายวางเต็มเท้า ทำสลับซ้ายขวา 6. เข่า ย่อเข่าทั้ง 2 ข้างพร้อมยกเท้าขึ้น <p>หมายเหตุ การย่อเท้าสลับซ้ายขวาในลักษณะติดเท้าให้เหมือนท่าทางของเขียดตะปาด</p>

ที่	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ
7		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว โนม์ลำตัวมาด้านหน้า 2. ศีรษะ ก้มศีรษะ 3. แขน แขนซ้ายและขวาตั้งระดับเอว 4. มือ ตั้งมือซ้ายและมือขวาที่จีบหางระดับเอว ดึงออกไปข้างลำตัวในระดับเอวโดยที่แขนตั้ง 5. เท้า เท้าซ้ายปลายเท้าแตะพื้น เท้าขวาวางเต็มเท้า ทำสลับซ้ายขวา 6. เข่า ย่อเข่าทั้ง 2 ข้าง
8		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว ตรง 2. ศีรษะ ตรง 3. แขน แขนซ้ายและขวาตั้งระดับไหล่ 4. มือ ตั้งมือซ้ายและมือขวาที่จีบหางระดับไหล่ ดึงออกไปข้างลำตัวจากระดับเอวขันมาไหล่โดยที่แขนตั้ง 5. เท้า เท้าขวาปลายเท้าแตะพื้น เท้าซ้ายวางเต็มเท้า ทำสลับซ้ายขวา 6. เข่า ย่อเข่าทั้ง 2 ข้าง
9		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว ตรง 2. ศีรษะ เอียงซ้าย 3. แขน แขนทั้ง 2 ตั้งฉากขนานไหล่ 4. มือ มือซ้ายทำในลักษณะท่าพรหมสีหน้า มือขวาทำในลักษณะท่าพรหมสีหน้า แล้วหักข้อมือเข้าลำตัวและจีบคว่ำ 5. เท้า เท้าซ้ายก้าวเท้าไขว้มาด้านหน้า เท้าขวาวางเท้าไปด้านหลังโดยเปิดสันเท้า 6. เข่า หัวเข่าของเท้าขวาย่อและวางที่ระดับกลางน่องของเท้าซ้าย

ที่	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ
10		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว ตรง 2. ศีรษะ เอียงขวา 3. แขน แขนทั้ง 2 ตั้งฉากขนานไหล่ 4. มือ มือขวาทำในลักษณะท่าพรหมสีหน้า มือซ้ายทำในลักษณะท่าพรหมสีหน้า แล้วหักข้อมือเข้า ลำตัวและจับคว่ำ 5. เท้า เท้าซ้ายก้าวเท้าไขว่มาด้านหน้า เท้าขวาวางเท้าไปด้านหลังโดยเปิดสันเท้า 6. เข่า หัวเข่าของเท้าขวาย่อและวางที่ระดับกลางน่องของเท้าซ้าย
11		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว โนมลำตัวไปด้านซ้าย 2. ศีรษะ เอียงซ้าย 3. แขน แขนขวาและซ้าย งอข้อศอกชิดลำตัว 4. มือ มือซ้ายตั้งวงระดับเอว งอแขนเล็กน้อย มือขวาจิบหงายที่ระดับเอว งอแขนเล็กน้อย 5. เท้า เท้าซ้ายปลายเท้าแตะพื้นเท้าขวาวางเต็มเท้า 6. เข่า ย่อเข่าทั้ง 2 ข้าง
12		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว โนมลำตัวมาด้านหน้า 2. ศีรษะ ตรง 3. แขน แขนทั้ง 2 ข้างงอข้อศอก ชิดลำตัว 4. มือ มือซ้ายและมือขวาจิบหงายที่ระดับเอว 5. เท้า เท้าขวาปลายเท้าแตะพื้น เท้าซ้ายวางเต็มเท้า ทำสลับซ้ายขวา 6. เข่า ย่อเข่าทั้ง 2 ข้างพร้อมยกเท้าขึ้น <p>หมายเหตุ การย่อเท้าสลับซ้ายขวาในลักษณะดีดเท้าให้เหมือนท่าทางของเขียดตะปาด</p>

ที่	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ
13		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว โนม์ลำตัวไปด้านซ้าย 2. ศีรษะ เอียงซ้าย 3. แขน แขนขวาและซ้าย งอข้อศอกชิดลำตัว 4. มือ มือซ้ายตั้งวงระดับเอว งอแขนเล็กน้อย มือขวาจีบหงายที่ระดับเอว งอแขนเล็กน้อย 5. เท้า เท้าซ้ายปลายเท้าแตะพื้นเท้าขวาวางเต็มเท้า 6. เข่า ย่อเข่าทั้ง 2 ข้าง
14		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว โนม์ลำตัวมาด้านหน้า 2. ศีรษะ ก้มศีรษะ 3. แขน แขนทั้ง 2 ข้างงอข้อศอก ชิดลำตัว 4. มือ มือซ้ายและมือขวาจีบหงายที่ระดับเอว 5. เท้า เท้าขวาปลายเท้าแตะพื้น เท้าซ้ายวางเต็มเท้า ทำสลับซ้ายขวา 6. เข่า ย่อเข่าทั้ง 2 ข้างพร้อมยกเท้าขึ้น <p>หมายเหตุ การย่อเท้าสลับซ้ายขวาในลักษณะติดเท้าให้เหมือนท่าทางของเขียดตะปาด</p>
<p>หมายเหตุ ท่าท่าที่ 11, 12, 13 และ 14 โดยทำสลับซ้ายขวาวจนแปรแถวเพื่อรำทำต่อไปและจบทำนอง</p>		

4.3.1.3.2 การเคลื่อนไหวของชุดท่ารำ

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

อธิบายการเคลื่อนไหวของชุดท่ารำ

ท่ารำกัญญ์จัญเฑกเป็นท่ารำที่เลียนแบบอากัปกิริยาของเขียดตะปาดในท่าการกระโดดและนำมาทำท่าหยอกล้อเกี่ยวพาราสีของผู้แสดงทั้งผู้แสดงที่เป็นผู้หญิงล้วนและผู้แสดงที่เป็นคู่ผู้ชาย-ผู้หญิง ท่ารำเคลื่อนไหวด้วยท่ารำที่ติดเท้าขึ้นในลักษณะการสปริงเท้าให้มีน้ำหนักเท้าที่เบาเหมือนเขียดตะปาดกำลังกระโดดเกาะสิ่งของต่างๆ และการเคลื่อนไหวของมือที่แขนลักษณะมือของเขียดตะปาดในการเกาะสิ่งของ อีกทั้งสายตาของผู้แสดงเคลื่อนไหวด้วยการเลือกและกรอกลูกตาไปมาซ้ายขวาหรือการมองไปยังที่มีมือจับคว่ำด้านบนในเหมือนลักษณะของเขียดตะปาดที่มีตาใหญ่โต

การเคลื่อนไหวของผู้แสดงในท่ารำกัญญ์จัญเฑกที่สำคัญคือ การเคลื่อนไหวเมื่อผู้แสดงกลุ่มที่ 2 ออกมารำในท่าเลี้ยง (ท่าเตรียมพร้อมซึ่งเป็นท่าตั้งต้นของท่ารำกัญญ์จัญเฑก) เมื่อผู้แสดงกลุ่มที่ 2 รำ

ออกมา ในขณะเดียวกันผู้แสดงกลุ่มที่ 1 ที่รำอยู่แล้วเปลี่ยนเป็นท่ารำตั้งต้นของท่ารำกัญญ์เจกเพื่อรอให้ผู้แสดงกลุ่มที่ 2 ออกมายังตำแหน่งที่เวที คือ อยู่ในตำแหน่งคู่กัน

การเคลื่อนไหวของท่ารำกัญญ์เจกคือการรำเข้าสู่ของผู้แสดง ทั้งผู้แสดงที่เป็นผู้หญิงล้วนและผู้แสดงที่ผู้แสดงผู้ชาย-ผู้หญิง การรำท่าเข้าสู่ผู้แสดงจะเคลื่อนไหวใน 1 ชุดท่ารำ โดยหัวหน้าเข้าหากันแล้วหมุนตัวเป็นวงกลมเข้าหากันตลอดเวลา หลังจากนั้นผู้แสดงจะเคลื่อนไหวและย้ายตำแหน่งของผู้แสดง เพื่อไปรำในท่ารำที่ 4 อันชองเสนงนบ โดยเมื่อครบชุดท่ารำผู้แสดงจะเคลื่อนไหวด้วยท่ารำเฉียงหรือท่าตั้งต้น ในลักษณะเดียวกันกับท่ารำออกมายังเวทีของผู้แสดงกลุ่มที่ 2 เคลื่อนไหวไปยังตำแหน่งในท่ารำต่อไป การเคลื่อนไหวของร่างกายที่สำคัญมากในท่ารำกัญญ์เจกคือ การเคลื่อนไหวของเท้าที่ต้องย่อเข้าและติดเท้าขึ้นพร้อมกับการเคลื่อนไหวของร่างกายส่วนอื่น และการย่อเข้าที่หัวเข่าของเท้าหลังจะวางที่กลางน่องของเท้าด้านหน้า และทรงตัวในลักษณะที่หลังตั้ง โดยมีมือจะอยู่ในลักษณะทำพรหมสี่หน้า และหักมือพร้อมจิบคว่ำเข้าหาตนเอง

4.3.1.3.3 ภาพด้านข้างของชุดท่ารำ

ภาพด้านข้างของท่ารำกัญญ์เจก ผู้วิจัยนำเสนอให้เห็นถึงภาพด้านข้างของท่ารำหลักของการทำท่ารำกัญญ์เจก คือ ท่าที่โบกมือในลักษณะท่ารำพรหมสีหน้าที่เป็นท่ารำเลียนแบบการกระโดดเกาะสิ่งของ ของเขียดตะปาด ชุดท่ารำนี้มีลักษณะที่สำคัญที่ต้องให้เห็นภาพด้านข้างของท่ารำ คือ การวางตำแหน่งหัวเข่าของเท้าหลัง ในการย่อหัวเข่าและวางไว้ที่ตำแหน่งกลางหนองของเท้าด้านหน้า ผู้วิจัยจึงนำเสนอถึงภาพด้านข้างของท่ารำกัญญ์เจกในท่านี้ เพื่อให้ผู้สนใจศึกษาหรือนำไปปฏิบัติได้อย่างเข้าใจและถูกต้องตามท่ารำกัญญ์เจกของเรือมกันตรึม ดังนี้

ภาพด้านขวา

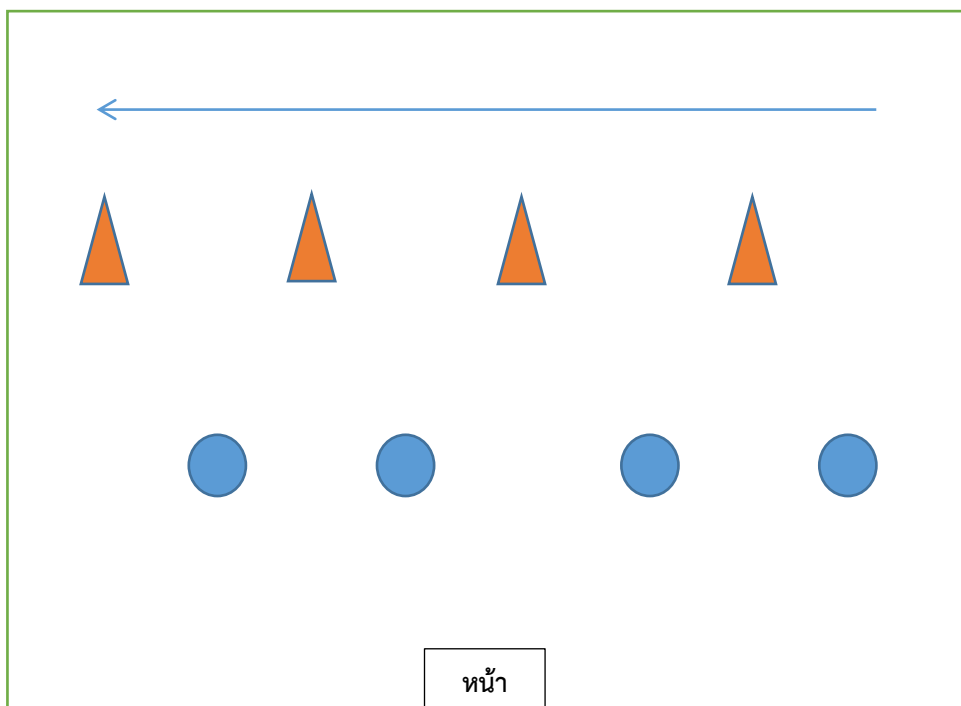

ภาพด้านซ้าย

ภาพด้านหลัง

4.3.1.3.4 การแปรแถว

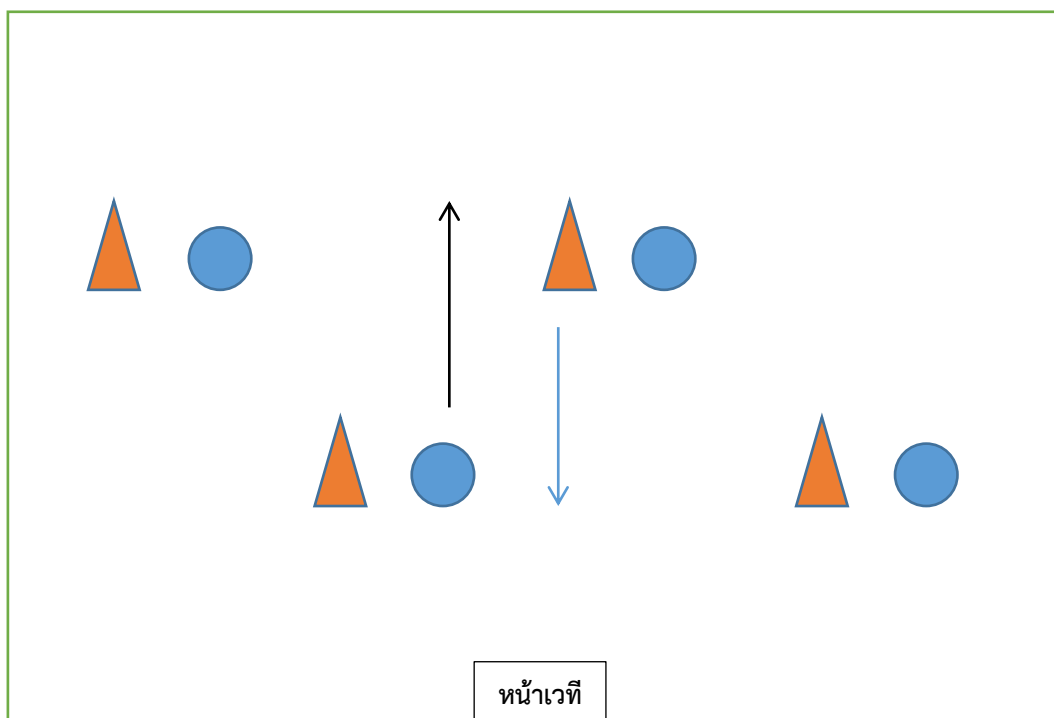

อธิบายการแปรแถว

● ผู้แสดงกลุ่มที่ 1 รำท่ากัญญ์เจกในท่ารำตั้งต้นแปรแถวเป็นหน้ากระดานเพื่อรอผู้แสดงกลุ่มที่ 2

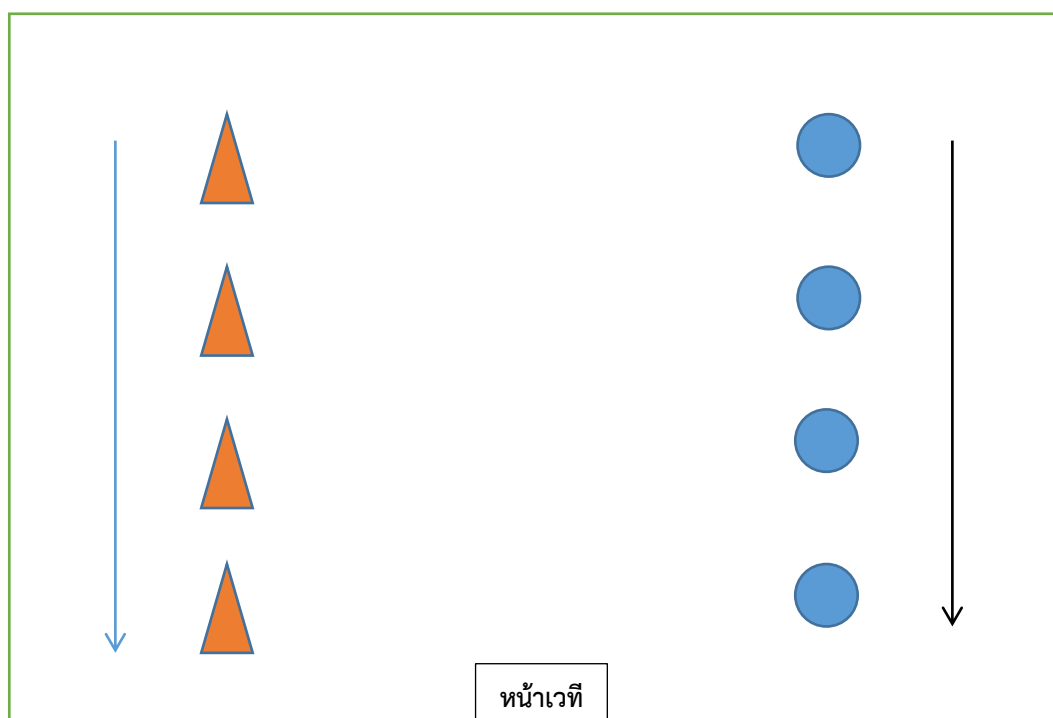
▲ ผู้แสดงกลุ่มที่ 2 รำท่ากัญญ์เจกในท่ารำตั้งต้นออกมาจากด้านหลังเวที เป็นแถวตอนและเรียงหน้ากระดานอยู่หลังผู้แสดงกลุ่มที่ 1

เมื่อผู้แสดงกลุ่มที่ 2 ออกมาหน้าเวทีจนครบทุกคนและแปรแถวอยู่ในตำแหน่งตามภาพข้างต้น ผู้แสดงทั้ง 2 กลุ่ม เริ่มทำท่ารำในชุดท่ารำกัญญ์เจกที่เป็นท่ารำตั้งต้น ท่าเชื่อม ท่าจบ ของชุดท่ารำ 1 ชุดท่ารำ แล้วจึงแปรแถวเพื่อเป็นแถวคู่แต่ละคู่ตำแหน่งเพื่อรำเข้าคู่กัน

อธิบายการแปรแถว

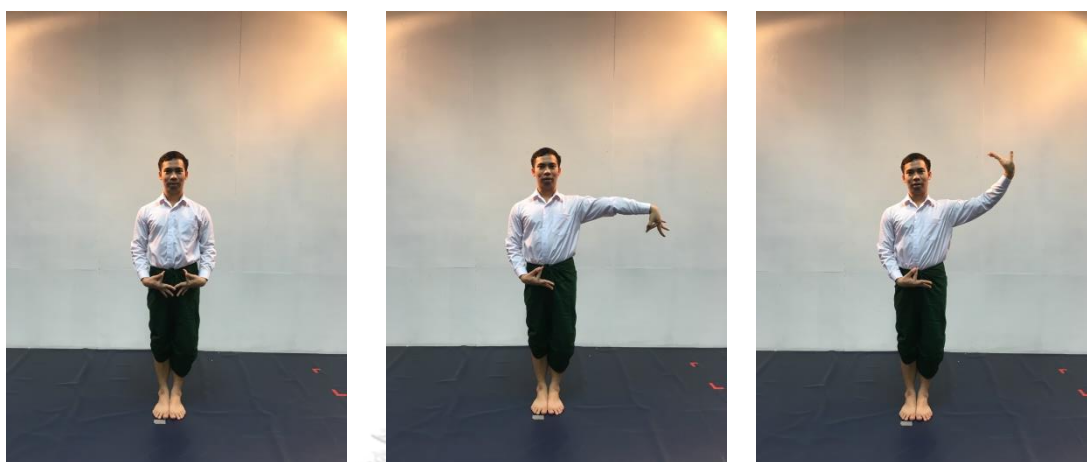
การรำเข้าสู่ของชุดทำรำก็ัญญ์เจกหลังจากผู้แสดงกลุ่มที่ 2 รำทำก็ัญญ์เจกออกมาครบทุกคน อยู่ในแถวหน้ากระดานด้านหลังของผู้แสดงกลุ่มที่ 1 ผู้แสดงทั้ง 2 กลุ่มแปรแถวสลับขึ้นลงไปอยู่ในตำแหน่งที่เป็นคู่กันในลักษณะแถวหน้ากระดาน 2 แถวเช่นเดิม เมื่ออยู่ในตำแหน่งคู่กัน ผู้แสดงเริ่มรำเข้าสู่กัน โดยการหมุนรอบคู่รำไปมาจนครบตามจำนวนรอบชุดทำรำหลังจากนั้นจึงแปรแถวออกเป็น 2 ฝั่ง ฝั่งละกลุ่มผู้แสดงเพื่อรำทำรำอันสงเสงนบ

อธิบายการแปรแถว

เมื่อผู้แสดงร่ำทำรำกัญญจักกที่เป็นท่ารำเข้าสู่ครบตามจำนวนชุดท่ารำที่กำหนดไว้ ผู้แสดงทั้ง 2 กลุ่มจะร่ำท่ารำกัญญจักกในท่าตั้งต้นเหมือนท่ารำที่กลุ่มที่ 2 ร่ำออกมาหน้าเวที เพื่อให้นักแสดงทั้ง 2 กลุ่ม แปรแถวไปยังด้านข้างของเวที ซึ่งแบ่งกลุ่มผู้แสดงฝั่งละกลุ่มผู้แสดง เช่น ผู้แสดงกลุ่มที่ 1 อยู่ข้างขวาของเวที และกลุ่มที่ 2 อยู่ข้างซ้ายของเวที โดยผู้รำหัวหน้าไปยังผู้ชมและอยู่ในแถวท่ารำที่เป็นแถวตอนลึกเรียงหนึ่ง เพื่อร่ำท่ารำต่อไป คือ ท่ารำอันซองเสนงนบ

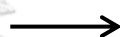
4.3.1.4 ชุดท่ารำท่าที่ 4 “อันซองเสนงนบ”

ท่าตั้งต้น

ท่าเชื่อม

ท่าเชื่อม

ท่าเชื่อม

ท่าเชื่อม

ท่าจบ

4.3.1.4.1 อธิบายชุดท่ารำ

ตารางที่ 26 ตารางอธิบายชุดท่ารำอันซองเสนงนบ

ที่	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ
1		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว ตรง 2. ศีรษะ เอียงซ้าย 3. แขน แขนขวาตั้งวง และแขนซ้ายงอข้อศอก 4. มือ มือขวาตั้งวงระดับศีรษะ มือซ้ายจับหงายระดับชายพก โดยอยู่ในตำแหน่งขอบเอวฝั่งซ้าย 5. เท้า ย่อยืดสลับซ้าย โดยใช้เท้าขวาเดินออกก่อนในจังหวะที่ 1 โดยมีทั้งหมด 4 จังหวะ จังหวะที่ 4 พลิกหันตัวไปอีกด้าน 6. เข่า ย่อเข่าสลับซ้ายขวา
2		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว ตรง 2. ศีรษะ เอียงขวา 3. แขน แขนซ้ายตั้งวง และแขนขวางอข้อศอก 4. มือ มือซ้ายตั้งวงระดับศีรษะ มือขวาจับหงายระดับชายพก โดยอยู่ในตำแหน่งขอบเอวฝั่งซ้าย 5. เท้า ย่อยืดสลับซ้าย โดยใช้เท้าซ้ายเดินออกก่อนในจังหวะที่ 1 โดยมีทั้งหมด 4 จังหวะ จังหวะที่ 4 พลิกหันตัวไปอีกด้าน 6. เข่า ย่อเข่าสลับซ้ายขวา
<p>หมายเหตุ ท่ารำอันซองเสนงนบโดยท่ารำที่ 1 และท่ารำที่ 2 จะทำท่าเดินสลับกันไปมา หรือเดินสวนทางกัน โดยแบ่งผู้แสดงออกเป็น 2 ฝั่งในแบบแถวตอนลึก</p>		

ที่	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ
3		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว ตรง 2. ศีรษะ เอียงซ้าย 3. แขน แขนขวาตั้งวง และแขนซ้ายงอข้อศอก 4. มือ มือขวาตั้งวงระดับศีรษะ มือซ้ายจับ หงายระดับชายพก โดยอยู่ในตำแหน่งขอบเอวฝั่ง ซ้าย 5. เท้า เท้าขวาลงก่อนในท่าคุกเข่า และตามด้วย เท้าซ้าย ซึ่งเท้าซ้ายตั้งขนาดลำตัว 6. เข่า คุกเข่าด้านขวาก่อน เข่าซ้ายตั้งขนาดลำตัว
4		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว ตรง 2. ศีรษะ ตรง 3. แขน แขนซ้ายตั้งวง และแขนขวางอข้อศอก 4. มือ มือซ้ายตั้งวงระดับศีรษะ มือขวาจับ หงายระดับชายพก โดยอยู่ในตำแหน่งขอบเอวฝั่ง ซ้าย 5. เท้า คุกเข่า 6. เข่า คุกเข่า

4.3.1.4.2 การเคลื่อนไหวของชุดท่ารำ

1

2

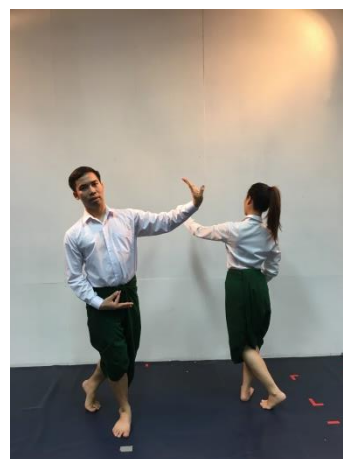
3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

อธิบายการเคลื่อนไหวของชุดท่ารำ

ท่ารำอันของเสนงนบมีการเคลื่อนไหวของชุดท่ารำคือ การเคลื่อนไหวของผู้แสดงในการทำท่ารำที่เป็นท่ารำในลักษณะท่าสอดสร้อยมาลาของนาฏยศิลป์ไทย ท่ารำอันของเสนงนบเป็นท่ารำที่เลียนแบบเขาของวัวแดงและการเลียนแบบกิริยาของผู้รำที่พบในขบวนแห่งานมงคลประกอบกับเพลงรำประเภทขบวนแห่ การเคลื่อนไหวของร่างกายคือ การวาดมือเพื่อเป็นท่าตั้งวงในลักษณะแทนเขาวัว และการก้าวเดินของท่ารำที่มีลักษณะการเคลื่อนไหวที่ช้าเนิบนาบตามจังหวะเพลง อีกทั้งที่สำคัญคือการเคลื่อนไหวของผู้แสดงในขณะที่รำแล้วต้องพลิกตัวหรือกลับตัวไปอีกด้านหนึ่ง

การเคลื่อนไหวของท่ารำอันของเสนงนบสำคัญอยู่ที่การเคลื่อนไหวของท่ารำและผู้แสดงทั้ง 2 กลุ่มที่ต้องมาเคลื่อนไหวมาผสานท่ารำตรงกลางเวทีให้ผู้ชมมองเห็นเป็นท่าเขาวัว ท่าเคลื่อนไหวที่ช้า

เนิบนาบจึงเป็นสิ่งสำคัญในการฝึกปฏิบัติท่ารำให้เกิดความเข้าใจในจังหวะเพลง และการผสมผสานท่ารำของผู้แสดงจาก 2 แถวให้เป็นแถวเดียวกันกลางเวทีให้ได้ตามรูปแบบของท่ารำอันชองเสนงนบที่นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ได้ออกแบบเอาไว้

4.3.1.4.3 ภาพด้านข้างของชุดท่ารำ

ผู้วิจัยนำเสนอให้เห็นถึงภาพด้านข้างของท่ารำอันชองเสนงนบ ซึ่งเป็นท่ารำที่เลียนแบบเขาวัวแดงและการรำประกอบขบวนแห่ของผู้คนในขบวนงานมงคล ลักษณะท่ารำเป็นท่ารำสอดสร้อยมาลาของนาฏยศิลป์ไทย ซึ่งผู้วิจัยขอนำเสนอถึงภาพด้านข้างซ้าย, ด้านขวา และด้านหลัง และภาพของการผสมผสานท่าของผู้แสดงทั้ง 2 กลุ่มซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของการรำในชุดท่ารำอันชองเสนงนบ ดังนี้

ภาพด้านขวา

ภาพด้านซ้าย

ภาพด้านหลัง

ภาพรำคู่ด้านขวา

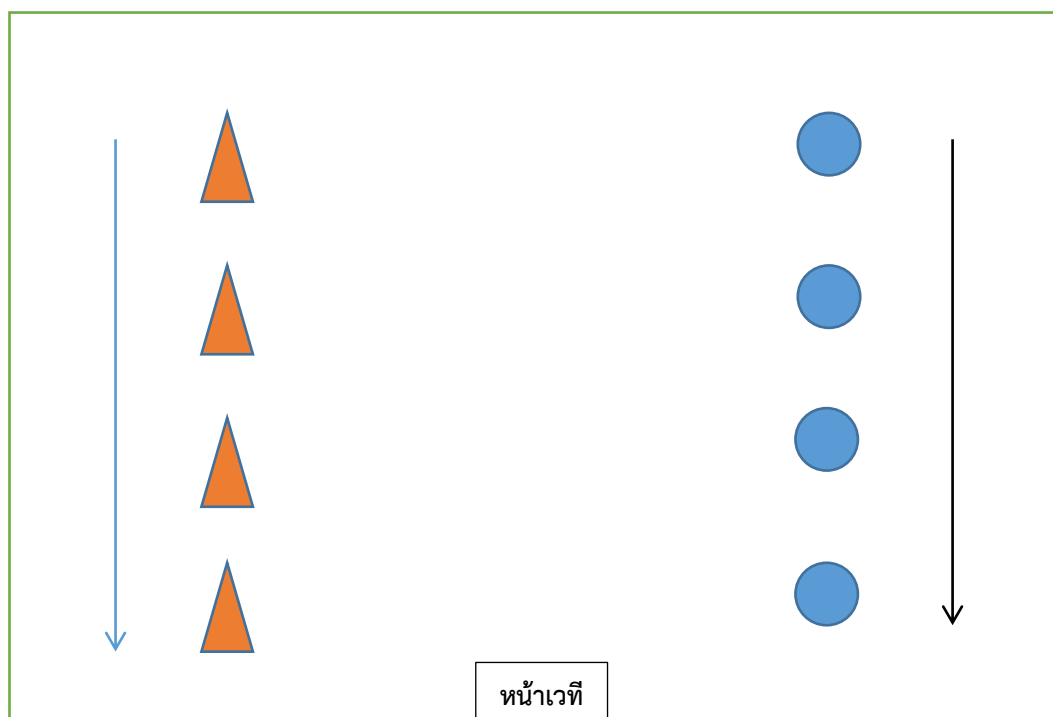

ภาพรำคู่ผสมตรงกลาง

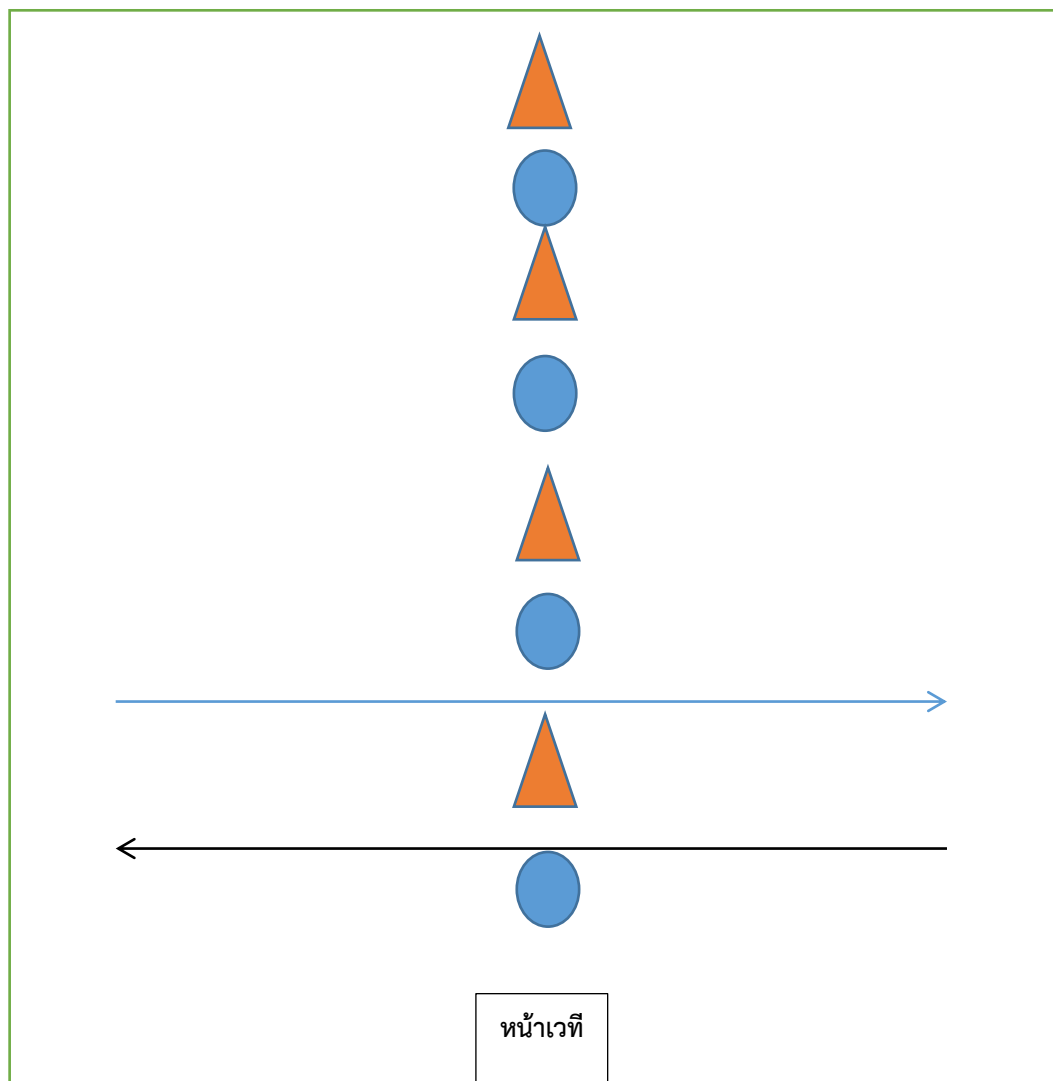
ภาพรำคู่ด้านซ้าย

4.3.1.4.4 การแปรแถว

อธิบายการแปรแถว

การแปรแถวของท่ารำอันซงเสนงนบนั้น หลังจากผู้รำทั้ง 2 กลุ่มรำทำกัญญ์เจกโดยการเข้าคู่กันเสร็จแล้ว จึงรำทำกัญญ์เจกในท่ารำตั้งต้นเพื่อแปรแถวให้เป็นแถวตอนที่อยู่ข้างขอบเวที โดยแบ่งฝั่งกลุ่ม 1 และกลุ่ม 2 ในลักษณะแถวตอนลึก เมื่ออยู่ในตำแหน่งตามภาพเพื่อรอรำทำเริ่มต้นของท่ารำอันซงเสนงนบ โดยท่าเริ่มต้นของอันซงเสนงนบ รำในแถวตอนลึกผู้แสดงหันหน้าออกด้านหน้าเวที และจากนั้นผู้แสดงจะเริ่มแปรแถวเพื่อเดินสลับแถว โดยการรำเป็นแถวตอนลึกไม่แตกแถว ในลักษณะท่ารำที่ฝั่งหนึ่งจะเริ่มท่ารำด้วยการหันหลัง และอีกฝั่งหนึ่งหันหน้าให้กับผู้ชม และผู้แสดงจะหันหน้าหันหลังสลับกันตามท่ารำอันซงเสนงนบจนมาถึงกลางเวทีและเดินสลับไปแทนที่ของตำแหน่งเริ่มต้นของแต่ละกลุ่ม

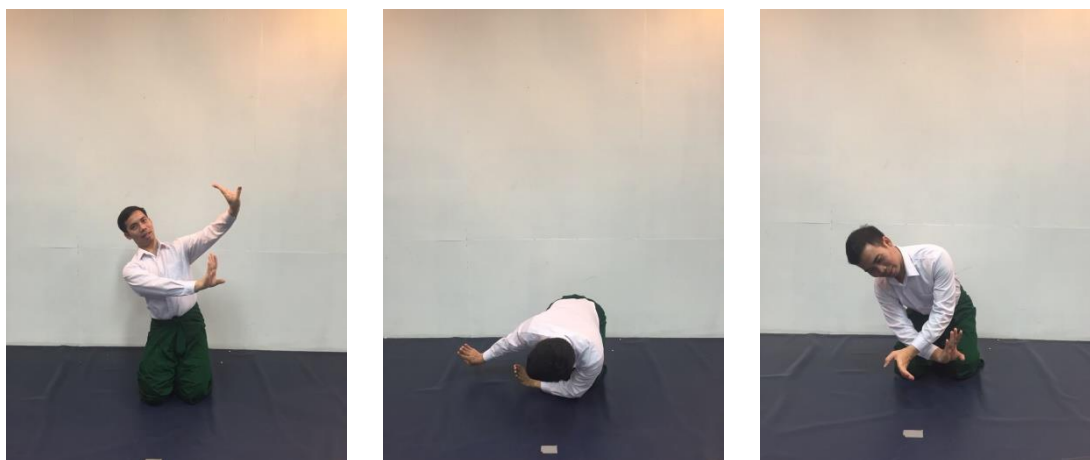

อธิบายการแปรแถว

CHULALONGKORN UNIVERSITY

เมื่อผู้รำทั้ง 2 กลุ่มรำท่าเริ่มต้นของท่ารำอันชองเสนงนบเสร็จแล้ว จึงเริ่มรำท่าอันชองเสนงนบ โดยการแปรแถวในลักษณะแถวตอนลึก โดยรำแปรแถวสวนทางกัน ซึ่งจะต้องผสานแถวทั้ง 2 กลุ่ม เป็นแถวเดียวกันกลางเวท แล้วเดินแยกออกจากกัน เป็นแถวตอนเหมือนท่าเริ่มต้น จำนวนการเดินแปรแถวสลับกันขึ้นอยู่กับเวลาการแสดง การแปรแถวของท่ารำอันชองเสนงนบผู้แสดงจะหันหน้าเข้าหากันและหันหน้าออกจากกันตามลักษณะท่ารำอันชองเสนงนบ ซึ่งการแปรแถวของผู้รำ เพื่อให้มาผสานเป็นแถวเดียวกันจึงขึ้นอยู่กับขนาดความกว้างของเวทที่ว่าเมื่อผู้แสดงอยู่ตรงตำแหน่งกลางเวท ผู้แสดงจะหันหน้าเข้าหากันหรือออกจากกันนั้นเป็นสิ่งไม่สำคัญเท่ากับผู้แสดงทั้ง 2 กลุ่มจะต้องผสานแถวกันให้เป็นแถวเดียวกัน และผู้ชมมองเห็นเป็นท่าเขาวัวโดยมือที่ตั้งวงจะออกทั้ง 2 ฝั่ง

4.3.1.5 ชุดท่ารำท่าที่ 5 “มะมีวัต”

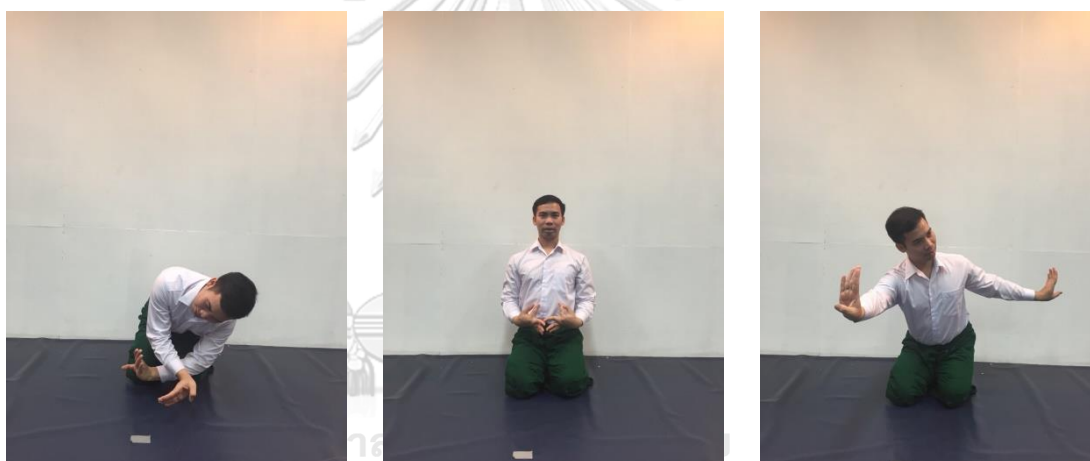
ท่าตั้งต้น

ท่าเชื่อม

ท่าเชื่อม

ท่าเชื่อม

ท่าเชื่อม

ท่าเชื่อม

ท่าเชื่อม

ท่าจบ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

4.3.1.5.1 อธิบายชุดท่ารำ

ตารางที่ 27 ตารางอธิบายชุดท่ารำมะมืวด

ที่	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ
1		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว โนมลำตัวไปด้านหลังฝั่งซ้าย 2. ศีรษะ เอียงซ้าย 3. แขน แขนขวาออกข้อศอกเล็กน้อย ในระดับไหล่ และแขนซ้ายงอข้อศอกระดับหน้าอก 4. มือ มือขวาตั้งวงในระดับศีรษะ งอแขนเล็กน้อยมือซ้ายตั้งวงในระดับปลายจมูก 5. เท้า นั่งทับส้นเท้า 6. เข่า นั่งคุกเข่า
2		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว โนมลำตัวไปด้านหน้าฝั่งขวา 2. ศีรษะ เอียงซ้าย 3. แขน แขนขวาออกข้อศอกเล็กน้อย ในระดับไหล่ และแขนซ้ายงอข้อศอกระดับหน้าอก 4. มือ มือขวาตั้งวงแบบจีบปรกข้างในระดับศีรษะ งอแขนเล็กน้อย มือซ้ายตั้งวงแบบจีบปรกข้างในระดับปลายจมูก งอแขนเล็กน้อย โนมตัวและเอียงจากซ้ายไปขวาตามมือที่จีบ 5. เท้า นั่งทับส้นเท้า 6. เข่า นั่งคุกเข่า

ที่	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ
3		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว โนม์ลำตัวไปด้านหน้าฝั่งขวา 2. ศีรษะ เอียงขวา 3. แขน แขนขวาและแขนซ้ายเหยียดตั้งไปทางซ้าย โดยแขนขวาอยู่ด้านหน้าและต่ำกว่าแขนซ้าย 4. มือ ลากมือจีบทั้งซ้ายและขวามาผ่านหน้าอกไปทางซ้ายแล้วม้วนจีบเป็นท่าตั้งวงด้านข้างลำตัวฝั่งซ้าย โดยแขนเหยียดตั้ง มือซ้ายอยู่ด้านหน้า 5. เท้า นั่งทับส้นเท้า 6. เข่า นั่งคุกเข่า
4		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว โนม์ลำตัวไปด้านหน้าฝั่งซ้าย 2. ศีรษะ เอียงซ้าย 3. แขน แขนซ้ายตั้งวงในระดับหัวเข่า และแขนขวางอข้อศอก อยู่ด้านบนแขนซ้าย 4. มือ มือซ้ายตั้งวงในระดับหน้าขา งอแขนเล็กน้อย มือขวาแบบมือตั้งวงอยู่ด้านบนมือซ้าย แล้วแกงมือลง 5. เท้า นั่งทับส้นเท้า 6. เข่า นั่งคุกเข่า <p>หมายเหตุ ท่ารำที่ 4 ทำสลับซ้ายขวาโดยการแกงมือลงสลับกัน 4 ชุด โดยศีรษะเอียงตรงข้ามมือที่อยู่ด้านบน</p>
5		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว โนม์ลำตัวไปด้านหน้าฝั่งซ้าย 2. ศีรษะ เอียงซ้าย 3. แขน แขนขวางอข้อศอกเล็กน้อย ในระดับไหล่ และแขนซ้ายงอข้อศอกระดับหน้าอก 4. มือ มือซ้ายและมือขวากีบรวมกันที่ระดับเอว แล้ววาดมือจีบปล่อยออกเป็นท่าตั้งวง มือซ้ายอยู่หน้า 5. เท้า นั่งทับส้นเท้า 6. เข่า นั่งคุกเข่า

ที่	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ
		<p>หมายเหตุ ท่ารำที่ 5 จะทำสลับซ้ายขวา</p> <p>4 ชุต โดยศีรษะจะเอียงตามมือที่อยู่ด้านหน้า มือทั้ง 2 จีบรวมกันแล้วปล่อยในลักษณะตั้งวง</p>
6		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว โนมลำตัวไปด้านหน้าฝั่งขวา 2. ศีรษะ เอียงขวา 3. แขน แขนขวางอข้อศอกเล็กน้อย ในระดับไหล่ และแขนซ้ายงอข้อศอกระดับไหล่อยู่หลังแขนขวา 4. มือ มือซ้ายและมือขวาจีบรวมกันที่ระดับเอว แล้ววาดมือจیبปล่อยออกเป็นท่าตั้งวง โดยมือขวาอยู่ด้านหน้า 5. เท้า ขาซ้ายนั่งคุกเข่า ขาขวาดั้งขาขึ้นขนาดเอว 6. เข่า ฝั่งขวาคุกเข่า ฝั่งซ้ายตั้งเข่าขึ้น
7		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว โนมลำตัวไปด้านหน้าฝั่งซ้าย 2. ศีรษะ เอียงซ้าย 3. แขน แขนขวางอข้อศอกเล็กน้อย ในระดับไหล่ และแขนซ้ายงอข้อศอกระดับหน้าอก 4. มือ มือซ้ายและมือขวาจีบรวมกันที่ระดับเอว แล้ววาดมือจیبปล่อยออกเป็นท่าตั้งวง โดยมือซ้ายอยู่ด้านหน้า 5. เท้า เท้าขวาก้าวไขว้มาด้านหน้า 6. เข่า ย่อเข่าทั้ง 2 ข้าง <p>หมายเหตุ ท่ารำที่ 6 และท่ารำที่ 7 เป็นท่ารำที่ทำสลับซ้ายขวา ศีรษะจะเอียงตามมือที่ตั้งวงอยู่ด้านหน้า เท้าจะก้าวสลับซ้ายขวา ซึ่งเท้าที่ก้าวมาด้านหน้าจะตรงข้ามกับมือที่ตั้งวงมาด้านหน้า ท่ารำที่ 5.6 และท่ารำที่ 5.7 ทำสลับกันซ้ายขวาจนจบทำนองเพลง</p>

ที่	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ
	<p>หมายเหตุ</p> <p>ท่ารำเรือมมะมัวตตั้งแต่ท่ารำที่ 1 ถึง ท่ารำที่ 5 คือกระบวนท่ารำ 1 ชุด ซึ่งจะทำทั้งหมด 3 ชุด โดยชุดที่ 1 จะเริ่มท่ารำที่ 1 ฝั่งขวา ชุดที่ 2 จะเริ่มท่ารำที่ 1 ฝั่งซ้าย และชุดที่ 3 จะเริ่มท่ารำที่ 2 ฝั่งขวาในกระบวนท่าต่างๆจะสลับฝั่งเริ่มตามท่ารำที่ 1 เมื่อครบทั้ง 3 ชุด จึงเปลี่ยนท่าเป็นท่ารำที่ 6 และ ท่ารำที่ 7 ซึ่งเป็นท่ารำที่ลงขึ้นเพื่อแปรแถวเป็นท่ารำของทำนองเพลงอมตูก</p>	

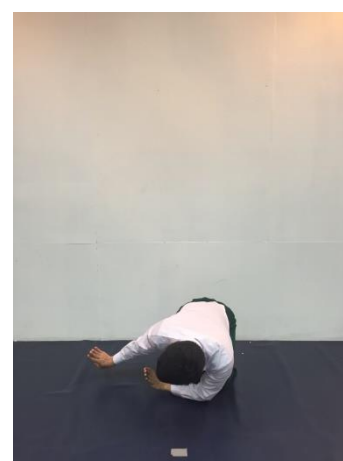
4.3.1.5.2 การเคลื่อนไหวของชุดท่ารำ

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

อธิบายการเคลื่อนไหวของชุดท่ารำ

ชุดท่ารำมะมั่วต เป็นท่ารำที่นำเอาพิธีกรรมมะมั่วตหรือการเข้าทรงของชาวสุรินทร์มาใช้เป็นแรงบันดาลใจในการประดิษฐ์ท่ารำ โดยการนำเอากรียาของคนเข้าทรงในการหมนขันเพื่อประกอบพิธีกรรมมาเป็นการประดิษฐ์ท่ารำ โดยการเคลื่อนไหวของชุดท่ารำเริ่มตั้งต้นจากท่าอัญเชิญครูลงมาประทับร่างทรง เป็นการโน้มตัวพร้อมลากมือจากบนลงมาล่างด้วยการจับหงาย การเคลื่อนไหวในท่านี้ร่างกายต้องโน้มตัวมาด้านหน้ามากๆ และท่าหมนขันด้วยการจับสลับตั้งวงที่ระดับหัวเข่าในขณะนั่งทับส้นเพื่อแสดงถึงการหมนขันในพิธีกรรมมะมั่วต และการเคลื่อนไหวของลำตัวในการโน้มไปด้านหน้าสลับซ้ายขวา เพื่อให้เป็นท่าที่โน้มตัวตามชั้นแสดงถึงการประทับร่างทรง

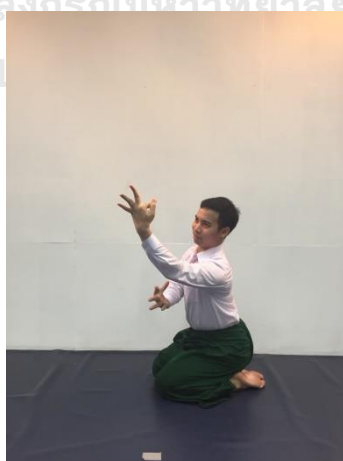
การเคลื่อนไหวของชุดท่ารำมะมั่วตมีลักษณะสำคัญคือ การโน้มลำตัวไปด้านหน้าให้มากเป็นพิเศษ ให้เกิดความคลึงหรือใกล้เคียงพิธีกรรมมะมั่วตที่มีการประทับร่างทรง และการลุกขึ้นรำเพื่อเคลื่อนไหวของท่ารำไปในทิศทางเดียวกันเพื่อเตรียมท่ารำเพลงชุดท่ารำต่อไปคือ ชุดท่ารำอมตุก

4.3.1.5.3 ภาพด้านข้างของชุดท่ารำ

ภาพด้านข้างของชุดท่ารำมะมั่วต ผู้วิจัยนำเสนอให้เห็นถึงชุดท่ารำเพื่อให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น เนื่องจากท่ารำมะมั่วตเป็นท่ารำที่นั่งรำ การบันทึกท่ารำจึงเป็นการนำเสนอภาพที่ยากแก่ความเข้าใจ ผู้วิจัยจึงขอเสนอภาพด้านข้างเพื่อให้เห็นถึงท่ารำที่ง่ายขึ้น โดยภาพด้านข้างของท่ารำมะมั่วต ผู้วิจัยขอเสนอท่ารำด้านขวาเพียงด้านเดียวตามลำดับท่ารำ ดังนี้

1

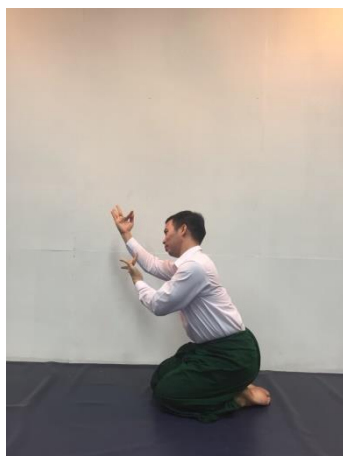
2

3

4

5

6

7

8

9

10

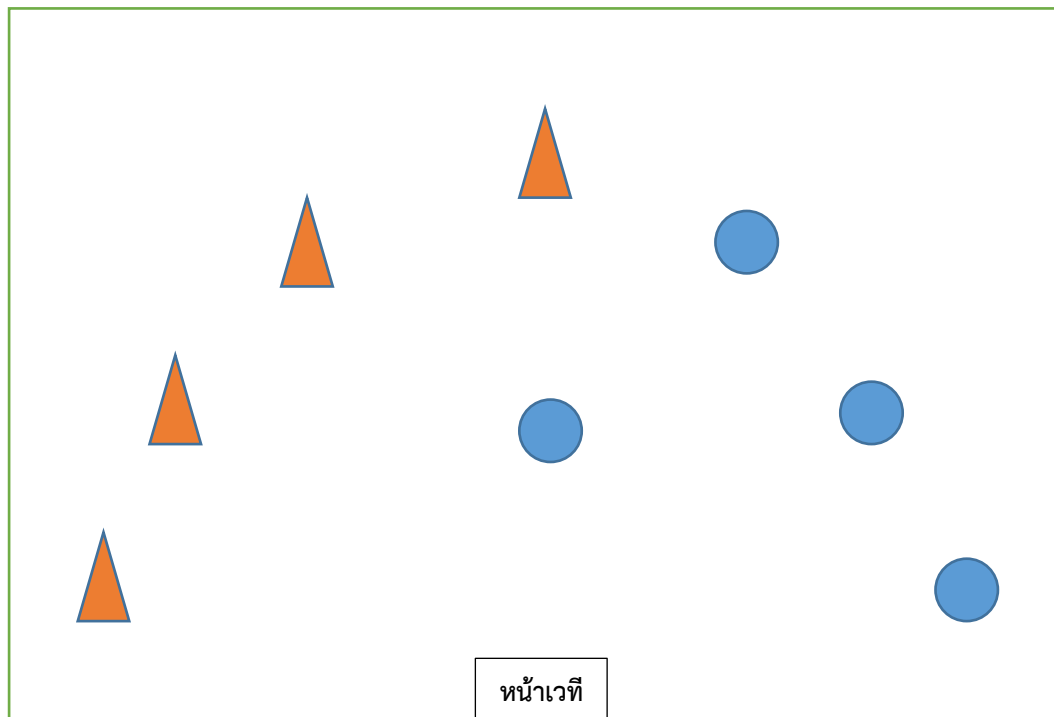
11

12

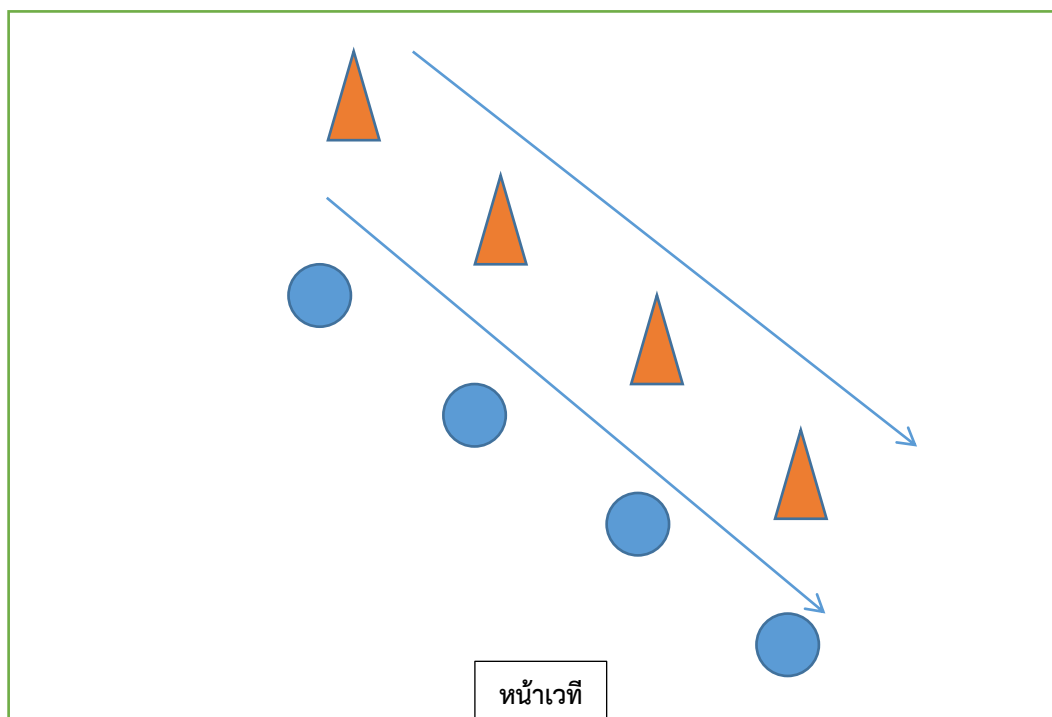
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.3.1.5.4 การแปรแถว

อธิบายการแปรแถว

หลังจากรำทำรำอันชองเสนงนบโดยการแปรแถวสลับไปมาทั้ง 2 ฝั่ง ผู้แสดงทั้ง 2 กลุ่มแปรแถวรำทำรำมะมั่วต โดยการแปรแถวเป็นลักษณะครึ่งวงกลม โดยมีผู้รำ 1 คน อยู่ตรงกลางหรือไม่มีก็ได้ เพื่อเป็นการแสดงถึงทำรำในพิธีเข้าทรงที่ผู้เข้าทรงจะรำในลักษณะนั่งวงกลมประกอบพิธีกรรม การแปรแถวในทำรำมะมั่วต จึงนำเอาลักษณะการนั่งประกอบพิธีกรรมมะมั่วตมาเป็นลักษณะการแปรแถว

อธิบายการแปรแถว

ผู้แสดงรำท่ามะมั่วตที่เป็นท่านั่งครึ่งวงกลมเสร็จแล้ว จึงลุกขึ้นรำท่าเชื่อมเพื่อไปเป็นท่ารำอมตูก การแปรแถวในท่ารำท่าเชื่อมของท่ารำมะมั่วต ผู้แสดงทั้ง 2 กลุ่มแปรแถวเป็นแถวคู่ในลักษณะแถวเฉียงเพื่อเตรียมรำท่าอมตูก โดยให้เป็นลักษณะการนั่งในเรือลำเดียวกัน โดยผู้แสดงต้องอยู่ในตำแหน่งสลับฟันปลาเพื่อให้เห็นผู้แสดงทั้ง 2 กลุ่ม อย่างชัดเจนซึ่งผู้แสดงทั้ง 2 กลุ่ม หันหน้าและลำตัวไปในทิศทางตามการเฉียงของการแปรแถว

4.3.1.6 ชุดท่ารำท่าที่ 6 “อมตูก”

ท่าตั้งต้น

ท่าเชื่อม

ท่าเชื่อม

ท่าเชื่อม

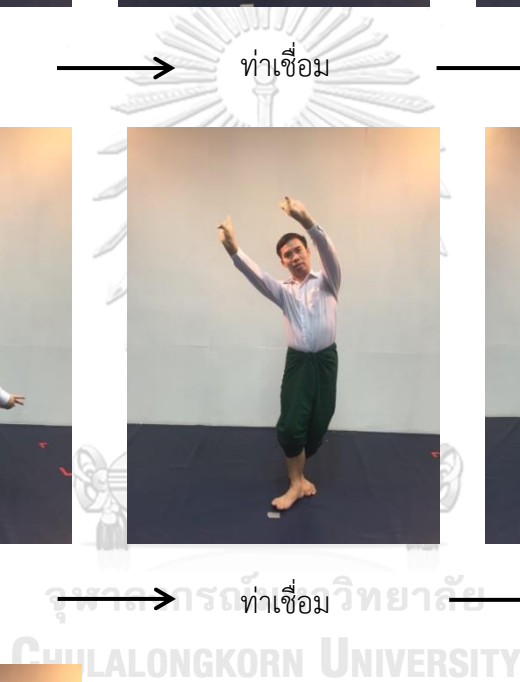
ท่าเชื่อม

ท่าเชื่อม

ท่าจบ

4.3.1.6.1 อธิบายชุดท่ารำ

ตารางที่ 28 ตารางอธิบายชุดท่ารำ “อมตูก”

ที่	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ
1		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว ตรง 2. ศีรษะ ตรง 3. แขน แขนทั้ง 2 ข้าง งอศอกเล็กน้อย แขน ลำตัว 4. มือ มือซ้ายตั้งวงระดับเอว โดยมือซ้ายอยู่บนมือขวา มือซ้ายตั้งวงระดับเอว โดยปลายนิ้วชี้ลงพื้น มือซ้ายอยู่ด้านล่างมือขวา ในลักษณะคว่ำ-หงาย 5. เท้า เท้าขวาก้าวไขว้มาด้านหน้า โดยเท้าซ้ายอยู่ด้านหลัง 6. เข่า ย่อเข่าทั้ง 2 ข้าง
2		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว ตรง 2. ศีรษะ ตรง 3. แขน แขนทั้ง 2 ข้างเหยียดตั้งมาด้านหน้า โดยขนาดไหล่ 4. มือ มือซ้ายและมือขวา จับคว่ำ โดยดึงจับพร้อมกับที่ยกเท้าซ้ายขึ้นมา 5. เท้า เท้าขวายกเท้าขึ้น (ยกเท้าพร้อมการดึงมือจับขึ้นขนานไหล่) 6. เข่า เข่าขวายกขึ้น เข่าซ้ายย่อ
3		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว โน้มลำตัวไปด้านขวา 2. ศีรษะ เอียงขวา 3. แขน แขนทั้ง 2 ข้างเหยียดตั้งไปข้างลำตัว ในลักษณะไม้พายเรือ 4. มือ มือซ้ายและมือขวาปล่อยจับคว่ำจากท่าที่ 2 ลากผ่านไปที่ข้างลำตัวโดยมือแบทั้งหมด และแขนตั้ง มือซ้ายระดับเอว มือขวาดำกว่ามือซ้าย (ลักษณะไม้พายเรือ)

ที่	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ
		<p>5. เท้า เท้าขวาก้าวไขว้มาด้านหน้า เท้าซ้ายวางหลังเท้าไปด้านหลังโดยเปิดส้นเท้า</p> <p>6. เข่า หัวเข่าของเท้าซ้ายย่อและวางที่ระดับกลางน่องของเท้าขวา เข่าขวาหย่อนลง</p>
4		<p>1. ลำตัว โน้มลำตัวมาด้านหน้า</p> <p>2. ศีรษะ เอียงขวา</p> <p>3. แขน แขนทั้ง 2 ข้างเหยียดตึงไปข้างลำตัว ในลักษณะไม้พายเรือ</p> <p>4. มือ มือซ้ายและมือขวาจับคว่ำ แขนตึง มือซ้ายระดับเอว มือขวาดำกว่ามือซ้าย (ลักษณะพายเรือ / เป็นท่าต่อเนื่องจากท่าที่ 3)</p> <p>5. เท้า เท้าขวาก้าวเท้าไขว้มาด้านหน้า เท้าซ้ายวางเท้าไปด้านหลังโดยเปิดส้นเท้า</p> <p>6. เข่า หัวเข่าของเท้าซ้ายย่อและวางที่ระดับกลางน่องของเท้าขวา และเข่าขวาหย่อนลง</p>
5		<p>1. ลำตัว โน้มตัวไปด้านขวา</p> <p>2. ศีรษะ เอียงขวา</p> <p>3. แขน แขนทั้ง 2 ข้าง เหยียดตึง</p> <p>4. มือ มือซ้ายและมือขวาจับคว่ำ โดยดึงมือจับมาจากท่าที่ 4 มืออยู่ที่ระดับศีรษะและแขนตึง</p> <p>5. เท้า เท้าขวาไขว้อยู่ด้านหน้าของเท้าซ้าย</p> <p>6. เข่า ย่อเข่าทั้ง 2 ข้าง</p> <p>หมายเหตุ เป็นท่าต่อเนื่องจากท่าที่ 6.4 ที่นั่งย่อพายเรือ แล้วท่าที่ 6.5 ดึงจับขึ้นพร้อมลุกขึ้นและลำตัวตรงหลังตึง</p>

ที่	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ
6		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว โนมตัวไปด้านขวา 2. ศีรษะ เอียงขวา 3. แขน แขนทั้ง 2 ข้างเหยียดตั้ง 4. มือ มือซ้ายและมือขวาตั้งวง โดยปล่อยจีบสะบัดไปข้างหลัง มืออยู่ที่ระดับศีรษะและแขนตั้ง 5. เท้า เท้าขวาไขว้อยู่ด้านหน้าของเท้าซ้าย 6. เข่า ย่อเข่าทั้ง 2 ข้าง <p>หมายเหตุ เป็นท่าต่อเนื่องจากท่าที่ 5 จากจีบคว่ำ แล้วปล่อยจีบในลักษณะจีบสะบัดหักข้อมือทำท่าที่ 6 จำนวน 3 ครั้ง</p>
7		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว โนมตัวไปด้านขวา 2. ศีรษะ เอียงขวา 3. แขน แขนทั้ง 2 ข้าง งอข้อศอกแนบลำตัว 4. มือ มือขวาตั้งวงระดับเอว งอแขนเล็กน้อย โดยมือขวาอยู่บนมือซ้าย และมือซ้ายตั้งวงระดับเอว โดยปลายนิ้วชี้ลงพื้น มือซ้ายอยู่ด้านล่างมือขวา ในลักษณะคว่ำ-หงาย 5. เท้า เท้าซ้ายก้าวไขว้มาด้านหน้า โดยเท้าขวาอยู่ด้านหลัง 6. เข่า เข่าตั้ง
8		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว โนมตัวไปด้านซ้าย 2. ศีรษะ เอียงซ้าย 3. แขน แขนทั้ง 2 ข้าง งอข้อศอกแนบลำตัว 4. มือ มือขวาตั้งวงระดับเอว งอแขนเล็กน้อย โดยมือขวาอยู่บนมือซ้าย และมือซ้ายตั้งวงระดับเอว โดยปลายนิ้วชี้ลงพื้น มือซ้ายอยู่ด้านล่างมือขวา ในลักษณะคว่ำ-หงาย

ที่	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ
		<p>5. เท้า เท้าซ้ายก้าวไขว้มาด้านหน้า โดยเท้าขวาอยู่ด้านหลัง แล้วก้าวเท้าเดินรอบตัวเอง</p> <p>6. เข่า ย่อเข่าทั้ง 2 ข้าง</p>
9		<p>1. ลำตัว ตรง</p> <p>2. ศีรษะ ตรง</p> <p>3. แขน แขนทั้ง 2 ข้าง งอศอกเล็กน้อย แขนงอ ลำตัว</p> <p>4. มือ มือซ้ายตั้งวงระดับเอว โดยมือซ้ายอยู่บนมือขวา มือซ้ายตั้งวงระดับเอว โดยปลายนิ้วชี้ลงพื้น มือซ้ายอยู่ด้านล่างมือขวา ในลักษณะคว่ำ-หงาย</p> <p>5. เท้า เท้าขวาก้าวไขว้มาด้านหน้า โดยเท้าซ้ายอยู่ด้านหลัง</p> <p>6. เข่า ย่อเข่าทั้ง 2 ข้าง</p>
<p>หมายเหตุ ท่าที่ 2 ถึง ท่าที่ 9 คือ 1 ชุดท่ารำ จะทำตามจำนวนที่สอดคล้องกับจำนวนรอบเพลง เมื่อครบตามจำนวน แล้วทำท่าที่.9 อย่างเดียวโดยทำสลับซ้าย-ขวา เพื่อเป็นการแปรแถวรอรำชุดท่ารำต่อไปซึ่งทำท่าที่ 9 จนจบทำนองเพลงอมตูก</p>		

4.3.1.6.2 การเคลื่อนไหวของชุดท่ารำ

1

2

3

4

5

6

7

8

9

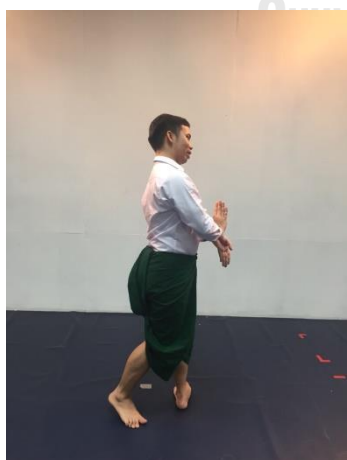
10

11

12

13

14

15

อธิบายการเคลื่อนไหวของชุดท่ารำ

ท่ารำอมตูก เป็นชุดท่ารำที่เลียนแบบกิริยาของคนในการนั่งพายเรือโดยใช้เพลงกันตรึม ทำนองอมตูกในการรำชุดท่ารำนี้ การเคลื่อนไหวของชุดท่ารำอมตูก เริ่มตั้งแต่ท่าตั้งต้น คือการรำอยู่กับที่ด้วยการพลิกมือต้วงสลับขึ้นลง และการเคลื่อนไหวของท่าเชื่อมเริ่มตั้งแต่ ท่าจับไม้พายคือท่าดึงจับขึ้นทั้ง 2 ข้าง พร้อมยกเข่าด้านขวาขึ้นมา จากนั้นวางมือไปด้านข้างตนเองและย่อเข่าลงโดยหัวเข่าด้านหลังวางที่กลางน่องของขาด้านหน้า ลักษณะของมือทั้ง 2 ข้างที่วางไปด้านซ้ายของลำตัวให้มีลักษณะของการจับไม้พายเรือ โดยเคลื่อนไหวท่ารำด้วยการโน้มลำตัวให้เป็นลักษณะกำลังพายเรือ และโน้มตัวให้มากเป็นพิเศษพร้อมดึงมือจับขึ้นมา ลักษณะท่านี้ลำตัว เข่า ขา ยืนเต็มตัวพร้อมสะบัดมือจับไปด้านขวา จากนั้นจึงเคลื่อนไหวท่ารำโดยการหมุนรอบตัวเองในท่าตั้งต้น

การเคลื่อนไหวของชุดท่ารำอมตูกมีลักษณะสำคัญคือ การโน้มลำตัวไปด้านหน้าเป็นท่าพายเรือ และการหมุนรอบตัวเองเพื่อเป็นท่ารำการบังคับเรือที่กำลังพายของคนจำนวนมาก(ผู้แสดงแทนฝีพาย) ด้วยจังหวะเพลงที่ช้าเนิบนาบจึงทำให้การเคลื่อนไหวของชุดท่ารำเป็นไปด้วยความช้าเนิบนาบ และที่สำคัญผู้แสดงต้องเข้าใจในจังหวะเพลงในการทำท่ารำต่างๆของชุดท่ารำอมตูก เช่น ท่าจับไม้พายเรือ ท่าพายเรือ ท่านั่งเรือ เป็นต้น

4.3.1.6.3 ภาพด้านข้างของชุดท่ารำ

ผู้วิจัยนำเสนอถึงภาพด้านข้างของชุดท่ารำอมตูก ซึ่งเป็นท่ารำที่เลียนแบบกิริยาของคนในการพวยเรือ ซึ่งเป็นท่ารำที่ต้องย่อเข่าให้มากเป็นพิเศษหรือให้คล้ายกับการนั่งพวยเรือ ผู้วิจัยนำเสนอภาพถ่ายด้านข้างของชุดท่ารำอมตูกเพียงด้านเดียวคือ ด้านขวา โดยนำเสนอเป็นท่าตั้งต้น ท่าเชื่อม และท่าจบ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในชุดท่ารำอมตูกมากยิ่งขึ้นตามลำดับท่ารำ ดังนี้

1

2

3

4

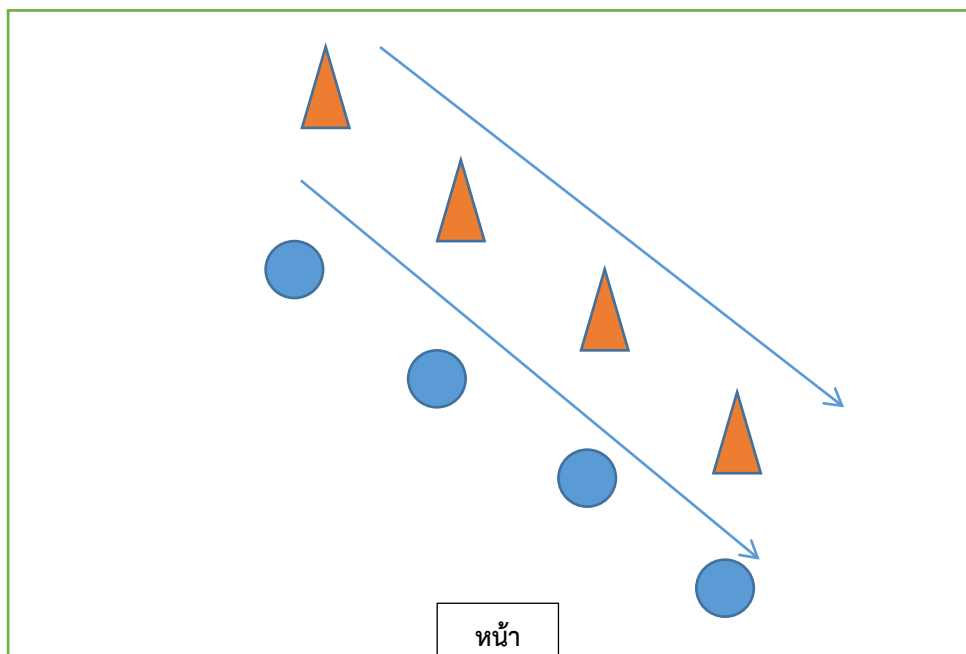

5

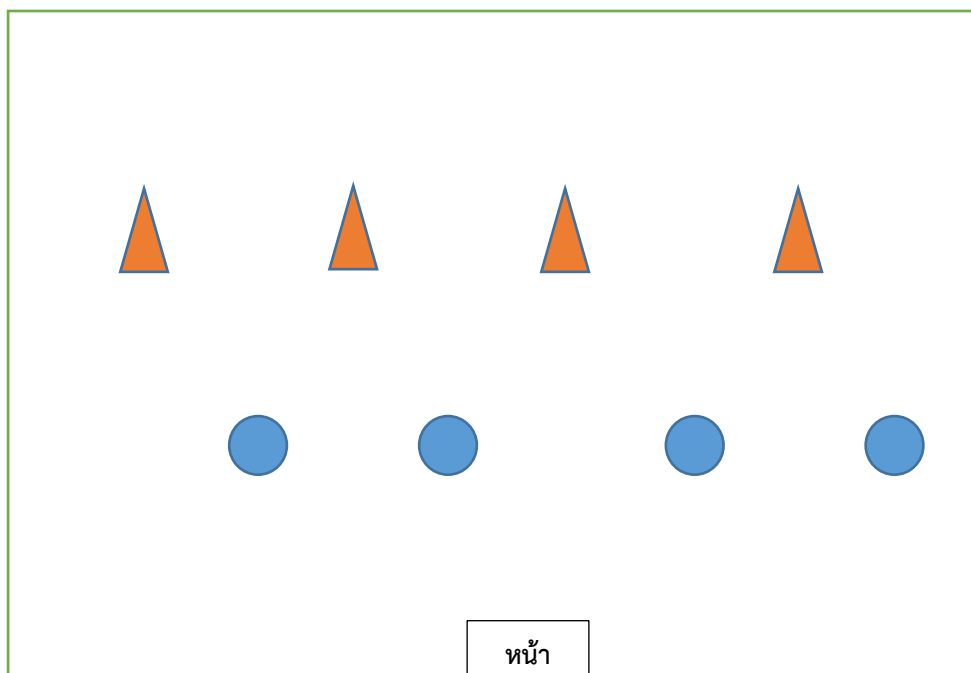
6

4.3.1.6.4 การแปรแถว

อธิบายการแปรแถว

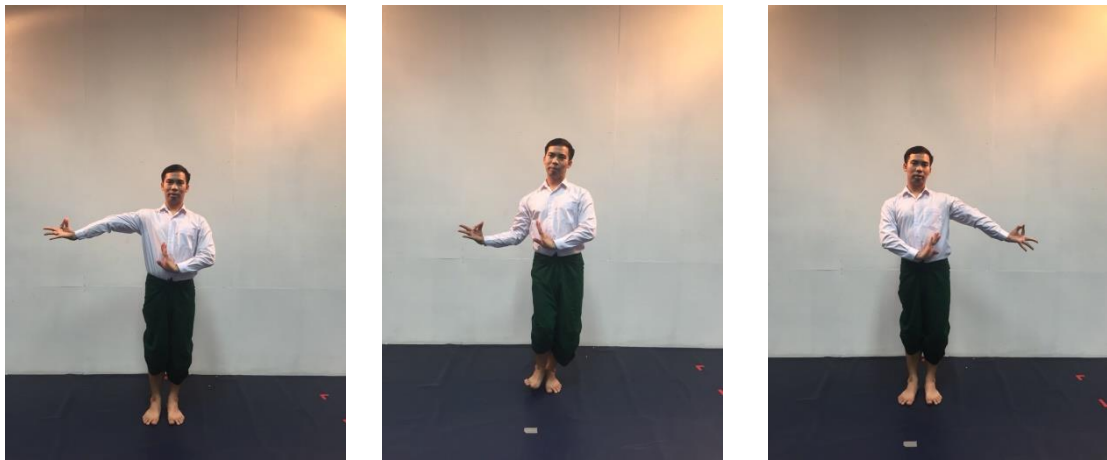
การแปรแถวของท่ารำอมตูก เป็นการแปรแถวในท่ารำแถวตอนลักษณะแถวเฉียง โดยผู้แสดง ทั้ง 2 กลุ่ม แถวสลับกันฟันปลา ผู้แสดงกลุ่มที่ 1 อยู่ด้านหน้า และหัวหน้า ลำตัว ไปตามการแปรแถว ท่ารำอมตูกเป็นท่ารำที่เลียนแบบการพายเรือการแปรแถวจึงเป็นแถวตอนลึก เหมือนลักษณะการนั่ง เรือลำเดียวกัน หลังจากรำครบตามจำนวนรอบของท่ารำอมตูก ผู้แสดงจะรำท่าเชื่อมของท่ารำอมตูก และแปรแถวเพื่อรำท่าจบคือท่ารำมงก๊วลองไต

อธิบายการแปรแถว

การแปรแถวของท่ารำอมตูกที่เป็นท่าเชื่อมเพื่อรำชุดท่ามังกิ้วลจองได โดยผู้รำทั้ง 2 กลุ่ม รำชุดท่ารำหลักของท่ารำอมตูกครบตามจำนวนแล้ว ผู้รำทั้ง 2 กลุ่มจะรำท่าเชื่อมระหว่างท่ารำอมตูก และท่ารำมังกิ้วลจองได โดยใช้ท่ารำตั้งต้นของชุดท่ารำอมตูก ซึ่งผู้แสดงทั้ง 2 กลุ่ม แปรแถวจากแถวเฉียงที่เป็นท่ารำนั่งเรือของชุดท่ารำอมตูก แปรแถวโดยท่ารำตั้งต้นของท่ารำอมตูก แปรแถวมาเป็นแถวหน้ากระดานสลับฟันปลาโดยผู้แสดงกลุ่มที่ 2 อยู่ด้านหลัง เพื่อปรับเปลี่ยนท่ารำในชุด ท่ารำมังกิ้วลจองได

4.3.1.7 ชุดท่ารำท่าที่ 7 “มงกัวลองได”

ท่าตั้งต้น

ท่าเชื่อม

ท่าเชื่อม

ท่าเชื่อม

ท่าเชื่อม

ท่าเชื่อม

ท่าเชื่อม

ท่าจบ

4.3.1.7.1 อธิบายชุดท่ารำ

ตารางที่ 29 ตารางอธิบายชุดท่ารำมวงกวีลจองได

ที่	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ
1		<p>1. ลำตัว ตรง</p> <p>2. ศีรษะ ตรง</p> <p>3. แขน แขนขวาตั้งออกข้างลำตัวระดับอก แขนซ้ายงอข้อศอกแนบลำตัว</p> <p>4. มือ มือซ้ายตั้งวงที่ระดับเอว มือขวาจับ หงาย แขนตั้ง ระดับไหล่ โดยตั้งจับเข้าหาลำตัว ด้วย การงอข้อศอก</p> <p>5. เท้า ย่ำเท้าตามจังหวะสลับซ้าย-ขวา</p> <p>6. เข่า เข่าตั้งเมื่อตั้งเมื่อเข้าหาลำตัวจะย่อเข่า</p>
2		<p>1. ลำตัว ตรง</p> <p>2. ศีรษะ ตรง</p> <p>3. แขน แขนซ้ายตั้งออกข้างลำตัวระดับอก แขนขวา งอข้อศอกแนบลำตัว</p> <p>4. มือ มือขวาตั้งวงที่ระดับเอว มือซ้ายจับ หงาย แขนตั้ง ระดับไหล่ โดยตั้งจับเข้าหาลำตัว ด้วย การงอข้อศอก</p> <p>5. เท้า ย่ำเท้าตามจังหวะสลับซ้าย-ขวา</p> <p>6. เข่า เข่าตั้งเมื่อตั้งเมื่อเข้าหาลำตัวจะย่อเข่า</p>

ที่	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ
3		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว โนมลำตัวมาด้านหน้า 2. ศีรษะ ก้มหน้า 3. แขน แขนทั้ง 2 ข้าง งอข้อศอก แขนลำตัว 4. มือ มือซ้ายจับหงายอยู่ด้านใน มือขวาตั้งวงอยู่ด้านนอก โดยมือทั้ง 2 อยู่ที่ระดับเอว 5. เท้า เท้าขวาก้าวไขว้มาด้านหน้า เท้าซ้ายเปิดส้นเท้าวางเท้าด้านหลัง 6. เข่า ย่อเข่าทั้ง 2 ข้าง <p>หมายเหตุ มือที่จับหงายจะหมุนรอบมือที่ตั้งวงจำนวน 3 รอบ (ผูกข้อมือ) แล้วลากมือจับขึ้นระดับศีรษะเปลี่ยนเป็นท่าตั้งวง มือที่ตั้งวงลากไปด้านหลังเปลี่ยนเป็นท่าจับหงายส่งหลัง</p>
4		<ol style="list-style-type: none"> 1. ลำตัว โนมลำตัวไปด้านหลังฝั่งซ้าย 2. ศีรษะ เอียงซ้าย 3. แขน แขนขวางอข้อศอกเล็กน้อย(ตั้งวง) แขนซ้ายเหยียดตั้งไปด้านหลัง 4. มือ มือซ้ายจับส่งหลัง แขนตั้งมือขวาตั้งวงในระดับสูงกว่าศีรษะ 5. เท้า เท้าซ้ายก้าวไขว้มาด้านหน้า เท้าขวาเปิดส้นเท้าอยู่ด้านหลัง 6. เข่า ย่อเข่าทั้ง 2 ข้าง
<p>หมายเหตุ</p> <p>ท่าที่ 4 ถึง ท่า 5 คือ 1 ชุดท่ารำมังกิ้วลจองโต ลักษณะจับแล้วมีวนรอบมือที่ตั้งวงของท่าที่ 3 คือท่าที่เลียนแบบการนำด้ายมงคลผูกข้อมือ และท่าที่ 4 เมื่อลากมือตั้งวงขึ้นสูง ให้หมุนตัวรอบตัวเองไปในด้านที่มือสูง หลังจากนั้นเริ่มทำท่าที่ 1 ใหม่เป็นรอบชุดท่ารำรอบต่อไปตามลำดับ โดยทำท่าเริ่มสลับซ้าย ขวา ให้มือที่ตั้งวงสูงลากลงมาเป็นมือจับหงายซึ่งเป็นท่าที่ 1 ของชุดต่อไป</p>		

4.3.1.7.2 การเคลื่อนไหวของชุดท่ารำ

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

อธิบายการเคลื่อนไหวของชุดท่ารำ

ท่ารำมังกิ้วลจองไต เป็นท่ารำที่นำเสนอถึงพิธีกรรมบายศรีสู่ขวัญในภาษาเขมรเรียกพิธีจองไต โดยมีขวัญตอนสำคัญคือการนำด้ายสายสิญจน์ที่ผ่านพิธีกรรมอันมงคล ในภาษาเขมรเรียก มังกิ้วลจองไต เพื่อนำมาผูกข้อมือแก่ผู้ร่วมพิธีกรรม จึงมีท่ารำที่ประดิษฐ์ขึ้นโดยการจับมือข้างหนึ่ง และข้างหนึ่งตั้งวง ในช่วงระหว่างหน้าอกหรือต่ำกว่านั้นนิดหน่อย ซึ่งมือที่จับเป็นมือที่แขนการนำด้านสายสิญจน์มาผูกข้อมือที่เป็นท่าตั้งวง การเคลื่อนไหวของชุดท่ารำในการผูกข้อมือคือ มือที่จับหมุนเข้าหาลำตัวโดยหมุนรอบมือที่ตั้งวง 3 รอบ แล้วลากมือจับเคลื่อนท่ารำไปเป็นท่าตั้งวง แสดงถึงการปิดเป่าสิ่งที่ไม่ดีออกจากตนเอง จากนั้นผู้รำหมุนรอบตัวเอง 1 รอบในท่าที่ตั้งวง แล้วเริ่มท่ารำชุดต่อไป

การเคลื่อนไหวของชุดท่ารำมังกีวลงงไคที่สำคัญอยู่ที่การหมุนมือจีบเพื่อแสดงถึงการผูกด้านสายสัญญาณ และการวาดมือจีบไปเป็นท่าตั้งวง แล้วเคลื่อนไหวร่างกายด้วยการย่อเข้าให้มากเป็นพิเศษ จากนั้นหมุนรอบตัวเองด้วยการย่อขาตามจังหวะจนมาเป็นท่าจบ และจากนั้นรำแบบนี้ในชุดๆต่อไป จนจบทำนองเพลง การเคลื่อนไหวของชุดท่ารำมังกีวลงงไคผู้แสดงตั้งโน้มนำตัวมาด้านหน้าและยืดตัวให้สุดท่ารำที่เป็นตั้งวง จากนั้นย่อเข้าอีกครั้งเพื่อหมุนรอบตัวเอง

4.3.1.7.3 ภาพถ่ายด้านข้างของชุดท่ารำ

ผู้วิจัยนำเสนอถึงภาพถ่ายด้านข้างของชุดท่ารำมังกีวลงองได ซึ่งเป็นท่ารำที่เลียนแบบกิริยาของคนในพิธีบายศรีสู่ขวัญในการนำได้สายสิญจน์ที่ผ่านการประกอบพิธีมาผูกที่ข้อมือ ลักษณะท่ารำจึงมีความสลับซับซ้อนโดยเฉพาะเป็นท่ารำที่ทำอยู่ด้านหน้าของผู้ในชวงหน้าอกของผู้แสดง ผู้วิจัยจึงนำเสนอถึงภาพถ่ายด้านข้างเพื่อให้เห็นท่ารำที่ชัดเจนมากขึ้น โดยนำเสนอภาพท่ารำเพียงด้านเดียวคือ ด้านซ้าย ตั้งแต่ท่าตั้งต้น ท่าเชื่อม และท่าจบ ตามลำดับ ดังนี้

1

2

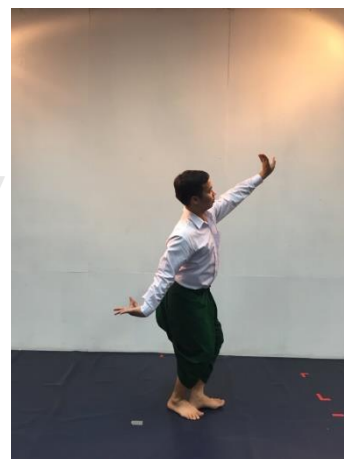
3

4

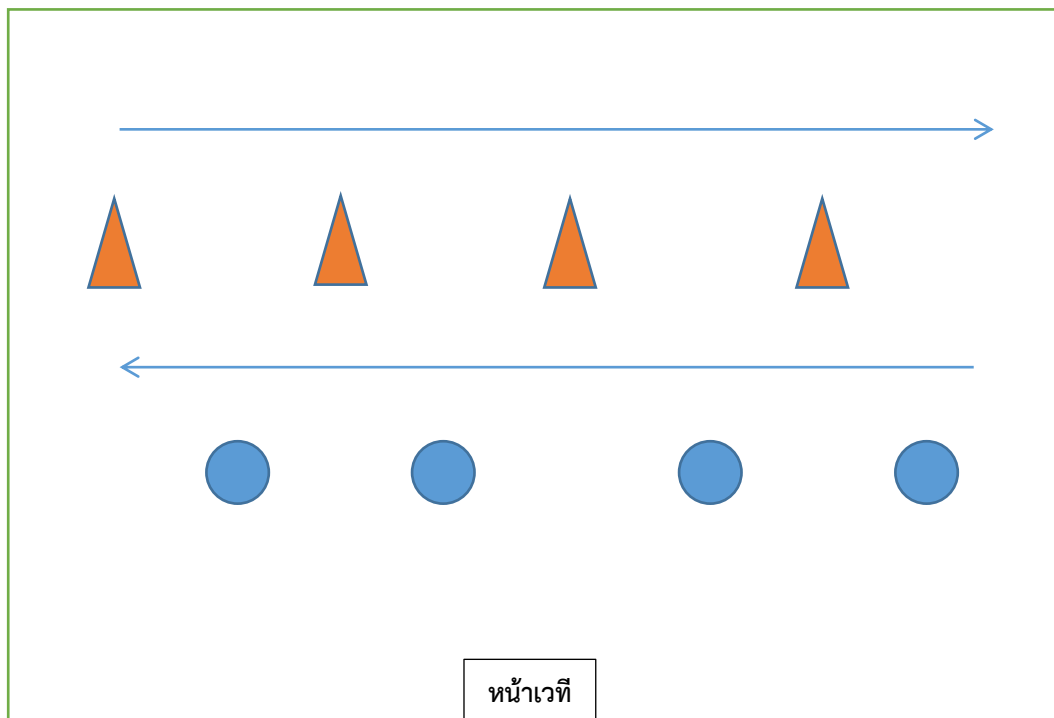

5

6

4.3.1.7.4 การแปรแถว

อธิบายการแปรแถว

การแปรแถวของท่ารำมังกิ้วลจองไต เป็นลักษณะแถวหน้ากระดาน 2 แถว โดยผู้แสดงกลุ่มที่ 2 อยู่ด้านหลังกลุ่มที่ 1 โดยอยู่ในตำแหน่งแถวสลับฟันปลาเพื่อให้เห็นนักแสดงทั้ง 2 กลุ่ม ซึ่งเป็นแถวเดียวกับเพลงเชื่อมจากท่ารำอมตูก โดยผู้แสดงรำในแถวลักษณะนี้จนจบเพลงมังกิ้วลจองไต เมื่อจบการแสดงผู้แสดงจบการแสดงกลางเวทีหรือผู้แสดงรำท่ามังกิ้วลจองไตออกจากเวที โดยผู้รำเดินออกหรือรำออกซึ่งผู้แสดงกลุ่มที่ 1 และ กลุ่มที่ 2 ออกเวทีกลุ่มละฝั่ง เช่น กลุ่มที่ 1 ออกจากเวทีโดยเข้าไปหลังเวทีฝั่งซ้าย และกลุ่มที่ 2 ออกจากเวทีเข้าไปหลังเวทีฝั่งขวา หรือเข้าสลับกันเป็นต้น ในกรณีที่ทางเข้า-ออกของเวทีแสดงมีเพียงด้านเดียว การแปรแถวที่รำเข้ามาเวทีและออกจากเวทีของผู้แสดงสามารถปรับการแปรแถวเพื่อให้ผู้แสดงเข้า-ออก เวทีแสดงได้ตามความเหมาะสมและไม่เป็นอุปสรรคต่อการแสดง

4.3.2 วิเคราะห์ชุดทำรำเรือมกันตรึม

การแสดงชุด เรือมกันตรึม มีชุดทำรำที่ได้ประดิษฐ์ทำรำไว้เพื่อให้เป็นแม่แบบสำหรับการแสดงของกลุ่มวัฒนธรรมกันตรึม-เจรีียง มีจำนวนทั้งหมด 7 ทำรำ แต่ละท่ารำเกิดจากการฟื้นฟูการแสดงพื้นบ้านเก่าแก่ และปรับปรุงสร้างทำรำขึ้นมา โดยอาศัยพื้นฐานของการฟ้อนรำแบบชาวบ้านที่มีมาแต่โบราณเป็นหลัก มีการนำทำรำมาเชื่อมต่อ เรียงร้อยให้เกิดความสวยงามและมีความหมาย สอดคล้องกับเพลงที่ประกอบการแสดงในแต่ละทำนอง โดยมีทำรำทั้งหมด 7 ทำรำดังนี้

1. ชุดทำรำซารายัง

2. ชุดทำรำเข็บ เข็บ

3. ชุดทำรำกัญญ์เจก

4. ชุดทำรำอันซองเสนงนบ

5. ชุดทำรำมะมั่วต

6. ชุดทำรำอมตุก

7. ชุดทำรำมังกัวลจองไต

ชุดทำรำเรือมกันตรึมมีลักษณะของกระบวนท่าที่มีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละทำรำโดยมีความสอดคล้องกับเพลงประกอบในและกระบวนท่าทั้ง 7 ทำนองเพลงกันตรึม โดยลักษณะของกระบวนท่ารำมีการเลียนแบบกิริยาของคนในพิธีกรรม ความเชื่อ ของผู้คนในท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ เช่น พิธีกรรมมะมั่วต หรือพิธีกรรมเข้าทรงเพื่อรักษาผู้ป่วยและบูชาบรรพบุรุษตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทย และพิธีกรรมมังกัวลจองไต หรือพิธีกรรมบายศรีสู่ขวัญในงานพิธีมงคลหรือต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง การนำกระบวนท่าที่เลียนแบบอากัปกิริยาของสัตว์ คือ กัญญ์เจก หรือ เขียดตะปาด และอันซองเสนงนบ หรือวัวแดงเขางาม เป็นต้น

การวิเคราะห์ชุดท่ารำเรือมกันตรึม ผู้วิจัยนำเสนอถึงวัตถุประสงค์ที่นำมาเป็นแนวคิดในการประดิษฐ์ท่ารำและกระบวนท่ารำที่เกิดจากการประดาร์ฐจากแนวคิดต่างๆในการประกอบสร้างกระบวนท่ารำเรือมกันตรึมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ดังนี้

4.3.2.1 วิเคราะห์ลักษณะชุดท่ารำเรือมกันตรึมในท่ารำที่ 1 “ท่ารำซาระยัง”

ตารางที่ 30 ตารางวิเคราะห์ลักษณะชุดท่ารำเรือมกันตรึมในท่ารำที่ 1 “ท่ารำซาระยัง”

แนวคิด	สิ่งนำมาประดิษฐ์ท่ารำ	ภาพกระบวนท่ารำที่ประดิษฐ์ขึ้น
เลียนแบบกิริยาของคนในการเยื้องย่างและการรำในขบวนแห่พิธีต่างๆ		

ชุดท่ารำที่ 1 “ท่ารำซาระยัง” มีลักษณะท่ารำที่เลียนแบบกิริยาของคนโดยเฉพาะสตรีในการเยื้องย่าง นำมาประดิษฐ์เป็นกระบวนท่ารำประกอบเพลงอาโยซาระยัง ซึ่งเป็นทำนองเพลงแรกในการรำเรือมกันตรึม คือการประดิษฐ์ท่ารำที่ให้นักแสดงเดินออกมาหน้าเวที ในการเดินออกมาของนักแสดงจึงมีการประดิษฐ์ท่ารำที่นำท่าทางการเยื้องย่างของสตรีในการรำละเล่นกันตรึมในงานต่างๆ และผู้แสดงดึงผ้าที่กระโจมออกทั้งชายฝั่งซ้ายยกขึ้นมาพร้อมกับเดินออกมาหน้าเวที ในการรำรำประกอบการละเล่นกันตรึมของชาวบ้านกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทย เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นความสุนทรีย์ในเวลาที่ได้รับฟังเพลงกันตรึม การรำรำแบบไม่มีข้อจำกัดในท่วงท่าการรำ ลีลาท่ารำออกมาจากจิตใต้สำนึก จึงเกิดเป็นการประดิษฐ์กระบวนท่ารำในท่ารำซาระยัง ที่ต้องการสะท้อนให้เห็นถึงลีลาท่ารำของสตรีเขมรถิ่นไทยที่เดินรำรำอย่างสง่างาม โดยใช้ทำนองเพลงซาระยังประกอบในการรำ

4.3.2.2 วิเคราะห์ลักษณะชุดท่ารำเรือมกันตรึมในท่ารำที่ 2 “ท่ารำเข็บ เข็บ”

ตารางที่ 31 ตารางวิเคราะห์ลักษณะชุดท่ารำเรือมกันตรึมในท่ารำที่ 2 “ท่ารำเข็บ เข็บ”

แนวคิด	สิ่งที่นำมาประดิษฐ์ท่ารำ	ภาพกระบวนการท่ารำที่ประดิษฐ์ขึ้น
เลียนแบบกิริยา ของคนในการ เชิญชวนและการ เกี่ยวพาราสี ของผู้ละเล่น กันตรึม		
	 <p data-bbox="549 1339 868 1489">ที่มา : หนังสือสัมมนาการละเล่น พื้นบ้านและเพลงพื้นบ้านจังหวัด สุรินทร์</p>	

ชุดท่ารำที่ 2 “ท่ารำเข็บ เข็บ” มีลักษณะท่ารำที่มีความโดดเด่นในการยกเท้าแล้วซ้อนมือให้ต่ำที่สุด แล้วการดึงมือเข้าออกในลักษณะการเชิญชวนให้มาร่วมรำ ร่วมชมการรำเรือมกันตรึมท่ารำเข็บ เข็บ เป็นท่ารำที่ประกอบเพลงกันตรึมในทำนองเพลงเข็บ เข็บ ซึ่งเป็นเพลงกันตรึมในจังหวะปานกลางและเป็นเพลงที่คันทูของผู้ที่ชื่นชอบการละเล่นกันตรึม โดยทำนองเพลงเข็บ เข็บ เรียกตามสร้อยเพลงที่จะร้องว่า “เข็บ เข็บ เนียงเข็บ เข็บ เข็บ บองเข็บ” ชื่อท่ารำในทำนองเพลงนี้จึงเรียกตามชื่อทำนองเพลงว่า “ท่ารำเข็บ เข็บ” เนื้อหาของเพลงนิยมร้องเชิญชวนให้ผู้ชมมามีส่วนร่วมหรือเกิดอารมณ์ร่วมในการแสดง การร้องเชิญชวนต่างๆ จึงมีท่ารำที่มีลักษณะการเชิญชวน โดยการยื่นมือทั้ง 2 ข้าง ออกมาด้านหน้า สลับไปมาในเหมือนการโบกมือเรียก และการยกเท้าและซ้อนมือให้ต่ำแล้ว

ลากมือขึ้นสอง การตีตเท้าตามจังหวะกลอง เป็นท่ารำเกี่ยวพาราสีของผู้ร้องหรือผู้ละเล่นกันตรึม ที่เป็นท่ารำเกี่ยวพาราสี หยอกล้อระหว่างกัน กระบวนท่ารำเรือกันตรึมในท่ารำนี้จึงเป็นท่ารำที่เชิญชวนให้ผู้ชมมาชื่นชมการแสดง และเชิญชวนผู้รำเรือกันตรึมในกลุ่มที่ 2 ออกมารำ

4.3.2.3 วิเคราะห์ลักษณะชุดท่ารำเรือกันตรึมในท่ารำที่ 3 “ท่ารำกัญญ์เจก”

ตารางที่ 32 ตารางวิเคราะห์ลักษณะชุดท่ารำเรือกันตรึมในท่ารำที่ 3 “ท่ารำกัญญ์เจก”

แนวคิด	วัตถุดิบที่นำมาประดิษฐ์ท่ารำ	ภาพกระบวนท่ารำที่ประดิษฐ์ขึ้น
เลียนแบบ อากัปกริยาของ สัตว์ : เขียดตะปาด	 <p>ที่มา : http://pantip.com/topic/34186377</p>	

กระบวนท่ารำที่ 3 “ท่ารำกัญญ์เจก” มีลักษณะท่ารำที่เลียนแบบอากัปกริยาของเขียดตะปาด โดยใช้เพลงกันตรึมทำนองเพลงกัญญ์เจกประกอบการรำในท่ารำนี้ คำว่า “กัญญ์เจก” ในภาษาเขมรถิ่นไทยมีความหมายว่า “เขียดตะปาด” ซึ่งเขียดตะปาดมีลักษณะลำตัวสามารถแปรผันสีได้หลายแบบตั้งแต่ ขาว เหลือง เทา ชมพู น้ำตาล ถึงน้ำตาลเข้มเกือบดำ ปลายนิ้วมือและนิ้วเท้าเป็นแผ่นกลม ลักษณะท่ารำในทำนองกัญญ์เจก ซึ่งเป็นเพลงที่ปรากฏในการละเล่นกันตรึมมาอย่าง

ยาวนาน มีการร้องเล่นอย่างแพร่หลายด้วยทำนองเพลงที่มีจังหวะปานกลาง และนิยมร้องเล่น หยอกล้อเกี่ยวพาราฮี การรำเรือมกันตรึมได้นำเอาจังหวะเพลงกัญญ์ญะมาใช้ในการแสดงเรือมกันตรึม มีกระบวนการทำรำที่เลียนแบบอากัปกิริยาของเขียดตะปาด โดยให้เข้ากับจังหวะของเพลงกัญญ์ญะ มีการเน้นที่การติดเท้าให้เหมือนกับเขียดตะปาดที่กระโดดเกาะสิ่งของ สายตาดูนักแสดงมองซ้ายขวาตามมือที่จับให้เหมือนสายตาเขียดตะปาดที่ลือกแล็ก กระบวนการทำรำกัญญ์ญะจึงเป็นกระบวนการทำรำที่มีลักษณะท่ารำที่ต้องติดเท้า การจับและการใช้สายตา ใบหน้า ให้มีลักษณะคล้ายเขียดตะปาด

4.3.2.4 วิเคราะห์ลักษณะชุดท่ารำเรือมกันตรึมในท่ารำที่ 4 “ท่ารำอันของเสนงนบ”

ตารางที่ 33 ตารางวิเคราะห์ลักษณะชุดท่ารำเรือมกันตรึมในท่ารำที่ 4 “ท่ารำอันของเสนงนบ”

แนวคิด	สิ่งนำมาประดิษฐ์ท่ารำ	ภาพกระบวนการท่ารำที่ประดิษฐ์ขึ้น
เลียนแบบ อากัปกิริยาของ สัตว์ : วัวแดง	 ที่มา : https://twitter.com/hashtag	
เลียนแบบกิริยา ของคนการรำใน ขบวนแห่พิธี ต่างๆ		

ชุดท่ารำที่ 4 “ท่ารำอันซองเสนงนบ” มีลักษณะท่ารำที่เลียนแบบอากัปกริยาและลักษณะของวัวแดง และเลียนแบบท่ารำหรือท่าเดินของผู้ร่วมขบวนแห่ในพิธีแห่ขันหมากหรือแห่นาค ในคำว่า “อันซองเสนงนบ” เป็นภาษาเขมรถิ่นไทยมีความหมายว่า “วัวแดงเขางาม” และเป็นชื่อทำนองเพลงกันตรึมที่จัดอยู่ในประเภทเพลงขบวนแห่ นิยมบรรเลงเพื่อใช้ในขบวนแห่ขันหมากหรือขบวนแห่นาค

“วัวแดง” เป็นวัวป่าชนิดหนึ่ง มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Bos javanicus* รูปร่างคล้ายวัวบ้านทั่วไป แต่มีลักษณะสำคัญที่ต่างไปจากวัวบ้านและกระทิง คือ มีวงก้นขาวทั้งในตัวผู้และตัวเมีย มีเส้นขาวรอบจมูก ขาทั้ง 4 ข้างมีสีขาวตั้งแต่หัวเข่าจนถึงกีบเท้า ระหว่างโคนขาของตัวผู้ไม่มีขน แต่เป็นหนังตกรกระแข็ง ๆ เรียกว่า “กระบังหน้า” ในบทเพลงกันตรึมปรากฏชื่อทำนองเพลง “อันซองเสนงนบ” เป็นทำนองเพลงกันตรึมประเภทเพลงแห่ นิยมบรรเลงในขบวนแห่เช่นแห่นาค แห่ขันหมาก แห่กฐิน เป็นต้น กระบวนท่ารำในท่าที่ 4 โดยมีทำนองเพลงอันซองเสนงนบหรือทำนองเพลงรำพายประกอบ กระบวนท่ารำอันซองเสนงนบ ท่ารำเลียนแบบอากัปกริยาของสัตว์คือวัวแดง ที่มีการเดินอย่างสง่างาม มีกระบวนท่ารำมีลักษณะตั้งวง มือข้างหนึ่งตั้งวงบนระดับศีรษะ อีกมือข้างหนึ่งจับหางที่ระดับเอว และจะทำสลับฝั่งซ้าย-ขวา ไปมา การเดินแปรแถวที่แถวตอนลึกเดินสลับกัน เมื่อผู้แสดง 2 ฝั่งมา ผสานกันตรงกลางจะเกิดเป็นท่ารำที่คล้ายเขาของวัว คือ ผู้ชมจะเห็นแถวตอนลึกมีการตั้งวงในระดับศีรษะทั้ง 2 ฝั่ง อีกทั้งกระบวนท่ารำนี้เป็นการเลียนแบบการเดินหรือการรำประกอบขบวนแห่ในพิธีกรรมต่างๆดังที่กล่าวมาข้างต้น ด้วยจังหวะเพลงที่เชื่องช้า เนิบนาบ กระบวนท่ารำอันซองเสนงนบ จึงเป็นกระบวนท่ารำที่มีลักษณะท่ารำที่เชื่องช้าและอาศัยความพร้อมเพรียงของผู้แสดงเป็นสำคัญ

4.3.2.5 วิเคราะห์ลักษณะชุดทำรำเรือกันตรึมในทำรำที่ 5 “ทำรำมะมั่วต”

ตารางที่ 34 ตารางวิเคราะห์ลักษณะชุดทำรำเรือกันตรึมในทำรำที่ 5 “ทำรำมะมั่วต”

แนวคิด	วัตถุดิบที่นำมาประดิษฐ์ทำรำ	ภาพกระบวนการทำรำที่ประดิษฐ์ขึ้น
เลียนแบบกิริยา ของคนใน พิธีกรรมมะมั่วต (เข้าทรง)		
		

ชุดทำรำที่ 5 “ทำรำมะมั่วต” มีลักษณะทำรำที่เลียนแบบกิริยาของคนในพิธีกรรมมะมั่วต ทำรำมีทั้งทำอัญเชิญครูบาอาจารย์หรือผีบรรพบุรุษมาประทับร่างทรง และเลียนแบบท่าทางการหมุนขึ้นของร่างทรง ทำรำมะมั่วตใช้เพลงกันตรึมในทำนองเพลงปิ่นแซร์ ประกอบในทำรำนี้ ซึ่งเพลงกันตรึมในทำนองเพลงปิ่นแซร์ จัดอยู่ในประเภทเพลงกันตรึมชั้นสูงที่ใช้บรรเลงในพิธีกรรมมะมั่วต

พิธีกรรมโจลมะมั่วต คือพิธีกรรมรักษาโรคด้วยเสียงเพลงและการร่ายรำของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทย เป็นความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจเร้นลับเหนือธรรมชาติ มนุษย์แต่เดิมมีความเชื่อในเรื่อง

ของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภูตผีปีศาจ วิญญาณบรรพบุรุษ เทวดา เมื่อทำผิดอะไรไป เช่น การตาย น้ำท่วม ทำนาไม่ได้ผลทำให้เกิดความแห้งแล้งหรือไฟไหม้ก็จะคิดว่าตนได้กระทำผิดและเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือภูตผีปีศาจ ฯลฯ สามารถให้คุณและโทษแก่มนุษย์ได้ จึงมีพิธีบวงสรวงเพื่อขมาหรือทำให้สิ่งเหนือธรรมชาติพอใจ โดยจัดเครื่องเช่นสังเวย มีผู้ติดต่อกับเทพเจ้าวิญญาณต่าง ๆ มีการขับร้องพ้อนรำถวายเพื่อเป็นการบวงสรวง ทำรำมะมั่วตเป็นทำรำที่นำกิริยาของแม่ครุมะมั่วตที่กำลังเชิญครูผีบรรพบุรุษลงมาประทับและการหมุ่นขึ้นเพื่อแสดงถึงการประทับร่างทรง มาเป็นแนวทางในการประดิษฐ์ทำรำมะมั่วต

4.3.2.6 วิเคราะห์ลักษณะชุดทำรำเรือมกันตรึมในทำรำที่ 6 “ทำรำอมตูก”

ตารางที่ 35 ตารางวิเคราะห์ลักษณะชุดทำรำเรือมกันตรึมในทำรำที่ 6 “ทำรำอมตูก”

แนวคิด	วัตถุดิบที่นำมาประดิษฐ์ทำรำ	ภาพกระบวนทำรำที่ประดิษฐ์ขึ้น
เลียนแบบกิริยาของคนในการพายเรือและวิถีชีวิตผู้คนลุ่มน้ำมูล		

ชุดทำรำที่ 6 “ทำรำอมตูก” มีลักษณะทำรำที่เลียนแบบกิริยาของคนในการพายเรือ คำว่า “อมตูก” ในภาษาเขมรถิ่นไทยมีความหมายว่า “พายเรือ” และเป็นชื่อทำนองเพลงกันตรึม ที่นิยมขับร้องในการละเล่นกันตรึม

ชุดทำรำเรือมกันตรึมในทำรำอมตูก เป็นลักษณะทำรำที่เลียนแบบการนั่งพายเรือ ซึ่งเป็นการนำเสนอลักษณะแข่งเรือยาว และเพลงกันตรึมในทำนองเพลงอมตูก ที่เป็นบทเพลงเก่าแก่ที่นิยมขับร้องในการละเล่นกันตรึม มีจังหวะที่ช้า การประดิษฐ์ทำรำอมตูก มีลักษณะที่โดดเด่นคือ การนั่งพายเรือ ผู้รำต้องย่อเข้าเป็นอย่างมากให้เหมือนกำลังนั่งพายเรือ และมีมือที่โบกไปมาแทนเป็นไม้พาย การแข่งเรือยาวเป็นประเพณีที่จัดขึ้นที่ลำน้ำมูลในอำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์จึงเป็นประเพณีมรดกทางวัฒนธรรมแห่งสายน้ำมูล ในสมัยก่อนมีเพียงไม่กี่วัดเท่านั้นที่นิยมชุดเรือมาใช้ในการแข่งขัน เริ่มแรกจากวัดปทุมศิลาวารี บ้านปราสาท ตำบลท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ เป็นวัดเก่าแก่ที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำมูล เมื่อมีเรือก็นำไปแสดงตามวัดต่างๆและชักชวนให้ร่วมกันชุดเรือในลักษณะเดียวกันจนมีเรือที่ชุดขึ้นมามากมายจากวัดต่างๆ ชาวบ้านริมฝั่งแม่น้ำมูลเมื่อเสร็จจากการปักดำข้าวแล้ว วางเว้นจากการงานถึงเทศกาลวันสารท หรือ วันแชนโฌนตา เทศกาลทอดกฐิน จะพากันตกแต่งเรือ ตั้งองค์กฐิน ไปทอดตามวัดต่างๆที่ตนเองศรัทธาซึ่งวัดเหล่านั้นจะติดอยู่ริมน้ำ เมื่อเสร็จจากการทอดกฐินแล้ว ก็จะมีการร้องรำทำเพลง ลงท้ายด้วยการแข่งเรือเป็นที่สนุกสนานยิ่ง แต่เดิมเป็นการแข่งขันในหมู่บ้านต่อมาจึงขยายวงกว้างเป็นการแข่งขันระหว่างหมู่บ้านและระหว่างลุ่มแม่น้ำสายสำคัญจนกลายเป็นประเพณีแข่งเรือที่สืบทอดตลอดมา การแสดงเรือมกันตรึมจึงนำเอาแนวความคิดจากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้น นำมาประดิษฐ์กระบวนการทำรำในทำนองเพลงที่ 6 คือทำเพลงอมตูก โดยประดิษฐ์ท่าเกี่ยวกับการพายเรือ โดยประกอบทำนองเพลงอมตูก

4.3.2.7 วิเคราะห์ลักษณะชุดทำรำเรือมกันตรึมในทำรำที่ 7 “ทำรำมังกีวลจองโต”

ตารางที่ 36 ตารางวิเคราะห์ลักษณะชุดทำรำเรือมกันตรึมในทำรำที่ 7 “ทำรำมังกีวลจองโต”

แนวคิด	วัตถุดิบที่นำมาประดิษฐ์ทำรำ	ภาพกระบวนการทำรำที่ประดิษฐ์ขึ้น
เลียนแบบกิริยาของ คนในการผูกข้อมือ พิธีบายศรีสู่ขวัญ	 	

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชุดทำรำที่ 7 “ทำรำมังกีวลจองโต” มีลักษณะทำรำที่เลียนแบบกิริยาของคนในพิธีกรรมเฮาบสิง (เรียกขวัญ) และพิธีกรรมจองโต (ผูกแขน) ในงานมงคล คำว่า “มังกีวลจองโต” ในภาษาเขมรถิ่นไทย มีความหมายว่า “มงคลผูกข้อมือ หรือบายศรีสู่ขวัญ” ลักษณะทำรำจึงเป็นทำรำที่เกิดจากการเลียนแบบกิริยาของคนที่กำลังนำด้ายมงคลจากพิธีบายศรีสู่ขวัญมัดข้อมือของผู้ร่วมพิธีหรือแขกบ้านแขกเมือง และทำรำที่บดเป่าสิ่งไม่ดีออกจากตัวเองและผู้ร่วมพิธี

พิธีกรรมมังกีวลจองโต หรือพิธีเฮาบสิงจองโต เป็นพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ที่จัดขึ้นในงานพิธีมงคล เช่น งานแต่งงาน งานบวช งานโกนจุก เป็นต้น หรือจัดขึ้นเพื่อวาระโอกาสพิเศษ เช่น ต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง การแสดงความยินดีต่างๆ เป็นต้น การรำเรือมกันตรึมได้นำแนวคิดจากข้อมูลข้างต้นมาประดิษฐ์ทำรำในทำรำสุดท้าย โดยนำเอาเพลงกันตรึมในทำนองเพลงมังกีวลจองโตที่ใช้บรรเลงในพิธีกรรมบายศรีสู่ขวัญมาใช้ประกอบการรำในทำรำสุดท้าย ทำรำมีลักษณะที่ขึ้นทำรำสื่อถึงการผูกแขน

การปิดเป่าสิ่งไม่ต้อออกจากตัวเองและผู้ร่วมพิธี ทำรำมวงิ้วลจองไต่เป็นกระบวนทำรำสุดท้ายของการรำกันตรึม ด้วยเพลงที่ใช้ประกอบการรำและทำรำที่เลียนแบบพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทยเพื่อเป็นการอวยพรและถือเป็นการอำลาจบการแสดง

4.3.3 โครงสร้างทำรำเรือกันตรึม

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ทำรำของเรือกันตรึม การรำเรือกันตรึมมีกระบวนทำรำที่เกิดจากการประดิษฐ์ประกอบสร้างกระบวนทำรำจากการเลียนแบบสิ่งๆต่างเช่น เลียนแบบอากัปภิกิริยาของสัตว์ เลียนแบบภิกิริยาของคน และได้รับแรงบันดาลใจมาจากสิ่งต่างๆ เช่น พิธีกรรมความเชื่อ การเกี่ยวพาราสีหยอกล้อของผู้ละเล่นกันตรึม เป็นต้น ลักษณะทำรำของเรือกันตรึมมีทั้งที่เป็นทำรำที่นำเอาท่าทางของนาฏศิลป์ไทยมาปรับใช้เช่น ทำรำจีบปรกข้าง ในทำรำมะมั่วต, ทำรำจีบตั้งวง ในทำรำอันซองเสนงนบ เป็นต้น

ทำรำเรือกันตรึมมีกระบวนทำรำ 7 ทำรำ แต่ละทำรำมีลักษณะทำรำที่แตกต่างกันออกไป ทำรำเรือกันตรึมเป็นทำรำที่แสดงออกผ่านลีลาท่าทาง อารมณ์ความรู้สึก การแสดงออกทุกส่วนของร่างกายทั้ง ศีรษะ ไหล่ ลำตัว มือ แอว สะโพก เท้า โดยเฉพาะการแสดงออกทางมือและเท้า เช่น การจีบ การติดเท้า การย่อยัด เป็นต้น ทำรำเรือกันตรึมที่มีทำรำแตกต่างกันออกไปในแต่ละทำรำแต่ละทำนองเพลง ในส่วนของโครงสร้างทำร่ายังคงเป็นโครงสร้างทำรำเดียวกันคือ การจีบ การใช้เท้า และการทรงตัว

โครงสร้างทำรำของเรือกันตรึมที่พบในเรือกันตรึมที่เป็นทำรำนอกเหนือจากทำรำนาฏศิลป์ไทย เป็นโครงสร้างทำรำที่ประดิษฐ์ขึ้นเป็นเอกลักษณ์และพบการใช้โครงสร้างทำรำแบบนี้ในทุกกระบวนทำรำของการรำเรือกันตรึม ผู้วิจัยนำเสนอถึงโครงสร้างทำรำที่เป็นเอกลักษณ์ของการรำเรือกันตรึม และเป็นพื้นฐานในการฝึกปฏิบัติเบื้องต้นก่อนการรับถ่ายทอดกระบวนทำรำ ดังนี้

4.3.3.1 ลักษณะมือจีบ

4.3.3.2 การใช้เท้า

4.3.3.3 ลักษณะการทรงตัว

4.3.3.1 ลักษณะมือจิบ

ภาพที่ 71 ภาพลักษณะมือจิบในโครงสร้างท่ารำการรำเรือมกันตรึม

ที่มา : ผู้วิจัย

ท่ารำเรือมกันตรึมมีโครงสร้างท่ารำที่สำคัญและเป็นเอกลักษณ์คือ การใช้มือ หรือ ลักษณะการจิบ ที่เป็นโครงสร้างท่ารำที่สำคัญ การใช้มือจิบในการแสดงนาฏศิลป์มีความแตกต่างกันออกไป ผู้วิจัยขอกกล่าวถึงลักษณะการจิบที่แตกต่างออกไปจากนาฏศิลป์ไทยที่เป็นลักษณะทั่วไปคือ ปลายนิ้วหัวแม่มือจรดที่ข้อแรกของนิ้วชี้ โดยนิ้วชี้เหยียดตั้งและนิ้วที่เหลือกรีดออก การใช้มือจิบหรือกิริยามือจิบที่แตกต่างออกไปหรือเป็นลักษณะการจิบแบบพิเศษ เช่น การจิบแบบการรำโบราณคดี เป็นต้น

ลักษณะการจิบของการรำเรือมกันตรึมเป็นโครงสร้างของท่ารำที่สำคัญเป็นอย่างมาก ลักษณะการจิบของเรือมกันตรึมคือ การหักหรือคดนิ้วชี้ลงและนิ้วหัวแม่มือวางไว้ค้ำบนนิ้วชี้ในช่วงข้อที่ 2 จากปลายนิ้วชี้ในลักษณะการขัดไว้หรือคดทับไว้ และนิ้วที่เหลือกรีดออก ลักษณะการจิบแบบนี้ใช้ทั่วไปในการรำพื้นเมืองสุรินทร์ การจิบในลักษณะแบบนี้เป็นการจิบที่เกิดจากการเลียนแบบการทำท่ารำของชาวบ้านทั่วไปที่รำประกอบการละเล่นกันตรึม โดยมักกดหรือหักเพียงนิ้วชี้ลง ในส่วนนิ้วที่เหลือจะกรีดออกตามธรรมชาติ การสร้างลักษณะการจิบแบบนี้เพื่อให้เป็นเอกลักษณ์ของการจิบในการรำแบบนาฏศิลป์พื้นเมืองสุรินทร์ ผู้ที่รำเรือมกันตรึมหรือการรำนาฏศิลป์พื้นเมืองสุรินทร์จึงจำเป็นต้องฝึกหัดและปฏิบัติการจิบในลักษณะแบบนี้ การจิบในลักษณะแบบนี้จึงเป็นโครงสร้างท่ารำที่สำคัญของการรำเรือมกันตรึม

4.3.3.2 การใช้เท้า

ภาพที่ 72 ภาพการใช้เท้าในโครงสร้างท่ารำการรำเรือมกันตรึม

ที่มา : ผู้วิจัย

การใช้เท้า เป็นอีกโครงสร้างท่ารำของการรำเรือมกันตรึม การใช้เท้าในการเคลื่อนไหวของการแสดงนาฏศิลป์ในรูปแบบต่างๆ มีความแตกต่างกันออกไปตามรูปแบบและลักษณะของการแสดงนั้นๆ การใช้เท้าในการเคลื่อนไหวการแสดงหรือใช้เท้าในการทำท่าทำต่างๆ เช่น การย่อ การยืด การยุบ การติดเท้า เป็นต้น โครงสร้างท่ารำของการใช้เท้าในการรำเรือมกันตรึมมีดังนี้

การย่อเท้า การรำเรือมกันตรึมมีลักษณะการใช้เท้าในท่ารำที่มีความหลากหลาย การย่อเท้าที่ย่ออยู่ตลอดเวลาในการรำแต่ละท่า การย่อเท้าที่ใช้ลำตัวและหัวเข่าเป็นตัวบังคับเพื่อให้เกิดความสมดุลของร่างกายและเกิดท่ารำที่มีความสมดุลทุกส่วน การย่อแบบมารวมไปถึงการกอดตัวแบบมากเป็นพิเศษ เป็นโครงสร้างท่ารำที่สำคัญของการรำเรือมกันตรึม

การยืด-ยุบ ท่ารำเรือมกันตรึมที่ใช้การยืด ยุบ ของลำตัวในจังหวะต่างๆ โดยการยืด-ยุบ ตลอดเวลาการรำในบางท่าโดยเฉพาะท่ารำอันของเสนงนบ ซึ่งท่ารำเน้นที่การยืด-ยุบ ในระหว่างการเดินแปรแถว การทิ้งน้ำหนักตัวในการยุบ และการดึงน้ำหนักตัวขึ้นในการยืด ให้สอดคล้องกับจังหวะเพลงที่เชื่องช้าและปฏิบัติอยู่ตลอดการรำ

การติดเท้า ทำท่าเรือมกันตรึมมีท่ารำที่ใช้เท้าโดยลักษณะการแตะพร้อมติดเท้าขึ้นพร้อมกันนั้นมีท่ารำที่ใช้เท้าในลักษณะนี้คือ ท่ารำเข้บ เข้บ และท่ารำกัญญ์จุก การติดเท้าหรือยกเท้าขึ้นทันทีหลังจากแตะพื้นเป็นโครงสร้างท่ารำที่สำคัญมากของการรำเรือมกันตรึม

4.3.3.3 ลักษณะการทรงตัว

ภาพที่ 73 ภาพการทรงตัวในโครงสร้างท่ารำการรำเรือมกันตรึม

ที่มา : ผู้วิจัย

การทรงตัวของท่าเรือมกันตรึม เป็นอีกโครงสร้างท่ารำของเรือมกันตรึมที่ใช้ลักษณะการทรงตัวในการก้าวเท้าและการย่อตัว รวมถึงการถ่ายน้ำหนักตัว ท่ารำเรือมกันตรึมมีโครงสร้างท่ารำที่เกี่ยวข้องกับการใช้ร่างกายทุกส่วนเพื่อให้เกิดความสมดุล

การทรงตัวและการก้าวเท้า ท่ารำเรือมกันตรึมมีลักษณะการทรงตัวที่มีลักษณะเฉพาะ โดยการก้าวเท้าข้างหนึ่งไปด้านหน้า และเท้าข้างหลังย่อตัวลง หัวเข่าของเท้าข้างหลังกดลงที่กลางน่องของเท้าข้างหน้า เป็นลักษณะการทรงตัวของท่ารำกัญญ์จุก และท่ารำอมตูก การทรงตัวในลักษณะนี้ผู้รำต้องย่อตัวลงมากเป็นพิเศษ และหัวเข่าของเท้าที่อยู่ข้างหลังต้องกดลงและวางในตำแหน่งที่สมดุล อีกทั้งการถ่ายน้ำหนักตัวไปด้านหน้า ด้านหลัง ตามกระบวนท่าต่างๆ เพื่อให้ท่ารำเกิดความสมดุลและเชื่อมต่อระหว่างท่ารำกับท่ารำเพื่อให้เกิดความสอดคล้องและไม่ขัดต่อการทรงตัวในลักษณะการทรงตัวของเรือมกันตรึมที่ความหลากหลายโดยเฉพาะการก้าวเท้าไขว้ไปด้านหน้า

โดยทำที่อยู่ด้านหลังอยู่ที่กลางของเท้าหน้าพร้อมกับการย่อตัวและถ่ายน้ำหนักตัวให้เกิดความสมดุล ลักษณะการทรงตัวแบบนี้เป็นโครงสร้างท่ารำที่สำคัญของการรำเรือมกันตรึม

4.3.4 ลักษณะท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์

การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านของประเทศไทย โดยเฉพาะการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความหลากหลายและการแสดงที่มากมาย การแสดงพื้นบ้านแต่ละชุดการแสดงมีลักษณะท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์เช่น การแสดงชุดเซิ้งกระติบข้าว มีท่ารำที่สนุกสนานรำเรียง มีกระติบข้าวเป็นอุปกรณ์ในการแสดง, การแสดงชุดระบำทำนา มีท่าทางการรำที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ โดยการเลียนแบบขั้นตอนต่างๆในการทำนา ตั้งแต่หว่านข้าวเปลือก ถอนกล้า ดำนา เกี่ยวข้าว และการดำข้าว , การแสดงกะโน้บดิงตอง เป็นการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสานใต้ ที่มีท่าทางการรำที่เป็นเอกลักษณ์คือ การเลียนแบบอากัปภิกิริยาของเขียดตะปาด เช่น ท่าทางการกระโดดโลดเต้น เป็นต้น

การประดิษฐ์ท่ารำในการแสดงนาฏศิลป์ล้วนมีแนวคิดหรือแนวทางในการออกแบบประดิษฐ์ และการประกอบสร้างร่วมกับองค์ประกอบต่างๆเพื่อให้เกิดเป็นการแสดงขึ้นมา ในการประดิษฐ์ท่ารำต่างๆมีการเลียนแบบท่าทางจากธรรมชาติ ท่าทางจากกิริยาของคน ท่าทางกิริยาของสัตว์ เลียนแบบจากพิธีกรรม ประเพณี และวิถีชีวิต ท่าทางต่างๆที่ปรากฏในการแสดงนาฏศิลป์แต่ละชุดการแสดง จะมีท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละชุดการแสดง เป็นตัวบ่งชี้เมื่อเห็นการรำในกระบวนท่าแบบนี้จะต้องเป็นการแสดงชุดนี้ หรือหากกระบวนท่าผิดเพี้ยนไปจากเดิม อาจทำให้เป็นการแสดงที่ไม่น่าเชื่อถือว่าเป็นการแสดงชุดนั้นๆจริง การแสดงนาฏศิลป์จึงมีท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชุดการแสดง

การรำเรือมกันตรึมมีท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์เช่นเดียวกันกับการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านในชุดการแสดงอื่นๆ การรำเรือมกันตรึมมีกระบวนท่ารำที่มีทั้งหมด 7 ท่ารำ และ 7 ทำนองเพลง โดยมีรูปแบบและแนวความคิดในการประดิษฐ์ท่ารำมาจากด้านต่างๆ เช่น การเลียนแบบกิริยาของคนในพิธีกรรม การเลียนแบบอากัปภิกิริยาของสัตว์ การเกี่ยวพาราราสีของผู้ละเล่นกันตรึม เป็นต้น เกิดเป็นการประกอบสร้างกระบวนท่ารำและการเลือกเพลงให้มีความสอดคล้องกับกระบวนท่ารำให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการประดิษฐ์การแสดงชุดเรือมกันตรึม ในลักษณะท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์ของ

การรำเรือมกันตรึม ผู้วิจัยนำเสนอถึงท่ารำที่เกิดจากการประดิษฐ์ท่าทางต่างๆจนกลายเป็นเอกลักษณ์ของการแสดงเรือมกันตรึม ดังนี้

4.3.4.1 ท่ารำเช็บ เช็บ

ภาพที่ 74 ภาพลักษณะท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์การรำเรือมกันตรึม “ท่ารำเช็บ เช็บ”

ที่มา : ผู้วิจัย

ท่ารำ เช็บ เช็บ เป็นกระบวนการท่ารำที่ทำในลักษณะท่ารำที่เชิญชวนให้ผู้ชมมาร่วมรำรำ และมีการยกเท้าในลักษณะการติดเท้าขึ้นในช่วงจังหวะสร้อยเพลง ท่ารำมีการใช้ลักษณะของนาฏยศัพท์ในการเชิญชวนหรือการเรียกด้วยการพรมนิ้วแล้วดึงแขนเข้าออกสลับซ้ายขวา การยกเท้าขึ้นพร้อมย่อเข่าลงพร้อมซ้อนมือจับขึ้นมา การติดเท้าเพื่อไปวางด้านหลัง

ท่ารำเช็บ เช็บ เป็นท่ารำที่เป็นท่าเอกลักษณ์ของการรำเรือมกันตรึม การยกเท้า การย่อตัว การพรมนิ้ว ดึงแขนสลับซ้าย-ขวาไปมา เป็นท่ารำที่เกิดจากการประดิษฐ์ที่ได้แนวทางหรือแนวความคิดจากการเกี่ยวพาราสีของผู้ร้องหรือผู้ละเล่นกันตรึม ที่หยอกล้อเกี่ยวพาราสีระหว่างการละเล่นกันตรึม ท่ารำเช็บ เช็บ เป็นกระบวนการท่ารำที่ความสลับซับซ้อนประกอบกับเพลงกันตรึมในทำนองเช็บ เช็บ มีจังหวะสร้อยเพลง “เช็บ เช็บ บองเช็บ เช็บ เช็บ เนียงเช็บ” จังหวะเพลงที่มีเอกลักษณ์เฉพาะเป็นที่คุ้นหูของผู้ที่ชื่นชอบฟังเพลงกันตรึม ผสานกับท่ารำที่เชิญชวนให้ผู้ชมมีส่วนร่วมในการรำ และเป็นการเชิญชวนให้ผู้แสดงกลุ่มที่ 2 ออกมารำด้วยกัน การรำเรือมกันตรึมในท่ารำเช็บ เช็บ จึงเป็นอีกท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์ของการรำเรือมกันตรึม

4.3.4.2 ทำรำกัญญ์จัญเจก

ภาพที่ 75 ภาพลักษณะท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์การรำเรือมกันตรึม “ทำรำกัญญ์จัญเจก”

ที่มา : ผู้วิจัย

การรำเรือมกันตรึมนำเอาจังหวะเพลงกันตรึมในทำนองเพลงกัญญ์จัญเจก ซึ่งบทเพลงกันตรึมที่มีการร้องเล่นอย่างแพร่หลาย ด้วยทำนองเพลงที่มีจังหวะปานกลาง และนิยมร้องเล่นหยอกล้อเกี่ยวพาราสิ กระบวนท่ารำกัญญ์จัญเจกของการรำเรือมกันตรึม เป็นกระบวนท่ารำที่เลียนแบบอากัปกริยาของเชียดตะปาด มีการเน้นที่การติดเท้าให้เหมือนกับเชียดตะปาดที่กระโดดโลดเต้น ในจังหวะเพลงกัญญ์จัญเจกนักแสดงกลุ่มที่ 2 จะรำออกมาหน้าเวทีหลังจากกลุ่มที่ 1 รำในท่าเข็บ เข็บ (เชียวชวน) แล้วรำหยอกล้อกับคู่ (กลุ่มที่ 1)

ท่ารำกัญญ์จัญเจก เป็นท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์ของการรำเรือมกันตรึม ซึ่งลักษณะท่ารำกัญญ์จัญเจก ใช้ท่ารำการจีบคว่าในลักษณะการตั้งมือแขนแบบท่าพรหมสีหน้า การหักข้อมือพร้อมกดมือจีบให้เป็นจีบคว่าที่ละข้างให้คล้ายท่าเชียดตะปาดกำลังเกาะสิ่งของ การย่อตัวและการกอดหน้าขาให้มากและการติดเท้าในการรำให้ติดขึ้นคล้ายการกระโดดของเชียดตะปาด ท่ารำกัญญ์จัญเจกประกอบด้วยเพลงกันตรึมในทำนองกัญญ์จัญเจกที่มักขึ้นคำร้องว่า “โอ้ กัญญ์จัญเจก” มีความหมายว่า “โอ้ เจ้าเชียดตะปาด” เนื้อร้องมักเปรียบเปรยเชียดตะปาดแทนคู่รักของตนและร้องหยอกล้อเกี่ยวพาราสิ กระบวนท่ารำที่คล้ายเชียดตะปาด รำเป็นคู่ๆ หัวหน้าและหมุนวนกัน หยอกล้อเกี่ยวพาราสิ จึงทำให้ท่ารำกัญญ์จัญเจกเป็นอีกท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์ของการรำเรือมกันตรึม

4.3.4.3 ทำรำมะมั่วต

ภาพที่ 76 ภาพลักษณะท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์การรำเรือมกันตรึม “ทำรำมะมั่วต”

ที่มา : ผู้วิจัย

ทำรำมะมั่วต เป็นท่ารำเลียนแบบกิริยาของคนในพิธีกรรมมะมั่วต ซึ่งพิธีกรรมมะมั่วตเป็นพิธีกรรมการเข้าทรงตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทยในจังหวัดสุรินทร์โดยมีวงกันตรึมเป็นสิ่งสำคัญในพิธี ในพิธีมะมั่วตมีการบรรเลงเพลงกันตรึมหลากหลายทำนองเพลงตามขั้นตอนหรือช่วงพิธี โดยเฉพาะช่วงแรกของพิธีมะมั่วต คือการเชิญครูมาประทับร่าง วงกันตรึมบรรเลงเพลงปิ่นแชร หรือ เพลงเปลียง ซึ่งถือเป็นเพลงชั้นสูงใช้ในพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ จังหวะเพลงที่ช้าเพื่อให้ร่างทรงหรือผู้ทำพิธีได้ทำสมาธิกับชั้นใบใหญ่ที่จับไว้ด้านหน้า เป็นเครื่องบูชาครู เมื่อครูแล้วประทับร่าง ร่างทรงจะหมุนขึ้นไปมาจนถึงกระแทกตามจังหวะเพลงแสดงถึงครูได้ลงมาประทับร่างเป็นที่เรียบร้อย

ทำรำมะมั่วต เป็นท่ารำอีกท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์ของการรำเรือมกันตรึม กระบวนท่ารำมะมั่วต นำเอากิริยาของร่างทรงมาประดิษฐ์เป็นท่ารำที่มีลักษณะในการหมุนชั้น เพื่อสะท้อนถึงความเชื่อในเรื่องของพิธีกรรมมะมั่วตและเพลงกันตรึมประเภทเพลงครูชั้นสูง โดยมีลักษณะท่ารำในท่าจับปรกข้างมาเป็นท่ารำที่อัญเชิญครูหรือผีบรรพบุรุษมาประทับร่างทรง การใช้จับม้วนสลับซ้ายขวาเลียนแบบการหมุนชั้นที่เป็นกิริยาของผู้เข้าทรงในพิธีกรรมมะมั่วต ทำรำมะมั่วตจึงเป็นอีกท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์ของการรำเรือมกันตรึม

4.3.4.4 ทำรำอมตูก

ภาพที่ 77 ภาพลักษณะท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์การรำเรือมกันตรึม “ทำรำอมตูก”

ที่มา : ผู้วิจัย

ทำรำอมตูก เป็นท่ารำที่เลียนแบบกิริยาของคนในการพายเรือ คำว่า “อมตูก” เป็นภาษาเขมรถิ่นไทยมีความหมายว่า “พายเรือ” การละเล่นเพลงกันตรึมปรากฏทำนองเพลงอมตูก เป็นเพลงที่นิยมขับร้อง ซึ่งมีจังหวะเพลงที่ช้า ประกอบกับจังหวัดสุรินทร์มีประเพณีแข่งเรือยาวซึ่งจัดขึ้นที่อำเภอท่าตูมเป็นประจำทุกปี ประเพณีแข่งเรือยาวของชาวอำเภอท่าตูมที่มีความสัมพันธ์วิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับลำน้ำมูลมาอย่างยาวนาน การประดิษฐ์ท่ารำเพื่อนำเสนอถึงประเพณีแข่งเรือยาว หรือการพายเรือของผู้คนที่อาศัยอยู่ลุ่มน้ำมูล โดยใช้เพลงกันตรึมที่มีชื่อทำนองเพลงพายเรือมาเป็นเพลงประกอบในท่ารำนี้

ทำรำอมตูก เป็นอีกท่ารำที่เป็นท่ารำเอกลักษณ์ของการรำเรือมกันตรึม การประดิษฐ์ท่ารำอมตูก โดยนำเอาท่าพายเรือมาเป็นแนวทางในการประดิษฐ์ท่ารำ ซึ่งทำรำอมตูกเน้นความพร้อมเพรียงเป็นหลัก จุดเด่นของทำรำอมตูกคือ การวางมือให้เป็นเสมือนไม้พาย และการหมุนมือให้เป็นเสมือนการกำกับทิศทางเรือหรือท้ายเรือ ซึ่งลักษณะท่ารำอมตูก นำเอาท่าจับคว่ำแล้วปล่อยเป็นแบบมือ แขนตึง อยู่ข้างลำตัว แทนไม้พายเรือและการจับไม้พายกำลังพายเรือ การย่อตัวลงให้มากในลักษณะเหมือนการนั่งพายเรือประกอบกับจังหวะเพลงที่ช้า การเคลื่อนไหวของกระบวนท่ารำจึงมีลักษณะเฉพาะตัว ทำให้ท่ารำอมตูกเป็นท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์ของการรำเรือมกันตรึม

4.3.4.5 ทำรำมังกิ้วลจองไต

ภาพที่ 78 ภาพลักษณะท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์การรำเรือมกันตรึม “ทำรำมังกิ้วลจองไต”

ที่มา : ผู้วิจัย

ทำรำมังกิ้วลจองไต เป็นท่ารำที่เลียนแบบกิริยาของคนที่กำลังผูกแขนด้วยด้ายมงคลในพิธีบายศรีสู่ขวัญ โดยในภาษาเขมรถิ่นไทยเรียกพิธีนี้ว่า “พิธีจองไต” หรือ “พิธีเฮาปลิง” ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเป็นการเรียกขวัญกำลังใจในพิธีมงคลต่างๆ หรือต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและผู้ร่วมพิธี

ทำรำมังกิ้วลจองไต เป็นท่ารำที่ เป็นเอกลักษณ์ของการรำเรือมกันตรึม ซึ่งท่ารำเป็นท่าที่เลียนแบบการนำด้ายมาผูกที่ข้อมือและท่าที่ปิดเป้าสิ่งไม่ดีออกจากตัว ท่ารำที่เลียนแบบการนำด้ายมงคล(มังกิ้วล)มาผูกข้อมือคือ มือด้านหนึ่งทำท่าจับและมีอีกด้านหนึ่งตั้งวงในระดับเอว โดยมือจับหมุนวนรอบมือที่ตั้งวง จำนวน 3 รอบ ในส่วนท่าที่เป็นการปิดเป้าสิ่งไม่ดีออกจากตัวคือ ท่ารำที่ต่อเนื่องจากการจับม้วนผูกข้อมือ โดยม้วนมือที่จับแล้วสะบัดตั้งขึ้นเป็นท่าตั้งวงหมุนรอบตัวเอง เป็นท่าทางการปิดเป้าสิ่งไม่ดีออกจากตัวเองและผู้อื่น ทำรำมังกิ้วลจองไตเป็นท่ารำที่ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อนำเอาพิธีกรรมอันมงคลของชาวสุรินทร์มาประดิษฐ์เป็นท่ารำดัดแปลงเลียนแบบกิริยาของคนที่กำลังทำขั้นตอนสำคัญในพิธีกรรมนั้นก็คือ การผูกข้อมือด้วยด้ายมงคลที่ผ่านการประกอบพิธีสู่ขวัญ ทำรำมังกิ้วลจองไตจึงเป็นอีกหนึ่งท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์ของการรำเรือมกันตรึม

4.4 สรุปทวิเคราะห์

ประวัติและที่มาของการรำเรือมกันตรึมของนางแก่นจันทร์ นามวิวัฒน์ สรุปพบว่ากันตรึม คือ ดนตรี-เพลงพื้นบ้านที่นิยมกันมากแถบจังหวัดสุรินทร์ มีเนื้อร้องเป็นภาษาเขมรถิ่นถิ่นถือเป็นแม่บทของเพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านอื่น ๆ ของจังหวัดสุรินทร์ ประวัติการเล่นกันตรึมไม่มีผู้ใดทราบแน่ชัดว่ามีมาตั้งแต่เมื่อไร ลักษณะของเพลงกันตรึมเป็นเพลงปฏิพากย์คล้ายกับเพลงฉ่อย เพลงเรือ หรือลำตัดทางภาคกลางในปัจจุบันจะแตกต่างที่เนื้อร้องกันตรึมเป็นภาษาเขมรมีดนตรีหลัก คือ กลองและซอเหมือนกับของเขมร วงดนตรีกันตรึมมีบทบาทต่อชีวิตประจำวันของชาวสุรินทร์มาตั้งแต่ดั้งเดิมไม่ว่าจะเป็นงานพิธีแบบใด เช่น งานแต่งงานจะต้องมีวงกันตรึมเล่นกล่อมหอนจนถือเป็นประเพณี งานศพ งานพิธีกรรมต่าง ๆ หรือใช้บรรเลงในพิธีเช่นสรวงบูชา ทรงเจ้าเข้าผีในงานต่าง ๆ ของกลุ่มชาวไทยเขมรส่วนมากจะใช้วงกันตรึมบรรเลงยืนพื้นในงาน วิธีการเล่นกันตรึมก่อนเริ่มการแสดงจะต้องมีพิธีไหว้ครูเพื่อเป็นสิริมงคลทั้งผู้ดูและผู้เล่น เมื่อไหว้ครูเสร็จก็จะเริ่มบรรเลงเพลง เป็นการโหมโรงเพื่อปลุกใจให้ผู้ดูรู้สึกตื่นตื่น และผู้แสดงก็จะได้เตรียมตัว จากนั้นจะเริ่มแสดง โดยเริ่มบทไหว้ครูตามธรรมเนียมโบราณดั้งเดิม วิธีการร้องจะขับร้องโต้ตอบกันระหว่างชายหญิง มีการรำประกอบการร้อง ไม่ต้องใช้ลูกคู่ช่วยร้องรับบทเพลง

ในปี พ.ศ. 2526 มีการจัดงานสัมมนาการละเล่นพื้นบ้านและเพลงพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ ระหว่างวันที่ 18 - 21 มกราคม พ.ศ. 2526 จัดโดยศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ วิทยาลัยครูสุรินทร์ (มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์) โดยมีการจัดโครงการสัมมนาด้านเพลงและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์เพื่อรวบรวมเป็นตำราทางวิชาการเพื่อการค้นคว้าของผู้สนใจและเยาวชนของชาติ ด้วยเพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านของจังหวัดสุรินทร์มีลักษณะเฉพาะซึ่งแสดงถึงเอกลักษณ์ของจังหวัดสุรินทร์ เช่น เจริญนอรแก้ว เจริญปังกา เจริญตรั่ว แต่ลักษณะเพลงและการละเล่นเหล่านี้หาได้ยากมากขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งเรียกว่าจะสูญหายในความจริงจำของคนรุ่นใหม่แล้ว ด้วยเหตุนี้วิทยาลัยครูสุรินทร์ จึงช่วยกันฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมเหล่านี้เอาไว้จึงเกิดมีการจัดโครงการสัมมนาในด้านวิชาการเกี่ยวกับเพลงและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ ในการสัมมนาครั้งนี้มีการนำการการละเล่นพื้นบ้านและเพลงพื้นบ้านมาแสดงสาธิตมากมาย เช่น เรือมอันเร, เรือมอาไย, เรือมศรีไพทสมันต์, กะโนบ ดิงตอง และลิเกเขมร เป็นต้นและที่สำคัญมีการมอบหมายให้มีการประดิษฐ์การแสดง

นาฏยศิลป์พื้นบ้านขึ้นมาใหม่ในพิธีเปิดคือ เรือมมงคลจงไต และเรือมกันตรึม ในพิธีปิดคือ เรือมซาปदान(อ่ำลา) โดยมีนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์และคณะเป็นผู้ออกแบบและฝึกซ้อมการแสดงในครั้งนี้

เรือมกันตรึม เป็นการแสดงพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ เป็นชุดการแสดงที่มีการประดิษฐ์ทำรำขึ้นมาใหม่เพื่อให้เป็นท่าแม่บทสำหรับการแสดงพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ มีจำนวน 7 ท่ารำ เพลงประกอบท่ารำในแต่ละท่าจะไม่ซ้ำกัน ประดิษฐ์การแสดงโดย นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ศิลปินพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้ประดิษฐ์ท่ารำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์การรำพื้นบ้านแบบดั้งเดิมและประดิษฐ์บางท่ารำขึ้นมาใหม่ให้สอดคล้องกับเพลง โดยปรับปรุงท่ารำและประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ซึ่งยึดแนวการประดิษฐ์ท่ารำบนพื้นฐานของการพ้อนรำแบบชาวบ้านมาแต่โบราณเป็นหลัก มีการเก็บข้อมูลและรวบรวมท่ารำจากวงกันตรึมชาวบ้าน แล้วได้คัดสรรท่ารำหรือนำท่ารำที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดหรือท่ารำที่มีเอกลักษณ์มาเรียบเรียง ดัดแปลง และเป็นแบบอย่างในการประดิษฐ์ท่ารำเพื่อให้ความเป็นระเบียบและสวยงามโดยไม่ทิ้งเอกลักษณ์ความเป็นท้องถิ่น

ชุดท่ารำเรือมกันตรึม มีการประดิษฐ์ท่ารำซึ่งมีการนำศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ การละเล่นพื้นบ้าน ของจังหวัดสุรินทร์มาเรียงร้อยเป็นการแสดงเพื่อบอกเล่ามรดกทางวัฒนธรรมและความเป็นมาของการละเล่นกันตรึมได้เป็นอย่างดี แบ่งท่ารำได้ 7 ท่ารำ 7 ทำนองเพลง ดังนี้

1. ชุดท่ารำซารายัง (เดินออก)	ใช้ทำนองเพลงซารายัง
2. ชุดท่ารำเข็บ เข็บ (เชิญชวน)	ใช้ทำนองเพลงเข็บ เข็บ
3. ชุดท่ารำกัญญแจก (เสียดตะปาด)	ใช้ทำนองเพลงกัญญแจก
4. ชุดท่ารำอันซองเสนงนบ (วิวแดงเขางาม)	ใช้ทำนองเพลงรำพาย
5. ชุดท่ามะมั่วต (เข้าทรง)	ใช้ทำนองเพลงปัญแหร
6. ชุดท่ารำอมตุก (พายเรือ)	ใช้ทำนองเพลงอมตุก

7. ชุดทำรำมังกีวลจองไต (บายศรีสู่ขวัญ) ใช้ทำนองเพลงมังกีวลจองไต

ที่มาและความหมายของทำรำในการรำเรือมกันตรึม การรำเรือมกันตรึมได้นำเอากระบวนการประดิษฐ์ทำรำที่ได้จากการเลียนแบบสิ่งต่างๆ เช่น กิริยาของคน กิริยาของสัตว์ พิธีกรรม ประเพณี และการเกี่ยวพาราสีในการละเล่นกันตรึม นำมาเป็นวัตถุดิบในการประดิษฐ์กระบวนการทำรำ และการคัดเลือกเพลงกันตรึมในทำนองเพลงต่างๆ ให้มีความสอดคล้องกับรูปแบบการแสดง อีกทั้งเลือกและประดิษฐ์ทำรำกับเพลงที่ออกแบบไว้ตามรูปแบบการแสดงที่ออกแบบไว้ การรำเรือมกันตรึม ทั้ง 7 กระบวนท่ามีที่มาและความหมาย การจัดกลุ่มทำรำที่เป็นวัตถุดิบสำคัญในการประดิษฐ์ทำรำของนางแก่นจันทร์ นามวิวัฒน์ ลักษณะทำรำ และเพลงประกอบดังนี้

ตารางที่ 37 ตารางสรุปที่มาและความหมายของทำรำในการรำเรือมกันตรึม

ทำรำ	ภาพทำรำ	กลุ่มทำรำ	ที่มาและความหมาย	ลักษณะทำรำ
ซารายัง		กลุ่มทำรำที่พบในวงกันตรึม : ในลักษณะการเกี่ยวพาราสี การเดินไปมาในการรำรำยรำประกอบการเล่นกันตรึม	ในการเรือมกันตรึม ผู้ประดิษฐ์ทำรำคือนางแก่นจันทร์ นามวิวัฒน์ ได้ประดิษฐ์การแสดงขึ้นมาโดยได้นำเอาเพลงกันตรึมในทำนองเพลงต่างๆ มาเรียบเรียง 7 ทำนองเพลง และคิดทำรำให้เกิดความสอดคล้องกับทำนองเพลง โดยทำที่ 1 กำหนดให้เป็นท่าเดินออกมาสู่กลางเวที โดยใช้ท่าเดินเยื้องกรายของผู้หญิงชาวบ้านในลักษณะที่อ่อนแอ สบายงาม ประกอบกับจังหวะทำนองเพลงกันตรึม มีการกำหนดให้มือด้านซ้ายจับจับชายผ้าที่กระโจมอก	ท่ารำซารายังเป็นท่าเดินออก ใช้ประกอบการรำในการเดินออกเพื่อมาสู่กลางเวที โดยมีลักษณะการก้าวเท้า การย่อตัว การจับที่ดึงมือจับดึงโดยมีมือด้านซ้ายจับชายผ้า

			แล้วดึงขึ้นมาในระดับที่สวยงาม ผู้แสดงจะเดินออกมาสู่กลางเวทีด้วยท่าซาระยังจนครบทุกคนแล้ว จึงเปลี่ยนทำนองเพลงเป็นทำนองเพลงที่ 2 ท่ารำที่ 2	
เช็บ เช็บ		กลุ่มท่ารำที่พบในวงกันตรึม : ในลักษณะการเกี่ยวพาราสน์ นักร้องชายหญิง การร้องเชิญชวน และท่าทำเชิญชวน ให้คู่รำหรือผู้ชมมาร่วมรำกันตรึม	ท่ารำเช็บ เช็บ เป็นท่ารำที่ประดิษฐ์ขึ้นจากการรำเกี่ยวพาราสน์ของผู้เล่นกันตรึม โดยเฉพาะนักร้องที่ทำท่าเชิญชวน หยอกล้อ คู่รำ คู่รำ หรือ ผู้ชม ให้เข้ามาร่วมรำมีส่วนร่วมในการละเล่นกันตรึม ท่ารำเช็บ เช็บ ปรากฏในกระบวนท่ารำที่ 2 ของการรำเรื่อมกันตรึม หลังจากท่ารำที่ 1 ผู้รำออกมารำกลางเวทีครบทุกคน จึงเปลี่ยนเป็นท่าที่ 2 ท่าเช็บ เช็บ เพื่อเชิญชวนให้ผู้รำอีกกลุ่มออกมารำด้วยกัน	ท่ารำเช็บ เช็บ เป็นท่ารำในลักษณะเชิญชวน เชื้อเชิญให้มาร่วมรำกันตรึมด้วยกัน การยื่นมือพร้อมเอนตัวไปด้านหน้า พรหมนิ้วมือในลักษณะที่เรียกหรือเชิญให้เข้ามา มีการยกเท้าตามจังหวะ กลองเพื่อให้เกิดความสนุกสนาน

<p>กัณ จัญ เจก</p>		<p>กลุ่มท่ารำ เลียนแบบ อาภักปกริยา ของสัตว์ : เลียนแบบ ท่าทาง ของ เขียดตะป าดใน ท่าทางการ กระโดด และ ลักษณะ ของเขียด ตะ ปาด</p>	<p>คำว่า “ กัณจัญเจก ” เป็นภาษาเขมรถิ่นไทย หมายถึง “เขียดตะปาด” การประดิษฐ์ท่ารำในท่า กัณจัญเจกเป็นการ เลียนแบบลักษณะของ เขียดตะปาด ตามทำนอง เพลงกันตรึมที่นิยมเล่น เพลงกัณจัญเจก ซึ่งมี จังหวะรวดเร็วสนุกสนาน การนำเพลงกันตรึมทำนอง กัณจัญเจกมาประกอบใน การรำมีการประดิษฐ์ท่ารำ ให้เข้ากับทำนองเพลงโดย การนำลักษณะของการ กระโดด การเหวี่ยงตัว มือ ของเขียดตะปาด มา ประดิษฐ์เป็นท่ารำและเข้า กับทำนองเพลงกัณจัญเจก ซึ่งเป็นท่ารำ ที่ 3 และเป็น ท่ารำที่นักแสดงกลุ่มที่ 2 ออกมารำ หลังจากกลุ่มที่ 1 ได้รำเชยชวณ (เข็บ เข็บ) ของการรำเรือม กันตรึม</p>	<p>ท่ารำกัณจัญ เจกเป็นท่ารำ ที่มีลักษณะ การยกเท้า ดัด เท้าให้สูง เหมือนเขียน ตะปาดกำลัง กระโดดไปมา การกอดนิ้วและ การเหวี่ยงตัว ให้เหมือน เขียดตะปาด กำลังเกาะ ขอบหรือเกาะ ต้นไม้ อีกทั้ง ลักษณะท่ารำ ที่เป็นการ หยอกล้อกัน ของ เขียดตะปาด เป็นคู่ๆ</p>
----------------------------	---	---	--	--

<p>อัน ชอง เสนง นบ</p>		<p>ทำรำใน กลุ่มเพลง ขบวนแห่ และทำรำ เลียนแบบ อากัปกิริยา ของสัตว์ (วัวแดงเขา งาม)</p>	<p>ทำรำอันชองเสนงนบ โดย ใช้ทำนองเพลงอันชอง เสนงนบหรือเพลงรำพาย ได้รับแนวคิดการแสดงจาก การนำเพลงกันตรึมใน ประเภทเพลงแห่ โดยเฉพาะเพลงกันตรึมที่ แห่ในพิธีแซนการ์(พิธี แต่งงาน) มาใช้ในการ แสดงเพื่อนำเสนอเพลง กันตรึมในประเภทเพลง แห่ และการเยื้องย่างของ สตรีอย่างสง่างามในขบวน แห่ประเพณีต่างๆ และ การทำทำรำในลักษณะ เหมือนวัวแดงเขางามกำลัง เดินสลับกันอย่างสง่างาม</p>	<p>ทำรำอันชอง เสนงนบเป็น ทำรำที่มี ลักษณะใน การตั้งวงที่ เดินสลับกัน เป็นแถว เหมือนการ เดินนำขบวน แห่ต่างๆ และ ในลักษณะ การตั้งวงที่ เหมือนเขาวัว (วัวแดงเขา งาม) เวลาที่ เดินสลับกัน หรือผสานกัน จะเป็นลักษณะ เขาวัวของวัว แดงเขางาม การเดินใน จังหวะเพลงที่ ช้าเนิบนาบ การแปรแถว ในลักษณะ ของขบวนแห่ ทำรำมีเพียง ท่าตั้งวงสลับ ซ้ายขวา</p>
------------------------------------	---	---	--	--

มะ มั่วต		<p>กลุ่มท่ารำ พิธีกรรม และกลุ่ม ท่ารำที่ใช้ อุปกรณ์ : พิธีมะมั่วต (เข้าทรง)</p>	<p>ท่ารำมะมั่วต เป็นท่ารำที่ ประดิษฐ์ขึ้นจากท่ารำใน การหมุนชั้นในพิธีมะมั่วต (เข้าทรง) เป็นการนำ ขั้นตอนพิธีกรรมในพิธีโຈล มะมั่วตหรือพิธีเข้าทรงเพื่อ รักษาผู้ป่วยตามความเชื่อ ของชาวจังหวัดสุรินทร์ โดยมีกัณฑ์เป็นสำคัญ ในพิธีกรรมนี้ การนำท่ารำ โຈลมะมั่วตมาใช้ในการ แสดงเรือกัณฑ์ เพื่อ เป็นการสะท้อนดนตรีใน พิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ที่มี การสืบทอดอย่างยาวนาน ของชาวจังหวัดสุรินทร์ การประดิษฐ์ท่ารำมะมั่วต เพื่อเป็นการนำเสนอถึง การรำรำของชาวเขมร ถิ่นไทยเพื่อรักษาโรคอัน เป็นประเพณีที่เป็น เอกลักษณ์ของจังหวัด สุรินทร์</p>	<p>ท่ารำมะมั่วตมี ลักษณะท่ารำ ที่เลียนแบบ พิธีกรรม เข้าทรง โดยมี ท่ารำที่เป็นท่า หมุนชั้นและ ท่ารำที่เป็นท่า อัญเชิญผี บรรพบุรุษมา ประทับร่าง ทรง ท่ารำจะ นั่งรำ และ ท่าท่าทั้งหมด 3 ชุด จากนั้น จึงลุกขึ้นรำใน ท่าเชื่อมเพื่อ รำในท่าอมตูก เป็นลำดับ ต่อไป</p>
อม ตูก		<p>กลุ่มท่ารำ ใน ประเพณี/ เทศกาล : ประเพณี แข่งเรือ ยาว</p>	<p>ท่ารำอมตูก หรือ พายเรือ ซึ่งเป็นการนำประเพณี แข่งขันเรือยาวของอำเภอ ท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ มา ประดิษฐ์เป็นท่ารำใน ลักษณะการพายเรือ เพื่อ สะท้อนประเพณีที่ดั่งาม ของชุมชน คติความเชื่อ</p>	<p>ท่ารำอมตูกมี ลักษณะท่ารำ ที่เป็นการ เลียนแบบการ พายเรือ โดย ใช้มือโบกขึ้น ลงแทนการใช้ ไม้พาย การ</p>

			<p>และความสามัคคีของผู้คน กลุ่มน้ำมุล อีกทั้งเพลง กันตรึมในทำนองเพลงอม ตุกเป็นเพลงในประเภท เพลงกันตรึมชั้นสูง มีการบรรเลงและนิยม บรรเลงในพิธีสำคัญต่างๆ จึงนำเพลงกันตรึมทำนอง อมตูกมาใช้ในการแสดง เรือมกันตรึม</p>	<p>ย อ ตั ว ใน ลักษณะของ คนกำลังนั่ง พายเรือ เป็น ต้น</p>
ม ง ก ว ล จ อ ง ไ ด		<p>กลุ่มท่ารำ ใน พิธีกรรม : พิธีมวงกวล จองไต หรือ พิธี บายศรีสู่ ขวัญ</p>	<p>ท่ารำมวงกวลจองไต หรือ บายศรีสู่ขวัญ ซึ่งเป็นการ นำเอาขั้นตอนการผูกแขน ในพิธีกรรมมวงกวลจองไต หรือ พิธีบายศรีสู่ขวัญ ซึ่ง เป็นพิธีกรรมของกลุ่มชาติ พันธุ์เขมรถิ่นไทยในจังหวัด สุรินทร์ ที่จะจัดพิธีมวงกวล จองไต ในพิธีมงคลต่างๆ เช่น พิธีแซนการ์ พิธีบวช นาค พิธีโกนจุก เป็นต้น หรือจัดพิธีมวงกวลจองไต ขึ้นในวาระโอกาสพิเศษ เช่น การต้อนรับแขกบ้าน แขกเมือง เป็นต้น โดย ประดิษฐ์ท่ารำให้เป็น ลักษณะการผูกแขน ซึ่งได้ นำขั้นตอนพิธีผูกข้อมือใน พิธีกรรมมวงกวลจองไตมา อยู่ในเพลงสุดท้ายถือเป็น อวยพรและอำลาจบการรำ</p>	<p>ท่ารำมวงกวล จ อ ง ไ ต มี ลักษณะท่ารำ ที่เลียนแบบ การนำฝ้าย มงคลผูกแขน ในพิธีบายศรีสู่ ขวัญ หรือที่ ชาวสุรินทร์ เรียกว่า ม ก ว ล จ อ ง ไ ด และเป็นท่ารำ สุดท้ายของ การแสดง การ แสดงเรือม กันตรึมจะจบ ก า ร แ ส ต ง กลางเวทีด้วย ท่ามวงกวลจอ งดและสิ้นสุด ด้วยท่าไหว้</p>

ผู้วิจัยสรุปถึงพัฒนาการเรือกันตรึม ปี พ.ศ. 2526 ถึง ปี พ.ศ.2559 ดังนี้

ช่วงที่ 1 ก่อนปี พ.ศ. 2526 : ก่อนเกิดเรือกันตรึม

ช่วงที่ 1 ภูมิหลังของเรือกันตรึมและภูมิหลังของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ โดยเฉพาะภูมิหลังของเรือกันตรึมที่เกิดจากการนำเอาการเล่นกันตรึมของชาวเขมรถิ่นไทยในจังหวัดสุรินทร์มาเป็นแนวคิดในการนำเสนอศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านสุรินทร์ผ่านชุดการแสดงที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ โดยมีพื้นฐานทางองค์ความรู้ในเรื่องของการเล่นกันตรึม ซึ่งพบว่าการเล่นกันตรึมของชาวเขมรถิ่นไทยในจังหวัดสุรินทร์ มีการร่ำแบบดั้งเดิมที่ร่ำในการเล่นกันตรึมที่พบในพิธีกรรม พิธีการ เช่น พิธีกรรมมะมั่วต หรือการเข้าทรง พิธีกรรมแซนการ์ หรือพิธีแต่งงาน และพบในประเพณี เทศกาลต่างๆ เช่น เทศกาลตรุษสงกรานต์ พบการร่ำแบบดั้งเดิมที่เรียกว่า ลู้ตอันเร หรือ เรือมอันเร และเรือมตรีต หรือร่ำตรุษสงกรานต์ เป็นต้น ซึ่งนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้นำเอาสิ่งเหล่านี้ที่เป็นวัตถุดิบทางศิลปวัฒนธรรมของชาวเขมรถิ่นไทยมาเป็นแนวคิดและหยิบยกนำเสนอผ่านกระบวนการทำรำและเพลงประกอบที่ใช้วงกันตรึมแบบดั้งเดิม อีกทั้งผู้วิจัยจะได้กล่าวถึง ภูมิหลังของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ โดยเฉพาะประวัติทางการศึกษา การทำงาน และผลงานที่โดดเด่น ในช่วงปี พ.ศ. 2495 – ปี พ.ศ. 2526 ซึ่งเป็นช่วงที่นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ เป็นทั้งผู้แสดงและเป็นผู้สอนฝึกซ้อมการแสดง อันเป็นการสั่งสมองค์ความรู้มาสู่ ปี พ.ศ. 2526 ที่ได้ประดิษฐ์การแสดงชุดเรือกันตรึมขึ้นมา

ช่วงที่ 2 ปี พ.ศ. 2526 ถึง ปี พ.ศ. 2531 : เรือกันตรึมเผยแพร่สู่ชุมชน

ช่วงที่ 2 เป็นช่วงที่นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ได้ประดิษฐ์การแสดงชุดเรือกันตรึมขึ้นมา และได้นำออกแสดงและถ่ายทอดกระบวนการทำรำให้กับลูกศิษย์ คณะกันตรึม สถานศึกษา และผู้ที่สนใจ อีกทั้งได้นำการแสดงเรือกันตรึมออกเผยแพร่ในวาระโอกาสต่างๆ พัฒนาการเรือกันตรึมในช่วงที่ 2 เกิดปรากฏการณ์สำคัญต่อวงการนาฏศิลป์พื้นบ้านสุรินทร์ ซึ่งมีเรือกันตรึมเข้าไปเกี่ยวข้อง คือ ในช่วงปี พ.ศ. 2528 เกิดหมู่บ้านวัฒนธรรมกันตรึม บ้านดงมัน ต.คอโค อ.เมือง จ.สุรินทร์ เป็นผลสืบเนื่องมาจากการจัดสัมมนาเพลงพื้นบ้านและการเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ เมื่อปี พ.ศ. 2526 การแสดงชุดเรือกันตรึมได้ไปอยู่ในการแสดงพื้นเมืองของคณะกันตรึมหมู่บ้านวัฒนธรรมกันตรึม บ้านดงมัน และที่สำคัญ ในปี พ.ศ. 2530 ได้เกิดคณะกันตรึมน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ โดยนายโฆษิต ดีสม และนางสำรวม ดีสม ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในวงการการแสดงศิลปปะการแสดงพื้นเมืองอีสานตอนใต้

รองลงมาจากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ โดยนางสำรวม ดีสม ได้นำเอาเรือมกันตรึมมาปรับปรุงพัฒนาให้สอดคล้องกับปัจจัยสำคัญในด้านต่างๆของวงกันตรึมน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ เกิดเป็นการแสดงอีกรูปแบบหนึ่งของการรำเรือมกันตรึม

ช่วงที่ 3 ปี พ.ศ. 2532 ถึง พ.ศ. 2548 : เรือมกันตรึมในสถานศึกษา

ช่วงที่ 3 เป็นช่วงที่การแสดงชุดเรือมกันตรึมได้รับความนิยมนำออกแสดงเผยแพร่อย่างแพร่หลาย จนกระทั่งมีการนำเอาการแสดงชุดเรือมกันตรึมไปเป็นอีกหนึ่งการแสดงพื้นเมืองของกลุ่มวัฒนธรรมอีสานตอนใต้ในการเรียนการสอนทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ระดับอุดมศึกษา และสถาบันการศึกษาในสังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงในปี พ.ศ. 2532 นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้นำเอาเรือมกันตรึมเข้าไปสอนนักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์ วิทยาลัยครูสุรินทร์ ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในท้องถิ่น, ปี พ.ศ. 2540 วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ลงพื้นที่ภาคสนามจังหวัดสุรินทร์ เพื่อรับการถ่ายทอดการแสดงพื้นบ้านสุรินทร์ในชุดเรือมอันเร และเรือมกันตรึม โดยมีนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์และคณะเป็นผู้ถ่ายทอดโดยตรง, ปี พ.ศ. 2541 นางสำรวม ดีสม (น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์) นำเอาเรือมกันตรึมเข้าสู่ระบบการศึกษาของสาขาวิชานาฏศิลป์พื้นเมือง ภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และในปี พ.ศ. 2541 นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้ถ่ายทอดเรือมกันตรึมให้กับโรงเรียนสินรินทร์วิทยา อ.เขวาสินรินทร์ จ.สุรินทร์ ซึ่งเป็นสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการแสดงชุดเรือมกันตรึม เป็นการแสดงพื้นบ้านที่บรรจุอยู่ในรายวิชาภูมิใจในท้องถิ่น สาระเพิ่มเติม ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม อีกทั้งเกิดเป็นวงกันตรึมสินรินทร์รวมใจ

ช่วงที่ 4 ปี พ.ศ. 2549 ถึง ปี พ.ศ. 2559 : เรือมกันตรึมในการอนุรักษ์และสร้างสรรค์

ช่วงที่ 4 เป็นช่วงที่เรือมกันตรึมได้รับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทั้งในกระบวนการทำรำ รูปแบบ และองค์ประกอบการแสดงเพื่อให้มีความถูกต้องหรือมีความใกล้เคียงกับการแสดงเรือมกันตรึมในแบบดั้งเดิมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ อีกทั้งมีการนำเอาท่ารำเรือมกันตรึมไปใช้ในการดัดแปลง ปรับใช้ประยุกต์ และสร้างสรรค์ เพื่อใช้ในการแสดงชุดใหม่ของศิลปินท้องถิ่น วงกันตรึมและสถานศึกษา ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงในปี พ.ศ. 2549 มีการจัดประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้าน ชิงถ้วยรางวัลพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จัดโดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม ซึ่งมี

การจัดประกวดในประเภทวงกันตรึมและวงเรือมอันเร ซึ่งมีการแสดงพื้นบ้านเทิดพระเกียรติ จึงมีการนำเอาทำรำของเรือมกันตรึมเป็นพื้นฐานในการประดิษฐ์การแสดงขึ้นมาเพื่อใช้ประกวด โดยปี พ.ศ. 2549 เป็นปีที่วงกันตรึมดงมันรักษกันตรึม ภายใต้การดูแลของวงกันตรึมน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ ได้รับรางวัลชนะเลิศ และจากนั้นยังมีช่วงปีต่างๆที่มีการจัดประกวด และที่สำคัญมีการประดิษฐ์นาฏศิลป์พื้นเมืองสร้างสรรค์ ของนิสิตชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาเอกนาฏศิลป์พื้นเมือง ภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยการประดิษฐ์การแสดงสร้างสรรค์ทางด้านนาฏศิลป์พื้นเมืองทั้งอีสานตอนเหนือและอีสานตอนใต้ เพื่อเป็นผลงานประมวลองค์ความรู้เพื่อสอบออกสำเร็จการศึกษาในชั้นปริญญาตรี ผู้วิจัยพบว่า ในปี พ.ศ. 2550 มีผลงานนาฏศิลป์พื้นบ้านสร้างสรรค์ในชุด เรือมปะการันตุล (ดอกกล้าดวง) พบกระบวนทำรำที่ได้ดัดแปลง สร้างสรรค์มาจากท่ารำเรือมกันตรึมของนางแก่นจันทร์ จากนั้นยังพบการแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์พื้นบ้านของกลุ่มวัฒนธรรมอีสานใต้ที่ได้นำเอาท่ารำเรือมกันตรึมมาปรับใช้

ผู้วิจัยสรุปถึงองค์ประกอบของการแสดงเรือมกันตรึม ดังนี้

ผู้แสดงเรือมกันตรึมแต่เดิมนักแสดงจะเป็นผู้หญิงล้วน จำนวนนักแสดงเป็นคู่ เช่น 8, 12, 16 คน เป็นต้น ในช่วงหลังมา มีการปรับการแสดงโดยมีการนำนักแสดงชายเข้าไปร่วมแสดงด้วยรำเป็นคู่ๆเช่นเดิม การแสดงเรือมกันตรึมมีการแบ่งกลุ่มนักแสดงออกเป็น 2 กลุ่มๆละครึ่งของจำนวนนักแสดงทั้งหมด คือ กลุ่มที่ 1 รำออกมาก่อนโดยรำในทำนองเพลงซารายัง กลุ่มที่ 2 ออกมารำในทำนองเพลงกัญจัญเจก ในส่วนนักแสดงเป็นผู้ชาย และ ผู้หญิง การแบ่งกลุ่มนักแสดงคือ กลุ่มที่ 1 ผู้หญิง และกลุ่มที่ 2 ผู้ชาย

ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงนำเอาวงกันตรึมมาบรรเลงประกอบการแสดง โดยนำเพลงที่มีทำนองที่สอดคล้องและตรงตามแนวคิดการแสดง มีทั้ง 7 ทำนองเพลง ตามลำดับคือ 1. ทำนองเพลงซารายัง, 2. ทำนองเพลงเข็บ เข็บ, 3. ทำนองเพลงกัญจัญเจก, 4. ทำนองเพลงรำพาย, 5. ทำนองเพลงปันแซร, 6. ทำนองเพลงอมตุก และ 7. ทำนองเพลงมังกิวลจองได

เรือมกันตรึมมีการออกแบบและกำหนดการแต่งกายไว้อย่างชัดเจนและมีการกำหนดการแต่งกายตามโอกาสและนักแสดง โดยเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายของเรือมกันตรึมสะท้อนเอกลักษณ์ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทยในจังหวัดสุรินทร์ คือ นุ่งผ้าไหม ใส่ประเก้อม การแสดงชุดเรือม

กันตรึม มีการนำผ้าโฮลสตรี(โฮลสตรี)มานุ่งในการแสดงและมีการต่อเชิงผ้านุ่งที่เรียกว่าปะโบล ตามแบบดั้งเดิม ส่วนการแสดงชุดเรือกันตรึมที่รำเป็นคู่ชายหญิง ฝ่ายนักแสดงชายก็นิยมนุ่งผ้าโฮลเพราะในการแสดงเช่นกัน เครื่องแต่งกายการแสดงชุดเรือกันตรึมเป็นการสะท้อนอัตลักษณ์วิถีชีวิต การแต่งกาย และงานหัตถกรรมซึ่งเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทยได้เป็นอย่างดี

โอกาสการแสดงในการนำการแสดงชุด เรือกันตรึมไปใช้แสดง จึงต้องเลือกให้เหมาะสมกับวาระและโอกาสตลอดจนความเหมาะสม การนำการแสดงเรือกันตรึม ออกแสดงแต่ละครั้งต้องคำนึงถึงกระบวนการทำรำ เพลงประกอบการแสดง และเครื่องแต่งกายให้ถูกต้องตามแบบแผน ในการแสดงแต่ละครั้ง มีบางกระบวนการทำรำออกแต่มีใช้ปรับเปลี่ยนจากเดิม ด้วยวาระและโอกาสเวลาจำกัด จึงมีกรณีเป็นข้อยกเว้น กระบวนการทำรำที่นิยมตัดออกเพื่อให้เวลากระชับขึ้นคือ กระบวนการทำรำอันของเสนาจนบในทำนองเพลงรำพาย

การแสดงชุดเรือกันตรึมที่ประดิษฐ์ขึ้นตามหลักการสร้างสรรค์การแสดง โดยยึดพื้นฐานศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร มีการรวบรวมข้อมูลและศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับศิลปะการแสดงกันตรึม เช่น ประเพณี พิธีกรรม วิถีชีวิต เป็นต้น โดยนำเสนอผ่านกระบวนการทำรำ เพลง และเครื่องแต่งกาย การแสดงชุดเรือกันตรึมจึงเป็นการแสดงที่มีองค์ประกอบการแสดงที่ต้องการนำเสนอถึงเอกลักษณ์ทางด้านศิลปะการแสดงกันตรึมและทางด้านศิลปหัตถกรรมของจังหวัดสุรินทร์ ในช่วงระยะเวลามากกว่า 30ปี นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์และลูกศิษย์ ได้นำเรือกันตรึมไปแสดงเผยแพร่ ถ่ายทอดกระบวนการทำรำและองค์ประกอบการแสดง เพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดการแสดงเรือกันตรึมให้ยังคงอยู่ตามแบบดั้งเดิมหรือใกล้เคียงมากที่สุด

ผู้วิจัยสรุปถึงการวิเคราะห์ชุดท่ารำเรือมกันตรึม ดังนี้

ตารางที่ 38 ตารางวิเคราะห์ท่ารำเรือมกันตรึม

ที่	กระบวนท่ารำ	ทำนองเพลงที่ใช้	วิถีชีวิตที่เกี่ยวข้อง	อิทธิพลที่มีต่อท่ารำ
1	ท่ารำซารายัง (เดินออก)	ทำนองซารายัง	การเดิน เยื้องย่าง ของหญิงสาว	การหยอกล้อเกี่ยวพาราสี
2	ท่ารำเข็บ เข็บ (เชิญชวน)	ทำนองเข็บเข็บ	การละเล่นเกี่ยวพา- ราสี	กิริยาของคนในการเชิญ ชวน
3	ท่ารำกัญญแจก (เขียดตะปาด)	ทำนองกัญญแจก	การเลียนแบบ อากัปกิริยาของสัตว์ (เขียดตะปาด)	การเลียนแบบอากัปกิริยา ของสัตว์ (เขียดตะปาด)
4	ท่ารำอันซอง- เสนงนบ (วัวแดงเขางาม)	ทำนองอันซอง- เสนงนบ หรือ ทำนองรำพาย	ขบวนแห่ในพิธีต่างๆ	การเลียนแบบอากัปกิริยา ของสัตว์ (วัวแดงเขางาม) และกิริยาของคนในการรำ แห่
5	ท่ารำมะมั่วด (เข้าทรง)	ทำนองปิ่นแชร	พิธีกรรมมะมั่วด	กิริยาของคนในพิธีกรรม มะมั่วด
6	ท่ารำอมตุก (พายเรือ)	ทำนองอมตุก	ประเพณีแข่งเรือ	กิริยาของคนในการพาย เรือ
7	ท่ารำมังกีวล- จองไต (บายศรีสู่ขวัญ)	ทำนองมังกีวล- จองไต	พิธีกรรมบายศรีสู่ ขวัญ	กิริยาของคนในพิธีกรรม บายศรีสู่ขวัญ

ผู้วิจัยสรุปถึงการวิเคราะห์ลักษณะท่ารำของการรำเรือมกันตรึม ดังนี้

ตารางที่ 39 ตารางสรุปวิเคราะห์ลักษณะท่ารำเรือมกันตรึม

ที่	ชื่อท่ารำ	ภาพท่ารำ	แนวความคิด/ลักษณะท่ารำ
1	ท่ารำ ซารายัง		ซารายัง เป็นชื่อทำนองเพลงกันตรึม มจัดอยู่ในประเภทเพลงอาลัยซึ่งเป็นบท เพลงที่ไว้ร้องเกี่ยวพาราสิร้องโต้ตอบ ระหว่างชาย หญิง โดยมีลูกคู่ร้องสร้อย เพลงรับตลอดทั้งเพลง กระทบวนท่ารำ ซารายัง โดยใช้เพลงประกอบคือทำนอง เพลงซารายัง เป็นการสื่อให้เห็นการเยื้อง ย่างของสาวแรกรุ่นที่มีความสง่างาม มี การประดิษฐ์ท่ารำให้เข้ากับจังหวะเพลง ที่มีความสนุกสนาน นักแสดงกลุ่มที่1 เดินย่อเท้ามือซ้ายจับชายสไบออกมา อย่างสวยงาม เนื้อเพลงในจังหวะนี้จะมี การร้องที่พรรณนาถึงความงามของ ผู้หญิง ลักษณะท่ารำมีท่ารำที่เป็นท่าจับ ปรกข้างพร้อมดึงชายผ้าขึ้นขนานกับไหล่ และการจับคว่ำ โดยการเหยียดแขนให้ ตักแนบลำตัว และการดึงจับขึ้นให้แขน ขนาดที่ไหล่ การเดินเท้าสลับซ้าย-ขวา ตามจังหวะเพลง
2	ท่ารำ เซ็บ เซ็บ		กระทบวนท่ารำ เซ็บ เซ็บ ใช้ทำนอง เพลงเซ็บ เซ็บ ประกอบในการรำ เพลงเซ็บ เซ็บ เป็นทำนองเพลงกันตรึมที่ มีความสนุกสนาน โดยมีทำนองเพลงที่มี ความโดดเด่นเป็นอย่างมาก โดยจะมีการ ร้องสร้อยเพลงว่า เซ็บ เซ็บ บองเซ็บ หรือ เซ็บ เซ็บ เนียงเซ็บ ซึ่งมีความ

			<p>หมายถึงการเชิญชวน การรำเรือมกันตรึม จังหวะเชิบเชิบเป็นจังหวะที่อยู่ในช่วงเพลงที่ 2 มีกระบวนท่ารำที่ทำในลักษณะเชิญชวนให้มาร่วมรำรำ และมีการยกจังหวะเท้าในช่วงสร้อยเพลง เนื้อหาของเพลงมีการร้องเชิญชวนให้กลุ่มที่ 2 ออกมารำรำ หรือชมความงามของหญิงสาว เป็นต้น</p> <p>ลักษณะท่ารำมีการใช้ลักษณะของนาฏยศัพท์ในการเชิญชวนหรือการเรียกด้วยการพนมนิ้วแล้วดึงแขนเข้าออกสลับซ้ายขวา การยกเท้าขึ้นพร้อมย่อเข้าลงพร้อมซ้อนมือจีบขึ้นมา การตีเท้าเพื่อไปวางด้านหลัง เป็นกระบวนท่าสำคัญที่เป็นโครงสร้างท่ารำเชิบ เช็บ</p>
3	ท่ารำกัญญ์เจก		<p>“เชียดตะปาด” ภาษาเขมรถิ่นไทยเรียกว่า “กัญญ์เจก” เชียดตะปาดเป็นสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก มีสี่เท้า ลักษณะทั่วไปคล้ายกบ แต่ตัวเล็กกว่า ผิวหนัง เรียบและสีอ่อนกว่ากบ ขึ้นมาอาศัยดำรงชีวิตแบบสัตว์บก เวลาตกใจจะกระโดดหนีพร้อมปีศาจจะออกมา พบมากตามแหล่งที่มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งสภาพอากาศและอาหาร</p> <p>บทเพลงกันตรึมปรากฏชื่อเพลงทำนองกัญญ์เจก มาอย่างยาวนาน มีการร้องเล่นอย่างแพร่หลายด้วยทำนองเพลงที่มีจังหวะปานกลาง และนิยมร้องเล่นหยอกล้อเกี่ยวพาราสี การรำเรือมกันตรึมนำเอาจังหวะเพลงกัญญ์เจกมาใช้ในการรำเรือมกันตรึม มีกระบวนท่า</p>

			<p>รำที่เลียนแบบอากัปภิกิริยาของเชียดตะปาด โดยให้เข้ากับจังหวะของเพลงกัญญ์ญแจก โดยการเน้นที่การติดเท้าให้เหมือนกับเชียดตะปาดที่กระโดดเกาะสิ่งของ สายตานักแสดงมองซ้าย-ขวา ตามมือที่จับให้เหมือนสายตาเชียดตะปาดที่ล็อกแฉีกเป็นที่น่ารักของผู้ที่ได้พบเห็น ในจังหวะเพลงกัญญ์ญแจก นักแสดงกลุ่มที่ 2 จะรำออกมาหน้าเวที แล้วรำหยอกล้อกับคู่(กลุ่มที่ 1)</p> <p>ลักษณะท่ารำกัญญ์ญแจกใช้ท่ารำการจับคว่าในลักษณะการตั้งมือแขนแบบท่าพรหมสี่หน้า การหักข้อมือพร้อมกดมือจับให้เป็นจับคว่าที่ละข้างให้คล้ายท่าเชียดตะปาดกำลังเกาะสิ่งของ การย่อตัวและการกอดหน้าขาให้มากเป็นพิเศษ อีกทั้งการติดเท้าขึ้นให้คล้ายการกระโดดของเชียดตะปาด</p>
4	ท่ารำอันซองเสงนบ		<p>กระบวนท่ารำอันซองเสงนบ โดยมีทำนองเพลงอันซองเสงนบหรือทำนองเพลงรำพายประกอบการรำ ทำนองเพลงอันซองเสงนบหรือทำนองเพลงรำพาย เป็นทำนองเพลงกันตรึมที่จัดอยู่ในประเภทเพลงแห่ มีจังหวะปานกลางเหมาะกับการเดินแท่ขบวนต่างๆ เช่น ขบวนชั้นหมาก ขบวนแห่นาค เป็นต้น</p> <p>คำว่า “อันซองเสงนบ” เป็นภาษาเขมรถิ่นไทยมีความหมายว่า “วัวแดงงาม” กระบวนท่ารำอันซองเสงนบมีการเลียนแบบอากัปภิกิริยาของสัตว์คือวัวแดง ที่มีการเดินอย่างสง่างาม มีกระบวน</p>

			<p>ทำรำที่เดินสลับแถวนักแสดงอย่างให้คล้ายเขาของวัว และการเดินรำประกอบขบวนแห่ในพิธีกรรมต่างๆ</p> <p>ลักษณะทำรำของทำรำอันของเสนงนบ ใช้ทำรำคือการตั้งวงระดับศีรษะ และการจีบหางายในระดับเอว การก้าวเท้าสลับซ้ายขวาไปด้านหน้า และการแปรแถวเดินแถวรำในแบบแถวตอนลึก</p> <p>กระบวนทำรำของทำนี่จึงอาศัยความพร้อมเพรียงเป็นหลัก</p>
5	ทำรำมะมั่วต		<p>กระบวนทำรำมะมั่วต โดยมีทำนองเพลงปี่แซ่เป็นเพลงประกอบในการทำรำ</p> <p>กระบวนทำรำเลียนแบบกิริยาของอคนในพิธีกรรมมะมั่วต หรือการเข้าทรงตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทยในจังหวัดสุรินทร์ คือพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ โดยมีวงกันตรึมเป็นสิ่งสำคัญในพิธี ในพิธีมะมั่วต มีการบรรเลงเพลงกันตรึมหลากหลายทำนองเพลงตามขั้นตอนหรือช่วงพิธี โดยเฉพาะช่วงแรกของพิธีมะมั่วต คือการเชิญครูมาประทับร่าง วงกันตรึมบรรเลงเพลงปี่แซ่ หรือเพลงเพ็ลียง ซึ่งถือเป็นเพลงชั้นสูงใช้ในพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ จังหวะเพลงที่ช้าเพื่อให้ร่างทรงหรือผู้ทำพิธีได้ทำสมาธิกับชั้นใบใหญ่ที่จับไว้ด้านหน้า เป็นเครื่องบูชาครู เมื่อครูแล้วประทับร่าง ร่างทรงจะหมุนขึ้นไปมาจนถึงกระแทกตามจังหวะเพลงแสดงถึงครูได้ลงมาประทับร่างเป็นที่เรียบร้อย</p> <p>กระบวนทำรำมะมั่วตจึงมีทำรำที่</p>

			<p>นำกิริยาของร่างกายมาประดิษฐ์เป็นท่ารำที่มีลักษณะในการหมุนชั้น เพื่อสะท้อนถึงความเชื่อในเรื่องของพิธีกรรมมะมั่วตและเพลงครูชั้นสูง</p> <p>ลักษณะท่ารำของท่ารำมะมั่วต มีการนำท่าจับปรกข้างมาเป็นท่ารำที่อัญเชิญครูหรือผีบรรพบุรุษมาประทับร่างกาย การใช้จับม้วนสลับซ้ายขวาเลียนแบบการหมุนชั้น</p>
6	ท่ารำอมตูก		<p>กระบวนท่ารำอมตูก โดยใช้ทำนองเพลงอมตูกประกอบการรำ “อมตูก” เป็นภาษาเขมรถิ่นไทยมีความหมายว่า “พายเรือ” ในบทเพลงกันตรึมปรากฏทำนองเพลงอมตูก มีการร้องกันตรึมในทำนองเพลงอมตูกมาอย่างยาวนาน ถือเป็นเพลงชั้นสูงหรือเพลงครู มีจังหวะเพลงที่ช้า และจังหวัดสุรินทร์มีประเพณีแข่งเรือยาว จัดขึ้นที่อำเภอท่าตูม เป็นประจำทุกปี ประเพณีแข่งเรือยาวของชาวอำเภอท่าตูมที่มีความสัมพันธ์วิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับลำน้ำมูลมาอย่างยาวนาน</p> <p>กระบวนท่ารำอมตูก นำเอาท่าพายเรือมาประดิษฐ์เป็นท่ารำ เน้นความพร้อมเพรียงเป็นหลัก จุดเด่นของท่ารำอมตูกคือ การวางมือให้เป็นเสมือนไม้พาย และการหมุนมือให้เป็นเสมือนการกำกับทิศทางเรือ หรือพายเรือ กระบวนท่ารำมีความสอดคล้องกับจังหวะเพลงที่มีความช้า</p>

			<p>ลักษณะท่ารำอมตุก นำเอาท่าจับคว่ำแล้วปล่อยเป็นแบบมือ แขนตึง อยู่ข้างลำตัว แทนไม้พายเรือและการจับไม้พายกำลังพายเรือ การย่อตัวลงให้มากเป็นพิเศษให้มีลักษณะเหมือนการนั่งพายเรือ และการหมุนตัวรอบตัวเองเป็นการบังคับเรือไปในทิศต่างๆ</p>
7	ท่ารำมังกีวลจองไต		<p>กระบวนท่ารำมังกีวลจองไต โดยใช้ทำนองเพลงมังกีวลจองไตประกอบการรำ “มังกีวลจองไต” เป็นภาษาเขมรถิ่นไทย มีความหมายว่า “มังกีวลคือมือหรือบายศรีสู่ขวัญ” พิธีมังกีวลจองไตหรือพิธีเฮาบสิงจองไต เป็นพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ที่จัดขึ้นในงานพิธีมงคล เช่น งานแต่งงาน งานบวช งานโกนจุก เป็นต้น หรือจัดขึ้นเพื่อวาระโอกาสพิเศษ เช่น ต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง การแสดงความยินดีต่างๆ เป็นต้น</p> <p>กระบวนท่ารำมังกีวลจองไต นำเอาท่าทางที่กำลังนำด้ายผูกแขนจากบายศรีมาผูกแขนให้เกิดความเป็นมงคล และการปิดเป่าสิ่งไม่ดีออกจากตัวเองและผู้ร่วมพิธี เนื้อร้องของเพลงพรรณนาถึงความเป็นสิริมงคล และอำลาจบการแสดง</p> <p>ลักษณะท่ารำมังกีวลจองไต นำเอาท่ารำการจับและการตั้งวงในระดับเอว การจับแล้วหมุนวนรอบมือที่ตั้งวงแทนท่าหรือเลียนแบบท่าทางการนำด้ายมงคลมาผูกแขนแก่ผู้อื่น การม้วนมือจับแล้วสะบัดตั้งขึ้นเป็นท่าตั้งวง เป็น</p>

			ท่าทางการปิดเป่าสิ่งไม่ดีออกจากตัวเอง และผู้อื่น การก้าวเท้าไปด้านหน้าในระหว่างการม้วนจับผูกข้อมือและการยืดเหยียดในช่วงการม้วนจับแล้วเปลี่ยนตั้งวงแทนการปักเป่าสิ่งไม่ดี
--	--	--	--

ผู้วิจัยสรุปถึงโครงสร้างท่ารำของการรำเรือกันตรึม ดังนี้

โครงสร้างท่ารำของเรือกันตรึมที่พบในเรือกันตรึมที่เป็นท่ารำนอกเหนือจากท่ารำนาฏยศิลป์ไทย เป็นโครงสร้างท่ารำที่ประดิษฐ์ขึ้นเป็นเอกลักษณ์และพบการใช้โครงสร้างท่ารำแบบนี้ในทุกกระบวนการท่ารำของการรำเรือกันตรึม ผู้วิจัยนำเสนอถึงโครงสร้างท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์ของการรำเรือกันตรึม และเป็นพื้นฐานในการฝึกปฏิบัติเบื้องต้นก่อนการรับถ่ายทอดกระบวนการท่ารำ ดังนี้

1. ลักษณะมือจับ ลักษณะการจับของการรำเรือกันตรึมเป็นโครงสร้างของท่ารำที่สำคัญเป็นอย่างมาก ลักษณะการจับของเรือกันตรึมคือ การหักหรือกดนิ้วชี้ลงและนิ้วหัวแม่มือวางไว้ด้านบนนิ้วชี้ในช่วงข้อที่ 2 จากปลายนิ้วชี้ในลักษณะการขีดไว้หรือกดทับไว้ และนิ้วที่เหลือกรีดออก ลักษณะการจับแบบนี้ใช้ทั่วไปในการรำพื้นเมืองสุรินทร์

2. การใช้เท้า การใช้เท้า เป็นอีกโครงสร้างท่ารำของการรำเรือกันตรึม การใช้เท้าในการเคลื่อนไหวของการแสดงนาฏยศิลป์ในรูปแบบต่างๆ มีความแตกต่างกันออกไปตามรูปแบบและลักษณะของการแสดงนั้นๆ การใช้เท้าในการเคลื่อนไหวการแสดงหรือใช้เท้าในการทำท่าต่างๆ เช่น การย่อ การยืด การยุบ การติดเท้า เป็นต้น โครงสร้างท่ารำของการใช้เท้าในการรำเรือกันตรึมมีดังนี้

การย่อเท้า การย่อเท้าที่ใช้ลำตัวและหัวเข่าเป็นตัวบังคับเพื่อให้เกิดความสมดุลของร่างกายและเกิดท่ารำที่มีความสมดุลทุกส่วน การย่อแบบมารวมไปถึงการกดตัวแบบมากเป็นพิเศษ เป็นโครงสร้างท่ารำที่สำคัญของการรำเรือกันตรึม

การยืด-ยุบ ในการยืด-ยุบของกระบวนท่ารำเรือมกันตรึม เน้นที่การยืด-ยุบ ในระหว่างการเดินแปรงแถว การทิ้งน้ำหนักตัวในการยุบ และการดึงน้ำหนักตัวขึ้นในการยืด ให้ สอดคล้องกับจังหวะเพลงที่เชื่อมซ้ำและปฏิบัติอยู่ตลอดการรำ

การติดเท้า การแตะพร้อมติดเท้าขึ้นพร้อมกันนั้นมีท่ารำที่ใช้ทำในลักษณะนี้ คือ ท่ารำเข็บ เข็บ และท่ารำกัญญแจก การติดเท้าหรือยกเท้าขึ้นทันทีหลังจากแตะพื้น

3. ลักษณะการทรงตัว การทรงตัวและการก้าวเท้า ท่ารำเรือมกันตรึมมีลักษณะการทรง ตัวที่มีลักษณะเฉพาะ โดยการก้าวเท้าข้างหนึ่งไปด้านหน้า และเท้าข้างหลังย่อตัวลง หัวเข่าของเท้า ข้างหลังกดลงที่กลางน่องของเท้าข้างหน้า เป็นลักษณะการทรงตัวของท่ารำกัญญแจก และท่ารำอม ตุก การทรงตัวในลักษณะนี้ผู้รำต้องย่อตัวลงมากเป็นพิเศษ และหัวเข่าของเท้าที่อยู่ข้างหลังต้องกดลง และวางในตำแหน่งที่สมดุล

ผู้วิจัยสรุปถึงลักษณะท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์ของการรำเรือมกันตรึม ดังนี้

1. ท่ารำเข็บ เข็บ

กระบวนท่ารำ เข็บ เข็บ เป็นกระบวนท่ารำที่ทำในลักษณะท่ารำที่เชิญชวนให้ผู้ชมมาร่วม ร่ายรำ และมีการยกเท้าในลักษณะการติดเท้าขึ้นในช่วงจังหวะสร้อยเพลง ท่ารำมีการใช้ลักษณะของ นาฏยศัพท์ในการเชิญชวนหรือการเรียกด้วยการพรมนิ้วแล้วดึงแขนเข้าออกสลับซ้ายขวา การยกเท้า ขึ้นพร้อมย่อเข่าลงพร้อมซ้อนมือจับขึ้นมา การติดเท้าเพื่อไปวางด้านหลัง

2. ท่ารำกัญญแจก

ท่ารำกัญญแจก เป็นท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์ของการรำเรือมกันตรึม ซึ่งลักษณะท่ารำกัญญแจก- แจก ใช้ท่ารำการจับคว่ำในลักษณะการตั้งมือแขนแบบท่าพรมสี่หน้า การหักข้อมือพร้อมกดมือจับให้ เป็นจับคว่ำที่ละข้างให้คล้ายท่าเขียดตะปาดกำลังเกาะสิ่งของ การย่อตัวและการกดหน้าขาให้มากและ การติดเท้าในการรำให้ติดขึ้นคล้ายการกระโดดของเขียดตะปาด ท่ารำกัญญแจกประกอบด้วยเพลง กันตรึมในทำนองกัญญแจกที่มักขึ้นคำร้องว่า “โอ้ กัญญแจก” มีความหมายว่า “โอ้ เจ้า เขียดตะปาด” เนื้อร้องมักเปรียบเปรยเขียดตะปาดแทนคู่รักของตนและร้องหยอกล้อเกี่ยวกับพาราฮี

กระบวนท่ารำที่คล้ายเขียดตะปาด รำเป็นคู่ๆ หัวหน้าและหมุนวนกัน หยอกล้อเกี่ยวพาราสี จึงทำให้ท่ารำก็ดูแจ่มเป็นอีกท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์ของการรำเรือมกันตรีม

3. ท่ารำมะมั่วต

ท่ารำมะมั่วต เป็นท่ารำอีกท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์ของการรำเรือมกันตรีม กระบวนท่ารำมะมั่วต นำเอากรียาของร่างทรงมาประดิษฐ์เป็นท่ารำที่มีลักษณะในการหมุนชั้น เพื่อสะท้อนถึงความเชื่อในเรื่องของพิธีกรรมมะมั่วตและเพลงกันตรีมประเภทเพลงครูชั้นสูง โดยมีลักษณะท่ารำในท่าจับปรกข้างมาเป็นท่ารำที่อัญเชิญครูหรือผีบรรพบุรุษมาประทับร่างทรง การใช้จับม้วนสลบซ้ายขวาเลียนแบบการหมุนชั้นที่เป็นกรียาของผู้เข้าทรงในพิธีกรรมมะมั่วต ท่ารำมะมั่วตจึงเป็นอีกท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์ของการรำเรือมกันตรีม

4. ท่ารำอมตุก

ท่ารำอมตุก เป็นอีกท่ารำที่เป็นท่ารำเอกลักษณ์ของการรำเรือมกันตรีม การประดิษฐ์ท่ารำอมตุก โดยนำเอาท่าพายเรือมาเป็นแนวทางในการประดิษฐ์ท่ารำ ซึ่งท่ารำอมตุกเน้นความพร้อมเพรียงเป็นหลัก จุดเด่นของท่ารำอมตุกคือ การวางมือให้เป็นเสมือนไม้พาย และการหมุนมือให้เป็นเสมือนการกำกับทิศทางเรือหรือพายเรือ ซึ่งลักษณะท่ารำอมตุก นำเอาท่าจับคว่ำแล้วปล่อยเป็นแบบมือ แขนตั้ง อยู่ข้างลำตัว แทนไม้พายเรือและการจับไม้พายกำลังพายเรือ การย่อตัวลงให้มากในลักษณะเหมือนการนั่งพายเรือประกอประกบกับจังหวะเพลงที่ช้า การเคลื่อนไหวของกระบวนท่ารำจึงมีลักษณะเฉพาะตัว ทำให้ท่ารำอมตุกเป็นท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์ของการรำเรือมกันตรีม

5. ท่ารำมังกีวลจองไต

ท่ารำมังกีวลจองไต เป็นท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์ของการรำเรือมกันตรีม ซึ่งท่ารำเป็นท่าที่เลียนแบบการนำด้ายมาผูกที่ข้อมือและท่าที่ปิดเป้าสิ่งไม่ต้อออกจากตัว ท่ารำที่เลียนแบบการนำด้ายมงคล(มังกีวล)มาผูกข้อมือคือ มือด้านหนึ่งทำท่าจับและมืออีกด้านหนึ่งตั้งวงในระดับเอว โดยมือจับหมุนวนรอบมือที่ตั้งวง จำนวน 3 รอบ ในส่วนท่าที่เป็นการปิดเป้าสิ่งไม่ต้อออกจากตัวคือ ท่ารำที่ต่อเนื่องจากการจับม้วนผูกข้อมือ โดยม้วนมือที่จับแล้วสะบัดตั้งขึ้นเป็นท่าตั้งวงหมุนรอบตัวเองเป็นท่าทางการปิดเป้าสิ่งไม่ต้อออกจากตัวเองและผู้อื่น ท่ารำมังกีวลจองไตเป็นท่ารำที่ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อ

นำเอาพิธีกรรมอันมงคลของชาวสุรินทร์มาประดิษฐ์เป็นท่ารำดัดเปลี่ยนแปลงแบบกิริยาของคนที่กำลังทำ
ขั้นตอนสำคัญในพิธีกรรมนั้นก็คือ การผูกข้อมือด้วยด้ายมงคลที่ผ่านการประกอบพิธีสู่ขวัญ
ท่ารำมังกัวลจงได้จึงเป็นอีกหนึ่งท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์ของการรำเรือมกันตรึม

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

วิทยานิพนธ์เรื่อง พัฒนาการเรือมกันตรึม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการเรือมกันตรึม และเพื่อศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบการแสดงและการรำเรือมกันตรึม โดยผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษา พัฒนาการเรือมกันตรึม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 ถึง ปี พ.ศ. 2559 ซึ่งมุ่งเน้นศึกษาเรือมกันตรึมที่เป็น นาฏยประดิษฐ์ของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ที่ประดิษฐ์ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2526 ผู้วิจัยศึกษาถึงพัฒนาการ ที่เกิดขึ้นกับการรำเรือมกันตรึม การคงอยู่ การปรับเปลี่ยน และการอนุรักษ์ การรำเรือมกันตรึม ใน การศึกษาค้นคว้าผู้วิจัยพยายามศึกษาสืบค้นให้ทราบถึงประวัติของการรำเรือมกันตรึม แนวคิดในการ ประดิษฐ์การรำเรือมกันตรึม วัตถุประสงค์ในการประกอบสร้างการรำเรือมกันตรึมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ และศึกษาถึงพัฒนาการเรือมกันตรึมที่เป็นการถ่ายทอด การแตกแขนง และการเข้าไปอยู่ใน หลักสูตรการศึกษาของสถานศึกษาทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาระดับอุดมศึกษา รวมถึงการอนุรักษ์เรือมกันตรึมทั้งกระบวนการทำรำและองค์ประกอบการแสดง ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงบริบทที่ เกี่ยวข้องหรือวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นการเชื่อมโยงให้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของการรำ และองค์ประกอบการแสดงรวมถึงพัฒนาการของการรำเรือมกันตรึม ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจาก แหล่งข้อมูลต่างๆ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีการรวบรวม ศึกษาข้อมูล และการเก็บข้อมูล จากภาคสนาม นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย โดยผู้วิจัย มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล ได้แก่ สำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย (หอสมุดกลาง) ห้องสมุดคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

1.2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. การศึกษาข้อมูลภาคสนาม

2.1 ศึกษาข้อมูลภาคสนามด้วยตนเองจากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยได้ร่วมแสดง ศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสานตอนใต้กับศิลปินท้องถิ่นสถาบันการศึกษาต่างๆ

2.2 ศึกษาข้อมูลและสัมภาษณ์จากผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยฝึกปฏิบัติการทำรำเรือมกันตรึม และศึกษาองค์ความรู้ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสานใต้, ดนตรีกันตรึม และ ศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสานตอนใต้

2.3 การจดบันทึกข้อมูลภาคสนามและรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

2.4 การสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ, ศิลปินท้องถิ่น, ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญในด้านดนตรี-นาฏศิลป์พื้นบ้าน และผู้ที่ได้รับถ่ายทอดกระบวนการทำรำเรือมกันตรึมจาก นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

2.5 ศึกษาข้อมูลจากสื่อประเภทต่างๆ ได้แก่ แอลบั้มทึกลีเสียง แอลบั้มทึกภาพวีดิทัศน์ และภาพถ่ายที่บันทึกไว้เมื่อมีการแสดงเรือมกันตรึมทั้งอดีตและปัจจุบัน

2.6 การตรวจสอบข้อมูล โดยการการจำแนกข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร งานวิจัย และการลงภาคสนาม การตรวจสอบข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ตรงตามประเด็นที่ต้องการข้อมูลมากน้อยเพียงใด และวางโครงร่างการนำเสนอข้อมูลและประเด็นสำคัญในการทำวิทยานิพนธ์

2.7 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการจัดแบ่งเนื้อหาข้อมูล และเรียงลำดับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจากแหล่งข้อมูลและการศึกษาภาคสนาม ให้มีความสอดคล้องกับโครงร่างและวัตถุประสงค์งานวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล ที่ได้จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเรียงลำดับข้อมูลตามวัตถุประสงค์งานวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล ที่ได้จากการศึกษาภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ การฝึกปฏิบัติ ให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์งานวิจัย

2.8 เรียบเรียงข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการตรวจสอบและวิเคราะห์ โดยนำมาสรุปผล และนำเสนอเป็นผลงานวิจัย

ในการศึกษาประวัติความเป็นมาการรำเรือมกันตรึมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ และการศึกษาพัฒนาการเรือมกันตรึม ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาเป็นช่วงเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 ถึง ปี พ.ศ. 2559 เป็น 4 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 ก่อนปี พ.ศ. 2526 ชื่อว่า “ก่อนเกิดเรือมกันตรึม”, ช่วงที่ 2 ปี พ.ศ. 2526 – ปี พ.ศ. 2531 ชื่อว่า “เรือมกันตรึมเผยแพร่สู่ชุมชน”, ช่วงที่ 3 ปี พ.ศ. 2532 – ปี พ.ศ. 2548 ชื่อว่า “เรือมกันตรึมในสถานศึกษา” และช่วงที่ 4 ปี พ.ศ. 2549 – ปี พ.ศ. 2559 ชื่อว่า “เรือมกันตรึมในการอนุรักษ์และสร้างสรรค์” อีกทั้งการศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบการแสดง ที่การพัฒนาการปรับเปลี่ยนตามบริบทต่างๆของแต่ละช่วง การเลือกใช้การรำเรือมกันตรึมและ องค์ประกอบการแสดงให้เกิดความเหมาะสมและตรงตามวัตถุประสงค์ของการรำเรือมกันตรึมในแต่ละ ครั้ง รวมถึงวิเคราะห์การรำเรือมกันตรึม ได้แก่ กระบวนท่ารำเรือมกันตรึม โครงสร้างท่ารำ ลักษณะท่ารำ และท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์ ในบทสรุปนี้ ผู้วิจัยได้สรุปผลตามวัตถุประสงค์ตามกรอบที่ กำหนดไว้ คือ

ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

ประวัติการรำเรือมกันตรึม

การละเล่นพื้นเมืองกันตรึม เป็นการละเล่นของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทยที่อาศัยอยู่ในอีสาน ตอนใต้โดยเฉพาะในจังหวัดสุรินทร์ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดศรีสะเกษ มีการสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่ รุ่น การเรียกว่ากันตรึมนั้นมาจากเสียงกลองหรือสโกล ที่เป็นเครื่องดนตรีหลักของวงจะมีเสียง โฉ๊ะ คริม คริม โฉ๊ะ คริม คริม จึงเรียกวงดนตรีประเภทนี้ตามเสียงกลองว่า “วงกันตรึม” การละเล่น กันตรึมแต่เดิมที่เป็นวงดนตรีที่ใช้ประกอบในพิธีกรรมต่างๆเช่น พิธีกรรมเข้าทรงรักษาโรคที่เรียกว่า มะมีวด พิธีแต่งงานหรือแซนการมีการนำเอาวงกันตรึมเป็นเครื่องประกอบสำคัญในพิธีกรรมและ การละเล่นในบุญประเพณีเทศกาลต่างๆมีการนำวงกันตรึมเป็นมหรสพสมโภช วงกันตรึมอาจได้รับ อิทธิพลมาจากการละเล่นของประเทศกัมพูชาประเภทการร้องเพลงปฎิพากย์ เกี่ยวพาราฮี และเพลงที่ ใช้ในพิธีกรรมบูชาผีบรรพบุรุษในการเข้าทรง การละเล่นกันตรึมนิยมเล่นในโอกาสต่างๆทั้งงานมงคล และงานอวมงคล เช่น งานบวชนาค งานแต่งงาน งานโกนจุก งานทำบุญฉลองกฐิน ประเพณี สงกรานต์ งานพิธีกรรมต่างๆตามความเชื่อ และงานศพ มีการนำวงกันตรึมเข้าไปบรรเลง เป็นต้น

ผู้ละเล่นกันตรึมจะมีผู้ร้องทั้งฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย 6 – 7 คน ผู้ร้องเป็นชาย – หญิง อาจจะมี 1 – 2 คู่ หรือชาย 1 คนหญิง 2 – 3 คน แต่โดยทั่วไปนิยมให้มีชาย 2 คน หญิง 2 คน ผู้รำก็คือผู้ร้องขณะร้องก็รำไปด้วย การรำไม่มีแบบแผนที่แน่นอนคงรำให้เข้ากับจังหวะดนตรีเท่านั้น และคิดถึง ความสวยงามของท่ารำตามใจชอบ ปัจจุบันคณะกันตรึมบางคณะที่ยังเล่นอยู่มีแบบการรำไม่แน่นอน เนื่องจากกันตรึมไม่เน้นทางด้านกรำ แต่เน้นที่ความไพเราะของเสียงร้อง ความสนุกสนานของ ทำนองเพลงกันตรึมที่หลากหลาย

เครื่องดนตรีประกอบวงกันตรึม ประกอบไปด้วย

1. กลองกันตรึม (สกีวล)	2 ลูก
2. ซอ (ตรัว)	1 คัน
3. ปี่อ้อ	1 เล้า
4. ฉิ่ง	1 คู่
5. ฉาบ	1 คู่
6. กรับ	1 คู่

รูปแบบการละเล่นกันตรึม ซึ่งการละเล่นกันตรึมมีความสัมพันธ์กับพิธีกรรมความเชื่อ และประเพณีเทศกาลต่างๆ ถือมีการถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดและปฏิบัติจนเป็นวัฒนธรรมที่ เหนียวแน่นมีเอกลักษณ์เป็นของตนเองโดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทยที่มีบทบาทชัดเจน ในพิธีกรรมและประเพณีต่างๆ เช่นพิธีกรรมและประเพณีในเทศกาล ได้แก่ สงกรานต์ต์ เข้าพรรษา ออกพรรษา ทอดกฐิน ผ้าป่า เป็นต้น, พิธีกรรมและประเพณีในระดับบุคคลหรือ กลุ่มเช่น พิธีกรรมที่เกี่ยวกับชีวิต ได้แก่ การเกิด การบวช แต่งงาน พิธีศพ เป็นต้น, พิธีกรรม และประเพณี เกี่ยวกับธรรมชาติ ได้แก่ พิธีแรกนา การขอฝน การเกี่ยวข้าว การทำขวัญข้าว เป็นต้น พิธีกรรมและประเพณีที่กล่าวมาข้างต้นมีขั้นตอนพิธีการละเอียดซับซ้อนแตกต่างกัน ออกไป ทุกพิธีกรรมและประเพณีมีการละเล่นเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างแยกกันไม่ออก

ความสัมพันธ์ของการพ็อนรำกับโครงสร้างทางสังคมเขมรถิ่นไทย ด้านความเชื่อและพิธีกรรม มีความเชื่อความศรัทธาในพุทธศาสนา เช่น ในประเพณีเรือมตรุษ จะมีการบริจาคตุบัจจัยและสิ่งของ เพื่อไปทำบุญ ในพิธีกรรมเรือมมมัต ครุมนมัตจะทำพิธีรักษาคนป่วยจากโรคที่ไม่ทราบสาเหตุ โดยใช้ดนตรีกันตรึมเป็นองค์ประกอบสำคัญ ด้านความสัมพันธ์ภายในชุมชน กันตรึมมีบทบาทต่อชุมชน คือ สร้างความบันเทิง สร้างความสามัคคี บทเพลงและท่าทางเป็นเครื่องสื่อสารความรู้สึกนึกคิดให้รับรู้ซึ่งกันและกัน ความสัมพันธ์ด้านประเพณี กันตรึมมีบทบาทสำคัญในประเพณีโดยเฉพาะเป็นมหรสพสมโภชในแต่ละประเพณี ด้านเศรษฐกิจ นักดนตรีและผู้พ็อนรำเป็นที่ยอมรับในสังคมโดยได้รับเชิญไปแสดงในงานต่างๆ ทำให้กลายเป็นอาชีพเสริม ซึ่งมีส่วนสร้างรายได้อีกทางหนึ่ง ปัจจุบันกันตรึมยังเป็นบทเพลงที่มีชีวิตแม้จะมีการปรับรูปแบบการร้องท่วงทำลีลาไปบ้างแต่ในสังคมคนเขมรถิ่นไทยก็ยังให้ความสำคัญกับเอกลักษณ์ศิลปะการแสดงกันตรึมดังกล่าว แม้จะเห็นว่ากันตรึมมีการแข่งขันกันอย่างหลากหลายในเชิงธุรกิจแต่สิ่งเหล่านี้เองก็ถือว่าเป็นธุรกิจในการช่วยอนุรักษ์สนับสนุนศิลปะการแสดงในแบบฉบับอีสานใต้ให้มีชีวิตอยู่ชั่วลูกชั่วหลานสืบต่อไป

การสัมมนาเพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ ปี พ.ศ. 2526 เป็นการจัดโครงการสัมมนาในด้านวิชาการเกี่ยวกับเพลงและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ ในการสัมมนาครั้งนี้มีการนำการการละเล่นพื้นบ้านและเพลงพื้นบ้านมาแสดงสาธิตมากมาย การจัดสัมมนาเพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ ปี พ.ศ. 2526 ถือเป็นเหตุการณ์สำคัญในการฟื้นฟูการแสดงพื้นบ้านที่ใกล้จะสูญหาย และการอนุรักษ์การละเล่นพื้นบ้านและเพลงพื้นบ้าน อีกทั้งยังมีการประดิษฐ์การแสดงพื้นบ้านขึ้นมาใหม่หลายชุดการแสดง อาทิ การแสดงเรือมมวงกลองไต การแสดงชาปदान และการแสดงเรือมกันตรึม โดยการรำเรือมกันตรึม นำออกแสดงครั้งแรกในงานสัมมนาในครั้งนี้

การร้องและรำกันตรึมแบบดั้งเดิม การร้องและการรำในการละเล่นกันตรึมตามความชื่นชอบของผู้ละเล่นและผู้ชมที่อารมณ์ร่วมในการชมการละเล่น โดยการละเล่นกันตรึมมีระเบียบวิธีการละเล่นหรือบรรเลงเป็นลำดับขั้นตอนตามที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาซึ่งมีการร้องในบทไหว้ครูก่อนทุกครั้งและจบลงหรือสิ้นสุดการแสดงด้วยบทอาลา วงกันตรึมจะมีนักร้องทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงเป็นผู้ที่ร้องโต้ตอบกันและมีการรำรำไปตามทำนองเพลง ซึ่งในการรำไม่มีท่ารำที่แน่นอน ท่ารำเป็นไปตามความพึงพอใจหรือจินตนาการและอารมณ์เพลง ในการละเล่นกันตรึมเน้นไปที่การเล่นดนตรีและการ

ซับซ้อน ไม่มีการรำที่เป็นรูปแบบแน่นอนหรือมีคณนางรำรำประกอบ หน้าทีของการรำจึงเป็นหน้าที่ของผู้ร้องที่รำรำหยอกล้อเกี่ยวพาราตีตามทำนองเพลง ด้วยประการนี้จึงเกิดการคิดประดิษฐ์ท่ารำเพื่อใช้ประกอบการละเล่นกันตรึมโดยเลือกบทเพลงหลากหลายทำนองและประดิษฐ์ท่ารำให้สอดคล้องกับทำนองเพลงและประดิษฐ์องค์ประกอบการแสดงต่างๆให้สอดคล้องกับศิลปวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ซึ่งประดิษฐ์การแสดงโดยนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ในชุด “เรือกันตรึม”

เรือกันตรึม เป็นการแสดงพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ เป็นชุดการแสดงที่มีการประดิษฐ์ท่ารำขึ้นมาใหม่เพื่อให้เป็นท่าแม่บทสำหรับการแสดงพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ มีจำนวน 7 ท่ารำ เพลงประกอบท่ารำในแต่ละท่าจะไม่ซ้ำกัน การประดิษฐ์ท่ารำเรือกันตรึม ประดิษฐ์โดย นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ศิลปินพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้ประดิษฐ์ท่ารำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์การรำรำพื้นบ้านแบบดั้งเดิมและประดิษฐ์บางท่ารำขึ้นมาใหม่ให้สอดคล้องกับเพลง โดยปรับปรุงท่ารำและประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ซึ่งยึดแนวการประดิษฐ์ท่ารำบนพื้นฐานของการฟ้อนรำแบบชาวบ้านมาแต่โบราณเป็นหลัก มีการเก็บข้อมูลและรวบรวมท่ารำจากวงกันตรึมชาวบ้าน ซึ่งนิยมเล่นกันแพร่หลายในจังหวัดสุรินทร์ เก็บรวบรวมเพลงและท่ารำที่พบในวงกันตรึม แล้วได้คัดสรรท่ารำหรือนำท่ารำที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดหรือท่ารำที่มีเอกลักษณ์มาเรียบเรียง ดัดแปลง และเป็นแบบอย่างในการประดิษฐ์ท่ารำเพื่อให้มีความเป็นระเบียบและสวยงามโดยไม่ทิ้งเอกลักษณ์ความเป็นท้องถิ่น

ภาพที่ 79 ภาพการแสดงเรือกันตรึม ปี พ.ศ. 2526

ที่มา : หนังสือสัมมนาการละเล่นพื้นบ้านและเพลงพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์

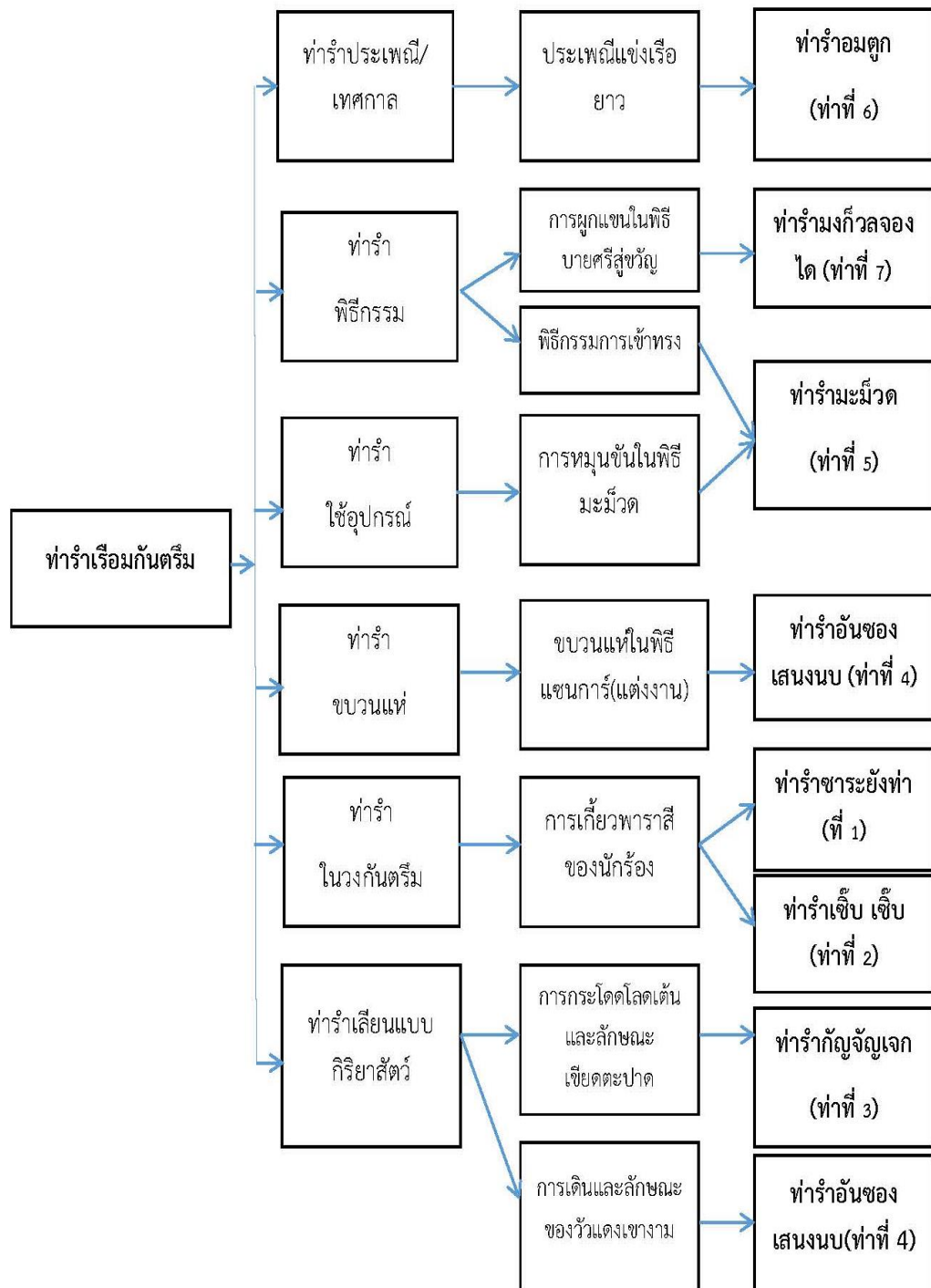
การแสดงเรือกันตรึมใช้วงกันตรึมบรรเลงเพลงประกอบการแสดงโดยมีกระบวนท่ารำ 7 ชุดท่ารำ และเพลงประกอบในการรำ 7 ทำนองเพลง ดังนี้

1. ชุดท่ารำซารายัง (เดินออก)	ใช้ทำนองเพลงอาไยซารายัง
2. ชุดท่ารำเข็บ เข็บ (เชิญชวน)	ใช้ทำนองเพลงเข็บ เข็บ
3. ชุดท่ารำกัญญ์ญะก (เขียดตะปาด)	ใช้ทำนองเพลงกัญญ์ญะก
4. ชุดท่ารำอันซองเสนงนบ (วัวแดงเขางาม)	ใช้ทำนองเพลงอันซองเสนงนบหรือรำพาย
5. ชุดท่ารำมะมี้วด (เข้าทรง)	ใช้ทำนองเพลงป็นแซร
6. ชุดท่ารำอมตุก (พายเรือ)	ใช้ทำนองเพลงอมตุก
7. ชุดท่ารำมังกิ้วลจองไต (บายศรีสู่ขวัญ)	ใช้ทำนองเพลงมังกิ้วลจองไต

การแสดงเรือกันตรึมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ได้ถูกประดิษฐ์ขึ้นเพื่อเป็นการแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองสุรินทร์ชุดใหม่ เพื่อเป็นการแสดงที่มีทำรำเป็นแบบแผนโดยใช้เพลงกันตรึมมาเป็นเพลงประกอบการแสดง โดยเลือกทำนองเพลงกันตรึมที่มีความหลากหลายในท่วงทำนองทั้งทำนองช้า ปานกลาง และเร็ว ซึ่งแต่ละทำนองเพลงมีความหมายและมีที่มา ความสำคัญทั้ง 7 ทำนองเพลง การเลือกทำนองเพลงมาใช้ในการเรือกันตรึม ดดยซ์ทำนองเพลงในกลุ่มเพลงต่างๆ เช่น เพลงกันตรึมสำหรับขบวนแห่ โดยใช้เพลงอันซอองเสนงนบหรือทำนองเพลงรำพาย และประดิษฐ์ทำรำให้มีความสอดคล้องกับทำนองเพลง โดยการเลียนแบบ อापปีกริยาของสัตว์คือ วัวแดงเขางาม ทำท่าทางการรำจึงมีลักษณะที่ตั้งวงให้เหมือนเขาวัว เป็นต้น และทำนองเพลงปันแซรซึ่งเป็นทำนองเพลงชั้นสูงในกลุ่มเพลงพิธีกรรม ซึ่งพิธีกรรมมะมีวดป็นพิธีกรรมการรักษาโรคตามความเชื่อของชาวจังหวัดสุรินทร์ เพลงกันตรึมเป็นเครื่องประกอบพิธีที่มีความสำคัญในพิธีมะมีวด บทเพลงในการอัญเชิญผีบรรพบุรุษมาประทับร่างทรง มีหลายทำนองเพลงเช่น ปันแซ กาเป การเรือกันตรึมได้นำเอาบทเพลงในพิธีกรรมมะมีวดมาเป็นเพลงประกอบการแสดงเพื่อสื่อให้เห็นถึงดนตรีและการรำรำในพิธีกรรมตามความเชื่อของชาวจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งลักษณะทำรำในท่ามะมีวดมีการประดิษฐ์ทำรำที่มีการหมุนชั้นโดยเลียนแบบกิริยาของคนที่กำลังทำพิธีเข้าทรงซึ่งมีชั้นเป็นอุปกรณ์สำคัญในการประกอบพิธี การประดิษฐ์ทำรำที่อัญเชิญผีบรรพบุรุษมาประทับร่างทรง เป็นต้น การประดิษฐ์ทำรำของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ มีวิธีการคิดที่จะนำเสนอถึงรูปแบบเพลงกันตรึมที่มีความหลากหลายในท่วงทำนองเพลงและความสำคัญของเพลงกันตรึมในบทบาทต่างๆ เช่น เพลงกันตรึมในพิธีกรรม เพลงกันตรึมในประเพณีเทศกาล และเพลงกันตรึมในการละเล่นเกี่ยวพาราฮี โดยประดิษฐ์ทำรำให้เกิดความสอดคล้องและเป็นไปตามแนวความคิดที่นำเสนอถึงประเพณีวัฒนธรรมของชาวจังหวัดสุรินทร์ในรูปแบบการแสดงเรือกันตรึม

ชุดทำรำเรือกันตรึม ผู้วิจัยโดยจำแนกเป็นกลุ่มทำรำต่างๆอันเป็นวัตถุดิบที่มาของท่ารำที่ปรากฏในการแสดงเรือกันตรึม ดังนี้

แผนผังที่ 7 แผนผังสรุปที่มาขอแต่ละทำร่ำเรือมกันตรึม

พัฒนาการเรือกันตรึม

เรือกันตรึมมีพัฒนาการมากกว่า 30 ปี มีการนำการแสดงออกแสดงอย่างต่อเนื่องโดยคณะกันตรึมต่างๆที่ได้รับการถ่ายทอดกระบวนท่ารำจากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์และลูกศิษย์ที่ได้นำเอาองค์ความรู้ไปถ่ายทอดแก่ผู้ที่สนใจทั้งส่วนบุคคล สถานศึกษา รวมถึงคณะกันตรึมต่างๆ เรือกันตรึมมีการปรับเปลี่ยน พัฒนาอยู่ตลอดเวลา เนื่องด้วยข้อจำกัดหรือบริบทของการจัดการแสดงและที่สำคัญขึ้นอยู่กับความตั้งใจของผู้ควบคุมฝึกซ้อมการแสดงที่จะนำการแสดงชุดนี้ไปเผยแพร่ในแต่ละครั้ง ผู้วิจัยได้เรียงลำดับถึงพัฒนาการโดยยกเอาปรากฏการณ์สำคัญหรือบุคคลสำคัญ ตลอดจนหน่วยงานที่ยังนำเอาการแสดงเรือกันตรึมออกแสดงเผยแพร่และถ่ายทอดสู่สาธารณชนอย่างต่อเนื่องในแต่ละช่วงปี ดังนี้

ตารางที่ 40 ตารางสรุปพัฒนาการเรือกันตรึม

ช่วง	ปี พ.ศ.	พัฒนาการ
ก่อนเกิดเรือกันตรึม	พ.ศ. 2526 – พ.ศ. 2536	<p>ช่วงที่ 1 : ก่อนปี พ.ศ. 2526</p> <p>การละเล่นกันตรึมของชาวเขมรถิ่นไทยในจังหวัดสุรินทร์ มีการรำแบบดั้งเดิมที่รำในการละเล่นกันตรึมที่พบในพิธีกรรม พิธีการ เช่น พิธีกรรมมะฆิวัด หรือ การเข้าทรง พิธีกรรมแซนการ์ หรือพิธีแต่งงาน และพบในประเพณี เทศกาลต่างๆ เช่น เทศกาลตรุษสงกรานต์ พบการรำแบบดั้งเดิมที่เรียกว่า ลู๊ดอันเร หรือ เรือมอันเร และเรือมตรวด หรือรำตรุษสงกรานต์ เป็นต้น ซึ่งนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้นำเอาสิ่งเหล่านี้ที่เป็นวัตถุดิบทางศิลปวัฒนธรรมของชาวเขมรถิ่นไทยมาเป็นแนวคิดและหยิบยกนำเสนอผ่านกระบวนท่ารำและเพลงประกอบที่ใช้วงกันตรึมแบบดั้งเดิม อีกทั้งผู้วิจัยจะได้กล่าวถึง ภูมิหลังของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ โดยเฉพาะประวัติทางด้านการศึกษา การทำงาน และผลงานที่โดดเด่น ในช่วงปี พ.ศ. 2495 – ปี พ.ศ. 2526 ซึ่งเป็นช่วงที่นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ เป็นทั้งผู้แสดงและเป็นผู้สอนฝึกซ้อมการแสดงอันเป็นการสั่งสมองค์ความรู้มาสู่ ปี พ.ศ. 2526 ที่ได้ประดิษฐ์การแสดงชุดเรือกันตรึมขึ้นมา</p>

ช่วง	ปี พ.ศ.	พัฒนาการ
เริ่ม	ช่วงที่ 2 : ปี พ.ศ. 2526 ถึง ปี พ.ศ. 2531	
กันตริม	พ.ศ.	นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ประดิษฐ์การรำเรือกันตริม และได้นำออก เผยแพรเป็นครั้งแรก ในงานสัมมนาเพลงและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัด สุรินทร์ และได้นำไปถ่ายทอดต่อกลุ่มผู้ที่สนใจ หน่วยงาน และคณะกันตริม ต่างๆ การรำเรือกันตริมในปี 2526 เป็นต้นแบบของการแตกแขนงไปใน รูปแบบต่างๆ
เผย	2526	
แพร่		
สู่	พ.ศ.	เรือกันตริมเข้าไปเป็นการแสดงสำคัญของการเผยแพร่การละเล่นพื้นบ้าน สุรินทร์ของหมู่บ้านวัฒนธรรมกันตริม บ้านดงมัน ต.คอโค อ.เมือง จ.สุรินทร์ ถ่ายทอดกระบวนท่าโดยตรงจากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ในส่วนของ องค์ประกอบการแสดงมีการปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของแต่ละครั้งการแสดง แต่ยังคงยึดรูปแบบเดิมไปส่วนสำคัญ
ชุมชน	2528	
	พ.ศ.	เกิดคณะกันตริมน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ โดยนายโฆษิต ดีสม และนางสำรวม ดีสมผู้ที่มีบทบาทสำคัญในวงการการแสดงพื้นเมืองอีสานตอนใต้ ซึ่งได้รับการ ถ่ายทอดการแสดงเรือกันตริมจากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์และนำออก เผยแพร้อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งมีการปรับการแสดงให้เข้ากับบริบทการแสดง และนางสำรวม ดีสม เป็นบุคคลสำคัญในการนำเสนอและถ่ายทอดกระบวน ท่ารำในยุคต่อมา
	2530	
เริ่ม	ช่วงที่ 3 : ปี พ.ศ. 2532 ถึง พ.ศ. 2548	
กันตริม	พ.ศ.	นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้นำเอาเรือกันตริมเข้าไปสอนนักศึกษาวิชาเอก นาฏศิลป์ วิทยาลัยครูสุรินทร์ ในรายวิชาเพลงและการละเล่นพื้นบ้าน การนำ เรือกันตริมเข้าไปสอนในระดับอุดมศึกษาโดยเป็นสถานศึกษาที่ผลิตครู การ นำเรือกันตริมเข้าไปเผยแพร่ในสถานศึกษาของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ เป็นจุดเริ่มต้นของแตกแขนงไปในสถานศึกษาต่างๆโดยการนักศึกษาผู้สำเร็จ การศึกษานำไปเผยแพร่ต่อยังสถานศึกษาที่ตนปฏิบัติงาน และการนำไปใช้ใน การแสดงวาระต่างๆ การที่เรือกันตริมเข้าไปในระบบการศึกษาของวิทยาลัย ครูสุรินทร์ เป็นพัฒนาการช่วงสำคัญซึ่งการรำเรือกันตริมได้รับความยอมรับ มากขึ้นและนำมาใช้ในการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา
ใน	2532	
สถาน		
ศึกษา		

ช่วง	ปี พ.ศ.	พัฒนาการ
	พ.ศ. 2540	วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด ลงพื้นที่ภาคสนามจังหวัดสุรินทร์ เพื่อรับการถ่ายทอดการแสดงพื้นบ้านสุรินทร์ในชุดเรือมอันเร และเรือมกันตรึม โดยมีนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์และคณะเป็นผู้ถ่ายทอดโดยตรง การแสดงชุดเรือมกันตรึมของวิทยาลัยนาฏศิลป์นำออกแสดงครั้งแรกในงานศิลปวัฒนธรรมสี่ภาคของสถาบันการศึกษาสังกัดกรมศิลปากร รูปแบบการแสดงเรือมกันตรึมของวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด มีการปรับปรุง พัฒนาการแสดง เพื่อให้เกิดความกระชับในเรื่องของเวลาการแสดง และมีการเพิ่มท่ารำออกจากเวทีในด้านองค์ประกอบการแสดงยังคงรักษารูปแบบเดิมของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์
	พ.ศ. 2541	เรือมกันตรึมเข้าไปอยู่ในหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา คือ ภาควิชาศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งภาคเชิญนางสาวรมติสม มาถ่ายทอดกระบวนการท่ารำการแสดงพื้นเมืองอีสานตอนใต้ได้แก่ เรือมอันเร เรือมมวงกลองโต และเรือมกันตรึม ให้กับนิสิตสาขาวิชานาฏศิลป์พื้นเมือง และมีการสืบทอดการเรียนการสอน อีกทั้งนำเสนอเผยแพร่ และการนำเรือมกันตรึมมาเป็นการแสดงเพื่อสอบจบในขั้นสุดท้ายของการศึกษามาจนถึงปัจจุบัน
	พ.ศ. 2541	เรือมกันตรึม เป็นการแสดงที่อยู่ในหลักสูตรสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ โรงเรียนสินรินทร์วิทยา ได้เชิญนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ มาถ่ายทอดกระบวนการท่ารำเรือมกันตรึม ในรายวิชาเพิ่มเติม(ท้องถิ่น) และได้้นำการแสดงชุดเรือมกันตรึมออกแสดงเผยแพร่และถ่ายทอดให้กับผู้ที่สนใจอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน
เรือมกันตรึมในการอนุรักษ์และพัฒนา	ช่วงที่ 4 : ปี พ.ศ. 2549 ถึง ปี พ.ศ. 2559	
	พ.ศ. 2549	การจัดประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้าน ซึ่งถ้ายรางวัลพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จัดโดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม ซึ่งมีการจัดประกวดในประเภทวงกันตรึมและวงเรือมอันเร ซึ่งมีการแสดงพื้นบ้านเทิดพระเกียรติ จึงมีการนำเอาท่ารำของเรือมกันตรึมเป็นพื้นฐานในการประดิษฐ์การแสดงขึ้นมาเพื่อใช้ประกวด โดยปี พ.ศ. 2549 เป็นปีที่วงกันตรึมดงมันรักกันตรึม ภายใต้การดูแลของวงกันตรึมน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ ได้รับรางวัลชนะเลิศ และจากนั้นยังมีช่วงปีต่างๆที่มีการจัดประกวด

ช่วง	ปี พ.ศ.	พัฒนาการ
	พ.ศ. 2550	<p>การประดิษฐ์นาฏศิลป์พื้นเมืองสร้างสรรค์ ของนิสิตชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาเอกนาฏศิลป์พื้นเมือง ภาควิชาศิลปการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยการประดิษฐ์การแสดงสร้างสรรค์ทางด้านนาฏศิลป์พื้นเมืองทั้งอีสานตอนเหนือและอีสานตอนใต้ เพื่อเป็นผลงานประมวลองค์ความรู้เพื่อสอบออกสำเร็จการศึกษาในชั้นปริญญาตรี มีการนำเอาทำรำเรือมกันตรึมไปเป็นแนวทางในประดิษฐ์ทำรำและนำไปประยุกต์สร้างสรรค์ทำรำเพื่อเป็นการแสดงชุดใหม่ในการนำเสนอผลงานสร้างสรรค์</p> <p>กลุ่มศิลปินลูกศิษย์นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ นำเอาทำรำเรือมกันตรึมไปใช้ในการดัดแปลง ปรับใช้ ประยุกต์ และสร้างสรรค์ เพื่อใช้ในการแสดงชุดใหม่ของการแสดงพื้นบ้านอีสานใต้ตามแนวคิดสร้างสรรค์ของศิลปินท้องถิ่น การนำเอาทำรำเรือมกันตรึมไปปรับใช้ สร้างสรรค์ การแสดงชุดใหม่ กรนำเอาทำรำเรือมกันตรึมไปใช้ตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับความหมายและเพลงที่ใช้ในการแสดง</p>
	พ.ศ. 2549 – พ.ศ. 2559	<p>เรือมกันตรึมได้แตกแขนงไปอยู่ในรูปแบบต่างๆ การปรับเปลี่ยนทั้งกระบวนการทำรำและองค์ประกอบการแสดงของการรำเรือมกันตรึม มีความความเคลื่อนไหวไปจากเดิมของปี พ.ศ. 2526 จึงเกิดการอนุรักษ์และการฟื้นฟูเรือมกันตรึมขึ้นมา โดยคณะลูกศิษย์ของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ และผู้ที่สนใจโดยเฉพาะ นิสิต นักศึกษา ที่นำไปศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ อีกทั้งปัจจุบันมีการถ่ายทอดกระบวนการทำรำและการนำเสนอการแสดงเรือมกันตรึมให้มีความใกล้เคียงกับการรำเรือมกันตรึมของเดิมให้มากที่สุด</p>

องค์ประกอบการแสดงในการรำเรือมกันตรึม

ผู้แสดงเรือมกันตรึมแต่เดิมนักแสดงจะเป็นผู้หญิงล้วน จำนวนนักแสดงเป็นคู่ เช่น 8, 12, 16 คน เป็นต้น ในช่วงหลังมา มีการปรับการแสดงโดยมีการนำนักแสดงชายเข้าไปร่วมแสดงด้วย รำเป็นคู่ๆเช่นเดิม การแสดงเรือมกันตรึมมีการแบ่งกลุ่มนักแสดงออกเป็น 2 กลุ่มๆละครึ่งของจำนวนนักแสดงทั้งหมด คือ กลุ่มที่ 1 รำออกมาก่อนโดยรำในทำนองเพลงซารายัง กลุ่มที่ 2 ออกมารำในทำนองเพลงกัญญ์จัญเจก ในส่วนนักแสดงเป็นผู้ชาย และ ผู้หญิง การแบ่งกลุ่มนักแสดงคือ กลุ่มที่ 1 ผู้หญิง และกลุ่มที่ 2 ผู้ชาย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาพที่ 80 ภาพผู้แสดงเรือมกันตรึมที่เป็นนักแสดงผู้หญิงล้วน

ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 81 ภาพผู้แสดงเรือบวงกันตรึมที่เป็นนักแสดงคู่ชาย-หญิง

ที่มา : ผู้วิจัย

ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงนำเอาวงกันตรึมมาบรรเลงประกอบการแสดง เครื่องดนตรีประกอบวงกันตรึม ประกอบไปด้วย

1. กลองกันตรึม (สก็่วล)	2 ลูก
2. ซอ (ตรัว)	1 คัน
3. ปี่อ้อ	1 เล้า
4. ฉิ่ง	1 คู่
5. ฉาบ	1 คู่
6. กรับ	1 คู่

โดยนำเพลงที่มีทำนองที่สอดคล้องและตรงตามแนวคิดการแสดง มีทั้ง 7 ทำนองเพลงตามลำดับคือ 1. ทำนองเพลงซารายัง, 2. ทำนองเพลงเซิบเซิบ, 3. ทำนองเพลงกัญจัญเจก, 4. ทำนองเพลงรำพาย, 5. ทำนองเพลงปิ่นแซร, 6. ทำนองเพลงอมตุก และ 7. ทำนองเพลงมกวลจองไต

ภาพที่ 82 ภาพผู้เล่นและเครื่องดนตรีในวงกันตรึม

ที่มา : ผู้วิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เรื่อกันตรึมมีการออกแบบและกำหนดการแต่งกายไว้อย่างชัดเจนและมีการกำหนดการแต่งกายตามโอกาสและนักแสดง โดยเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายของเรื่อกันตรึมสะท้อนเอกลักษณ์ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทยในจังหวัดสุรินทร์ คือ นุ่งผ้าไหม ใส่ประเก้อม การแสดงชุดเรื่อกันตรึม มีการนำผ้าโฮลสตรี(โฮลเสรี)มานุ่งในการแสดงและมีการต่อเชิงผ้านุ่งที่เรียกว่าปะบอล ตามแบบดั้งเดิม ส่วนการแสดงชุดเรื่อกันตรึมที่รำเป็นคู่ชายหญิง ฝ่ายนักแสดงชายก็นิยมนุ่งผ้าโฮลเปราะในการแสดงเช่นกัน เครื่องแต่งกายการแสดงชุดเรื่อกันตรึมเป็นการสะท้อนอัตลักษณ์วิถีชีวิต การแต่งกาย และงานหัตถกรรมซึ่งเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทยได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยได้แบ่งรูปแบบการแต่งกายของการแสดงเรื่อกันตรึม ดังนี้

1. การแต่งกายเรือมกันตรึม ในปี พ.ศ. 2526 (ต้นแบบ)

ภาพที่ 83 ภาพการแต่งกายเรือมกันตรึม ในปี พ.ศ. 2526 (ต้นแบบ)

ที่มา : หนังสือเพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์

ตารางที่ 41 ตารางสรุปการแต่งกายเรือมกันตรึม ในปี พ.ศ. 2526 (ต้นแบบ)

เครื่องแต่งกาย	คำอธิบาย
ผ้านุ่ง	ผ้านุ่งไหมลายโฮล ซึ่งเป็นลายเอกลักษณ์ของจังหวัดสุรินทร์ นุ่งครึ่งหน้าข้างเพื่อให้ยกเท้าได้สะดวก
ผ้าสไบ	ผ้าขาวม้าไหม โดยนำมาห่ออกแล้วปล่อยชายข้างซ้าย
เสื่อ	เสื่อทรงแบนกระบอก สีขาว
ทรงผม	เกล้าผมขึ้นมวยผมด้านบน
ดอกไม้	ดอกไม้ที่มีสีสันสวยงาม เช่น ดอกดาวเรือง ดอกเบญจมาศ
เครื่องประดับ	สร้อยคอ ต่างหู กำไล เข็มขัด โดยใช้เป็นเครื่องเงินหรือประเก้อม

2. การแต่งกายเรือกันตรึมหลังจาก ปี พ.ศ. 2526 (ปรับเปลี่ยนตามโอกาสการแสดง)

ภาพที่ 84 ภาพการแต่งกายเรือกันตรึมหลังจาก ปี พ.ศ. 2526
(ปรับเปลี่ยนตามโอกาสการแสดง)

ที่มา : ผู้วิจัย

ตารางที่ 42 ตารางสรุปการแต่งกายเริ่มกันตรึมหลังจาก ปี พ.ศ. 2526 (ปรับเปลี่ยนตามโอกาสการ แสดง)

เครื่องแต่งกาย	คำอธิบาย
ผ้าถุง	ใช้ผ้าถุงไหมลายโฮล ซึ่งเป็นลายเอกลักษณ์ของจังหวัดสุรินทร์ นุ่งครึ่ง หน้าแข็งเพื่อให้ยกเท้าได้สะดวก และผ้าหางกระรอกหรือผ้าไหมมัดหมี่ สำหรับโจงกระเบน
ผ้าสไบ	ใช้ผ้าขาวม้าไหมหรือผ้าลูกแก้ว โดยนำมากระโจมอกแล้วปล่อยชาย ข้างซ้าย
ทรงผม	ดอกกระพุ่ม หรือเกล้ามวยผม
ดอกไม้	ใช้ดอกไม้ที่มีสีสดใสสวยงาม เช่น ดอกดาวเรือง ดอกเบญจมาศ
เครื่องประดับ	สร้อยคอ ต่างหู กำไล เข็มขัด โดยใช้เป็นเครื่องเงินหรือประเก้อม

3. การแต่งกายเรือกันตรึมที่นักแสดงเป็นคู่ผู้ชายผู้หญิง

ภาพที่ 85 ภาพการแต่งกายเรือกันตรึมที่นักแสดงเป็นคู่ผู้ชายผู้หญิง

ที่มา : ผู้วิจัย

ตารางที่ 43 ตารางสรุปการแต่งกายเรือกันตรึมที่นักแสดงเป็นคู่ผู้ชายผู้หญิง

เครื่องแต่งกายผู้หญิง	คำอธิบาย
ผ้าถุง	ใช้ผ้าถุงไหมลายโฮล ซึ่งเป็นลายเอกลักษณ์ของจังหวัดสุรินทร์ นุ่งครึ่งหน้าแข็งเพื่อให้ยกเท้าได้สะดวก
ผ้าสไบ	ใช้ผ้าไหมยกดอกย้อมสี(สีเขียว,สีบานเย็น) โดยนำมาห่ออกแล้วปล่อย ชายข้างซ้าย
ทรงผม	ดอกกระพุ่ม หรือเกล้ามวยผม
ดอกไม้	ใช้ดอกไม้ที่มีสีสดใสสวยงาม เช่น ดอกดาวเรือง ดอกเบญจมาศ
เครื่องประดับ	สร้อยคอ ต่างหู กำไล เข็มขัด โดยใช้เป็นเครื่องเงินหรือประเก้อม
เครื่องแต่งกายผู้ชาย	คำอธิบาย
ผ้าถุง	ใช้ผ้าถุงไหมหางกระรอกหรือผ้าปุมไหม โดยนุ่งด้วยวิธีโจงกระเบน
ผ้าสไบ	ใช้ผ้าขาวม้าไหม 2 ผืน โดยมัดเอว 1 ผืน และพาดบ่าทิ้งชายผ้าไป ด้านหลัง 1 ผืน
เครื่องประดับ	สร้อยคอที่เป็นเครื่องเงินหรือประเก้อม

โอกาสการแสดงในการนำการแสดงชุด เรือมกันตรึมไปใช้แสดง จึงต้องเลือกให้เหมาะกับวาระและโอกาสตลอดจนความเหมาะสม การนำการแสดงเรือมกันตรึม ออกแสดงแต่ละครั้งต้องคำนึงถึงกระบวนการทำรำ เพลงประกอบการแสดง และเครื่องแต่งกายให้ถูกต้องตามแบบแผน ในการแสดงแต่ละครั้ง มีบางกระบวนการทำรำออกแต่มีใช้ปรับเปลี่ยนจากเดิม ด้วยวาระและโอกาสเวลาจำกัด จึงมีกรณีเป็นข้อยกเว้น กระบวนการทำรำที่นิยมตัดออกเพื่อให้เวลากระชับขึ้นคือ กระบวนการทำรำอันซอง เสนงนบในทำนองเพลงรำพาย

ชุดทำรำเรือมกันตรึม

การทำรำเรือมกันตรึมมีทำรำที่เป็นเอกลักษณ์เช่นเดียวกับการแสดงนาฏยศิลป์พื้นบ้านในชุดการแสดงอื่นๆ การทำรำเรือมกันตรึมมีกระบวนการทำรำที่มีทั้งหมด 7 ทำรำ และ 7 ทำนองเพลง โดยมีรูปแบบและแนวความคิดในการประดิษฐ์ทำรำมาจากด้านต่างๆ เช่น การเลียนแบบกิริยาของคนในพิธีกรรม การเลียนแบบอากัปกิริยาของสัตว์ การเกี่ยวพาราราสีของผู้ละเล่นกันตรึม เป็นต้น เกิดเป็นการประกอบสร้างกระบวนการทำรำและการเลือกเพลงให้มีความสอดคล้องกับกระบวนการทำรำให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการประดิษฐ์การแสดงชุดเรือมกันตรึม ในลักษณะทำรำที่เป็นเอกลักษณ์ของการทำรำเรือมกันตรึม ผู้วิจัยนำเสนอถึงทำรำที่เกิดจากการประดิษฐ์ท่าทางต่างๆจนกลายเป็นเอกลักษณ์ของการแสดงเรือมกันตรึม ดังนี้

ตารางที่ 44 ตารางสรุปชุดท่ารำเรือมกันตรึม

ที่	ชื่อท่ารำ	ภาพท่ารำ	อธิบายชุดท่ารำ
1	ท่ารำ ซารายัง		<p>ซารายัง เป็นชื่อทำนองเพลงกันตรึมจัดอยู่ในประเภทเพลงอายซึ่งเป็นบทเพลงที่ไว้อ่องเกี่ยวพาราสิร้องโต้ตอบระหว่างชาย หญิง โดยมีลูกคู่ร้องสร้อยเพลงรับตลอดทั้งเพลง กระบวนท่ารำซารายัง โดยใช้เพลงประกอบคือทำนองเพลงซารายัง เป็นการสื่อให้เห็นการเยื้องย่างของสาวแรกรุ่นที่มีความสง่างาม มีการประดิษฐ์ท่ารำให้เข้ากับจังหวะเพลงที่มีความสนุกสนาน นักแสดงกลุ่มที่1 เดินย่อเท้ามือซ้ายจับชายสไบออกมาอย่างสวยงาม เนื้อเพลงในจังหวะนี้จะมีการร้องที่พรรณนาถึงความงามของผู้หญิง</p> <p>ลักษณะท่ารำมีท่ารำที่เป็นท่าจับปรกข้างพร้อมดึงชายผ้าขึ้นขนานกับไหล่ และการจับคว่ำ โดยการเหยียดแขนให้ตกแนบลำตัว และการดึงจับขึ้นให้แขนขนาดที่ไหล่ การเดินเท้าสลับซ้าย-ขวาตามจังหวะเพลง</p>
2	ท่ารำ เซ็บ เซ็บ		<p>ชุดท่ารำ เซ็บ เซ็บ ใช้ทำนองเพลงเซ็บ เซ็บ ประกอบในการรำ ซึ่งเพลงเซ็บ เซ็บเป็นทำนองเพลงกันตรึมที่มีความสนุกสนาน โดยมีทำนองเพลงที่มีความโดดเด่นเป็นอย่างมาก โดยจะมีการร้องสร้อยเพลงว่า เซ็บ เซ็บ บองเซ็บ หรือเซ็บ เซ็บ เนียงเซ็บ ซึ่งมีความหมายถึงการเชิญชวน การรำเรือมกันตรึม จังหวะเซ็บเซ็บเป็นจังหวะที่อยู่ในช่วงเพลงที่ 2 มีกระบวนท่ารำที่ทำในลักษณะเชิญชวนให้มาร่วมรำรำ และมีการยกจังหวะเท้าในช่วงสร้อยเพลง เนื้อหาของเพลงมีการร้องเชิญชวนให้กลุ่มที่ 2 ออกมารำรำ หรือชมความงาม</p>

ที่	ชื่อท่ารำ	ภาพท่ารำ	อธิบายชุดท่ารำ
			<p>ของหญิงสาว เป็นต้น</p> <p>ลักษณะท่ารำมีการใช้ลักษณะของนาฏยศัพท์ในการเชิญชวนหรือการเรียกด้วยการพนมนิ้วแล้วดึงแขนเข้าออกสลับซ้ายขวา การยกเท้าขึ้นพร้อมย่อเข่าลงพร้อมซ้อนมือจีบขึ้นมา การติดเท้าเพื่อไปวางด้านหลัง</p> <p>เป็นกระบวนท่าสำคัญที่เป็นโครงสร้างท่ารำ</p> <p>เชັบ เชັบ</p>
3	ท่ารำ กัญญ์เจก		<p>“เชียดตะปาด” ภาษาเขมรถิ่นไทยเรียกว่า “กัญญ์เจก” เชียดตะปาดเป็นสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก มีสี่เท้า ลักษณะทั่วไปคล้ายกบ แต่ตัวเล็กกว่า ผิวหนัง เรียบและสีอ่อนกว่ากบ</p> <p>ขึ้นมาอาศัยดำรงชีวิตแบบสัตว์บก เวลาตกใจจะกระโดดหนีพร้อมปัสสาวะออกมา พบมากตามแหล่งที่มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งสภาพอากาศและอาหาร</p> <p>บทเพลงกันตรึมปรากฏชื่อเพลงทำนองกัญญ์เจก มาอย่างยาวนาน มีการร้องเล่นอย่างแพร่หลายด้วยทำนองเพลงที่มีจังหวะปานกลาง และนิยมร้องเล่นหยอกล้อเกี้ยวพาราสี</p> <p>การรำเรือมกันตรึมนำเอาจังหวะเพลงกัญญ์เจกมาใช้ในการรำเรือมกันตรึม มีกระบวนท่ารำที่เลียนแบบอากัปภิกิริยาของเชียดตะปาด โดยให้เข้ากับจังหวะของเพลงกัญญ์เจก โดยการเน้นที่การติดเท้าให้เหมือนกับเชียดตะปาดที่กระโดดเกาะสิ่งของ สายตานักแสดงมองซ้ายขวา ตามมือที่จีบให้เหมือนสายตาเชียดตะปาดที่ลือกลือกเป็นที่น่าสนใจของผู้ที่ได้พบเห็น ในจังหวะเพลงกัญญ์เจกนักแสดงกลุ่มที่ 2 จะรำ</p>

ที่	ชื่อท่ารำ	ภาพท่ารำ	อธิบายชุดท่ารำ
			<p>ออกมาหน้าเวที แล้วรำหยอกล้อกับคู่(กลุ่มที่ 1)</p> <p>ลักษณะท่ารำก็ัญญแจกใช้ท่ารำการจับคว่าในลักษณะการตั้งมือแขนแบบท่าพรหมสี่หน้า การหักข้อมือพร้อมกดมือจับให้เป็นจับคว่าที่ละข้างให้คล้ายท่าเชียดตะปาดกำลังเกาะสิ่งของ การย่อตัวและการกดหน้าขาให้มากเป็นพิเศษ อีกทั้งการดีดเท้าขึ้นให้คล้ายการกระโดดของเชียดตะปาด</p>
4	ท่ารำ อันซอง เสนงนบ		<p>ชุดท่ารำอันซองเสนงนบ โดยมีทำนองเพลงอันซองเสนงนบหรือทำนองเพลงรำพายประกอบการรำ ทำนองเพลงอันซองเสนงนบหรือทำนองเพลงรำพาย เป็นทำนองเพลงกันตรึมที่จัดอยู่ในประเภทเพลงแห่ มีจังหวะปานกลางเหมาะกับการเดินแห่ขบวนต่างๆ เช่น ขบวนชั้นหมาก ขบวนแห่นาค เป็นต้น</p> <p>คำว่า “อันซองเสนงนบ” เป็นภาษาเขมรถิ่นไทยมีความหมายว่า “วัวแดงเขางาม” กระทบวนท่ารำอันซองเสนงนบมีการเลียนแบบอากัปกริยาของสัตว์คือวัวแดง ที่มีการเดินอย่างสง่างาม มีกระทบวนท่ารำที่เดินสลับแถวนักแสดงอย่างให้คล้ายเขาของวัว และการเดินรำประกอบขบวนแห่ในพิธีกรรมต่างๆ</p> <p>ลักษณะท่ารำของท่ารำอันซองเสนงนบ ใช้ท่ารำคือการตั้งวงระดับศีรษะ และการจับหงายในระดับเอว การก้าวเท้าสลับซ้ายขวาไปด้านหลัง และการแปรแถวเดินแถวรำในแบบแถวตอนลึก กระทบวนท่ารำของทำนองจึงอาศัยความพร้อมเพียงเป็นหลัก</p>

ที่	ชื่อทำร่ำ	ภาพทำร่ำ	อธิบายชุดทำร่ำ
5	ทำร่ำ มะมั่วต		<p>ชุดทำร่ำมะมั่วต โดยมีทำนองเพลง ปันแซร์เป็นเพลงประกอบในการร่ำ กระบวนทำร่ำเลียนแบบกิริยาของคนในพิธีกรรมมะมั่วต หรือการเข้าทรงตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทยในจังหวัดสุรินทร์ คือพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ โดยมีวงกันตรึมเป็นสิ่งสำคัญในพิธี ในพิธีมะมั่วต มีการบรรเลงเพลงกันตรึมหลากหลายทำนองเพลงตามขั้นตอนหรือช่วงพิธี โดยเฉพาะช่วงแรกของพิธีมะมั่วตคือการเชิญครูมาประทับร่าง วงกันตรึมบรรเลงเพลงปันแซร์ หรือเพลงเพ็ลียง ซึ่งถือเป็นเพลงชั้นสูงใช้ในพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ จังหวะเพลงที่ซ้ำเพื่อให้ร่างทรงหรือผู้ทำพิธีได้ทำสมาธิกับชั้นใบใหญ่ที่จับไว้ด้านหลัง เป็นเครื่องบูชาครู เมื่อครูแล้วประทับร่าง ร่างทรงจะหมุนขึ้นไปมาจนถึงกระแทกตามจังหวะเพลงแสดงถึงครูได้ลงมาประทับร่างเป็นที่เรียบร้อย</p> <p>กระบวนทำร่ำมะมั่วตจึงมีทำร่ำที่นำกิริยาของร่างทรงมาประดิษฐ์เป็นทำร่ำที่มีลักษณะในการหมุนขึ้น เพื่อสะท้อนถึงความเชื่อในเรื่องของพิธีกรรมมะมั่วตและเพลงครูชั้นสูง</p> <p>ลักษณะทำร่ำของทำร่ำมะมั่วต มีการนำท่าจับปรกข้างมาเป็นทำร่ำที่อัญเชิญครูหรือผีบรรพบุรุษมาประทับร่างทรง การใช้จีบม้วนสลับซ้ายขวาเลียนแบบการหมุนขึ้น</p>

ที่	ชื่อท่ารำ	ภาพท่ารำ	อธิบายชุดท่ารำ
6	ท่ารำ อมตุก		<p>ชุดท่ารำอมตุก โดยใช้ทำนองเพลงอมตุกประกอบการรำ “อมตุก” เป็นภาษาเขมรถิ่นไทยมีความหมายว่า “พายเรือ” ในบทเพลงกันตรึมปรากฏทำนองเพลงอมตุก มีการร้องกันตรึมในทำนองเพลงอมตุกมาอย่างยาวนาน ถือเป็นเพลงชั้นสูงหรือเพลงครู มีจังหวะเพลงที่ช้า และจังหวัดสุรินทร์มีประเพณีแข่งเรือยาว จัดขึ้นที่อำเภอท่าตูม เป็นประจำทุกปี ประเพณีแข่งเรือยาวของชาวอำเภอท่าตูมที่มีความสัมพันธ์มีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับลำน้ำมูลมาอย่างยาวนาน</p> <p>กระบวนการท่ารำอมตุก นำเอาท่าพายเรือมาประดิษฐ์เป็นท่ารำ เน้นความพร้อมเพรียงเป็นหลัก จุดเด่นของท่ารำอมตุกคือ การวางมือให้เป็นเสมือนไม้พาย และการหมุนมือให้เป็นเสมือนการกำกับทิศทางเรือ หรือท้ายเรือ กระบวนท่ารำมีความสอดคล้องกับจังหวะเพลงที่มีความช้า</p> <p>ลักษณะท่ารำอมตุก นำเอาท่าจีบคว่ำแล้วปล่อยเป็นแบบมือ แขนตั้ง อยู่ข้างลำตัว แทนไม้พายเรือและการจับไม้พายกำลังพายเรือ การย่อตัวลงให้มากเป็นพิเศษให้มีลักษณะเหมือนการนั่งพายเรือ และการหมุนตัวรอบตัวเองเป็นการบังคับเรือไปในทิศต่างๆ</p>

ที่	ชื่อท่ารำ	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
7	ท่ารำ มังกีวล จองไต		<p>กระบวนท่ารำมังกีวลจองไต โดยใช้ทำนองเพลงมังกีวลจองไตประกอบการรำ “มังกีวลจองไต” เป็นภาษาเขมรถิ่นไทย มีความหมายว่า “มงคลผูกข้อมือหรือบายศรีสู่ขวัญ” พิธีมังกีวลจองไตหรือพิธีเฮาปลิงจองไต เป็นพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ที่จัดขึ้นในงานพิธีมงคล เช่น งานแต่งงาน งานบวช งานโกนจุกเป็นต้น หรือจัดขึ้นเพื่อวาระโอกาสพิเศษ เช่น ต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง การแสดงความยินดีต่างๆ เป็นต้น</p> <p>กระบวนท่ารำมังกีวลจองไต นำเอาท่าทางที่กำลังนำด้ายผูกแขนจากบายศรีมาผูกแขนให้เกิดความเป็นมงคล และการปิดเป้าสิ่งไม่ดีออกจากตัวเองและผู้ร่วมพิธี เนื้อร้องของเพลงพรรณนาถึงความเป็นสิริมงคล และอภิลักขิต</p> <p>ลักษณะท่ารำมังกีวลจองไต นำเอาท่ารำการจีบและการตั้งวงในระดับเอว การจีบแล้วหมุนวนรอบมือที่ตั้งวงแทนท่าหรือเลียนแบบท่าทางการนำด้ายมงคลมาผูกแขนแก่อีกคน การม้วนมือจีบแล้วสะบัดตั้งขึ้นเป็นท่าตั้งวงเป็นท่าทางการปิดเป้าสิ่งไม่ดีออกจากตัวเองและผู้อื่น การก้าวเท้าไปด้านหน้าในระหว่างการม้วนจีบผูกข้อมือและการยืดหุบในช่วงการม้วนจีบแล้วเปลี่ยนตั้งวงแทนการปักเป้าสิ่งไม่ดี</p>

วิเคราะห์ลักษณะท่ารำเรือมกันตรึม

ตารางที่ 45 ตารางวิเคราะห์ลักษณะท่ารำเรือมกันตรึม

ท่า ที่	ชื่อท่ารำและ เพลงประกอบ	วัตถุประสงค์ในการประดิษฐ์การรำ		ลักษณะ/กระบวนท่า รำ
		ท่ารำ	เพลงประกอบ	
1	ท่ารำซารายัง	การเลียนแบบกิริยา	เพลง กัน ต ร ี ม	กระบวนท่ารำเป็นท่า เดินออกมาสู่เวทีการ แสดง โดยเป็นท่ารำ ของนักแสดงกลุ่มที่ 1 ท่ารำจีบผ้าที่กระโจม อกด้านซ้ายขึ้นมา
	เพลงอาโยซารายัง	การเดิน การเยื้องย่าง ของหญิงสาว	ประเภทเพลงแท้ หรือเกี่ยวพาราสิ และบทร้องที่หยอก ล้อหรือชมความ งามของผู้หญิง	
2	ท่ารำเข็บ เข็บ	การเลียนแบบกิริยา	เพลง กัน ต ร ี ม	กระบวนท่ารำใน ลักษณะการเชิญชวน โดยการดึงมือสลับซ้าย ขวา และการยกเท้า การสอดมือ ในช่วง การร้องสร้อย เข็บ เข็บ
	เพลงเข็บ เข็บ	ของคนในการเรียก หรือชักชวนและการ เกี่ยวพาราสิของผู้ละ เล่นกันตรึม	ประเภทเพลง เบ็ดเตล็ดที่ผู้ละเล่น กันตรึมนิยมเล่นใน การร้องหยอกล้อ หรือเชิญชวน	
3	ท่ารำกัญญ์จัญ เจก	การเลียนแบบ	เพลง กัน ต ร ี ม	กระบวนท่ารำมี ลักษณะที่เลียนแบบ การกระโดด การหยอก ล้อ และลักษณะของ เขียดตะปาด
	เพลงกัญญ์จัญเจก	อากัปกิริยาของสัตว์คือ เขียดตะปาด และการ หยอกล้อ เกี่ยวพาราสิ ของผู้ละเล่นกันตรึม	ประเภทเพลง เบ็ดเตล็ด เป็นเพลง ที่ผู้ละเล่นกันตรึม นิยมร้องเพื่อเกี่ยว พาราสิ	
4	ท่ารำอันซอ งเสงนง	การเลียนแบบ	เพลง กัน ต ร ี ม	กระบวนท่ารำมี ลักษณะที่เลียนแบบ อากัปกิริยาของวัวแดง เขางาม (อันซองเสง นง) โดยท่ารำเป็นท่า ที่ตั้งวงสูงคล้ายเขาวัว และผู้รำในขบวนแท้
	เพลงอันซอ งเสงนงหรือ เพลงรำพาย	อากัปกิริยาของสัตว์คือ วัวแดงเขางาม และ การรำรำในขบวนแท้ งานพิธีต่างๆ เช่น ขบวนขันหมาก เป็นต้น	เพลงกันตรึม ประเภทเพลงขบวน แท้ โดยนำเอาเพลง ที่นิยมใช้แท้ใน ขบวนแท้ขันหมาก มาใช้ประกอบใน การรำ	

ท่า ที่	ชื่อท่ารำและ เพลงประกอบ	วัตถุประสงค์ในการประดิษฐ์การรำ		ลักษณะ/กระบวนท่า รำ
		ท่ารำ	เพลงประกอบ	
5	ท่า ปั้น โ จ ล มะมั่วต	พิธีกรรมมะมั่วต (เข้าทรง)โดยเลียนแบบ กิริยาของคน ในการ หมุ่นขันอัญเชิญครูของ ผู้เข้าทรงมะมั่วต	เพลง กั น ต รีม ประเภทเพลงครุ (ชั้นสูง) ที่ใช้ในพิธี มะมั่วต โดยใช้เพลง ปั้นแซรที่เป็นเพลง ในขั้นตอนของการ อัญเชิญครูมา ประทับร่างทรง	กระบวนท่ารำมี ลักษณะที่เลียนแบบมา จากที่ผู้เข้าทรงกำลัง หมุ่นขันอัญเชิญครู ประทับร่าง กระบวน ท่ารำเป็นการจับสลับ ซ้ายขวาลักษณะกำลัง หมุ่นขัน และนั่งล้อมวง เหมือนในพิธีกรรม
	เพลงปั้นแซร			
6	ท่ารำอมตุก	กิริยาของคนในการ พายเรือและประเพณี แข่งเรือยาวที่ลำน้ำมูล อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์	เพลง กั น ต รีม ประเภทเพลง เบ็ดเตล็ด มี ท่วงทำนองที่ช้า และนิยมบรรเลงใน พิธีสำคัญต่างๆ มี ชื่อทำนองว่า “อม ตุก” แปลว่า “พาย เรือ”	กระบวนท่ารำมี ลักษณะที่เลียนแบบ การพายเรือของฝีพาย โดยการ ใช้มือจับ เหยียดตึง โบกไปมาใน ลักษณะไม้พาย และ การย่อแบบการนั่งพาย เรือ
	เพลงอมตุก			
7	ท่ารำมังกีวล จองได	กิริยาของคนในการผูก ข้อมือให้พิธีกรรมบายศรี สู่ขวัญ	เพลง กั น ต รีม ประเภทเพลง เบ็ดเตล็ดที่ใช้ในพิธี มงคลในการสู่ขวัญ เช่น พิธีแต่งงาน พิธีบวชนาค และ พิธีโกนจุก เป็นต้น โดยใช้เพลงทำนอง มังกีวลจองได	กระบวนท่ารำมี ลักษณะที่เลียนแบบ การนำฝ้ายมงคลจาก พิธีบายศรีสู่ขวัญมาผูก ที่ข้อมือ และการปิด เป่าสิ่งไม่ดีของจากตัว ในพิธีบายศรีสู่ขวัญ และเป็นกระบวนท่า สุดท้ายเป็นการอวยพร และอำลาจบการแสดง
	เพลงมังกีวล จองได			

โครงสร้างท่ารำ

โครงสร้างท่ารำของเรือมกันตรึมที่พบในเรือมกันตรึมที่เป็นท่ารำนอกเหนือจากท่ารำนาฏยศิลป์ไทย เป็นโครงสร้างท่ารำที่ประดิษฐ์ขึ้นเป็นเอกลักษณ์และพบการใช้โครงสร้างท่ารำแบบนี้ในทุกกระบวนการท่ารำของการรำเรือมกันตรึม ดังนี้

1. ลักษณะมือจีบ

ลักษณะการจีบของการรำเรือมกันตรึมเป็นโครงสร้างของท่ารำที่สำคัญเป็นอย่างมาก ลักษณะการจีบของเรือมกันตรึมคือ การหักหรือกดนิ้วชี้ลงและนิ้วหัวแม่มือวางไว้ด้านบนนิ้วชี้ในช่วงข้อที่ 2 จากปลายนิ้วชี้ในลักษณะการขัดไว้หรือกดทับไว้ และนิ้วที่เหลือกรีดออก ลักษณะการจีบแบบนี้ใช้ทั่วไปในการรำพื้นเมืองสุรินทร์ การจีบในลักษณะแบบนี้เป็นการจีบที่เกิดจากการเลียนแบบการทำท่ารำของชาวบ้านทั่วไปที่รำประกอบการละเล่นกันตรึม โดยมักกดหรือหักเพียงนิ้วชี้ลง ในส่วนนิ้วที่เหลือจะกรีดออกตามธรรมชาติ

2. การใช้เท้า

การย่อเท้า การรำเรือมกันตรึมมีลักษณะการใช้เท้าในท่ารำที่มีความหลากหลาย การย่อเท้าที่ย่ออยู่ตลอดเวลาในการรำแต่ละท่า การย่อเท้าที่ใช้ลำตัวและหัวเข่าเป็นตัวบังคับเพื่อให้เกิดความสมดุลของร่างกายและเกิดท่ารำที่มีความสมดุลทุกส่วน การย่อแบบมารวมไปถึงการกดตัวแบบมากเป็นพิเศษ เป็นโครงสร้างท่ารำที่สำคัญของการรำเรือมกันตรึม

การยัด-ยุบ ท่ารำเรือมกันตรึมที่ใช้การยัด ยุบ ของลำตัวในจังหวะต่างๆ โดยการยัด-ยุบตลอดเวลาการรำในบางท่าโดยเฉพาะท่ารำอันซองเสนงนบ ซึ่งท่ารำเน้นที่การยัด-ยุบในระหว่างการเดินแปรแถว การทิ้งน้ำหนักตัวในการยุบ และการดึงน้ำหนักตัวขึ้นในการยัด ให้สอดคล้องกับจังหวะเพลงที่เชื่องช้าและปฏิบัติอยู่ตลอดการรำ

การติดเท้า ท่ารำเรือมกันตรึมมีท่ารำที่ใช้เท้าโดยลักษณะการแตะพร้อมติดเท้าขึ้นพร้อมกันนั้นมีท่ารำที่ใช้เท้าในลักษณะนี้คือ ท่ารำเข็บ เข็บ และท่ารำกัญญแจก การติดเท้าหรือยกเท้าขึ้นทันทีหลังจากแตะพื้นเป็นโครงสร้างท่ารำที่สำคัญมากของการรำเรือมกันตรึม

3. ลักษณะการทรงตัว

การทรงตัวและการก้าวเท้า ท่ารำเรือมกันตรึมมีลักษณะการทรงตัวที่มีลักษณะเฉพาะ โดยการก้าวเท้าข้างหนึ่งไปด้านหน้า และเท้าข้างหลังย่อตัวลง หัวเข่าของเท้าข้างหลังกดลงที่กลางน่องของเท้าข้างหน้า เป็นลักษณะการทรงตัวของท่ารำกัญญ์แจก และท่ารำอมตุก การทรงตัวในลักษณะนี้ผู้รำต้องย่อตัวลงมากเป็นพิเศษ และหัวเข่าของเท้าที่อยู่ข้างหลังต้องกดลงและวางในตำแหน่งที่สมดุล อีกทั้งการถ่ายน้ำหนักตัวไปด้านหน้า ด้านหลัง ตามกระบวนท่าต่างๆ เพื่อให้ท่ารำเกิดความสมดุลและเชื่อมต่อกันท่ารำกับท่ารำเพื่อให้เกิดความสอดคล้องและไม่ขัดต่อการทรงตัว

ท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์

ท่ารำเรือมกันตรึมที่มีลักษณะท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์ ที่เกิดจากการประดิษฐ์กระบวนท่ารำขึ้น ทั้งการเลียนแบบธรรมชาติของคนและสัตว์ การเลียนแบบพิธีกรรมความเชื่อและวิถีชีวิต เกิดเป็นท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์ของการรำเรือมกันตรึม มีดังนี้

ตารางที่ 46 ตารางท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์

ชื่อท่ารำ	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
ท่ารำ เซ็บ เซ็บ		กระบวนท่ารำ เซ็บ เซ็บ เป็นกระบวนท่ารำที่เกิดจากการเลียนแบบกิริยาของคนในการเซ็ญชวน และการเลียนแบบการเกี้ยวพาราสีของผู้ละเล่นกันตรึม มีลักษณะท่ารำที่เซ็ญชวนให้ผู้ชมมาร่วมรำรำ มีการยกเท้าในลักษณะการตีเท้าขึ้นในช่วงจังหวะสร้อยเพลง

ชื่อท่ารำ	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
ท่ารำ กัญญ์จัญเจก		<p>กระบวนการท่ารำกัญญ์จัญเจก เป็นกระบวนการท่ารำที่เลียนแบบอากัปกิริยาของเขียดตะปาด ท่ารำเน้นที่การตีตเท้าให้เหมือนกับเขียดตะปาดที่กระโดดโลดเต้นในจังหวะเพลงกัญญ์จัญเจกนักแสดงกลุ่มที่ 2 จะรำออกมาหน้าเวทีหลังจากกลุ่มที่ 1 รำในท่าเข็บ เข็บ (เข็ญชวน) แล้วรำหยอกล้อกับคู่ (กลุ่มที่ 1)</p>
ท่ารำมะมั่วต		<p>กระบวนการท่ารำมะมั่วต เป็นท่ารำเลียนแบบกิริยาของคนในพิธีกรรมมะมั่วต ซึ่งพิธีกรรมมะมั่วตเป็นพิธีกรรมการเข้าทรงตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทยในจังหวัดสุรินทร์ เมื่อครูแล้วประทับร่าง ร่างทรงจะหมุนขึ้นไปมาจนถึงกระแทกตามจังหวะเพลงแสดงถึงครูได้ลงมาประทับร่างเป็นที่เรียบร้อย ลักษณะท่ารำของท่ารำมะมั่วต เป็นท่ารำที่เลียนแบบกิริยาของคนในพิธีกรรมที่กำลังหมุนขึ้นเพื่อประทับร่างทรงและท่ารำอัญเชิญครูหรือผีบรรพบุรุษลงมาประทับร่างทรง</p>
ท่ารำอมตูก		<p>กระบวนการท่ารำอมตูก เป็นท่ารำที่เลียนแบบกิริยาของคนในการพายเรือ คำว่า “อมตูก” เป็นภาษาเขมรถิ่นไทยมีความหมายว่า “พายเรือ” ลักษณะท่ารำเป็นท่ารำที่ใช้มือในการจับมือ ม้วนจับ และแบมือ เขียดแขนตั้งเป็นท่ารำที่แทนการจับไม้พายและพายเรือ การย่อตัวในลักษณะการเลียนแบบการนั่งบนเรือ</p>

ชื่อท่ารำ	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
ท่ารำ มงก๊วล จองไต		กระบวนท่ารำมงก๊วลจองไต เป็นท่ารำที่เลียนแบบกิริยาของคนที่กำลังผูกแขนด้วยด้ายมงคลในพิธีบายศรีสู่ขวัญ ลักษณะท่ารำที่ใช้มือด้านหนึ่งจับแล้วม้วนหมุนวนมืออีกด้านที่ตั้งวงในระดับเอว เป็นท่ารำที่เลียนแบบการผูกข้อมือด้วยด้ายมงคล และท่ารำที่ม้วนจับสะบัดมือขึ้นเป็นท่าตั้งวงแล้วหมุนรอบตัวเอง เป็นท่าที่ปิดเป้าสิ่งไม่ดีออกจากตัว

ปัญหาและข้อเสนอแนะ

1. การวิจัยพัฒนาการเรือกันตรึมเป็นการศึกษาถึงพัฒนาการในแต่ละช่วงปีที่มีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงและการคงอยู่ของเรือกันตรึม โดยเฉพาะเรือกันตรึมในสถานศึกษาทั้งระดับอุดมศึกษาและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรมีการส่งเสริมการรำเรือกันตรึมหรือการรำนานาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานตอนใต้ และการถ่ายทอดการรำเรือกันตรึมกันอย่างต่อเนื่องและนำเสนอในรูปแบบต่างตามวาระโอกาสอันเหมาะสม
2. จากการศึกษาพัฒนาการเรือกันตรึมพบว่า เรือกันตรึมควรได้รับการส่งเสริมในรูปแบบต่างๆ เป็นอีกทางเลือกหนึ่งของการจัดประกวดการแสดงพื้นบ้านนอกเหนือจากเรือกันตรึม
3. การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาภาพรวมของพัฒนาการเรือกันตรึม ไม่ได้มีการเจาะลึกไปถึงหน่วยงานหรือกลุ่มผู้แสดงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง จึงควรมีการศึกษาถึงประวัติความเป็นมา แนวทางการเรียนการสอน การถ่ายทอดกระบวนท่ารำ รูปแบบการแสดง โดยเฉพาะการแสดงพื้นบ้านในสถานศึกษาทั้งระดับอุดมศึกษาและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะการศึกษาเจาะลึกถึงระดับอุดมศึกษาที่มีการเปิดการเรียนการสอนในหลักสูตรการแสดงพื้นเมือง
4. การศึกษาถึงองค์ประกอบการแสดงเรือกันตรึม ควรมีการศึกษาเจาะลึกถึงด้านองค์ประกอบการแสดงที่สำคัญคือ เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย อันเป็นปัจจัยสำคัญที่แสดงถึงเอกลักษณ์

ด้านต่างๆ การรู้และเข้าใจอย่างลึกซึ้ง เป็นสิ่งสำคัญของการศึกษาการแสดงพื้นเมืองนอกเหนือจาก เรือมกันตรึม อาจเป็นการแสดงพื้นบ้านในภูมิภาคต่างๆ โดยเฉพาะในด้านเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย

5. การส่งเสริมศิลปินพื้นบ้านให้มีบทบาทในการนำเสนอการละเล่นกันตรึมและการนำการแสดงเรือมกันตรึมไปนำเสนอในรูปแบบวงกันตรึมอาชีพหรือส่งเสริมให้ศิลปินพื้นบ้านเข้ามาสอนหรือ มีบทบาทในการถ่ายทอดการละเล่นกันตรึมโดยตรงกับผู้เรียน

6. หน่วยงานทางราชการควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการละเล่นกันตรึมหรือเรือมกันตรึมในงานเทศกาลหรือวาระโอกาสต่างๆ เพื่อเป็นการเผยแพร่และส่งเสริมการละเล่นกันตรึมหรือเรือมกันตรึมให้คงอยู่สืบไป

บทส่งท้าย

ชาวเขมรถิ่นไทยในจังหวัดสุรินทร์ มีศิลปะการแสดงต่างๆมากมายโดยเฉพาะเป็นส่วนหนึ่งใน พิธีกรรมและประเพณีต่างๆ การรำและการละเล่นกันตรึมของชาวเขมรในจังหวัดสุรินทร์ ความสัมพันธ์ของการรำกับโครงสร้างทางสังคมชาวเขมรถิ่นไทยในจังหวัดสุรินทร์ ด้านความเชื่อและ พิธีกรรม ความเชื่อความศรัทธาในพุทธศาสนา เช่น ประเพณีเรือมตรุษ มีการบริจาคตุ๋นจัญและ สิ่งของเพื่อไปทำบุญในวัด พิธีกรรมเรือมมะมั่วต ครุมนั่วตจะทำพิธีรักษาคนป่วยจากโรคที่ไม่ทราบ สาเหตุ โดยใช้ดนตรีกันตรึมเป็นองค์ประกอบสำคัญ ด้านความสัมพันธ์ภายในชุมชน กันตรึมมีบทบาท ต่อชุมชน คือ สร้างความบันเทิง สร้างความสามัคคี บทเพลงและท่าทางเป็นเครื่องสื่อสารความรู้สึก นึกคิดให้รับรู้ซึ่งกันและกัน ความสัมพันธ์ด้านประเพณี กันตรึมมีบทบาทสำคัญในประเพณีโดยเฉพาะ เป็นมหรสพสมโภชในแต่ละประเพณี ด้านเศรษฐกิจ นักดนตรีและผู้รำเป็นที่ยอมรับในสังคมโดยได้รับ เชิญไปแสดงในงานต่างๆ ทำให้กลายเป็นอาชีพเสริม ซึ่งมีส่วนสร้างรายได้อีกทางหนึ่ง ปัจจุบันกันตรึม ยังเป็นบทเพลงที่มีชีวิตแม้จะมีการปรับรูปแบบการร้องท่วงทำลีลาไปบ้างแต่ในสังคมคนเขมรถิ่นไทยก็ ยังให้ความสำคัญกับเอกลักษณ์ศิลปะการแสดงกันตรึม การละเล่นกันตรึมที่มุ่งเน้นไปที่การบรรเลง ดนตรีและการขับร้อง ในส่วนของการรำแบบดั้งเดิมนั้นพบมากในพิธีกรรม พิธีการ ความเชื่อ และ ประเพณี อาทิเช่น พิธีกรรมมะมั่วต ผู้เข้าทรงรำรำตามท่วงทำนองเพลงกันตรึมในบทต่างๆตั้งแต่ อัญเชิญผีบรรพบุรุษลงมาประทับร่างทรง การรำด้วยการถือดาบรอบโรงพิธีเพื่อขจัดปดเป่าสิ่งไม่ดีออกจากสถานที่ประกอบพิธี เป็นต้น ที่ผู้วิจัยกล่าวมาข้างต้นคือศิลปะการละเล่นกันตรึมและการรำแบบ ดั้งเดิมที่พบในกลุ่มวัฒนธรรมของชาวเขมรในจังหวัดสุรินทร์ที่มีอยู่เยอะและยังมีชีวิตชีวาอยู่ในวาระ สำคัญและพิธีกรรมต่างๆของชาวเขมรถิ่นไทย ศิลปะการละเล่นกันตรึมดังกล่าวมีทั้งที่เป็นแบบดั้งเดิม และยังมีแบบใหม่ที่พัฒนาสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่อย่างต่อเนื่อง การพัฒนาศิลปะการละเล่นกันตรึมหรือ การรำดั้งเดิมให้เกิดเป็นศิลปะการแสดงในรูปแบบของนาฏศิลป์พื้นเมือง ด้วยการสร้างสรรค์โดยคน ในชุมชน ซึ่งใช้ศิลปะในด้านต่างๆที่พบในชุมชนมาเป็นรากฐานของการสร้างการแสดงเพื่อนำเสนอถึง เอกลักษณ์ของชุมชน สิ่งเหล่านี้พบได้ในการสร้างงานของศิลปินทั่วไปโดยเฉพาะศิลปินพื้นบ้านที่อยู่ใน ชุมชนนั้นๆ ในชุมชนหรือสังคมชาวสุรินทร์มีศิลปินพื้นบ้านทั้งด้านดนตรีและการละเล่นพื้นบ้าน มากมายที่สืบทอดศิลปะดนตรีและการละเล่นพื้นบ้านแบบดั้งเดิมจากบรรพบุรุษ มีบุคคลท่านหนึ่งซึ่ง เป็นผู้สืบทอดการละเล่นพื้นเมืองสุรินทร์และสร้างสรรค์การแสดงขึ้นมาใหม่โดยใช้ศิลปะที่อยู่รอบตัว อันเป็นศิลปะที่พบในชุมชนโดยเฉพาะประเพณี พิธีกรรมพิธีการ ที่มีการละเล่นกันตรึมเข้าไปมีส่วน สำคัญและมีการรำในพิธีกรรมและประเพณีเหล่านั้นมาเรียงร้อยและจัดสร้างขึ้นเป็นชุดการแสดงชุด ใหม่ในชุด “เรือมกันตรึม” คือ นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ศิลปินพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ ผู้มีความรู้ความสามารถอยากฝึกหัดซึ่งในศิลปวัฒนธรรมของชาวเขมรและความสามารถในการแสดงนาฏศิลป์ทั้งรูปแบบนาฏศิลป์ไทยและนาฏศิลป์พื้นเมือง ซึ่งเป็นพื้นฐานองค์ความรู้ความสามารถที่สั่งสมเกิดเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญของนางแก่นจันทร์ ในการสร้างงานนาฏศิลป์ขึ้นมาใหม่ในชุดเรือกันตรึม ด้วยการนำเอาศิลปวัฒนธรรมที่พบในชุมชนโดยเฉพาะที่พบในการละเล่นกันตรึมมาเรียงร้อยและประดิษฐ์ทำรำขึ้นมาใหม่รวมทั้งองค์ประกอบในด้านต่างๆที่มุ่งเน้นนำเสนอถึงเอกลักษณ์ของจังหวัดสุรินทร์ ผลงานที่โดดเด่นของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ในด้านการคิดประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่คือ เรือกันตรึม ซึ่งเรือกันตรึมของนางแก่นจันทร์ได้รับการยอมรับจากชุมชนและสถานศึกษารวมทั้งผู้ที่สนใจในการแสดงพื้นบ้าน เรือกันตรึมได้ถูกเผยแพร่การแสดงในวาระสำคัญมากมาย ที่สำคัญการแพร่กระจายไปสู่ระบบการศึกษาแสดงถึงการยอมรับของผู้คนต่างถิ่นและวงการศึกษานาฏศิลป์ในระดับต่างๆและการนำเอาท่ารำเรือกันตรึมไปใช้เป็นต้นแบบในการสร้างสรรค์การแสดงของศิลปินรุ่นใหม่ ที่สำคัญการสร้างงานศิลปะที่เกิดจากความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง โดยการนำเอาศิลปะที่อยู่รอบตัวมาเรียงร้อยสร้างสรรค์เป็นการแสดงทางนาฏศิลป์ซึ่งเป็นแนวทางและรูปแบบการสร้างสรรคงานของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ผู้เป็นแบบอย่างที่สำคัญในการสร้างสรรค์งานการแสดงและงานศิลปะแขนงต่างๆที่สร้างขึ้นโดยคนในชุมชน พัฒนาโดยคนในชุมชน และสร้างความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์และความรักความหวงแหนในมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้นำเอาองค์ความรู้ ความสามารถและที่สำคัญคือประสบการณ์ที่ผ่านมามาตั้งแต่เป็นผู้แสดง ผู้ฝึกซ้อม ผู้ควบคุม และเป็นผู้ออกแบบการแสดง อันเกิดจากการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอทำให้เกิดการสั่งสมองค์ความรู้และประสบการณ์ประกอบกับความรักความหวงแหนในศิลปะการละเล่นกันตรึมที่คลุกคลีมาโดยตลอด จึงนำเอาองค์ความรู้ของตนผนวกกับองค์ความรู้และภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีอยู่ในชุมชนมาจัดเรียงร้อยประดิษฐ์ทำรำให้เกิดการแสดงชุดใหม่ที่บ่งบอกถึงการละเล่นกันตรึมที่มีความสำคัญกับชาวเขมรถิ่นไทยในด้านต่างๆทั้งประเพณี พิธีกรรม และมหรสพในชุมชน การสร้างงานศิลปะขึ้นมาด้วยความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักในคุณค่าด้านต่างๆ จนได้รับการยอมรับนำเผยแพร่ ถ่ายทอด แลกเปลี่ยนไปในรูปแบบต่างๆ และเป็นแบบอย่างของศิลปินรุ่นใหม่ในการออกแบบการแสดงพื้นเมืองอีสานตอนใต้ นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ บุคคลที่สำคัญของวงการการแสดงพื้นบ้านสุรินทร์อีกท่านที่มากด้วยความสามารถและนำเอาประเพณีวัฒนธรรมการรำแบบดั้งเดิมและเอกลักษณ์จังหวัดสุรินทร์มานำเสนอผ่านการแสดงพื้นบ้านและที่สำคัญสร้างความรักความตระหนักให้แก่ชาวสุรินทร์เกิดความรักความหวงแหนและอนุรักษ์ในการละเล่นกันตรึมอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาวจังหวัดสุรินทร์

รายการอ้างอิง

เครือจิต ศรีบุญนาถ แคนแจต : เดือนแห่งเทศกาลสงกรานต์ชาวไทยเขมรสุรินทร์ (คติชนสู่การแสดง).
สุรินทร์, สถาบันราชภัฏสุรินทร์.

เครือจิต ศรีบุญนาถ (2533). วัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูล : กรณี เขมร ลาว ส่วย สุรินทร์.

เครือจิต ศรีบุญนาถ (2534). การพ้อนรำของชาวไทยเขมรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์.
มหาสารคาม, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม. มหาบัณฑิต.

เครือจิต ศรีบุญนาถ (2540). "เรื่องมมมีวัด พิธีกรรมทรงเจ้าเข้าผีของกลุ่มชาวไทยเขมรสุรินทร์."
วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสุรินทร์ ปี 3.

เครือจิต ศรีบุญนาถ (2554). นาฏกรรมพื้นบ้านอีสาน.

เรณู โกศินานนท์ (2535). การแสดงพื้นบ้านในประเทศไทย. กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

แก่นจันทร์ นามวัฒน์ (2559). กระบวนท่ารำ รูปแบบ และองค์ประกอบการแสดงเรือกันตรึม. พ.
ยอดดำเนิน.

แก่นจันทร์ นามวัฒน์ (2559). ถ่ายทอดกระบวนท่ารำเรือกันตรึมให้กับผู้วิจัย. พ. ยอดดำเนิน.

แก่นจันทร์ นามวัฒน์ (2560). การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบการแสดงเรือกันตรึม. พ. ยอดดำเนิน.

แก่นจันทร์ นามวัฒน์ (2560). การแต่งกายของเรือกันตรึม. พ. ยอดดำเนิน.

แก่นจันทร์ นามวัฒน์ (2559). ประวัติการแสดงเรือกันตรึม. พ. ยอดดำเนิน.

โฆษิต ดิสม (2559). การละเล่นกันตรึมมีความเป็นมาอย่างไร. พ. ยอดดำเนิน.

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม (2558). "การประกวดดนตรีและการแสดงพื้นบ้านเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโอกาสฉลองพระชนมายุ ๕ รอบ ๒ เมษายน ๒๕๕๘." from http://www.culture.go.th/culture_th/ewt_news.php?nid=190&filename=index.

คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสุรินทร์ (2541). "เอกสารประกอบการพิจารณาเพื่อเสนอขออนุมัติปริญญาครุศาสตรบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาการศึกษ โพรแกรมวิชานาฏศิลป์ นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์."

ฉัตรเอก หล้าล้ำ (2559). ก็นตรีมีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตชาวสุรินทร์อย่างไร. พ. ยอดดำเนิน.

ชัชวาล วงษ์ประเสริฐ (2533). ศิลปะการฟ้อนภาคอีสาน.

ทองคุณ หงส์พันธุ์ (2551). ลักษณะไทย:ดนตรีและนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสาน. กรุงเทพฯ, ธนาคารกรุงเทพ.

ธงชัย สามสี (2559). การละเล่นก็นตรีนิยมในงานประเพณีใด. พ. ยอดดำเนิน.

ธงชัย สามสี (2560). การฟื้นฟูการแสดงเรื่อก็นตรี. พ. ยอดดำเนิน.

นิรันดร์ กุลพานันท์และคณะ (2534). สมบัติอีสานใต้ ครั้งที่ 4. บุรีรัมย์, โรงพิมพ์เรวัตการพิมพ์.

บุปผชาติ อุปถัมภ์นรากร (2542). นาฏศิลป์พื้นเมือง. กรุงเทพฯ, สถาบันราชภัฏธนบุรี.

บุษกร บิณฑสันต์ (2556). ก็นตรี. กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประกอบ ผลงาม (2538). สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทย. กรุงเทพฯ, สหธรรมิก.

ผาสุก, ศ., et al. (2536). สุรินทร์มรดกโลกทางวัฒนธรรมในประเทศไทย. กรุงเทพฯ, เอส แอนด์ จี กราฟฟิค.

พรรณราย คำโสภา (2540). กัณฑ์กริม กับเพลงประกอบการแสดงพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์. สุรินทร์, สถาบันราชภัฏสุรินทร์.

พิรพงษ์ เสนไสย (2547). สายธารแห่งพือนอีสาน. ขอนแก่น, โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.

ภักควินทร์ จันท์ทอง (2547). พัฒนาการเรือมอันเร. กรุงเทพฯ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ดุษฎีบัณฑิต.

ภาณุรัตน์, อ., et al. (2537). แซนการ์ ประเพณีแต่งงานพื้นเมืองเขมรอีสานใต้.

ภูมิจิต เรืองเดช และคณะ (2550). การละเล่นกัณฑ์กริม เพลงพื้นบ้านชาวไทยเขมร. กรุงเทพฯ, กระทรวงวัฒนธรรม.

รัตติยา โกมินทรชาติ (2560). การได้รับการถ่ายทอดกระบวนการทำรำและการจัดการเรียนการสอนการแสดงเรือมกัณฑ์กริม. พ. ยอดดำเนิน.

วิเศษ ชาญประโคน (2539). การวิเคราะห์กัณฑ์กริม : เพลงพื้นบ้านอีสานใต้. กรุงเทพฯ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. มหาบัณฑิต.

วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด. "ประวัติของวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด." from <http://cdare.bpi.ac.th/2016/page1.php>.

ศูนย์พัฒนาทรัพยากรการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (2529).

ศูนย์วัฒนธรรม วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ (2527). สมบัติอีสานใต้ ครั้งที่3. กรุงเทพฯ, ภาพพิมพ์.

ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดมหาสารคาม วิทยาลัยครูมหาสารคาม (2535). มรดกอีสาน.

ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ (2531). การละเล่นพื้นบ้านของจังหวัดสุรินทร์.

ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ (2531). คู่มือการฝึกอบรมการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์.

สงบ บุญคล้าย (2551). ลักษณะไทย: นาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานใต้. กรุงเทพฯ, ธนาคารกรุงเทพ.

สมจิตร พ่วงบุตร (2527). เพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์. กรุงเทพฯ, กรุงเทพมหานครการพิมพ์.

สมจิตร พ่วงบุตร (2527). เพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ กรุงเทพฯ, กรุงเทพมหานครการพิมพ์.

สมจิตร พ่วงบุตร (2528). คนดี ผ่องศรี ทองหล่อ. กรุงเทพฯ, กรุงเทพมหานครการพิมพ์.

สมาคมส่งเสริมวัฒนธรรมหญิงจังหวัดสุรินทร์ (2528). คนดี ผ่องศรี ทองหล่อ. กรุงเทพฯ, กรุงเทพมหานครการพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2542). ศิลปะการแสดงของไทย. กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์การศาสนา กรมศาสนา.

สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา 11 (2538). การแสดงพื้นบ้านอีสานใต้ : ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรม.

สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา 11 (2538). รายงานการวิจัยการแสดงพื้นบ้านอีสานใต้ เขตการศึกษา 11.

สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม (2550). ประวัติศาสตร์เมืองสุรินทร์. กรุงเทพฯ, อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

สำรวม ดีสม (2559). องค์ประกอบของการแสดงเรือกันตรึม. พ. ยอดดำเนิน.

สำรวม ดีสม (2560). การถ่ายทอดกระบวนการทำเรือกันตรึมให้กับภาควิชาศิลปะการแสดงมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. พ. ยอดดำเนิน.

สุทัศน์ กองทรัพย์ (2543). ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองสุรินทร์ (พ.ศ.2302-2450). สุรินทร์, สถาบัน
ราชภัฏสุรินทร์.

อเนก นาวิกมูล (2550). TK Park Music Library ชุดดนตรีไทย : เพลงพื้นบ้าน. กรุงเทพฯ,
สำนักพิมพ์สารคดี.

อิชยานันท์, ., et al. (2534). งานมหกรรมวัฒนธรรมพื้นบ้านไทย'34. กรุงเทพฯ, บริษัท อมรินทร์
พรีนติ้ง กรุ๊ป จำกัด.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก

คำศัพท์ภาษาเขมรถิ่นไทยและความหมาย ที่พบในวิทยานิพนธ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก

คำศัพท์ภาษาเขมรถิ่นไทยและความหมาย ที่พบในวิทยานิพนธ์

ที่	คำศัพท์ภาษาเขมรถิ่นไทย	ความหมาย
1	กองไต	กำไลข้อมือ
2	กะนีว	การควบเส้นไหมเพื่อทอผ้าสีพื้น, ผ้าหางกระรอก
3	กะโบ๊บติงตอง	ตึกแตงตำข้าว
4	กัจปะกา	เด็ดดอกไม้, ชื่อทำนองเพลงกันตรึม
5	กัญจัญเจก	เขียดตะปาด, ชื่อทำนองเพลงกันตรึม
6	กันตรึม	ชื่อวงดนตรีพื้นบ้านอีสานตอนใต้ พบมากในจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ และศรีสะเกษ ชื่อมาจากเสียงกลองที่ตั้ง โฉะ ครึม ครึม เรียกเพี้ยนมาเป็น “กันตรึม” และนำมาตั้งเป็นชื่อวงดนตรี
7	แกวนอ	ชื่อทำนองเพลงกันตรึม, เป็นคำสร้อยในการร้องกันตรึม
8	แคแจต	เดือนห้า / สงกรานต์
9	จองไต	ผูกข้อมือ
10	จารย์	การใช้วัสดุเหล็กแหลมเขียนอักษรลงในแผ่นเงินหรือทอง, เครื่องประดับทำจากเงิน, ตะกรุด
11	เจரியง	การขับร้อง เช่น เจரியงกันตรึม : ขับร้อง/ร้องเพลงประกอบการละเล่นกันตรึม
12	ฉุ่นู้ดเล็ก	ผ้าที่เกิดจากการทอให้เนื้อผ้ามีพื้นนุ่ม, ลูกแก้ว
13	ซาปะดาน	เลิกลา / อำลา, ชื่อทำนองเพลงกันตรึม
14	เซ็บ เซ็บ	เชิญชวน, ชื่อทำนองเพลงกันตรึม
15	แซน	การเซ่นไหว้บูชา เช่น แซนขม้อจ : เซ่นไหว้ผี/ผู้ล่วงลับ
16	แซนการ์	พิธีกรรมแต่งงาน
17	ตริ๊ด	ตรุษสงกรานต์ เช่น เรือมตริ๊ด : การรำในประเพณีตรุษสงกรานต์
18	ตระตุ่มไต	สร้อยข้อมือ
19	ตระนุ	ทำนอง เช่น ตระนุแฮ : ทำนองแห่

ที่	คำศัพท์ภาษาเขมรถิ่นไทย	ความหมาย
20	ตรั้ว	ชอ
21	ตะเกา	ต่างหู
22	บ็อด	บท เช่น บ็อดเจรียง : บทร้อง
23	ประเก้อม	ประจำ, เครื่องประดับที่ทำจากเงินและทอง
24	ป็นแซร	ชื่อทำนองเพลงกันตรึมในพิธีกรรมมะมั่วต
25	เปราะฮ	บุรุษ
26	แป็ยออ	ป้อ
27	มังกีวล	มงคล
28	มังกีวลจองไต	มงคลผูกข้อมือ(บายศรีสู่ขวัญ), ชื่อทำนองเพลงกันตรึม
29	มลบโดง	ร่มมะพร้าว, ชื่อทำนองเพลงกันตรึม
30	มะมั่วต	พิธีกรรมเข้าทรงเพื่อบูชาผีบรรพบุรุษหรือรักษาโรคด้วยการร่ายรำและดนตรีพื้นบ้าน
31	รำพาย	คู่ลม, ชื่อทำนองเพลงกันตรึม
32	เรื่อม	การรำ เช่น เรื่อมกันตรึม : การรำประกอบการเล่นกันตรึม
33	สกี๊ว	กลอง เช่น สกี๊วกันตรึม : กลองกันตรึม
34	สวายจุมเวือด	มะม่วงเต็มวัด, ชื่อทำนองเพลงกันตรึม
35	แสร์ย	สตรี
37	แสร์ยประเชิร	สตรีผู้ประเสริฐ, ชื่อทำนองเพลงกันตรึม
38	อมตุก	พายเรือ, ชื่อทำนองเพลงกันตรึม
39	อันซองเสนงนบ	วัวแดงเขางาม, ชื่อทำนองเพลงกันตรึม
40	อันเร	สาคดำข้าว เช่น เรื่อมอันเร : รำกระทบสาค
41	อาไย	ชื่อทำนองเพลงกันตรึม ประเภทเพลงเบ็ดเตล็ด
42	อาไยซารายัง	ชื่อทำนองเพลงกันตรึม ประเภทเพลงเบ็ดเตล็ด เกี้ยวพาราสี
43	โฮล	ผ้านุ่งมัดหมี่ / เรียกกรรมวิธีการมัดหมี่
44	โฮลเปราะฮ	ผ้านุ่งมัดหมี่สำหรับบุรุษ
45	โฮลแสร์ย	ผ้านุ่งมัดหมี่สำหรับสตรี

ภาคผนวก ข

ประวัติและผลงานของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

1. ประวัติส่วนตัว

ชื่อ-สกุล	นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์	
วัน/เดือน/ปี เกิด	วันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2477	
อายุ	82 ปี (พ.ศ.2559)	
ที่อยู่	228 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ 32000	
อาชีพ	ข้าราชการบำนาญ	
ชื่อ-สกุล บิดา-มารดา	บิดาชื่อ นายเนียง	มิ่งมงคล
	มารดาชื่อ นางกี	มิ่งมงคล
พี่น้องร่วมบิดา-มารดา	นางแก่นจันทร์	นามวัฒน์
	นางบุญเกิด	กิ่งจันทร์
	นายประสิทธิ์	มิ่งมงคล
สถานภาพสมรส	สามีชื่อ นายบุญยัติ	นามวัฒน์ (ถึงแก่กรรม)
บุตร-ธิดา	นางณกมล	นามวัฒน์
	นายธานี	นามวัฒน์

2. ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2484 – พ.ศ. 2486 สำเร็จการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 จากโรงเรียนเทศบาล อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

พ.ศ. 2487 สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนวัดพรหมสุรินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

พ.ศ. 2488 – พ.ศ. 2490 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนสตรีสุรินทร์ (โรงเรียนสิรินธร) อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

พ.ศ. 2493 – พ.ศ. 2494 สำเร็จการศึกษาระดับครูประกาศนียบัตร (ครู ว.) จากโรงเรียนฝึกหัดครู จังหวัดอุบลราชธานี

พ.ศ. 2500 ประกาศนียบัตรวิชาชีพระดับครู พ.ป. (ประโยคครูพิเศษประถม)

พ.ศ. 2541 รับพระราชทานปริญญาครุศาสตรบัณฑิตกิตติมศักดิ์ จากภาควิชานาฏศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

3. ประวัติการทำงานและประสบการณ์ทำงาน

นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้รับแต่งตั้งเป็นข้าราชการครู ตั้งแต่วันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2496 และเกษียณอายุราชการ เมื่อวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2537 รวมอายุราชการ 48 ปี นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่พิเศษนอกเหนือจากการสอนนักเรียน คือ ทำหน้าที่พิเศษด้านวัฒนธรรมและการแสดงพื้นเมือง โดยเฉพาะการรับผิดชอบในการฝึกซ้อมการแสดงเรือมอันเรให้แก่คณะครูในสังกัดสำนักงานประถมศึกษาอำเภอเมืองสุรินทร์ ในการแสดงในการแสดงช้างจังหวัดสุรินทร์ตั้งแต่ พ.ศ. 2504 – พ.ศ. 2537 ก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงระบอบการศึกษาและเปลี่ยนผู้รับผิดชอบในการฝึกซ้อมการแสดงเรือมอันเรให้แก่สถาบันการศึกษาต่างๆในจังหวัดช่วยฝึกซ้อมและนำนักเรียนนักศึกษาเข้าร่วมการแสดง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 เป็นต้นมา แต่หากมิใช่การลดหน้าที่ของนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ลงเลย เนื่องด้วยนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ เลยได้รับเชิญเป็นวิทยากร และเป็นที่ปรึกษาในการจัดการแสดงพื้นเมืองให้แก่สถาบันการศึกษาต่างๆอีกมากมาย ตลอดจนนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้ประดิษฐ์ชุดการแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองอีกมากมาย เพื่อแสดงในวาระสำคัญต่างๆ อันเป็นการแสดงที่สะท้อนถึงศิลปวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ เกิดเป็นความภาคภูมิใจ เป็นที่เชิดหน้าชูตาแก่จังหวัดสุรินทร์เป็นอย่างยิ่ง

นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้ทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจ อุทิศความรู้ความสามารถเพื่อ งานที่ตนถนัดตลอดมาอย่างต่อเนื่อง งานทั้งหมดเกี่ยวข้องกับงานวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเฉพาะการแสดงพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน นับตั้งแต่เข้ารับราชการจนมากระทั่งปัจจุบัน (พ.ศ. 2559)

ถึงแม้เกษียณอายุราชการแล้ว ก็ยังปฏิบัติงานให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือทั้งภาครัฐและเอกชน อย่างเต็มความสามารถ เป็นผู้ที่มีความมานะ อดทน ใฝ่หาความรู้ มีความพยายามในการ ปฏิบัติหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบ งานทุกอย่างจึงเกิดเป็นผลสำเร็จและมีคุณภาพ เกิดเป็นประโยชน์ ต่อสังคมส่วนรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน ได้ทุ่มเทช่วยทุกรูปแบบ อาทิ การฟื้นฟู การอนุรักษ์ การเผยแพร่ และที่สำคัญคือการประดิษฐ์ชุดการแสดงขึ้นมาใหม่เพื่อ แสดงในวาระสำคัญต่างๆ ซึ่งจะได้กล่าวถึงประสบการณ์และผลงานอันจะเป็นข้อมูลเชื่อมโยง ถึงพัฒนาการเรือมกันตรึม ดังนี้

พ.ศ. 2495 และ พ.ศ. 2496 แสดงเรือมอันเร ในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ที่ โรงเรียนสวนกุหลาบ กรุงเทพฯ เป็นช่วงที่มีการฟื้นฟูการแสดงพื้นบ้านสุรินทร์เพื่อนำแสดงในวาระ สำคัญต่างๆ

พ.ศ. 2498 ร่วมแสดงเรือมอันเร และ เจริญนรแก้ว รับเสด็จพระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ รัชกาลที่ 9 ในการเสด็จเยี่ยมราษฎร จังหวัดสุรินทร์ซึ่งเป็นครั้งแรกที่พระเจ้าแผ่นดินเสด็จเยี่ยมราษฎรจังหวัดสุรินทร์

พ.ศ. 2503 ร่วมแสดงเรือมอันเร ในการแสดงช้างจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเป็นปีแรกที่จัดการ แสดงช้างโดยจัดการแสดงที่สนามหน้าว่าการอำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์

พ.ศ. 2504 – พ.ศ. 2537 เป็นผู้ฝึกซ้อมการแสดง เรือมอันเร ให้กับคณะครูในสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ เพื่อแสดงในการแสดงช้าง และหลังจากปี 2537 จนถึง ปัจจุบัน (พ.ศ.2559) ยังคงเป็นวิทยากรและที่ปรึกษาการแสดงเรือมอันเรให้กับสถาบันการศึกษาต่างๆ ที่ได้รับผิดชอบในการแสดงเรือมอันเรในการแสดงช้างจังหวัดสุรินทร์ตลอดมา

พ.ศ. 2509 ได้นำการแสดงพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ แสดงที่ศูนย์สังคีตศาลา กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. 2521 ได้นำการแสดง เรือมอันเร ในนามพสกนิกรจังหวัดสุรินทร์ แสดงต่อหน้า พระพักตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ณ.พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์

พ.ศ. 2524 ได้นำการแสดง เรือมอันเร แสดงต่อหน้าพระพักตร์พระบาทสมเด็จพระ นโรดม สีหนุ รัชสมัยแห่งประเทศกัมพูชา ในงานเลี้ยงต้อนรับ ณ. เรือนรับรองอ่างเก็บน้ำห้วยเสนง จังหวัดสุรินทร์

พ.ศ. 2524 ได้นำการแสดง เรือมปะการันแจก ในนามพสกนิกรจังหวัดสุรินทร์ แสดง ต่อหน้าพระพักตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ณ.พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์

พ.ศ. 2526 ได้นำการแสดง เรือมศรีไผทสมันต์ ในนามพสกนิกรจังหวัดสุรินทร์ แสดง ต่อหน้าพระพักตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ณ.พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์

พ.ศ. 2526 ประดิษฐ์การแสดงชุด เรือมกันตรึม และสาธิตการแสดงพื้นเมืองสุรินทร์ ในงานสัมมนาการเล่นพื้นบ้านและเพลงพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์

พ.ศ. 2535 นำการแสดงชุด เรือมอันเร แสดงต่อหน้าพระพักตร์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการเสด็จเปิดเขื่อนราศีไศล จังหวัดศรีสะเกษ

พ.ศ. 2537 นำการแสดงชุด เรือมอันเร แสดงต่อหน้าพระพักตร์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในพิธีเปิดงานเทศกาลผ้า มรดกร่วมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จัดโดยศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

พ.ศ. 2541 ได้รับพระราชทานปริญญาเกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ ภาควิชา นาฏศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

พ.ศ. 2545 ได้รับคัดเลือกเป็น “คนดีศรีเมืองช้าง” จังหวัดสุรินทร์

พ.ศ. 2548 ได้รับรางวัล “ศิลปินพื้นบ้านอีสานแห่งชาติ” จากสถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

พ.ศ. 2548 ได้รับบท “แม่หมอ” ในการถ่ายทำภาพยนตร์ต้มยำกุ้ง จากบริษัทบาแรมยู ในฉากเสียงหายตามหาช้าง

ภาคผนวก ค

คำอธิบายและโครงสร้างรายวิชา “ภูมิใจในท้องถิ่น”
โรงเรียนสินรินทร์วิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุรินทร์ เขต 33

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ค

คำอธิบายและโครงสร้างรายวิชา “ภูมิใจในท้องถิ่น”

โรงเรียนสินรินทร์วิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 33

อธิบายรายวิชา

รายวิชา ภูมิใจในท้องถิ่น

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

รหัสวิชา ส 20201

เวลา 20 ชั่วโมง/ภาคเรียน

จำนวน 0.5 หน่วยกิต

ศึกษาสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ประวัติ ความเป็นมาของท้องถิ่น และอาณาจักรโบราณที่เกี่ยวข้อง บุคคลสำคัญในท้องถิ่น การดำเนินชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี และการละเล่นพื้นบ้านที่ใช้เพลงกันตรึม โดยใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ กระบวนการสืบค้นข้อมูล กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการกลุ่ม กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการแก้ปัญหา และวิธีการทางประวัติศาสตร์ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ในอิทธิพลของสภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ และสังคมวัฒนธรรมที่มีต่อการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่นของตน ร่วมมือกันอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรมของท้องถิ่นอย่างสร้างสรรค์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

โครงสร้างรายวิชา ภูมิใจในท้องถิ่น
รหัสวิชา ส 20201 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ลำดับที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัด	เวลา (ชั่วโมง)
1	สุรินทร์บ้านเรา	-	5
2	เขวาสินรินทร์ถิ่นเลิศล้ำภูมิปัญญา	-	5
3	สืบสานเพลงกันตรึม	-	10
	รวม		20

ผลการเรียนรู้รายวิชา ภูมิใจในท้องถิ่น รหัสวิชา ส 20201

1. อธิบายประวัติ ความเป็นมา สภาพภูมิศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี บุคคลสำคัญในท้องถิ่น ศิลปะพื้นบ้าน ของจังหวัดสุรินทร์ได้
2. อธิบายประวัติ ความเป็นมา สภาพภูมิศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี บุคคลสำคัญในท้องถิ่น ศิลปะพื้นบ้าน ของจังหวัดอำเภอเขวาสินรินทร์ได้
3. อธิบายประวัติ ความเป็นมาของเพลงกันตรึม บทร้องและทำนองเพลงกันตรึม เครื่องดนตรีที่ใช้ ประกอบการเล่นเพลงกันตรึมได้
4. เรือมกันตรึมได้
5. ตระหนักและเห็นคุณค่าของเพลงกันตรึม

มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

อนุเคราะห์ข้อมูลจากนางสุปราณี จารุเสถียร

ภาคผนวก ง

คำอธิบายและโครงสร้างรายวิชาทักษะนาฏศิลป์พื้นเมือง 3
สาขาวิชานาฏศิลป์พื้นเมือง ภาควิชาศิลปะการแสดง
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ง

คำอธิบายและโครงสร้างรายวิชาทักษะนาฏศิลป์พื้นเมือง 3
สาขาวิชานาฏศิลป์ พื้นเมือง ภาควิชาศิลปะการแสดง
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

1. รหัสและชื่อรายวิชา

0606206 ทักษะนาฏศิลป์พื้นเมือง 3

Folk Dance Skills 3

2. จำนวนหน่วยกิต

3 (1-4-4) หน่วยกิต (บรรยาย-ปฏิบัติ-ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง)

3. หลักสูตรและประเภทของรายวิชา

ศป.บ. ศิลปะการแสดง

4. อาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาและอาจารย์ผู้สอน

อ.รัตติยา โกมินทรชาติ อาจารย์ผู้สอนและผู้รับผิดชอบรายวิชา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

แผนการสอน

สัปดาห์ ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวนชั่วโมง			กิจกรรม การเรียน การสอน สื่อที่ใช้ (ถ้ามี)	ผู้สอน
		บรรยาย	ปฏิบัติ	ศึกษ ด้วย ตนเอง		
1	1 ชี้แจง Crouse Syllabus /ลักษณะการ เรียนการสอน/ Introduction to folk Dance กลุ่มวัฒนธรรม อีสานใต้ คุณสมบัติของ นาฏยศิลป์/ทบทวน บทเรียนเดิม	1	4	4	บรรยาย/ วิเคราะห์/ ปฏิบัติ	1. อ.รัตติยา โกมินทรชาติ 2. อ.วิภารัตน์ ช่วงทิพย์
2	ศึกษาประวัติความเป็นมา การแต่งกาย โอกาสที่แสดง ดนตรี ประกอบการแสดง และ ฝึกปฏิบัติทักษะ นาฏยศิลป์พื้นเมืองกลุ่ม วัฒนธรรมอีสานใต้ เพลง เรือมอันเร	1	4	4	บรรยาย/ ปฏิบัติ	1. อ.รัตติยา โกมินทรชาติ 2. อ.วิภารัตน์ ช่วงทิพย์
3	ฝึกปฏิบัติทักษะ นาฏยศิลป์พื้นเมืองกลุ่ม วัฒนธรรมอีสานใต้ เพลง เรือมอันเร ครั้งที่ 2	1	4	4	บรรยาย/ วิเคราะห์/ ปฏิบัติ	1. อ.รัตติยา โกมินทรชาติ 2. อ.วิภารัตน์ ช่วงทิพย์
4	ฝึกปฏิบัติทักษะ นาฏยศิลป์พื้นเมืองกลุ่ม วัฒนธรรมอีสานใต้ เพลง เรือมอันเร ครั้งที่ 3	1	4	4	บรรยาย/ ปฏิบัติ	1. อ.รัตติยา โกมินทรชาติ 2. อ.วิภารัตน์ ช่วงทิพย์

5	ศึกษาประวัติความเป็นมา การแต่งกาย โอกาสที่แสดง ดนตรี ประกอบการแสดง และ ฝึกปฏิบัติทักษะ นาฏยศิลป์พื้นเมืองกลุ่ม วัฒนธรรมอีสานใต้ ชุด เรือมกันตรึม	1	4	4	บรรยาย/ ปฏิบัติ/ วิเคราะห์	1. อ.รัตติยา โกมินทรชาติ 2. อ.วิภารัตน์ ช่วงทิพย์
6	ศึกษาประวัติความเป็นมา การแต่งกาย โอกาสที่แสดง ดนตรี ประกอบการแสดง และ ฝึกปฏิบัติทักษะ นาฏยศิลป์พื้นเมืองกลุ่ม วัฒนธรรมอีสานใต้ ชุด เรือมกันตรึม ครั้งที่ 2	1	4	4	บรรยาย/ ปฏิบัติ	1. อ.รัตติยา โกมินทรชาติ 2. อ.วิภารัตน์ ช่วงทิพย์
7	ศึกษาประวัติความเป็นมา การแต่งกาย โอกาสที่แสดง ดนตรี ประกอบการแสดง และ ฝึกปฏิบัติทักษะ นาฏยศิลป์พื้นเมืองกลุ่ม วัฒนธรรมอีสานใต้ ชุด เรือมกันตรึม ครั้งที่ 3	1	4	4	บรรยาย/ ปฏิบัติ/ วิเคราะห์	1. อ.รัตติยา โกมินทรชาติ 2. อ.วิภารัตน์ ช่วงทิพย์
8	สอบกลางภาค	1	4	4	ปฏิบัติ	1. อ.รัตติยา โกมินทรชาติ 2. อ.วิภารัตน์ ช่วงทิพย์
9	ศึกษาประวัติความเป็นมา การแต่งกาย	1	4	4	บรรยาย/ วิเคราะห์/	1. อ.รัตติยา โกมินทรชาติ

	โอกาสที่แสดง ดนตรี ประกอบการแสดง และ ฝึกปฏิบัติทักษะ นาฏยศิลป์พื้นเมืองกลุ่ม วัฒนธรรมอีสานใต้ ชุด เรือมอัสรา , เรือมจับ กรับ				ปฏิบัติ	2. อ.วิภารัตน์ ช่วงทิพย์
10	ศึกษาประวัติความเป็นมา การแต่งกาย โอกาสที่แสดง ดนตรี ประกอบการแสดง และ ฝึกปฏิบัติทักษะ นาฏยศิลป์พื้นเมืองกลุ่ม วัฒนธรรมอีสานใต้ ชุด เรือมอัสรา , เรือมจับ กรับ ครั้งที่ 2	1	4	4	บรรยาย/ ปฏิบัติ	1. อ.รัตติยา โกมินทรชาติ 2. อ.วิภารัตน์ ช่วงทิพย์
11	ศึกษาประวัติความเป็นมา การแต่งกาย โอกาสที่แสดง ดนตรี ประกอบการแสดง และ ฝึกปฏิบัติทักษะ นาฏยศิลป์พื้นเมืองกลุ่ม วัฒนธรรมอีสานใต้ ชุด เรือมอัสรา , เรือมจับ กรับ ครั้งที่ 3	1	4	4	บรรยาย/ ปฏิบัติ	1. อ.รัตติยา โกมินทรชาติ 2. อ.วิภารัตน์ ช่วงทิพย์
12	ศึกษาประวัติความเป็นมา การแต่งกาย โอกาสที่แสดง ดนตรี ประกอบการแสดง และ ฝึกปฏิบัติทักษะ นาฏยศิลป์พื้นเมืองกลุ่ม วัฒนธรรมอีสานใต้ ชุด เรือม ตรีด	1	4	4	บรรยาย/ วิเคราะห์/ ปฏิบัติ	1. อ.รัตติยา โกมินทรชาติ 2. อ.วิภารัตน์ ช่วงทิพย์

13	ศึกษาประวัติความเป็นมา การแต่งกาย โอกาสที่แสดง ดนตรี ประกอบการแสดง และ ฝึกปฏิบัติทักษะ นาฏยศิลป์พื้นเมืองกลุ่ม วัฒนธรรมอีสานใต้ ชุด เรือม ตรัด ครั้งที่ 2	1	4	4	ปฏิบัติ/ บรรยาย	1. อ.รัตติยา โกมินทรชาติ 2. อ.วิภารัตน์ ช่วงทิพย์
14	ทบทวน เรือมอันเร/ เรือมอัสรา/เรือมกันตรึม/ เรือมจับกรับ/เรือมตรัด	1	4	4	ปฏิบัติ	1. อ.รัตติยา โกมินทรชาติ 2. อ.วิภารัตน์ ช่วงทิพย์
15	สอบปลายภาค	1	4	4	ปฏิบัติ	1. อ.รัตติยา โกมินทรชาติ
	รวม	15	60	60		

อนุเคราะห์ข้อมูลจากว่าที่ร้อยตรีเกิดศิริ นกน้อย
ภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก จ
เรื่องกันตริมนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์
ศิลปินพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์

นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์
กับท่ารำเซ็บ เซ็บ ในการรำเรือมกันตรึม

เรือมกันตรึม ในงานสัมมนาเพลงและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์
ระหว่างวันที่ 18-21 มกราคม พ.ศ. 2526
จัดโดย ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ วิทยาลัยครูสุรินทร์

เริ่มกันตรึม ในงาน “คืนรัง” เพื่อหารายได้ทูลเกล้าฯถวาย สมทบทุนมูลนิธิสายใจไทย
วันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2526 หอประชุมโรงเรียนสตรีนคร จังหวัดสุรินทร์

เริ่มกันตรึม ในงานเทศกาลเที่ยวเมืองไทย ปี พ.ศ. 2526
สวนอัมพร กรุงเทพมหานคร

เริ่มกันตรึม ในงานต้อนรับผู้อำนวยการสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์
วันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2529 โรงแรมเพชรเกษม จังหวัดสุรินทร์

เริ่มกันตรึม ในงานแสดงความยินดีเนื่องในโอกาสที่ผู้อำนวยการบริษัทไทยประกันชีวิตจำกัด
เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรคุณฐิบัณฑิตกิตติมศักดิ์
วันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2531 กรุงเทพมหานคร

ภาคผนวก ฉ

เรือมกันตรึมในรูปแบบนางสำรวม ตีสม (น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์)

นางสำรวม ตีสม (น้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์)

หมู่บ้านวัฒนธรรมกันตรึม บ้านดงมัน ต.คอโค อ.เมือง จ.สุรินทร์
ผู้สืบทอดการละเล่นกันตรึมแบบดั้งเดิมและแบบกันตรึม(ประยุกต์) และ
การแสดงเรือมกันตรึมที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

เรื่อกันตรึม ของนางสำรวม ตีสม โดยผู้แสดงเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา
โรงเรียนบ้านดงมัน ต.คอโค อ.เมือง จ.สุรินทร์

เรือมกันตริ้ม โดยนางสำรวม ตีสม ในงานเปิดนิทรรศการบ้านคำปูน
ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี ปี พ.ศ. 2556

เรือมกันตริ้ม โดยนางสำรวม ตีสม ในงานเลี้ยงต้อนรับผู้บริหารระดับสูงธนาคารกรุงไทย
บ้านคำปูน จังหวัดอุบลราชธานี ปี พ.ศ. 2556

ภาคผนวก ข
 เรื่่อมกันตรี้มในรูปแบบโรงเรียนสินรินทร์วิทยา จ.สุรินทร์

เรื่่อมกันตรี้ม ของวงกันตรี้มสินรินทร์รวมใจ
 โรงเรียนสินรินทร์วิทยา อ.เขวาสินรินทร์ จ.สุรินทร์

เรือกันตรึม วงกันตรึมสินรินทร์รวมใจ ในงานเทศกาลนุ่งผ้าไหมใส่ประเก้อม
อำเภอสวนสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ปี พ.ศ. 2553

เรือกันตรึม วงกันตรึมสินรินทร์รวมใจ งานแสดงศิลปวัฒนธรรมและผลงานของผู้รับรางวัล
ในโอกาสนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ รับรางวัลศิลปนิมรดกอีสาน วันอนุรักษ์มรดกไทย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปี พ.ศ.2554

ภาคผนวก ซ

เรื่องกันตรึม ในรูปแบบสาขานาฏศิลป์พื้นเมือง
ภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ซ

เรือกันตรึมในรูปแบบสาขานาฏศิลป์พื้นเมือง
ภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เรือกันตรึม ในการแสดงชุด “รวมเผ่าไทยอีสานเทิดไถ่องค์ราชันย์” โดยภาควิชาศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 83 พรรษา ปี พ.ศ. 2553 กรุงเทพมหานคร

เรือกันตรึม โดยสาขานาฏศิลป์พื้นเมือง ภาควิชาศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ในงานลอยกระทงมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปี พ.ศ. 2556

เรือกันตรึม โดยนางสาวธิดารัตน์ สายพฤกษ์ นิสิตสาขาวิชานาฏยศิลป์พื้นเมือง
ในการสอบทักษะศิลปะการแสดงชั้นสูงนาฏยศิลป์พื้นเมือง(อนุรักษ์) ปีการศึกษา 2558

เรือกันตรึม โดยนางสาวพิมวลี ดีสม นิสิตสาขาวิชานาฏยศิลป์พื้นเมือง
ในการสอบทักษะศิลปะการแสดงชั้นสูงนาฏยศิลป์พื้นเมือง(อนุรักษ์) ปีการศึกษา 2560

เรื่่อมกันตรึมในรูปแบบรำคู่ชาย-หญิง โดยนายณัฐพงษ์ ฉายผล และนางสาวพนิดา ปฏินาคา
นิสิตสาขาวิชานาฏยศิลป์พื้นเมือง ในการสอบทักษะศิลปะการแสดงชั้นสูงนาฏยศิลป์พื้นเมือง(อนุรักษ์)
ปีการศึกษา 2552

เรื่่อมกันตรึมในรูปแบบรำคู่ชาย-หญิง โดยนายณัฐพงษ์ บุญสิทธิ์ และนางสาวลดาวัลย์ ชัยแสง
นิสิตสาขาวิชานาฏยศิลป์พื้นเมือง ในการสอบนำเสนออาศรมศึกษา ปีการศึกษา 2557

ภาคผนวก ฅ
 เรือมกันตรึมในรูปแบบวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด
 สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม

เรือมกันตรึม โดยวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด
 ในงานเทศกาลศิลปวัฒนธรรมนานาชาติ จังหวัดเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2550

ภาคผนวก ญ

เรื่อง กั้นตริ้มและการสร้างสรรค์การแสดงพื้นบ้านสุรินทร์โดยนำท่าเรือมกั้นตริ้มมาใช้
ในรูปแบบของนายพงศธร ยอดดำเนิน (ผู้วิจัย)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ญ

เรือมกันตรึมและการสร้างสรรค์การแสดงพื้นบ้านสุรินทร์โดยนำท่าเรือมกันตรึมมาใช้
ในรูปแบบของนายพงศธร ยอดคำเนิน (ผู้วิจัย)

ผู้วิจัย และนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์
ครูผู้สอนการแสดงพื้นบ้านสุรินทร์ให้แก่ผู้วิจัย

ภาพเมื่อครั้งบันทึกท่ารำ เพื่อเป็นตัวอย่างการรำบวงสรวงพระยาสุรินทร์ภักดีศรีณรงค์จางวาง
เจ้าเมืองสุรินทร์คนแรก ในงานสืบศรัทธาพระยาสุรินทร์และมหาสงครามต์ จัดครั้งแรก ปี พ.ศ. 2557
โดยมีนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ เป็นผู้ควบคุมการประดิษฐ์ท่ารำ

นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ นำคณะลูกศิษย์รำเรือมกันตรึมและเรือมอันเร
 เนื่องในพิธีไหว้ครูกันตรึม จัดโดยนายกมนต์โรจน์ นิวัฒน์บรรหาร โดยผู้วิจัยได้เข้าร่วมพิธีไหว้ครูและ
 ทบทวนท่ารำเรือมกันตรึมจากนางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ปี พ.ศ. 54

เรือกันตรึม โดยผู้วิจัยและคณะ เนื่องในงานเลี้ยงต้อนรับท่านผู้หญิงจริงจังดี ทีชะระ
คณะมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ และพิพิธภัณฑผ้าในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
ในการเข้าเยี่ยมชมกลุ่มทอผ้าไหมยกทองโบราณจันทร์โสมา จังหวัดสุรินทร์ ปี พ.ศ.2559

เรือกันตรึม โดยผู้วิจัยและคณะ ในงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง
อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ ปี พ.ศ. 2558

เรือกันตรึม ในพิธีเปิดนิทรรศการโครงการอนุรักษ์พันธุกรรม
หมู่บ้านวัฒนธรรมกันตรึม บ้านดงมัน ต.คอโค อ.เมือง จงสุรินทร์
โดยผู้วิจัยฝึกซ้อมการแสดงเรือกันตรึมและนายธงชัย สามสีฝึกซ้อมผู้เล่นดนตรีกันตรึม ปี พ.ศ. 2559

เรือกันตรึม ในงานมหกรรมดนตรีมัธยมศึกษาเฉลิมพระเกียรติ
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
ผู้วิจัยฝึกซ้อมผู้แสดงจากโรงเรียนสิรินธร จังหวัดสุรินทร์
ณ หอประชุมกองทัพเรือ กรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2557

เรือมบรรจุมเบ็ณฑ์ การแสดงพื้นบ้านสุรินทร์สร้างสรรค์ขึ้นใหม่โดยผู้วิจัยนำเอาท่ารำเรือมกันตรึมมา
ปรับประยุกต์ใช้ เพื่อแสดงในพิธีเปิดประเพณีแซนโดนตา จังหวัดสุรินทร์ ปี พ.ศ. 2559

เรือมสืบศรัทธาพระยาสุรินทร์ การแสดงพื้นบ้านสุรินทร์สร้างสรรค์ขึ้นใหม่โดยผู้วิจัย นำเอาท่ารำ
ของเรือมกันตรึมมาปรับใช้และสร้างสรรค์ท่ารำขึ้นใหม่ เพื่อใช้แสดงในพิธีเปิดงานต้อนรับและ
เลี้ยงอาหารช้าง งานแสดงช้างจังหวัดสุรินทร์ ปี พ.ศ. 2558

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายพงศธร ยอดคำเนิน

เกิดวันที่ 29 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2533 ภูมิลำเนาอำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์

การศึกษา ปี พ.ศ. 2556 ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต (ศิลปะการแสดง) สาขาวิชานาฏศิลป์พื้นเมือง ภาควิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

และปี พ.ศ. 2559 เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรศิลปะศาสตรมหาบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลงานด้านการแสดง

ปีพ.ศ. 2559- จัดการแสดงกัณฑ์ปฐมพินบ้าน ถวายหน้าพระพักต์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ณ.เรือนประทับชั่วคราว อ่างเก็บน้ำห้วยเสนง จ.สุรินทร์

ปีพ.ศ. 2558- รางวัลชนะเลิศการแสดงและดนตรีพื้นบ้าน ประเภท เรือมอันเร ถ้วยรางวัลพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ปีพ.ศ. 2557- รับพระราชทานรางวัล “เยาวชนดีเด่นแห่งชาติ” ประเภทศิลปะและวัฒนธรรม จากพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศรีรัศมิ์ เนื่องในวันเยาวชนแห่งชาติ

- รับรางวัล “วัฒนคุณาธร” ผู้ทำคุณประโยชน์ด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ระดับประเทศ ประเภทเยาวชน จากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม

- รางวัลชนะเลิศการแสดงและดนตรีพื้นบ้าน ประเภท วงกันตรึม ถ้วยรางวัลพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

- รับรางวัล “คนดีศรีเมืองช้าง” ด้านศิลปะและวัฒนธรรมประเภทเยาวชน จากสำนักวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์

ปีพ.ศ. 2555- รับพระราชทานรางวัล “ทุนภูมิพล” จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

- รางวัลชนะเลิศการแสดงและดนตรีพื้นบ้าน ประเภท เรือมอันเร ถ้วยรางวัลพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี